Mötesbok: Byggnadsnämndens sammanträde (2026-08-26)

Byggnadsnämnden

Datum: 2026-08-26

Plats: Saluten, Länken

Kommentar:

Dagordning

Fastställande av föredragningslista och anmälan om jäv

159/26 Fastställande av föredragningslista och anmälan om jäv, augusti 4

Omedelbar justering

160/26 Remiss: Promemoria Ersättning vid upplåtelse av mark i samband med elnätsutbyggnad 9
161/26 Remiss: Riktlinje för hantering av riktade statsbidrag 60
162/26 Röbäck 5:15 - Bygglov för nybyggnad av transformatorstation - Yttrande i mål P 1939-26 72
163/26 Tjälamark 12:6 - Bygglov för tillbyggnad av enbostadshus - Yttrande i mål P 2198-26 75

Namnsättning

164/26 Namnsättning av kvartersnamn, Sofiehem 2:1, Gimonäs 77
165/26 Namnsättning av gata, Ersboda 2:1 79
166/26 Namnsättning av fyra gator Ersmark 6:37 och 21:1 81

Förvaltningsärenden

167/26 Information: Mark- och miljödomstolens dom i mål M 677-26 84
168/26 Information: Ett utökat straffrättsligt tjänstemannaansvar 85
169/26 Remiss: Uppdrag att föreslå ändringar i trafikbullerförordningen 169
170/26 Remiss: Policy för integrationsarbete i Umeå kommun 243
171/26 Samrådsyttrande: Fördjupad översiktsplan för Holmsund och Obbola 254
172/26 Information från planeringsutskottets sammanträden 332

Detaljplan

173/26 Detaljplaneavdelningen informerar, augusti 333
174/26 Avsluta ärende: Detaljplan för Lotusen 7 384

Planbesked

175/26 Planbesked för Nydala 1:53 - inleda planläggning 395
176/26 Planbesked för Holmsund 4:29 och 4:1 - inleda planläggning 401
177/26 Planbesked för Heimdal 1 - inleda planläggning 407

Förhandsbesked

178/26 Bygglovsavdelningen informerar, augusti 413
179/26 Sävar 29:1 - Förhandsbesked för nybyggnad av två enbostadshus. Beslutsförslag: bifall 414
180/26 Yttertavle 1:38 - Förhandsbesked för nybyggnad av enbostadshus. Beslutsförslag: avslag 443
181/26 Röbäck 21:6 - Förhandsbesked för nybyggnad av lagerbyggnad. Beslutsförslag: avslag 450

Bygglov

182/26 Rallarrosen 6 och Rallarrosen 7 - Bygglov för fasadändring av flerbostadshus (inglasning av balkonger). Beslutsförslag: avslag 464

183/26 Inspektoren 4 - Bygglov i efterhand för tillbyggnad och ändrad användning från enbostadshus till förskola samt fasadändring. Beslutsförslag: avslag 493

184/26 Sparven 4 - Bygglov för ändrad användning från vind till lägenhet och fasadändring - efter återremiss. Beslutsförslag: avslag 503

185/26 Kronoskogen 5 - Bygglov för tillbyggnad av affärslokaler och uppförande av parkeringsplatser samt nybyggnad av panthus - efter återremiss. Beslutsförslag: avslag 518

186/26 Innertavle 12:4 - Bygglov för nybyggnad av enbostadshus och komplementbyggnadsamt installation av eldstad. Beslutsförslag: bifall 546

187/26 Västerteg 2:51 - Bygglov för nybyggnad av komplementbyggnad samt installation av eldstad. Beslutsförslag: avslag 566

188/26 Täfteå S:3 - Frivilligt bygglov för nybyggnad av ekonomibyggnad. Beslutsförslag: avslag 579

189/26 Horisonten 9 - Bygglov för uppförande av plank. Beslutsförslag: bifall 595

190/26 Rind 11 - Bygglov för skylt/ljusanordning på kontorshus. Beslutsförslag: avslag 613

191/26 Obbola 23:400 - Bygglov i efterhand för nybyggnad av enbostadshus och rivningslov i efterhand för befintlig byggnad. Beslutsförslag: bifall/avslag 625

192/26 Umeå 7:4 - Tidsbegränsat bygglov i efterhand för ändrad användning t.o.m. 2027-06-30. Beslutsförslag: bifall 657

193/26 Sörfors 3:30 - Bygglov för nybyggnad av enbostadshus och komplementbyggnad (ny prövning). Beslutsförslag: bifall 688

Tillsynsärenden

194/26 Baggböle 2:30 - Tillsynsärende. Beslutsförslag: byggsanktionsavgift 713

195/26 Murgrönan 13 - Tillsynsärende. Beslutsförslag: byggsanktionsavgift 734

Anmälningsärenden

196/26 Redovisning av delegationsbeslut och anmälningsärenden mars-april, juni-juli 2026 737

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-08-17

Byggnadsnämnden

Diarienr: BN-2026/00008

Fastställande av föredragningslista och anmälan om jäv, augusti

Förslag till beslut

1. Byggnadsnämnden fastställer föredragningslistan/ändrar föredragningslistan på följande sätt:

2. Byggnadsnämnden noterar att följande anmäler jäv:
   - Mikael Berglund (S), ordförande
     - i ärende 24 (§ 182) Rallarrosen 6 och Rallarrosen 7 – Bygglov för fasadändring av flerbostadshus (inglasning av balkonger)
     - i ärende 25 (§ 183) Inspektoren 4 - Bygglov i efterhand för tillbyggnad och ändrad användning från enbostadshus till förskola samt fasadändring.

3. Byggnadsnämnden utser XX att justera ärende 24 (§ 182) Rallarrosen 6 och Rallarrosen 7 och ärende 25 (§ 183) Inspektoren 4 då jäv föreligger för Mikael Berglund (S).

Ärendebeskrivning

Fastställande av föredragningslista för byggnadsnämndens sammanträde den 26 augusti 2026 och anmälan om jäv. En ledamot eller en ersättare som är jävig får inte delta i handläggningen av ärendet och inte heller närvara när ärendet avgörs.

Beslutsunderlag

Kallelse/föredragningslista 2026-08-26

Beredningsansvarig/Föredragande

Hannele Häkkinen, nämndsekreterare

Hannele Häkkinen
nämndsekreterare

UMEÅ KOMMUN

Kallelse/Föredragningslista

Byggnadsnämnden

Tid: Onsdagen den 26 augusti 2026 kl. 09:00
Plats: Saluten, Länken

Presskonferens kl. 16:00

Fastställande av föredragningslista och anmälan om jäv

1/159 Fastställande av föredragningslista och anmälan om jäv, augusti

Omedelbar justering

2/160 Remiss: Promemoria Ersättning vid upplåtelse av mark i samband med elnätsutbyggnad
– Mattias Lönn/Erik Jonsson

3/161 Remiss: Riktlinje för hantering av riktade statsbidrag
– Nicklas Fryksten

4/162 Röbäck 5:15 - Bygglov för nybyggnad av transformatorstation - Yttrande i mål P 1939–26
– Sara Fritzon

5/163 Tjälamark 12:6 - Bygglov för tillbyggnad av enbostadshus - Yttrande i mål P 2198–26
– Sara Fritzon

Namnsättning

6/164 Namnsättning av kvartersnamn, Sofiehem 2:1, Gimonäs
– Anna Berglund

7/165 Namnsättning av gata, Ersboda 2:1
– Anna Berglund

8/166 Namnsättning av fyra gator Ersmark 6:37 och 21:1
– Peter Linder

Förvaltningsärenden

9/167 Information: Mark- och miljödomstolens dom i mål M 677–26
– Sara Fritzon

10/168 Information: Ett utökat straffrättsligt tjänstemannaansvar
– Sara Fritzon

11/169 Remiss: Uppdrag att föreslå ändringar i trafikbullerförordningen
– Jens Salander

12/170 Remiss: Policy för integrationsarbete i Umeå kommun
– Nicklas Fryksten

13/171 Samrådsyttrande: Fördjupad översiktsplan för Holmsund och Obbola
– Magdalena Blomquist

14/172 Information från planeringsutskottets sammanträden
– Johanna Söderholm

Detaljplan

15/173 Detaljplaneavdelningen informerar, augusti
– Johanna Söderholm

16/174 Avsluta ärende: Detaljplan för Lotusen 7
– Fredrik Björkman

Planbesked

17/175 Planbesked för Nydala 1:53 - inleda planläggning
– Henrik Axelsson

18/176 Planbesked för Holmsund 4:29 och 4:1 - inleda planläggning
– Henrik Axelsson

19/177 Planbesked för Heimdal 1 - inleda planläggning
– Henrik Axelsson

Förhandsbesked

20/178 Bygglovsavdelningen informerar, augusti
– Nicklas Fryksten

21/179 Sävar 29:1 - Förhandsbesked för nybyggnad av två enbostadshus. Beslutsförslag: bifall
– Anna-Karin Risnert

22/180 Yttertavle 1:38 - Förhandsbesked för nybyggnad av enbostadshus. Beslutsförslag: avslag
– Baraa Markabi

23/181 Röbäck 21:6 - Förhandsbesked för nybyggnad av lagerbyggnad. Beslutsförslag: avslag
– Bruno Alves

Bygglov

24/182 Rallarrosen 6 och Rallarrosen 7 - Bygglov för fasadändring av flerbostadshus (inglasning av balkonger). Beslutsförslag: avslag
– Bruno Alves

25/183 Inspektoren 4 - Bygglov i efterhand för tillbyggnad och ändrad användning från enbostadshus till förskola samt fasadändring. Beslutsförslag: avslag
– Jesper Lundmark

26/184 Sparven 4 - Bygglov för ändrad användning från vind till lägenhet och fasadändring - efter återremiss. Beslutsförslag: avslag
– Baraa Markabi

27/185 Kronoskogen 5 - Bygglov för tillbyggnad av affärslokaler och uppförande av parkeringsplatser samt nybyggnad av panthus - efter återremiss. Beslutsförslag: avslag
– Baraa Markabi

28/186 Innertavle 12:4 - Bygglov för nybyggnad av enbostadshus och komplementbyggnad samt installation av eldstad. Beslutsförslag: bifall
– Baraa Markabi

29/187 Västerteg 2:51 - Bygglov för nybyggnad av komplementbyggnad samt installation av eldstad. Beslutsförslag: avslag
– Baraa Markabi

30/188 Täfteå S:3 - Frivilligt bygglov för nybyggnad av ekonomibyggnad. Beslutsförslag: avslag
– Anna-Karin Risnert

31/189 Horisonten 9 - Bygglov för uppförande av plank. Beslutsförslag: bifall
– Anna-Karin Risnert

32/190 Rind 11 - Bygglov för skylt/ljusanordning på kontorshus. Beslutsförslag: avslag
– Anna-Karin Risnert

33/191 Obbola 23:400 - Bygglov i efterhand för nybyggnad av enbostadshus och rivningslov i efterhand för befintlig byggnad. Beslutsförslag: bifall/avslag
– Magdalena Salmi

34/192 Umeå 7:4 - Tidsbegränsat bygglov i efterhand för ändrad användning t.o.m. 2027-06-30. Beslutsförslag: bifall
– Magdalena Salmi

35/193 Sörfors 3:30 - Bygglov för nybyggnad av enbostadshus och komplementbyggnad (ny prövning). Beslutsförslag: bifall
– Magdalena Salmi

Tillsynsärenden

36/194 Baggböle 2:30 - Tillsynsärende
Beslutsförslag: byggsanktionsavgift
– Johan Granberg

37/195 Murgrönan 13 - Tillsynsärende
Beslutsförslag: byggsanktionsavgift
– Mary Pettersson

Anmälningsärenden

38/196 Redovisning av delegationsbeslut och anmälningsärenden mars-april, juni-juli 2026

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-08-10

Byggnadsnämnden

Diarienr: BN-2026/00280

Remiss: Promemoria Ersättning vid upplåtelse av mark i samband med elnätsutbyggnad

Förslag till beslut

1. Byggnadsnämnden fastställer yttrande över promemorian Ersättning av upplåtelse av mark i samband med elnätsbyggnad enligt bifogat bilaga och skickar yttrandet till kommunstyrelsen för samordning av kommunens samlade yttrande till Klimat- och näringslivsdepartementet.

2. Byggnadsnämnden justerar paragrafen omedelbart.

Ärendebeskrivning

Byggnadsnämnden i Umeå kommun har beretts möjlighet att lämna synpunkter på promemorian Ersättning av upplåtelse av mark i samband med elnätsbyggnad.

I promemorian föreslås en ändring av ersättningsreglerna i ledningsrättslagen (1973:1144) som innebär att en högre schablonersättning ska lämnas vid upplåtelse eller inlösen av mark eller annat utrymme för en ledning eller sådan anordning som krävs för en koncessionspliktig starkströmsledning. Förslaget syftar till att bidra till större acceptans hos markägare och därmed kortare ledtider och bättre förutsättningar för en effektiv utbyggnad av elnätet, vilket är en förutsättning för att genomföra energi- och klimatomställningen. Dessutom bedöms att Lantmäteriet bör få ansvar för att se över och löpande uppdatera de värderingsinstrument i form av skogs- respektive åkernormen som används vid beräkning av marknadsvärdet i intrångsersättningen.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2027.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2026-08-10
Byggnadsnämndens yttrande daterad 2026-08-10
Promemoria Ersättning vid upplåtelse av mark i samband med elnätsutbyggnad

Tjänsteskrivelse

Dnr: BN-2026/00280

Beredningsansvariga/Föredragande

Mattias Lönn, lantmätare/delprocessledare KLM
Erik Jonsson, lantmätare

Beslutet ska skickas till

Kommunstyrelsen, ksdiarium@umea.se

UMEÅ KOMMUN

Yttrande Sida 1 av 2

2026-08-10 Dnr: BN-2026/00280

Regeringskansliet Remissvar

Remiss: Promemoria Ersättning vid upplåtelse av mark i samband med elnätsutbyggnad

Byggnadsnämnden vid Umeå kommun tillstyrker utredningens förslag och lämnar följande synpunkter:

Förslagen bedöms sammantaget påverka stadsbyggnadsförvaltningen i liten omfattning.

Lagförslaget bedöms inte medföra att Lantmäterimyndigheten behöver förändra arbetssätt kring förrättningar där lagförslaget aktualiseras. Det bedöms inte heller medföra ökat ärendeinflöde och inte eller ökad administration eller kostnader. Den lagtekniska utformningen av ändringen i ledningsrättslagen (1973:1144) bedöms inte heller vålla tillämpningsproblem.

En pedagogisk utmaning med att höja påslaget vid koncessionspliktiga ledningsrättsupplåtelser avseende starkström är att det innebär en särreglering gentemot övriga liknande upplåtelser som sker för allmänna intressen, exempelvis när rättigheter tvångsupplåts eller mark inlöses för annan samhällsviktig infrastruktur eller för järnvägsändamål. Från ett markägarperspektiv riskerar ersättningsreglerna att bli otydligare genom att en skillnad i det schablonmässiga påslaget är olika beroende på tvångsupplåtelse. Från markägarperspektiv kan tänkas att en oönskad tvångsupplåtelse bör bedömas på samma grunder oavsett ändamål. Den tidigare motiveringen till 25%-regeln var att det var troligt att en sådan inskränkning eller överlåtelse skulle ske frivilligt. En ökning av schablonpåslaget för en sorts inskränkning riskerar att urholka tidigare tankesätt kring vad som bedöms vara en rimlig ersättning vid frivilliga överenskommelser.

Byggnadsnämnden delar vidare utredarens förslag om att ersättning ska betalas ut som en engångsersättning och ej periodiserad eller via en påslagstrappa. Inte sällan är ersättningsnivåerna relativt låga och antalet fastighetsägare som äger en fastighet gemensamt flera. Det skulle således

Umeå kommun
Byggnadsnämnden
Postadress 901 84 Umeå
Besöksadress Skolgatan 31A
Tel växel 090-16 10 00 (växel)

innebära en ökad administration och därmed ökade kostnader att dela upp ersättningen.

Från ett samhällsperspektiv bedöms förslaget ändå vara motiverat utifrån att möjliggöra bättre förutsättningar för elnätsutbyggnad vilket är en förutsättning för att genomföra energi- och klimatomställning.

Avseende att Lantmäteriet ska se över och förvalta åkernormen och skogsnormen bedömer byggnadsnämnden att det är positivt. Åkernormen och skogsnormen är allmänt vedertagna vid ersättningsutredningar idag och har en bred acceptans inom både offentlig och privat sektor. Att tydliggöra ansvaret bedöms därför innebära en positiv formalisering av ansvaret och i förlängningen medföra ett bättre värderingsinstrument för framtiden.

Byggnadsnämnden i Umeå kommun

Promemoria

Ersättning vid upplåtelse av mark i samband med elnätsutbyggnad

Klimat- och näringslivsdepartementet
Maj 2026

Innehållsförteckning

1 Promemorians huvudsakliga innehåll 3
2 Förslag till lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144) 4
3 Ärendet....5
4 Utgångspunkter för markåtkomst och ersättning vid elnätsutbyggnad 5
4.1 Markåtkomst vid elnätsutbyggnad 5
4.2 Grunderna för ersättning vid markåtkomst....6
4.3 Ledtider vid elnätsutbyggnad 7
5 Ändrad schablonersättning för markåtkomst vid utbyggnad av elledningar 8
5.1 Ersättningen vid markintrång för utbyggnad av elledningar bör höjas 8
5.2 Ersättning för markintrång bör räknas ut i enlighet med expropriationsrättsliga grunder....9
5.3 Schablonersättningen höjs för markintrång vid utbyggnad av elledningar 11
6 En ansvarig myndighet för skogs- och åkernormerna....14
7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser....15
8 Konsekvensanalys....15
8.1 Konsekvenser för elnätsföretagen 15
8.2 Konsekvenser för markägare....17
8.3 Konsekvenser för nätanvändare 18
8.4 Konsekvenser för offentlig sektor 18
8.5 Påverkan på miljön....19
9 Författningskommentar....20
Bilaga 1 Ersättningsmodeller för intrångsersättning vid markupplåtelse för elledningar....22

1 Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian föreslås en ändring av ersättningsreglerna i ledningsrättslagen (1973:1144) som innebär att en högre schablonersättning ska lämnas vid upplåtelse eller inlösen av mark eller annat utrymme för en ledning eller sådan anordning som krävs för en koncessionspliktig starkströmsledning. Förslaget syftar till att bidra till större acceptans hos markägare och därmed kortare ledtider och bättre förutsättningar för en effektiv utbyggnad av elnätet, vilket är en förutsättning för att genomföra energi- och klimatomställningen.

Dessutom bedöms att Lantmäteriet bör få ansvar för att se över och löpande uppdatera de värderingsinstrument i form av skogs- respektive åkernormen som används vid beräkning av marknadsvärdet i intrångsersättningen.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2027.

2 Förslag till lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144)

Härigenom föreskrivs att 13 § ledningsrättslagen (1973:1144) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
13 §[1]	
I fråga om ersättning för upplåtelse och inlösen enligt 12 § eller en åtgärd enligt 12 a § tillämpas 4 kap. expropriationslagen (1972:719).	
	Om någon får ledningsrätt för en sådan ledning som anges i 2 § första stycket 2 ska procentsatsen i 4 kap. 1 § andra stycket expropriationslagen inte gälla. I stället ska ytterligare löseskilling respektive intrångsersättning betalas med 50 procent av marknadsvärdet respektive marknadsvärdeminskningen.
Om en innehavare av en rättighet som minskar en fastighets värde har rätt till ersättning, ska det värde som tillgodoräknas fastighetens ägare enligt första *stycket* minskas med det belopp som motsvarar den värdeminskning för fastigheten som rättigheten inneburit. Om det värde som ska tillgodoräknas fastighetens ägare inte kan minskas utan att skada uppkommer för innehavaren av en fordran med bättre rätt, minskas i stället ersättningen till rättighetshavaren med motsvarande belopp.	Om en innehavare av en rättighet som minskar en fastighets värde har rätt till ersättning, ska det värde som tillgodoräknas fastighetens ägare enligt första *och andra styckena* minskas med det belopp som motsvarar den värdeminskning för fastigheten som rättigheten inneburit. Om det värde som ska tillgodoräknas fastighetens ägare inte kan minskas utan att skada uppkommer för innehavaren av en fordran med bättre rätt, minskas i stället ersättningen till rättighetshavaren med motsvarande belopp.
Vid upplåtelse av ledningsrätt i en tomträtt har även fastighetsägaren och en innehavare av en rättighet i fastigheten rätt till ersättning enligt denna paragraf.	

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2027.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande vid inlösen på grund av förrättning enligt denna lag, om ansökan om förrättning har gjorts eller beslut som avses i 15 § första stycket har meddelats före ikraftträdandet.

[1] Senaste lydelse 2015:371.

3 Ärendet

Inom Klimat- och näringslivsdepartementet tillsattes en intern utredning med uppdrag att föreslå de författningsändringar som krävs för att skapa en ersättningsmodell vid upplåtelse av ledningsrätt i samband med elnätsutbyggnad som bidrar till större acceptans vid markintrång och möjliggör en snabbare och mer effektiv elnätsutbyggnad (KN2023/03796).

I utredningsarbetet har en referensgrupp deltagit med representanter från Energiföretagen Sverige, Energimarknadsinspektionen, Fastighetsägarna, Lantbrukarnas Riksförbund, Lantmäteriet, Skogsindustrierna, Affärsverket svenska kraftnät, Svenskt näringsliv, Sveriges Jordägareförbund, Sveriges kommuner och regioner samt Villaägarnas Riksförbund. I samband med framtagandet av denna promemoria har olika alternativa ersättningsmodeller behandlats och diskuterats med referensgruppen. En närmare genomgång av de olika modellerna, inklusive bedömningar som har gjorts i tidigare utredningar, presenteras i *bilagan*.

Resultatet av utredningen redovisas i denna promemoria.

4 Utgångspunkter för markåtkomst och ersättning vid elnätsutbyggnad

4.1 Markåtkomst vid elnätsutbyggnad

För att bygga eller använda en starkströmsledning krävs det tillstånd (nätkoncession) enligt ellagen (1997:857). En nätkoncession ska avse en ledning med i huvudsak bestämd sträckning (nätkoncession för linje) eller ett ledningsnät inom ett visst område (nätkoncession för område). Områdeskoncession används framför allt för lokalnät medan linjekoncession används för region- och transmissionsnät.

Om ett nätföretag beviljas nätkoncession ger koncessionen i sig inga rättigheter gentemot markägaren. Rätten att utföra arbeten på markägarens mark måste i stället säkras på något annat sätt. Detta kan göras genom att nätföretaget antingen förvärvar marken, ingår en frivillig överenskommelse om markupplåtelse med markägaren eller ansöker om ledningsrätt hos Lantmäteriet enligt ledningsrättslagen (1973:1144).

Oftast kommer nätföretagen överens med markägarna om såväl markåtkomst som ersättning genom frivilliga avtal, s.k. markupplåtelseavtal. Andelen frivilligt tecknade markupplåtelseavtal vid elnätsutbyggnad uppgår i dag till 90–95 procent. Ledningsrättslagen och dess ersättningsprinciper ligger ofta till grund för de avtal som tas fram. De ersättningsregler som gäller för upplåtelse eller inlösen i samband med ledningsrätt används som underlag vid förhandlingar och överenskommelser om ersättning vid frivillig upplåtelse.

Med stöd av ledningsrättslagen kan den som vill använda ett utrymme inom en fastighet för en ledning eller annan anordning få rätt till det

(ledningsrätt). Ledningsrätt är en s.k. officialrättighet som uppkommer genom beslut vid en lantmäteriförrättning. Institutet ledningsrätt är utformat som ett mellanting mellan servitut och nyttjanderätt. Rättigheten tillkommer den som vid varje tillfälle äger ledningen och är inte begränsad i tiden. Om ledningen säljs, men ska finnas kvar, följer ledningsrätten ledningen.

Den som beviljas ledningsrätt får i ett visst utrymme inom den aktuella fastigheten utföra de åtgärder som behövs för att dra fram och använda en ledning eller en annan anordning. Ledningsrätt kan bara beviljas för vissa slag av ledningar och anordningar, exempelvis koncessionspliktiga elektriska starkströmsledningar (2 § första stycket 2). När det gäller ersättning för bland annat upplåtelse eller inlösen ska Lantmäteriet självmant utreda och besluta ersättning till sakägare som blir belastade av en ledningsrätt, om inte sakägarna kommit överens om att göra avsteg från ersättningsbestämmelserna (14 §).

4.2 Grunderna för ersättning vid markåtkomst

Möjligheten till åtkomst av mark är en viktig del i planeringen och utvecklingen av ett samhälle. Samtidigt innebär det grundlagsfästa egendomsskyddet att ingen enskild kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande, utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. Den som tvingas avstå sin egendom ska vara tillförsäkrad full ersättning för förlusten. Ersättningen ska bestämmas enligt grunder som anges i lag (2 kap. 15 § regeringsformen). Bestämmelser om ersättning vid expropriation finns i 4 kap. expropriationslagen (1972:719). Dessa bestämmelser tillämpas även vid tvångsvisa åtgärder enligt andra lagar, som vid upplåtelse och inlösen enligt ledningsrättslagen (13 § ledningsrättslagen). Även om markåtkomst och ersättningsfrågor i nätutbyggnadsprocessen oftast hanteras genom frivilliga uppgörelser har ersättningsreglerna i expropriationslagen betydelse även för dessa uppgörelser, eftersom de ofta kan bilda en utgångspunkt för en sådan överenskommelse. Ersättningsreglerna får därigenom en vidare påverkan.

Ersättningsreglerna utgår från principen att en fastighetsägare eller rättighetsinnehavare som utsätts för expropriation eller liknande tvångsåtgärder ska ha samma förmögenhetsställning efter expropriationen som om någon expropriation inte hade skett (se prop. 2009/10:162 s. 51). Vid expropriation av hel fastighet eller rättighet ska ersättningen (den s.k. löseskillingen) motsvara fastighetens eller rättighetens marknadsvärde med ett påslag om 25 procent (4 kap. 1 § expropriationslagen). Är det i stället fråga om expropriation av en del av en fastighet eller rättighet benämns ersättningen intrångsersättning. Intrångsersättningen ska motsvara minskningen av marknadsvärdet för återstående del av fastigheten eller rättigheten med ett påslag om 25 procent.

Det schablonmässiga påslaget om 25 procent motiveras med att ersättningen bättre anses motsvara det pris till vilket fastighetsägaren är beredd att frivilligt sälja fastigheten utan hot om expropriation. Syftet med påslaget är dels att stärka fastighetsägarens ställning i

ersättningshänseende, dels kompensera för den värderingsosäkerhet av marknadsvärdet som finns i expropriationsmål. Även om schablonpåslaget baseras på en skälighetsbedömning har lagstiftaren bedömt det som tillräckligt högt för att utgöra en reell förstärkning av äganderätten (se prop. 2009/10:162 s. 66–68).

Med marknadsvärde avses det mest sannolika pris som fastighetsägaren bedöms kunna få vid en försäljning av egendomen på den öppna marknaden (se prop. 1971:122 s. 171). Det finns dock flera olika värderingsmetoder och tillämpningen har överlämnats till myndigheter och domstolarna.

Om ett expropriationsföretag, dvs. den verksamhet som är skälet till att en fastighet exproprieras, har medfört inverkan av någon betydelse på fastighetens marknadsvärde, ska löseskillingen bestämmas på grundval av det marknadsvärde fastigheten skulle ha haft om sådan inverkan inte hade förekommit, den s.k. influensregeln (4 kap. 2 §). Detta gäller dock endast om det är skäligt med hänsyn till förhållandena på orten eller till den allmänna förekomsten av likartad inverkan under jämförliga förhållanden. En sådan påverkan på fastighetens värde brukar benämnas företagsskada respektive företagsnytta. I den utsträckning det finns en ersättningsgill företagsskada görs det inte något påslag om 25 procent på den del av ersättningen som kompenserar för företagsskadan. Fastighetsägaren eller rättighetshavaren har utöver löseskilling eller intrångsersättning rätt till ersättning för övrig skada av ekonomisk art, t.ex. kostnader för flytt (4 kap. 1 § första stycket).

4.3 Ledtider vid elnätsutbyggnad

I dag tar nätutvecklingsprocessen 7–15 år från det att nätföretaget påbörjar en nätutredning till dess att en ledning som kräver linjekoncession är färdigbyggd. Processen kan gå snabbare eller ta längre tid beroende på projektets komplexitet. Om parterna är överens om villkor och ersättning i ett markupplåtelseavtal kan processen gå snabbare, även om nätföretaget ansöker om ledningsrätt. Lantmäteriet kan då i flera avseenden utgå från det ingångna markupplåtelseavtalet vid förrättningen. Att nätutvecklingsprocessen i vissa fall kan ta uppemot 15 år beror bl.a. på att både koncessionsbeslut och ledningsbeslut kan överklagas, vilket påverkar ledtiden betydligt.

Vid ledningsrätt kan vissa åtgärder vidtas för att processen ska gå snabbare. En förrättning får undantagsvis inledas innan koncession beviljats, om koncessionsmyndigheten medger det (17 § ledningsrättslagen). För att ledningsbyggnationen ska kunna påbörjas så tidigt som möjligt kan nätägaren dessutom vid förrättningen ansöka om ett så kallat förtida tillträde (25 a §). Ett förtida tillträde innebär att nätägaren får tillstånd att börja bygga ledningen utan att behöva vänta på att ledningsbeslutet först får laga kraft. Om ledningsbeslutet grundas på en linjekoncession enligt ellagen, kan det normalt finnas förutsättningar för förtida tillträde(jfr prop. 1976/77:114 s. 36).

5 Ändrad schablonersättning för markåtkomst vid utbyggnad av elledningar

5.1 Ersättningen vid markintrång för utbyggnad av elledningar bör höjas

Promemorians bedömning: Ersättningen till markägare vid upplåtelse eller inlösen av mark eller annat utrymme för koncessionspliktiga starkströmsledningar bör höjas.

Skälen för promemorians bedömning: Flera utredningar har lyft fram att en bredare översyn bör göras av ersättningssystemet i ledningsrättslagen och att andra än expropriationsrättsliga ersättningsprinciper bör övervägas (se exempelvis SOU 2004:7 och SOU 2008:99). Detta har särskilt aktualiserats i samband med behovet av att förstärka och bygga ut elnätet (se exempelvis Klimaträttsutredningens betänkande Rätt för klimatet SOU 2022:21, s. 292–293). När elnätet anpassas och fler markägare påverkas av intrång finns det en i princip oundviklig målkonflikt mellan att använda mark för elnät och för andra ändamål, såsom jord- och skogsbruk, även om teknikval och utformning i vissa fall kan göra att konflikterna mellan motstående intressen minskar.

Sverige står inför en stor omställning av energiförsörjningen. Från att ha haft ett nästan konstant elbehov under cirka 30 år väntas elektrifieringen av industrier och transporter leda till en kraftigt ökad elanvändning i Sverige. Denna omställning är driven av behovet av kraftfulla åtgärder för att minska utsläppen av fossil koldioxid i linje med Parisavtalet, EU:s ambitiösa klimatarbete och Sveriges arbete för att nå det långsiktiga klimatmålet om att senast 2045 inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser och att bortom det ha nettonegativa utsläpp. Industrin driver också på den gröna omställningen för att minska utsläppen och samtidigt stärka Sveriges konkurrenskraft internationellt. Sveriges konkurrenskraft och välfärd bygger på tillgång till fossilfri energi till konkurrenskraftiga priser. En långtgående elektrifiering av industrin och transportsektorn är nödvändig för att fasa ut kolet, oljan och fossilgasen. Till följd av denna utveckling väntas samhällets behov av el öka från dagens cirka 140 terawattimmar till omkring 300 terawattimmar 2045.

För att möta det kraftigt ökade behovet av el behöver åtgärder vidtas så att el används och produceras på ett effektivt sätt och så att möjligheterna att överföra el förstärks. Om elnätet inte byggs ut i snabb takt, kommer det att uppstå begränsningar som kan riskera att leda till att energi- och klimatomställningen försenas. En förutsättning för en snabbare utbyggnad av elnät är effektivare tillståndsprocesser och kortare ledtider för elnätsutbyggnad (prop. 2023/24:105, bet. 2023/24:NU14, rskr. 2023/24:201). Med anledning av den kommande kraftiga utbyggnaden av elnätet förväntas behovet av markåtkomst under kort tid öka med upp till 50 procent i jämförelse med hur det har sett ut vid byggnation av elledningar under de senaste 20–30 åren.

Även om de flesta markupplåtelser hanteras genom frivilliga uppgörelser kan det i många fall knappast anses vara fråga om någon egentlig frivillighet för markägaren att ge upp sin mark. Nätföretagen är ofta resursstarka företag med syfte att tjäna pengar på nätutbyggnaden. Bakom markupplåtelseavtalen ligger möjligheten för nätföretaget att ta till tvångsåtgärder om inte en frivillig uppgörelse träffas. Samtidigt kompenseras i dag markägarna generellt sett högre vid frivilliga uppgörelser än om ersättning enligt ledningsrättsinstitutet beslutas. Branschorganisationen Energiföretagen Sverige och Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) har tagit fram ersättningsmodeller för frivilliga uppgörelser där markägare kompenseras med 125 plus 20 procent av marknadsvärdet, varav det senare beloppet är begränsat till 20 procent av ett prisbasbelopp. Olika påslag utöver det kan också förekomma.

I ljuset av de omfattande samhällsförändringar som sker genom elektrifieringen och den ökade takten och omfattningen av den utbyggnad av elnätet som behövs för att genomföra energi- och klimatomställningen kommer markägare i allt större utsträckning att drabbas av markintrång. Om markägarna uppfattar ersättningsnivåerna som otillräckliga i förhållande till den olägenhet och skada som intrånget orsakar, kan detta utgöra en källa till motsättningar. Detta kan i sin tur leda till att både koncessionsprövningen och andra delar av processen för utbyggnad blir mer tidskrävande genom att fler beslut överklagas. En sådan utveckling kan bidra till att energi- och klimatomställningen försenas och att Sveriges välfärd och konkurrenskraft påverkas negativt. Ersättningsreglerna bör därför ändras så att de i längden kan bidra till större acceptans och kortare ledtider. Därmed skapas bättre förutsättningar för en effektiv utbyggnad av elnätet.

5.2 Ersättning för markintrång bör räknas ut i enlighet med expropriationsrättsliga grunder

Promemorians bedömning: Det bör inte genomföras någon genomgripande ändring av ersättningsreglerna i ledningsrättslagen enbart för de situationer som innebär markintrång för koncessionspliktiga starkströmsledningar.

Skälen för promemorians bedömning: I samband med framtagandet av denna promemoria har olika alternativa ersättningsmodeller behandlats. Modellerna har diskuterats i referensgruppen. Förutom ett ökat schablonpåslag, där förslag lämnas i avsnitt 5.2, finns här överväganden om en periodiserad ersättning, en modell för påslagstrappa och en vinstfördelningsmodell.

När det gäller periodiserad ersättning är frågan om det är lämpligt att frångå den engångsbetalning som ska göras enligt den expropriationsrättsliga regleringen (5 kap. 27 § expropriationslagen, se även 13 a § ledningsrättslagen) och i stället betala ut ersättningen periodiserat, exempelvis årligen. Inledningsvis kan det konstateras att när ledningsrättsinstitutet infördes uttalade lagstiftaren att syftet med en lagstiftning om ledningsrätt är att ledningsägare ska kunna få en

sakrättsligt skyddad rätt att dra fram och behålla olika slags ledningar över fastigheter. Ledningsrätten bör i princip tillkomma den som vid varje tillfälle äger ledningen. Säljs ledningen bör alltså ledningsrätten följa ledningen och skulle ledningen ersättas av annan ledning av liknande slag bör ledningsrätten gälla för den nya ledningen. Det nya rättsinstitutet utformades som ett mellanting mellan servitut och nyttjanderätt. Skillnaden i förhållande till nyttjanderätt består i att upplåtelsen inte är begränsad i tiden (prop. 1973:157 s. 85). Ledningsrätt är alltså ett särskilt tvångsinstitut och ersättning för intrång vid upplåtelse av ledningsrätt ska räknas ut enligt de grunder som tillämpas vid expropriation (samma prop. s. 102). Dessa avvägningar är fortfarande aktuella och det är därför inte lämpligt att införa en periodiserad ersättning som skulle vara främmande för expropriationslagens ersättningssystem.

När det gäller en modell med en påslagstrappa innebär den kortfattat en differentiering av ersättningsnivåer med påslag för olika egenskaper som påverkar skadan av intrånget. Sådana egenskaper som skulle kunna ingå i trappan är bland annat värderingsosäkerhet, tvångsmomentet som sådant, ägarens individuella värde, om ägaren är en fysisk eller juridisk person och syftet med markåtkomsten. Att ta fram en sådan modell skulle innebära ett tidskrävande utvecklingsarbete. Den riskerar att bli komplex och svåranvänd, eftersom den i dagsläget är en teoretisk modell. Risken är att transparensen blir dålig och att det i förväg blir svårt att veta hur stor ersättningen blir.

I bland annat fastighetsbildningslagen (1970:988) och anläggningslagen (1973:1149) finns ersättningsbestämmelser som är utformade så att en s.k. vinstfördelning ska göras i vissa fall. Utöver ersättning för skada ska vinster av en fastighetsreglering fördelas mellan berörda fastighetsägare.

Frågan om stamledningar bör omfattas av vinstfördelningsfallen behandlades bl.a. av Vinstfördelningsutredningen (SOU 2012:61). Utredningen uttalade då att det till skillnad från vad som gäller för master och liknande anordningar inte finns något påtagligt ”glapp” mellan ersättningsnivåerna vid frivilliga upplåtelser respektive vid ledningsrätt när det gäller kraftledningar. De skillnader som finns framstår som naturliga, eftersom det är rimligt att ersättningsnivåerna vid frivilliga uppgörelser ligger något högre än vid tvång. Medan efterfrågan på och konkurrensen om mark för master har skapat en ekonomisk marknad för ”masttomter”, leder koncessionskravet när det gäller kraftledningar i stället till en monopolsituation. Även denna utredning fann att kraftledningarna inte bör omfattas av vinstfördelning.

Även om nätföretagen har ett naturligt monopol genom koncessionsbeslut är företagen konkurrensutsatta och bedriver kommersiell verksamhet. I det perspektivet vore det rimligt att nätföretagen delar med sig av sin vinst när de tar annans mark i anspråk för sin verksamhet. Det finns samtidigt andra ledningsslag representerade i ledningsrättslagen som ägs av företag som bedriver liknande verksamhet, exempelvis fjärrvärme- och naturgasföretag och mobiloperatörer som använder ledningar för elektroniska kommunikationsnät. Det vore olämpligt att föreslå en vinstfördelningsmodell för koncessionspliktiga starkströmsledningar, om det inte samtidigt görs för andra ledningsslag.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att ersättningssystemet i ledningsrättslagen innebär att ersättning ska räknas ut enligt

expropriationsrättsliga principer och att markägaren ska få ersättning för den skada som ledningsrättsupplåtelsen innebär, exempelvis i form av värdeminskning på fastigheten. Det finns ett angeläget allmänt intresse att den som bygger starkströmsledningar kan få tillgång till mark när markåtkomst behövs i en takt och omfattning som kraftigt avviker från hur tvångsförvärv för detta ändamål sett ut historiskt. Fler markägare kommer att systematiskt belastas av tvångsvisa förvärv i syfte att bygga starkströmsledningar. En hög grad av acceptans från markägarnas sida krävs för att det ska kunna bli färre överklaganden och snabbare processer. För att markägare ska kompenseras är en avgränsad ändring av ersättningsinstitutet i ledningsrättslagen en lämplig åtgärd. Avgränsningen bör göras så att en tillräcklig kompensation kan åstadkommas utan att i övrigt fungerande ersättningsregler behöver ändras och utan att ersättningsnivåerna vid andra liknande tvångsförvärv höjs generellt. En mer genomgripande ändring av ersättningsreglerna i ledningsrättslagen bör alltså inte genomföras för enbart de situationer som innebär markintrång för koncessionspliktiga starkströmsledningar.

5.3 Schablonersättningen höjs för markintrång vid utbyggnad av elledningar

Promemorians förslag: Vid bestämmande av schablonersättning för upplåtelse eller inlösen av mark eller annat utrymme för en ledning eller sådan anordning som krävs för en koncessionspliktig starkströmsledning ska löseskillingen respektive intrångsersättningen vara 150 procent av marknadsvärdet respektive marknadsvärdeminskningen.

Skälen för promemorians förslag

Schablonersättningen bör höjas vid markintrång som gäller koncessionspliktiga starkströmsledningar

Markägare bör vid markintrång för utbyggnad av elledningar ges en höjd kompensation utan att i övrigt fungerande ersättningsregler behöver ändras och utan att ersättningsnivåerna vid andra liknande tvångsförvärv höjs generellt. Det är därför lämpligt att höja det s.k. schablonpåslaget som markägare får vid upplåtelse eller inlösen av mark. Som framgår av avsnitt 4.2 ska ersättningen (den s.k. löseskillingen) motsvara fastighetens eller rättighetens marknadsvärde med ett påslag om 25 procent (4 kap. 1 § expropriationslagen). Vid införandet av påslaget om 25 procent uttalade regeringen att när fastighetens värde ska bestämmas i en expropriationssituation, där ägaren inte själv har tagit initiativ till någon försäljning, är det rimligt att också ta hänsyn till vad ägaren frivilligt skulle vara beredd att sälja sin fastighet för. Det priset kan vara betingat av ett individuellt värde som knappast går att bedöma objektivt. Det kan vara fråga om affektionsvärden eller andra värden i form av en stark koppling till fastigheten eller förväntningar om att kunna sälja fastigheten till en högre pris i ett annorlunda marknadsläge än det rådande (prop. 2009/10:162 s. 66–67).

Som anges i avsnitt 5.1 bör ersättningen för markintrång vid utbyggnad av starkströmsledningar höjas för att i längden kunna bidra till större acceptans och kortare ledtider och därmed bättre förutsättningar för en effektiv utbyggnad av elnätet, vilket krävs för att möjliggöra energi- och klimatomställningen. Det är inte möjligt att på en övergripande nivå fastställa vad ett individuellt värde skulle vara vid en frivillig försäljning av mark i de situationer där marken behövs för att bygga ut elledningar. Vägledning kan dock tas från frivilliga uppgörelser där markägare kompenseras med 125 plus 20 procent av marknadsvärdet. Genom att i större utsträckning ta hänsyn till individuella värden kan större acceptans skapas bland markägare. På så sätt kan utbyggnaden av elnät underlättas. Schablonersättningen bör därför höjas till 50 procent av marknadsvärdet. Löseskillingen respektive intrångsersättningen kommer då att betalas med 150 procent av marknadsvärdet respektive marknadsvärdeminskningen och ligga i linje med dagens ersättningsnivå vid frivilliga uppgörelser.

Schablonersättningen bedöms inte utgöra statsstöd

Med anledning av att ersättningen vid upplåtelse eller inlösen av mark eller annat utrymme avseende koncessionspliktiga starkströmsledningar föreslås uppgå till ett belopp motsvarande marknadsvärdet och ytterligare 50 procent av detta värde, finns det anledning att analysera om denna högre ersättning skulle kunna ses som ett statsstöd enligt artikel 107.1 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF). Utgångspunkten i fördraget är ett principiellt förbud mot statligt stöd inom EU. För att det ska vara fråga om statligt stöd i artikelns mening måste samtliga följande villkor vara uppfyllda: Det ska vara fråga om en statlig åtgärd eller en åtgärd som vidtas med statliga medel. De statliga medlen ska gå till en ekonomisk verksamhet och ge mottagaren en selektiv fördel. Åtgärden ska vidare kunna snedvrida eller hota att snedvrida konkurrensen på den inre marknaden och påverka handeln mellan medlemsstaterna. Selektivitetskriteriet, det vill säga att fördelen endast gynnar vissa företag eller viss produktion, ska definieras brett och EU-domstolen har satt en låg tröskel för uppfyllandet av kriteriet. Kriteriet att åtgärden ska snedvrida eller hota att snedvrida konkurrensen samt påverka handeln mellan medlemsstater anses vara uppfyllt om staten beviljar en ekonomisk fördel till ett företag inom en avreglerad sektor där det förekommer eller skulle kunna förekomma konkurrens. Själva stödbegreppet ska ges en vid tolkning och inbegriper såväl rena subventioner i form av kontantstöd eller naturaförmåner, så kallade direkta stödåtgärder, som indirekta stödåtgärder som på något sätt minskar kostnaderna för stödmottagaren.

I samband med att en större reform genomfördes 2010 av expropriationslagens ersättningsregler (se prop. 2009/10:162) bedömde regeringen att generella bestämmelser med allmängiltiga ersättningsnivåer, som inte är inriktade på vissa branscher, företag eller dylikt, måste anses vara förenliga med statsstödsreglerna (s. 49–50). Regeringen uttalade vidare att frågan om expropriationsersättning kunde utgöra statsstöd var aktuell redan före reformen och att nyordningen inte skulle innebära någon förändring i det avseendet. Det huvudsakliga skäl som anfördes till stöd för att expropriationsersättningen borde höjas över marknadsvärdet var att ersättningsnivåerna vid frivilliga uppgörelser oftast

låg över expropriationsnivån enligt då gällande regler. En höjning till 125 procent av marknadsvärdet ansågs mer efterlikna priset vid en frivillig försäljning.

Så länge ersättningen betalas av privata exploatörer blir inte statsstödsreglerna i artikel 107.1 FEUF tillämpliga oavsett ersättningsnivå. Om ersättningen kommer från allmänna medel och betalas till företag, och övriga kriterier i artikel 107.1 FEUF är uppfyllda, utgör ersättningen statsstöd som aktualiserar en anmälan till Europeiska kommissionen. Denna situation skulle kunna uppstå när exempelvis Svenska kraftnät, som är ett statligt affärsverk, ingår markupplåtelseavtal med erbjudande om ersättning.

Gränsen för när en åtgärd anses snedvrida eller hota att snedvrida konkurrensen ligger på en låg nivå. Redan den omständigheten att mottagaren på grund av stödet slipper kostnader som mottagaren annars själv hade fått bekosta i sin dagliga verksamhet kan leda till en snedvridning. Åtgärden behöver inte faktiskt ha snedvridit konkurrensen utan det räcker med att den potentiellt kunnat göra det.

Ett av kriterierna för bedömningen om det är fråga om statsstöd är om ersättningen ger mottagaren en fördel, dvs. ett gynnande som uppstår om mottagarens ställning förstärks på marknaden jämfört med dess konkurrenter. En fördel förutsätter att åtgärden förbättrar mottagarens ekonomiska situation jämfört med den ekonomiska situationen utan åtgärden. Som nämns ovan är det inte bara direkta subventioner som kan åstadkomma denna effekt, utan även andra åtgärder som ger företaget en fördel eller befriar företaget från ekonomiska bördor som normalt ingår i deras budget.

Så länge ett korrekt marknadsvärde fastställts i det enskilda fallet uppkommer inget ekonomiskt gynnande. Under dessa förutsättningar bör den nuvarande ersättningen vid expropriation inte anses utgöra ett statsstöd enligt artikel 107.1 FEUF.

Markåtkomst vid utbyggnad av koncessionspliktiga starkströms-ledningar sker oftast med stöd av frivilliga uppgörelser. Enligt de frivilliga ersättningsmodeller som har tagits fram av bland annat Energiföretagarna, som Svenska Kraftnät följer, uppgår ersättningen till 125 plus 20 procent av marknadsvärdet. Olika påslag utöver det kan också förekomma. Den föreslagna höjningen av schablonbeloppet till 150 procent av marknadsvärdet skulle alltså medföra att schablonbeloppet ligger mer i linje med dagens ersättningsnivåer vid frivilliga överenskommelser.

Vid bedömningen av om dessa ersättningsnivåer kan anses utgöra statsstöd aktualiseras principen om den marknadsekonomiska aktören. Kriteriet används för att bedöma om offentliga organ eller offentliga företag har agerat som en marknadsekonomisk aktör skulle ha gjort i en liknande situation. De offentliga organens beteende ska jämföras med liknande privata ekonomiska aktörers beteende under normala marknadsförhållanden när det ska fastställas om de ekonomiska transaktioner som genomförs av sådana organ ger deras motparter en fördel.

I sammanhanget blir därför frågan under vilka villkor en kommersiell aktör hade ingått motsvarande avtal. Ersättningsnivån för de frivilliga uppgörelserna måste här ses som en lägstanivå, dvs. en motsvarande säljare av marken skulle inte acceptera ett förslag till uppgörelse under den

nivån. Så länge priset för den förvärvade marken ligger i linje med ersättningsnivån för en frivillig uppgörelse bör det därmed inte vara fråga om ett stöd enligt artikel 107.1 FEUF.

6 En ansvarig myndighet för skogs- och åkernormerna

Promemorians bedömning: Lantmäteriet bör få ansvar för att se över och långsiktigt förvalta skogsnormen respektive åkernormen. I detta ansvar bör ligga att normerna löpande vidareutvecklas för att säkerställa att de utgör rättvisande underlag i skattning av ekonomisk förlust. Lantmäteriet bör samverka med Skogsstyrelsen och Statens jordbruksverk.

Skälen för promemorians bedömning: De ersättningsregler som finns i expropriationslagen och ledningsrättslagen utgör grunden för vad som ska ersättas vid markintrång. Hur ersättningen sedan bestäms är i slutändan en värderingsfråga. Ofta används olika normer för beräkning av ersättningen vid ledningsrättsförrättningar. Vid markintrång för byggnation av koncessionspliktiga elledningar används 2018 års skogsnorm för bestämmande av ersättning för intrång i skogsmark, åkernormen från 1974 och Lantmäteriets rekommendation om ersättning för underjordiska ledningar.

Skogsnormen är de rekommendationer om hur värdet av skogsmark vid intrång, till exempel när ledningar dras genom skogsområden, ska bedömas. Åkernormen är de rekommendationer om hur värdet av åkermark, ofta i samband med intrång, ska bedömas. Normerna gör det enklare och snabbare att fastställa intrångsersättning på ett relativt objektivt sätt. Samtidigt kan normer vara trubbiga instrument för att säkerställa att ersättningen verkligen täcker den totala skadan som markägaren drabbas av. Normer och rekommendationer som används för att bestämma intrångsersättning till markägare behöver vara uppdaterade, vilket de i varierande grad är i dag. Åkernormen är från 1974 och uppdaterades ensidigt av Energiföretagen Sverige 2016. Skogsnormen uppdaterades marginellt 2018. Rekommendationen om underjordiska ledningar uppdaterades 2022.

Det finns ett behov av att en myndighet ansvarar för att göra en genomgående översyn av normernas funktion så att de värderar relevanta aspekter i markintrånget på ett modernt och trovärdigt sätt. Myndigheten bör långsiktigt förvalta skogs- och åkernormen och säkerställa att normer och rekommendationer löpande hålls aktuella. De myndigheter som skulle kunna vara aktuella för denna uppgift är Lantmäteriet, Skogsstyrelsen och Statens jordbruksverk (Jordbruksverket).

Skogsstyrelsen och Jordbruksverket är myndigheter med expertkunskap om skogs- och jordbruksfrågor och följer kontinuerligt utvecklingen på ett sätt som gör att de skulle vara tänkbara för att ta förvaltningsansvaret.

Lantmäteriet besitter värderingsexpertis och har redan djupa kunskaper inom skog och skogsvärdering genom att myndigheten har ett informellt ansvar för skogsnormen. Samma sak gäller inte lika tydligt för åkernormen där Lantmäteriet i dag inte har något ansvar. Myndigheten tillämpar dock normen när ersättningen bestäms vid ledningsrättsförrättningar och har alltså god kunskap om den. Lantmäteriet har i dag också ansvaret för rekommendationerna för underjordiska ledningar.

Det är en fördel om den myndighet som genomför värderingar och ledningsrättsförrättningar också har kunskapen om hur normerna utformats och möjlighet att kontinuerligt utveckla dem. Om Lantmäteriet har förvaltningsansvar för normerna kan myndigheten genom interaktioner med aktörer i ledningsrättsförrättningar lättare överföra den kunskap som förrättningsförfarandet ger. Sammantaget är därför Lantmäteriet mest lämpad för att ha ansvar för skogs- och åkernormen. Lantmäteriet bör dock för att säkerställa en enhetlig tillämpning samverka med Skogsstyrelsen och Jordbruksverket.

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Promemorians förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2027.

Äldre bestämmelser ska tillämpas för ersättning vid upplåtelse och inlösen om ansökan om förrättning har gjorts eller beslut enligt ledningsrättslagen har meddelats före ikraftträdandet.

Skälen för promemorians förslag: Ändringen av ledningsrättslagen bör träda i kraft den 1 juli 2027.

De nya reglerna bör gälla först sedan den händelse har inträffat som medför att regler om ersättning i ledningsrättslagen blir tillämpliga. Äldre bestämmelser bör därför gälla om en ansökan om förrättning har gjorts före ikraftträdandet. Motsvarande bör gälla i de förrättningar enligt ledningsrättslagen där någon ansökan inte finns, utan Lantmäteriet på eget initiativ har beslutat att ta upp en ledningsrättsfråga till prövning. I de situationerna bör den avgörande tidpunkten vara när myndigheten beslutat om förrättning enligt ledningsrättslagen.

8 Konsekvensanalys

8.1 Konsekvenser för elnätsföretagen

Elnätsföretag bygger, driver och sköter om elnätet. Förslaget berör alla elnätsföretag i Sverige. Elnätet kan delas in i tre nivåer: transmissionsnät, regionnät och lokalnät. Transmissionsnätet transporterar el långa sträckor med höga spänningsnivåer. Regionnäten transporterar el från

transmissionsnätet till lokalnäten och i vissa fall direkt till större elanvändare. Lokalnäten ansluter till regionnäten och transporterar el till hushåll och andra slutkunder. Lokal- och regionnätsföretagen ansvarar för att nivån på underhållet av det egna nätet är tillräcklig för att garantera att leveranssäkerheten upprätthålls.

Sammanlagt finns det drygt 175 elnätsföretag i Sverige. Storleken på elnätsföretagen varierar från små ekonomiska föreningar med ett tiotal kunder till stora företag med flera hundratusen kunder. Medelvärdet av antalet kunder per elnätsföretag är cirka 31 000 kunder och medianvärdet är cirka 10 000 kunder. De tre största företagen har cirka 800 000 uttagsabonnemang vardera och de följande sju största företagen 30 000–100 000 uttagsabonnemang. Dessa tio företag har sammanlagt över 3,3 miljoner uttagsabonnemang, medan de tio minsta företagen sammanlagt har färre än 7 000 uttagsabonnemang. Den totala beslutade intäktsramen för perioden 2024–2027 för alla elnätsföretag är 326 miljarder kronor eller 81,5 miljarder kronor per år. Medelvärdet per företag är 469 miljoner kronor per år och medianen 94 miljoner kronor per år.

Elnätsföretagen betalar ut ersättning för markintrång och kommer med förslaget att behöva betala ut högre ersättning till markägare. Det finns fungerande processer för att beräkna nättariffer och en ökad kostnad för en utgiftspost påverkar inte elnätsföretagens processer eller kostnader i någon större utsträckning. För att beräkna vad de ökade kostnaderna kommer att bestå av behöver man veta vad kostnaden är i dag och den förväntade ökningen. Det är svårt att ta fram statistik som mer exakt visar på elnätsföretagens kostnader för markåtkomst. Elnätsföretagen redovisar på olika sätt, vilket gör det svårt att plocka fram statistik från intäktsramsbesluten. Elnätsföretagen bedömer att kostnaderna för ersättningen för markintrång i dag är cirka 4–5 procent av totalkostnaden för att bygga en elledning. Energimarknadsinspektionen nämner likvärdiga siffror. I kostnaden ingår ersättning till markägare och relaterade processkostnader. Elnätsföretagens kostnader för egen och inhyrd arbetskraft ingår inte.

Investeringsbehovet i elnätet är stort de kommande åren om Sverige ska klara av energiomställningen. Det totala investeringsbehovet för att klara omställningen är cirka 950 miljarder kronor till 2045. Nyinvesteringsbehovet, som är intressant ur ett markintrångsperspektiv, finns framför allt i transmissions- och regionnäten och är cirka 360 miljarder kronor. Om en genomsnittlig markintrångsersättning är fem procent av investeringen blir markåtkomstkostnaden 17,9 miljarder kronor. Om förslaget genomförs ökar kostnaderna för markåtkomst med 3,6 miljarder kronor till 2045. Omräknat blir det 180 miljoner kronor per år i ökade kostnader för markåtkomst. Omräknat till kostnad per uttagspunkt blir det cirka 30 kronor per år. Med andra ord innebär förslaget att elnätsföretagens kostnader ökar med 180 miljoner kronor per år. Elnätsföretagen kan dock föra vidare kostnaderna till sina kunder, se avsnitt 8.3.

8.2 Konsekvenser för markägare

När elnät byggs behöver elnätsföretagen åtkomst till mark för den geografiska sträckning som en beslutad nätkoncession avser. Det betyder att markägare berörs när elledningar byggs. Sveriges landareal är totalt 41 miljoner hektar. Den största andelen av marken i Sverige, 44 procent av den totala landarealen, ägs av privatpersoner. Marken består till största delen av bebyggd och anlagd mark samt jordbruks- och skogsmark. Knappt 30 procent av marken ägs av näringslivet i form av företag verksamma inom bland annat jord- och skogsbruk. Till näringslivet räknas här den mark som ägs av fysiska personer om de är enskilda näringsidkare. Drygt 60 procent av näringslivets mark har en koppling till skogsbranschen och knappt 20 procent till jordbruksbranschen. Offentliga institutioner, vilket inkluderar kommuner, regioner, länsstyrelser och staten i form av myndigheter, äger 15 procent. Omkring 4 procent av marken i Sverige ägs av föreningar och trossamfund och de resterande 7 procenten tillhör övrig kategorisering. Den statligt ägda marken är till en betydande del icke-produktiv mark i form av fjäll och myrmark, som delvis är skyddad i form av till exempel nationalparker och naturreservat. Resterande statlig mark är i huvudsak skogsmark.

När det gäller skogsmark ägs den till 49 procent av enskilda, som innefattar fysiska personer, dödsbon och enkla bolag som inte är handelsbolag. Privatägda aktiebolag äger 25 procent, statliga aktiebolag 13 procent och staten 6 procent. Övriga privata ägare och övriga allmänna ägare äger 6 respektive 1 procent av den deklarerade produktiva skogsmarken. För en liten andel mark kan ägarklass inte avgöras. Staten, statliga aktiebolag, privatägda aktiebolag och övriga privata ägare innehar 90 procent eller mer i storleksklassen större än 1 000 hektar. Motsvarande andel för övriga allmänna ägare var 79 procent och endast 8 procent för enskilda ägare. Det deklarerade genomsnittsinnehavet bland fysiska personer var 34 hektar och medianen 11 hektar. År 2022 var 115 749 företag registrerade inom skogsförvaltning och skogsskötsel, med totalt 6 560 anställda och en genomsnittlig nettoomsättning på 289 000 kronor.

När det gäller jordbruk finns det cirka 55 000 jordbruksföretag i Sverige. Dessa brukade sammanlagt drygt 2,5 miljoner hektar åkermark och 460 tusen hektar betesmark. I genomsnitt brukar ett jordbruksföretag knappt 47 hektar åkermark. Många jordbruksföretag är små. Två tredjedelar av dem brukar upp till 20 hektar åkermark. Däremot brukas 62 procent av all åkermark av de 6 700 företag som brukar mer än 100 hektar. År 2023 var drygt 158 000 personer sysselsatta på heltid eller deltid inom jordbruket.

Effekten av förslaget är att den intrångsersättning som betalas ut till berörda markägare kommer att vara 150 procent av marknadsvärdet i stället för 125 procent. Detta bör kunna leda till större acceptans hos markägare vid utökat markintrång. Med utgångspunkt i att nyinvesteringsbehovet i elnätet fram till 2045 är cirka 360 miljarder kronor, där fem procent antas utgöra markintrångskostnader, innebär ett ytterligare påslag med 25 procentenheter en förmögenhetsöverföring på cirka 180 miljoner kronor per år till markägarna.

De ökade utgifterna motsvaras av ökade absoluta bruttoinkomster hos markägarna. Enskilda markägare kapitalvinstbeskattas dock för den

ersättning som de får för marken, oavsett om den upplåts frivilligt eller tas i anspråk genom tvång. Den ökade nettoersättningen kommer till viss del att innebära ökade intäkter för landets jord- och skogsbruksföretag, vilka delvis kan antas komma att användas till investeringar i jord- och skogsbruket.

8.3 Konsekvenser för nätanvändare

Elnätsföretagen debiterar kostnaden för sin nätverksamhet till sina kunder, dvs. nätanvändarna. I den kostnaden ingår kostnaden för markåtkomst. Nätanvändare kan vara hushållskunder, men också företag och offentlig verksamhet. Totalt fanns det 2022 i Sverige 5 644 879 unika uttagspunkter, som nätanvändare måste ha nätavtal för. I bostäder finns det 4 740 000 uttagspunkter. Resterande cirka 900 000 uttagspunkter finns i verksamheter som företag och offentlig verksamhet. Såväl hushåll och konsumenter som företag påverkas därför indirekt av förslaget. Om elnätsföretagen för vidare hela sin kostnadsökning, kommer varje uttagspunkt att belastas med cirka 30 kronor per år. Den beräkningen är gjord utan hänsyn till att ett hushåll använder mindre el än företag. Om kostnaden i stället tas ut per förbrukad kilowattimme kommer kostnaden för hushåll att bli lägre än 30 kronor per år medan företagens kostnad blir högre.

8.4 Konsekvenser för offentlig sektor

Förslaget om höjd schablonersättning medför varken ökad tidsåtgång eller ökade administrativa kostnader för Lantmäteriet vid ledningsrättsförrättningen. Myndigheten har redan fungerande processer för att hantera påslag på marknadsvärdet. En höjd schablonersättning kan dock leda till fler synpunkter från de som berörs av andra förrättningar, eftersom påslaget blir ett annat för dem. Detta kan bidra till ökade kostnader och fler överklagade beslut i andra ärenden.

Förslaget att Lantmäteriet ska få ansvar att se över och långsiktigt förvalta skogs- och åkernormerna kommer inledningsvis att medföra ökade kostnader för myndigheten, främst för kompetensutveckling för arbete med åkernormen. För det fortsatta arbetet med skogs- och åkernormerna kommer det därefter att krävas löpande arbete av Lantmäteriet för förvaltning av normerna.

Antalet ledningsrättsförrättningar förväntas inte påverkas av förslaget, eftersom det förväntas bidra till ökad acceptans och fortsatt frivilliga markupplåtelseavtal. Förslaget väntas inte leda till fler överklaganden i domstol.

Staten påverkas inte direkt av förslaget. Förslaget innebär inte några statsfinansiella kostnader men potentiellt ökade skatteintäkter. Eventuellt ökade skatteintäkter kommer från att markägarna betalar skatt på den ökade intrångsersättningen och momsintäkter från höjda elnätstariffer. Att mer exakt beräkna ökade skatteintäkter är svårt på grund av att olika markintrång och olika ägarformer innebär olika beskattning. Enligt en

översiktlig beräkning av intrångsersättningen utgörs 4–5 procent av investeringskostnaderna i elnät av markintrångskostnader. Om andelen antas vara 5 procent skulle det motsvara cirka 17,9 miljarder kronor för perioden till 2045. Med ett ökat schablonpåslag om 25 procentenheter innebär det ökade kostnader på 3,6 miljarder kronor eller 180 miljoner kronor per år. Om det antas att alla markägare beskattar den ökade intäkten som skatt på kapital och med en skattesats 30 procent på vinsten, blir skatteintäkten 54 miljoner kronor per år. Beroende på hur fördelningen av skattepliktiga markägare ser ut kan siffran bli högre eller lägre. Sannolikt blir den lägre i och med att markintrångsersättning undantas från beskattning vid lägre ersättningar.

8.5 Påverkan på miljön

Förslaget innebär inte någon direkt miljöpåverkan. Att elledningarna byggs ut i rätt tid och på rätt plats har dock indirekt stor betydelse för den pågående energiomställningen och målet att Sverige senast till 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären.

9 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144)

Ersättning för utrymme m.m.

13 § I fråga om ersättning för upplåtelse och inlösen enligt 12 § eller en åtgärd enligt 12 a § tillämpas 4 kap. expropriationslagen (1972:719).

Om någon får ledningsrätt för en sådan ledning som anges i 2 § första stycket 2 ska procentsatsen i 4 kap. 1 § andra stycket expropriationslagen inte gälla. I stället ska ytterligare löseskilling respektive intrångsersättning betalas med 50 procent av marknadsvärdet respektive marknadsvärdeminskningen.

Om en innehavare av en rättighet som minskar en fastighets värde har rätt till ersättning, ska det värde som tillgodoräknas fastighetens ägare enligt första *och andra styckena* minskas med det belopp som motsvarar den värdeminskning för fastigheten som rättigheten inneburit. Om det värde som ska tillgodoräknas fastighetens ägare inte kan minskas utan att skada uppkommer för innehavaren av en fordran med bättre rätt, minskas i stället ersättningen till rättighetshavaren med motsvarande belopp.

Vid upplåtelse av ledningsrätt i en tomträtt har även fastighetsägaren och en innehavare av en rättighet i fastigheten rätt till ersättning enligt denna paragraf.

I paragrafen behandlas frågan om ersättning när ett utrymme tas i anspråk eller inlösen sker för ledningsändamål. Paragrafen ändras på så sätt att det införs en särskild regel om schablonersättning vid ledningsrätt för koncessionspliktiga starkströmsledningar. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

Andra stycket, som är nytt, innebär att ersättningsreglerna i 4 kap. 1 § andra stycket expropriationslagen frångås i vissa angivna fall. De särskilda fall som avses är ersättning vid upplåtelse eller inlösen av mark eller annat utrymme avseende koncessionspliktiga starkströmsledningar. I fråga om sådana ledningar innebär ändringen att ersättningen höjs med ett schablonbelopp som motsvarar 50 procent av löseskillingen respektive intrångsersättningen, i stället för med det schablonbelopp om 25 procent som annars följer av 4 kap. 1 § andra stycket expropriationslagen. Lantmäteriet ska självmant utreda och besluta om ersättning till sakägare som blir belastade av en ledningsrätt om inte sakägarna kommit överens om att göra avsteg från ersättningsbestämmelserna i 13 § ledningsrättslagen (se 14 §).

Tredje och fjärde stycket motsvarar tidigare andra och tredje styckena.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2027.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande vid inlösen på grund av förrättning enligt denna lag, om ansökan om förrättning har gjorts eller beslut som avses i 15 § första stycket har meddelats före ikraftträdandet.

Enligt *punkt 1* träder lagändringarna i kraft den 1 juli 2027.

Av *punkt 2* framgår att äldre bestämmelser ska tillämpas om en ansökan om förrättning har gjorts före ikraftträdandet eller när Lantmäteriet på eget initiativ har beslutat att ta upp en ledningsrättsfråga till prövning. Sådana

beslut som avses i 15 § första stycket meddelas med stöd av 7 kap. 11 § fastighetsbildningslagen (1970:988).

Bilaga

Ersättningsmodeller för intrångsersättning vid markupplåtelse för elledningar

Inom Klimat- och näringslivsdepartementet tillsattes en intern utredning med uppdrag att föreslå de författningsändringar som krävs för att skapa en ersättningsmodell vid upplåtelse av ledningsrätt i samband med elnätsutbyggnad som bidrar till större acceptans vid markintrång och möjliggör en snabbare och mer effektiv elnätsutbyggnad (KN2023/03796). En närmare genomgång av de olika modeller som det redogörs för i den interna utredningen presenteras i denna bilaga.

Periodiserad ersättning

Ersättningen för markintrång vid lantmäteriförrättningar bestäms enligt ledningsrättslagen och ska bestämmas i pengar att utbetalas på en gång, dvs. betalas som en engångsersättning.[1] Engångsersättningens lämplighet har under senare år ifrågasatts, och frågan om periodiserad ersättning för elledningar har diskuterats i den referensgrupp som deltagit i utredningsarbetet. Periodiserad ersättning nämns även i utredningsdirektiven där det står att missnöjet med ersättningen kan öka över tid i och med att ersättningen betalas ut som en engångsersättning när elledningar byggs. Från framför allt skogsägare har det argumenterats för att nätföretagen i stället bör arrendera marken och betala periodvis ersättning.[2]

Åsikter från sakägare och nätföretagen

Olika sakägare har olika tankar om hur ersättningen för intrång från elledningar ska betalas ut, dvs. som det är i dag med en engångsutbetalning eller en periodiserad utbetalning liknande arrende. Inom ramen för framtagandet av promemorian har flera sakägare fört fram sina synpunkter. Generellt ser inte nätföretagen behov av att byta modell utan anser att nuvarande modell med engångsersättning fungerar väl och vill behålla den. Markägarorganisationerna som frågan har diskuterats med förespråkar en periodiserad modell, men några av dem nämner även behov av att behålla engångsersättning för små intrång. Det är dock inte alla markägare som är för en periodiserad ersättning. I intervjuer med enskilda markägare framkommer en blandad bild där flera markägare vill behålla dagens modell. Även några större kommersiella markägare föredrar dagens modell. Lantmäteriet har ingen stark åsikt men nämner att ledningsrättslagen sannolikt inte skulle vara rätt lag för en förändring till periodiserad ersättning. Enligt Lantmäteriet skulle lagstiftningsgrunden sannolikt behöva bytas till jordabalkens bestämmelser om arrende.

I SOU 2012:61 anges att periodiserad ersättning skulle ha skattetekniska fördelar för markägaren och innebära för exproprierande företag att

[1] 13 a § ledningsrättslagen.
[2] Se exempelvis https://www.landlantbruk.se/land-skogsbruk-ersattningsnivan-for-skogsintrang-ar-oacceptabelt-lag 2024-03-18.

investeringskostnaderna skulle kunna spridas över tiden. Fler fördelar nämns inte utan i stället konstaterar utredningen att en periodiserad ersättning skulle vara främmande i expropriationslagen. Det finns fler argument mot en periodisk lösning i SOU 2012:61. Som argument för att behålla engångsersättningen framhålls förutsebarheten. Utredningen påtalar också att en lösning med periodisk utbetalning kan få svåröverblickbara konsekvenser, till exempel att förvärvaren kan komma på obestånd.[3] Slutligen nämns också att engångsersättning innebär fördelar för enskilda fastighetsägare som har ett intresse av en engångssumma, exempelvis äldre personer som vill få del av hela ersättningen. I sammanhanget kan också noteras att Finland i juni 2024 har remitterat ett nytt förslag för ersättning vid expropriation där de väljer att hålla kvar vid engångsersättningar.[4]

Det är från markägarsidan som önskemål och argument om periodiserad ersättning kommer. Argumenten är flera och handlar såväl om rent ekonomiska argument om att ersättningen är för låg som att det är svårt att förstå logiken med engångsersättningen. Enligt markägarna är en periodiserad ersättning att föredra ur många aspekter. Markägarna framhåller att med löpande ersättning blir nätföretag och markägare "samarbetspartners" när nätföretagen betalar hyra för marken. Vidare menar markägarna att det blir enklare i ett generationsperspektiv att förklara markintrånget med en periodiserad ersättning. Nästa generation ser då att ledningen står på marken och får en liten ersättning för intrånget, en "hyra", med jämna mellanrum. Med en engångsersättning har ersättningen betalats för länge sedan och ”glömts bort” samtidigt som intrånget fortfarande påverkar hur marken får användas i dag. Liknande effekter kan tänkas uppstå vid försäljning av jordbruksmark som påverkas av en kraftledning i form av vilken gröda som kan odlas och hur odlingssystemet kan utformas. Denna effekt påverkar brukaren så länge ledningen finns kvar och drabbar inte bara den som äger fastigheten när intrånget sker.

Några av de argument som lyfts för att ersättningen ska göras med en periodiserad modell bygger på att markintrång och ledningsrätt anses vara likvärdigt med att arrendera mark. Ett exempel är argumentationen att dagens ersättningsmodell inte fungerar bra för skogs- och jordbruk. Markägarna menar att de går miste om produktionsmedel för all framtid när rådigheten över marken försvinner. Markägarna framför också att framtida affärsutvecklingsmöjligheter försvinner när rådigheten minskas och att en periodiserad modell skulle kunna bidra till en skälig ersättning på längre sikt.

Det kan noteras att markägarnas förslag kring periodiserad ersättning inte bara handlar om att sprida ut den ersättning som de får enligt dagens beräkningar utan även inbegriper en ny ersättningsmodell som sådan. Att sprida ut den ersättning som beräknas fram med nuvarande modell kommer att innebära små utbetalningar och kommer sannolikt inte att göra

[3] I fallet med ledningsrätt för elledningar är det sannolikt ett svagt argument. Elnät är naturliga monopol med stabila intäkter och en stabil kundbas.
[4] Revidering av ersättningsgrunderna i inlösningslagen - Justitieministeriet (oikeusministerio.fi) 2024-06-12.

någon nämnvärd skillnad för markägarna. Små ersättningsbelopp kan även upplevas som nedvärderande i sig.

Från nätföretagens sida framförs att engångsersättning är rimlig även i framtiden. Nätföretagen menar att servitut och ledningsrätt som avser upplåtelser för all framtid är mer jämförbara med försäljning än arrendeupplåtelse. En fastighet består, utöver ett markområde, av en stor mängd befogenheter och rättigheter kopplade till marken. Vid en servitutsupplåtelse eller ledningsrättsupplåtelse avstår markägaren vissa av dessa befogenheter och rättigheter för all framtid. Fastigheten får därigenom ett ”mindre innehåll”. Detta är enligt nätföretagen jämförbart med att fastigheten genom försäljning avstår en bit mark. En försäljning sker vid ett specifikt tillfälle och ersättningen behöver sättas vid detta tillfälle utifrån hur förutsättningarna ser ut då. Fastighetsägaren får ersättning utifrån ett marknadsvärde vid försäljningstidpunkten. Nätföretagen menar att ägaren efter en markförsäljning inte kan komma tillbaka till köparen om några år och begära ytterligare köpeskilling bara för att den sålda marken har ökat i värde, utan köpeskillingen är beroende enbart av de förutsättningar som rådde vid tillfället för försäljningen. Arrendesituationen är en annan sak enligt nätföretagen därför att upplåtelsen då är tidsbegränsad och arrendet kan upphöra.

Nätföretagen menar också att i och med att intrångsersättningen är att se som en ersättning för något som markägaren säljer, dvs. den ersättning som den får för till exempel sin skog, går det att reinvestera på samma sätt som markägaren hade gjort om den väntat till skogen är fullt uppväxt och avverkar. Det går alltså att sätta ett långt tidsperspektiv på investeringen enligt nätföretagen. Vad den enskilde fastighetsägaren väljer att använda ersättningen till faller inom den enskildes självbestämmande att utifrån sina egna önskemål och behov antingen reinvestera i sin verksamhet, investera i annan verksamhet eller konsumera.

Dagens regelverk utgår från att fastighetsägare som avstår vissa befogenheter inom ett begränsat område på sin fastighet blir ersatt för värdet av de befogenheter som avstås. Äganderätten till själva marken kvarstår hos fastighetsägaren vilket innebär att marken kan nyttjas i alla avseenden som faller utanför de befogenheter som fastighetsägaren genom intrånget avstår. Marken kan bland annat nyttjas oförändrat för jakt, bär- och svampplockning samt rekreation. Det bör nämnas att den mark som tas i anspråk för en kraftledning kan återgå till en fastighetsägare när ledningens livslängd är uppnådd och rivs eller ledningen flyttas av annan orsak. Det innebär på lång sikt att rådigheten över marken kommer tillbaka tillsammans med det förlorade värdet. Sannolikheten för att det ska inträffa måste bedömas i varje enskilt fall. Det kan dock konstateras att för de ledningar som byggs framåt i tiden är tidsperspektivet 70 till 100 år.

Ökade kostnader

Att introducera en modell med periodiserad ersättning skulle innebära en annan administration av utbetalningen är vad som sker i dag. Nätföretagen behöver med nuvarande modell reda ut hur ägandet av de fastigheter som ingår i markupplåtelsen ser ut när ersättningsfrågan diskuteras. Listan på markägare har i de flesta fall tagits fram inom ramen för nätkoncessionens

konsultationsförfarande. Alternativt tas listan fram vid ledningsrättsförrättningen. Nätföretagen behöver också söka upp korrekta kontouppgifter för utbetalning. Sedan behöver utbetalningen genomföras i praktiken. Bilaga

I en modell med periodiserad ersättning finns alla de ovan uppräknade momenten. Ovanpå det tillkommer fler administrativa moment som behöver hanteras. En komplexitet är att hålla reda på vilka markägare det är som nätföretaget ska betala ut ersättningen till. Ägarförhållandena behöver utredas och registren uppdateras inför varje utbetalning. Registren skulle påverkas om det sker fastighetsbildande åtgärder på eller med fastigheten, såsom avstyckning, fastighetsreglering, klyvning, sammanläggning, vilket medför ytterligare tillkommande utredningsbördor och administration. Ersättningens storlek behöver räknas ut för varje markägare. Inför varje utbetalning behöver ersättningarna också räknas om utifrån de fastighetsbildande åtgärder som vidtagits samt utifrån om ägarskapet har förändrats, till exempel vid samägda fastigheter.

Beroende på hur en periodiserad ersättning utformas är det olika mycket arbete som uppstår. Om den nuvarande ersättningsberäkningen behålls och förändringen endast blir att markintrångsersättningen delas upp på ett antal utbetalningar är merjobbet begränsat, men samtidigt blir ersättningsbeloppet vid varje utbetalning litet och bidraget till ökad acceptans begränsat. Med en mer avancerad modell som exempelvis innehåller vinstdelning kommer beräkningsmomentet att bli betydligt större med ökade kostnader som följd. Det har även betydelse om utbetalningen av den periodiserade ersättningen görs årligen eller sker vart tionde år.

Förutom att den administrativa kostnaden blir högre per markavtal kommer den också att öka varje år i och med att fler avtal tecknas. Genom en schematisk beräkning, baserad på information från nätföretagen om antalet avtal de tecknar i dag och förväntar sig att teckna i framtiden, går det att beräkna de administrativa kostnader som en modelländring skulle innebära.

Tabellen nedan utgår från att Svenska kraftnät tecknar cirka 7 000 markavtal per år och övriga nätföretag 23 000 markavtal per år under de närmaste 20 åren, dvs. fram till 2045.[5] Sammantaget utgör det 30 000 nya avtal per år. För beräkningarna har det antagits att varje avtal tar 30 minuter att handlägga per gång (reala värden).[6] Det är sannolikt en förenkling av tidsbestämningen eftersom markägarna vid första året ingår i sakägarkretsen och lättare kan identifieras. Ju längre tid som gått från avtalsdatum, desto större är risken att sådant som ökar den administrativa tidsåtgången påverkar processen.

[5] Beräkningen utgår från siffror som Svenska kraftnät och Energiföretagen Sverige har lämnat till utredningen i olika inlagor.
[6] Lönekostnad 400 kronor per timme beräknat på administratörslön 35 000kr 84% lönepåslag enligt regelräknaren.

Bilaga

Tabell 1Administrativa kostnader med periodiserad ersättning

År	Avtal	Ackumulerat	Årlig kostnad, sek
1	30 000	30 000	6 000 000
2	30 000	60 000	12 000 000
3	30 000	90 000	18 000 000
5	30 000	150 000	30 000 000
10	30 000	300 000	60 000 000
15	30 000	450 000	90 000 000
20	30 000	600 000	120 000 000

Källa: Interna beräkningar

Det ska också sägas att den fakturering som nätföretagen gör i dag när de skickar fakturor till sina nätkunder inte är jämförbar med periodiserad ersättning till markägare. Dagens fakturering är för nätavgiften som kunden är ansvarig att betala in, dvs. nätföretaget säkerställer att pengar kommit in men gör inte aktivt en utbetalning till ersättningsberättigade kunder. Vid periodiserad ersättning ska nätföretaget betala ut en ersättning och behöver därför också ha koll på kontonummer dit pengarna ska skickas. Vid fakturering av nätavgiften har nätföretaget en affärsrelation till nätkunden där nätkunden är ansvarig för att betalningen kommer nätföretaget till godo. Vid markersättning är det inte säkert att markägaren har någon affärsrelation till nätföretaget samtidigt som nätföretaget har ansvaret för utbetalningen och inte säkert har markägares uppgifter tillgängliga. Flera fastigheter har också flera delägare som ska dela på ersättningen vilket innebär att nätföretaget behöver ha information om alla delägare också. Det kan även finnas samfälligheter som berörs, varav en del kan vara outredda eller ha oklar delägarsammansättning. Ytterligare en aspekt är att ledningar ofta samlokaliseras där utrymmena överlappar varandra. Exempel är i närheten av stationer. Med flera ledningar i bredd med olika ersättningsvillkor blir det snabbt besvärligt att reda i ersättningsvillkor över tid.

Den kostnadsberäkning som redovisats här baseras på att den periodiserade ersättningen inte behöver räknas om vid varje utbetalning. Om ersättningsmodellen i stället är sådan att ersättningens storlek ska uppdateras utifrån nya förutsättningar liknande arrendeförhandlingar kommer de administrativa kostnaderna att öka avsevärt. I sådant fall behöver också kostnadsbilden kompletteras med att den föreslagna ersättningen kan överklagas av både markägare och nätföretag, beroende på vem som beräknar och fastställer ersättningen. Även för markägare med många fastigheter och många intrång skulle administrationen öka med en periodiserad ersättning.

Ledningsrätt och frågan om allframtidsupplåtelse

Att utbetalningsfrågan kommit upp till diskussion beror delvis på hur andra markintrång behandlas och ersätts. Det finns exempel i annan lagstiftning på ersättning som betalas ut årsvis eller med annan periodicitet som markägarna refererar till. Framför allt är det vindkraftens arrendeavtal som markägarna vill att intrångsersättningen ska ta efter. Arrende och

försäljning/förvärv är olika sätt att få tillgång till mark. Formellt är arrende en form av nyttjanderätt till fast jord (mark eller vatten) som upplåts genom avtal och regleras i jordabalken. Arrende är en så kallad total nyttjanderätt. Det betyder att arrendatorn i princip ska ha egen besittning till arrendestället utan att behöva samsas med andra. Utgångspunkten är att arrendatorn har samma besittning till arrendestället som jordägaren hade innan upplåtelsen. Arrende är också tidsbegränsat till maximalt 50 år och behöver sedan förhandlas om. För vindkraftverk tillämpas reglerna om anläggningsarrende i 11 kap. jordabalken.

Frågan om periodiserad ersättning leder till frågan hur ledningsrätt ska betraktas, dvs. om det är att likna vid försäljning eller vid arrende. Intrång via ledningsrätt innebär att nätföretaget tar över delar av de rättigheter som markägaren tidigare hade över marken och gäller i obegränsad tid medan arrende är tidsbegränsad. Ledningsrätt skiljer sig från nyttjanderätt på flera punkter. En viktig skillnad är att ledningsrätt gäller i obegränsad tid.[7]

I skattelagstiftningen jämställer Skatteverket upplåtelse av nyttjanderätt eller servitutsrätt till fastighet på obegränsad tid med fastighetsavyttring. Begreppet intrång som anges i 4 kap. 1 § expropriationslagen är i skattemässigt hänseende två olika rättshandlingar. Den ena rättshandlingen är när del av en fastighet säljs, vilket skattemässigt benämns som en delavyttring av fastighet och utgör en fastighetsavyttring. Den andra rättshandlingen innebär att fastighetens ägare upplåter nyttjanderätt till en viss del av fastigheten för all framtid. Markägaren äger då fortfarande den upplåtna marken men nyttjandet disponeras av annan. Skattemässigt benämns det som en allframtidsupplåtelse med permanent inskränkning i förfoganderätten och det behandlas som en fastighetsavyttring.[8]

Skatteverket gör alltså bedömningen att ledningsrätt är att se som en försäljning av mark, och Skatteverket gör tolkningen att en allframtidsupplåtelse med permanent inskränkning i förfoganderätten betraktas som försäljning av mark. Lantmäteriet drar i sin handbok om ledningsrättslagen en liknande slutsats. Myndigheten nämner att en upplåtelse exempelvis i skogsmark kan innebära ett nära nog totalt ianspråktagande av utrymmet, och att den skada som upplåtelsen medför därför närmast kan jämföras med den skada som följer av att marken helt avstås.[9] Både branchorganisationen Energiföretagen Sverige och Svenska kraftnät har också påtalat att de anser att ledningsrätt mer är att se som försäljning av mark än arrende.

Nätföretagets övertagande av delar av förfoganderätten över marken innebär att markägarens rådighet minskar i likhet med en försäljning, med skillnaden att markägaren kan få tillbaka rådigheten om elledningen rivs i framtiden. Markägaren ersätts också för den rådighetsminskning som intrånget innebär men inte för de rådigheter som de har kvar. En försäljning sker vid en viss tidpunkt och priset för varan betalas vid försäljningstillfället. Priset för varan utgår från den information som finns tillgänglig vid tillfället. Med information åsyftas här all tillgänglig

[7] Jämförelse mellan nyttjanderätt och ledningsrätt | Lantmäteriet (lantmateriet.se) 2024-03-19.
[8] Beskattning av ersättningar för markintrång m.m. | Rättslig vägledning | Skatteverket 2024-03-19.
[9] Lantmäteriets handbok ledningsrättslagen s. 84.

information som kan påverka marknadspriset. I fallet med fastigheter kan det vara information om framtida exploateringsmöjligheter. Eventuella förväntningar om framtiden bör i likhet med annan information som kan påverka priset vara inräknade i det pris som betalas för varan. Information som inte är tillgänglig vid försäljningstillfället kan följaktligen inte påverka försäljningspriset. Det betyder att säljaren inte kan komma flera år senare och kräva ersättning för en affärsmöjlighet som den gick miste om för att den inte längre äger marken. Vid en försäljning ersätts markägaren för vad som överenskommits vid tidpunkten för överenskommelsen, inte genom periodiserad ersättning.

Påslagstrappa

Ett annat förslag som kommit att diskuteras är en modell där ersättningsnivåerna kan differentieras genom att införa olika påslag för olika egenskaper som påverkar skadan av intrånget. Förslaget är inte nytt utan diskuteras i Landeman (2022), som i sin tur inspirerades av Norell (2007). Landeman argumenterar för att ett varierande påslag i många fall sannolikt kan uppnå en högre grad av ändamålsenlighet och en resulterande högre samhällsnytta. Landeman menar att markåtkomstersättningen blir mer adekvat i ett större antal situationer jämfört med om påslaget är detsamma oavsett situation och rådande förutsättningar. Karakteristikor som skulle kunna ingå i trappan är exempelvis värderingsosäkerhet, tvångsmomentet som sådant, ägarens individuella värde, karaktären på ägaren (fysisk eller juridisk person), karaktären på egendomen (personlig eller fungibel egendom), syfte med markåtkomst, karaktären på förvärvaren och implicit ersättning, ändamålets ”viktighet” och det allmänna intressets magnitud och reduktion av missnöjeskostnader. Nämnda karakteristikor är på inga sätt en uttömmande lista utan exempel på vad som skulle kunna ingå.

Modellen skulle ge möjlighet att ta större hänsyn till specifika situationers förutsättningar och uppnå en högre grad av ändamålsenlighet. Det finns dock flera utmaningar med modellen. Att använda modellen skulle inledningsvis innebära ett tidskrävande utvecklingsarbete med många beslut om vilka karakteristikor som ska ingå, hur de ska värderas och vilka markägare som hör var. Den skulle också innebära mycket administration för att hantera alla karakteristikor och sannolikt vara en modell med mycket handpåläggning. Om varje påslag ska värderas separat blir modellen dessutom komplex och svåranvänd. Risken är att transparensen blir dålig och att det i förväg blir svårt att veta hur stor ersättningen blir.

Vinstfördelning

Ledningsrättslagens ersättningsbestämmelser utgår från expropriations-lagen och bygger på en skadeprincip, nämligen att ersättningen ska motsvara den ekonomiska skada som den som är föremål för expropriation lider. På så sätt är förmögenhetsställningen efter expropriationen

densamma som om den inte hade ägt rum. Vinstfördelning är något annat än skadestånd eller att markägarens förmögenhetsställning ska vara oförändrad. Vinstfördelning som koncept innebär att markägaren får ta del av den ekonomiska nytta som expropriatören (nätföretaget) får av att använda markägarens mark. Ett av de ofta anförda argumenten för att någon form av vinstfördelning kan vara lämplig är att markägaren bör få ta del av vinsten om expropriatören använder marken för att generera vinst i det egna företaget. Under många år har det förekommit diskussioner om att någon form av vinstfördelning ska kunna införas i expropriationslagen och även ledningsrättslagen.

Vinstfördelning i annan lagstiftning

Lagstiftning om markåtkomst finns i ett flertal lagar. Generellt sett är ersättningen vid markåtkomstsituationer bestämd för att kompensera den ekonomiska skadan. Även om ersättningsreglerna i expropriationslagen bygger på skadeprincipen finns i andra författningar bestämmelser om ersättning som bygger på delvis andra principer.[10] Bland annat finns det i fastighetsbildningslagen (1970:988) och anläggningslagen (1973:1149) bestämmelser om att ersättning i vissa fall inte bara ska ersätta skadan utan dessutom ska en vinstfördelning göras mellan markägaren och den exproprierande. Vinstfördelningssystemet regleras i 5 kap. fastighetsbildningslagen och i 13 § anläggningslagen hänvisas i vissa fall till fastighetsbildningslagen.

Bestämmelserna i fastighetsbildningslagen har till syfte att åstadkomma en effektivare fastighetsindelning, vilket förutsätts ta sig uttryck i högre fastighetsvärden. Värdehöjningen, berörda fastigheters värde efter regleringen minus berörda fastigheters värde före regleringen, kallas i fastighetsbildningslagen för båtnad (nytta). Genom att minska båtnaden med de gemensamma kostnaderna får man regleringsföretagets vinst. Vad som menas med ”vinstfördelning” är, något förenklat, att den fastighetsägare som tvingas avträda egendom får en tilläggsersättning utöver ersättning för den ekonomiska skadan. Enligt fastighetsbildningslagen sker vinstfördelningen med utgångspunkt i skillnaden mellan den tillträdande fastighetens värdeökning och den avträdande fastighetens värdeminskning. Vinsten ska fördelas mellan parterna genom en skälighetsbedömning, vilken kan göras på olika sätt.[11]

Minerallagen (1991:45) är en annan lag med ersättningsbestämmelser som går utöver skada. Enligt bestämmelserna i 7 kap. 7 § minerallagen ska koncessionshavaren vid gruvbrytning betala en särskild ersättning, så kallad mineralersättning, till fastighetsägare inom koncessionsområdet och till staten. Ersättningen ska motsvara två promille av det beräknade värdet av mängden brutet och uppfordrat koncessionsmineral under året. Av ersättningen ska tre fjärdedelar tillfalla fastighetsägarna och en fjärdedel staten. Mineralersättningen fastställs i efterskott för varje kalenderår.

[10] Historiskt har det också funnits regelverk som ersatt markintrång utöver skadan. Exempel är 1845 års expropriationsförordning, 1918 års vattenlag samt 1902 års ellag. Se SOU 2008:99 s. 99 ff för mer detaljer.
[11] För fördjupad diskussion om vinstfördelningsfall i FBL och AL se Sjödin (2016) s. 72 ff.

Bilaga

Tidigare överväganden om vinstfördelning

Flera tidigare utredningar har på olika sätt berört frågan om vinstfördelning i expropriationslagen och ledningsrättslagen. Nedan följer sammanfattningar av de senaste utredningarna.

Utredningen om ledningsrätt (SOU 2004:7)

Utredningen hade i uppdrag att utreda behovet av att utvidga ledningsrättslagens tillämpningsområde till att omfatta andra slag av ledningar än de som tidigare angavs i lagen. Utredningen skulle även överväga vilka principer som borde gälla när ersättningen för nya slag av upplåtelser bestämdes. Under utredningsarbetet framkom starka önskemål om generösare ersättningsregler. Utredningen var i sig inte emot förhöjda ersättningar i vissa situationer. Däremot kom utredningen fram till att det var olämpligt att införa andra ersättningsprinciper enbart för det utvidgade området. Enligt utredningen skulle särlösningar för utvidgningsfallen leda till gränsdragningsproblem och omotiverade skillnader mellan likartade ledningsrättsupplåtelser. Samtidigt nämnde utredningen att en mer övergripande översyn av ersättningsreglerna vid expropriation borde göras. Utredningen anförde också att den ansvarsförskjutning som de sett i riktning mot marknadsdrivna aktörer med vinstintresse talade för att det närmare borde utredas om det vid tvångsvis markåtkomst skulle utgå en högre ersättning vid dessa fall.

Expropriationsutredningen (SOU 2008:99)

Utifrån slutsatserna i Utredningen om ledningsrätt (SOU 2004:7) tillsatte regeringen en utredning om ersättning i expropriationslagen. I utredningen ingick att undersöka hur bestämmelserna tillämpades i praktiken och att bedöma om de ledde till rimliga resultat och var lämpligt utformade. I ett delbetänkande[12] konstaterade utredningen att andelen offentliga aktörer under åren hade minskat väsentligt. Undersökningen visade också att förändringar i samhället, exempelvis avregleringen inom vissa områden och den tekniska utvecklingen, på olika sätt hade påverkat expropriationslagens ersättningsbestämmelser. Mot bakgrund av dessa iakttagelser preciserades uppdraget. En del av det kompletterade uppdraget bestod i att överväga om det var möjligt och lämpligt att i expropriationslagen införa regler om någon form av vinstfördelning mellan fastighetsägare och förvärvare.

I slutbetänkandet föreslog utredningen flera åtgärder.[13] I fråga om vinstfördelning föreslog utredningen att ersättningen vid markåtkomst för sådana ändamål som bedrevs på i huvudsak marknadsmässiga villkor skulle innefatta en särskild ändamålsrelaterad ersättningspost. Den

[12] SOU 2007:29 s. 137.

[13] För att stärka äganderätten föreslog utredningen i slutbetänkandet att ersättningen, utöver marknadsvärdet, skulle innefatta kompensation för fastighetens individuella värde för fastighetsägaren. Detta genom ett schablontillägg på 25 procent av marknadsvärdet (eller marknadsvärdeminskningen). Vidare föreslogs att den s.k. presumtionsregeln skulle upphävas och gällande den s.k. influensregeln att skador till följd av ändamålet skulle ersättas fullt ut. Utredningen föreslog även att det fulla marknadsvärdet skulle ersättas, även om detta värde hade ökat till följd av expropriationsändamålet.

särskilda ersättningen skulle bestämmas efter vad som var skäligt i det enskilda fallet med hänsyn till egendomens särskilda värde för förvärvaren, vinstfördelning.[14] Den särskilda ersättningen skulle enligt förslaget utgå utöver det föreslagna schablontillägget om 25 procent på marknadsvärdet.

Utredningen diskuterade också avgränsningen för vilka fall som ska anses som vinstdrivande respektive icke-vinstdrivande, dvs. i vilka fall den särskilda ersättningen ska utgå. Utredningen pekade inte ut i detalj vilka ändamål eller typer av markförvärv som de ansåg som vinstdrivande. Utredningen menade att detta måste avgöras utifrån en slags huvudsaklighetsprincip, där bedömningen måste göras om den exproprierande verksamheten i huvudsak sker på marknadsmässiga villkor eller har mer traditionell offentlig prägel.[15] Utredningen exemplifierade vad de menade troligtvis hör till vinstfördelningsfallen. Gällande elledningar menade utredningen att lokal- och regionnät hör till vinstfördelningsfallen medan transmissionsnätet inte hör dit.[16]

Utredningens förslag om vinstfördelning fick ett blandat mottagande i remissen där cirka hälften av remissinstanserna var positiva och hälften negativa. I proposition som föregick 2010 års ersättningsreform anförde regeringen följande om vinstfördelning.[17]

> Regeringen instämmer i den principiella grundtanken bakom utredningens förslag. Ersättningen till fastighetsägaren bör bestämmas på ett sätt som är rättvist – även ur fastighetsägarens perspektiv. Det innebär att det är önskvärt att det vid ersättningsbestämningen kan tas hänsyn till om fastigheten är avsedd att generera vinst i expropriandens verksamhet. Avsikten är att fastighetsägaren i sådana fall ska kunna få del av expropriandens ekonomiska nytta av att använda fastigheten.

Regeringen gick inte vidare med förslag om vinstfördelning utan mot bakgrund av remissinstansernas kritik beslutade regeringen att komplettera underlaget gällande vinstfördelning genom att ge en utredning i uppdrag att ytterligare utreda frågan.

Vinstfördelningsutredningen (SOU 2012:61)

Vinstfördelningsutredningen (SOU 2012:61) är slutbetänkandet i det uppdrag som utredde vilka typer av tvångsingrepp som bör omfattas av vinstfördelningsregler samt hur vinsten bör bestämmas och fördelas mellan fastighetsägare och förvärvare.

Utredningens förslag innebar att en vinstfördelande princip endast skulle införas i ledningsrättslagen. Vinstfördelning skulle inte heller omfatta alla typer av ledningsrätter, utan vara begränsad till att enbart omfatta sådana

[14] Förebilden till förslaget finns i fastighetsbildningslagens vinstfördelningsbestämmelser där det framgår att det vid ersättningens bestämning ska tas skälig hänsyn till det särskilda värde som egendomen har för den tillträdande parten.
[15] Uttrycket ”på i huvudsak marknadsmässiga villkor” innebär enligt utredningen att det visst kan finnas vissa restriktioner för verksamheten i fråga. För att vinstfördelning ska ske bör dock huvudsaklighetsbedömning visa att marknadsanknytningen är dominerande.
[16] SOU 2008:99 s. 205 ff.
[17] Prop. 2009/10:162 s. 70.

anläggningar som inrättats enligt 2 § andra stycket ledningsrättslagen, dvs. anläggningar som egentligen inte är en ledning, exempelvis telestationer, master och vissa typer av byggnader.[18] Det betyder att elledningar inte ansågs som vinstfördelningsfall i utredningen.[19]

Utgångspunkten i utredningens förslag var att det är ändamålet med ianspråktagandet och inte vem som står bakom det som har betydelse för om det ska omfattas av vinstfördelning eller inte. För att avgränsa vilka ändamål som skulle omfattas av förslaget föreslog utredningen att vinstfördelning enbart skulle utgå för särskilt angelägna fall där verksamheten bedrivs på väsentligen marknadsmässiga villkor. För att vinstfördelning skulle vara aktuell räcker det inte med att förvärvaren är en kommersiell och vinstdrivande aktör, utan verksamheten ska väsentligen vara av denna karaktär för att den skulle kunna klassas som särskilt angelägen och därmed hänföras till vinstfördelningsfallen.

Utredningen föreslog även hur ersättningen skulle bestämmas. Förslaget innebar att den förhöjda ersättningen inte direkt skulle vara relaterad till den vinst som förvärvaren kan tänkas göra i och med markåtkomsten. Anledningen var bland annat att vinsten skulle vara både svår att beräkna och relatera till det specifika markområdet. Utredningen föreslog i stället att ersättningen skulle bestämmas efter vad parterna skulle ha kommit överens om vid en normal, frivillig överlåtelse av markområdet, dvs. samma princip som fastighetsbildningslagens ersättningsbestämmelse. En frivillig överenskommelse innebär försäljning där ersättningen minst uppgår till fastighetsägarens reservationspris. En sådan princip innebär att ersättningen kommer att omfatta en viss vinstandel. Utredningen exemplifierade också att en sådan ersättning kunde bestämmas via en schablon motsvarande summan av tio års arrende- eller hyresavgifter.[20] Noterbart är att förslag om förhöjd ersättning för vissa typer av ändamål i vinstfördelningsutredningen (SOU 2012:61) går i motsatt riktning med förslag i utredningen om ledningsrätt (SOU 2004:7). I SOU 2004:7 framfördes att särlösningar för vissa typer av ledningsrätter vore olämplig, bland annat på grund av omotiverade skillnader i ersättningshänseende mellan liknande ledningsrättsupplåtelser.

Vinstfördelning vid markintrång med elledningar

I SOU 2007:29 undersöktes ersättningsmål i fastighetsdomstolarna och det noterades att andelen offentliga aktörer hade minskat väsentligt. Enligt undersökningen var nästan 80 procent av de ianspråktagande parterna offentliga rättssubjekt på 1970-talet. År 2005 var de flesta parter, drygt 65 procent, i stället privata rättssubjekt. Även undersökningen av förrättningar enligt ledningsrättslagen visade att andelen privata aktörer hade ökat.[21] Slutsatsen som gjordes håller även i dag, nämligen att samhällsutvecklingen har lett till att antalet tvångsförfoganden över mark som genomförs av privata aktörer vars verksamhet bedrivs med vinstsyfte

[18] SOU 2012:61 s. 182 ff.
[19] SOU 2012:61 s. 179.
[20] SOU 2012:61 s. 251.
[21] SOU 2007:29 s. 137.

har ökat. Det leder till frågan hur detta påverkar markägares krav på ersättning vid markintrång.

I intervjuer inom ramen för framtagandet av promemorian och i inspel från referensgruppen anser markägarna att det är orättvist att deras mark ianspråktas av nätföretag som sedan använder marken för att bedriva verksamhet och göra affärer. Markägarna betraktar vinstfördelning i någon form som ett rimligt alternativ för att kompensera för detta. Markägarna är tydliga med att de anser att nätföretagen som ianspråktar mark för att bygga elledningar är att se som kommersiella vinstdrivande företag även om de också ser att det finns tydliga samhällsintressen med många elledningar.

Elnätsverksamhet bedrivs i Sverige som legala monopol. Verksamheten kännetecknas av höga fasta kostnader och avtagande genomsnittskostnader, vilket innebär att det inte är samhällsekonomiskt effektivt att flera elnätsföretag bygger ledningen för att konkurrera i samma områden.[22] Nätföretag får därför monopol inom sitt område genom att Energimarknadsinspektionen (Ei) beviljar nätföretagen nätkoncession. Med nätkoncessionen följer både rättigheter och skyldigheter.

Att nätföretagen bedriver monopolverksamhet inom sina geografiska områden innebär att det behövs en reglering av deras verksamhet för att säkerställa kundernas ställning och att nätföretagen inte utnyttjar sin monopolställning. Elnätsföretagens intäktsramar reglerar vad elnätsföretagen får ta ut i avgifter av sina kunder. Elnätsavgifterna ska enligt elmarknadsdirektivet[23] vara skäliga, objektiva och icke-diskriminerande. Intäktsramen regleras i förhand och gäller för fyra år i taget. Det är Ei som är tillsynsmyndighet över elnätsföretag i Sverige. Ei:s roll som tillsynsmyndighet innebär att de är ansvariga för den reglering som omgärdar elnätsverksamhet.

Att nätverksamhet bedrivs som reglerade monopol innebär inte att nätverksamhet bedrivs utan inslag av konkurrens. Det innebär inte heller att nätföretagen inte bedriver kommersiell verksamhet. I fråga om konkurrens finns det ingen direkt konkurrensutsatt marknad för elöverföring. Ändå finns viss konkurrens för nätföretagen. Solenergi och batterilager blir för närvarande allt billigare. Givet detta börjar enskilda fastigheter såväl som sammanslagningar av fastigheter i form av energigemenskaper öka sin självständighet vad gäller energibehov. Än så länge är det en marginell påverkan på nätföretagen. Det finns till viss del också konkurrens i slutprodukten som spiller över på elnät. Elenergi används i olika former som input i uppvärmning av fastigheter. Alternativa uppvärmningsmedier är pellets och fjärrvärme.

Nätföretagen bedrivs som reglerade monopol men är samtidigt vinstdrivande och bedriver en kommersiell verksamhet. Intäktsramen ska täcka kostnader för att bedriva elnätsverksamhet på ett ändamålsenligt och effektivt sätt under tillsynsperioden, täcka avskrivningar och ge elnätsföretaget en sådan avkastning på kapitalbasen som behövs för att i konkurrens med alternativa placeringar med motsvarande risk få tillgång

[22] Stordriftsfördelarna innebär att verksamheten är att betrakta som naturliga monopol. För utförlig beskrivning av naturliga monopols egenskaper se exempelvis Carlton and Perloff (1994).

[23] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU.

till kapital för investeringar. Att nätföretagen bedriver vinstdrivande verksamhet kan också ses i ägarnas krav på avkastning. Som exempel har Svenska kraftnät krav att uppnå en avkastning på justerat eget kapital efter skattemotsvarighet på 4 procent under en konjunkturcykel.[24] Vattenfalls finansiella mål är minst 8 procent avkastning på sysselsatt kapital[25] och Ellevio tillämpade 6 procents ränta på lån från aktieägare 2022.[26]

Att nätföretagen har en intäktsreglering att förhålla sig till är i sig inget tecken på att de inte bedriver kommersiell och vinstdrivande verksamhet. Som nämnts finns en viss konkurrens, både vad gäller produkten och i att attrahera kapital. För att bedriva en framgångsrik elnätsverksamhet behöver företaget vara konkurrenskraftigt, vilket innebär kommersiell verksamhet. Intäktsregleringen sätter krav men ger också förutsättningar och möjligheter för nätföretagen och deras ägare att bedriva nätverksamhet. Samtidigt är det inte fråga om en fri marknad som nätföretagen agerar på. Det finns restriktioner som inte finns i branscher med mer fri konkurrens. Det betyder att elnätsverksamhet inte är en fullständig konkurrensutsatt bransch och att nätföretagen i huvudsak inte bedriver marknadsmässig verksamhet eller bör ses som en bransch som kännetecknas av väsentligt marknadsmässiga villkor. Även om nätverksamhet bedrivs av nätföretagen på kommersiella grunder är den tjänst som de levererar i form av elöverföring något som har stor samhällsnytta. Elnätsverksamhet och nätföretagen är dock på det stora hela vinstdrivande företag och de bedriver kommersiell verksamhet.

Kostnadsersättning för ombud och nedlagd tid vid ledningsrättsförrättningar

En sak som diskuterats i tidigare litteratur och som kommit upp även inom ramen för framtagandet av denna promemoria är ersättning för ombud. Bakgrunden till ombudsdiskussionen är det kunskapsunderläge som många markägare känner att de befinner sig i gentemot nätföretagen. När det kommer till privata markägare och mindre företag med markintressen är de ofta ovana vid att hantera regelverket och processen. Det kan leda till osäkerhet och en ovilja att säga ja till sådant som markägarna inte riktigt är säkra på vad det innebär. Genom att ersätta markägarna för ombudskostnader skulle kunskapsläget kunna utjämnas och acceptansen öka. Större markägare har inte samma problem i och med att de är mer vana vid regelverk och processer. Alla markägare oavsett storlek kommer dock att lägga ner egen tid på processen och att förstå vad intrånget innebär för dem. En av utgångspunkterna för tvångsmässiga ingrepp i äganderätten är att markägare ska ersättas för intrånget i deras äganderätt.

[24] https://www.svk.se/om-oss/finansiell-information/ 2024-03-22.
[25] Mål och utfall - Vattenfall 2024-03-22.
[26] 8.-framtidens-elnat_sve.pdf (ellevio.se) 2024-06-05.

Ersättning för ombud vid ledningsrättsförrättningar har utretts tidigare

Frågan om ersättning för ombud har utretts tidigare och flera förslag har i olika sammanhang lämnats om att införa så kallad kostnadsersättning vid ledningsrättsförrättningar. Inget av förslagen har genomförts. Nedan följer en kort sammanfattning av tidigare utredningar.[27]

Förslagen i Fastighetsbildningsutredningens delbetänkande Fastighetsbildning (SOU 1983:38) och Lantmäteriverkets rapport 1988:28 togs upp av regeringen i Ändringar i fastighetsbildningslagen m.m. (prop. 1991/92:127). Rapporternas förslag om ersättning för ombudskostnader genomfördes inte, bland annat med hänvisning till att det inte var lämpligt att ge förrättningsförfarandet en annan karaktär än det dittills hade haft. Lantmäteriverket och Naturvårdsverket lämnade i en gemensam rapport år 2000 förslag om en ny förrättningsform – naturskyddsförrättning – för genomförande av områdesskydd enligt 7 kap. miljöbalken. Enligt förslaget skulle sakägarna vid en sådan förrättning ha rätt till ersättning för nödvändiga kostnader för ombud och egen utredning. Förslaget byggde i väsentliga delar på Lantmäteriverkets rapport från 1988. Rapporten remitterades under 2001.

I Ledningsrättsutredningen (SOU 2004:7) utreddes också frågan om kostnadsersättning. Utredningen kom fram till att ersättning för sakägares kostnader för ombud eller biträde eller för egen utredning som varit nödvändiga för att ta till vara sakägarens rätt vid förrättningen skulle ingå i förrättningskostnaderna vid en förrättning enligt ledningsrättslagen. Motiveringen var att närvaron av ombud eller biträde skulle främja ett bättre förhandlingsklimat mellan parterna och därmed kunna leda till en handläggning som uppfattas som mer rättssäker. Utredningen föreslog ett tillägg i 27 § ledningsrättslagen som innebar att sakägare skulle kunna få ersättning för kostnader för ombud eller biträde eller för egen utredning vid förrättningen. Lantmäteriet skulle avgöra frågan fall för fall. Utredningens förslag om ombud ledde inte till åtgärder från regeringen.

I utredningen om nya ersättningsbestämmelser i expropriationslagen (SOU 2008:99) föreslogs att Lantmäteriet i vissa fall ska kunna besluta att ålägga förvärvaren att i viss utsträckning betala ersättning till berörda sakägare för deras kostnader för ombud och biträde, för egen utredning och för egen inställelse vid förrättningssammanträde. Förslaget nämndes i prop. 2009/10:162.

Varför kostnader för ombud och egen tid inte ersätts

Markintrång innebär kostnader för markägaren på olika sätt. Enligt ledningsrättslagen och expropriationslagen ersätts marknadsvärdesminskningen och övriga skador. Vid ledningsrättsförrättningar hos Lantmäteriet är det nätföretaget som svarar för förrättningskostnaderna. Sakägarna har dock inte rätt till ersättning för egna kostnader. Detta skiljer sig mot när frågor om marktillgång prövas i domstol där utgångspunkten är att sakägare, som avstår mark eller rättighet, har rätt till ersättning av motparten för sina egna kostnader. Det betyder att om markägare

[27] För en mer utförlig beskrivning av förslagen se SOU 2008:99 kapitel 12.

Bilaga

överklagar ett ledningsrättsbeslut till mark- och miljödomstolen har denne rätt till ersättning för kostnader för bland annat ombud och för egen utredning.

Att en markägare vid en lantmäteriförrättning inte har rätt till ersättning för egna kostnader har diskuterats sedan de berörda lagarna trädde i kraft för drygt femtio år sedan. Skillnaderna i markägares rätt till ersättning för kostnader har historiskt motiverats av olika saker. Ett motiv är att förfarandena skiljer sig åt mellan domstolsprövning och en lantmäteriförrättning. Lantmäteriets förrättning är en så kallad officialprövning, vilket innebär att myndigheten är den som driver utredningen men har också att hjälpa sakägare med råd och upplysningar. Det innebär att det är Lantmäteriets ansvar att ex officio göra de utredningar som behövs för att kunna ta ställning till yrkandena och för att belysa olika handlingsalternativ vid förrättningen. När frågor om markåtkomst och ersättning avgörs genom ett domstolsförfarande vid allmän domstol vilar däremot ansvaret för processföringen och utredningen helt på parterna. Vid en lantmäteriförrättning är det inte heller möjligt med förhör under sanningsförsäkran. Likaså saknas möjlighet att tvinga fram skriftliga bevis, och Lantmäteriet kan inte heller tvinga fram personlig inställelse av en sakägare.

I Ändringar i fastighetsbildningslagen m.m. (prop. 1991/92:127 s. 48) står det:

> Att en sakägare vid en förrättning – till skillnad mot vad som gäller vid ett domstolsförfarande enligt plan- och bygglagen och expropriationslagen – inte är berättigad till ersättning för egna kostnader sammanhänger med förrättningsförfarandets särskilda karaktär. Förfarandet skiljer sig i avgörande hänseenden från vad som gäller vid domstol. Medan ansvaret för processföringen och utredningen i en rättegång helt vilar på parterna, präglas förrättningsförfarandet av fastighetsbildningsmyndighetens skyldighet till officialprövning. Fastighetsbildningsmyndigheten har sålunda till uppgift att aktivt verka för utredningen, om nödvändigt med hjälp av sakkunniga. Till myndighetens uppgifter hör även att – i en omfattning som saknar motsvarighet i domstolsprocessen – bistå sakägarna med råd och upplysningar. Vidare är möjligheterna att förebringa utredning väsentligt olika i de båda typerna av förfarande. Vid en förrättning kan det inte förekomma någon muntlig bevisning. Vidare kan personlig inställelse inte åläggas och editionsföreläggande inte meddelas.

Av förarbetena till fastighetsbildningslagen framgår att huvudskälet till att det saknas möjlighet att besluta om ersättning till sakägare för utredningskostnader är att förrättningsförfarandet ger Lantmäteriet en aktiv processledande uppgift och en informationsskyldighet gentemot sakägarna, vilket ska innebära att dessa i normalfallet ska kunna utföra sin talan utan juridiskt biträde eller annan expertmedverkan. Samma synsätt i fråga om sakägares rätt till kostnadsersättning vid förrättning har också legat bakom frånvaron av sådan rätt vid förrättningar enligt anläggningslagen och ledningsrättslagen.

Ersättning för ombudskostnader vid markintrång med elledningar

Den kritik som har framförts mot den gällande ordningen kan sammanfattas med att sakägarna inte alltid är jämbördiga när det gäller förutsättningarna att ta till vara de egna intressena, och att denna obalans inte i tillräcklig hög grad uppvägs av Lantmäteriets utredningsplikt. I verkligheten genomförs flertalet förrättningar utan särskilda komplikationer och normalt godtar parterna ledningsrättsbeslutet utan överklagan. I många fall bör det sannolikt gå att konstatera att Lantmäteriets informations- och utredningsskyldighet gentemot sakägarna fungerar tillfredsställande och att behovet av juridiskt biträde eller annan expertmedverkan är begränsad.

Nätföretagen har i många fall betydligt större resurser och har vana av lantmäteriförrättningar på ett annat sätt än enskilda markägare. Vid förrättningar där nätföretagens motpart är exempelvis ett större skogsföretag finns inte någon kunskapsojämlikhet. Även om Lantmäteriets officialutredningsskyldighet normalt får anses fungera väl är det möjligt att enskilda fastighetsägare i vissa situationer kan känna sig underlägsna i förhållande till det mer resursstarka nätföretaget.

Det bör sägas att det redan i dag finns inslag av ombud i ersättningsfrågan.[28] Det förekommer även att vissa förvärvare frivilligt ersätter fastighetsägarna för deras ombudskostnader vid frivilliga förhandlingar.[29] Detta tyder på att även nätföretagen i många fall värdesätter att ett ombud finns med i bilden.

Ersättning för egen utredning och nedlagd tid vid markintrång med elledningar

Om en markägares fastighet är aktuell för att husera en ny ledning innebär det att markägaren kommer att involveras i nätföretagets process att söka nätkoncession för ledningen. För markägarens del kräver detta tid för inläsning avseende eventuellt intrång, förhandlingar och tid ute i markerna. Markägarna kommer att komma i kontakt med nätföretagen vid flera tillfällen under processen, bland annat i samrådsprocessen, där markägaren har möjlighet att kommentera förslagen utifrån sitt perspektiv, och vid förhandlingar om ersättning för markintrånget. Om markägaren inte kommer överens med nätföretaget om ett frivilligt markupplåtelseavtal tillkommer lantmäteriförrättningen som leder till att nätföretaget erhåller ledningsrätt. Markägaren har dessutom möjlighet att överklaga nätkoncessionen i första läget och ledningsrätten i andra läget.

Hur mycket tid en markägare lägger i den ovan beskrivna processen kommer att variera mellan olika markägare. Privatpersoner som sällan är

[28] Exempelvis LRF bistår i dag sina medlemmar på olika sätt i markåtkomstfrågor. LRF bidrar med i första hand med juridisk vägledning och företräder sällan markägare i Lantmäteriets förrättning. Intervju LRF-representant 6 december 2023.

[29] I Svenska kraftnäts erbjudande om frivilligavtal ingår ersättning för ombud i markförhandlingen. Syftet är att hjälpa att läsa och förstå följderna av de frivilliga avtalen och ersättningserbjudandena. Ombudskostnader | Svenska kraftnät (svk.se). Energiföretagen Sverige har i sin rekommendation en text om att det är möjligt att erbjuda ersättning för ombud.

i situationen kan behöva lägga ner mer tid än en juridisk person som har personal som är utbildade på att hantera liknande frågor. Engagemanget beror också på hur stort intrånget är. Om intrånget handlar om en begränsad sträcka på en del av fastigheten där den inte påverkar markägarens verksamhet nämnvärt kommer markägaren i normalfallet inte att lägga ner lika mycket tid. I det andra extremfallet där intrånget är betydande och markägarens verksamhet påverkas substantiellt kommer markägaren i normalfallet att lägga ner mycket tid på förrättningen. Sammantaget är det svårt att göra en generell bedömning av hur mycket tid en markägare lägger ner på processen. Ludvig & Co (2023) kommenterar ersättningsmodellen för intrång vid elledningar. I sin analys beräknar de att tidsåtgången uppgår till minst 30 timmar för en markägare att vara aktiv i hela processen från samråd i koncessionsprocessen till slutmöte i ledningsrättsförrättningen. Den kalkylen innehåller därmed även tidsåtgång som inte är aktuell att ersätta i ledningsrättsförrättningen. Hur fördelningen mellan koncession och ledningsrätt ser ut säger deras rapporten ingenting om.

När det gäller utredningar är behovet för den enskilde sakägaren begränsat. Lantmäteriets utredningsplikt är en av grundpelarna i förrättningsförfarandet. Om en sakägare efterfrågar en viss utredning och Lantmäteriet anser den nödvändig för ett fullgott beslutsunderlag bör utredningen utföras av Lantmäteriet. Något annorlunda är det vid frågor om så kallad annan ersättning, dvs. ersättning för personliga skador som inte påverkar den berörda fastighetens värde. Om det krävs ett sådant beslutsunderlag som rör sakägarens affärsrörelse eller andra personliga förhållanden är det som regel motiverat att sakägaren bidrar med viss egen utredning. Lantmäteriet har då möjlighet att utse en sakägare som utredningsman och ersätta sakägaren för arbetstid.

Begreppet nedlagd tid kan dock ses bredare än utredningskostnader och exempelvis innehålla tid ute i fält för att diskutera ledningsdragning, stolpars placering eller var någonstans på fastigheten som det är mest lämpligt att köra med maskiner ut till byggplatsen. Nedlagd tid innehåller även tid att läsa och förstå ersättningsförslag från Lantmäteriet.

Det går att se på ersättning för egen tid på olika sätt. Att tid läggs ner är det inget tvivel om. Å ena sidan går det att argumentera för att det är rimligt att den som utsätts för markintrång genom ledningsrätt inte ska behöva godta några egna kostnader för att markavståendet ska kunna genomföras. Markintrånget är inte initierat av markägaren och det finns därför anledning att dennes kostnader ersätts. Å andra sidan kan det ses som naturligt att den som äger en fastighet har ett visst eget ansvar, till exempel att ta sig tid att deklarera, att ansöka om bygglov och dispenser eller att samråda med myndigheter. Det skulle i sådana fall kunna tala för att nedlagd egen tid får tålas utan särskild ersättning.

Ökat schablonpåslag

År 2010 introducerades ett tillägg om 25 procent i 4 kap. 1 § expropriationslagen. Regeringens allmänna utgångspunkt för

lagändringen 2010 var att äganderätten behövde stärkas.[30] Regeringen menade att intrångets ingripande karaktär i äganderätten i högre grad behövde avspeglas i avvägningen mellan expropriandens, fastighetsägarens och det allmännas intressen vid ersättningens bestämning. Den ersättning som uppgår till fastighetens marknadsvärde eller marknadsvärdeminskning ansågs inte vara en tillräcklig kompensation med hänsyn till de ingripande konsekvenser (tvång) som en expropriation har för fastighetsägaren. Regeringen menade att större hänsyn bör tas till den ersättning som fastighetsägaren skulle ha fått vid en försäljning eller upplåtelse på den öppna marknaden av den mark som tas i anspråk, och tvångsvisa ianspråktaganden av mark bör således göras på mer marknadsmässiga villkor.

Regeringens förslag med ett procentuellt påslag var avsett att ge fastighetsägaren ersättning som motsvarar det så kallade individuella värdet. Med begreppet individuellt värde menas i förarbetena 2010 års ändring det pris till vilket fastighetsägaren är beredd att frivilligt sälja fastigheten utan hot om expropriation. Regeringen konstaterade att detta värde regelmässigt torde vara högre än marknadsvärdet. Som motiv nämns även i förarbetena den värderingsosäkerhet som finns i expropriationsmål. I förarbetena konstateras att det alltid ligger ett visst mått av osäkerhet i de bedömningar av marknadsvärdet som görs vid intrång, vilket i förarbetena anses vara något som inte bör gå ut över den som tvingas avstå sin mark.

I förarbetena till 2010 års ändring i expropriationslagen nämns dessutom att de förändringar som skett i samhället innebär att synen på fastighetsägarnas ställning behövde omprövas. Det allmänna är aktör i mindre utsträckning än tidigare i de sammanhang där ianspråktagande av mark med tvång blir aktuellt. Grundtanken med expropriation och liknande åtgärder kvarstår, nämligen att olika angelägna samhällsintressen ska tillgodoses. Det finns emellertid i ökad utsträckning privata vinstintressen bakom expropriationsföretagen vilket behöver adresseras i intrångsersättningen.[31]

I förarbetena till 2010 års ändring i expropriationslagen argumenterades varför det var lämpligt att använda en schablonersättning och inte öka ersättningen genom andra beräkningar.[32] Regeringen menade i förarbetena till 2010 års ändring att målet var att ersättningen bättre ska ersätta markägarens individuella värde.[33] Frågan är då hur en ersättningsregel för individuella värden bäst utformas. Ett första konstaterande som gjordes är att individuella värden till sin karaktär är sådana att de inte låter sig mätas. Den enskilde fastighetsägaren har sannolikt en uppfattning om det pris som den skulle begära för sin mark vid en frivillig försäljning, men det är bara markägaren som vet det priset. Det är därför omöjligt för utomstående att veta detta pris och därmed inte möjligt att lägga det till grund för ett beslut i ett ersättningsärende. Slutsatsen blir att eftersom värdet i fråga inte objektivt kan mätas måste det bestämmas på något annat sätt. På samma sätt är det bara köparen själv som vet hur mycket denne är villiga att betala för en fastighet.

[30] Prop. 2009/10:162 s. 47.
[31] Prop 2009/10:162 s. 47-48.
[32] SOU 2008:99 samt prop. 2009/10:162.
[33] Prop. 2009/10:162 s. 66.

I litteraturen diskuteras reservationspriset som det lägsta priset en säljare skulle vara villig att under frivilliga former sälja sin fastighet. Lars Werin (1978) konstaterar att om markägarnas reservationspriser skulle komma på tal som riktlinje för expropriationsersättning hade ”mycket svåra” praktiska och tekniska problem uppstått vid beräkningen. Werin menar att det måste anses vara omöjligt av rent praktiska skäl att ställa upp en regel som går ut på att ersättningen ska motsvara reservationspriset. Om andra skäl, till exempel rättviseskäl, skulle tala mycket starkt för reservationspriset måste det försöka skapas en regel som leder till att ersättningarna genomsnittligt sett hamnar så nära reservationspriserna som möjligt och som samtidigt är praktiskt genomförbar. En tänkbar sådan regel är att ersättningen sker efter marknadsvärdet plus ett standardtillägg om visst procenttal. Ett annat alternativ är att göra en individuell bedömning av reservationspriset vid varje tillfälle, vilket skulle ge möjlighet att anpassa ersättningsnivån till det enskilda fallet, men det grundläggande problemet med omätbarheten hade kvarstått. Sammantaget bedömdes inför 2010 års ändring i expropriationslagen att den enda praktiskt genomförbara lösningen var en schablonregel.

Reservationspris och ersättning

Införandet av schablonpåslaget 2010 motiverades bland annat av att tvångsvisa intrång bör göras på mer marknadsmässiga villkor. I förarbetena nämndes att ersättningen bör närma sig vad markägaren skulle kunna tänka sig sälja sin fastighet för frivilligt, så kallade individuella värden. Begreppet individuellt värde är en delmängd av vad som brukar benämnas reservationspris. Begreppet reservationspris användes redan på 1970-talet av Werin när han diskuterade expropriationsersättning.[34] Reservationspriset är det lägsta pris som en fastighetsägare skulle sälja fastigheten för vid en frivillig försäljning, utan hot om expropriation.[35] Det kan ses som att vid en fråga om försäljning väljer en ägare att behålla, ”reservera”, fastigheten för eget bruk om priset inte uppgår till minst fastighetsägarens reservationspris. Med andra ord kan sägas att reservationspriset är ägarens egen subjektiva bedömning av fastighetens värde. Vidare går det att argumentera för att marknadsvärdena består av de lägsta reservationspriserna (det är de som värderar sin mark lägst som säljer) och att reservationspriset därför alltid är högre än marknadsvärdet. Detta leder till slutsatsen att en ersättning som bestäms till marknadsvärdet innebär att markägaren upplever sig vara i en sämre situation än utgångsläget. När markägaren inte får sitt reservationspris blir markägaren inte helt kompenserad.[36] Liknande tankegångar finns i förarbetena till 2010 års lagändring där önskemålet var att ersättningen skulle närma sig priset vid frivillig försäljning. Vid frivillig försäljning kommer slutpriset att hamna någonstans mellan köpare och säljares reservationspriser. Vilket priset slutligen blir beror bland annat på parternas förhandlingsstyrka.

[34] Werin (1978).
[35] Åt andra hållet gäller att reservationspriset är det högsta pris en köpare skulle betala för en fastighet om den inte hade tvångsåtgärder att tillgå.
[36] Kalbro och Sjödin (1993) s. 17.

Beskrivningen av reservationspriset kan ur ett ersättningsperspektiv för markintrång sägas innehålla flera delar. Enligt Norell (2007) består reservationspriset av fyra delar:[37]

1. **Förmögenhetsminskning:** Denna post innefattar i princip de skador som är ersättningsgilla i dag, dvs. marknadsvärde och övriga ekonomiska skador (inkomstbortfall och utgifter orsakade av expropriationen). I detta belopp ingår vissa så kallade transaktionskostnader, till exempel ersättningsgilla flyttningskostnader. Det 25-procentiga schablonpåslaget ingår inte i denna post och inte heller nedan redovisade poster.
2. **I dag ej ersättningsgilla transaktionskostnader:** Fastighetsägaren kan drabbas av ekonomiska skador (utgifter eller inkomstbortfall) som inte är ersättningsgilla i dag men som påverkar fastighetsägarens ekonomiska situation. De kan exempelvis orsakas av besvär i samband med markåtkomsten, vilket kan leda till bland annat utgifter för nedlagd tid vid kontakter med markförvärvaren samt utgifter och inkomstbortfall i samband med inställelse vid domstol eller lantmäteriförrättning eller dylikt.
3. **Individuellt värde:** Till denna post hänförs den förlust som fastighetsägaren själv, efter egen värdering, upplever sig drabbas av utöver vad som ingår i de två föregående posterna. Det individuella värdet är oberoende av ändamålet med markåtkomsten och vem som är förvärvare. Hit räknas affektionsvärden knutna till fastigheten[38]. Även andra individuella värden ingår, exempelvis kompensation för kränkning av äganderätten, psykiskt lidande och så kallade frustrationsskador[39].
4. **Ändamålsberoende kompensation:** Denna post innefattar ersättning utöver vad som markförlusten i sig kan sägas uppskattas till av fastighetsägaren. Ändamålet med förvärvet kan ha betydelse för reservationsprisets storlek. Det kan alltså vara skillnad mellan avstående av mark för till exempel ett sjukhus, en kraftledning eller en 3G-mast.[40] Eftersom det är den enskilde som själv avgör efter vilka bevekelsegrunder och hur mycket kompensation denne vill ha för att avstå marken är det omöjligt för utomstående att avgöra beloppets storlek i det enskilda fallet. Markägaren kan tänkas väga in allmänintresset, vem som är förvärvare, vad fastigheten ska användas till, skriverier i media eller dylikt. Även en vinstandel kan ingå, om

[37] Se Norell (2007) för en mer ingående beskrivning.
[38] Med affektionsvärde menas värde av icke-ekonomisk natur som ett föremål, främst av känslomässiga skäl, har för i första hand ägaren personligen. Affektionsvärde kan exempelvis bero på att en fastighet har gått i arv i flera generationer.
[39] Med frustrationsskador menas att fastighetsägaren inte kan dra nytta av kostnader som lagts ner på fastigheten. Exempelvis kostnaden för en ny exklusiv trädgård eller ett exklusivt kök i en villa i en utflyttningskommun kanske inte slår igenom i marknadsvärdet och anses därför inte vara ersättningsgill. Detta kan framstå som stötande från markägarens synvinkel.
[40] Studier av vinstfördelning ger stöd till att exproprianden och syftet har betydelse för markägaren. Läs mer i Sjödin m.fl. (2016) s. 163 ff.

det antas att fastighetsägaren tänker i termer av att den vill ha en del av markförvärvarens vinst.

Norell (2007) diskuterar också ersättningens reparativa effekt, nämligen att ersättningen ska lämna markägaren skadelös. I korthet bestäms intrångsersättningen av marknadsvärdet och marknadsvärdesminskningen. Marknadsvärdet är inte vad slutpriset vid försäljning blir utan ett statistiskt mått, dvs. det mest troliga priset om fastigheten skulle sålts nu. I en normalfördelningskurva representeras marknadsvärdet av det värde som är mest frekvent, i mitten av kurvan. Att det är ett statistiskt mått innebär att det inte är säkert att ersättningen kommer att ersätta markägaren så att denne kan köpa en ersättningsfastighet. Orsaken är att det faktiska priset för en likvärdig ersättningsfastighet både kan bli högre och lägre. Det innebär att valet av ersättningsnivå till marknadsvärde lämnar en relativt stor risk på markägaren. Detta kan enligt Norell ses som en post som kan ersättas i reservationspriset, närmare bestämt inom i dag icke-ersättningsgilla transaktionskostnader. Detta gäller i än högre grad för ledningsrättsintrång, eftersom det är svårt, ofta praktiskt omöjligt, att skaffa sig ersättningsrättigheter i annan mark som motsvarar intrånget i den egna äganderätten.

Marknadsmässigt pris och reservationspriser

I SOU 2012:61 nämns att det 25-procentiga påslaget får anses ersätta individuellt värde. Där nämns också att schablonpåslaget får anses kompensera för tidigare icke-ersättningsgilla transaktionskostnader och minimera risken för att fastighetsägarens ska drabbas av värderingsosäkerheten. SOU 2012:61 konstaterar att det 25-procentiga påslaget får anses inte innehålla vinstfördelning.

Både i prop. 2009/10:162 och SOU 2012:61 talas om att ersätta det individuella värdet. Det individuella värdet är en del av reservationspriset. Reservationspriset är i sin tur det lägsta pris en fastighetsägare skulle godkänna vid en frivillig försäljning. En frivillig försäljning innebär att både markägaren och köparen är nöjda med priset. Att eftersträva detta pris även vid markintrång diskuteras i både prop. 2009/10:162 och SOU 2012:61, men eftersom inte alla delar i reservationspriset ersätts är det troligt att ersättningen vid markintrång i många fall är lägre än det pris som fastighetsägaren skulle accepterat vid frivilligförsäljning.

Marknadsmässig prissättning av fastigheter

Vinstfördelningen som diskuteras i reservationsprisets komponent ändamålsenlig komponent kan exemplifieras ur ett försäljningsperspektiv. För att en försäljning ska kunna ske behöver köparen och säljarens värderingar skilja sig åt, dvs. köparen måste värdera objektet högre.

Säljarens värde är det lägsta pris som den kan tänka sig att sälja för frivilligt. Säljaren vill dock normalt erhålla en ersättning som helst är högre än det lägsta priset. Det går därför att argumentera för att skillnaden mellan det lägsta beloppet och den faktiska försäljningssumman utgör säljarens upplevda vinst. Med det synsättet finns inte möjligheten till upplevd vinst vid markintrång och expropriationsersättning. Om

ersättning vid ledningsrätt ska närma sig ersättning vid frivillig försäljning behöver därmed komponenten ändamålsenlig komponent inkluderas i ersättningen.

Höjt schablonpåslag vid markintrång med elledningar

Landeman (2022) argumenterar för att det kan finnas fler komponenter som borde kunna ingå i ersättningen för markintrång än de som finns med i dag. Syfte med markåtkomsten nämns inte bara av Landeman (2022) utan det nämns även av Norell (2007) i hans diskussion om ersättning till reservationspriset. Argumenten är att markägare har olika ersättningskrav beroende på vem och till vad marken upplåts. Omfördelning av en markägares mark till kommersiella bolag upplevs ofta som orättvisa oavsett vilka nyttor som transfereras tillbaka till samhället. I korthet beskriver Landeman att markägarnas ersättningskrav kan bero på hur viktigt de värderar anledningen bakom att intrånget görs. Exempelvis kan ett sjukhus anses vara viktigare än en fabrik, vilket innebär att markägaren har lägre ersättningskrav om marken upplåts för att bygga ett sjukhus.

Ett argument som ofta lyfts i diskussionen om ersättning vid markintrång är att samhället har förändrats. Markägarna menar att ersättningen bör innehålla en del av säljarens vinst. Detta kopplar också till reservationsprisets fjärde komponent ändamålsberoende komponent.

Markägarnas upplevelse i stort är att de nätföretag som gör markintrången är kommersiella företag som bygger elledningar på deras mark för sin egen verksamhets vinning till priset av negativ påverkan på markägarens verksamhet. Markägarna ser att elnäten över lag är till nytta för samhället men intrånget innebär fortfarande att någon annan tar deras mark i anspråk för sin sak och därför bör betala ett mer marknadsbaserat pris för marktillgången. Att nätföretagen bedriver kommersiell verksamhet bör det inte vara något tvivel om. De är visserligen inte konkurrensutsatta på samma sätt som företag som verkar på öppna marknader men den intäktsramsreglering som nätföretagen verkar under är uppbyggd så att nätföretagen får gå med vinst och ska kunna attrahera kapital i konkurrens med andra verksamheter med liknande risk.

Bonde skriver i sitt särskilda yttrande i SOU 2012:61:

> Lagstiftningen i Sverige rörande elnätverksamhet ålägger ingen att bedriva sådan verksamhet. Det sker sålunda på frivillig grund. Om man däremot väljer att bedriva elnätverksamhet är man skyldig att iaktta vissa spelregler. Det fordras koncession, linjekoncession för stamnät och regionnät och områdeskoncession för lokalnät. Koncessionen medför monopol för koncessionshavaren inom det område lokaliseringen av elnätet skall ske. För att bl.a. motverka att monopolisten missbrukar sin ställning gäller för samtliga koncessionspliktiga elledningar att de står under tillsyn av Energimarknadsinspektionen. Denna tillsyn omfattar bl.a. frågor om de avgifter nätföretagen får ta ut.
>
> Det kan sålunda konstateras att det för elnätsverksamhet finns en viss prisreglering. Denna reglering är dock så begränsad att elnätsföretagen

av denna anledning inte skulle vara att betrakta som en kommersiell aktör. Ett elnätsföretag får sålunda mycket väl gå med vinst.

När prop. 2009/10:162 anger värderingsosäkerhet som ett av flera motiv för det 25-procentiga påslaget nämns inte några siffror på värderingsosäkerhetens storlek. Eftersom det totala påslaget är 25 procent och ska kompensera för fler komponenter är den i alla fall under 25 procent. Det kan konstateras att all fastighetsvärdering är förknippad med viss osäkerhet. Hur säker en bedömning av sannolikt pris är när en ortsprismetod används beror på hur många relevanta jämförelseobjekt som finns och hur stor spridning det är i de observerade relationerna, exempelvis spridning i priser per kvadratmeter eller bedömda direktavkastningar.[41] Ju färre försäljningar som genomförts av liknande fastigheter, desto svårare blir det att göra en rättvis värdering. Till saken hör också att det inte går att kontrollera att värdet blir rätt eftersom det är en bedömningsfråga.

Studier har i olika sammanhang genomförts vad gäller osäkerhet vid värdering av fastigheter. Det finns både studier av karaktären ”valuation variation” (olika fastighetsvärderare får värdera samma fastighet) och ”valuation accuracy” (erhållet pris för fastigheter jämförs med tidigare bedömda marknadsvärden avseende fastigheter). Utifrån sådana studier kan göras en bedömning att värderingsosäkerheten är 5–10 procent vid värdering av enskilda objekt.[42] Vissa studier har också gett uttryck för att osäkerheten kan vara större om försäljningspriser jämförs med marknadsvärderingar.[43] Detta är en orsak varför det kan vara skäligt med ett visst påslag på marknadsvärdet. Norell (2007) nämner att en jämförelse kan göras med taxeringsvärdet. När det infördes sattes 75-procentsregeln så att det skulle finnas en säkerhetsmarginal och att fastighetsägarna inte skulle drabbas oskäligt.[44]

Om värderingsosäkerheten antas vara på det sätt som diskuterats hittills innebär det att av det 25-procentiga påslaget härrör sig 5–10 procent från värderingsosäkerhet. Kvar av det 25-procentiga påslaget är då 15–20 procent. Dessa ska räcka till för att kompensera markägarna för tvångsingreppet i sig, affektionsvärden och andra individuella värden. För att närma sig ersättning enligt frivilligt avtal behöver också i dag icke-ersättningsgilla transaktionskostnader såsom inkomstbortfall och förlust av egen tid inkluderas. Ersättningen har då inte tagit upp specifika ändamål för elledningar såsom sakens viktighet och ändamålsberoende kompensation. Sannolikt är de 25-procentiga påslaget i lägsta laget för att ersätta markägarna nära deras reservationspris.

Ett annat sätt att utvärdera schablonpåslaget med målsättningen att ersättningen mer ska efterlikna en frivillig försäljning är att titta direkt på reservationspriset och dess förhållande till marknadsvärde. Marknadsvärdet och marknadsvärdeminskningen är alltså det som ersätts vid markintrång i dag och reservationspriset är det pris som markägaren åtminstone vill ha för att sälja frivilligt. En utmaning är att reservationspriset är individuellt och inte direkt observerbart, utan det

[41] Brec (2023).
[42] Se bl.a. Bretten & Wyatt (2000), Mokrane (2002) och Lundström & Gustafsson (2006).
[43] Se ex. Crosby (2000) och Skitmole et al (2007).
[44] Prop. 1973:162 s. 314.

måste användas andra metoder för att identifiera dess storlek. Som nämnts är reservationspriset alltid högre än marknadsvärdet, men hur mycket högre är inte helt klart och kommer att variera mellan olika markägare.

Reservationsprisets storlek i förhållande till marknadsvärde har studerats empiriskt i en doktorsavhandling från år 1986 av Thomas Lindeborg. I den undersökningen, som genomfördes i form av intervjuer med fastighetsägare, dras slutsatsen att det individuella värdet för de undersökta fastigheterna i medeltal var mer än dubbelt så högt som marknadsvärdet. Förutsättningarna på fastighetsmarknaderna är inte desamma i dag som de var på 1980-talet. En viktig sak att notera är att priserna då var reglerade och inte fria marknadspriser. Att priserna var reglerade betyder sannolikt att de var lägre än om fri prisbildning hade tillämpats. Ur det perspektivet är det sannolikt att marknadspriset varit högre och påslaget för reservationspriset lägre om studien gjorts när konkurrenssituationen varit mer lik dagens situation. Det har under samma tidsperiod också hänt andra saker som har prispåverkan åt andra hållet. Markanvändningen har utvecklats till att vara mer än bara traditionell skogs- och jordbruksverksamhet under senare år. Det innebär att i reservationspriset måste det i dag läggas till begrepp som pågående företagsuppbyggnad hos markägaren och då räkna med pågående/tänkbara arronderingsköp, pågående eller möjlig utveckling av vindkraft, solceller, CO2-infångning, jakt, ställplatser, biodiversitetskrediter men även framtida möjligheter till tomtavstyckning med mera som förloras.

Att mark har fått potentiellt nya användningsområden kan påverka markägarnas reservationspris uppåt. Delar av potentiell markanvändning är sannolikt inräknat i priset vid försäljning av de fastigheter som tidigare sålts i området och som ingår som underlag för att bestämma marknadsvärdet för intrånget i fråga. Exakt hur reservationspriset förändrats sedan Lindeborgs studie är svårt att fastställa utan att göra en ny motsvarande undersökning. Det finns dock mycket som talar för att det är högre än 125 procent av marknadsvärdet.

Det schablonpåslag som infördes i expropriationslagen 2010 är sannolikt för lågt för att ersätta de komponenter som förarbetena nämner, dvs. individuellt värde, i dag icke-ersättningsgilla transaktionskostnader och värderingsosäkerhet. Det är svårt att föra i bevis att så är fallet men utifrån att värderingsosäkerheten på marknadsvärdet är cirka 5–10 procent, och att icke-ersättningsgilla transaktionskostnader såsom besvär i samband markåtkomst, egen tid och kostnader i samband med ledningsrättsförrättelser inte är ersatta, är det en rimlig slutsats. Dessutom behöver ersättningen likna vad som skulle ha blivit om affären gjorts utan tvång för att markägarna ska känna att ersättningen vid markintrång fullt ut kompenserar för intrånget, dvs. ersättningen behöver vara i linje med markägarens reservationspris. Reservationspriset är det lägsta pris en markägare kan tänka sig att sälja till vid en frivillig affär och är okänt för alla utom fastighetsägaren. 2010 års schablonpåslag inkluderar inte reservationsprisets komponent ändamålsberoende kompensation. Resultaten i Lindeborg (1986) visar att reservationspriset är mer än 200 procent av marknadsvärdet. Även om det finns viss osäkerhet kring storleken på reservationspriset är det sannolikt högre än 125 procent av marknadsvärdet. Att höja schablonpåslaget för markintrång med elledningar utgör en enkel, transparent och förutsägbar ändring.

Bilaga

Referenslista

Bretten, J. & Wyatt, P. (2001). Variance in commercial property valuations for lending purposes: an empirical study*, Journal of Property Investment & Finance, Vol. 19 No. 3*.

Carlton, D. and Perloff, J. (1994). *Modern Industrial Organization*, HarperCollins College Publishers.

Crosby, N. (2000). Valuation accuracy, variation and bias in the context of standards and expectations – Conference papers, *Journal of Property Investment & Finance*, Vol. 18, No. 2, pp 130-161.

BREC (2023) Fördjupad analys om fastighetsvärdering i extern redovisning, på uppdrag av Finansinspektionen.

Kalbro, T. och Sjödin, E. (1993). Ersättning vid fastighetsreglering: rättsekonomiska aspekter på vinstfördelning vid tvångsvis marköverföring enligt fastighetsbildningslagen. Stockholm.

Kalbro, T. och Sjödin, E. (2006). Ersättning vid fastighetsreglering enligt fastighetsbildningslagen. Rättsekonomi och rättspraxis. *Svensk Juristtidning*, nr. 9/06.

Landeman, M. (2022) *Markåtkomstersättning.* Avhandling, Uppsala universitet, 2022.

Lantmäteriverket (1988). *Markåtkomst och ersättning. Förslag till ändringar i fastighetsbildningslagstiftningen.* LMV-rapport 1988:28. Gävle.

Lindeborg, T. (1986). *Icke monetära nyttors betydelse för värdet på skogsmark.* Meddelande 5:22 från institutionen för fastighetsekonomi, KTH, Stockholm.

Ludvig & Co (2023). Ersättning för upplåtelse av mark i samband med elnätsutbyggnad – underlag för LRF:s arbete i frågan. Utredningen tillhanda på mail 24-01-19.

Lundström, S. & Gustafsson, C. (2006). Valuation variation – Result from a repeated experiment, Pacific Rim Real Estate Society (PRRES) Paper presented at the PRRES Conference in Auckland 2006.

Mokrane, M., (2002), *Valuations – standards, accuracy, consistency,* IPD European Property Strategy Conference May 2002.

Norell, L. (2007). Skälig eller ”objektiv” expropriationsersättning? SvJT 2007, s. 297.

Norell, L. (2007b). Markåtkomst och ersättning för vägar, järnvägar och kraftledningar i Norden. LMV-rapport 2007:13.

Sjödin, E., Ekbäck, P., Kalbro, T och Norell, L. (2016). Markåtkomst och ersättning, Norstedts Juridik.

Werin, L. (1978). Expropriation – en studie i lagstiftningsmotiv och ersättningsrättsliga grundprinciper, SvJT 1978, s. 81.

Lantmäteriets handbok Ledningsrättslagen. https://www.lantmateriet.se/globalassets/om-lantmateriet/rattsinformation/handbocker/handbok-ll.pdf

Revidering av ersättningsgrunderna i finska inlösningslagen. Revidering av ersättningsgrunderna i inlösningslagen - Justitieministeriet (oikeusministerio.fi) 2024-06-12.

Offentligt tryck

SOU 1983:38, *Fastighetsbildning 2. Ersättningsfrågor. Delbetänkande av Fastighetsbildningsutredningen.*

SOU 2004:7, *Ledningsrätt.*

SOU 2007:29, *Hur tillämpas expropriationslagens ersättnings-bestämmelser?*

SOU 2008:99, *Nya ersättningsbestämmelser i expropriationslagen, m.m.*

SOU 2012:61, *Högre ersättning vid mastupplåtelser.*

Prop. 1991/92:127, *Ändringar i fastighetsbildningslagen m.m.*

Prop. 2009/10:162, *Ersättning vid expropriation*

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-06-12

Byggnadsnämnden

Diarienr: BN-2026/00180

Yttrande över remiss: Riktlinje för hantering av riktade statsbidrag

Förslag till beslut

1. Byggnadsnämnden tillstyrker förslaget till *Riktlinje för hantering av riktade statsbidrag.*

2. Byggnadsnämnden justerar paragrafen omedelbart.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen beslutade den 17 mars att ge Stadsledningskontoret i uppdrag att inleda beredning av förslag till riktlinje för hantering av statsbidrag.

Stadsledningskontorets avdelning för ekonomi och styrning har därför upparbetat förslag till riktlinje för hantering av riktade statsbidrag. Förslaget har upparbetats i samråd med förvaltningarnas ekonomichefer.

Syftet med dessa riktlinjer är att tydliggöra definitioner och begrepp, normera hantering av riktade statsbidrag samt tydliggöra roll- och ansvarsfördelning i kommunstyrelses och nämnders hantering av riktade statsbidrag. Detta gäller särskilt i de fall då en nämnd har ansvar för att samordna hanteringen av bidrag som berör flera nämnder.

Kommunens nämnder har nu möjlighet att lämna synpunkter på förslaget till Riktlinje för hantering av riktade statsbidrag fram till den 1 september 2026.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2026-06-12
Remissutgåva: Riktlinje för hantering av riktade statsbidrag

Beredningsansvariga

Camilla Högdahl, HR-chef
Peder Johansson, controller
Nicklas Fryksten, bygglovschef

Tjänsteskrivelse

Dnr: BN-2026/00180

Föredragande

Nicklas Fryksten, bygglovschef

Beslutet ska skickas till

Kommunstyrelsen, ksdiarium@umea.se

Nicklas Fryksten
Bygglovschef

Umeå kommun **Protokollsutdrag**

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-04-07

§ 130

Diarienr: KS-2026/00271

Remiss av förslag till riktlinje för hantering av riktade statsbidrag

Beslut

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott beslutar

att överlämna förslag till riktlinje för hantering av riktade statsbidrag på remiss till kommunens nämnder

att kommunens nämnder åläggs att inkomma med skriftligt remissyttrande till kommunstyrelsen senast 1 september 2026.

Ärendebeskrivning

Umeå kommun saknar idag politiskt fastställd styrning som

- normerar arbetet med att bedöma, besluta, rekvirera, bokföra, nyttja och återrapportera riktade statsbidrag.
- tydliggör ansvars- och rollfördelning i de fall riktade statsbidrag kan/bör fördelas till flera nämnder.

Avsaknad av politiskt fastställd styrning inom området försvårar ansvarsfördelning och gränsdragning mellan kommunens nämnder. Avsaknad av gemensamma principer/förhållningsätt och arbetssätt (normering) innebär att sådan normering behöver upparbetas vid bedömning och rekvirering av varje enskilt riktat statsbidrag som kan/bör fördelas till två eller flera nämnder, något som är administrativt betungande och därför inte sker i den omfattning och med den kvalitet i beslutsunderlag som är eftersträvansvärd.

Umeå kommun saknar även systematik/stödjande strukturer som:

- Underlättar nämnders och förvaltningars arbete med bevakning och bedömning av de riktade statsbidrag som staten aviserar.

- Ger överblick över vilka riktade statsbidrag som rekvireras av nämnder och förvaltningar och vilken omfattning dessa statsbidrag har. Avsaknad av överblick/helhetsbild innebär att det är svårt att bedöma konsekvenser för kommunen som helhet, enskild nämnd och berörd verksamhet om ett eller flera riktade statsbidrag tillkommer eller faller bort.

Mot ovanstående bakgrund beslutade kommunstyrelsen den 17 mars att ge Stadsledningskontoret i uppdrag att inleda beredning av förslag till riktlinje för hantering av statsbidrag.

Stadsledningskontorets avdelning för ekonomi & styrning har därför upparbetat förslag till riktlinje för hantering av riktade statsbidrag. Förslaget har upparbetats i samråd med förvaltningarnas ekonomichefer. Förslaget lämnas nu på remiss till kommunens nämnder.

För att underlätta kommunens, nämndernas och förvaltningarnas arbete med bevakning och bedömning av de riktade statsbidrag som staten aviserar har regeringen gett Ekonomistyrningsverket och Statskontoret i uppdrag att inrätta en statsbidragsportal. Portalen ska enligt regeringens uppdrag inrättas senast den 31 mars 2026.

Komplettering av reglemente för kommunens nämnder och styrelse
Med anledning av genomförd översyn har stadsledningskontoret även identifierat behov av ett tillägg till reglemente för kommunens nämnder och styrelse. Förslaget är att i reglementets avsnitt 1.1 Nämndernas uppdrag stryka nuvarande skrivning om att *respektive nämnd svarar inom sitt område för att ansöka om statsbidrag gällande nämndens verksamhet*

och ersätta denna skrivning med

respektive nämnd svarar inom sitt område för att hantera riktade statsbidrag inom nämndens område, och i förekommande fall samordna denna hantering för flera nämnder när detta bedöms lämpligt.

Sådan förändring sker med fördel efter att remisshantering är genomförd, dvs när förslag till riktlinje ska fastställas.

Beslutsunderlag

Umeå kommun **Protokollsutdrag**

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-04-07

Remissutgåva – Riktlinje för hantering av riktade statsbidrag

Beredningsansvariga

Dan Gideonsson

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Beslut och beslutsunderlag ska skickas till

Samtliga nämnder

Justerares sign: Utdraget bestyrks:

UMEÅ KOMMUN

Remissutgåva

Riktlinje för hantering av riktade statsbidrag

Beslutad av: Kommunstyrelsen	**Diarienummer:** KS-2026/00271	**Datum, paragraf för beslut:** 2026-10-13, § XX	**Dokumentet styr:** Kommunstyrelse och nämnder
Dokumenttyp: Riktlinje	**Giltighetstid:** Tills vidare	**Dokumentansvarig** SLK Ekonomi & styrning	

Innehåll

Bakgrund 3

Syfte 3

Omfattning och avgränsning 3

Vilka styrs av riktlinjen? 3

Begrepp och definitioner 4

Principiell roll- och ansvarsfördelning 4

Krav på hantering av riktade statsbidrag 5

1. Bevakning 5
2. Bedömning 5
3. Rekvirering 5
4. Fördelning 6
5. Redovisning/bokföring 6
6. Genomförande av prestation enligt villkor 6
7. Återrapportering 6
8. Återbetalning 7

Revidering av riktlinjerna 7

Relaterade styrdokument 7

Bakgrund

Statens styrning över kommuner sker dels via lagstiftning och författning, dels via generella och riktade statsbidrag.

Hantering av riktade statsbidrag ska ske i enlighet med av kommunfullmäktige fastställda riktlinje för god ekonomisk hushållning och riktlinje för kommunens planeringsprocess, detta innebär att hanteringen av riktade statsbidrag ska:

- främja effektiv användning av de medel kommunen som helhet förfogar över
- skapa förutsättningar för långsiktighet
- främja samordning mellan kommunens nämnder och de kommunala bolagen
- vara transparent och att vägval/beslut ska vara spårbara i efterhand

Generella statsbidrag
De generella statsbidragen fördelas inom ramen för det kommunala utjämningssystemet och utfaller i enlighet med den fördelningsmodell staten tillämpar. De generella statsbidragen är ej villkorade utan varje kommun kan nyttja dessa medel utifrån egna prioriteringar och förutsättningar. Umeå kommunfullmäktige fördelar de generella statsbidrag som tilldelas kommunen i samband med beslut om drifts- och investeringsbudget för kommande år.

Staten kan även tilldela kommunerna generella statsbidrag för riktade frågor, även om staten kommunicerar att medlen avser ”riktade” satsningar så föreligger inget rekvirerings- eller återrapporteringskrav. Dvs det står kommunerna fritt att nyttja och förfoga över tilldelade medel utifrån egna prioriteringar och förutsättningar.

Riktade statsbidrag
Riktade statsbidrag (specialdestinerade) är öronmärkta för ett visst ändamål. De flesta av dessa betalas ej ut med automatik utan behöver rekvireras och återrapporteras. Flera betydande riktade statsbidrag hanteras bland annat av Skolverket, Socialstyrelsen, Migrationsverket och Myndigheten för Civilt Försvar (MCF).

Syfte

Dessa riktlinjer syftar till att tydliggöra definitioner och begrepp, normera hantering av riktade statsbidrag samt tydliggöra roll- och ansvarsfördelning i kommunstyrelses och nämnders hantering av riktade statsbidrag. Detta gäller särskilt i de fall då en nämnd har ansvar för att samordna hanteringen av bidrag som berör flera nämnder.

Omfattning och avgränsning

Denna riktlinje normerar hantering av riktade statsbidrag. Denna riktlinje normerar inte hantering av generella statsbidrag, projektmedel samt bidrag riktade till enskilda individer (fr arbetsförmedling etc).

Vilka styrs av riktlinjen?

Kommunstyrelse, kommunens nämnder samt kommunstyrelsens och nämndernas förvaltningar.

Begrepp och definitioner

Villkor	Ett villkor definieras som ett krav på prestation från bidragsmottagaren att genomföra vissa avgränsade åtgärder för att få tillgodogöra sig bidraget.
Generella statsbidrag	Bidrag från staten utan villkor Generella statsbidrag redovisas under posten *Generella statsbidrag och utjämning*. Detta innebär att generella statsbidrag fördelas av Umeå kommunfullmäktige i samband med beslut om drifts- och investeringsbudget för kommande år.
Riktade statsbidrag	Bidrag från staten med villkor Riktade statsbidrag redovisas som en post under *Verksamhetens intäkter.* Detta innebär att riktade statsbidrag ingår i verksamhetens nettokostnader och är utöver tilldelade medel från kommunfullmäktige.
Hantering av	Med hantering av riktade statsbidrag menas i detta dokument en process i vilken följande moment ingår: Bevaka, bedöma, rekvirera, fördela, följa upp, återrapportera och återbetala samt överklaga beslut om det aktuella statsbidraget.

Principiell roll- och ansvarsfördelning

- Nämnd[1] ansvarar för att den kommunövergripande riktlinjen för hantering av riktade statsbidrag följs. Nämnderna kan vid behov skapa egna skriftliga rutiner för att säkerställa att bevakning, ansökan och återrapportering av statsbidrag sker i enlighet med den kommunövergripande riktlinjen.
- Nämnd har ansvar för att hantera riktade statsbidrag som endast berör den egna nämnden. Nämnderna kan med fördel delegera hanteringen av statsbidragen.
- En nämnd kan ha samordningsansvar för hanteringen av riktade statsbidrag inom ett verksamhetsområde som berör flera nämnder. Nämnden kan med fördel delegera samordningsansvaret.
- En nämnd med samordningsansvar ska hantera riktade statsbidrag i samverkan med övriga berörda nämnder. Samtliga berörda nämnder ska komma överens om moment såsom bedömning och fördelning mellan nämnder samt övriga moment som inte är av administrativ karaktär.
- Nämnd har ansvar för att hantera riktade statsbidrag som berör den egna nämnden och extern part. Nämnderna kan med fördel delegera hanteringen av statsbidragen. Nämnden ansvarar för att skriftligen komma överens med extern part om moment såsom bedömning och fördelning samt övriga moment som inte är av administrativ karaktär.

[1] innefattar även kommunstyrelsen som nämnd

Krav på hantering av riktade statsbidrag

1. Bevakning

Respektive nämnd har ansvar för att bevaka utlysningar om riktade statsbidrag inom nämndens ansvarsområde (samt inom de utgifts- och politikområden som ligger inom nämndens befintliga eller potentiella grunduppdrag). Sådan bevakning bör innefatta både tillkomst och bortfall av riktade statsbidrag. Nämnderna kan med fördel delegera sådan bevakning av riktade statsbidrag till förvaltningschef eller annan tjänsteperson. Om nämnden delegerar bevakning bör delegat informera nämnden om väsentliga förändringar (tillkomst/bortfall av riktade statsbidrag) när hen får kännedom om att väsentliga förändringar aviserats.

Nämnd har ansvar för att inom ramen för årlig planerings- och uppföljningsprocess informera kommunstyrelsen om väsentliga förändringar avseende riktade statsbidrag som nämnden fått kännedom om.

2. Bedömning

Respektive nämnd har ansvar för att bedöma om utlysta riktade statsbidrag ska rekvireras. Vid sådan bedömning bör nämnden bedöma om de medel nämnden kan rekvirera genom det riktade statsbidraget är tillräckliga för att tillgodose de krav på prestation, administration och återrapportering som åläggs nämnden vid beviljad rekvirering.

Nämnd ansvarar för att säkerställa en medvetenhet om vilka möjligheter och åtaganden som statsbidraget medför. Stadsbidrag som bedöms medföra väsentlig ambitionshöjning eller varaktig kostnadsökning ska särskilt beaktas.

Vid bedömning ska även dialog med eventuella andra nämnder som bedöms ha möjlighet att rekvirera ett specifikt riktat stadsbidrag genomföras. Vid dialog ska frågan om vilken nämnd (om flera nämnder kan söka) som har samordningsansvar för hantering och rekvirering av statsbidraget för kommunens räkning avgöras.

3. Rekvirering

Efter bedömning och eventuell dialog med andra berörda nämnder har den nämnd som utsetts som samordningsansvarig nämnd ansvar för att rekvirering sker.

Nämnderna kan med fördel delegera rekvirering och vidare hantering av riktade statsbidrag. Respektive nämnd behöver i så fall säkerställa att nämndens delegationsordning innehåller delegation avseende ansökan eller rekvisition av riktade statsbidrag om beslut om ansökan ska fattas av tjänsteperson. Beslut enligt delegation om att ansöka/rekvirera eller inte söka ett statsbidrag ska meddelas nämnden, beslutet ska motiveras.

Statsbidrag som kräver åtaganden utöver ordinarie verksamhet ska beslutas av nämnd om inte frågan om rekvirering av specifikt riktat statsbidrag delegerats från nämnd till tjänsteperson.

4. Fördelning

Vid fördelning av riktat statsbidrag mellan flera nämnder ska förslag till fördelningsnyckel upparbetas i dialog mellan berörda nämnder. Förslag till fördelning ska dokumenteras skriftligt och innehålla motivering till vald fördelning.

Förslag till fördelning ska fastställas av berörda nämnder.

Kommunstyrelsen har ansvar för att, om behov bedöms föreligga, besluta om samordningsansvar och/eller fördelning av riktade statsbidrag som berör flera nämnder i de fall berörda nämnder ej kan komma överens om samordningsansvar eller fördelning mellan berörda nämnder.

5. Redovisning/bokföring

Nämnderna ansvarar för att redovisa statsbidrag på ett korrekt sätt enligt god redovisningssed och anvisning från Stadsledningskontoret.

6. Genomförande av prestation enligt villkor

Den/de nämnder som är mottagare av medel från ett riktat statsbidrag ansvarar för att prestation och övriga villkor som förknippas med det riktade statsbidraget tillgodoses.

För de statsbidrag som kräver en utökad organisation eller särskilda kostnadsökningar ska en separat handlingsplan redogöra för hur prestationen ska utföras och hur övriga villkor som förknippas med det riktade statsbidraget tillgodoses. I planen ska det framgå hur eventuella återbetalningskrav ska fördelas (se även punkt 8 nedan).

Handlingsplanen ska anmälas till den/de nämnder som ansvarar för att prestation genomförs och villkor efterlevs.

7. Återrapportering

Nämnderna återrapporterar nyttjande av medel och prestationskrav för de statsbidrag nämnden rekvirerat på ett korrekt sätt till ansvariga myndigheter i enlighet med de villkor som följer med det riktade statsbidraget.

Under året ska en fortlöpande återrapportering avseende nämndens nyttjande av riktade statsbidrag ske från nämndens förvaltning till nämnden i lämplig omfattning. Om förvaltning identifierar att villkor/prestationskrav riskerar att ej tillgodoses ska nämnden informeras så tidigt som möjligt. Om nämnd får indikation på att villkor/prestationskrav ej kommer att tillgodoses och det därmed uppstår risk för återbetalning ska nämnd informera kommunstyrelsen och övriga berörda nämnder.

Utöver den löpande rapporteringen ska en mer omfattande återrapportering till nämnd ske en gång per år. Årlig återrapportering ska innefatta:

- En sammanställning över de riktade statsbidrag nämnden nyttjat, omfattning av de medel nämnden rekvirerat och beviljats per statsbidrag samt uppgift om ev återbetalning till följd av att nämnden ej uppfyllt statsbidragets villkor.

Denna sammanställning ska behandlas i samband med nämndens rapport för tertial 3. Protokollsutdrag och sammanställning ska vidarerapporteras till kommunstyrelsen i samband med att nämnden överlämnar rapport för tertial 3 till kommunstyrelsen.

8. Återbetalning

Om prestation ej tillgodoses har respektive nämnd ansvar för att hantera ev återbetalning av riktade statsbidrag som endast berör den egna nämnden. Om riktat statsbidrag fördelats till flera nämnder och en/eller flera nämnder ej uppfyller prestationskrav och krav på återbetalning därmed uppstår för det riktade statsbidraget i sin helhet ska den/de nämnder som ej tillgodosett villkor/prestationskrav stå för återbetalningskravet.

Revidering av riktlinjerna

Denna riktlinjes aktualitet och relevans prövas kontinuerligt i enlighet med Umeå kommuns Riktlinje för styrande dokument. Om aktualitets- och relevansprövning påvisar behov av revidering tillställs denna bedömning kommunstyrelsen för beslut om att riktlinjen ska revideras. Förslag till revidering bereds och tillställs därefter kommunstyrelsen för fastställande.

Relaterade styrdokument

Riktlinje för God ekonomisk hushållning

Riktlinje för planeringsprocess

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-08-10

Byggnadsnämnden

Diarienr: BN-2026/00337 (BN 2025–000055)

Röbäck 5:15 - Bygglov för nybyggnad av transformatorstation - Yttrande i mål P 1939–26

Förslag till beslut

1. Byggnadsnämnden avger yttrande till Mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt i mål nr P 1939–26 enligt beslutsunderlaget.

2. Byggnadsnämnden justerar paragrafen omedelbart.

Ärendebeskrivning

Byggnadsnämnden beslutade den 12 juni 2025 att bevilja bygglov för nybyggnad av transformatorstation.

Berörda grannar har överklagat nämndens beslut.

Byggnadsnämnden i Umeå kommun har av domstolen getts möjlighet att lämna yttrande i målet, senast den 26 augusti 2026.

Beslutsunderlag

Byggnadsnämndens yttrande, daterad 2026-08-10

Beredningsansvariga

Emelie Wållberg, enhetschef lov
Sara Fritzon, jurist

Föredragande

Sara Fritzon, jurist

Beslutet ska skickas till

Mark-och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt, mmd.umea@dom.se

Umeå 2026-08-11

Mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt
mmd.umea@dom.se

Yttrande, mål P 1939-26

Inställning

Byggnadsnämnden i Umeå kommun (nämnden) motsätter sig ändring och yrkar att överklagandet ska avslås.

Grunder

Elektromagnetiska fält

Regeringsrätten bedömde vid prövningen av en överklagad detaljplan att en transformatorstation på ett avstånd om 15 meter till närmsta bostadshus inte utgjorde något hinder mot tillåtligheten (RÅ 2009 not 167). Det saknas, enligt nämndens uppfattning, belägg för att anta att en transformatorstation av den aktuella beskaffenheten skulle generera strålning i en hälsoskadlig omfattning för klagandenas bostadshus.

Brand- och explosionsrisk

I tidigare gällande svensk standard SS-EN 61936-1 med tillhörande Handbok SEK 438, utgåva 2, föreskrevs ett avstånd om minst 5 meter mellan brännbara byggnadsdelar och en nätstation. Med beaktande av den aktuella stationens avstånd till klagandenas bostadsfastighet saknas anledning att utgå ifrån att säkerhetsskäl skulle utgöra hinder mot åtgärdens tillåtlighet.

Buller

Nämndens uppfattning är att det buller en sådan anläggning som den nu aktuella kan medföra inte är av den omfattningen att det blir fråga om en betydande olägenhet enligt 2 kap. 9 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL för klagandena.

Civilrättsliga förhållanden

Nämnden ifrågasätter inte servitutets giltighet och vidhåller, på samma grunder som anges i nämndens beslut, att servitutet medger den ansökta åtgärden.

Artskydd

Det saknas skäl för att rutinmässigt utföra naturvärdesinventeringar i bygglovsärenden. När det finns omständigheter som talar för att det finns arter som omfattas av skydd enligt artskyddsförordningen (2007:845) behöver däremot mer underlag inhämtas. I det nu aktuella ärendet där markområdet ligger i nära anslutning till befintlig bebyggelse, på en plats som i nuläget huvudsakligen redan är bebyggd samt intill väg saknas skäl att göra en fördjupad utredning av naturvärden. Vad klagandena anfört i den frågan förändrar inte nämndens bedömning.

Alternativa lokaliseringar

För att uppfylla plan- och bygglagens krav på utredning och hantering har det inte funnits någon skyldighet att redovisa och överväga alternativa lokaliseringar. Däremot ska prövningen av lov syfta till att mark- och vattenområden används för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov (2 kap. 2 § PBL). Nämndens bedömning är att det aktuella markområdet är väl lämpat för det aktuella ändamålet och att det inte finns tyngre vägande skäl för att neka den ansökta åtgärden.

Beslutsunderlaget

Nämndens bedömning är att de ingivna handlingarna varit tillräckligt detaljerade för att läggas till grund för beslutet.

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-08-12

Byggnadsnämnden

Diarienr: BN-2026/00345

Tjälamark 12:6 - Bygglov för tillbyggnad av enbostadshus - Yttrande i mål P 2198-26

Förslag till beslut

1. Byggnadsnämnden avger yttrande till Mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt i mål nr P 2198–26 enligt beslutsunderlaget.

2. Byggnadsnämnden justerar paragrafen omedelbart.

Ärendebeskrivning

Byggnadsnämnden beslutade den 19 februari 2025 att bevilja bygglov för tillbyggnad av enbostadshus.

Försvarsmakten har överklagat nämndens beslut.

Byggnadsnämnden i Umeå kommun har av domstolen getts möjlighet att lämna yttrande i målet, senast den 31 augusti 2026.

Beslutsunderlag

Byggnadsnämndens yttrande, daterat 2026-08-12

Beredningsansvariga

Emelie Wållberg, enhetschef lov
Sara Fritzon, jurist

Föredragande

Sara Fritzon, jurist

Beslutet ska skickas till

Mark-och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt, mmd.umea@dom.se

Umeå 2026-08-12

Mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt
mmd.umea@dom.se

Yttrande, mål P 2198-26

Inställning

Byggnadsnämnden i Umeå kommun (nämnden) motsätter sig ändring och yrkar att överklagandet ska avslås.

Grunder

För att åtgärden ska vara otillåten med hänsyn till riksintresset ska det vara fråga om ett påtagligt försvårande av utnyttjandet av Försvarsmaktens anläggning. Åtgärder med begränsad påverkan utgör därför inget hinder.

Nämnden konstaterar att bostadshuset är befintligt och i nuläget också nyttjas som permanentbostad. Åtgärden kommer inte att tillskapa fler sovrum i bostaden, utan sovrummen kommer att omlokaliseras från entrévåning till övervåning. Givet dessa förutsättningar saknas anledning att anta att ett tillåtande av åtgärden skulle medföra ett försvårande av betydelse för nyttjandet av Försvarsmaktens anläggning.

Som sökande har framfört, vilket nämnden också bekräftar, är inte heller den lovgivna åtgärden en förutsättning för att vindsvåningen ska kunna inredas med den rumsindelning som framgår av ansökan, eftersom det i sig inte är lovpliktigt. Den effekt nämndens beslut har på möjligheten att utöka nyttjandet av det befintliga bostadshuset är därför begränsad.

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-08-12

Byggnadsnämnden

Diarienr: BN-2026/00265

Namnsättning av kvartersnamn, Sofiehem 2:1, Gimonäs

Förslag till beslut
Byggnadsnämnden beslutar i enlighet med tjänsteskrivelsen att fastställa kvartersnamnet *Gimoplan*.

Ärendebeskrivning
Detaljplanen har vunnit laga kraft efter avslutad överklagandeprocess och i samband med genomförandet finns behov av att fastställa ett kvartersnamn. Det föreslagna namnet Gimoplan har en stark lokal förankring och förekommer sedan länge både som gatunamn och som benämning på en öppen plats inom Gimonäs. Redan i stadsplanen från 1954 redovisas Gimoplan som en öppen plats i den södra delen av Gimonäsvägen, nuvarande Södra Gimonäsvägen. Namnet har koppling till stadsdelsnamnet Gimonäs, som härstammar från Gimo Kol AB:s etablering i området år 1917. Företaget, med ursprung i bruksorten Gimo i Uppland, bedrev verksamhet för produktion av träkol till järnbruken i Mellansverige. Denna industrihistoriska bakgrund har präglat ortnamnen i området och gett upphov till namn som Gimonäs, Gimoplan och Gimoparken.

Mot denna bakgrund bedöms Gimoplan vara ett lämpligt kvartersnamn, då det är historiskt etablerat, tydligt knutet till platsen och bidrar till kontinuitet och lokal identitet i enlighet med god ortnamnssed.

Beslutsunderlag
Tjänsteskrivelse daterad 2026-08-12
Karta

Beredningsansvarig/föredragande
Anna Berglund, ortnamnshandläggare

Beslutet ska skickas till
Lantmäteri, Umeå kommun

Anna Berglund
Ortnamnshandläggare

BN-2026/00265
Gimoplan
Matrosvägen
Sågställarvägen
Jungmansvägen
Södra Gimonäsvägen
Gimoplan
Kolvaktargränd
18
20
70B
70C
70D
70E
81
2A
2B
2C
7C
7B
7A
5B
5A
85
87
89
72B
1A
0
25
50 m

Sofiehemsdammen
Gimoborg
Carlskyrkan
Gimoparken
Gimonäs
Skola
Ramsparken
Gimomyran
Gimonäs industriområde
Alvik
0
250
500 m
© Umeå kommun Lantmäteri
Topografiska webbkartan © Lantmäteriet

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse

2026-08-12

Byggnadsnämnden

Diarienr: BN-2026/00340

Namnsättning av gata, Ersboda 2:1

Förslag till beslut

Byggnadsnämnden beslutar i enlighet med tjänsteskrivelsen att fastställa gatunamnet *Pinngatan*.

Ärendebeskrivning

En ny detaljplan på Ersboda har vunnit laga kraft. I planen ingår ett område för en ny gata som behöver namnsättas. Det föreslagna namnet Pinngatan har en direkt koppling till det i väster angränsande kvarteret Pinnen, som fastställdes i samband med den ursprungliga namngivningen av området år 1978. Namnet anknyter även till det befintliga namntemat i området, där gatunamn och kvartersnamn har koppling till mejeri- och glassprodukter. I närheten återfinns bland annat Glassgränd, Kylgränd och Strutvägen.

Förslaget bidrar till kontinuitet och igenkänning i området samt följer god ortnamnssed. Mot denna bakgrund bedöms Pinngatan vara ett lämpligt gatunamn.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2026-08-12
Karta

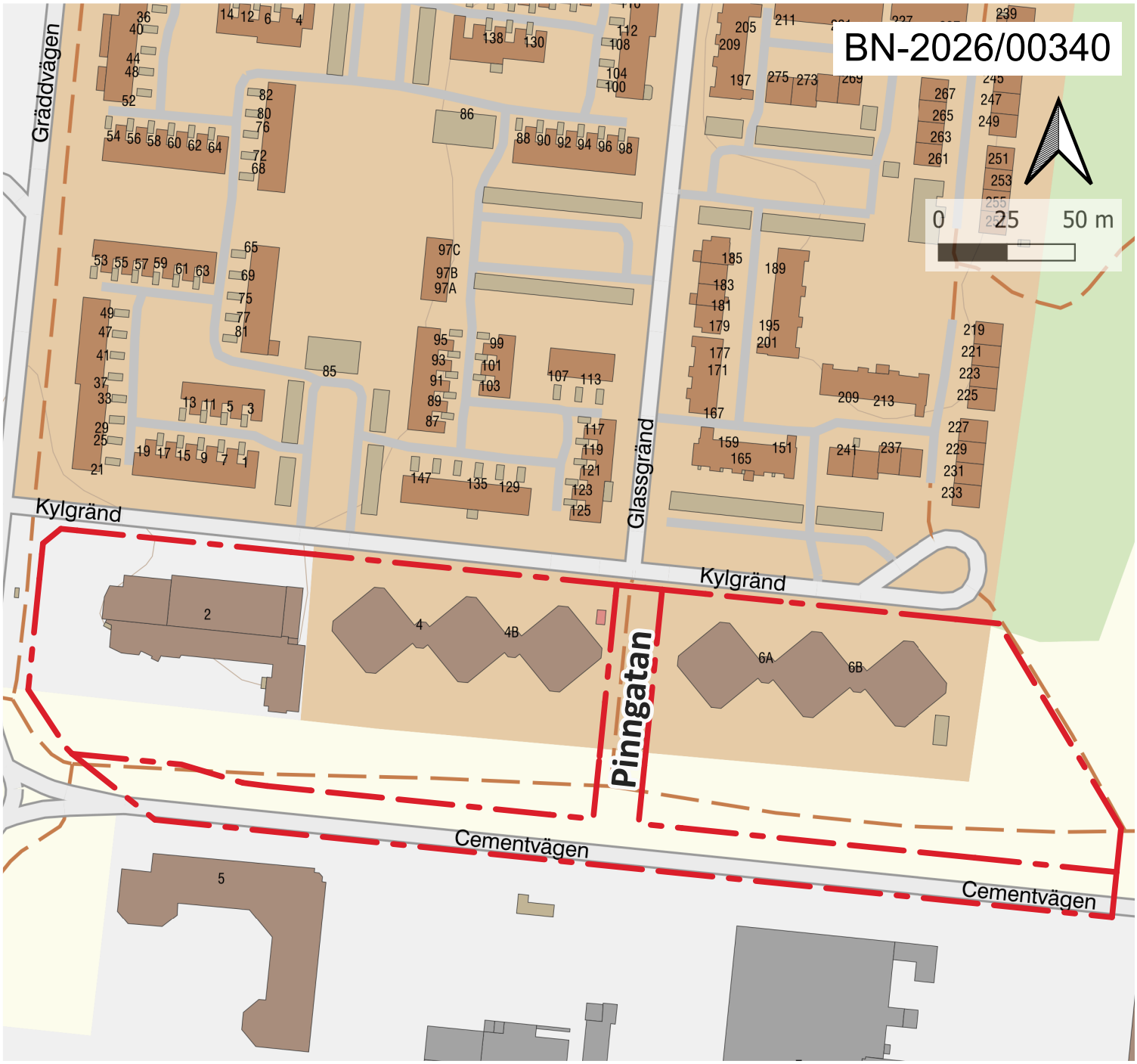
Beredningsansvarig/föredragande

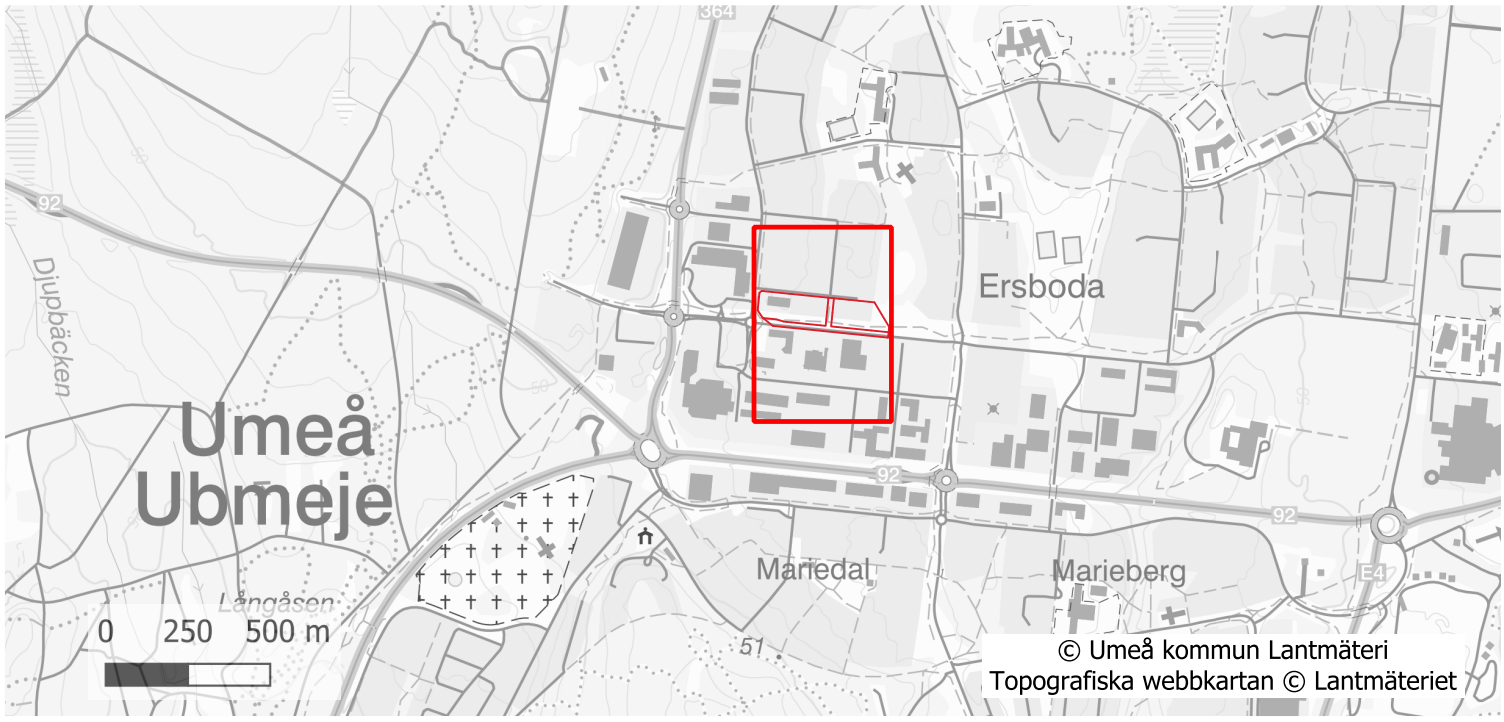
Anna Berglund, ortnamnshandläggare

Beslutet ska skickas till

Lantmäteri, Umeå kommun

Anna Berglund
Ortnamnshandläggare

BN-2026/00340
0 25 50 m
Gräddvägen
Kylgränd
Kylgränd
Glassgränd
Pinngatan
Cementvägen
Cementvägen
2
4
4B
6A
6B
5

Umeå
Ubmeje
Ersboda
Mariedal
Marieberg
Djupbäcken
Långåsen
0 250 500 m
© Umeå kommun Lantmäteri
Topografiska webbkartan © Lantmäteriet

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-08-12

Byggnadsnämnden

Diarienr: BN-2026/00341

Namnsättning av fyra gator Ersmark 6:37 och 21:1

Förslag till beslut
Byggnadsnämnden beslutar i enlighet med tjänsteskrivelsen att fastställa gatunamnen Björkbrännastigen, Slumpkläppsvägen, Slåttermyrvägen och Småródningsstigen.

Ärendebeskrivning
Detaljplan för del av fastigheterna Ersmark 6:37 och Ersmark 21:1 har antagits. Detaljplanen syftar till att möjliggöra bostadsbebyggelse i form av friliggande villor. Den tillkommande bebyggelsen ska utformas med hänsyn till landskapsbilden samt de kultur- och naturvärden som finns inom området.

Gatunamnen har valts med utgångspunkt i områdets lantliga karaktär och anknyter till lokala natur- och kulturmiljöer. Gatunamnen speglar också landskapets historiska markanvändning, vegetation och terräng.
Namnförslagen

- Slåttermyrvägen
- Björkbrännastigen
- Småródningsstigen
- Slumpkläppsvägen

grundar sig på de namn och markbenämningar som redovisas i laga skifteskartan från 1831. Namnen har tagits fram i samråd med exploatörer (som har bidragit med platskunskap). För att uppfylla krav på unika adresser och ändamålsenlig namnsättning har namnen bearbetats men stor vikt har lagts vid att bibehålla anknytningen till områdets historiska och geografiska förutsättningar.

Beslutsunderlag
Tjänsteskrivelse daterad 2026-08-12
Karta

Beredningsansvariga/föredragande
Peter Linder, ortnamnshandläggare

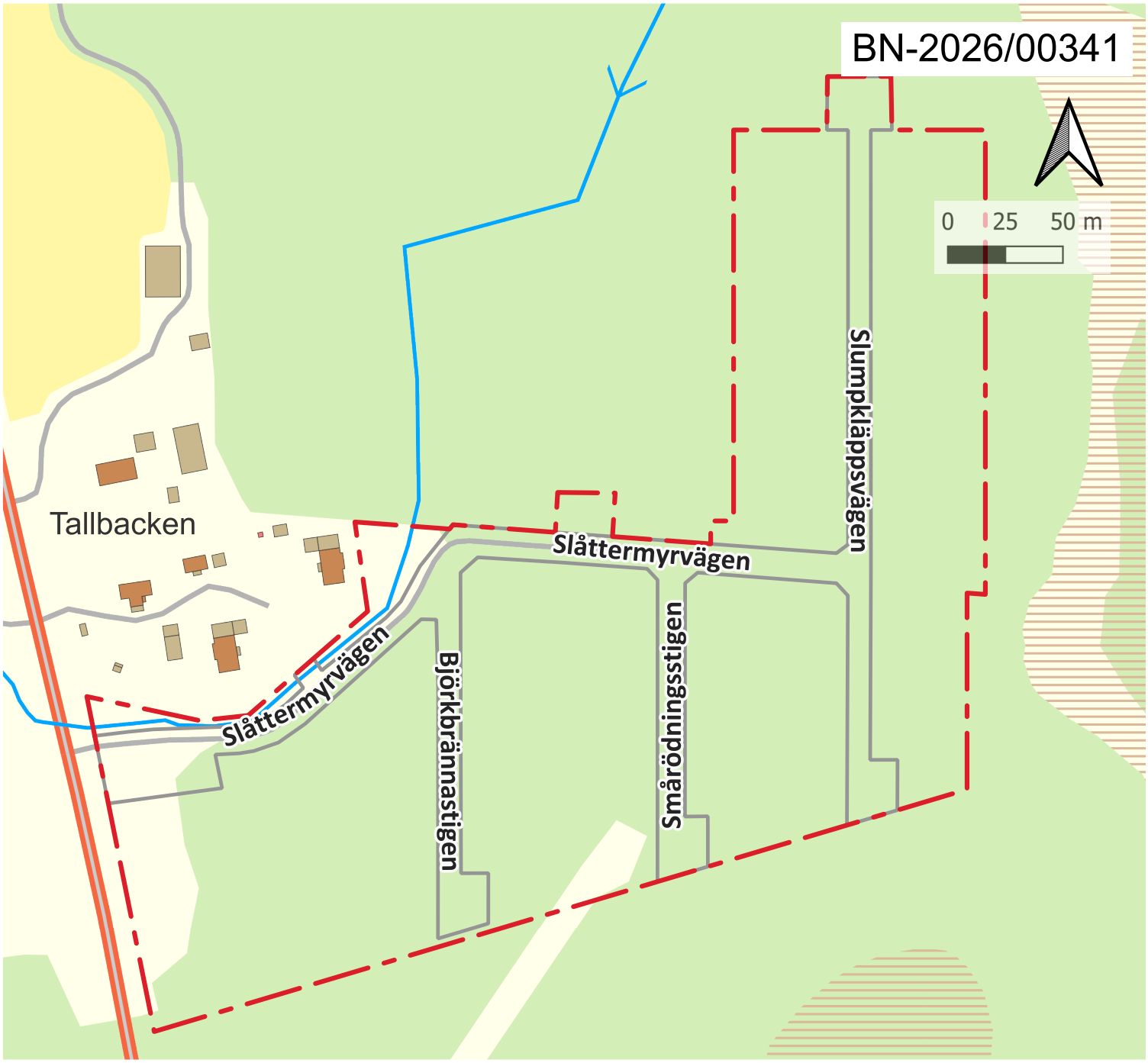
Tjänsteskrivelse

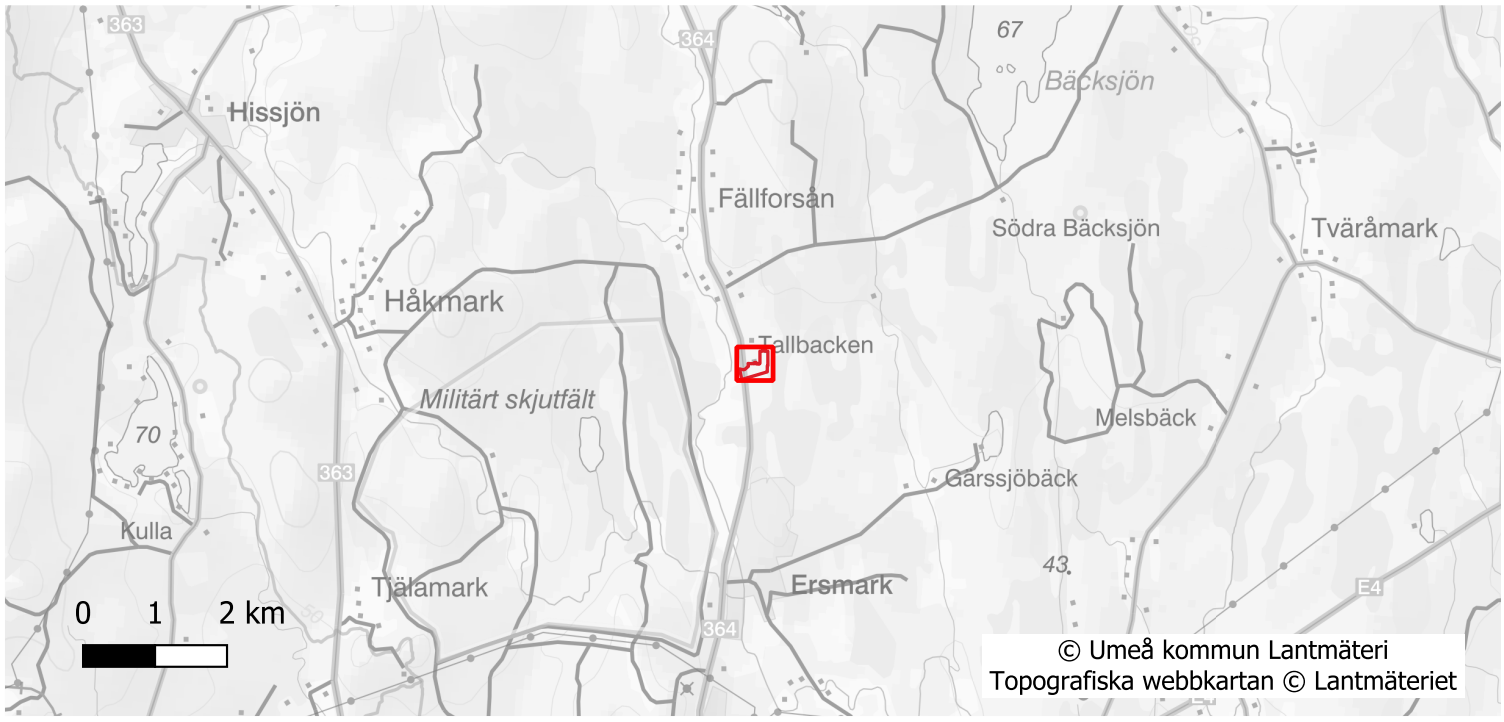
Dnr: BN-2026/00341

Beslutet ska skickas till

Lantmäteri, Umeå kommun

Peter Linder
Ortnamnshandläggare

BN-2026/00341
0 25 50 m
Tallbacken
Slåttermyrvägen
Slumpklädpsvägen
Slåttermyrvägen
Björkbrännastigen
Smärödningsstigen

Hissjön
Fällforsån
Bäcksjön
Södra Bäcksjön
Tväråmark
Håkmark
Tallbacken
Militärt skjutfält
Melsbäck
Garssjöbäck
Kulla
Tjälamark
Ersmark
0 1 2 km
© Umeå kommun Lantmäteri
Topografiska webbkartan © Lantmäteriet

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse

2026-08-11

Byggnadsnämnden

Diarienr: BN-2026/00342

Information: Mark- och miljödomstolens dom i mål M 677–26

Förslag till beslut

Byggnadsnämnden noterar informationen.

Ärendebeskrivning

Som ett led i arbetet med detaljplanen för Ön 1:96 m.fl. gjorde Umeå kommun en anmälan om samråd till Länsstyrelsen Västerbotten enligt 12 kap. 6 § miljöbalken avseende artskydd. Länsstyrelsen beslutade att förbjuda rivning av byggnader och avverkning inför bebyggelseutvecklingen på Norra Ön, med hänsyn till fladdermöss och vitryggig hackspett. Umeå kommun överklagade beslutet i den del det avsåg förbud på grund av förekomst av vitryggig hackspett. Mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt avslog överklagandet den 1 juli 2026 (mål M 677–26).

Med anledning av det pågående detaljplaneärendet för Ön 1:96 m.fl. informeras nämnden om domens innehåll och innebörd.

Föredragande

Sara Fritzon

Sara Fritzon

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-08-04

Byggnadsnämnden

Diarienr: BN-2026/00292

Information: Ett utökat straffrättsligt tjänstemannaansvar

Förslag till beslut
Byggnadsnämnden har tagit del av informationen.

Ärendebeskrivning
Allmänheten har ett berättigat krav på att offentlig verksamhet bedrivs på ett ansvarsfullt och korrekt sätt, och det är nödvändigt att det finns ett effektivt system för individuellt ansvarsutkrävande när felaktigheter begås. Regeringen föreslår därför att ett nytt gradindelat brott införs i brottsbalken, med beteckningen missbruk av offentlig ställning. Därigenom straffbeläggs att vid utövandet av offentlig tjänst, offentligt uppdrag eller annan offentlig verksamhet, uppsåtligen i strid med lag eller annan författning vidta eller underlåta att vidta en åtgärd för att få en otillbörlig förmån eller för att någon annan ska få en sådan förmån eller för att otillbörligt missgynna någon annan. Om brottet är grovt ska det dömas för grovt missbruk av offentlig ställning. Straffet för missbruk av offentlig ställning föreslås vara böter eller fängelse i högst två år samt för grovt brott fängelse i lägst ett år och sex månader och högst sex år.

För att lagstiftningen bättre ska återspegla brottslighetens allvar föreslår regeringen dessutom att minimistraffet för grovt tjänstefel ska skärpas till fängelse i ett år och sex månader.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2026.

Beslutsunderlag
Tjänsteskrivelse daterad 2026-08-04
Proposition 2025/26:217

Beredningsansvarig/Föredragande
Sara Fritzon, jurist

Hannele Häkkinen
nämndsekreterare

Regeringens proposition 2025/26:217

Ett utökat straffrättsligt tjänstemannaansvar

Prop. 2025/26:217

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 9 april 2026

Ulf Kristersson

Gunnar Strömmer
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Allmänheten har ett berättigat krav på att offentlig verksamhet bedrivs på ett ansvarsfullt och korrekt sätt, och det är nödvändigt att det finns ett effektivt system för individuellt ansvarsutkrävande när felaktigheter begås. Regeringen föreslår därför att ett nytt gradindelat brott införs i brottsbalken, med beteckningen missbruk av offentlig ställning. Därigenom straffbeläggs att vid utövandet av offentlig tjänst, offentligt uppdrag eller annan offentlig verksamhet, uppsåtligen i strid med lag eller annan författning vidta eller underlåta att vidta en åtgärd för att få en otillbörlig förmån eller för att någon annan ska få en sådan förmån eller för att otillbörligt missgynna någon annan. Om brottet är grovt ska det dömas för grovt missbruk av offentlig ställning. Straffet för missbruk av offentlig ställning föreslås vara böter eller fängelse i högst två år samt för grovt brott fängelse i lägst ett år och sex månader och högst sex år.

För att lagstiftningen bättre ska återspegla brottslighetens allvar föreslår regeringen dessutom att minimistraffet för grovt tjänstefel ska skärpas till fängelse i ett år och sex månader.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2026.

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut 4

2 Lagtext 5
2.1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken....5
2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:260) om offentlig anställning....7

3 Ärendet och dess beredning 8

4 Ett effektivt system för individuellt ansvarsutkrävande för fel i tjänsten....9
4.1 Den offentliga anställningens särart 9
4.2 Nuvarande regler om ansvar för fel i tjänsten 9
4.3 Maktmissbruk, korruption och andra oegentligheter utmanar den offentliga verksamheten 11
4.4 Det behövs åtgärder mot missbruk av offentlig ställning....12
4.5 Sveriges internationella åtaganden....13

5 Ett utvidgat straffansvar för missbruk av det offentliga uppdraget 14
5.1 Straffansvaret för olika typer av missbruk av offentlig ställning behöver utvidgas 14
5.2 En ny straffbestämmelse om missbruk av offentlig ställning....19
5.3 Straffskalor och grovt missbruk av offentlig ställning....28

6 Straffet för grovt tjänstefel höjs 34

7 Missbruk av offentlig ställning, tjänstefel och andra straffbestämmelser....41

8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser....43

9 Konsekvenser av förslagen 44

10 Författningskommentar....48
10.1 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken....48
10.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:260) om offentlig anställning....53

Bilaga 1 Sammanfattning av betänkandet Straffrättsliga åtgärder mot korruption och tjänstefel (SOU 2025:87) i relevanta delar 55

Bilaga 2 Betänkandets lagförslag i relevanta delar....62

Bilaga 3 Förteckning över remissinstanserna 66

Bilaga 4 Sammanfattning av betänkandet En straffreform (SOU 2025:66) i relevanta delar 67

Bilaga 5 Betänkandets lagförslag i relevanta delar....73

Bilaga 6 Förteckning över remissinstanserna 75

Bilaga 7 Lagrådsremissens lagförslag 77
Bilaga 8 Lagrådets yttrande 80
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 9 april 2026..... 83

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:260) om offentlig anställning.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken
dels att 20 kap. 1 § ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas en ny paragraf, 20 kap. 2 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
20 kap.	
1 §[1]	
Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften *skall dömas* för *tjänstefel* till böter eller fängelse i högst två år. *Om* gärningen med hänsyn till gärningsmannens befogenheter *eller* uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller till andra omständigheter är att anse som ringa, *skall inte dömas till ansvar*.	Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning, genom handling eller underlåtenhet, åsidosätter vad som gäller för uppgiften *döms* för *tjänstefel* till böter eller fängelse i högst två år. *Det ska inte dömas till ansvar om* gärningen med hänsyn till gärningsmannens befogenheter, uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller till andra omständigheter är att anse som ringa.
Om ett brott *som avses i* första stycket har begåtts uppsåtligen och är *att anse som* grovt, *skall dömas* för *grovt tjänstefel* till fängelse, lägst *sex månader* och högst sex år. Vid *bedömande* av om brottet är grovt *skall* särskilt beaktas om gärningsmannen allvarligt har missbrukat sin ställning eller *om* gärningen *för någon enskild eller det allmänna* har medfört *allvarligt förfång* eller otillbörlig förmån *som är betydande*.	Om ett brott *enligt* första stycket har begåtts uppsåtligen och är grovt, *döms* för *grovt tjänstefel* till fängelse *i* lägst *ett år och sex månader* och högst sex år. Vid *bedömningen* av om brottet är grovt *ska det* särskilt beaktas om *1.* gärningsmannen allvarligt har missbrukat sin ställning, eller *2.* gärningen har medfört *avsevärd skada eller olägenhet* eller *betydande* otillbörlig förmån *för det allmänna eller någon enskild*.
Den som är ledamot av en beslutande statlig eller kommunal församling *är inte underkastad ansvar enligt första eller andra*	*Första och andra styckena gäller inte den* som är ledamot av en beslutande statlig eller kommunal församling *när det gäller en* åtgärd

[1] Senaste lydelse 1989:608.

stycket för någon åtgärd som han vidtar i denna egenskap.	som han *eller hon* vidtar i denna egenskap.
Vad som sägs i första *och* andra *styckena skall inte heller tillämpas*, om gärningen är belagd med straff enligt någon annan bestämmelse.	*Det ska inte heller dömas till ansvar enligt* första *eller* andra *stycket*, om gärningen är belagd med *samma eller strängare* straff enligt någon annan bestämmelse.
	2 §[2]
	Den som, i annat fall än som avses i 1 §, vid utövandet av offentlig tjänst, offentligt uppdrag eller annan offentlig verksamhet, i strid med lag eller annan författning vidtar eller underlåter att vidta en åtgärd för att få en otillbörlig förmån eller för att någon annan ska få en sådan förmån, döms för missbruk av offentlig ställning till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller om åtgärden vidtas eller underlåts för att otillbörligt missgynna någon annan.
	Om brottet är grovt döms för grovt missbruk av offentlig ställning till fängelse i lägst ett år och sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om
	1. gärningen innefattat missbruk av särskilt ansvarsfull ställning eller har begåtts inom ramen för verksamhet av särskild vikt,
	2. värdet av förmånen har varit betydande eller gärningen har medfört betydande vinning eller avsevärd skada,
	3. gärningen har ingått i en brottslighet som utövats i organiserad form eller systematiskt, eller
	4. gärningen annars varit av särskilt farlig art.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2026.

[2] Tidigare 2 § upphävd genom 2012:301.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:260) om offentlig anställning

Härigenom föreskrivs att 22 § lagen (1994:260) om offentlig anställning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
22 §[1]	
Den som är skäligen misstänkt för att i sin anställning ha begått brott ska anmälas till åtal, om misstanken avser	
1. följande brott enligt brottsbalken:	
a) tagande av muta enligt 10 kap. 5 a §,	
b) grovt tagande av muta enligt 10 kap. 5 c §,	
c) tjänstefel eller grovt tjänstefel enligt 20 kap. 1 §, *eller*	c) tjänstefel eller grovt tjänstefel enligt 20 kap. 1 §,
	d) missbruk av offentlig ställning eller grovt missbruk av offentlig ställning enligt 20 kap. 2 §, eller
d) brott mot tystnadsplikt enligt 20 kap. 3 § första stycket eller grovt brott mot tystnadsplikt enligt 20 kap. 3 § tredje stycket, eller	*e)* brott mot tystnadsplikt enligt 20 kap. 3 § första stycket eller grovt brott mot tystnadsplikt enligt 20 kap. 3 § tredje stycket, eller
2. annat brott, om det kan antas föranleda någon annan påföljd än böter.	

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2026.

[1] Senaste lydelse 2023:498.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 1 februari 2024 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över den straffrättsliga lagstiftningen om korruption och tjänstefel med syftet att säkerställa att lagstiftningen är effektiv, ändamålsenlig och anpassad till Sveriges internationella åtaganden, däribland ett kommande EU-direktiv om bekämpning av korruption (dir. 2024:14). Den 5 juni 2025 fick utredningen tilläggsdirektiv som innebar att uppdraget inte längre skulle omfatta anpassning av svensk rätt till det kommande EU-direktivet (dir. 2025:57).

Utredningen, som antog namnet Utredningen om straffrättsliga åtgärder mot korruption och tjänstefel (Ju 2024:02), härefter ”utredningen”, överlämnade den 25 juli 2025 betänkandet Straffrättsliga åtgärder mot korruption och tjänstefel (SOU 2025:87). En sammanfattning av betänkandet i relevanta delar finns i *bilaga 1* och dess lagförslag i dessa delar finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats (regeringen.se) och i Justitiedepartementet (Ju2025/01606).

Vidare beslutade regeringen den 20 juli 2023 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av straffskalorna samt föreslå ett reformerat och mer rättvist påföljdssystem (dir. 2023:115). Utredningen, som tog namnet Straffreformutredningen, överlämnade den 5 juni 2025 betänkandet En straffreform (SOU 2025:66). En sammanfattning av betänkandet i relevanta delar finns i *bilaga 4* och dess lagförslag i dessa delar finns i *bilaga 5*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats (regeringen.se) och i Justitiedepartementet (Ju2025/01317).

I denna proposition behandlas förslagen om straffrättsligt ansvar för tjänstefel som lämnas i betänkandet Straffrättsliga åtgärder mot korruption och tjänstefel (SOU 2025:87) samt förslaget om skärpt straffskala för grovt tjänstefel som lämnas i betänkandet En straffreform (SOU 2025:66).

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om ett modernare och tydligare tjänstemannaansvar genom ett utvidgat straffansvar för tjänstefel (bet. 2017/18:KU37 punkt 8, rskr. 2017/18:229). Enligt tillkännagivandet bör en översyn av lagstiftningen om tjänstefel göras med inriktningen att det straffbara området ska utvidgas, och lagstiftningen bör anpassas till dagens förhållanden och ge ett modernt och tydligt straffrättsligt skydd för den offentliga verksamheten och medborgarnas rättssäkerhet (bet. 2017/18:KU37 s. 36 och 37). Genom förslaget om en ny straffbestämmelse om missbruk av det offentliga uppdraget i avsnitt 5.2 och 5.3 anser regeringen att tillkännagivandet är tillgodosett och därmed slutbehandlat.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 29 januari 2026 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 7*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 8*. Regeringen följer Lagrådets synpunkter, som behandlas i avsnitt 5.2, 5.3, 6 och 7 samt i författningskommentaren (avsnitt 10.1).

I förhållande till lagrådsremissen föreslås ett senare datum för ikraftträdande. Ändringen är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande över det förslaget.

4 Ett effektivt system för individuellt ansvarsutkrävande för fel i tjänsten

4.1 Den offentliga anställningens särart

Den offentliga verksamheten är ett brett och mångfacetterat område. Det innefattar alltifrån polisens legala våldsmonopol till andra former av myndighetsutövning av mer eller mindre ingripande slag för den enskilde. Det omfattar dock också verksamhet där inslaget av myndighetsutövning är mindre framträdande eller obefintligt, samtidigt som verksamheten ändå kan skilja sig från privat verksamhet genom att den innebär ett särskilt samhällsansvar, är skattefinansierad eller innebär ett ansvar för det allmännas medel.

I den offentliga verksamheten arbetar tjänstemän i medborgarnas tjänst inom ett författningsstyrt system som ska förverkliga det demokratiska styrelseskicket och dess sakliga innehåll. Anställda i offentlig tjänst ska vara en form av garanter för objektivitet, rättssäkerhet och effektivitet inom den offentliga verksamheten. De förväntas vara sakliga och opartiska och behandla lika fall lika samt förstå och tillämpa den lagstiftning som gäller på ett rättssäkert sätt. Allmänheten har alltså ett berättigat krav på att offentlig verksamhet bedrivs korrekt och enligt lag. Av detta följer att felaktigheter av i vart fall ett visst kvalificerat slag måste kunna medföra ett individuellt ansvar. Ett sådant ansvar kan inskärpa betydelsen av att rättsregler följs, skydda mot maktmissbruk och ytterst fylla en viktig demokratisk funktion.

4.2 Nuvarande regler om ansvar för fel i tjänsten

Det individuella ansvarsutkrävandet av offentligt anställda för fel som de begått i tjänsten består av tre huvudsakliga delar: en straffrättslig, en skadeståndsrättslig och en arbetsrättslig. Därutöver står offentligt anställda, liksom den verksamhet som de arbetar inom, under granskning av Riksdagens ombudsmän (JO) och Justitiekanslern (JK) och i förekommande fall av de kommunala revisorerna. Det har funnits och finns olika uppfattningar om vilken funktion de olika delarna av det individuella ansvarsutkrävandet bör ha. Före den s.k. ämbetsansvarsreformen, som genomfördes 1975, omfattades i princip varje fel eller försummelse i tjänsten av det straffrättsliga tjänstefelsansvaret. Skälen bakom att i betydande utsträckning underkasta ämbetsmän straffansvar för gärningar som inte var straffbara om de begicks av andra medborgare var att det ansågs nödvändigt för att upprätthålla berörda tjänstemäns integritet.

Ämbetsansvarsreformen innebar en betydande avkriminalisering. Genom de nya reglerna om myndighetsmissbruk och vårdslös myndighetsutövning begränsades straffansvaret för fel i tjänsten till den del av den offentliga verksamheten som innefattar myndighetsutövning (prop. 1975:78 om lagstiftning angående ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet, m.m.). En grundläggande princip bakom reformen var att särskilda straffrättsliga ansvarsregler endast bör gälla i den mån det är motiverat på grund av den offentliga verksamhetens särart. Skyddsintresset för de nya bestämmelserna var samhällsmedlemmarnas intresse av en korrekt myndighetsutövning.

Genom reformen infördes också ett nytt arbetsrättsligt sanktionssystem som senare kom att överföras till lagen (1994:260) om offentlig anställning (LOA). Mycket av det som före 1975 års reform var straffbelagt kom att omfattas av disciplinpåföljderna i LOA (varning och löneavdrag) som gäller för arbetstagare hos riksdagen och dess myndigheter samt myndigheter under regeringen. För de kommunalt anställda gäller ett kollektivavtalsreglerat disciplinansvar som i stort sett är identiskt med det som finns i LOA. Det disciplinära ansvaret kompletteras av andra arbetsrättsliga åtgärder såsom avskedande och uppsägning.

Det straffrättsliga ansvaret för tjänstefel fick 1989 den utformning som det har i dag. Straffansvaret utvidgades då bl.a. på så sätt att det nu omfattar åtgärder som vidtagits vid myndighetsutövning, dvs. inte bara handlingar som självständigt utgör myndighetsutövning utan också åtgärder som står i ett naturligt och nära samband med myndighetsutövning (prop. 1988/89:113 om ändring i brottsbalken [tjänstefel] s. 13 f.).

Utöver tjänstefel finns det andra brott som offentligt anställda kan göra sig skyldiga till i tjänsten, såsom givande och tagande av muta (10 kap. 5 a och 5 b §§ brottsbalken) och brott mot tystnadsplikt (20 kap. 3 § brottsbalken). Gemensamt för de nämnda bestämmelserna är att de syftar till att skydda medborgarnas intresse av att offentliga funktioner fullgörs på ett korrekt sätt, utan ovidkommande hänsyn. Därtill kan bl.a. förmögenhetsbrotten i 9 och 10 kap. brottsbalken aktualiseras i situationer som berör den offentliga förvaltningen, t.ex. trolöshet mot huvudman (10 kap. 5 § brottsbalken).

Ledamöter i statliga och kommunala beslutande församlingar omfattas inte av straffansvaret för tjänstefel när de vidtar åtgärder i denna egenskap. Detta har i huvudsak motiverats med att ansvar för förtroendevalda bör utkrävas politiskt och inte rättsligt (SOU 1969:20 och prop. 1975:78 s. 145 f.). Undantaget tar sikte på riksdagsledamöter samt ledamöter i kommun- och regionfullmäktige. Andra förtroendevalda, såsom ledamöter i kommunala nämnder eller styrelser, omfattas däremot av straffansvaret. Disciplinansvaret i LOA gäller inte för riksdagsledamöter, fullmäktigeledamöter eller förtroendevalda i kommunstyrelse eller andra nämnder eftersom dessa inte är arbetstagare. Fullmäktigeledamöter omfattas inte heller av JO:s eller JK:s tillsyn. När det gäller andra brott, som givande och tagande av muta och trolöshet mot huvudman, finns inte något motsvarande undantag från straffansvar som för tjänstefel för ledamöter i statliga och kommunala beslutande församlingar.

4.3 Maktmissbruk, korruption och andra oegentligheter utmanar den offentliga verksamheten

Sverige har en tradition av hög integritet i den offentliga verksamheten. En god förvaltningskultur kan bidra till att upprätthålla ett högt förtroende för den offentliga tjänsteutövningen hos alla medborgare och invånare i Sverige. Samtidigt har den offentliga tjänsteutövningen på olika sätt kommit att utmanas genom maktmissbruk, korruption, otillåten påverkan och andra oegentligheter.

Nya hot mot integriteten i den offentliga förvaltningen har växt fram kopplade till den organiserade brottsligheten. Kriminella aktörer använder korruption, infiltration och otillåten påverkan för att skaffa sig fördelar, t.ex. genom att få tag på information eller påverka beslut. Såväl förtroendevalda som anställda utsätts för otillåten påverkan av kriminella aktörer. Detta utgör ett led i den kriminella infrastrukturen som möjliggör den organiserade brottsligheten. På insidan av den offentliga verksamheten använder sig dessa aktörer av s.k. möjliggörare. En möjliggörare kan vara en person inom kommunal eller statlig sektor som missbrukar sin anställning eller sitt uppdrag till förmån för kriminella nätverk. Exempelvis kan en möjliggörare göra avsteg från rutiner i samband med upphandlingar eller på andra sätt påverka centrala beslut eller processer. Insiderverksamhet och infiltration är ett växande problem i offentlig verksamhet och betydelsen av ett effektivt arbete mot dessa fenomen i kampen mot organiserad brottslighet kan inte nog understrykas.

Integriteten i den offentliga förvaltningen utmanas även i andra sammanhang. Exempelvis har det förekommit att reglerna om offentlig upphandling eller andra former av förvaltning av offentliga medel åsidosatts i syfte att gynna ett visst intresse på det allmännas bekostnad, i vissa fall utan att det omfattats av straffansvar. Det har också uppmärksammats fall där offentligt anställda och förtroendevalda missbrukat offentlig makt genom att avsiktligen vidta åtgärder i strid med gällande lagstiftning eller meddelade domar, något som betecknats som lag- och domstolstrots, samtidigt som det konstaterats att straffansvar inte kunnat komma i fråga eftersom det inte rört sig om myndighetsutövning. I detta sammanhang har även avgränsningen av tjänstefelsansvaret i förhållande till ledamöter i statliga och kommunala beslutande församlingar gett upphov till betänkligheter. Det har påpekats att det politiska ansvarsutkrävandet måste kunna kompletteras med ett rättsligt ansvar i sådana fall där det är fråga om flagranta brott mot lagstiftningen. (Se Thomas Bull, Tjänstefelet och den goda förvaltningen, i Lena Marcusson, God förvaltning: ideal och praktik, 2006, s. 89. Se även Lagrådets yttrande i prop. 1988/89:113 s. 32 f.)

Att ageranden som de nämnda förekommer är allvarligt och måste bekämpas med full kraft. När offentligt anställda eller förtroendevalda i stället för att iaktta objektivitet och saklighet tar ovidkommande hänsyn eller på andra sätt avviker från vad som kan förväntas av dem i tjänsteutövningen påverkas inte enbart de individer som direkt berörs av t.ex. ett beslut fattat på felaktiga grunder, utan i förlängningen även förvaltningens integritet, trovärdighet och legitimitet. Inte minst om offentliga tjänstemän och förtroendevalda utnyttjar sin ställning för att

otillbörligt gynna egna eller andras intressen eller missgynna någon, hotas grundläggande principer i en rättsstat. Förekomsten av denna typ av agerande kan bryta ned medborgarnas förtroende för samhällets institutioner och tilliten till det offentliga. När tilliten till det offentliga skadas minskar även medborgarnas benägenhet att t.ex. delta i val, betala skatt eller att vända sig till polis eller vittna. I de fall när offentliga tjänstemän och förtroendevalda på detta sätt utnyttjar sin ställning eller missbrukar sin makt utgör det därför ytterst ett hot mot ett demokratiskt och välfungerande samhälle.

4.4 Det behövs åtgärder mot missbruk av offentlig ställning

Att säkerställa integriteten i den offentliga verksamheten är liksom att bekämpa korruption och maktmissbruk en central del i att stärka rättsstaten och värna det fria och öppna samhället. Regeringen bedriver ett aktivt arbete på bred front mot maktmissbruk och otillåten påverkan. Det innebär bl.a. att skyddet för offentligt anställda mot våld, hot och trakasserier har stärkts för att värna integriteten i det offentliga beslutsfattandet (prop. 2024/25:141 Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier m.m.). Brottsförebyggande rådet har också på regeringens uppdrag kartlagt otillåten påverkan mot förtroendevalda, politiska partier och beslutsfattande församlingar och lämnat förslag på konkreta åtgärder (Brå 2025:4). Flera av de åtgärder som vidtagits eller är på gång utgör – liksom tillsättandet av den utredning om straffrättsliga åtgärder mot korruption och tjänstefel som ligger till grund för denna proposition – en del i regeringens handlingsplan mot korruption och otillåten påverkan 2024–2027 (Fi2024/01534). Handlingsplanen innehåller åtgärder som stärker den offentliga förvaltningens motståndskraft på området. Regeringens arbete omfattar ett brett spektrum av förebyggande åtgärder, t.ex. utökade möjligheter till registerkontroller inom statliga myndigheter och kommuner, nya regler om säkerhetsprövningar, utbildningsinsatser för nyanställda inom staten samt utökade krav på kommuner och regioner att förebygga fel och oegentligheter. I arbetet har även den straffrättsliga lagstiftningen en central plats eftersom såväl själva kriminaliseringen som upptäckt och lagföring av brott kan ha en förebyggande funktion. Den straffrättsliga lagstiftningen som avser olika typer av missbruk av det offentliga uppdraget är dock inte i alla delar anpassad till dagens förhållanden. I syfte att möta dessa behov och säkerställa att det finns ett effektivt system för individuellt ansvarsutkrävande för fel i tjänsten lämnas därför i denna proposition förslag om att i ett första steg införa ett utvidgat straffrättsligt tjänstemannaansvar genom ett nytt brott, missbruk av offentlig ställning, och om skärpt straff för grovt tjänstefel. I ett inledande skede genomförs delar av förslagen för att bättre harmonisera med regeringens övriga lagstiftningsarbete på området. De förslag från utredningen som avser korruptionsbrotten i 10 kap. brottsbalken bereds vidare i Regeringskansliet och regeringen avser att återkomma i frågan.

4.5 Sveriges internationella åtaganden

Sveriges internationella åtaganden rör i olika avseenden frågor om straffansvar för brott som begås av offentliga tjänstemän. Bland dessa finns Europarådets straffrättsliga konvention om korruption och FN:s konvention mot korruption, varav den senare i artikel 19 ställer krav på staterna att överväga att kriminalisera uppsåtligt missbruk av tjänsteställning som består i att en offentlig tjänsteman vid utövandet av sina funktioner i strid med lagstiftningen vidtar eller underlåter att vidta en åtgärd i syfte att uppnå en otillbörlig förmån för tjänstemannen själv eller för annan person eller enhet.

Därtill bedrivs arbete inom OECD för att bekämpa korruption och främja integriteten i den offentliga förvaltningen. OECD har nyligen genomfört en utvärdering av Sveriges arbete mot korruption och regeringens handlingsplan mot korruption och otillåten påverkan utifrån bl.a. OECD:s integritetsstandard. I en rapport från september 2025 rekommenderar OECD Sverige att bl.a. utvidga tjänstefelsansvaret till att omfatta såväl tjänstemän som ledamöter i politiska församlingar i syfte att kunna möta nya utmaningar såsom otillåten påverkan och skicka en tydlig signal att ingen inom den offentliga förvaltningen står över lagen (OECD Integrity Review of Sweden, 2025).

Även Europeiska unionen har antagit rättsakter inom området, däribland rådets rambeslut 2003/568/RIF om kampen mot korruption inom den privata sektorn, konventionen om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i från 1997 och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1371 om bekämpande genom straffrättsliga bestämmelser av bedrägeri som riktar sig mot unionens finansiella intressen. Europeiska kommissionen har dessutom bedömt att den EU-rättsliga lagstiftningen på korruptionsområdet behöver uppdateras och presenterade den 3 maj 2023 ett förslag till ett nytt direktiv om bekämpning av korruption, om ersättande av rådets rambeslut 2003/568/RIF och konventionen om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i och om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1371 (COM(2023) 234 final). Rådet och Europaparlamentet nådde i december 2025 en preliminär överenskommelse om direktivet.

Ett utvidgat straffansvar för fel som begås av offentliga tjänstemän bör utformas med beaktande av Sveriges internationella åtaganden och relevanta rekommendationer på området.

5 Ett utvidgat straffansvar för missbruk av det offentliga uppdraget

5.1 Straffansvaret för olika typer av missbruk av offentlig ställning behöver utvidgas

Regeringens bedömning

Det finns behov av ett utvidgat straffansvar för olika typer av missbruk av offentlig ställning, som inte är begränsat till åtgärder som vidtas vid myndighetsutövning.

Utredningens bedömning

Bedömningen som utredningen gör stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Ett flertal remissinstanser, bl.a. *Centrum för rättvisa*, *Justitiekanslern*, *Kammarkollegiet*, *Kronofogdemyndigheten*, *Polismyndigheten*, *Svenskt Näringsliv*, *Sveriges advokatsamfund*, *Sveriges Domareförbund*, *Transparency International Sverige*, *Tullverket* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller har inte några invändningar mot utredningens bedömning.

Flera remissinstanser, bl.a. *Brottsförebyggande rådet*, *Försvarets materielverk*, *Hovrätten för Västra Sverige*, *Malmö kommun*, *Region Kronoberg*, *Region Stockholm*, *Skatteverket*, *Sveriges Kommuner och Regioner* och *Upphandlingsmyndigheten*, instämmer i och för sig i bedömningen att det i någon mån finns straffvärda situationer som faller utanför dagens regelverk eller instämmer i syftet med utredningens förslag, men motsätter sig förslaget, uttrycker tveksamhet mot det eller efterfrågar att det tydliggörs, bl.a. mot bakgrund av dess breda utformning.

Åklagarmyndigheten anser att ett straffansvar för missbruk av offentlig ställning är ett välkommet komplement till tjänstefelsansvaret. Polismyndigheten anför att det är viktigt att täppa till luckor i lagstiftningen bl.a. mot bakgrund av det växande problemet med infiltration i offentlig verksamhet som i vissa fall kan vara systemhotande. Myndigheten delar utredningens resonemang kring det disciplinära systemet och vilken typ av felbeteenden som även fortsatt bör hanteras inom det. *Ekobrottsmyndigheten* pekar på att det är tveksamt om arbetsrättsliga sanktioner är tillräckliga för att på ett effektivt sätt förebygga och sanktionera korruption som inte är kriminaliserad, bl.a. eftersom arbetsgivare varken får använda tvångsmedel eller spaningsmetoder vid utredning av ett korruptionsärende. Transparency International Sverige instämmer i att det finns ett behov av utvidgat straffansvar för missbruk och otillbörligt utnyttjande av allmänna medel, bland annat i samband med offentlig upphandling och för den som utnyttjar sin ställning genom att uppsåtligen åsidosätta lag eller författning för att gynna sig själv eller för att gynna eller missgynna någon annan. *Trelleborgs kommun* anför att det är positivt om det föreslagna

brottet täpper till hål i nuvarande strafflagstiftning och på det viset gör att rättsväsendet kan ingripa mot fler fall av korruption och otillåten påverkan.

Flera arbetstagarorganisationer, bl.a. *Landsorganisationen i Sverige* (*LO*), *Tjänstemännens centralorganisation* (*TCO*) och *Sveriges akademikers centralorganisation* (*Saco*), anser att det befintliga regelverket för ansvarsutkrävande fungerar väl och att det därmed saknas behov av att skärpa det straffrättsliga ansvaret. Saco anser att det för att bekämpa korruption snarare behövs bättre kontrollmekanismer hos myndigheterna, liksom mer förebyggande arbete med utbildningsinsatser. Flera remissinstanser, som *Arbetsgivarverket*, *Region Värmland*, Sveriges Kommuner och Regioner, *Södertälje kommun*, TCO och Upphandlingsmyndigheten, påpekar att ett utvidgat straffansvar kan skapa oro bland anställda och rädsla för att delta i handläggning eller fatta beslut samt att det kan leda till rekryteringsproblem. *Lidingö kommun*, LO och *Huddinge kommun* är inne på samma spår och framhåller bl.a. att ett utvidgat straffansvar kan leda till minskad effektivitet och handlingskraft. LO anser att det finns en risk att förslaget blir kontraproduktivt om arbetstagare i högre utsträckning än i dag kommer att dölja misstag i stället för att åtgärda dem. Huddinge kommun anger att ett utökat individuellt straffansvar riskerar att öka risken för hot mot tjänstemän och förtroendevalda i syfte att påverka deras handlande och beslutsfattande. Därtill kan en polisanmälan medföra en lång handläggningstid av ett ärende och det finns risk för att en kommun avstår från att snabbt vidta arbetsrättsliga åtgärder i väntan på en polisutredning. Några remissinstanser, bl.a. Sveriges Kommuner och Regioner och Upphandlingsmyndigheten, anser att förslaget innebär en ökad risk för okynnesanmälningar, vilket kan leda till ökade kostnader för myndigheter inom rättsväsendet. Ekobrottsmyndigheten menar att bestämmelsen inte bör påverka möjligheten att rekrytera kompetenta medarbetare utan snarare kan leda till ett ökat förtroende för den offentliga verksamheten och därmed förbättra rekryteringsförutsättningarna. Trelleborgs kommun är inne på samma spår och anser att det inte är troligt att förslaget skulle försvåra rekryteringen av nya kompetenta medarbetare.

Skälen för regeringens bedömning

Straffbestämmelsen om tjänstefel

Regleringen av vad som utgör tjänstefel finns i 20 kap. 1 § brottsbalken. För straffansvar krävs enligt första stycket att någon vid myndighetsutövning uppsåtligen eller av oaktsamhet genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften. Det ska dock inte dömas till ansvar om gärningen med hänsyn till gärningsmannens befogenheter eller uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller till andra omständigheter är att anse som ringa. Straffet för tjänstefel är böter eller fängelse i högst två år.

Av andra stycket framgår att om brottet begåtts uppsåtligen och är att anse som grovt döms för grovt tjänstefel. Straffet för grovt brott är fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Enligt paragrafens tredje stycke omfattas inte den som är ledamot av en beslutande statlig eller kommunal församling av ansvaret för åtgärder som han eller hon vidtar i denna egenskap. Av fjärde stycket framgår att bestämmelserna om tjänstefel och grovt tjänstefel är subsidiära i förhållande till andra straffbestämmelser.

När det gäller straffansvaret för tjänstefel är en central förutsättning att åtgärden vidtagits vid myndighetsutövning. Myndighetsutövning tar sig uttryck i beslut eller faktiska åtgärder som ytterst grundas på samhällets maktbefogenheter. De kommer till stånd och får rättsverkningar för eller emot den enskilde i kraft av offentligrättsliga regler, inte på grund av avtal eller privaträttsliga regler (prop. 1975:78 s. 180). Myndighetsutövning kan bestå i meddelande av formella beslut som för den enskilde innebär förmåner, rättigheter eller skyldigheter i olika hänseenden och i faktiska åtgärder för att verkställa sådana beslut (Bäcklund m.fl., Brottsbalken, 2025, version 26, JUNO, kommentaren till 20 kap. 1 §).

Straffansvaret för olika typer av missbruk av offentlig ställning behöver utvidgas

Som redogjorts för i avsnitt 4.1 har allmänheten ett berättigat krav på att offentlig verksamhet ska bedrivas på ett ansvarsfullt och korrekt sätt. Med detta krav följer att offentlig maktutövning måste medföra ansvar för i vart fall felaktigt agerande av ett visst kvalificerat slag. Den straffrättsliga lagstiftningen utgör enbart ett av flera verktyg för att skydda intresset av att offentlig verksamhet bedrivs på ett ansvarsfullt och korrekt sätt. För fel i allmänhet har arbetsrättsliga påföljder ansetts vara tillräckliga, men vid allvarligare fall av felaktigt agerande framstår gärningarna ofta som så klandervärda att ett straffrättsligt ingripande är motiverat. Detta gäller inte minst för att allmänhetens förtroende för den offentliga verksamheten ska kunna bevaras och för att stärka rättssäkerheten för medborgarna.

Att straffansvaret för tjänstefel avgränsats till att avse gärningar vid myndighetsutövning har sedan länge varit föremål för diskussion. Som utredningen konstaterar är en återkommande kritik mot bestämmelsen om tjänstefel att denna begränsning innebär att bestämmelsen inte träffar fall av missbruk av allmänna medel när det saknas samband med myndighetsutövning. Förvaltning av allmänna medel är vanligen en myndighetsintern företeelse som saknar samband med myndighetsutövning. Inte heller åtgärder i samband med inköp eller offentlig upphandling anses som regel vara myndighetsutövning. Det innebär att frågor om stöd till enskilda näringsidkare i strid med kommunallagen (2017:725), åtgärder som innebär att kommunen ger bort eller säljer egendom under marknadsvärdet eller upphandlingsregler som inte följs i syfte att gynna någon faller utanför straffansvaret för tjänstefel. Inte heller andra straffbestämmelser omfattar nödvändigtvis allvarliga överträdelser som kan begås inom den offentliga förvaltningen i samband med offentlig upphandling eller annan förvaltning av allmänna medel. Exempelvis träffar bestämmelserna om tagande eller givande av muta (10 kap. 5 a och 5 b §§ brottsbalken) inte fall då en tjänsteman gynnar en lokal leverantör på orten, en släkting, en vän eller det egna bolaget utan att det innefattar utbyte, begäran eller erbjudande av en otillbörlig förmån. Samtidigt kan ansvarsutkrävande för t.ex. förskingring eller trolöshet mot huvudman vara uteslutet med anledning av de specifika rekvisit som ställs upp för de brotten (se t.ex. NJA 2011 s. 524 och Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 18 april 2023 i mål B 1675-22).

Utredningen uppmärksammar även att det förekommit s.k. kommunalt lag- och domstolstrots där offentligt anställda och förtroendevalda missbrukat offentlig makt genom att avsiktligen vidta åtgärder i strid med

gällande lagstiftning eller inte brytt sig om att följa meddelade domar eller domstolsbeslut. Det har exempelvis rört sig om kommunala beslut avseende ekonomiskt stöd till enskilda företagare, med överskridande av den kommunala befogenheten och i strid med domstolsbeslut (NJA 1988 s. 26). Riksdagens ombudsmän (JO) har i flera tillsynsärenden gällande lag- och domstolstrots uttalat allvarlig kritik och samtidigt konstaterat att det saknas möjligheter att ingripa med åtal för tjänstefel eftersom det inte varit fråga om myndighetsutövning (se t.ex. JO:s beslut 2001-12-17, dnr 3497-2000 och beslut 2010-06-30, dnr 1170-2009). Det har då även framhållits att disciplinansvar varit uteslutet eftersom förtroendevalda inte heller omfattas av något sådant lagreglerat eller kollektivavtalsreglerat ansvarssystem.

Mot den bakgrunden anser utredningen att det finns behov av ett utvidgat straffansvar som tar sikte på missbruk av offentlig ställning, och som inte är begränsat till åtgärder vid myndighetsutövning, vilket bl.a. *Polismyndigheten*, *Transparency International Sverige* och *Åklagarmyndigheten* instämmer i. Ett flertal remissinstanser, däribland *Akavia* och *Landsorganisationen i Sverige* (*LO*), invänder dock mot behovet av ett utvidgat straffansvar och framhåller att nuvarande regelverk för individuellt ansvarsutkrävande är tillräckligt. Regeringen delar inte den bedömningen. Att det finns luckor i det straffrättsliga ansvaret av den typ som utredningen uppmärksammar är allvarligt och riskerar att undergräva förtroendet för den offentliga förvaltningen. Det gäller inte minst i förhållande till lag- och domstolstrots eller då enskilda drabbas. Att offentliga tjänstemän eller förtroendevalda inte följer lagar eller domar skadar den allmänna tilltron till domstolarna, den offentliga förvaltningen och respekten för rättsstaten. Dessutom kan felaktiga ageranden vid en offentlig upphandling leda till stora ekonomiska skador för såväl det allmänna som de enskilda näringsidkare som går miste om affärstillfällen, utan att det finns möjlighet att ingripa straffrättsligt. Som exempel framhåller *Ekobrottsmyndigheten* att det i dag faller utanför det straffbara området när någon med kopplingar till ett kriminellt nätverk infiltrerar offentlig verksamhet och berikar sig själv och nätverket genom att från ett företag som kontrolleras av nätverket köpa in tjänster eller varor till marknadspris i strid med jävsbestämmelser och upphandlingsregelverket. Detta bör ses i ljuset av att den offentliga förvaltningen årligen upphandlar varor och tjänster för över 1 000 miljarder kronor, vilket gör offentlig upphandling till ett särskilt riskområde för korruption (se t.ex. Brottsförebyggande rådet 2013:15 och Statskontoret 2023:13). Inte minst ur det perspektivet bör behovet av ett utvidgat straffansvar ses mot bakgrund av de utmaningar som den offentliga förvaltningen ställs inför när det gäller organiserad brottslighet. Som Ekobrottsmyndigheten påpekar är det tveksamt om det arbetsrättsliga regelverket är tillräckligt för att på ett effektivt sätt förebygga och sanktionera maktmissbruk utanför det redan kriminaliserade området, bl.a. eftersom arbetsgivare varken får använda tvångsmedel eller spaningsmetoder vid utredningen av vad som har inträffat (se även JO:s beslut 2023-05-31, dnr 7507-2022). Det kan även finnas en risk för att arbetsgivarens egna efterforskningar leder till att bevis förstörs eller att misstänkta agerar för att dölja begångna brott (Statskontoret 2023:13). Därtill kommer att det disciplinära sanktionssystemet och andra arbetsrättsliga åtgärder inte omfattar exempelvis

ledamöter i politiska församlingar, något som även *Region Värmland* lyfter fram. Enligt regeringen är det i förhållande till bl.a. det ökade hotet från insiderverksamhet och infiltration i offentlig förvaltning väsentligt att säkerställa att rättsväsendet kan ingripa mot den typen av samhällshotande aktörer, även när det rör sig om gärningar som inte sker vid myndighetsutövning.

Flera remissinstanser, som *Arbetsgivarverket*, LO, *Sveriges Kommuner och Regioner*, *Södertälje kommun* och *Tjänstemännens Centralorganisation*, befarar att ett utvidgat straffansvar kan skapa oro och rädsla för att t.ex. fatta beslut och att det kan påverka möjligheten att rekrytera medarbetare till offentlig verksamhet eller viljan att engagera sig som förtroendevald. Att kunna attrahera, rekrytera och behålla kompetent personal i offentlig verksamhet är enligt regeringen av avgörande betydelse för att kunna upprätthålla hög kvalitet i den offentliga förvaltningen. Det är vidare väsentligt för demokratin att medborgare fortsatt vill engagera sig i egenskap av förtroendevalda. De risker för oro och rädsla samt möjliga följder av ett utvidgat straffansvar som lyfts i dessa avseenden bör emellertid inte överdrivas. Som Ekobrottsmyndigheten och *Trelleborgs kommun* framhåller skulle ett utvidgat straffansvar i stället kunna bidra till att stärka förtroendet för den offentliga verksamheten. Därmed skulle det snarare – som Ekobrottsmyndigheten anför – förbättra rekryteringsförutsättningarna. Ett utvidgat straffansvar kan dessutom i stället för att leda till oro och rädsla, ge tjänstemännen en stärkt ställning gentemot otillbörliga påtryckningar och stärka förvaltningens självständighet. För att uppnå detta är det emellertid viktigt att det är tydligt vad som omfattas av straffansvar, vilket regeringen återkommer till i avsnitt 5.2 nedan.

Utöver de farhågor som nämns ovan om att ett utvidgat straffansvar kan skapa oro och rädsla påtalar bl.a. *Huddinge kommun* att ett sådant straffansvar kan öka risken för hot mot tjänstemän och förtroendevalda i syfte att påverka deras handlande och beslutsfattande och därmed motverka intentionerna i arbetet mot otillåten påverkan. Detta är frågor som regeringen tar på största allvar och som framgår av avsnitt 4.4 har regeringen också vidtagit flera åtgärder för att stärka skyddet för offentligt anställda och förtroendevalda mot våld, hot och trakasserier. *Statskontoret* anger att striktare regler kan få begränsad effekt och att en kriminalisering av enklare handlingar riskerar att leda till negativa effekter när det kommer till att upptäcka och förebygga fel som begås i tjänsten eftersom personer och organisationer blir mindre benägna att anmäla dem, och hänvisar till bl.a. OECD:s handbok om Public Integrity. LO lämnar en liknande synpunkt. Regeringen anser inte att risken för sådana effekter bör överdrivas och kan i sammanhanget framhålla att OECD nyligen har rekommenderat Sverige att utvidga tjänstefelsansvaret för såväl tjänstemän som ledamöter i politiska församlingar i syfte att kunna möta nya utmaningar såsom otillåten påverkan och skicka en tydlig signal att ingen inom den offentliga förvaltningen står över lagen. I rapporten framhåller OECD att sanktioner kan vara en del i att hjälpa de som verkar i offentlig verksamhet att förstå hur de ska agera (OECD Integrity Review of Sweden, 2025).

Regeringen anser inte heller att de farhågor om ökade okynnesanmälningar eller liknande som bl.a. Sveriges Kommuner och Regioner för fram är sådana att de med någon styrka talar mot ett utvidgat straffansvar.

Därtill finns det, som utredningen framhåller, goda skäl att mot bakgrund av Sveriges internationella åtaganden utvidga straffansvaret för missbruk av offentlig ställning.

Mot denna bakgrund anser regeringen att ett utvidgat straffansvar för olika typer av missbruk av offentlig ställning, som inte är begränsat till åtgärder som vidtas vid myndighetsutövning, är motiverat. Regeringen övergår nu till att överväga hur straffansvaret bör utformas.

5.2 En ny straffbestämmelse om missbruk av offentlig ställning

Regeringens förslag

Det ska införas en ny straffbestämmelse med beteckningen missbruk av offentlig ställning i 20 kap. 2 § brottsbalken. Straffbestämmelsen ska omfatta den som vid utövandet av offentlig tjänst, offentligt uppdrag eller annan offentlig verksamhet, i strid med lag eller annan författning vidtar eller underlåter att vidta en åtgärd för att få en otillbörlig förmån eller för att någon annan ska få en sådan förmån eller för att otillbörligt missgynna någon annan.

Utredningens förslag

Förslagen från utredningen stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen föreslår dock att bestämmelsen ska placeras i en ny lag om vissa korruptionsbrott. Utredningens förslag har också en annan språklig utformning.

Remissinstanserna

När det gäller utformningen av straffbestämmelsen är remissutfallet blandat.

Flera remissinstanser, däribland *Ekobrottsmyndigheten*, *Exportkreditnämnden*, *Kammarkollegiet*, *Polismyndigheten*, *Sveriges advokatsamfund* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller invänder inte mot den föreslagna utformningen. Ekobrottsmyndigheten ser positivt på att straffbestämmelsen har utformats med artikel 19 i FN:s konvention mot korruption som förebild och anser att bestämmelsen på ett ändamålsenligt och för de offentliganställda förutsebart sätt kompletterar ansvaret för tjänstefel, förskingring, trolöshet mot huvudman och mutbrott. Myndigheten framför dessutom att en sådan bestämmelse skulle göra kriminaliseringen av korruption mer heltäckande och därmed förenkla för myndigheter och dess anställda att avgöra om en överträdelse av exempelvis jävs- eller upphandlingsregler är straffbar eller inte. Straffbestämmelsen bedöms därför öka förutsebarheten och rättssäkerheten för offentligt anställda. Även *Transparency International Sverige* pekar på att den föreslagna straffbestämmelsen är väl i linje med FN:s konvention mot korruption. *Justitiekanslern* instämmer i utredningens bedömning att en ny straffbestämmelse är att föredra i stället för att ändra bestämmelsen om tjänste-

fel, eftersom det senare riskerar att utvidga straffansvaret på ett sätt som inte framstår som motiverat, samt välkomnar att bestämmelsen endast tar sikte på vissa former av missbruk av det offentliga uppdraget.

Flera remissinstanser, bl.a. *Brottsförebyggande rådet*, *Landsorganisationen i Sverige* (*LO*), *Skatteverket*, *Skellefteå kommun*, *Stockholms tingsrätt*, *Svea hovrätt*, *Upphandlingsmyndigheten* och *Östersunds tingsrätt* invänder mot den föreslagna utformningen av skäl som kan kopplas till legalitetsprincipen och dess krav på förutsebarhet och förbud mot obestämdhet. *Region Norrbotten* och *Sundbybergs kommun* anser att den föreslagna bestämmelsen är för bred och otydligt utformad. *Hovrätten för Västra Sverige* framför bl.a. synpunkter som tar sikte på att det inte går att överblicka vilka konkreta fall som kan träffas av regleringen och kan inte utifrån underlaget om bestämmelsens konsekvenser tillstyrka ett straffansvar som sträcker sig längre än de särskilt utpekade situationerna som enligt utredningen motiverar en nykriminalisering. Även *Arbetsgivarverket* anser att straffansvaret bör begränsas på det sättet och inskärper vikten av att straffrättsligt ansvar inte får komma ifråga för rena bedömningsfrågor eller felbedömningar. Brottsförebyggande rådet är positivt till ambitionen att åstadkomma en lagstiftning som omfattar s.k. vänskapskorruption, men framför att bestämmelsens räckvidd är för bred och riskerar att omfatta ageranden som dels faller utanför de områden som avsetts, dels kan vara mindre klandervärda. Ett antal remissinstanser yttrar sig över den personkrets som omfattas av bestämmelsen. Stockholms tingsrätt menar att den är påtagligt bred och innefattar både personer som deltar i nationella förfaranden som medför att beslut och handlingsprocesser påverkas och personer som utövar offentliga uppgifter utomlands såsom utländska ministrar, borgmästare och domare och efterfrågar klargöranden. Även LO och *Tjänstemännens Centralorganisation* (*TCO*) framhåller att kretsen offentliganställda som omfattas är mycket vid och ifrågasätter om den föreslagna bestämmelsen träffar de av utredningen identifierade problemområdena på avsett sätt. *Sveriges akademikers centralorganisation* (*Saco*) menar att angivandet av personkretsen är vagt och att det är oklart vilka som omfattas. *Region Kronoberg* anser att det är anmärkningsvärt att bestämmelsen inte är avgränsad till att gälla en relevant personkrets i stället för att omfatta alla tjänstemän och förtroendevalda.

Några remissinstanser lämnar synpunkter som tar sikte på frågor om uppsåt och oaktsamhet. Justitiekanslern välkomnar att oaktsamma handlingar inte straffbeläggs enligt förslaget. Stockholms tingsrätt konstaterar att förslaget innebär att endast avsiktsuppsåt ska tillämpas vad gäller syftet med gärningen och framför att rätten vid bedömningen av ett och samma händelseförlopp kan komma att fälla personer som handlat med direkt uppsåt men frikänna aktörer som agerat på samma sätt men endast med likgiltighetsuppsåt, samt menar att detta kan medföra tillämpningssvårigheter. Saco välkomnar att det krävs avsiktsuppsåt.

Mot bakgrund av bl.a. bestämmelsens omfattning framför ett antal remissinstanser, som Hovrätten för Västra Sverige, Skellefteå kommun, Svea hovrätt och Upphandlingsmyndigheten, att det finns behov av ett undantag från straffansvaret för gärningar som med hänsyn till omständigheterna är ringa, eller liknande synpunkter. *Kriminalvården* är inne på detta spår och anser att det bör övervägas att införa ett undantag

för gärningar som med hänsyn till bl.a. uppdragets beskaffenhet, den tänkta förmånens värde, den överträdda regelns ställning i normhierarkin eller övriga omständigheter framstår som ringa. Även *Försvarets Materielverk* och TCO, som båda avstyrker förslaget, efterfrågar i vart fall ett undantag från straffansvar för ringa gärningar. Justitiekanslern, Svea hovrätt, Saco och TCO anser att det inte går att utesluta att uppsåtliga gärningar som vid tillämpning av tjänstefelsbestämmelsen har ansetts som ringa – och därmed inte omfattas av straffansvar enligt den bestämmelsen – kan anses straffbara enligt bestämmelsen om missbruk av offentlig ställning.

Hovrätten för Västra Sverige anser att det bör övervägas om straffbestämmelsen ska införas i brottsbalken, inte minst eftersom bestämmelsen föreslås vara subsidiär till straffbestämmelsen om tjänstefel.

Skälen för regeringens förslag

Ett nytt brott med beteckningen missbruk av offentlig ställning bör införas i 20 kap. brottsbalken

Ett utvidgat straffansvar för missbruk av offentlig ställning som inte är begränsat till åtgärder som vidtas vid myndighetsutövning kan åstadkommas på olika sätt. Ett sätt är att införa en ny straffbestämmelse, medan ett annat skulle vara att ändra eller göra tillägg i den befintliga straffbestämmelsen om tjänstefel, t.ex. genom att ersätta ”vid myndighetsutövning” med något annat uttryck. *Justitiekanslern* anser att en ny straffbestämmelse är att föredra eftersom en ändring av bestämmelsen om tjänstefel riskerar att utvidga straffansvaret på ett sätt som inte framstår som motiverat. Även regeringen anser att en lösning som utgår från dagens tjänstefelsbestämmelse framstår som mindre lämplig, eftersom den riskerar att skapa tillämpnings- och avgränsningsproblem. Utvidgningen av straffansvaret bör därför – som utredningen förordar – åstadkommas genom införandet av en ny straffbestämmelse som tar sikte på missbruk av offentlig ställning. Även om straffbestämmelsen, som *Lagrådet* är inne på, omfattar fler än de som i mer formell mening kan sägas inneha en offentlig ställning anser regeringen att det nya brottet lämpligen bör ges brottsbeteckningen missbruk av offentlig ställning. Som utredningen framhåller innebär rubriceringen att kopplingen till den internationella regleringen blir tydlig samtidigt som det klargörs att ansvaret gäller missbruk som sker i offentlig verksamhet. Lagrådets synpunkter på vilka som kan anses omfattas av straffansvaret enligt ordalydelsen i bestämmelsen behandlas nedan i avsnittet ”Straffansvaret ska gälla vid utövandet av offentlig tjänst, offentligt uppdrag eller annan offentlig verksamhet”.

Utredningen föreslår att den nya straffbestämmelsen ska placeras i en ny lag om vissa korruptionsbrott. Detta förslag är nära knutet till utredningens förslag att samla alla korruptionsbrott i en särskild lag, som bereds vidare i Regeringskansliet. Bestämmelsen bör därför, åtminstone tills vidare, placeras i brottsbalken, vilket även *Hovrätten för Västra Sverige* lyfter som en lämplig placering. Regeringen anser att en lämplig placering är i 20 kap. 2 § brottsbalken, i anslutning till straffbestämmelsen om tjänstefel.

Utgångspunkter vid utformningen av straffbestämmelsen

Utredningen föreslår att den nya straffbestämmelsen ska omfatta den som vid utövandet av offentlig tjänst eller offentligt uppdrag vidtar eller underlåter att vidta en åtgärd i strid med lag eller annan författning, för att uppnå en otillbörlig förmån för sig själv eller för annan eller för att otillbörligt missgynna annan. Flera remissinstanser – bl.a. *Ekobrottsmyndigheten* och *Polismyndigheten* – anser att det straffbelagda handlandet i förslaget är väl avgränsat och *Åklagarmyndigheten* framhåller att det är ett välkommet komplement till tjänstefelsansvaret. Ett antal remissinstanser – däribland *Brottsförebyggande rådet*, *Landsorganisationen i Sverige*, *Skatteverket*, *Stockholms tingsrätt*, *Svea hovrätt* och *Östersunds tingsrätt* – riktar dock invändningar mot förslaget med hänsyn till dess omfattning, utformning och förhållande till legalitetsprincipen och framhåller att förslaget kan leda till tillämpningsproblem eller för fram liknande synpunkter. Synpunkterna riktas framför allt mot straffbestämmelsens omfattning och att den även omfattar gärningar som med hänsyn till omständigheterna är ringa och därmed inte straffvärda. Dessutom lämnar bl.a. *Region Kronoberg* och *AB Svenska Spel* synpunkter på den breda personkrets som omfattas av straffansvaret.

Regeringen instämmer i att det är nödvändigt att bestämmelsen tydligt avgränsar det straffbara området. För att bestämmelsen ska bli effektiv behöver den dessutom vara enkel att tillämpa. Med dessa utgångspunkter övergår regeringen till att närmare överväga hur straffbestämmelsen bör utformas.

Straffansvaret ska gälla vid utövandet av offentlig tjänst, offentligt uppdrag eller annan offentlig verksamhet

Som utgångspunkt bör straffansvaret avse personer som handlar som företrädare för det offentliga och omfatta åtgärder som vidtas i offentlig verksamhet. Utredningen överväger att i bestämmelsen uttryckligen ange vilka funktioner som ska omfattas, men anser att en sådan lösning framstår som mindre lämplig eftersom den inte kan möta samhällsförändringar och kan innebära gränsdragningssvårigheter. Regeringen instämmer i detta och konstaterar att en mer detaljerad reglering av vilka funktioner som ska omfattas, som *Akavia* är inne på, skulle innebära en risk för att det av närmast slumpmässiga skäl inte är möjligt att ingripa mot straffvärda gärningar, t.ex. på grund av vilken formell funktion en person har eller för att formerna för hur offentlig verksamhet bedrivs har förändrats. Det finns därför betydande nackdelar med att, som *Region Kronoberg* och *AB Svenska Spel* är inne på, begränsa personkretsen till att endast omfatta t.ex. vissa utpekade funktioner.

Utredningen föreslår i stället en bredare lösning som innebär att straffbestämmelsen ska träffa den som utövar ”offentlig tjänst eller offentligt uppdrag”. Även regeringen anser att en bredare lösning är lämplig. I enlighet med utredningens förslag bör ansvaret – utöver tjänstemän – även omfatta förtroendevalda i politiska församlingar. Som *Justitiekanslern* framhåller gäller detta särskilt eftersom ett av syftena med bestämmelsen är att möjliggöra lagföring av vissa fall av klandervärt lag- eller domstolstrots, även på politisk nivå. Det saknas enligt regeringen bärande skäl för att undanta personer i politiskt beslutande församlingar

från straffansvar för missbruk som sker i det offentliga uppdraget, när det t.ex. gäller att vägra följa lagar som beslutats i demokratisk ordning eller sätta sig över rättsordningen genom att inte följa domstolsbeslut, i syfte att gynna eller missgynna någon. Vid denna typ av avsteg från lagstiftningen bör det politiska ansvarsutkrävandet kompletteras med straffansvar. Som Justitiekanslern uppmärksammar kommer de begränsningar som följer av vissa särskilda regler om åtal mot vissa förtroendevalda (bl.a. 4 kap. 12 § och 13 kap. 3 § regeringsformen) dock även träffa brottsmisstankar om missbruk av offentlig ställning.

Som *Stockholms tingsrätt* framhåller innebär en bredare lösning av det slag som utredningen föreslår att såväl personer som deltar i nationella förfaranden med påverkan på beslut och handlingsprocesser som personer som utövar offentliga uppgifter utomlands omfattas. Det saknar dessutom betydelse om personen är anställd eller uppdragstagare. Offentlig verksamhet bedrivs i allt större utsträckning i privat regi, med privata aktörer som utför offentliga förvaltningsuppgifter på uppdrag av det allmänna och finansierat av allmänna medel. Det gäller t.ex. inom vård, skola och omsorg. Eftersom uppdraget utförs för det allmännas räkning bör det för straffansvar sakna betydelse om verksamheten bedrivs i offentligrättslig eller privaträttslig form. Även den som utövar arbete eller uppdrag åt t.ex. ett bolag som utför offentligt finansierad verksamhet bör därför omfattas. Någon avgränsning till juridiska personer som omfattas av lagen (2016:1145) om offentlig upphandling är inte avsedd, vilket AB Svenska Spel undrar om. Avgörande bör i stället vara om en offentlig funktion eller uppgift utövas, oavsett verksamhetsform.

Enligt *Lagrådets* mening framstår det emellertid alls inte som självklart att den som är verksam i ett privat företag inom t.ex. sjukvård eller skola kan anses inneha en offentlig ställning endast på den grunden att verksamheten helt eller delvis finansieras med offentliga medel. Lagrådet uppmärksammar också att utredningen anger att uttrycket offentligt uppdrag är förhållandevis vagt och inte förekommer tidigare i svensk strafflagstiftning och att det från legalitetssynpunkt kan invändas att det inte ur lagtexten går att utläsa exakt vilka som omfattas. Lagrådet avråder från att göra avsteg från den straffrättsliga legalitetsprincipens krav på begriplighet och precision i fråga om vilka som omfattas av en straffbestämmelse och anger att flexibilitet i det avseendet genom uttalanden i författningskommentaren inte kan godtas. Lagrådet förordar därför, för det fall bestämmelsens räckvidd inte begränsas till dem som med en rimlig tolkning kan anses omfattas av begreppet innehavare av offentlig ställning, att någon annan bestämning väljs som bättre motsvarar den vidare personkrets som avsikten tycks vara att träffa. Med anledning av vad Lagrådet anför om bristande tydlighet anser regeringen att det i lagtexten, utöver offentlig tjänst och offentligt uppdrag, bör anges att ”annan offentlig verksamhet” omfattas. Av det följer att även den som hos en privat aktör innehar tjänst eller uppdrag omfattas av straffbestämmelsen när det gäller åtgärder inom ramen för den offentliga verksamheten. Det betyder att en person som är anställd i ett privat företag kan omfattas när han eller hon utövar offentliga funktioner, t.ex. offentligt finansierad vård eller skolverksamhet, men inte när han eller hon i sin yrkesutövning utövar funktioner som saknar anknytning till offentlig verksamhet.

Sammantaget innebär detta att straffbestämmelsen bör vara utformad så att den omfattar alla som utövar offentlig tjänst, offentligt uppdrag eller annan offentlig verksamhet. En sådan utformning ligger också i linje med den internationella regleringen på området som omfattar alla personer som innehar en lagstiftande, verkställande, administrativ eller judiciell ställning (artiklarna 2 och 19 i FN:s konvention mot korruption).

Straffansvaret bör endast omfatta gärningar som har anknytning till utövandet av tjänsten, uppdraget eller den offentliga verksamheten. Däremot bör åtgärder som en person vidtar utan koppling till hans eller hennes tjänsteutövning eller uppdrag, som rör förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, såsom interna förseelser och ageranden som bryter mot de arbetsrättsliga regelverken, falla utanför bestämmelsens tillämpningsområde. För den typen av agerande, liksom förseelser som bryter mot kollektivavtal, interna föreskrifter eller mot anställningsavtalet, är de arbetsrättsliga sanktionerna mer ändamålsenliga. Ett exempel kan vara att ett skyddsombud hindras från att delta vid planeringen av nya eller ändrade arbetslokaler i strid med arbetsmiljölagen (1977:1160). Inte heller omfattas olika former av olovligt brukande av arbetsgivarens saker, om brukandet inte har något samband med utövandet tjänsten. Det innebär att straffansvaret – i linje med vad utredningen föreslår – bör gälla ”vid utövandet av offentlig tjänst, offentligt uppdrag eller annan offentlig verksamhet”.

Ett flertal remissinstanser efterfrågar ett förtydligande av hur ansvaret ser ut i de fall där flera personer är involverade och vilken grad av medverkan som krävs för straffansvar, eller framför liknande synpunkter. Bl.a. *Sveriges Kommuner och Regioner* invänder mot att det saknas vägledning om vem som är straffrättsligt ansvarig vid de i kommuner och regioner vanligt förekommande situationer där många personer, både förtroendevalda och anställda, är involverade i olika led i en kedja. *Upphandlingsmyndigheten* framför en liknande synpunkt. Regeringen konstaterar att en grundläggande utgångspunkt för straffrättsligt ansvarsutkrävande är att varje medverkande bedöms enligt det uppsåt (eller den oaktsamhet) som ligger honom eller henne till last (23 kap. 4 § tredje stycket brottsbalken). Med medverkande åsyftas både gärningsmän och anstiftare respektive medhjälpare. Det innebär att straff för gärningspersonen och andra medverkande ska fastställas individuellt. Med det sagt anser regeringen liksom utredningen att det i de flesta fall kommer vara tydligt vem som ska ställas till svars för en gärning som ska uppfylla de kvalificerade ansvarsförutsättningarna som bestämmelsen uppställer. När det kommer till mer speciella fall som t.ex. handlar om tillsynsansvaret i den kommunala löpande förvaltningen och vilket ansvar kommunala ledamöter har för denna, får ledning i likhet med vad som gäller för det befintliga tjänstefelsansvaret sökas i allmänna straffrättsliga principer (jfr NJA 1987 s. 426 och NJA 1995 s. 204).

Straffansvaret ska omfatta den som uppsåtligen i strid med lag eller annan författning vidtar eller underlåter att vidta en åtgärd

Avsikten med den nya straffbestämmelsen är att den ska fånga in de straffvärda ageranden som i dag faller utanför det straffbara området. Till att börja med bör straffansvaret därför utformas så att det omfattar de

straffvärda gärningar vid offentlig upphandling eller annan förvaltning av allmänna medel och vid s.k. kommunalt lag- och domstolstrots som redogörs för i avsnitt 5.1. Gemensamt för dessa fall är att de avser uppsåtliga gärningar i strid med lag eller annan författning.

Ett antal remissinstanser, däribland *Arbetsgivarverket* och *Hovrätten för Västra Sverige*, anser att straffbestämmelsen bör begränsas till att omfatta dessa särskilt identifierade problemområden, eller är tveksamma till en bredare utformad reglering. Enligt hovrätten bör en generellt utformad bestämmelse i och för sig vara att föredra framför en bestämmelse som bara tar sikte på konkreta fall, men hovrätten kan utifrån underlaget om bestämmelsens konsekvenser inte tillstyrka ett straffansvar som sträcker sig längre än de särskilt utpekade situationerna. Utredningen överväger en sådan avgränsning och konstaterar att en fördel med ett mer begränsat straffansvar skulle vara att en sådan reglering utvidgar ansvaret på ett mer återhållsamt och precist sätt än vad en mer allmänt hållen bestämmelse gör.

Samtidigt är fördelen med en bredare lösning bl.a. att den mer generellt skulle träffa olika former av missbruk av det offentliga uppdraget, såsom fall av vänskapskorruption eller infiltration, även när de inte har samband med t.ex. missbruk av allmänna medel. Utredningen föreslår också en bredare lösning som omfattar gärningar i strid med lag eller annan författning. Enligt regeringen möjliggör en sådan utformning av bestämmelsen i större utsträckning att fall som framstår lika straffvärda kan behandlas lika samtidigt som det får anses vara en fördel att den motsvarar internationell standard på området enligt FN:s konvention mot korruption. Detta gäller oavsett det förhållandet att befintlig reglering tidigare har bedömts som tillräcklig i förhållande till konventionen, något som *Tjänstemännens centralorganisation* och *Statskontoret* pekar på. Den föreslagna lösningen skulle, som utredningen framhåller, dessutom bättre tillgodose medborgarnas intresse av att den offentliga verksamheten fullgörs utan ovidkommande hänsyn och att allmänhetens förtroende för den offentliga verksamheten upprätthålls.

Sammantaget innebär detta att regeringen instämmer i utredningens förslag om att straffbestämmelsen bör omfatta gärningar ”i strid med lag eller annan författning”. Det kan handla om att åsidosätta regler som föreskriver eller förbjuder en viss åtgärd men det kan också avse åsidosättande av regler av mer generell karaktär som t.ex. rör handläggningen av ärenden. Någon uttömmande uppräkning av regelöverträdelser som kan träffas av bestämmelsen låter sig inte göras. Det kan exempelvis vara att någon i strid med bestämmelser om jäv i förvaltningslagen (för den statliga förvaltningen) eller i kommunallagen (för den kommunala och regionala förvaltningen) deltar i handläggningen av ett ärende trots att han eller hon har personliga intressen i saken eller att någon gynnar eller missgynnar ett visst företag vid tilldelning av ett kontrakt i strid med upphandlingsregelverket. Vilken regel som åsidosätts har, som utvecklas nedan, betydelse för den otillbörlighetsbedömning som ska göras i förhållande till förmånen eller missgynnandet. Det är då bl.a. av betydelse hur central regeln som åsidosätts är för den offentliga verksamheten och om åtgärden är tydligt förtroendeskadlig.

Arbetsgivarverket, *Svea hovrätt* och *Upphandlingsmyndigheten* lyfter frågor om hur straffansvaret förhåller sig till bedömningsfrågor respektive

felbedömningar, medan *Lidingö kommun* framhåller att det är avgörande att lagstiftningen tydligt skiljer mellan uppsåtliga eller grovt oaktsamma handlingar och vanliga misstag som lätt kan ske i komplexa verksamheter som ofta kräver snabba beslut. Regeringen konstaterar att till skillnad från vad som gäller enligt straffbestämmelsen om tjänstefel kommer den nya straffbestämmelsen inte omfatta oaktsamt agerande, vilket välkomnas av *Justitiekanslern*. Genom kravet på att gärningen ska ha skett ”i strid med lag eller annan författning” tydliggörs att det inte är fråga om att införa ett straffrättsligt ansvar för felbedömningar eller för situationer där vad som utgör gällande rätt är osäkert, utan för uppsåtligt åsidosättande av lag eller annan författning. Oaktsamma eller grovt oaktsamma handlingar eller att någon försökt men misslyckats med att fullgöra sitt åtagande att agera i enlighet med lag eller författning ska alltså inte leda till straffansvar.

Ett missbruk av det offentliga uppdraget kan ske inte endast genom ett aktivt handlande, utan även genom en underlåtenhet att agera. Exempelvis kan att agera i enlighet med lag eller författning i vissa fall innebära en skyldighet att vara verksam. En underlåtenhet att handla kan vara nog så allvarlig som ett aktivt agerande. Straffansvaret bör därför enligt regeringen omfatta den som uppsåtligen i strid med lag eller annan författning ”vidtar eller underlåter att vidta en åtgärd”, i enlighet med utredningens förslag.

Enligt *Lagrådet* kan det ifrågasättas om lagtexten i den aktuella delen av bestämmelsen på ett tillräckligt klart sätt tydliggör var gränsen för det straffbara området går. Lagrådet anser dock att lagtexten kan accepteras, dels då det ställs krav på att gärningen ska utföras i syfte att någon ska få en otillbörlig förmån eller för att otillbörligt missgynna någon, vilket det redogörs för nedan, dels då det klargörs i författningskommentaren att bl.a. felbedömningar ska falla utanför. Mot den bakgrunden och i enlighet med vad regeringen anfört i de föregående styckena bör straffansvaret omfatta den som uppsåtligen ”i strid med lag eller annan författning vidtar eller underlåter att vidta en åtgärd”.

Straffansvar ska kräva att syftet med gärningen är att personen själv eller någon annan ska få en otillbörlig förmån eller att otillbörligt missgynna någon annan

För att endast straffvärda handlingar ska träffas av ansvaret bör det förutsättas ett visst syfte med gärningen. I likhet med vad som gäller för flera korruptionsbrott föreslår utredningen att straffansvaret ska avse fall där syftet med handlingen eller underlåtenheten är att uppnå en ”otillbörlig förmån för sig själv eller för annan”. Syftet med handlingen ska också kunna vara att ”otillbörligt missgynna annan”.

Svea hovrätt påpekar att begreppet ”otillbörlig förmån” i rättspraxis har ansetts vara vagt och att lagtolkningen därför måste präglas av försiktighet i syfte att tillgodose legalitetsprincipen. Regeringen kan dock konstatera att begreppet är väl etablerat i svensk och internationell reglering om korruptionsbrott (se t.ex. 10 kap. 5 a och 5 b §§ och 20 kap. 1 § brottsbalken samt Europarådets straffrättsliga konvention om korruption och FN:s konvention mot korruption) och att det på ett ändamålsenligt sätt ger utrymme att utifrån en samlad bedömning i det enskilda fallet bedöma vad som går utöver vad som kan anses vara acceptabelt. Enligt regeringen

utgör kravet på att gärningen ska syfta till att uppnå en otillbörlig förmån för sig själv eller för annan således en välavvägd avgränsning av det straffbara området till de fall som hotar den offentliga verksamhetens integritet och förtroendet för denna. Regeringen instämmer därför i utredningens förslag. Dock anser regeringen att det är lämpligare att i lagtexten använda ”få” i stället för ”uppnå”.

Bedömningen av om en förmån är otillbörlig bör göras med beaktande av samtliga omständigheter och utifrån det intresse som bestämmelsen avser att skydda, dvs. okorrumperad tjänsteutövning och allmänhetens förtroende för den offentliga verksamheten. Förmånen kan ofta röra sig om materiella förmåner med ekonomiskt värde, men även förmåner av immateriell natur kan komma i fråga, såsom rekommendationer eller betyg. Rekvisitet bör som regel anses uppfyllt i och med att någon åsidosätter lag eller författning för att få en förmån som egentligen inte skulle ha tillkommit mottagaren. Även åtgärder i strid med lagbestämmelser vid offentlig upphandling kan som utgångspunkt sägas leda till förtroendeskador och därmed i regel vara att anse som otillbörliga. Detsamma gäller sådana gärningar inom ramen för rättsväsendet. Samtliga omständigheter som omger gärningen ska dock beaktas. Det är då av betydelse hur förtroendeskadlig åtgärden är. Vid den bedömningen kan det bl.a. vara relevant hur central den lag eller författning som åsidosätts är för den offentliga verksamheten. Det bör också vara relevant att det rör sig om en åtgärd eller underlåtenhet att vidta en åtgärd, som har betydelse för enskilda med relativt sett mer begränsade resurser att kräva sin rätt eller att freda sig från otillbörliga åtgärder. En sådan gärning bör i allmänhet anses vara mer förtroendeskadlig.

I många fall innebär ett gynnande av någon också ett missgynnande av någon annan, men det kan även förekomma att tjänstemän eller förtroendevalda använder sin position enbart för att straffa eller missgynna någon på osakliga grunder, som på rent personliga grunder eller i syfte att sabotera. Det kan t.ex. ske genom att inte ge den service som en mottagare är berättigad till eller att inom ramen för en offentlig upphandling missgynna en leverantör. Det kan även vara fråga om fall där en lagstridig åtgärd vidtas för att missgynna t.ex. ett företag med avsikten att ett annat företag senare ska gynnas. Även de fall där syftet med handlingen enbart varit att otillbörligt missgynna någon bör därför, som utredningen föreslår och till skillnad från vad bl.a. *Landsorganisationen i Sverige* anser, omfattas av straffansvaret. Genom kravet på att missgynnandet ska vara otillbörligt begränsas de straffbelagda fallen till sådant missgynnande som sker på osakliga grunder. Sådana fall kan, i likhet med när någon otillbörligt gynnas, allvarligt skada förtroendet för den offentliga verksamheten.

Att det för straffansvar ska föreligga en specifik avsikt med gärningen innebär att det uppställs krav på s.k. avsiktsuppsåt, vilket välkomnas av *Sveriges akademikers centralorganisation* (*Saco*). *Stockholms tingsrätt* konstaterar att om kravet på avsiktsuppsåt inte är uppfyllt så omfattas inte agerandet av straffansvar och befarar att detta i vissa situationer kan leda till problem i tillämpningen. Regeringen anser emellertid att den omständighet att avsiktsuppsåt krävs inte riskerar att leda till några större tillämpningssvårigheter, utan snarare utgör en betydelsefull och ändamålsenlig begränsning av straffbestämmelsens tillämpningsområde. Om den lagstridiga åtgärden vidtas eller underlåts av enbart ett annat skäl än ”för

att få en otillbörlig förmån eller för att någon annan ska få en sådan förmån” eller ”för att otillbörligt missgynna någon annan” är rekvisitet inte uppfyllt. Den som vidtar eller underlåter att vidta åtgärden kan t.ex. sakna andra alternativ på grund av att det saknas resurser i en kommun eller drivas av en vilja att göra rätt i en pressad situation. I den typen av situationer bör agerandet inte anses utgöra ett straffbart missbruk av offentlig ställning. Av att gärningen ska ha begåtts ”för att få en otillbörlig förmån eller för att någon annan ska få en sådan förmån” eller ”för att otillbörligt missgynna någon annan” följer vidare att det för straffansvar krävs att förmånen eller missgynnandet står i ett visst samband med överträdelsen av lag eller författning. Om överträdelsen inte objektivt sett kan anses ha ett sådant samband med förmånen eller missgynnandet bör straffansvar enligt bestämmelsen inte komma i fråga. Exempelvis bör straffansvar inte aktualiseras om det framstår som helt avlägset att agerandet i sig skulle kunna leda till en otillbörlig förmån, som när en åtgärd vidtas i syfte att i framtiden möjligen kunna leda till exempelvis bättre förutsättningar för befordran eller att få en annan anställning.

Ett straffansvar som begränsas till gärningar som begås i syfte att få en otillbörlig förmån eller att någon annan ska få en sådan förmån eller att otillbörligt missgynna någon annan innebär enligt regeringen en tydlig avgränsning till endast straffvärda handlingar. Det saknas därmed behov av något undantag från straffansvar för ringa fall som efterfrågas av bl.a. *Försvarets materielverk* och *Hovrätten för Västra Sverige*. Som skäl för att införa ett sådant undantag pekar Svea hovrätt, Saco och *Tjänstemännens centralorganisation* på att det inte går att utesluta att uppsåtliga gärningar som vid tillämpning av tjänstefelsbestämmelsen har ansetts som ringa – och därmed inte omfattas av straffansvar enligt den bestämmelsen – kan anses straffbara enligt bestämmelsen om missbruk av offentlig ställning. Även *Justitiekanslern* lyfter denna fråga. Att konstruera exempel på ringa fall enligt tjänstefelsbestämmelsen där någon vid myndighetsutövning uppsåtligen har åsidosatt lag eller författning i syfte att otillbörligt gynna eller missgynna någon låter sig emellertid inte enkelt göras. Enligt regeringen utgör därför inte heller den anledningen skäl att införa ett undantag från straffansvar för ringa fall.

5.3 Straffskalor och grovt missbruk av offentlig ställning

Regeringens förslag

Straffet för missbruk av offentlig ställning ska vara böter eller fängelse i högst två år.

Det ska införas en grov grad av brottet som ska ges beteckningen grovt missbruk av offentlig ställning. Straffet för grovt missbruk av offentlig ställning ska vara fängelse i lägst ett år och sex månader och högst sex år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. gärningen innefattat missbruk av särskilt ansvarsfull ställning eller har begåtts inom ramen för verksamhet av särskild vikt,

2. värdet av förmånen har varit betydande eller gärningen har medfört betydande vinning eller avsevärd skada,
3. gärningen har ingått i en brottslighet som utövats i organiserad form eller systematiskt, eller
4. gärningen annars varit av särskilt farlig art.

Skyldigheten att åtalsanmäla i lagen om offentlig anställning ska omfatta även missbruk av offentlig ställning och grovt missbruk av offentlig ställning.

Utredningens förslag

Förslagen från utredningen överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår att straffskalan för missbruk av offentlig ställning av normalgraden ska vara böter eller fängelse i högst tre år och att straffskalan för grovt missbruk av offentlig ställning ska vara fängelse i lägst två år och högst sex år. Utredningen föreslår även att det vid bedömningen av om brottet är grovt särskilt ska beaktas om gärningen kunde ha medfört betydande vinning eller avsevärd skada. Utredningens förslag har också en annan lagteknisk och språklig utformning.

Remissinstanserna

De flesta remissinstanser yttrar sig inte särskilt i denna del. *Transparency International Sverige* framhåller att det är logiskt att straffskalan för missbruk av offentlig ställning utformas i överensstämmelse med straffskalan för mutbrott. *Tjänstemännens Centralorganisation* (*TCO*) anser att straffskalorna i vart fall inte bör vara högre än dem som gäller för tjänstefel respektive grovt tjänstefel. TCO avstyrker förslaget som innebär att man vid bedömningen om brottet är grovt även ska beakta risken för avsevärd skada eller betydande vinning.

Tullverket instämmer i utredningens förslag att brotten missbruk och grovt missbruk av offentlig ställning ska omfattas av skyldigheten att göra en åtalsanmälan enligt 22 § lagen (1994:260) om offentlig anställning, så att det tydliggörs att åtal i dessa fall har företräde framför ett disciplinärt förfarande. *Ekobrottsmyndigheten* delar denna uppfattning och framför dessutom att även kommunal sektor bör få en motsvarande skyldighet och att det med fördel kan övervägas reglering i kommunallagen (2017:725). Även *Upphandlingsmyndigheten* anser att det bör övervägas om det ska införas en lagregel som innebär en motsvarande lagstadgad anmälningsskyldighet för kommuner och regioner (inklusive kommun- och regionägda bolag) vid misstanke om brott i tjänsten. *Tierps kommun* är inne på samma spår och beklagar att frågan om en skyldighet att anmäla även i kommunal och regional sektor inte har utretts inom uppdraget. *Arbetsgivarverket* framför att det i vissa situationer kan vara svårt för arbetsgivare att avgöra om det föreligger en skyldighet att anmäla en arbetstagare till åtal för missbruk av offentlig anställning eller om det i stället finns möjlighet att besluta om disciplinpåföljd för åsidosättande av skyldigheter i anställningen. TCO framför en liknande synpunkt. *Centrum för rättvisa* framhåller att det även finns skäl att se över frågan om ett

utvidgat skadeståndsrättsligt ansvar för staten vid felaktig myndighetsutövning, vilket *Företagarna* instämmer i.

Skälen för regeringens förslag

Straffet för missbruk av offentlig ställning av normalgraden

Vid utformningen av straffskalan för ett visst brott måste det göras en jämförelse med straffskalan för andra brottstyper med liknande skyddsintressen, för att säkerställa att proportionalitet och ekvivalens upprätthålls i straffsystemet. När det gäller straffet för missbruk av offentlig ställning instämmer regeringen med utredningen i bedömningen att det ligger närmast till hands att göra jämförelser med straffbestämmelserna om tjänstefel, givande av muta och tagande av muta, eftersom alla dessa bestämmelser avser att skydda intressen såsom korrekt maktutövning, korrekt förvaltning av offentliga medel och allmänhetens förtroende för det offentliga. Även *Transparency International Sverige* framhåller att det finns ett logiskt samband mellan straffskalan för missbruk av offentlig ställning och straffskalorna för mutbrott och *Upphandlingsmyndigheten* lämnar en liknande synpunkt. *Tjänstemännens Centralorganisation* anser att straffskalan för missbruk av offentlig ställning inte bör vara högre än den som gäller för tjänstefel och framhåller samtidigt att det inte presenterats några konkreta skäl för att nuvarande straffskalor för tjänstefel inte motsvarar brottens allvar.

Utredningens förslag avseende mutbrotten behandlas inte i denna proposition utan bereds vidare i Regeringskansliet. Straffskalorna för dessa brott har emellertid varit föremål för översyn även av Straffreformutredningen, och i propositionen Dubbla straff för brott i kriminella nätverk och skärpta straffskalor (prop. 2025/26:218) lämnar regeringen bl.a. förslag om att straffet för givande respektive tagande av muta av normalgraden ska skärpas genom att böter tas bort ur straffskalan. Straffskalan kommer då enbart innefatta fängelse i högst två år. I propositionen anges att regeringen inte utesluter att det kan finnas anledning att återkomma till mutbrottens straffskalor vid den fortsatta beredningen av förslagen i betänkandet Straffrättsliga åtgärder mot korruption och tjänstefel.

Enligt regeringen är det lämpligt att maximistraffet för missbruk av offentlig ställning sätts till vad som gäller för givande respektive tagande av muta, dvs. fängelse i högst två år. När det gäller minimistraffet instämmer regeringen med utredningen att böter, i enlighet med vad som gäller för tjänstefel, bör ingå i straffskalan. På så sätt möjliggörs en nyanserad straffmätning när det gäller mindre allvarliga fall. Straffskalan för missbruk av offentlig ställning av normalgraden bör därför sammanfattningsvis vara böter eller fängelse i högst två år.

En särskild straffskala och kvalifikationsgrunder för grova brott

Straffbestämmelsen om missbruk av offentlig ställning kan träffa ageranden av vitt skilda slag. Det är som utredningen framhåller viktigt att det vid straffvärdebedömningen finns möjlighet att göra en nyanserad bedömning som tar hänsyn till omständigheterna kring brottet. Regeringen

instämmer därför i utredningens förslag att det bör införas en grov form av missbruk av offentlig ställning för att fånga upp de allvarligaste fallen.

Även i straffbestämmelserna om givande respektive tagande av muta finns grova brott med en särskild straffskala. Ett grovt missbruk av offentlig ställning kan liksom mutbrotten påverka samhällets funktionssätt och ytterst bli systemhotande. Vid utformningen av straffskalan för grovt missbruk av offentlig ställning finns därför anledning att jämföra med straffskalorna för grovt givande respektive tagande av muta. Som *Lagrådet* är inne på, är det regeringens uppfattning att det finns starka skäl för att likhet bör uppnås mellan straffskalorna för dessa brott, i vart fall i huvudsak. En jämförelse bör även i viss mån göras med straffskalorna för grova förmögenhetsbrott. I lagrådsremissen Dubbla straff för brott i kriminella nätverk och skärpta straffskalor föreslogs att minimistraffet för grovt tagande av muta och grovt givande av muta ska höjas från fängelse i sex månader till fängelse i ett år och sex månader. Det föreslogs vidare att minimistraffet för bl.a. grov förskingring och grov trolöshet mot huvudman ska höjas från fängelse i sex månader till fängelse i ett år. Eftersom den lagrådsremissen var föremål för lagrådsbehandling parallellt med behandlingen av förslagen i nu aktuell proposition finns det, som Lagrådet konstaterar, ett behov av att beakta även lagrådssynpunkter i fråga om straffskalorna för bl.a. mutbrotten i det lagstiftningsärendet. I likhet med vad regeringen där framhåller om de grova mutbrotten, finns det skäl att se allvarligare på grovt missbruk av offentlig ställning än de nämnda förmögenhetsbrotten. Lagrådet anser att bedömningen att straffvärdet för de grova mutbrotten bör ligga högre än straffvärdet för grov förskingring och grov trolöshet mot huvudman i sig är godtagbar. Lagrådet avstyrker emellertid förslaget om att höja minimistraffet till ett år och sex månader, men anser att det redovisats godtagbara skäl för en höjning till fängelse i ett år. Som redogörs för i propositionen Dubbla straff för brott i kriminella nätverk och skärpta straffskalor (prop. 2025/26:218) anser regeringen emellertid att det finns tillräckliga skäl för att motivera en höjning av minimistraffet för grovt tagande av muta och grovt givande av muta till ett år och sex månader. I linje med det anser regeringen att straffskalan för grovt missbruk av offentlig ställning bör vara fängelse i lägst ett år och sex månader och högst sex år. Som anges ovan i avsnittet ”Straffet för missbruk av offentlig ställning av normalgraden” bereds utredningens förslag om mutbrott, inklusive skärpta straffskalor, vidare i Regeringskansliet. Eftersom regeringen vid jämförelse mellan brotten missbruk av offentlig ställning, givande av muta och tagande av muta anser att straffskalorna för dessa brott bör vara i huvudsaklig överensstämmelse med varandra kan det finnas anledning att i det sammanhanget återkomma till frågan om skärpta straffskalor även för missbruk av offentlig ställning.

Genom att ange kvalifikationsgrunder för grovt brott skapas förutsättningar för att försvårande omständigheter ska få ett tydligt genomslag i rättstillämpningen. Uttryckliga kvalifikationsgrunder ger också ökad förutsebarhet och bättre vägledning för den som ska tillämpa bestämmelsen, vilket leder till en ökad enhetlighet i rättstillämpningen. Det finns därför skäl att, som utredningen föreslår, ange omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt. Regeringen bedömer att de kvalifikationsgrunder som gäller för grovt givande av muta och

grovt tagande av muta i huvudsak även är relevanta för missbruk av offentlig ställning. Till att börja med bör därför om gärningen innefattat missbruk av särskilt ansvarsfull ställning särskilt beaktas vid bedömningen av om ett brott ska anses vara grovt. Som utredningen redogör för är det emellertid inte bara ställningen som är av betydelse för gärningens allvar utan även den verksamhet som gärningspersonen verkar inom. I detta avseende utmärker sig vissa verksamheter särskilt. Det gäller inte minst samhällets centrala beslutsfunktioner inom riksdag och regering men även domstolar och andra centrala myndigheter. Regeringen är emellertid inte övertygad om utredningens förslag att dessa verksamheter bör benämnas ”särskilt samhällsviktig verksamhet”, mot bakgrund av att samhällsviktig verksamhet redan har en förhållandevis etablerad innebörd inom andra områden som inte överensstämmer med vad som nu avses. I lagrådsremissen anförde regeringen därför att ett lämpligare alternativ är att använda uttrycket ”verksamhet av särskild betydelse”. *Lagrådet* anser dock att det uttrycket är något oprecist och vidare än de slag av verksamhet som angetts som exempel och föreslår att det ersätts med ”verksamhet av särskild vikt”. Regeringen instämmer i att det är ett lämpligare alternativ att använda det av Lagrådet föreslagna uttrycket. Sammantaget innebär detta att regeringen anser att det bör införas kvalifikationsgrunder som avser fall där gärningen innefattat missbruk av särskilt ansvarsfull ställning eller har begåtts inom ramen för verksamhet av särskild vikt.

Det är därutöver naturligt att, som utredningen föreslår, beakta om värdet av förmånen har varit betydande eller om gärningen har medfört betydande vinning eller avsevärd skada. Utredningen föreslår att även gärningar som kunde ha inneburit sådan vinning eller skada särskilt ska beaktas. *Tjänstemännens centralorganisation* avstyrker detta förslag och framför att straffansvaret bör bygga på konkreta och inträffade omständigheter och inte antaganden om vad som hade kunnat hända. Enligt regeringen ger en kvalifikationsgrund som tar sikte på att värdet av förmånen varit betydande eller gärningen medfört betydande vinning eller avsevärd skada tillräcklig vägledning till när ett brott ska bedömas som grovt, och kvalifikationsgrunden bör därför endast omfatta dessa delar.

Dessutom bör – som utredningen föreslår – omständigheten att gärningen ingått i en brottslighet som utövats i organiserad form eller systematiskt omfattas. Sådana gärningar, som t.ex. kan ta sig uttryck som infiltration i offentlig verksamhet, kan i vissa fall vara systemhotande.

Slutligen bör det finnas en kvalifikationsgrund som kan fånga upp omständigheter som gör brottet samhällsfarligt men som inte faller in under någon av de övriga grunderna. Vid bedömningen av om brottet är grovt bör det därför särskilt beaktas om gärningen annars varit av särskilt farlig art. Även i den delen ställer sig regeringen alltså bakom utredningens förslag.

Åtalsanmälan enligt lagen om offentlig anställning

I 22 § lagen (1994:260) om offentlig anställning (LOA) regleras när en arbetstagare inom staten ska anmälas till åtal. Det ska bl.a. för tjänstefel och vissa mutbrott anmälas till åtal om skälig misstanke finns för ett sådant brott som en enskild begått i sin anställning, oavsett vilken påföljd det kan antas leda till. Regeringen instämmer, liksom bl.a. *Tullverket*, i utred-

ningens bedömning att bestämmelsen bör kompletteras med missbruk av offentlig ställning och grovt missbruk av offentlig ställning. *Arbetsgivarverket* framhåller att det kan vara svårt att bedöma om det föreligger en skyldighet att anmäla en arbetstagare till åtal för missbruk av offentlig ställning eller om det i stället finns möjlighet att besluta om disciplinpåföljd. *Tjänstemännens Centralorganisation* lämnar en liknande synpunkt. Regeringen vill därvid framhålla att det för skyldigheten att anmäla till åtal enligt 22 § LOA inte krävs vare sig att det är styrkt att arbetstagaren har begått ett brott eller ens att det är sannolikt. Redan när en anställd är skäligen misstänkt för de aktuella brotten i bestämmelsen föreligger en anmälningsskyldighet. När en åtgärd har vidtagits för att åtal ska väckas får arbetsgivaren inte inleda eller fortsätta ett disciplinärt förfarande med anledning av det som föranlett åtgärden (18 § LOA).

Upphandlingsmyndigheten framför att en motsvarande skyldighet bör övervägas för kommuner och regioner, något som *Ekobrottsmyndigheten* och *Tierps kommun* också efterfrågar. Dessa frågor har inte övervägts av utredningen och det finns därför inte underlag för att överväga dem inom ramen för detta lagstiftningsärende. Regeringen vill dock framhålla att flera åtgärder har vidtagits för att motverka korruption på kommunal och regional nivå, bl.a. genom en stärkt intern kontroll (prop. 2024/25:80 Stärkt skydd för vissa förtroendevalda och en tydligare intern kontroll i kommuner och regioner). Statskontoret har även på regeringens uppdrag föreslagit flera åtgärder för att förbättra kommuners och regioners kontroll och uppföljning av privata utförare i syfte att motverka välfärdsbrottslighet, oseriösa aktörer och korruption (Fi2024/01533). Åtgärderna utgör ett led i regeringens handlingsplan mot korruption och otillåten påverkan 2024–2027.

Justitiekanslern lyfter frågan om dennes behörighet att som särskild åklagare väcka åtal även för det nya brottet missbruk av offentlig ställning. Av 5 § lagen (1975:1339) om justitiekanslerns tillsyn framgår att Justitiekanslern som särskild åklagare får väcka åtal mot befattningshavare som har begått brottslig gärning genom att åsidosätta vad som åligger honom i tjänsten eller uppdraget. En motsvarande behörighet finns även för Riksdagens ombudsmän i 21 § lagen (2023:499) med instruktion för Riksdagens ombudsmän (JO). Regeringen konstaterar att åtalsrätten i nu aktuellt avseende liksom i dag ska gälla alla typer av brott begångna i tjänsteutövningen (se bl.a. 2021/22:URF2, bet. 2022/23:KU32 med hänvisningar). I denna behörighet ska alltså även missbruk av offentlig ställning ingå. I förhållande till den fråga som Justitiekanslern lyfter avseende begränsningarna som finns beträffande Justitiekanslerns tillsyn konstaterar regeringen att införandet av brottet inte innebär några ändringar av Justitiekanslerns respektive Riksdagens ombudsmäns tillsynsverksamhet.

Förhållandet till andra former av ansvarsutkrävande

Ett antal remissinstanser framför att ett utvidgat straffansvar kan få konsekvenser på det disciplinära ansvarssystemet för arbetstagare samt övriga arbetsrättsliga åtgärder som gäller vid sidan av det straffrättsliga systemet. *Arbetsgivarverket* framhåller att de olika delarna av ansvarssystemet fyller delvis skilda funktioner, men samtidigt är nära förbundna

med varandra. Detta innebär enligt verket att förändringar i en del av systemet kan förväntas få återverkningar även på andra delar. Införandet av det nya brottet medför att utrymmet för det arbetsrättsliga ansvaret begränsas, något som i sin tur inskränker arbetsgivarens arbetsledningsrätt och möjlighet att själv avgöra vilken åtgärd som är mest ändamålsenlig i det enskilda fallet. Även *Kriminalvården*, *Landsorganisationen i Sverige*, *Sveriges Kommuner och Regioner* och *Tjänstemännens centralorganisation* anser att gränsdragningen mot det arbetsrättsliga området behöver belysas närmare, eller framför liknande synpunkter.

Den föreslagna straffbestämmelsen omfattar gärningar som tidigare har kunnat beivras på arbetsrättslig väg och utrymmet för det arbetsrättsliga ansvaret kommer genom det utvidgade straffansvaret att minska något. Genom den föreslagna skyldigheten att åtalsanmäla fall när någon är skäligen misstänkt för att i sin anställning gjort sig skyldig till missbruk av offentlig ställning eller grovt missbruk av offentlig ställning tydliggörs för myndigheterna att åtal har företräde framför ett disciplinärt förfarande. Det bör dock – som utredningen redogör för – fortsatt finnas ett relativt stort tillämpningsområde för det arbetsrättsliga disciplinansvaret och övriga arbetsrättsliga åtgärder. Brott mot anställningsavtalet, kollektivavtal eller interna föreskrifter kommer fortsatt kunna beivras på arbetsrättslig väg. Detsamma gäller förseelser som rör förhållandet mellan arbetsgivaren och arbetstagaren och sådana gärningar som annars faller utanför straffansvar, såsom oaktsamma gärningar som inte begås vid myndighetsutövning eller gärningar där syftet inte varit att otillbörligt gynna eller missgynna någon.

Centrum för rättvisa framhåller att det även finns skäl att se över frågan om ett utvidgat skadeståndsrättsligt ansvar för staten vid felaktig myndighetsutövning, vilket *Företagarna* instämmer i. Frågor om skadeståndsrättsligt ansvar för fel i tjänsten bedöms enligt reglerna i skadeståndslagen (1972:207). Dessa frågor har inte övervägts av utredningen och det finns därför inte underlag för att överväga dem inom ramen för detta lagstiftningsärende.

6 Straffet för grovt tjänstefel höjs

Regeringens förslag

Minimistraffet för grovt tjänstefel ska höjas från fängelse i sex månader till fängelse i ett år och sex månader.

Regeringens bedömning

Maximistraffet för tjänstefel bör inte ändras. Inte heller bör kvalifikationsgrunderna för grovt tjänstefel ändras i sak. Detsamma gäller bestämmelsen om ringa gärningar.

Utredningens förslag

Förslagen från utredningen överensstämmer inte med regeringens förslag och bedömning. Utredningen föreslår att maximistraffet för tjänstefel av normalgraden ska höjas till fängelse i tre år och att minimistraffet för grovt tjänstefel ska höjas till fängelse i två år. Utredningen föreslår vidare att kvalifikationsgrunderna för grovt tjänstefel ska ändras till att i stället för ”allvarligt förfång” omfatta ”avsevärd skada” och därutöver omfatta gärningar som kunde ha medfört avsevärd skada eller en betydande otillbörlig förmån för någon. Slutligen föreslår utredningen att det i lagtexten ska förtydligas vilka omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om en gärning är att anse som ringa.

Remissinstanserna

Ett flertal remissinstanser yttrar sig inte särskilt över utredningens förslag till ändringar i tjänstefelsbestämmelsen. Några remissinstanser som yttrar sig över förslagen, bl.a. *Landsorganisationen i Sverige* (*LO*), *Tjänstemännens centralorganisation* (*TCO*) och *Fackförbundet ST*, anser att det befintliga regelverket är tillräckligt.

Ekobrottsmyndigheten instämmer i förslaget att straffskalan för grovt tjänstefel bör skärpas för att bättre spegla allvaret och den samhällsfara som grova tjänstefel innebär. Ekobrottsmyndigheten framhåller också att straffskalan för brott av normalgraden bör överensstämma med andra brott med liknande skyddsintressen. *Åklagarmyndigheten* tillstyrker utredningens förslag om skärpta straffskalor. Det gör även *Upphandlingsmyndigheten*, som framför att brottet tjänstefel har samma skyddsintressen som de korruptionsbrott som utredningen föreslagit höjda straffskalor för, varför straffskalan bör ligga på en motsvarande nivå. *Östersunds tingsrätt* har ingen erinran mot förslaget om skärpta straffskalor för tjänstefel och grovt tjänstefel, men vill att böter alltjämt ska kunna väljas som påföljd för de oaktsamma brotten. *Polismyndigheten* är i grunden positiv till en skärpning av straffskalorna för tjänstefel och grovt tjänstefel, men anger att en höjning av minimistraffet för grovt tjänstefel till två år dock är en väsentlig höjning och får stor påverkan på påföljdsbestämningen. *Skellefteå kommun*, *Sveriges akademikers centralorganisation* (*Saco*) och TCO ser inte att det presenterats övertygande skäl för att skärpa straffskalorna för tjänstefel och grovt tjänstefel. Flera remissinstanser, däribland *Hovrätten för Västra Sverige*, *Svea hovrätt* och Polismyndigheten, framhåller behovet av att hantera frågorna om skärpning av straffskalorna med beaktande av de förslag som lämnats av Straffreformutredningen. Hovrätten för Västra Sverige kan inte tillstyrka förslaget och menar bl.a. att avsteg från Straffreformutredningens förslag, som bygger på en övergripande översyn av samtliga straffskalor, måste kräva mycket starka skäl. Utredningen har inte redovisat varför det finns skäl att avvika från Straffreformutredningens förslag.

När det gäller de specifika ändringsförslagen ser Åklagarmyndigheten positivt på förslaget att risken för skada eller otillbörlig förmån ska beaktas som en försvårande omständighet. Svea hovrätt anser dock att en annan konstruktion för detta bör övervägas alternativt att bestämmelsen ändras så att ett mer kvalificerat krav än ”kunde ha” medfört avsevärd skada eller betydande otillbörlig förmån används. Saco ställer sig också tveksam till

att risken för avsevärd skada eller betydande otillbörlig förmån ska vägas in och TCO avstyrker förslaget i denna del. Hovrätten för Västra Sverige anser att om straffminimum för det grova brottet höjs bör det brottet inte utvidgas genom införande av nya kvalifikationsgrunder.

Ett antal remissinstanser, bl.a. *Stockholms tingsrätt* och LO, framhåller vikten av att det fortsatt bör finnas ett undantag för ringa gärningar. *Justitiekanslern* instämmer i att förtydligandet av vad som kan utgöra ringa fall skulle kunna leda till en ökad förutsebarhet och en mer enhetlig tillämpning. *Tullverket* välkomnar ett förtydligande av vad som anses vara ringa brott medan *Malmö tingsrätt* menar att detta tydligt klargjorts genom Högsta domstolens praxis och att behovet av ytterligare lagreglering i denna del därför kan ifrågasättas. Även *Riksdagens ombudsmän*, Åklagarmyndigheten, Stockholms tingsrätt och Östersunds tingsrätt anser att det redan med tillräcklig tydlighet framgår hur regeln ska tillämpas och att det saknas behov av att ändra denna eller att ett sådant behov kan ifrågasättas. Svea hovrätt lämnar också en sådan synpunkt och ifrågasätter om uppräkningen av omständigheter har någon praktisk betydelse då den avslutas med ”och övriga omständigheter” och då det – som alltid i sådana här sammanhang – ska göras en helhetsbedömning av samtliga omständigheter. Hovrätten för Västra Sverige, som i och för sig inte har någon erinran mot förslaget, anger att uppräkningen av de omständigheter som kan beaktas vid bedömningen av om en gärning är att anse som ringa bekräftar rättspraxis och anser att behovet av ändringen inte framstår som påtagligt. LO, Saco och Östersunds tingsrätt befarar att det förtydligande som föreslås kan leda till att färre brott bedöms som ringa. Polismyndigheten menar att straffbestämmelsen om tjänstefel fungerar väl när det gäller de gärningar som ska vara undantagna från straffansvar. Myndigheten invänder dock inte mot att det i lagtexten förtydligas vilka omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om en gärning är att anse som ringa då det i huvudsak rör sig om en kodifiering av gällande rätt. *Region Värmland* är positiv till ett förtydligande och anför att det kan leda till ökad förutsebarhet och mer enhetlig rättstillämpning. Ekobrottsmyndigheten pekar på att den föreslagna ändringen avseende vilka omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om en gärning är ringa inte bara är ett förtydligande som kodifierar gällande rätt utan en utvidgning av det straffbara området som varken är tillräckligt utredd eller önskvärd. Myndigheten avstyrker därför den föreslagna ändringen. Även Riksdagens ombudsmän framhåller risken för att ändringen kan komma att påverka det straffbara området även om det inte är avsett. Den föreslagna förändringen skulle i och för sig kunna leda till ökad förutsebarhet.

Straffreformutredningens förslag och bedömning

Straffreformutredningens bedömning om straffskalan för tjänstefel av normalgraden stämmer överens med regeringens. Straffreformutredningens förslag om skärpt straffskala för grovt tjänstefel överensstämmer inte med regeringens förslag. Straffreformutredningen föreslår att minimistraffet för grovt tjänstefel ska höjas till ett år.

Remissinstanserna

Ingen av remissinstanserna yttrar sig särskilt över Straffreformutredningens förslag och bedömning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Straffet för tjänstefel och grovt tjänstefel

Straffskalan för tjänstefel av normalgraden är böter eller fängelse i högst två år och för grovt tjänstefel är den fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Straffskalan ändrades senast 1989.

I likhet med bl.a. *Ekobrottsmyndigheten* och *Åklagarmyndigheten* anser regeringen, till skillnad från bl.a. *Sveriges akademikers centralorganisation* och *Tjänstemännens centralorganisation* (*TCO*) att det finns skäl att se betydligt allvarligare på grova tjänstefel än vad nuvarande straffskala ger uttryck för. Som utredningen konstaterar utgör den typ av tjänstefel som rubriceras som grova sådana ageranden som kan orsaka stor skada för såväl det allmänna som enskilda samt allvarligt påverka medborgarnas förtroende för det offentliga. Straffskalan för grovt tjänstefel bör därför skärpas för att bättre avspegla brottets allvar.

Utredningen föreslår att minimistraffet för grovt tjänstefel ska höjas till fängelse i två år, medan Straffreformutredningens förslag är att det ska höjas till fängelse i ett år. Som redogjorts för i avsnitt 5.3 ska det vid bestämmande av straffskalan för ett visst brott göras en jämförelse med straffskalan för andra brottstyper med liknande skyddsintressen. Som bl.a. *Malmö tingsrätt*, *Polismyndighet*en och *Svea hovrätt* framhåller finns det anledning att hantera frågan om straffskalor för tjänstefel och grovt tjänstefel utifrån de ändringar som föreslås avseende det straffrättsliga området i stort och de förslag som lämnas om skärpta straffskalor av Straffreformutredningen. Enligt regeringen ligger det – vilket även *Upphandlingsmyndigheten* är inne på – närmast till hands att för tjänstefel göra jämförelser med straffskalorna för givande av muta och tagande av muta och det nya brottet missbruk av offentlig ställning. Dessa brott avser också att skydda intressen såsom korrekt maktutövning, korrekt förvaltning av offentliga medel och allmänhetens förtroende för det offentliga. I enlighet med vad som redogörs för i avsnitt 5.3 föreslår regeringen i propositionen Dubbla straff för brott i kriminella nätverk och skärpta straffskalor (prop. 2025/26:218) att minimistraffet för grovt tagande av muta och grovt givande av muta ska höjas från fängelse i sex månader till fängelse i ett år och sex månader. Detta är den straffskala som också föreslås för grovt missbruk av offentlig ställning i avsnitt 5.3.

Bakom Straffreformutredningens förslag om ett minimistraff för grovt tjänstefel om ett års fängelse ligger, utöver jämförelsen med mutbrotten, jämförelser med de föreslagna straffskalorna för grov förskingring och grov trolöshet mot huvudman, som båda föreslås uppgå till fängelse ett år. Mot bakgrund av att det vid grova tjänstefel rör sig om brott som hotar centrala allmänna intressen anser regeringen dock att straffskalan snarare bör utformas i jämförelse med straffskalan för mutbrotten än med förmögenhetsbrotten. Straffskalan för grovt tjänstefel bör därför vara fängelse i lägst ett år och sex månader och högst sex år.

Som nämnts i avsnitt 5.3 bereds utredningens förslag om mutbrott, inklusive skärpta straffskalor, vidare i Regeringskansliet. Eftersom regeringen vid jämförelse mellan brotten tjänstefel, givande av muta och tagande av muta anser att straffskalorna för dessa brott bör vara i huvudsaklig överensstämmelse med varandra kan det finnas anledning att i det sammanhanget återkomma till frågan om skärpta straffskalor även för tjänstefel.

När det kommer till maximistraffet för tjänstefel av normalgraden föreslår utredningen att det ska höjas till fängelse i tre år, medan Straffreformutredningens bedömning är att straffskalan bör lämnas oförändrad. Utredningens förslag bygger delvis på behovet av att åstadkomma en överlappning av straffskalorna för brott av normalgraden och grovt brott, utifrån förslaget om att höja minimistraffet för grovt brott till två år. Mot bakgrund av regeringens förslag att minimistraffet för grovt brott ska höjas till fängelse i ett år och sex månader saknas det anledning att justera straffskalan för brott av normalgraden av det skälet. I stället bör maximistraffet för tjänstefel av normalgraden lämnas oförändrat, i likhet med den bedömning som görs av Straffreformutredningen. Detta innebär också att maximistraffet stämmer överens med vad som gäller för givande respektive tagande av muta och med vad som i avsnitt 5.3 föreslås gälla för missbruk av offentlig ställning.

Kvalifikationsgrunderna för grovt tjänstefel bör inte ändras i sak

I 20 kap. 1 § andra stycket brottsbalken regleras grovt tjänstefel. Av bestämmelsen framgår inledningsvis att det endast är uppsåtliga brott som kan utgöra grovt tjänstefel. Bedömningen av om en gärning är att betrakta som tjänstefel av normalgraden eller grovt tjänstefel ska göras utifrån alla omständigheter vid brottet. Det anges emellertid två olika kvalifikationsgrunder som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt, nämligen 1) om gärningspersonen allvarligt har missbrukat sin ställning eller 2) om gärningen för någon enskild eller det allmänna har medfört allvarligt förfång eller otillbörlig förmån som är betydande.

När det gäller den första kvalifikationsgrunden har i tidigare förarbeten framhållits att det är av betydelse vilka effekter handlandet medfört, såsom att någon till följd av ett uppsåtligt oriktigt beslut blir berövad friheten eller lider betydande ekonomisk skada. Som exempel på den typ av agerande som avses anges att en domare avsiktligt meddelar en felaktig dom eller att en tjänsteman i något hänseende låter förhållanden av jävsnatur påverka sitt handlande. Handlingen kan dock vara allvarlig även om någon effekt inte hinner inträda, t.ex. på grund av någon annans ingripande. (Se prop. 1988/89:113 s. 25 f.)

För den andra kvalifikationsgrunden – att gärningen för någon enskild eller det allmänna har medfört allvarligt förfång eller otillbörlig förmån som är betydande – ges i förarbetena ingen närmare ledning för bedömningen, annat än att rekvisitet knyter an till den tidigare straffbestämmelsen om myndighetsmissbruk, dock med skillnaden att det ska vara fråga om en betydande skadlig effekt (prop. 1988/89:113 s. 25 f.). I förarbetena till straffbestämmelsen om myndighetsmissbruk framgår att förfång i bestämmelsens mening kan bestå i såväl ekonomisk skada som annan olägenhet (prop. 1975:78 s. 182).

Regeringen instämmer i utredningens bedömning att nuvarande kvalifikationsgrunder även fortsättningsvis bör vara straffvärdehöjande i sådan utsträckning att ett tjänstefel som utgångspunkt bör bedömas som grovt. Utredningen föreslår även att det särskilt bör beaktas om gärningen kunde ha medfört avsevärd skada eller en betydande otillbörlig förmån för någon. *Åklagarmyndigheten* ställer sig förvisso positiv till förslaget att risken för skada eller otillbörlig förmån ska beaktas i detta avseende men i övrigt är ett antal remissinstanser, som *Hovrätten för Västra Sverige*, *Svea hovrätt* och *Sveriges akademikers centralorganisation* (*Saco*), avvisande eller tveksamma till förslaget. Saco framhåller att utredningen inte har presenterat några övertygande skäl till ändringen. *Tjänstemännens centralorganisation* (*TCO*) avstyrker förslaget och pekar på att beslut ofta riskerar att leda till skada och förmån för någon part och att en sådan formulering därmed kan kvalificera många gärningar som grovt tjänstefel. TCO menar också att det är problematiskt att göra bedömningar utifrån vilka hypotetiska konsekvenser ett felaktigt beslut hade kunnat medföra och att det är mer rättssäkert att låta ansvaret bedömas utifrån faktiska följder.

Inte heller regeringen är övertygad om att det föreslagna tillägget är motiverat. Som redogjorts för ovan har det i tidigare förarbeten framhållits att det är av betydelse vilka effekter som handlandet medfört, även om det inte utesluter att gärningar där någon effekt inte hinner inträda beroende på omständigheterna kan anses utgöra grovt brott. En sådan ordning har enligt regeringen goda skäl för sig. De skäl till ändringen som utredningen redogjort för framstår mot denna bakgrund inte som tillräckliga och förslaget bör därför inte genomföras.

Det finns dock skäl att som utredningen föreslår göra språkliga moderniseringar, eftersom språket i lagtexten är ålderdomligt. Utredningen har föreslagit att uttrycket ”allvarligt förfång” bör ersättas med ”avsevärd skada”, även om förfång kan anses ha en något bredare innebörd än skada. Enligt regeringen bör ändringarna emellertid inte innebära en inskränkning av bestämmelsens omfattning. Uttrycket ”allvarligt förfång”, bör därför ersättas med ”avsevärd skada eller olägenhet” (jfr prop. 1975:78 s. 182).

Ansvarsfrihet ska fortsatt gälla för tjänstefelsgärningar som är att anse som ringa och undantagsregeln ska inte ändras

Gärningar som med hänsyn till gärningsmannens befogenheter, uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller till andra omständigheter är att anse som ringa är i dag undantagna från straffansvar för tjänstefel enligt 20 kap. 1 § första stycket andra meningen brottsbalken. Undantaget infördes i samband med att ett krav på att gärningen skulle ha lett till förfång eller otillbörlig förmån, som inte är ringa, togs bort. Det ansågs att det då krävdes ett undantag för ringa fall för att inte mer bagatellartade förfaranden skulle falla inom det straffbara området (prop. 1988/89:113 s. 16 f.). I förarbetena förtydligas bl.a. att bedömningen ska ske med beaktande av samtliga omständigheter och att såväl allmänna som enskilda intressen ska beaktas, samt att det är av stor betydelse i vilken mån någon drabbats av skada eller annan olägenhet eller om det förelegat påtaglig risk för skada. Även graden av oaktsamhet, verksamhetens art och gärningsmannens ställning framhålls i detta avseende (prop. 1988/89:113 s. 24 f.).

Regeringen instämmer inledningsvis i utredningens bedömning att behovet av undantaget från straffansvar för gärningar som är ringa alltjämt gör sig gällande. Utredningen föreslår att undantagsregeln ska förtydligas genom att i bestämmelsen ange att det vid bedömningen av om en gärning är ringa ska tas hänsyn till verksamhetens art, den ställning som gärningsmannen har, graden av oaktsamhet, om åtgärden inneburit skada eller risk för skada samt övriga omständigheter. Som skäl för detta hänvisar utredningen till att det för såväl den enskilde tjänstemannen som för allmänhetens förtroende för den offentliga förvaltningen är av stor betydelse att det, i den utsträckning som är möjlig, tydliggörs i lagtexten vilka omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om en gärning är att anse som ringa. Utredningens avsikt är inte att ändringarna ska medföra någon förändring av gällande rätt.

Regeringen instämmer liksom ett antal remissinstanser i att det i vissa avseenden kan vara av nytta att göra bestämmelsen tydligare på det sätt som utredningen föreslår. Samtidigt ger utredningens analys och flera remissinstansers yttranden – däribland *Riksdagens ombudsmän*, *Åklagarmyndigheten* och *Malmö tingsrätt* – enligt regeringen stöd för att regleringen fungerar väl i praktiken och att det finns en etablerad praxis på området (se bl.a. ”Polisingripandet I och II”, Högsta domstolens domar den 5 november 2025 i mål nr B 367-24 och B 2043-24, ”Lagmannens ansvar” NJA 2021 s. 83, ”Polishunden” NJA 2017 s. 491 p. 15 och NJA 2016 s. 453). Exempelvis avspeglas i den genomgång av praxis från senare tid som utredningen redovisar att uppsåtliga fall som utgångspunkt inte ska betraktas som ringa. Regeringen kan dessutom liksom utredningen konstatera att utrymmet för att bedöma gärningar som innebär åsidosättande av grundläggande fri- och rättigheter eller andra regler av grundläggande betydelse för den enskilde som ringa är mycket litet. Det gäller i synnerhet ingripande åtgärder såsom felaktig hantering av frihetsberövanden men även sådant som innebär väsentligt åsidosättande av grundläggande rättssäkerhetsprinciper, exempelvis rätten till att en rättegång ska genomföras inom skälig tid. En helhetsbedömning måste dock även fortsättningsvis göras i varje enskilt fall.

Behovet av ett förtydligande av vilka omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om en gärning är ringa kan därmed ifrågasättas. Mot denna bakgrund och då de föreslagna ändringarna inte är avsedda att innebära några sakliga förändringar är det svårt att se några framträdande skäl till att ändra regleringen. Som påpekas av *Ekobrottsmyndigheten* och *Landsorganisationen i Sverige* finns det också en risk för att förslagen oavsiktligt skulle påverka gällande rätt på ett sätt som inte är önskvärt. Det gäller inte minst i förhållande till att det fortsatt finns behov av undantag för sådant handlande som sammantaget framstår som försvarligt och ursäktligt. Det talar, i enlighet med vad *Stockholms tingsrätt* påpekar, för att inte ge vissa specifika omständigheter för stor betydelse på bekostnad av en helhetsbedömning av gärningen. Andra liknande undantagsbestämmelser i brottsbalken är inte heller på sådan detaljnivå som i den föreslagna bestämmelsen. Regeringen anser mot denna bakgrund att förslagen i denna del inte bör genomföras.

7 Missbruk av offentlig ställning, tjänstefel och andra straffbestämmelser

Regeringens förslag

Tjänstefel ska vara subsidiärt till andra brott som är belagda med samma eller strängare straff.

Missbruk av offentlig ställning ska vara subsidiärt till tjänstefel.

Utredningens förslag

Förslagen från utredningen stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

De flesta remissinstanser yttrar sig inte i frågan. *Tjänstemännens centralorganisation* (*TCO*) avstyrker förslaget om att ändra subsidiaritetsregeln avseende tjänstefel och framhåller att den har goda skäl för sig. Regeln syftar enligt TCO till att undvika dubbelbestraffning och säkerställa att det mest specifika brottet tillämpas. För det fall tjänstefelsbestämmelsen skulle användas framför andra mer specifika brott finns det en risk att de specifika brottens skyddsintressen urholkas. TCO anser av samma skäl att även brottet missbruk av offentlig ställning ska vara subsidiärt till andra mer specifika brott, och inte endast till brottet tjänstefel. Dessutom vore det enligt TCO fördelaktigt att harmonisera de båda subsidiaritetsreglerna för att skapa en mer enhetlig och konsekvent ordning. En bredare subsidiaritetsregel skulle bidra till ökad rättssäkerhet och förutsägbarhet. *Landsorganisationen i Sverige* menar att det straffrättsliga förhållandet mellan missbruk av offentlig ställning, tjänstefelsbrottet samt övriga straffrättsliga bestämmelser inte är tillräckligt utrett och reglerat.

Skälen för regeringens förslag

Förhållandet till andra straffbestämmelser

Den nya straffbestämmelsen om missbruk av offentlig ställning är utformad så att straffansvaret många gånger träffar gärningar som redan är kriminaliserade genom andra bestämmelser. Detsamma gäller den generellt utformade bestämmelsen om tjänstefel som – i förhållande till andra brott – är en i huvudsak kompletterande bestämmelse. I vissa fall kommer tillämpningsområdet för straffbestämmelsen om tjänstefel och bestämmelsen om missbruk av offentlig ställning också sammanfalla.

För att klargöra att ansvar för tjänstefel inte ska dömas ut i vissa konkurrenssituationer finns en subsidiaritetsregel i bestämmelsen om tjänstefel. Enligt denna ska tjänstefelsbestämmelsen inte tillämpas om gärningen är belagd med straff enligt någon annan bestämmelse (20 kap. 1 § fjärde stycket brottsbalken). Även straffbestämmelsen om brott mot tystnadsplikt i 3 § i samma kapitel har en liknande subsidiaritetsbestämmelse.

Utredningen föreslår att subsidiaritetsregeln i bestämmelsen om tjänstefel ska ändras så att tjänstefel endast ska vara subsidiärt till andra brott som har en straffskala som är densamma eller strängare än den för tjänstefel.

Utredningen föreslår också att straffbestämmelsen om missbruk av offentlig ställning ska vara subsidiär till tjänstefel, medan det i förhållande till andra brott ska gälla allmänna principer om brottslighetskonkurrens. *Landsorganisationen i Sverige* framför att förhållandet till andra straffbestämmelser inte är tillräckligt utrett och reglerat i utredningens förslag.

Det kan inledningsvis konstateras att denna typ av konkurrensfrågor bara undantagsvis regleras i lagtext genom s.k. subsidiaritetsbestämmelser. Som redogjorts för ovan har tjänstefelsbestämmelsens kompletterande karaktär i förhållande till andra straffbestämmelser tidigare motiverat att det införts en subsidiaritetsbestämmelse. Bestämmelsen innebär bl.a. att brotten trolöshet mot huvudman, grov trolöshet mot huvudman, förskingring och grov förskingring, enligt dagens reglering har företräde framför tjänstefel och grovt tjänstefel. Vid bestämmande av straffskalan för grovt tjänstefel har regeringen emellertid bedömt att det finns skäl att se allvarligare på grovt tjänstefel än den grova graden av de nämnda förmögenhetsbrotten. Detta behöver, till skillnad från vad *Tjänstemännens centralorganisation* (*TCO*) anser, även avspeglas i bestämmelsen om hur tjänstefel ska förhålla sig till andra straffbestämmelser. Att som TCO är inne på säkerställa att det mest specifika brottet tillämpas framför tjänstefelsbestämmelsen skulle nämligen få oönskade konsekvenser i de fall där de specifika brotten har en lägre straffskala. Med denna utgångspunkt bör tjänstefelsbestämmelsen fortsatt fungera som ett komplement till befintliga straffbestämmelser och kunna tillämpas när annan lagstiftning inte aktualiseras. Dessutom bör den tillämpas när straffskalan för det andra brottet inte är anpassad till de kvalificerade gärningar som tjänstefelsbestämmelsen tar sikte på. Subsidiaritetsbestämmelsen som gäller för tjänstefel bör därför ändras så att den innebär att det inte ska dömas till ansvar enligt bestämmelsen om gärningen är belagd med samma eller strängare straff enligt någon annan bestämmelse. De förslag om straffskalor som regeringen lämnar i avsnitt 6 och i propositionen Dubbla straff för brott i kriminella nätverk och skärpta straffskalor (prop. 2025/26:218) innebär exempelvis att tjänstefel kommer att vara subsidiärt i förhållande till givande och tagande av muta och att grovt tjänstefel kommer vara subsidiärt i förhållande till grovt givande och tagande av muta. Däremot innebär förslagen om ändrade straffskalor för grovt tjänstefel och flera av förmögenhetsbrotten, t.ex. grov trolöshet mot huvudman och grov förskingring, att grovt tjänstefel kommer att ha företräde framför dessa brott, eftersom minimistraffet för grovt tjänstefel är högre. Detsamma gäller i förhållande till exempelvis grovt brott mot tystnadsplikt som föreslås få ett minimistraff om fängelse i ett år. Däremot kommer trolöshet mot huvudman och förskingring av normalgraden ha företräde framför tjänstefel av normalgraden eftersom minimistraffet för dessa brott är detsamma som eller högre än för tjänstefel och maximistraffet detsamma. Även brott mot tystnadsplikt av normalgraden kommer att ha företräde, eftersom straffskalan är densamma som för tjänstefel av normalgraden och bestämmelsen är mer specifik än tjänstefel.

I likhet med utredningens förslag ska tjänstefel och grovt tjänstefel dock ha företräde framför missbruk av offentlig ställning och grovt missbruk av offentlig ställning, som har samma straffskalor. Dessa straffbestämmelser har samma skyddsintresse och dessutom utgör ett handlande som har begåtts uppsåtligen med syftet att gynna sig själv eller någon annan sådana

omständigheter som kan göra att tjänstefelsbrottet ska rubriceras som grovt. När det gäller missbruk av offentlig ställning i förhållande till andra straffbestämmelser kan situationerna emellertid skilja sig åt och frågor om konkurrens bör därför lämpligen, till skillnad från vad TCO framför, avgöras i det enskilda fallet med tillämpning av de allmänna principer som utvecklats i praxis. I enlighet med vad som efterfrågas av *Lagrådet* kan det emellertid tydliggöras att det vid frågor om konkurrens mellan missbruk av offentlig ställning och tagande av muta i regel kan komma att ges företräde åt tagande av muta framför missbruk av offentlig ställning, vilket även utredningen är inne på. Ytterst får dock lösningen av konkurrensfrågor bli en uppgift för rättstillämpningen.

8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Lagändringarna ska träda i kraft den 1 augusti 2026.

Regeringens bedömning

Det finns inte behov av några övergångsbestämmelser.

Utredningens förslag och bedömning

Utredningens förslag och bedömning stämmer överens med regeringens utom vad gäller föreslaget datum för ikraftträdande. Utredningen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2027.

Remissinstanserna

Södertälje kommun anser att lagändringen om ett nytt brott för missbruk av offentlig ställning kan kräva utbildningsinsatser och att ändringarna därför bör träda i kraft senare än vad utredningen föreslagit.

Straffreformutredningens förslag och bedömning

Straffreformutredningens förslag och bedömning stämmer överens med regeringens utom vad gäller föreslaget datum för ikraftträdande. Straffreformutredningen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2028.

Remissinstanserna

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om det förslag och den bedömning som behandlas i denna proposition, utan synpunkterna riktas mot förslagen i betänkandet som helhet.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Lagändringarna bör träda i kraft så fort som möjligt och samtidigt som de relaterade lagändringar som föreslås i propositionen Dubbla straff för brott i kriminella nätverk och skärpta straffskalor (prop. 2025/26:218), se avsnitt 5.3 och 6. Regeringen instämmer i och för sig med *Södertälje kommun* att ny lagstiftning kan innebära behov av olika former av utbildningsinsatser. Samtidigt är det en självklar utgångspunkt att offentlig tjänste- och maktutövning sker i enlighet med gällande lagar och författningar, vilket den föreslagna bestämmelsen om missbruk av offentlig ställning ger uttryck för. Regeringen ser därför, till skillnad från kommunen, inte något behov av ett senare ikraftträdande. Inte heller övriga lagändringar motiverar ett senare ikraftträdande. Regeringen anser därför att lagändringarna bör träda i kraft den 1 augusti 2026.

Enligt 5 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken får ingen dömas för en gärning för vilken det inte var stadgat straff när den begicks. Vidare framgår att straff ska bestämmas efter den lag som gällde när gärningen företogs, om inte annan lag som leder till frihet från straff eller till lindrigare straff gäller när dom meddelas. Några särskilda övergångsbestämmelser beträffande straffbestämmelserna behövs därför inte. Inte heller i övrigt finns det behov av några övergångsbestämmelser.

9 Konsekvenser av förslagen

Regeringens bedömning

Förslagen medför ökade kostnader för Kriminalvården och på anslaget Rättsliga biträden m.m. I budgetpropositionen för 2026 har regeringen föreslagit att medel tillförs för att finansiera dessa kostnader. I övrigt bedöms de kostnadsökningar som förslagen medför inte vara större än att de kan hanteras inom berörda myndigheters befintliga ekonomiska ramar.

Förslagen förväntas leda till positiva effekter för det brottsbekämpande arbetet och till att stärka förtroendet för den offentliga verksamheten. Förslagen bedöms ha ingen eller marginell påverkan på kommunernas kostnader och förslagen påverkar heller inte den kommunala självstyrelsen. Förslagen bedöms inte få några konsekvenser för jämställdheten eller medföra några kostnader eller andra effekter för företag.

Utredningens bedömning

Bedömningen som utredningen gör stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen bedömer att förslagen kommer att leda till ökade kostnader för Kriminalvården med sammanlagt ca 12 miljoner kronor per år och för rättsliga biträden med 2,4 miljoner kronor per år. Vidare bedömer utredningen att kostnadsökningen på anslaget Rättsliga biträden m.m. kan hanteras inom befintliga anslag, och att Polismyndigheten och

Åklagarmyndigheten bör tillföras ytterligare medel för att inte resurserna för att utreda andra korruptionsbrott ska påverkas.

Remissinstanserna

De flesta remissinstanser yttrar sig inte över bedömningen.

Kronofogdemyndigheten framhåller att utredningens förslag förväntas leda till viss kostnadsökning för myndigheten, i första hand för kompetensutveckling, men att kostnadsökningen bedöms rymmas inom befintliga anslag.

Åklagarmyndigheten instämmer i utredningens uppskattning att förslagen om missbruk av offentlig ställning medför ett ökat resursbehov för Åklagarmyndigheten med ca fem helårsarbetskrafter. Det bör noteras att de aktuella ärendena i mycket stor utsträckning bör hanteras av erfarna åklagare med särskild kompetens. Detta bör beaktas när myndighetens kostnadsökning beräknas.

Domstolsverket har inga invändningar mot utredningens bedömning att kostnaderna för domstolarna och anslaget Rättsliga biträden m.m. ryms inom befintliga anslag. Verket framhåller dock att förslag som dessa bör beaktas på en aggregerad nivå vid övervägande av den långsiktiga finansieringen av domstolarna.

Ekobrottsmyndigheten bedömer att utvidgningen av det straffbara området kommer att få en preventiv brottsförebyggande effekt. Det främsta skälet till myndighetens bedömning är att den föreslagna straffbestämmelsen om missbruk av offentlig ställning innebär att gränsen för straffrättsligt sanktionerad korruption blir enklare för offentligt anställda och deras arbetsgivare att bedöma. Ekobrottsmyndigheten framhåller vidare att ärenden gällande missbruk av offentlig ställning i mycket stor utsträckning bör hanteras av erfarna åklagare med särskild kompetens och att det i vissa fall innebär att dessa ska handläggas av Ekobrottsmyndigheten, samt att förslaget torde kunna leda till en viss kostnadsökning för myndigheten.

Polismyndigheten instämmer i utredningens bedömning att förslaget om att kriminalisera missbruk av offentlig ställning kan förväntas leda till ökade kostnader för Polismyndigheten. Myndigheten delar också bedömningen att myndigheten måste tillföras ytterligare medel för detta om inte resurserna för att utreda andra korruptionsbrott ska påverkas.

Tierps kommun framhåller att straffbestämmelsen om missbruk av offentlig ställning kommer ställa krav på varaktiga utbildningsinsatser för såväl förtroendevalda som anställda. Enligt kommunen är utredningens bedömning att dessa kostnader kan hanteras inom ramen för befintliga anslag inte tillfredsställande utan kräver en närmare genomlysning. Även *Södertälje kommun* ser ett behov av att sätta in liknande insatser i syfte att stävja risken för att reformen leder till försiktighetskultur eller försvårar kompetensförsörjningen, något som även kräver resurser.

Straffreformutredningens bedömning

Straffreformutredningen gör ingen specifik bedömning avseende kostnaderna för dess förslag om ett skärpt minimistraff för grovt tjänstefel.

Remissinstanserna

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt i frågan.

Skälen för regeringens bedömning

Ekonomiska konsekvenser

I denna proposition föreslås att ett nytt brott för missbruk av offentlig ställning, inklusive en grov grad, införs och ett skärpt minimistraff för grovt tjänstefel. Förslagen bedöms leda till att fler personer kommer utredas och dömas till ansvar för brott, bl.a. med fängelse som påföljd, och till längre straff. Detta innebär ökade kostnader för Kriminalvården, Polismyndigheten, Sveriges Domstolar, Åklagarmyndigheten och på anslaget Rättsliga biträden m.m.

Utredningen uppskattar att förslaget om en ny straffbestämmelse för missbruk av offentlig ställning kommer att leda till att ca 200 nya fall utreds varje år och till ca 50 fler mål per år i tingsrätt samt 15 fler mål per år i hovrätt. Med de utgångspunkterna bedömer utredningen att förslaget kommer att leda till ökade kostnader för Polismyndigheten med 15–20 miljoner kronor per år, Åklagarmyndigheten med 5 miljoner kronor per år och Sveriges domstolar med 2,5 miljoner kronor per år. Regeringen anser liksom utredningen att kostnadsökningen för Sveriges domstolar ryms inom befintliga ekonomiska ramar. Till skillnad från utredningen – med vilken *Åklagarmyndigheten* och *Polismyndigheten* instämmer – bedömer regeringen att även kostnadsökningarna för Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten ryms inom myndigheternas befintliga ekonomiska ramar.

Som utredningen konstaterar kommer förslaget medföra ökade kostnader på anslaget Rättsliga biträden m.m. Utredningen uppskattar kostnadsökningen till 2,4 miljoner kronor per år, och att denna kommer att rymmas inom befintliga anslag, vilket *Domstolsverket* instämmer i. Regeringen bedömer att kostnadsökningen kommer att bli något högre än så och uppgå till 2,7 miljoner kronor per år. Kostnaden bedöms uppstå först 2027. Under 2026 beräknas kostnaden uppgå till 1,4 miljoner kronor. Regeringen bedömer inte att den ökade kostnaden ryms inom befintliga anslag. Regeringen har därför i budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1 utg.omr. 4 avsnitt 3.9.11) föreslagit att anslaget Rättsliga biträden m.m. ökas med 1,4 miljoner kronor 2026. Anslaget beräknas öka med 2,7 miljoner kronor fr.o.m. 2027.

Utredningen bedömer att förslaget om missbruk av offentlig ställning kommer leda till ökade kostnader för Kriminalvården med ca 7,8 miljoner kronor per år. Beträffande förslaget om höjt minimistraff för grovt tjänstefel uppskattar utredningen att kostnadsökningen kommer att uppgå till ca 4,4 miljoner kronor per år. Regeringen delar i huvudsak utredningens bedömning om vilka kostnader som kommer att uppstå för Kriminalvården till följd av förslagen. Eftersom regeringen bl.a. föreslår ett lägre minimistraff för grovt missbruk av offentlig ställning respektive grovt tjänstefel än utredningen, kan kostnadsökningen dock förväntas bli lägre än vad utredningen bedömt. Kostnaderna kommer att uppstå successivt. Regeringen har i budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1 utg.omr. 4 avsnitt 3.9.6) föreslagit att Kriminalvårdens anslag ökas med

anledning av förslagen i denna proposition. För kostnader till följd av förslag om straffrättsliga åtgärder mot tjänstefel föreslås att anslaget ökas med 1,6 miljoner kronor för 2026 och fr.o.m. 2027 beräknas anslaget öka med 8,2 miljoner kronor. För kostnader med anledning av förslag om skärpta straffskalor, varav en mindre del avser skärpt straff för grovt tjänstefel, föreslås att anslaget ökas med 113 miljoner kronor för 2026 och därefter beräknas anslagshöjningen öka successivt till 1 235 miljoner år 2032 (se även propositionen Dubbla straff för brott i kriminella nätverk och skärpta straffskalor, prop. 2025/26:218). Eventuella tillkommande kostnader utöver detta för förslagen som behandlas i den här propositionen kan hanteras inom befintliga ekonomiska ramar. Regeringen bedömer sammantaget att Kriminalvården ska kunna omhänderta de ekonomiska konsekvenserna av samtliga förslag i denna proposition.

Ekobrottsmyndigheten och *Kronofogdemyndigheten* framhåller att förslagen kan leda till en viss kostnadsökning för respektive myndighet. Regeringen bedömer att de kostnader som kan uppstå är sådana att de kan hanteras inom ramen för myndigheternas befintliga ekonomiska ramar, något som även Kronofogdemyndigheten anser.

Regeringen instämmer i vad bl.a. *Tierps kommun* framför om att förslagen kan medföra behov av informations- och utbildningsinsatser. Förslagen bedöms dock ha ingen eller marginell påverkan på kommunernas kostnader. Regeringen kan även i sammanhanget uppmärksamma att Statskontoret och Brottsförebyggande rådet har fått i uppdrag att stödja arbetet mot otillåten påverkan i den offentliga förvaltningen (Fi2024/01456). Statskontoret har dessutom fått i uppdrag att ta fram stöd för arbetet mot korruption i offentlig förvaltning och sprida information om stöden (Fi2023/03160 m.fl.).

Övriga konsekvenser

Den föreslagna straffbestämmelsen om missbruk av offentlig ställning kan bidra till att minska den typen av handlingar som kriminaliseras. Även om vissa av de handlingar som omfattas av straffbestämmelsen redan är kriminaliserade genom andra straffbestämmelser kan ett nytt brott, som tydligt tar sikte på den typen av beteenden, antas få en viss preventiv effekt. Det gäller särskilt om arbetsgivare bidrar till att medarbetare har tillräcklig information om vilka lagar och regler som gäller samt arbetar med stöd till sina anställda för att förbygga att den typen av brott begås, något som även bl.a. *Tierps kommun* är inne på. Den föreslagna straffbestämmelsen om missbruk av offentlig ställning kan bevara och stärka förtroendet för den offentliga verksamheten genom att det tydliggörs att missbruk av offentlig makt inte accepteras och är förenat med straffansvar. Samtidigt kan den föreslagna bestämmelsen bidra till att stärka integriteten för personer som utövar offentliga uppdrag, och skapa tydliga incitament att stå emot exempelvis påtryckning. Förslagen bedöms inte få några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen. Den kommunala finansieringsprincipen aktualiseras inte. Inte heller bedöms förslagen få några konsekvenser för jämställdheten eller medföra några kostnader eller andra effekter för företag.

10 Författningskommentar

10.1 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

20 kap. Om tjänstefel m.m.

1 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning, genom handling eller underlåtenhet, åsidosätter vad som gäller för uppgiften *döms* för *tjänstefel* till böter eller fängelse i högst två år. *Det ska inte dömas till ansvar om* gärningen med hänsyn till gärningsmannens befogenheter, uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller till andra omständigheter är att anse som ringa.

Om ett brott *enligt* första stycket har begåtts uppsåtligen och är grovt, *döms* för *grovt tjänstefel* till fängelse *i* lägst *ett år och sex månader* och högst sex år. Vid *bedömningen* av om brottet är grovt *ska det* särskilt beaktas om

1. gärningsmannen allvarligt har missbrukat sin ställning, eller

2. gärningen har medfört *avsevärd skada eller olägenhet* eller *betydande* otillbörlig förmån *för det allmänna eller någon enskild.*

Första och andra styckena gäller inte den som är ledamot av en beslutande statlig eller kommunal församling *när det gäller en* åtgärd som han *eller hon* vidtar i denna egenskap.

Det ska inte heller dömas till ansvar enligt första *eller* andra *stycket*, om gärningen är belagd med *samma eller strängare* straff enligt någon annan bestämmelse.

I paragrafen regleras straffansvar för tjänstefel och grovt tjänstefel. Övervägandena finns i avsnitt 6 och 7.

Ändringen i *andra stycket*, som reglerar grovt tjänstefel, innebär att minimistraffet höjs från fängelse i sex månader till fängelse i ett år och sex månader. Höjningen av minimistraffet för grovt brott är inte avsedd att påverka gränsdragningen mellan tjänstefel av normalgraden och grovt tjänstefel utan att höja straffnivån för gärningar som är att bedöma som grovt tjänstefel. Däremot är en följd av höjningen att det praktiskt tillgängliga utrymmet för straffmätning ökar för tjänstefel av normalgraden. Straffskalan ger på så sätt ytterligare förutsättningar för en nyanserad påföljdsbestämning.

Stycket ändras även redaktionellt genom att en punktlista införs. Övriga ändringar är endast språkliga, bl.a. ersätts uttrycket ”allvarligt förfång” med ”avsevärd skada eller olägenhet” utan att någon ändring i sak är avsedd.

I *fjärde stycket* ändras subsidiaritetsregeln så att straffbestämmelsen inte ska tillämpas om gärningen är belagd med samma eller strängare straff enligt någon annan bestämmelse. Det är det abstrakta straffvärdet, dvs. straffskalan, som är relevant vid jämförelsen. Detta innebär exempelvis att tjänstefel av normalgraden är subsidiärt i förhållande till brott som har samma maximistraff men en straffskala som börjar på fängelsenivå och i det avseendet är strängare. Tjänstefel är även subsidiärt när straffskalan är densamma som för ett annat brott. Förhållandet mellan tjänstefel och missbruk av offentlig ställning regleras dock särskilt i 2 §. Subsidiaritetsregeln gäller även i förhållande till osjälvständiga former av brott (se 23 kap. 1 och 2 §§). Även om ordalydelsen av subsidiaritetsregeln kan indikera att det är uteslutet att tillämpa bestämmelsen om tjänstefel på en gärning som även utgör brott enligt en annan straffbestämmelse där gärningen är belagd med samma eller strängare straff, får båda straffbestämmelserna i en sådan

situation i och för sig anses vara tillämpliga och om åklagaren åtalar för tjänstefel har domstolen att pröva åtalet i enlighet med åklagarens gärningsbeskrivning (jfr ”Polishunden” NJA 2017 s. 491 p. 10).

Ändringarna i *första* och *tredje styckena* är endast språkliga.

2 § *Den som, i annat fall än som avses i 1 §, vid utövandet av offentlig tjänst, offentligt uppdrag eller annan offentlig verksamhet, i strid med lag eller annan författning vidtar eller underlåter att vidta en åtgärd för att få en otillbörlig förmån eller för att någon annan ska få en sådan förmån, döms för missbruk av offentlig ställning till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller om åtgärden vidtas eller underlåts för att otillbörligt missgynna någon annan.*

Om brottet är grovt döms för grovt missbruk av offentlig ställning till fängelse i lägst ett år och sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. gärningen innefattat missbruk av särskilt ansvarsfull ställning eller har begåtts inom ramen för verksamhet av särskild vikt,

2. värdet av förmånen har varit betydande eller gärningen har medfört betydande vinning eller avsevärd skada,

3. gärningen har ingått i en brottslighet som utövats i organiserad form eller systematiskt, eller

4. gärningen annars varit av särskilt farlig art.

Paragrafen, som är ny, reglerar straffansvar för missbruk av offentlig ställning och grovt missbruk av offentlig ställning. Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet.* Övervägandena finns i avsnitt 5 och 7.

I paragrafen föreskrivs straffansvar för den som vid utövandet av offentlig tjänst, offentligt uppdrag eller annan offentlig verksamhet, i strid med lag eller annan författning vidtar eller underlåter att vidta en åtgärd för att få en otillbörlig förmån eller för att någon annan ska få en sådan förmån, eller för att otillbörligt missgynna någon annan. Paragrafen är utformad med förebild i artikel 19 i FN:s konvention mot korruption.

I *första stycket* anges de gärningar som straffbeläggs i paragrafen. Gemensamt för samtliga gärningar är att de omfattar den som utövar ”offentlig tjänst, offentligt uppdrag eller annan offentlig verksamhet”.

Begreppen ”offentlig tjänst” och ”offentligt uppdrag” ska tolkas brett. Det kan exempelvis vara fråga om anställda eller uppdragstagare i stat, kommun och region. Det som har betydelse är den offentliga funktion som utövas. Det spelar alltså inte någon roll om personen är vald, avlönad eller oavlönad eller om den tjänst eller det uppdrag som utövas är permanent eller tillfälligt.

Begreppet ”offentligt uppdrag” omfattar även det uppdrag som utövas av förtroendevalda i politiska organ. Uppdraget som förtroendevald kan utövas i stat, kommun, region, Sametinget eller Europaparlamentet (jfr 29 kap. 2 § 9). Förtroendevald i stat är den som väljs genom riksdagsval och dennes ersättare samt de som utses att ingå i regeringen i enlighet med 3 kap. 1 och 2 §§ samt 6 kap. 1 § regeringsformen. Med förtroendevald i kommun och region avses de förtroendevalda som definieras i 4 kap. 1 och 2 §§ första stycket kommunallagen (2017:725). Med förtroendevald i Sametinget avses ledamöter och ersättare i enlighet med 2 kap. 2 § sametingslagen (1992:1433) och med förtroendevald i Europaparlamentet avses såväl ledamöterna i Europaparlamentet som deras ersättare. Bestämmelsen omfattar även personer som utövar offentlig tjänst eller

offentligt uppdrag i andra länder samt i internationella organisationer eller internationella domstolar.

Begreppet ”annan offentlig verksamhet” omfattar den som hos en privat aktör innehar tjänst eller uppdrag som innefattar offentlig verksamhet. Det kan gälla t.ex. inom vård, skola och omsorg. En person som är anställd i ett privat företag kan omfattas när han eller hon utövar offentliga funktioner, t.ex. offentligt finansierad vård, skola och omsorg, men inte när han eller hon i sin yrkesutövning utövar funktioner som saknar anknytning till offentlig verksamhet.

Det ska vara fråga om gärningar som sker ”vid utövandet av” offentlig tjänst, offentligt uppdrag eller annan offentlig verksamhet. Härigenom tydliggörs att det som omfattas är sådana gärningar som sker i funktionellt samband med eller som ingår som ett led i den offentliga tjänsten, det offentliga uppdraget eller i den offentliga verksamhet som utövas av privata aktörer. Det innebär att exempelvis en förvanskning av handlingar inom ramen för ett upphandlingsförfarande sker vid utövandet av offentlig tjänst eller offentligt uppdrag. Det spelar inte någon roll om gärningen har utförts under arbetstid eller inte, eller om gärningspersonen genom åtgärden överskrider sin befogenhet vid sin tjänstgöring, så länge gärningen är kopplad till tjänsteutövningen eller uppdraget. Däremot faller gärningar utan koppling till en persons tjänsteutövning eller uppdrag eller till den offentliga verksamhet som utövas hos privata aktörer utanför bestämmelsens tillämpningsområde. Bestämmelsen skyddar det opartiska utövandet av den offentliga verksamheten och förtroendet för det allmänna. Interna förseelser, dvs. sådana som i huvudsak rör förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, omfattas inte, om inte gärningen direkt påverkar utövandet av tjänsten. En sådan intern företeelse kan exempelvis vara att ett skyddsombud hindras från att delta vid planeringen av nya eller ändrade arbetslokaler i strid med arbetsmiljölagen (1977:1160). En arbetstagares otillåtna användning av en tjänstebil är också en åtgärd som huvudsakligen rör det interna förhållandet mellan arbetsgivaren och arbetstagaren. Det är därmed som utgångspunkt inte något som sker vid utövandet av offentlig tjänst, offentligt uppdrag eller annan offentlig verksamhet.

Det straffbelagda handlandet består i att någon ”i strid med lag eller annan författning vidtar eller underlåter att vidta en åtgärd”. Med uttrycket lag eller annan författning avses av riksdagen, regeringen, förvaltningsmyndighet, kommun, region eller annat sådant offentligrättsligt organ beslutad generell norm. Det kan t.ex. vara fråga om att en tjänsteman deltar i handläggningen av ett ärende trots att han eller hon har personliga intressen i saken, dvs. i strid med jävsbestämmelserna i förvaltningslagen (för den statliga förvaltningen) eller i kommunallagen (för den kommunala och regionala förvaltningen). Det kan även vara fråga om stöd till enskilda näringsidkare i strid med kommunallagen, åtgärder som innebär att kommunen ger bort eller säljer egendom under marknadsvärdet eller att upphandlingsregler inte följs.

Att gärningen ska ha skett uppsåtligen ”i strid med lag eller annan författning” innebär att felbedömningar faller utanför det straffbara området. Detsamma gäller situationer där det är osäkert vad som utgör gällande rätt eller när någon försökt men misslyckats att fullgöra sitt åtagande att agera i enlighet med lag eller författning.

För att det ska vara fråga om ett straffbart handlande krävs att gärningspersonen vidtagit eller underlåtit att vidta åtgärden ”för att få en otillbörlig förmån eller för att någon annan ska få en sådan förmån” alternativt ”för att otillbörligt missgynna någon annan”. Det uppställs alltså ett krav på att gärningspersonen har ett visst syfte med överträdelsen av lag eller annan författning. I kravet ligger att det objektivt ska finnas ett visst samband mellan överträdelsen och den otillbörliga förmånen eller det otillbörliga missgynnandet. Ett sådant samband kan exempelvis saknas om det framstår som helt avlägset att gärningen skulle leda till en otillbörlig förmån, så som när åtgärden vidtas i syfte att i framtiden möjligen kunna leda till bättre förutsättningar för befordran eller att få en annan anställning. För straffansvar krävs emellertid inte att någon i det enskilda fallet fått en otillbörlig förmån eller att ett otillbörligt missgynnande skett. Det är tillräckligt att det är avsikten. Det behöver inte heller visas att personen inte skulle ha fått förmånen om det inte varit för den lagstridiga åtgärden, utan det som är av betydelse är att åtgärden eller underlåtenheten syftar till att underlätta för detta. Om åsidosättandet av lag eller annan författning berott på någon annan omständighet än att syftet varit att gynna eller missgynna någon ska handlandet inte omfattas av straffansvar, även om handlingen har resulterat i ett gynnande eller missgynnande. Bedömningen av om gärningspersonen haft ett sådant syfte får göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

Med ”någon annan” avses en annan person eller ett organ, t.ex. ett företag, en stiftelse, en förening eller en kommun. Ansvaret är inte begränsat till sådant som ligger inom egennyttans ram. Även åtgärder som vidtas för att gynna t.ex. en vän, släkting eller ett lokalt företag, utan att gärningspersonen själv har någon nytta av åtgärden, omfattas. Till skillnad från vad som gäller för korruptionsbrotten i 10 kap. 5 a–5 e §§ kan bestämmelsen därmed träffa de fall då det inte har förkommit utbyte, begäran eller erbjudande av en otillbörlig förmån. Det kan t.ex. vara fråga om att en tjänsteman eller en förtroendevald gynnar en lokal leverantör, en släkting, en vän eller det egna bolaget utan att det finns mutor med i bilden.

Begreppet ”förmån” omfattar både ekonomiska förmåner och sådana av icke-materiell art. Förmåner av ekonomiskt slag kan t.ex. vara kontanter, ett fördelaktigt kontrakt, ett arvode, rabatter, upplåtelser av nyttjanderätt, arbetstjänster, provisioner, lån, borgensåtaganden och varukrediter. Andra förmåner kan vara exempelvis en anställning eller ett betyg.

Bedömningen av om en förmån är otillbörlig ska göras med beaktande av samtliga omständigheter och utifrån det intresse som bestämmelsen avser att skydda, dvs. okorrumperad tjänsteutövning och allmänhetens förtroende för den offentliga verksamheten. Kravet får som regel anses uppfyllt i och med att någon uppsåtligen åsidosätter lag eller författning för att någon ska få en förmån som egentligen inte skulle ha tillkommit mottagaren. Samtliga omständigheter som omger gärningen ska dock beaktas. Utrymmet för att anse att en förmån inte är otillbörlig är litet i sådan verksamhet där inslaget av offentlig maktutövning är stort, såsom inom rättsväsendet eller i andra verksamheter där förtroendeskadorna kan bli stora, som vid offentlig upphandling. Förmånens värde kan ha en viss betydelse för otillbörlighetsbedömningen men är åtgärden tydligt förtroendeskadlig saknar det betydelse om värdet är lågt, detta gäller inte minst i relation till sådana åtgärder som drabbat enskilda. Det kan även

vara av betydelse hur central för den offentliga verksamheten den författning som åsidosätts är och den ställning som gärningsmannen har.

Dessutom omfattas åtgärder som vidtas eller underlåts i hämndsyfte eller på rent personliga grunder för att straffa någon eller för att på annat sätt otillbörligt missgynna någon, av straffansvaret. Det kan t.ex. ske genom att inte ge någon den service eller tjänst som den är berättigad till. Det kan även vara fråga om fall där en lagstridig åtgärd vidtas för att missgynna t.ex. ett företag med avsikten att ett annat företag senare ska gynnas. Om ett missgynnande inte sker på sakliga grunder är det som regel att anse som otillbörligt.

För straffansvar krävs uppsåt i förhållande till samtliga objektiva rekvisit. Det är tillräckligt med likgiltighetsuppsåt. Syftet att någon ska få en otillbörlig förmån eller att otillbörligt missgynna någon förutsätter emellertid ett avsiktsuppsåt.

De gärningar som kan utgöra missbruk av offentlig ställning kan vara straffbelagda även enligt andra straffbestämmelser. I de fall det är fråga om en åtgärd som vidtagits uppsåtligen vid myndighetsutövning kan tillämpningsområdet för missbruk av offentlig ställning komma att överlappa med det för tjänstefel. I det fallet ska tjänstefel ha företräde, vilket framgår av hänvisningen till 1 §. I övrigt får de konkurrenssituationer som kan uppkomma lösas med tillämpning av allmänna principer. Tagande av muta bör emellertid som utgångspunkt anses ha företräde framför missbruk av offentlig ställning.

I *andra stycket* föreskrivs straffansvar för grovt missbruk av offentlig ställning. Bedömningen av om en gärning är att betrakta som missbruk av offentlig ställning av normalgraden eller grovt missbruk av offentlig ställning ska göras utifrån alla omständigheter vid brottet. Det anges emellertid ett antal kvalifikationsgrunder som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt. Kvalifikationsgrunderna listas i punkter.

Första punkten behandlar det fallet att gärningen har innefattat missbruk av särskilt ansvarsfull ställning eller har begåtts inom ramen för verksamhet av särskild vikt. Det kan handla om att gärningen begås av en person med en särskilt ansvarsfull ställning, men även om att gärningen begås av en person som arbetar i verksamhet av särskild vikt utan att ha en särskilt ansvarsfull ställning. Med särskilt ansvarsfull ställning avses exempelvis samhällets mest centrala beslutsfunktioner i offentlig verksamhet. Det kan även vara fråga om en särskilt ansvarsfull ställning att ansvara för större offentliga upphandlingar (jfr prop. 2011/12:79 s. 47). Med verksamhet av särskild vikt avses exempelvis riksdag och regering, men även domstolar och centrala myndigheter. Av betydelse kan också vara om det t.ex. är fråga om säkerhetskänslig verksamhet.

Andra punkten tar sikte på det fallet att värdet av förmånen har varit betydande eller gärningen har medfört betydande vinning eller avsevärd skada. Värdet, vinningen eller skadan bör typiskt sett överstiga fem prisbasbelopp för att ensamt ha betydelse för rubriceringen. Med att gärningen medfört avsevärd skada avses både ekonomisk skada och annan skada. Skadan kan ha drabbat enskild eller det allmänna. Det kan, utöver ekonomiska skador, exempelvis handla om att en enskild förlorar möjligheten att göra sina grundläggande rättigheter gällande eller på annat sätt lider rättsförlust. Vidare kan det röra sig om sådana allvarliga

skadeverkningar som ett rubbat förtroende kan medföra för en verksamhet eller skador på t.ex. en myndighets möjlighet att fullgöra sitt uppdrag.

Tredje punkten avser fallet att gärningen har ingått i en brottslighet som utövats i organiserad form eller systematiskt. Brottslighet som har utövats i organiserad form avser brottslighet som har begåtts inom ramen för en struktur där flera personer samverkat under en inte helt obetydlig tidsperiod för att begå brott. För att brottsligheten ska anses ha utövats systematiskt ska det vara fråga om brott som upprepats på ett likartat sätt, men därutöver krävs något ytterligare moment. Det kan exempelvis handla om att brotten följt en brottsplan, föregåtts av noggranna förberedelser eller utförts på ett förslaget sätt.

Genom *fjärde punkten*, som handlar om fall där en gärning på annat sätt har varit av särskilt farlig art, betonas att även andra omständigheter än de som anges tidigare kan vara av betydelse vid bedömningen av om brottet är grovt. Det ska vara fråga om omständigheter som kan sägas vara särskilt graverande. Utrymme ges att beakta bl.a. i vilket sammanhang som gärningen företagits och om gärningen har haft påtagligt samhällsfarliga inslag. Det kan bl.a. vara fråga om faktorer som innebär att gärningen ytterst kan bli systemhotande eller påverka samhällets funktionssätt. Vidare kan det vara det särskilt förslagna tillvägagångsättet som gör att en handling ska anses vara av särskilt farlig art. Så kan vara fallet om gärningspersonen använt falska handlingar eller vilseledande bokföring för att dölja brottsligheten. Även om gärningspersonen på annat sätt visat särskild förslagenhet eller om gärningen ytterst syftat till att möjliggöra eller dölja annan allvarlig brottslighet kan det göra att gärningen ska anses vara av särskilt farlig art.

Straffskalan för missbruk av offentlig ställning av normalgraden är böter eller fängelse i högst två år. Böter bör komma i fråga endast för handlingar som inte orsakat skada eller mycket begränsad sådan på enskilda intressen eller på förtroendet för det allmänna. För grovt missbruk av offentlig ställning är straffskalan fängelse i lägst ett år och sex månader och högst sex år.

10.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:260) om offentlig anställning

22 § Den som är skäligen misstänkt för att i sin anställning ha begått brott ska anmälas till åtal, om misstanken avser

1. följande brott enligt brottsbalken:

a) tagande av muta enligt 10 kap. 5 a §,

b) grovt tagande av muta enligt 10 kap. 5 c §,

c) tjänstefel eller grovt tjänstefel enligt 20 kap. 1 §,

d) missbruk av offentlig ställning eller grovt missbruk av offentlig ställning enligt 20 kap. 2 §, eller

e) brott mot tystnadsplikt enligt 20 kap. 3 § första stycket eller grovt brott mot tystnadsplikt enligt 20 kap. 3 § tredje stycket, eller

2. annat brott, om det kan antas föranleda någon annan påföljd än böter.

I paragrafen regleras när en arbetstagare ska anmälas till åtal. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Paragrafen tillförs en ny *punkt 1 d*, som utvidgar anmälningsskyldigheten till att även omfatta brotten missbruk av offentlig ställning och grovt missbruk av offentlig ställning.

Den efterföljande punkten numreras om.

Sammanfattning av betänkandet Straffrättsliga åtgärder mot korruption och tjänstefel (SOU 2025:87) i relevanta delar

Utredningens uppdrag

Vårt övergripande uppdrag har varit att se över den straffrättsliga lagstiftningen om korruption och tjänstefel i syfte att säkerställa att lagstiftningen är effektiv, ändamålsenlig och anpassad till Sveriges internationella åtaganden. Uppdraget har innehållit två huvudsakliga delar med tydliga beröringspunkter.

En första del av uppdraget har bestått i att se över den straffrättsliga lagstiftningen om korruption. Det har innefattat att utvärdera tillämpningen av 2012 års reform av den straffrättsliga korruptionslagstiftningen, mot bakgrund av den tid som har gått och den kritik som har riktats mot lagstiftningen, och ta ställning till om den är effektiv och modern eller om det finns behov av förändringar.

Uppdraget i denna del har bland annat omfattat att överväga om straffansvaret för tagande av muta och givande av muta är ändamålsenligt utformat. Med hänsyn till uppdragets syfte har vi även funnit skäl att se över åtalsprövningsregeln samt överväga om straffskalorna och kvalificeringsgrunderna bör ändras. Vidare har vi haft i uppdrag att analysera och ta ställning till om tillämpningsområdet för straffbestämmelsen om trolöshet mot huvudman bör ändras eller förtydligas eller om det finns behov av att på annat sätt utvidga straffansvaret för förtroendemissbruk. Mot bakgrund av att någon lagföring av brottet handel med inflytande inte har skett sedan brottet infördes 2012 har vi även funnit skäl att analysera om den straffbestämmelsen är ändamålsenligt utformad.

Därutöver har vi haft i uppdrag att analysera vilka ytterligare möjligheter det finns att bekämpa korruption i internationella affärsförbindelser. Uppdraget har innefattat att överväga och ta ställning till dels om straffansvaret för näringsidkares korruption i affärsförbindelser bör ändras eller förtydligas, dels om korruptionsbrott som begås utomlands bör undantas från kravet på dubbel straffbarhet.

Den andra delen av uppdraget har bestått i att ta ställning till om det straffrättsliga ansvaret för tjänstefel bör utvidgas och, oavsett ställningstagande i sak, lämna författningsförslag som innebär att straffansvaret utvidgas till att omfatta även annat än åtgärder som vidtagits vid myndighetsutövning. Inom ramen för dessa överväganden har vi haft i uppdrag att undersöka om sådana åtgärder som strider mot grundlagsskyddade medborgliga fri- och rättigheter, medför stora ekonomiska konsekvenser eller består av så kallat domstolstrots är kriminaliserade i tillräcklig utsträckning. I en sådan analys bör det enligt våra direktiv övervägas särskilt om straffansvaret bör utökas till åtgärder som omfattas av dagens undantag för förtroendevalda. Vidare omfattar uppdraget att analysera om förmågan att hantera pressade situationer på ett rimligt sätt samt gott omdöme tillmäts tillräcklig betydelse vid bedömningen av rekvisitet ”vad som gäller för uppgiften”. Slutligen har vi haft i uppdrag att undersöka om begränsningen i straffansvaret för gärningar som är att

anse som ringa är adekvat utformad eller om det finns behov av förändringar.

Problembilden

Korruption används som samlingsbeteckning för förfaranden som medför att beslut och handlingsprocesser påverkas på ett otillbörligt sätt. Enligt en bred definition av begreppet innebär korruption att utnyttja sin ställning för att uppnå otillbörlig fördel för egen eller annans vinning. Det kan ske i utbyte mot förmåner, eller utan att det erbjuds eller överlämnas mutor. Även så kallad vänskapskorruption, svågerpolitik eller nepotism är att betrakta som former av korruption.

Korruptionens skadeverkningar är stora, både nationellt och internationellt. De direkta skadorna kan bestå i bland annat dyrare, sämre eller mindre säkra varor och tjänster, eller att någon otillbörligt missgynnas i en viss situation. Särskilt allvarliga för samhället är de mer indirekta konsekvenserna. Inom offentlig verksamhet utgör korruption ett hot mot grundläggande demokratiska principer om likabehandling, rättssäkerhet och effektivitet. När förtroendevalda eller offentliga tjänstemän, i stället för att iaktta objektivitet och saklighet, utnyttjar sin ställning för att gynna egna intressen hotas grundläggande principer i en rättsstat. Det skadar i sin tur förtroendet för det offentliga. När tilliten till det offentliga skadas minskar också medborgarnas benägenhet att verka för det allmänna såsom att delta i val, betala skatt, att vända sig till polis, att vittna med mera. En utbredd korruption hotar därför ytterst rättsstaten och det demokratiska systemet. I privat sektor kan korruption snedvrida konkurrensen, missgynna det fria handelsutbytet och ha en hämmande effekt på handel och ekonomisk tillväxt.

Utredningen har tillsatts mot bakgrund av den kritik som har riktats mot den straffrättsliga korruptionslagstiftningen och det behov som finns av att säkerställa att lagstiftningen är anpassad till dagens utmaningar. En sådan utmaning är att korruption alltmer kommit att associeras med organiserad brottslighet. Korruption och otillåten påverkan är verktyg för den organiserade brottsligheten för att skaffa sig makt och inflytande, till exempel genom att få tag på information eller påverka myndighetsbeslut. Insiderverksamhet och infiltration är ett växande problem i svensk offentlig förvaltning. Att skydda den offentliga förvaltningen från korruption är därför av största vikt för att bekämpa den organiserade brottsligheten.

Ett särskilt riskområde för korruption är offentlig upphandling. Den offentliga förvaltningen upphandlar varor och tjänster för närmare 900 miljarder kronor per år. Korruption inom offentlig upphandling, liksom i annan offentlig verksamhet, skadar medborgarnas förtroende för det offentliga. Det kan också leda till dyrare upphandlingar på bekostnad av skattemedel och att seriösa företag konkurreras ut till förmån för oseriösa företag, inklusive företag med koppling till organiserad brottslighet. Kontrollsystem och regelverk måste anpassas till ett samhälle där det offentliga fullgör en allt större del av sina åtaganden genom upphandlingar.

När handel och ekonomisk verksamhet i allt större utsträckning är global blir det också tydligt att korruption är en gränsöverskridande företeelse, vars negativa konsekvenser har förutsättningar att påverka alla samhällen och ekonomier. Korruptionens gränsöverskridande karaktär gör internationellt samarbete för att förebygga, utreda och lagföra korruption helt nödvändigt. Under de senaste 30 åren har det internationella arbetet med att bekämpa korruption intensifierats. Sverige har fått kritik från internationella organisationer för bristande förmåga att utreda och lagföra internationella korruptionsbrott. Det bör därför ses över hur Sverige bättre kan bidra till den internationella kampen mot korruption.

Det ska slutligen framhållas att korruption är ett mångfacetterat fenomen som för att motverkas kräver en bred uppsättning av åtgärder från samhällets sida. Den straffrättsliga lagstiftningen är bara ett av flera verktyg, men har en central plats i det arbetet.

[…]

Ett utvidgat ansvar för missbruk av det offentliga uppdraget

Det finns behov av ett utvidgat ansvar för missbruk av offentlig ställning

Straffbestämmelserna om mutbrott och om tjänstefel avser i stor utsträckning att skydda samma intressen. Liksom ansvaret för mutbrott i offentlig verksamhet syftar reglerna om ansvar för tjänstefel till att skydda medborgarnas intresse av att offentliga funktioner fullgörs på ett korrekt sätt, utan ovidkommande hänsyn, och till att upprätthålla förtroendet för den offentliga verksamheten. I de fall någon i offentlig tjänst tar otillbörlig hänsyn eller gör avsteg från föreskrivna beslutsprocesser – utan att någon otillbörlig förmån begärts, utlovats eller mottagits och mutbrottslagstiftningen därmed inte är tillämplig – kan handlingen omfattas av ansvaret för tjänstefel. En förutsättning enligt nuvarande straffbestämmelse om tjänstefel är att åtgärden vidtagits vid myndighetsutövning.

Vi har sett behov av att stärka ansvaret för missbruk och otillbörligt utnyttjande av allmänna medel, bland annat i samband med offentlig upphandling. Förvaltning av offentliga medel är vanligen en myndighetsintern företeelse som saknar samband med myndighetsutövning. Inte heller åtgärder i samband med inköp och offentlig upphandling anses som regel vara myndighetsutövning. Missbruk av allmänna medel i samband med den typen av åtgärder omfattas därför inte av det straffrättsliga ansvaret för tjänstefel. I många fall kan sådant missbruk träffas av andra straffrättsliga bestämmelser. Det går emellertid att tänka sig fall då någon åsidosätter reglerna i samband med offentlig upphandling eller annars i samband med förvaltning av offentliga medel i syfte att gynna ett visst intresse på det allmännas bekostnad utan att någon nuvarande straffbestämmelse kan tillämpas på handlandet. Med hänsyn till det starka intresset av att motverka all form av korruption vid offentliga upphandlingar och annan förvaltning av allmänna medel anser vi att den luckan bör täppas till.

Vi har även bedömt att det finns ett behov av att utöka ansvaret för vissa former av så kallat kommunalt lag- och domstolstrots. Frågan om vilket ansvar som ska kunna utkrävas av förtroendevalda och tjänstemän i kommuner som satt sig över gällande lag och, när besluten sedan upphävts i samband med kommunalbesvär, inte brytt sig om verkställighetsförbud eller meddelade domar har berörts i ett flertal utredningar. Handlandet omfattas som regel inte av ansvaret för tjänstefel eftersom det sällan är fråga om myndighetsutövning. Ledamöter i statliga och kommunala beslutande församlingar är dessutom undantagna från straffansvaret för tjänstefel.

Vi har bedömt att det finns skäl att skilja på olika fall av lag- och domstolstrots eftersom de bakomliggande skälen till sådant ”trots” kan vara mycket olika. I vissa fall, såsom när underlåtenheten att handla beror på bristande resurser, framstår andra åtgärder än straffrättsliga som lämpligare. I de fall då enskilda tjänstemän eller förtroendevalda utnyttjar sin ställning genom att uppsåtligen åsidosätta lag eller författning för att gynna sig själv eller för att gynna eller missgynna någon annan anser vi däremot att det är fråga om ett straffvärt handlande som bör omfattas av straffansvar. Ett sådant straffrättsligt ansvar kan inte anses utgöra ett ingrepp i det kommunala självstyret utan snarare en åtgärd för att stärka och bevara grundläggande demokratiska principer.

Vidare anser vi att det kan ifrågasättas om det svenska straffansvaret för tjänstefel, som är begränsat till åtgärder vid myndighetsutövning och som undantar vissa förtroendevalda, fullt ut lever upp till Sveriges internationella åtaganden.

Sammantaget bedömer vi att det finns ett behov av att utvidga straffansvaret så att det träffar vissa former av missbruk av det offentliga uppdraget, även när det inte har samband med myndighetsutövning. Det har däremot inte framkommit något behov av en utvidgad kriminalisering som särskilt tar sikte på åtgärder som strider mot grundlagsskyddade medborgliga fri- och rättigheter. Vi anser också att det redan nu, inom ramen för den helhetsbedömning som domstolarna måste göra vid bedömningen av om åsidosättandet av vad som gäller för uppgiften varit oaktsamt, finns möjlighet att på ett ändamålsenligt sätt beakta förmågan att hantera pressade situationer och betydelsen av gott omdöme. Något reformbehov i det avseendet anser vi därför inte finnas.

Ett nytt straffansvar för missbruk av offentlig ställning införs

Vi bedömer alltså att det straffrättsliga skyddet mot missbruk av det offentliga uppdraget bör stärkas och har övervägt i huvudsak två möjliga sätt att göra det på. Vi anser att alternativet att ta bort eller ändra avgränsningen till myndighetsutövning i den nuvarande bestämmelsen om tjänstefel av flera skäl inte är att föredra. Vårt förslag är i stället att det införs en ny straffbestämmelse som utvidgar ansvaret för missbruk av det offentliga uppdraget till att omfatta även annat än åtgärder som vidtas vid myndighetsutövning. Straffansvaret bör inte avgränsas till missbruk av allmänna medel utan bör ha ett bredare tillämpningsområde som fångar in även annat åsidosättande av lag med ett otillbörligt syfte. En sådan bredare kriminalisering kan träffa olika former av missbruk av det offentliga uppdraget, såsom fall av vänskapskorruption eller infiltration även när de inte

har samband med myndighetsutövning eller missbruk av allmänna medel. Vi föreslår att bestämmelsen ska rubriceras *missbruk av offentlig ställning* och placeras i den föreslagna nya lagen om straff för vissa korruptionsbrott.

Den föreslagna straffbestämmelsen är utformad med förebild i artikel 19 om missbruk av tjänsteställning (*abuse of functions*) i FN:s konvention mot korruption. Straffansvaret ska träffa den som vid utövandet av offentlig tjänst eller offentligt uppdrag uppsåtligen vidtar eller underlåter att vidta en åtgärd i strid med lag eller annan författning. Tillämpningsområdet föreslås därtill vara begränsat till sådana fall där syftet är att uppnå en otillbörlig förmån för gärningspersonen själv eller för någon annan eller att otillbörligt missgynna annan. Brottet ska vara subsidiärt till tjänstefel.

Eftersom den föreslagna straffbestämmelsen om missbruk av offentlig ställning i huvudsak har samma skyddsintressen som andra korruptionsbrott anser vi att straffskalan bör utformas i överensstämmelse med straffskalan för mutbrott. Straffet för missbruk av offentlig ställning av normalgraden föreslås vara böter eller fängelse i högst tre år. Vi föreslår att det också införs ett grovt brott med en straffskala om fängelse i lägst två år och högst sex år. Kvalifikationsgrunder föreslås anges och utformas i överensstämmelse med de för grovt mutbrott.

Bestämmelsen om straffrihet för ringa tjänstefel förtydligas

Gärningar som vid en helhetsbedömning är att anse som ringa är undantagna från straffansvar. Vi anser att undantaget från straffansvar för ringa brott har goda skäl för sig. Fel som begås i tjänsten kan vara av mycket varierande slag. I de fall då felet beror på en felbedömning eller annan oaktsamhet och någon skada inte uppstått eller är mycket liten bör det finnas ett utrymme att undanta gärningen från straffansvar.

Det är av stor betydelse – både för den enskilde tjänstemannen och för allmänhetens förtroende för den offentliga förvaltningen – att det, i den utsträckning som är möjlig, tydliggörs vad som ska bedömas som ett straffbart tjänstefel. För att öka förutsägbarheten och bidra till en mer enhetlig rättstillämpning förslår vi att det i lagtexten förtydligas vilka omständigheter som kan beaktas vid bedömningen av om en gärning är att anse som ringa. Det bör anges att det ska tas hänsyn till verksamhetens art, den ställning och de uppgifter som gärningsmannen har, graden av oaktsamhet, om åtgärden inneburit skada eller risk för skada eller olägenhet, samt övriga omständigheter. Utrymmet att bedöma brottet som ringa vid åsidosättande av grundlagsskyddade fri- och rättigheter eller andra regler av grundläggande betydelse för den enskilde ska vara mycket litet.

En skärpt straffskala för tjänstefel

Vi anser att det finns skäl att se mycket allvarligt på fall där en tjänsteman, vid myndighetsutövning, uppsåtligen åsidosatt vad som gäller för uppgiften, och därigenom allvarligt missbrukat sin ställning eller orsakat avsevärd skada eller en betydande otillbörlig förmån för någon. De brott som rubriceras som grova kan orsaka stor skada för såväl det allmänna som för enskilda samt allvarligt påverka medborgarnas förtroende för det

offentliga. Vi föreslår därför att minimistraffet för grovt tjänstefel ska höjas till fängelse i två år. Det innebär att straffskalan blir densamma som för andra allvarliga brott med liknande skyddsintresse, bland annat mutbrott. Den befintliga kvalifikationsgrunden för grovt brott, som tar sikte på om gärningen har medfört allvarligt förfång eller betydande otillbörlig förmån, föreslås också förtydligas.

För brott av normalgraden föreslås maximistraffet höjas till fängelse tre år. Straffet för tjänstefel föreslås även fortsättningsvis kunna bestämmas till böter.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Vi föreslår att de författningsändringar vi föreslår ska träda i kraft den 1 januari 2027. Det bedöms i huvudsak inte krävas några särskilda övergångsbestämmelser.

Konsekvenser

Om våra förslag genomförs kommer de att medföra ökade kostnader för staten. De kommer främst att belasta Kriminalvården genom fler lagföringar och längre utdömda straff men även Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och domstolarna.

En uppskattning är att kostnadsökningen för Kriminalvården kommer uppgå till sammanlagt 23 miljoner kronor per år. De föreslagna förändringarna kan inte genomföras utan att ett ekonomiskt tillskott tillförs myndigheten. De ekonomiska konsekvenserna för Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och de allmänna domstolarna samt kostnaderna för ombud kan förväntas bli förhållandevis begränsade, trots förslagens omfattning. Det är framför allt det nya brottet missbruk av offentlig ställning som kan förväntas leda till ökade kostnader (15–20 miljoner för Polismyndigheten, 5 miljoner för Åklagarmyndigheten, 2,5 miljoner för domstolarna och 2,4 miljoner för rättsliga biträden per år). För domstolarna bör kostnaden kunna hanteras inom befintliga anslag. Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten bör tillföras ytterligare medel för att inte resurserna för att utreda andra korruptionsbrott ska påverkas.

Förslagen bedöms kunna leda till kostnadsökningar för ett utökat förebyggande arbete för vissa företag. Kostnadsökningarna kommer framför allt att drabba företag med stor internationell verksamhet och företag som inte redan i dag bedriver ett förebyggande antikorruptionsarbete. Vi bedömer dock att en sådan ökad kostnad är motiverad utifrån de intressen som arbetet ska bidra till att skydda. Mot bakgrund av de internationella regler som redan finns på korruptionsbekämpningens område anser vi att risken för att den föreslagna straffbestämmelsen kan få effekter av betydelse för svenska företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt är begränsad. Om förslagen leder till den eftersträvade effekten, dvs. ett ökat förebyggande arbete och mindre korruption i internationella affärsförbindelser, skapar det bättre

förutsättningar för seriösa företag, liksom konkurrenskraft i näringslivet i stort.

Förslagen förväntas ha positiva effekter för det brottsförebyggande arbetet och för förtroendet för den offentliga verksamheten. Förslagen bedöms inte inskränka den kommunala självstyrelsen eller medföra några andra konsekvenser av det slag som anges i 15 § kommittéförordningen.

Betänkandets lagförslag i relevanta delar

Förslag till lag (2027:000) om straff för vissa korruptionsbrott

Härigenom föreskrivs följande.

[…]

Missbruk av offentlig ställning

11 § Den som, i annat fall än som avses i 20 kap. 1 § brottsbalken, vid utövandet av offentlig tjänst eller offentligt uppdrag vidtar eller underlåter att vidta en åtgärd i strid med lag eller annan författning, för att uppnå en otillbörlig förmån för sig själv eller för annan, döms för *missbruk av offentlig ställning* till böter eller fängelse i högst tre år. Detsamma gäller om åtgärden vidtas eller underlåts för att otillbörligt missgynna annan.

12 § Om brott som avses i 11 § är grovt, döms för *grovt missbruk av offentlig ställning* till fängelse i lägst två år och högst sex år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas

1. om gärningen innefattat missbruk av särskilt ansvarsfull ställning eller annars har begåtts inom ramen för särskilt samhällsviktig verksamhet,
2. om värdet av förmånen har varit betydande eller gärningen har eller kunde ha medfört betydande vinning eller avsevärd skada,
3. om gärningen har ingått i en brottslighet som utövats i organiserad form eller annars systematiskt, eller
4. om gärningen annars varit av särskilt farlig art.

[…]

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken[1]

dels att 10 kap. 5 a–e §§ ska upphöra att gälla,

dels att 2 kap. 3 och 5 §§, 10 kap. 9 och 10 §§, 17 kap. 8 §, 20 kap. 1 § samt 36 kap. 6 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken till 10 kap. ska lyda ”Om förskingring och annan trolöshet”.

[…]

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
20 kap.	
1 §[2]	
Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften *skall dömas* för *tjänstefel* till böter eller fängelse i högst *två* år. *Om gärningen med hänsyn till gärningsmannens befogenheter eller uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller till andra omständigheter är att anse som ringa, skall inte dömas till ansvar.*	Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning, genom handling eller underlåtenhet, åsidosätter vad som gäller för uppgiften *döms* för *tjänstefel* till böter eller fängelse i högst *tre* år.
Om *ett brott som avses i första stycket* har begåtts uppsåtligen och är *att anse som* grovt, *skall dömas* för *grovt tjänstefel* till fängelse, lägst *sex månader* och högst sex år. Vid *bedömande* av om brottet är grovt *skall* särskilt beaktas om gärningsmannen allvarligt har missbrukat sin ställning eller om gärningen *för någon enskild eller det allmänna har medfört allvarligt förfång eller otillbörlig förmån som är betydande.*	Om *brottet* har begåtts uppsåtligen och är grovt, *döms* för *grovt tjänstefel* till fängelse *i* lägst *två år* och högst sex år. Vid *bedömningen* av om brottet är grovt *ska det* särskilt beaktas om gärningsmannen allvarligt har missbrukat sin ställning eller om gärningen *har eller kunde ha medfört avsevärd skada eller en betydande otillbörlig förmån för någon.*
	Om gärningen med hänsyn till verksamhetens art, gärningsmannens ställning, skadan eller risken för skada, graden av oaktsamhet och övriga omständigheter är att anse

[1] Senaste lydelse av 10 kap. 5 a–e §§ 2012:301.
[2] Senaste lydelse 1989:608.

Den som är ledamot av en beslutande statlig eller kommunal församling *är inte underkastad* ansvar enligt första eller andra stycket för någon åtgärd som han vidtar i denna egenskap.	Den som är ledamot av en beslutande statlig eller kommunal församling *omfattas inte av* ansvar enligt första eller andra stycket för någon åtgärd som han *eller hon* vidtar i denna egenskap.
Vad som sägs i första *och* andra *styckena skall inte heller tillämpas*, om gärningen är belagd med straff enligt någon annan bestämmelse.	*Det ska inte heller dömas till ansvar enligt* första *eller* andra *stycket*, om gärningen är belagd med *samma eller strängare* straff enligt någon annan bestämmelse.
[…]	

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:260) om offentlig anställning

Härigenom föreskrivs att 22 § lagen (1994:260) om offentlig anställning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
22 §[1]	
Den som är skäligen misstänkt för att i sin anställning ha begått brott ska anmälas till åtal, om misstanken avser	
1. följande brott enligt brottsbalken:	
a. tagande av muta enligt 10 kap. 5 a §,	*a.* tjänstefel eller grovt tjänstefel enligt 20 kap. 1 §, eller
b. grovt tagande av muta enligt 10 kap. 5 c §,	*b.* brott mot tystnadsplikt enligt 20 kap. 3 § första stycket eller grovt brott mot tystnadsplikt enligt 20 kap. 3 § tredje stycket, eller
c. tjänstefel eller grovt tjänstefel enligt 20 kap. 1 §, eller	
d. brott mot tystnadsplikt enligt 20 kap. 3 § första stycket eller grovt brott mot tystnadsplikt enligt 20 kap. 3 § tredje stycket, eller	
	2. följande brott enligt lagen (2027:000) om straff för vissa korruptionsbrott:
	a. mutbrott, ringa mutbrott eller grovt mutbrott enligt 2-4 §§, eller
	b. missbruk av offentlig ställning eller grovt missbruk av offentlig ställning enligt 11 och 12 §§, eller
2. annat brott, om det kan antas föranleda någon annan påföljd än böter.	*3.* annat brott, om det kan antas föranleda någon annan påföljd än böter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

[1] Senaste lydelse 2023:498.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttrande över betänkandet lämnats av AB Svenska Spel, Arbetsgivarverket, Bolagsverket, Brottsförebyggande rådet, Centrum för rättvisa, Domstolsverket, Ekobrottsmyndigheten, Exportkreditnämnden, Finansinspektionen, Företagarna, Grums kommun, Hovrätten för Västra Sverige, Huddinge kommun, Justitiekanslern, Kammarkollegiet, Kommerskollegium, Konkurrensverket, Kriminalvården, Kronofogdemyndigheten, Landsorganisationen i Sverige, Lidingö kommun, Linköpings kommun, Luleå kommun, Läkemedelsindustriföreningen, Malmö kommun, Malmö tingsrätt, Polismyndigheten, Regelrådet, Region Jämtland Härjedalen, Region Kronoberg, Region Norrbotten, Region Stockholm, Region Värmland, Revisorsinspektionen, Riksdagens ombudsmän, Skatteverket, Skellefteå kommun, Skövde kommun, Spelinspektionen, Statskontoret, Stockholms tingsrätt, Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, Sundbybergs kommun, Svea hovrätt, Svensk Handel, Svenskt Näringsliv, Sveriges advokatsamfund, Sveriges akademikers centralorganisation, Sveriges domareförbund, Sveriges Kommuner och Regioner, Södertälje kommun, Tierps kommun, Tjänstemännens centralorganisation, Transparency International Sverige, Trelleborgs kommun, Tullverket, Upphandlingsmyndigheten, Åklagarmyndigheten, Örebro kommun, Östersunds tingsrätt.

Yttrande har också inkommit från Akavia, Fackförbundet ST, Försvarets materielverk, Medborgarrättsrörelsen i Sverige, Naturvetarna, Offentliganställdas förhandlingsråd, Region Skåne, SRAT och Uppsala universitet (UU-RESC). Därutöver har yttrande inkommit från en privatperson.

Följande remissinstanser har inte svarat eller har angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Arvika kommun, Bollnäs kommun, Business Sweden, FAR, Gällivare kommun, Gävle kommun, Hofors kommun, Institutet Mot Mutor, Internationella Handelskammarens Svenska Nationalkommitté, Jokkmokks kommun, Kalix kommun, Krokoms kommun, Kävlinge kommun, Lunds universitet (juridiska fakulteten), Lysekils kommun, Norrtälje kommun, Nykvarns kommun, Oskarshamns kommun, Riksidrottsförbundet, Sponsrings & Eventsverige, Stockholms handelskammare, Stockholms universitet (juridiska fakulteten), Strängnäs kommun, Svenska Bankföreningen, Svenska Journalistförbundet, Sveriges Marknadsförbund, Vännäs kommun och Västerås kommun.

Sammanfattning av betänkandet En straffreform (SOU 2025:66) i relevanta delar

Våra förslag i korthet

Vi föreslår i detta betänkande att påföljdssystemet får en helt ny struktur med bl.a. nya regler för straffmätningen och införandet av villkorligt fängelse. I korthet innebär förslagen följande.

[…]

- En bred översyn av straffskalorna i brottsbalken och annan lagstiftning genomförs i syfte att straffskalorna ska motsvara brottslighetens allvar. Ett femtiotal ändringar görs i straffskalor.

[…]

I det följande ger vi en något utförligare redogörelse för inriktningen av vårt uppdrag, innebörden av våra förslag och skälen för våra ställningstaganden.

Vårt uppdrag

Vår övergripande uppgift har bestått i att göra en översyn av straffskalorna och reformera påföljdssystemet. Syftet med uppdraget har varit att straffskalorna på ett bättre sätt än i dag ska återspegla brottens allvar och att påföljderna som döms ut ska framstå som rimliga och rättvisa. Inom ramen för reformen har vi bl.a. haft i uppdrag att

- genomföra en översyn av straffskalorna för de enskilda brotten och föreslå ändringar av de yttre begränsningarna för straffskalorna,

[…]

En översyn av straffskalorna

Behovet av en översyn

Vi har haft i uppdrag att se över straffskalorna för de enskilda brotten och föreslå de ändringar som bedöms vara nödvändiga för att straffskalorna ska återspegla brottens allvar. Översynen har gällt både brotten i brottsbalken och sådana straffskalor som finns i annan lagstiftning (den s.k. specialstraffrätten). Uppdraget har omfattat att föreslå ändringar såväl i de enskilda straffskalorna som av de yttre begränsningarna för straffskalorna. Den överlappning som finns mellan olika grader av gradindelade brott har vi haft i uppdrag att föreslå begränsningar av eller, om det bedöms vara lämpligt, helt avskaffa. Dessutom har vi haft i uppdrag att föreslå

nödvändiga följdändringar, exempelvis vad gäller regleringen om omvandling av fängelse på livstid.

Utformningen av de nuvarande straffskalorna är resultatet av överväganden som har gjorts vid olika tillfällen genom åren. Lagrådet och remissinstanser har upprepade gånger i olika lagstiftningsärenden påpekat att det finns ett behov av en mer övergripande och sammanhållen översyn av straffskalorna. Någon mer enhetlig bedömning av straffskalorna har emellertid inte gjorts i närtid. Många straffskalor har varit oförändrade under en längre tid. Vissa fördes till och med över oförändrade till brottsbalken när den trädde i kraft 1965. Andra straffskalor har samtidigt varit föremål för ett flertal förändringar genom åren. Samtidigt kan synen på hur allvarliga olika brott bör anses vara och i förlängningen hur straffskalorna bör vara utformade påverkas av samhällsutvecklingen. De nuvarande straffskalornas utformning, sedda som en helhet, vilar alltså på en relativt bräcklig grund. Det har därför framstått som angeläget med ett helhetsgrepp om straffskalornas utformning.

De förhållanden som bör vara styrande för straffskalornas utformning

Vår översyn av straffskalorna har gjorts med utgångspunkten att skalorna ska återspegla allvaret (eller svårheten) i brottsligheten. I sammanhanget är principerna om proportionalitet och ekvivalens centrala. Dessa principer innebär att svårare brott ska bestraffas strängare än lindrigare brott och att lika allvarliga brott ska bestraffas lika strängt.

Om andra hänsyn än allvaret i brottsligheten tillåts påverka straffskalornas utformning, riskerar det att bidra till att det framstår som oklart och oförutsägbart vilka brott som förtjänar vilka straff. Det skulle också försvåra möjligheterna att kunna få en uppfattning om hur allvarligt lagstiftaren i själva verket har ansett att ett visst brott är genom att jämföra olika straffskalor. Straffskalornas utformning ska alltså inte påverkas av andra hänsyn än allvaret i brottsligheten. Bedömningen av allvaret i en viss typ av brottslighet består i en värdering av den skada, kränkning eller fara ett visst brott typiskt sett kan sägas innebära. Antaganden om straffets allmän- eller individualpreventiva effekter bör inte läggas till grund för bedömningen av straffnivåerna.

En annan utgångspunkt för vår översyn har varit att straffskalorna bör ha en tillräcklig spännvidd, vars omfattning kan variera mellan olika brott. Det bidrar till att straffet kan bestämmas på ett nyanserat sätt i det enskilda fallet. Avsikten har vidare varit att de ändringar vi föreslår av straffskalorna inte ska påverka gränsdragningen mellan olika svårhetsgrader av brott. Avseende överlappningen mellan straffskalorna för olika grader av brott har vi bedömt att det praktiska behovet av överlappningen är begränsat, men att det inte är påkallat att avskaffa den för samtliga gradindelade brott. Vår översyn av straffskalorna har gjorts med det förhållandet att straffskalorna vid gradindelade brott inte bör överlappa varandra mer än nödvändigt i åtanke. Översynen innebär i många fall att överlappningarna blir mindre.

Straffskalornas ramar

I syfte att uppnå ett så ändamålsenligt system som möjligt föreslår vi att allmänt fängelseminimum höjs från 14 dagar till en månad. Nivån för det antal dagsböter som ska kunna dömas ut anser vi dock kan lämnas oförändrad.

Brottsbalken innehåller en begränsning som innebär att fängelse på viss tid inte får överstiga tio år, när livstids fängelse inte är föreskrivet för brottet. Den tioårsgränsen har historiska skäl och har numera spelat ut sin roll. Vi föreslår därför att den tas bort. I stället ska fängelse kunna dömas ut på viss tid eller på livstid enligt vad som framgår av straffskalan för brottet eller annars är särskilt föreskrivet. Därigenom kan straffskalorna utformas på ett mer nyanserat sätt, utifrån hur allvarligt det finns anledning att se på de olika brotten. Konkret möjliggör det att längre straff än tio år kan föreskrivas för grova och synnerligen grova grader av vålds- och sexualbrott där maximistraffen i dag är fängelse i högst tio år och livstids fängelse inte är föreskrivet. Även i övrigt bör minimi- och maximistraffen som anges i de enskilda straffskalorna kunna bestämmas på ett så nyanserat sätt som möjligt.

Det längsta tidsbestämda fängelsestraffet som kan föreskrivas i straffskalor, fängelse i 18 år, anser vi bör lämnas oförändrat. När straffvärdet är så högt att det straffet inte räcker till får lagens strängaste straff – livstidsstraffet – användas. Eftersom gränsen på 18 år finns kvar föreslår vi inte ändringar av regleringen om omvandling av fängelse på livstid. Mot bakgrund av vårt förslag om en höjning av allmänt fängelseminimum till en månad föreslår vi dock att den kortaste tid till vilken böter som inte har betalats ska kunna förvandlas till fängelse ska höjas från 14 dagar till en månad.

Närmare ett femtiotal ändringar i straffskalor

Genomförandet av översynen

Antalet straffskalor som finns är mycket stort. Det finns inte någon sammanställning i lagtext eller i övrigt som anger de straffbestämmelser som finns utanför brottsbalken. Vid översynen av straffskalorna har vi inventerat och analyserat ett stort antal straffskalor i gällande författningar. Översynen har även inneburit att vi har haft anledning att gå igenom relevanta förarbetsuttalanden i tidigare lagstiftningsärenden som ett led i att fastställa bakgrunden till att en viss straffskala har fått den utformning som har kommit att bli fallet. Vi har också beaktat annat lagstiftningsarbete avseende straffskalor, inriktat på en eller flera straffskalor på specifika områden, som har pågått parallellt med vårt arbete.

Vi har genomfört översynen av straffskalorna med det förhållandet för ögonen att översynen bör resultera i praktiskt genomförbara förslag som är förenliga med våra förslag avseende övriga delar av påföljdssystemet. Ett ingångsvärde har varit att en analys av en viss straffskala kan leda till att det inte finns anledning att ändra den, även med beaktande av hur samhället har utvecklats sedan den infördes. Så kan vara fallet också när straffskalan inte har ändrats under en längre tid eller ens sedan brotts-

balken infördes. Det förändrar dock inte det förhållandet att översynen av straffskalorna är bred och genomgripande.

Förslagen till ändringar av straffskalor baseras på de förhållanden vi anser bör ligga till grund för utformningen av straffskalor och avser många olika typer av brott. Vi föreslår närmare ett femtiotal ändringar i straffskalor i brottsbalken och i annan lagstiftning. En sammanfattande redogörelse över ändringarna ges i det följande.

Straffskalorna i brottsbalken

[…]

Andra brott i brottsbalken

Utöver de ändringar av straffskalor som hittills har berörts föreslår vi ett antal ytterligare ändringar av straffskalor i brottsbalken för andra typer av brott. Som några exempel kan framhållas att minimistraffet för mened höjs från allmänt fängelseminimum till fängelse i sex månader och att maximistraffet för involverande av en underårig i brottslighet höjs från fängelse i fyra år till fängelse i sex år.

[…]

Ekonomiska konsekvenser av våra förslag

Ett påföljdssystem med villkorligt fängelse

Förslagen kommer att påverka framför allt Kriminalvården i mycket stor omfattning.

Vi bedömer att införandet av ett system med villkorligt fängelse kan förväntas medföra en minskning av tidigare ostraffade personer som med hänvisning till brottslighetens art döms till ovillkorliga fängelsestraff på upp till sex månader. Samtidigt kommer fler fängelsestraff att nå upp till sex månader – och följaktligen dömas ut ovillkorligt – med hänsyn framför allt till ett större utnyttjande av straffskalans spännvidd.

Våra förslag innebär vidare att de icke frihetsberövande påföljderna för vuxna lagöverträdare, dvs. villkorligt fängelse med tilläggssanktioner, kommer att få ett tydligare och i vissa fall mer ingripande innehåll. Behovet av insatser från frivården kommer således att öka och därmed frivårdens kostnader. Till detta kommer att brister i fullgörandet av en tilläggssanktion i vissa fall ska kunna leda till att beslutet om villkorlighet upphävs, vilket innebär att ett fängelsestraff som ursprungligen dömts ut villkorligt ska verkställas ovillkorligt. Det kommer därför även tillkomma kostnader för verkställighet i anstalt eller genom intensivövervakning med elektronisk kontroll på grund av bristande fullgörande av tilläggssanktion till villkorligt fängelse.

Sammantaget är vår bedömning ändå att införandet av ett system med villkorligt fängelse medför att man undviker att de straffskärpningar som vi föreslår leder till att antalet fängelseår och därmed kostnaderna ökar i ännu större utsträckning än vad som anges nedan under rubriken ”Övriga förslag”. Detta eftersom systemet med villkorligt fängelse kan förväntas

leda till att (ovillkorligt) fängelse kan undvikas i vissa fall där våra förslag om straffskalehöjningar och en skärpt straffmätning annars skulle medföra att ett sådant straff skulle ha dömts ut. Det gäller i första hand kortare (ovillkorliga) fängelsestraff för tidigare ostraffade personer.

Förutom för Kriminalvården kan våra förslag förväntas leda till utbildnings- och omställningskostnader för andra myndigheter som har att tillämpa de nya bestämmelserna, som t.ex. de allmänna domstolarna, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten och Polismyndigheten. Förslagen kommer också att få processrättsliga konsekvenser.

Vi gör bedömningen att våra förslag såvitt avser ett påföljdssystem med villkorligt fängelse sammantaget inte kommer öka det allmännas utgifter. Det bör dock betonas att effekten av våra förslag i hög utsträckning är beroende av andra förslag i detta betänkande och av andra förändringar som sker inom kriminalpolitiken.

Övriga förslag

Våra övriga förslag syftar i huvudsak till att det ska dömas ut längre och i viss mån även fler fängelsestraff än i dag. Det är mycket svårt att beräkna de ekonomiska konsekvenserna av förslagen eftersom flera omständigheter påverkar bedömningarna, exempelvis brottsutvecklingen, de brottsutredande myndigheternas prioriteringar och resurstilldelningen till dessa samt inte minst domstolarnas tillämpning av bestämmelserna. Analysen bygger därför på antaganden och uppskattningar och bör inte ses som något annat än en mycket grov skattning av de kostnadsmässiga effekterna av förslagen.

Vi bedömer sammantaget att våra förslag resulterar i totalt cirka 16 000 tillkommande fängelseår per år, vilket leder till ökade kostnader för Kriminalvården med cirka 16,3 miljarder kronor per år.

De föreslagna förändringarna kan inte genomföras utan att betydande ekonomiska tillskott tillförs Kriminalvården. Dessa tillskott bör finansieras inom ramen för de resurser som kan förväntas behöva tillföras myndigheten som en följd av Kriminalvårdens tidigare aviserade behov av anstalts- och häktesplatser.

Våra förslag förväntas inte med nödvändighet innebära några kostnadsökningar för Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten eller domstolarna som inte ryms inom ramen för befintliga anslag. I den mån användningen av förundersökningsbegränsning minskar till följd av våra förslag om en skärpt syn på flerfaldig brottslighet kommer fler brott att utredas beträffande dem som redan är misstänkta eller tidigare har lagförts för andra brott. Detta kan leda till att resurserna för att utreda brottsmisstankar i andra ärenden minskar. Vill man kompensera för en sådan effekt måste de brottsutredande myndigheterna tillföras ytterligare resurser, vilket i så fall medför en kostnadsökning. Som mest kan en sådan årlig kostnadsökning förväntas uppgå till 915 miljoner kronor för Polismyndigheten, 140 miljoner kronor för Åklagarmyndigheten och 57 miljoner kronor för Ekobrottsmyndigheten. En sådan kompensation leder i sin tur till att domstolarnas kostnader kommer att öka genom att det kommer att krävas mer tid för handläggning, förhandling och domskrivning beträffande de brottsmisstankar som tillkommer i berörda mål. I förlängningen kommer

även Kriminalvårdens kostnader att öka ytterligare, till följd av att de utdömda strafftiderna blir längre.

Ekonomiska konsekvenser av de förslag som inte följer av våra ställningstaganden

Om de förslag som inte följer av ställningstagandena genomförs kommer de att innebära ytterligare kostnader i förhållande till utredningens förslag med drygt 6,9 miljarder kronor. Straffreformen skulle därmed kosta 23,2 miljarder kronor per år i stället för 16,3 miljarder kronor per år.

De ökade kostnaderna är hänförliga till Kriminalvården avseende anstalts- och häktesplatser samt transporter med ytterligare drygt 4,6 miljarder kronor per år.

Därtill bedömer vi att det alternativa förslaget avseende skärpta straff för flerfaldig brottslighet kommer att föranleda kostnadsökningar i förhållande till utredningens förslag om 280 miljoner kronor per år för Åklagarmyndigheten, 114 miljoner kronor per år för Ekobrottsmyndigheten och 1,83 miljarder kronor per år för Polismyndigheten. Sammantaget skulle kostnadsökningen för dessa myndigheter uppgå till drygt 2,2 miljarder kronor.

Det alternativa förslaget innebärande att häktningspresumtionen sänks till ett år skulle medföra en kostnadsökning för statens kostnader för rättsliga biträden i förhållande till utredningens förslag med cirka 40 miljoner kronor per år och för Sveriges Domstolar med cirka 13 miljoner kronor per år såvitt avser handläggning av mål.

Kostnadsökningarna kan inte anses rymmas inom befintliga anslag.

Ikraftträdande

Vi bedömer att de nya bestämmelserna kan träda i kraft tidigast den 1 januari 2028. Vi föreslår därför detta datum för ikraftträdande.

Betänkandets lagförslag i relevanta delar

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken[1]

dels att 26 kap. 3 a §, 27 kap., 28 kap., 29 kap., 30 kap., 31 kap. 2 §, 34 kap. 7 § och 38 kap. 1, 2 och 2 a §§ ska upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 3 och 5 §§, 3 kap. 6, 7 och 9 §§, 4 kap. 6 d och 9 c §§, 5 kap. 2 och 3 §§, 6 kap. 1, 4 och 10 a §§, 7 kap. 4 §, 8 kap. 4 §, 9 kap. 3, 3 a–3 c, 5, 6 och 9 §§, 10 kap. 3 och 5–5 d §§, 11 kap. 1 och 2 §§, 12 kap. 3 §, 14 kap. 3 §, 15 kap. 1 §, 16 kap. 5 och 5 a §§, 20 kap. 1 och 3 §§, 25 kap. 8 §, 26 kap. 1, 2, 4, 5, 6, 8 och 25 §§, 31 kap. 3 §, 32 kap. 5 §, 34 kap. 1, 3, 4 och 6 §§, 35 kap. 7 §, 37 kap. 7 och 11 §§ och 38 kap. 3, 5, 6, 8, 9, 12, 19 och 20 §§ och rubrikerna till 31 och 32 kap. ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya kapitel, 27 och 28 kap., 13 nya paragrafer, 26 kap. 2 a och 5 a–5 d §§, 31 kap. 4–6 §§ och 34 kap. 4 a–4 e §§, och närmast före 26 kap. 1, 4, 5 a och 6 §§ och 34 kap. 1, 4 a och 6 §§ nya rubriker av följande lydelse,

dels att det ska införas en ny rubrik närmast före 26 kap. 10 § som ska lyda ”Prövotid, övervakning och särskilda föreskrifter efter villkorlig frigivning”, en ny rubrik närmast före 26 kap. 21 § som ska lyda ”Övriga bestämmelser” och en ny rubrik närmast före 34 kap. 5 § som ska lyda ”Förverkande av villkorligt medgiven frihet”.

[…]

20 kap.

1 §[2]

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften *skall* dömas för *tjänstefel* till böter eller fängelse i högst två	Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften *ska* dömas för *tjänstefel* till böter eller fängelse i högst två

[1] Senaste lydelse av

26 kap. 3 a § 2023:257	28 kap. 6 c § 2019:464	30 kap. 3 § 2016:491
27 kap. 1 § 1988:942	28 kap. 7 § 2021:249	30 kap. 4 § 2022:792
27 kap. 2 § 1991:240	28 kap. 8 § 2021:249	30 kap. 5 § 2021:1103
27 kap. 2 a § 1998:604	28 kap. 9 § 2020:373	30 kap. 6 § 2008:320
27 kap. 4 § 2005:967	28 kap. 11 § 2022:930	30 kap. 7 § 1998:604
27 kap. 5 § 1987:761	29 kap. 1 § 2010:370	30 kap. 8 § 2017:442
27 kap. 6 § 2016:491	29 kap. 2 § 2023:494	30 kap. 9 § 1998:604
28 kap. 1 § 1988:942	29 kap. 2 a § 2023:257	30 kap. 10 § 1988:942
28 kap. 2 § 1991:240	29 kap. 3 § 2010:370	30 kap. 11 § 1988:942
28 kap. 2 a § 2021:249	29 kap. 4 § 2010:370	31 kap. 2 § 2001:457
28 kap. 3 § 1998:604	29 kap. 5 § 2022:1016	34 kap. 7 § 2016:491
28 kap. 4 § 1983:240	29 kap. 5 a § 2022:792	38 kap. 1 § 2020:617
28 kap. 5 § 2021:249	29 kap. 6 § 2022:792	38 kap. 2 § 2006:891
28 kap. 5 a § 2021:249	29 kap. 7 § 2021:1103	38 kap. 2 a § 2018:1253.
28 kap. 6 § 2021:249	30 kap. 1 § 2006:891	
28 kap. 6 b § 2019:464	30 kap. 2 § 1988:942	

[2] Senaste lydelse 1989:608.

år. Om gärningen med hänsyn till gärningsmannens befogenheter eller uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller till andra omständigheter är att anse som ringa, *skall* inte dömas till ansvar.	år. Om gärningen med hänsyn till gärningsmannens befogenheter eller uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller till andra omständigheter är att anse som ringa, *ska* inte dömas till ansvar.
Om ett brott som avses i första stycket har begåtts uppsåtligen och är att anse som grovt, *skall* dömas för *grovt tjänstefel* till fängelse, lägst *sex månader* och högst sex år. Vid *bedömande* av om brottet är grovt *skall* särskilt beaktas om gärningsmannen allvarligt har missbrukat sin ställning eller om gärningen för någon enskild eller det allmänna har medfört allvarligt förfång eller otillbörlig förmån som är betydande.	Om ett brott som avses i första stycket har begåtts uppsåtligen och är att anse som grovt, *ska* dömas för *grovt tjänstefel* till fängelse, lägst *ett* och högst sex år. Vid *bedömningen* av om brottet är grovt *ska* särskilt beaktas om gärningsmannen allvarligt har missbrukat sin ställning eller om gärningen för någon enskild eller det allmänna har medfört allvarligt förfång eller otillbörlig förmån som är betydande.
Den som är ledamot av en beslutande statlig eller kommunal församling är inte underkastad ansvar enligt första eller andra stycket för någon åtgärd som han vidtar i denna egenskap.	Den som är ledamot av en beslutande statlig eller kommunal församling är inte underkastad ansvar enligt första eller andra stycket för någon åtgärd som han *eller hon* vidtar i denna egenskap.
Vad som sägs i första och andra styckena *skall* inte heller tillämpas, om gärningen är belagd med straff enligt någon annan bestämmelse.	Vad som sägs i första och andra styckena *ska* inte heller tillämpas, om gärningen är belagd med straff enligt någon annan bestämmelse.

[…]

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttrande över betänkandet lämnats av Alvesta kommun, Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Attunda tingsrätt, Barnombudsmannen, Bodens kommun, Bollnäs kommun, Bris – Barnens Rätt i Samhället, Brottsförebyggande rådet, Brottsofferjouren Sverige, Brottsoffermyndigheten, Bufff Sverige (Barn och ungdom med förälder/familjemedlem i fängelse, häkte eller frivård), Centrum för rättvisa, Civil Rights Defenders, Danderyds kommun, Diskrimineringsombudsmannen, Domstolsverket, ECPAT Sverige, Ekobrottsmyndigheten, Enköpings kommun, Eksjö kommun, Fackförbundet ST, Falu kommun, Fryshuset, Funktionsrätt Sverige, Föreningen Sveriges socialchefer, Förvaltningsrätten i Uppsala, Förvaltningsrätten i Linköping, Gävle kommun, Göteborgs tingsrätt, Göteborgs universitet (juridiska institutionen), Helsingborgs kommun, Helsingborgs tingsrätt, Hovrätten för Nedre Norrland, Hovrätten för Västra Sverige, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Huddinge kommun, Human Rights Watch Sverige, Högskolan i Gävle (Avdelningen för socialt arbete, kriminologi och folkhälsovetenskap), Höörs kommun, Institutet för mänskliga rättigheter, Integritetsskyddsmyndigheten, Justitiekanslern, Jämställdhetsmyndigheten, Jönköpings tingsrätt, Kammarrätten i Göteborg, Karlskoga kommun, Knas Hemma, Kramfors kommun, Kriminalvården, Kronofogdemyndigheten, Kustbevakningen, Linköpings universitet (Barnafrid – nationellt centrum för kunskap om våld mot barn), Ljusdals kommun, LSU (Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer), Luleå tingsrätt, Lunds universitet (juridiska fakulteten), Lycksele kommun, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Malmö tingsrätt, Mariestads kommun, Migrationsverket, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Mörbylånga kommun, Nacka kommun, Norrköpings tingsrätt, Nykvarns kommun, Partille kommun, Polismyndigheten, Region Blekinge, Region Gotland, Region Norrbotten, Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare, Riksförbundet FUB, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks), Riksorganisationen GAPF – Glöm aldrig Pela och Fadime, Rädda Barnen, Rädda Barnens ungdomsförbund (RBUF), Rättsmedicinalverket, Saco-S, Sandvikens kommun, Seko Kriminalvård, Skatteverket, Socialstyrelsen, Solna tingsrätt, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens institutionsstyrelse (SiS), Statens skolinspektion, Statskontoret, Stockholms stad, Stockholms universitet (juridiska institutionen och kriminologiska institutionen), Strömstads kommun, Svea hovrätt, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Domareförbund, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Sveriges kristna råd, Sveriges Kvinnoorganisationer, Säkerhetspolisen, Södertörns tingsrätt, Tullverket, Tyresö kommun, Umeå tingsrätt, Umeå universitet (juridiska institutionen), Uppsala universitet (juridiska institutionen), Uppsala tingsrätt, UNICEF Sverige, Unizon, Åklagarmyndigheten, Östersunds kommun, Övervakningsnämnden Gävle, Övervakningsnämnden Stockholm.

Yttrande har också inkommit från Equmeniakyrkan, Försäkringskassan, Livsmedelshandlarna, Svensk Handel, Svenska Taxiförbundet, Tjänste-

männens centralorganisation (TCO), Verdandi (arbetarnas socialpolitiska organisation).

Följande remissinstanser har inte svarat eller har angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Arvika kommun, Gullspångs kommun, Halmstads kommun, Kalmar kommun, Köpings kommun, Region Stockholm, Riksdagens ombudsmän (JO), Statens skolverk, Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid), Övervakningsnämnden Malmö.

Lagrådsremissens lagförslag

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken

dels att 20 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 20 kap. 2 §, av följande lydelse.

20 kap.

1 §[1]

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften *skall dömas* för *tjänstefel* till böter eller fängelse i högst två år. *Om* gärningen med hänsyn till gärningsmannens befogenheter *eller* uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller till andra omständigheter är att anse som ringa, *skall inte dömas till ansvar*.	Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning, genom handling eller underlåtenhet, åsidosätter vad som gäller för uppgiften *döms* för *tjänstefel* till böter eller fängelse i högst två år. *Det ska inte dömas till ansvar om* gärningen med hänsyn till gärningsmannens befogenheter, uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller till andra omständigheter är att anse som ringa.
Om ett brott *som avses i* första stycket har begåtts uppsåtligen och är *att anse som* grovt, *skall dömas* för *grovt tjänstefel* till fängelse, lägst *sex månader* och högst sex år. Vid *bedömande* av om brottet är grovt *skall* särskilt beaktas om gärningsmannen allvarligt har missbrukat sin ställning eller *om* gärningen *för någon enskild eller det allmänna* har medfört *allvarligt förfång* eller otillbörlig förmån *som är betydande*.	Om ett brott *enligt* första stycket har begåtts uppsåtligen och är grovt, *döms* för *grovt tjänstefel* till fängelse *i* lägst *ett år och sex månader* och högst sex år. Vid *bedömningen* av om brottet är grovt *ska det* särskilt beaktas om *1.* gärningsmannen allvarligt har missbrukat sin ställning, eller *2.* gärningen har medfört *avsevärd skada eller olägenhet* eller *betydande* otillbörlig förmån *för det allmänna eller någon enskild*.
Den som är ledamot av en beslutande statlig eller kommunal församling *är inte underkastad ansvar enligt första eller andra stycket för någon* åtgärd som han vidtar i denna egenskap.	*Första och andra styckena gäller inte den* som är ledamot av en beslutande statlig eller kommunal församling *när det gäller en* åtgärd som han *eller hon* vidtar i denna egenskap.
Vad som sägs i första *och* andra *styckena skall inte heller tillämpas*, om gärningen är belagd med straff enligt någon annan bestämmelse.	*Det ska inte heller dömas till ansvar enligt* första *eller* andra *stycket*, om gärningen är belagd med *samma eller strängare* straff enligt någon annan bestämmelse.

[1] Senaste lydelse 1989:608.

2 §[2]

Den som, i annat fall än som avses i 1 §, vid utövandet av offentlig tjänst eller offentligt uppdrag i strid med lag eller annan författning vidtar eller underlåter att vidta en åtgärd för att få en otillbörlig förmån eller för att någon annan ska få en sådan förmån, döms för missbruk av offentlig ställning till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller om åtgärden vidtas eller underlåts för att otillbörligt missgynna någon annan.

Om brottet är grovt döms för grovt missbruk av offentlig ställning till fängelse i lägst ett år och sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. gärningen innefattat missbruk av särskilt ansvarsfull ställning eller har begåtts inom ramen för verksamhet av särskild betydelse,

2. värdet av förmånen har varit betydande eller gärningen har medfört betydande vinning eller avsevärd skada,

3. gärningen har ingått i en brottslighet som utövats i organiserad form eller systematiskt, eller

4. gärningen annars varit av särskilt farlig art.

Denna lag träder i kraft den 3 juli 2026.

[2] Tidigare 2 § upphävd genom 2012:301.

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:260) om offentlig anställning

Härigenom föreskrivs att 22 § lagen (1994:260) om offentlig anställning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
22 §[1]	
Den som är skäligen misstänkt för att i sin anställning ha begått brott ska anmälas till åtal, om misstanken avser	
1. följande brott enligt brottsbalken:	
a) tagande av muta enligt 10 kap. 5 a §,	
b) grovt tagande av muta enligt 10 kap. 5 c §,	
c) tjänstefel eller grovt tjänstefel enligt 20 kap. 1 §, *eller*	c) tjänstefel eller grovt tjänstefel enligt 20 kap. 1 §,
	d) missbruk av offentlig ställning eller grovt missbruk av offentlig ställning enligt 20 kap. 2 §, eller
d) brott mot tystnadsplikt enligt 20 kap. 3 § första stycket eller grovt brott mot tystnadsplikt enligt 20 kap. 3 § tredje stycket, eller	*e)* brott mot tystnadsplikt enligt 20 kap. 3 § första stycket eller grovt brott mot tystnadsplikt enligt 20 kap. 3 § tredje stycket, eller
2. annat brott, om det kan antas föranleda någon annan påföljd än böter.	

Denna lag träder i kraft den 3 juli 2026.

[1] Senaste lydelse 2023:498.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2026-02-12

Närvarande: F.d. justitieråden Kerstin Calissendorff och Mats Melin samt justitierådet Malin Bonthron

Ett utökat straffrättsligt tjänstemannaansvar

Enligt en lagrådsremiss den 29 januari 2026 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1994:260) om offentlig anställning

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Anna Olsson och rättssakkunnige Philip Mielnicki.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

20 kap. 2 §

Första stycket

Enligt paragrafens första stycke utgörs den personkrets som kan dömas för missbruk av offentlig ställning av de som utövar offentlig tjänst eller offentligt uppdrag.

Lagrådsremissen avser enligt sin rubrik ”Ett utökat straffrättsligt tjänstemannaansvar”. Av bestämningen i första stycket framgår emellertid att straffbestämmelsen inte endast omfattar tjänstemän utan även, till skillnad mot brottet tjänstefel i 20 kap. 1 §, den som utövar uppdrag som förtroendevald i politiska organ. Båda dessa kategorier kan givetvis anses inneha en offentlig ställning.

I författningskommentaren till 20 kap. 2 § sägs dock att det saknar betydelse om den offentliga verksamheten bedrivs i offentligrättslig eller privaträttslig form utan att det som har betydelse är den offentliga funktion som utövas. Det innebär, sägs det vidare, att ”en person som är anställd i ett privat företag omfattas när han eller hon utövar offentliga funktioner, till exempel bilbesiktning eller offentligt finansierad vård” (lagrådsremissen s. 46).

Det framstår enligt Lagrådets mening alls inte som självklart att den som är verksam i ett privat företag inom t.ex. sjukvård eller skola kan anses inneha en offentlig ställning endast på den grunden att verksamheten helt eller delvis finansieras med offentliga medel.

I det betänkande som ligger till grund för lagstiftningsärendet konstateras också att uttrycket offentligt uppdrag är ”förhållandevis vagt och förekommer inte tidigare i svensk strafflagstiftning.” Det innebär att från

”legalitetssynpunkt kan även invändas att det inte ur lagtexten går att utläsa exakt vilka som omfattas” (SOU 2025:87 s. 361).

Utredningen konstaterar att med en större tydlighet genom en uppräkning av vilka funktioner som omfattas skulle regleringen bli mindre flexibel och att det därför i författningskommentaren bör beskrivas vilka som omfattas (s. 361 f.). Så sker alltså också i remissen med angivande av samma två exempel som i betänkandet.

Lagrådet avråder från att göra avsteg från den straffrättsliga legalitetsprincipens krav på begriplighet och precision i fråga om vilka som omfattas av en straffbestämmelse. Flexibilitet i det avseendet genom uttalanden i författningskommentaren kan inte godtas.

Lagrådet förordar därför att i den fortsatta beredningen bestämmelsens räckvidd begränsas till de som med en rimlig tolkning kan anses omfattas av begreppet innehavare av offentlig ställning eller någon annan bestämning väljs som bättre motsvarar den vidare personkrets som avsikten tycks vara att träffa.

Det straffbelagda handlandet består i att någon ”i strid med lag eller annan författning vidtar eller underlåter att vidta en åtgärd”. Lagrådet konstaterar att det kan ifrågasättas om lagtexten tydliggör på ett tillräckligt klart sätt var gränsen för det straffbara området går. Om det exempelvis i lag eller annan författning har angetts ett antal kriterier som ska beaktas när ett val mellan flera sökande ska träffas, skulle det kunna hävdas att ett beslut som vilar på en felaktig bedömning av dessa kriterier också innebär att åtgärden har vidtagits i strid med lag. Under remissomgången har väckts frågor i det avseendet.

I någon mån vägs oklarheten upp av lagtextens krav på att det ska finnas ett syfte avseende en otillbörlig förmån eller ett missgynnande. I författningskommentaren har vidare klargjorts att avsikten är att bland annat felbedömningar ska falla utanför det straffbara området. Mot den bakgrunden bedömer Lagrådet att lagtexten på den nu behandlade punkten ändå kan accepteras.

Av lagtexten framgår genom en hänvisning att straffbestämmelsen om tjänstefel ska ha företräde framför den nya straffbestämmelsen om missbruk av offentlig ställning. I lagrådsremissen lämnas förslag rörande straffbestämmelsen om tjänstefel som innebär att om en gärning också innefattar ett mutbrott, kommer normalt straffbestämmelserna om mutbrott att ha företräde. Lagrådet konstaterar att förfaranden som utgör tagande av muta ofta också kommer att falla in under straffbestämmelsen om missbruk av offentlig ställning. Hur den situationen ska bedömas i konkurrenshänseende behandlas i utredningen men inte i lagrådsremissen. Vid föredragningen har upplysts att bedömningen är att mutbrott normalt kommer att ha företräde. Lagrådet anser att det är önskvärt att frågan adresseras i den kommande propositionen.

Andra stycket

I punkten 1 anges som en omständighet som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet missbruk av offentlig ställning är grovt, att gärningen har begåtts inom ramen för verksamhet av särskild betydelse. I författningskommentaren anges som exempel på verksamheter av särskild

betydelse riksdag och regering, domstolar och centrala myndigheter samt säkerhetskänslig verksamhet.

Enligt Lagrådets mening är uttrycket ”verksamhet av särskild betydelse” något oprecist och vidare än de slag av verksamhet som anges i exemplifieringen.

Lagrådet föreslår att uttrycket ersätts av ”verksamhet av särskild vikt”.

Föreslagna straffskalor i 20 kap. 1 och 2 §§

Förslagen i dessa delar motiveras främst med att likhet bör uppnås med de förslag som lämnas i lagrådsremissen ”Dubbla straff för brott i kriminella nätverk och skärpta straffskalor” i fråga om straffskalorna för brotten givande respektive tagande av muta. Den lagrådsremissen är föremål för lagrådsbehandling parallellt med behandlingen av nu aktuell remiss. Lagrådet konstaterar att det kommer att finnas ett behov av att i den fortsatta beredningen beakta eventuella lagrådssynpunkter i fråga om straffskalorna för bl.a. mutbrotten i det andra lagstiftningsärendet.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar lagförslagen i övrigt utan erinran.

Justitiedepartementet

Prop. 2025/26:217

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 9 april 2026

Närvarande: statsminister Kristersson, ordförande, och statsråden Busch, Svantesson, Edholm, Strömmer, Forssmed, Slottner, Wykman, Liljestrand, Bohlin, Rosencrantz, Dousa, Larsson, Britz, Mohamsson, Lann

Föredragande: statsrådet Strömmer

Regeringen beslutar proposition Ett utökat straffrättsligt tjänstemannaansvar

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-08-03

Byggnadsnämnden

Diarienr: BN-2026/00233

Yttrande över remiss: Uppdrag att föreslå ändringar i trafikbullerförordningen

Förslag till beslut

Byggnadsnämnden fastställer yttrande över föreslagna ändringar i trafikbullerförordningen.

Ärendebeskrivning

Boverket fick i april 2025 uppdrag av regeringen att utreda och föreslå ändringar i trafikbullerförordningen (2025:216). Syftet med uppdraget var att förenkla detaljplaneprocessen och möjliggöra ett ökat och mer differentierat bostadsutbud. I uppdraget ingick särskilt att komplettera 4 § trafikbullerförordningen med ett alternativ där så kallad ljuddämpad sida för varje bostad kan ersättas med gemensamma vistelseytor med god ljudmiljö i anslutning till bostadsbyggnaden.

Boverket bedömer att det inte finns förutsättningar för att kravet på ljuddämpad sida ska ersättas med gemensamma, bullerskyddade utemiljöer i anslutning till bostaden. En ljuddämpad sida syftar till att kompensera för de negativa hälsoeffekter som kan uppkomma när bostäder placeras i bullerutsatta lägen. I gällande lagstiftning finns ingen gräns för hur stora överskridanden av riktvärden för buller som tillåts på den bullerpåverkade sidan av en byggnad. Kravet på ljuddämpad sida utgör därför ett viktigt hinder mot att bygga bostäder i allt för bullriga miljöer. Kravet på ljuddämpad sida utomhus bör därför finnas kvar.

Istället föreslår Boverket att kravet i 4 § trafikbullerförordningen, att merparten av bostadsrummen i bostaden ska vändas mot ljuddämpad sida, tas bort. Detta förenklar regelverket och ger byggherren större möjligheter att utforma bostäder i bullerutsatta lägen vilket kan bidra till ett mer differentierat bostadsutbud. Det innebär även att byggherrar inte behöver utreda planlösningar redan i detaljplaneskedet. Det får till följd att det i lagstiftningen förtydligas att bullerkrav inomhus regleras som ett tekniskt egenskapskrav som hanteras i byggskedet, inte i detaljplanen.

Enligt Boverket riskerar föreslagen förändring av trafikbullerförordningen att medföra negativ hälsopåverkan för boende i bullerpåverkade lägen, bland annat i form av sömnstörningar på grund av trafikbuller nattetid,

Tjänsteskrivelse

Dnr: BN-2026/00233

tillfälliga överskridanden av inomhusnivåer, lågfrekvent buller, långvarig exponering och att fler barn riskeras att utsättas för buller. Förslaget ändrar inga riktvärden för buller inomhus. Dessa ligger kvar i Boverkets byggregler och hanteras i byggprocessen.

Byggnadsnämnden har getts möjlighet att yttra sig på förslaget till förändringar i trafikbullerförordningen.

Beslutsunderlag

Boverket Rapport 2026:13 *Uppdrag att föreslå ändringar i trafikbullerförordningen*
Byggnadsnämndens yttrande, daterat 2026-08-03

Beredningsansvariga

Jens Salander, planarkitekt
Johanna Söderholm, planchef

Föredragande

Jens Salander, planarkitekt

Beslutet med bilagt yttrande ska skickas till
Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se, kopia till li.spn@regeringskansliet.se.
Ange diarienummer **LI2026/00657**och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Kopia för kännedom till ksdiarium@umea.se, ange diarienummer KS-2026/00506.

UMEÅ KOMMUN

Yttrande Sida 1 av 2

2026-08-03 Dnr: BN-2026/00233

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet

Byggnadsnämndens yttrande: Uppdrag att föreslå ändringar i trafikbullerförordningen (LI2026/00657)

Byggnadsnämnden (hädanefter kallad nämnden) håller med Boverket om att det inte finns förutsättningar för att kompensera höga bullernivåer vid bostäder med en bullerdämpad uteplats. Det skulle öka utredningsbehovet i planskedet vilket går emot den föreslagna förändringens syfte. Det blir svårt att säkerställa att åtgärden verkligen genomförs och att den har avsedd effekt. Ljudmiljön är inte det enda som avgör var boende väljer att vistas utomhus. Det går därför inte att avgöra om de boende kommer att använda uteplatsen och om den utgör en fullgod kompensation för en i övrigt bullrig utemiljö. Risken är att åtgärden genomförs pliktskyldigt för att möjliggöra byggnation i mycket bullriga lägen utan att ha någon verklig kompenserande effekt på boendemiljön.

Nämnden ser det som positivt att Boverket vill behålla kravet på ljuddämpad sida på bostadsbyggnader. Bestämmelsen uppmuntrar till att utforma bebyggelsen så att gården skyddas från buller. I och med att det inte finns någon gräns för hur höga bullernivåer som kan tillåtas på den bullerpåverkade sidan av en byggnad är den ljuddämpade sidan i nuläget det enda som begränsar i hur bullerpåverkade miljöer som bostäder kan placeras.

Enligt Boverket innebär kravet på genomgående lägenheter att exploatörer behöver inkomma med detaljerade ritningar av bostädernas planlösningar redan i detaljplaneskedet. Detta skulle innebära ökade kostnader, komplexitet och tidsåtgång i planarbetet. Nämnden känner inte igen denna problembeskrivning. Det händer endast i undantagsfall att exploatörer behöver förprojektera planlösningar i planskedet. Frågan hänvisas i regel till byggskedet.

Nämnden är enig med Boverket om att syftet med nuvarande reglering om bostadsrum mot ljuddämpad sida är något oklar. Riktvärden inomhus får inte överskridas oavsett hur hög ljudnivån är utomhus. Tillräckliga luftflöden ska säkerställas genom ventilationskrav och det finns inga krav på att fönster måste vara öppningsbara. Den gällande högsta ljudnivån för

Umeå Kommun

Postadress 901 84 Umeå
Besöksadress Skolgatan 31A
Tel växel 090-16 10 00 (växel)

Byggnadsnämnden

Johanna Söderholm

johanna.soderholm@umea.se

den ljuddämpade sidan, 55 dBA, är densamma som det tidigare riktvärdet för trafikbuller vid bostadsfasad vilket knappast går att betrakta som särskilt tyst. Det kan i regleringen anas en intention om att vilja säkra upp ut ifall att gällande lagkrav trots allt inte efterlevs. En betydande ohälsosam boendemiljö och känsla av instängdhet skulle riskera att uppstå under varma sommarnätter om bostadens ventilation och termostat inte fungerar som avsett och ljudnivån utomhus är för hög för att det ska vara möjligt att sova med öppet fönster. Än dock kvarstår tveksamheter gällande bestämmelsens egentliga syfte.

Att ta bort krav på bulleranpassade planlösningar skulle förenkla regelverket, i enlighet med Boverkets slutsatser. Gällande regelverk är problematiskt i och med att planbestämmelser kan behöva hänvisa till ljudnivåer i genomförda bullerberäkningar för att det ska framgå var i den aktuella byggnaden som lägenheter behöver vara genomgående. I många fall överskrids riktvärdet 60 dBA Leq endast på mindre delar av den bullerpåverkade fasaden. Att då reglera att samtliga lägenheter i byggnaden ska vara genomgående innebär en överreglering. Kravet på bulleranpassad planlösning kan därför behöva kopplas till att ljudnivån vid bostadsfasaden överskrider 60 dBA ekvivalent ljudnivå. Detta får till följd att bullerfrågan inte är helt löst i detaljplaneskedet. Kontroll av beräknade ljudnivåer behöver göras i efterkommande byggskede och jämföras med bygglovsritningarna. Det innebär en något oklar och komplicerad arbetsgång med risk för fel. Nämnden ser det därför som positivt att regleringen ses över, med utgångspunkten att eventuella förändringar inte får medföra några negativa konsekvenser för folkhälsan.

Nuvarande lagstiftning ger redan relativt stora möjligheter att bygga bostäder i bullriga miljöer. Sveriges riktvärden för trafikbuller ligger långt högre än WHO:s rekommendationer och är bland de mest tillåtande i Europa. Att ytterligare lätta upp regleringen riskerar att medföra negativa konsekvenser för folkhälsan och människors boendemiljö. Nämnden ser därför inget skriande behov till att genomföra de föreslagna lättnaderna i trafikbullerförordningen. Nämnden ställer sig dock positiv till initiativet att se över nuvarande bullerreglering för trafikbuller vid bostäder för att förenkla processen, tolkningen och tydliggöra syftet.

Byggnadsnämnden i Umeå kommun

Yttrande godkänt av planchef Johanna Söderholm

Boverket

RAPPORT 2026:13

Uppdrag att föreslå ändringar i trafikbullerförordningen

www.boverket.se

Titel: Uppdrag att föreslå ändringar i trafikbullerförordningen
Rapportnummer: 2026:13
Utgivare: Boverket, mars, 2026
ISBN pdf: 978-91-90033-12-8
Processnummer: 3.4.1
Diarienummer: 3746/2025

Förord

Denna rapport utgör Boverkets slutrapportering av regeringsuppdraget att föreslå ändringar i trafikbullerförordningen, LI2024/00994, LI2025/00898.

Uppdraget innebar att Boverket skulle utreda och föreslå betydande ändringar i trafikbullerförordningen i syfte att kraftigt förenkla detaljplaneprocessen enligt plan- och bygglagen, och möjliggöra ett ökat och mer differentierat bostadsutbud.

I denna slutrapport redovisas förslag på författningsändringar samt vilka konsekvenser dessa kan innebära.

Karlskrona mars 2026

Anders Sjelvgren
generaldirektör

Innehållsförteckning

Sammanfattning ... 6

1 Författningsförslag ... 8
Förslag till förordning om ändring av förordning (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader ... 8

2 Om regeringsuppdraget ... 9
2.1 Syftet med uppdraget ... 9
2.2 Bakgrund ... 9
2.3 Koppling till andra uppdrag och utredningar ... 9
2.4 Arbetsmetod ... 10

3 Gällande regelverk och nationella mål ... 12
3.1 Plan- och bygglagen ... 12
3.2 Trafikbullerförordningen ... 13
3.3 Koppling mellan PBL och miljöbalken ... 13
3.4 PBL och Boverkets föreskrifter om skydd mot buller i byggnader ... 14
3.5 PBL och Boverkets föreskrifter om hygien, hälsa och miljö ... 15
3.6 Miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö ... 16

4 Problembeskrivning ... 18
4.1 Reglering av planlösningen i detaljplanen ... 18
4.2 Reglerna tillämpas felaktigt ... 19
4.3 Tekniska åtgärder ger osäkra effekter ... 20
4.4 Länsstyrelsens tillsyn ... 21

5 Hälsopåverkan av buller ... 22
5.1 Tillgång till ljuddämpad sida innebär hälsomässiga fördelar 23
5.2 Hälsopåverkan på grund av sömnstörningar ... 23
5.3 Lågfrekvent buller ... 24

6 Ljuddämpad sida ... 25
6.1 Skillnaden på tyst sida och ljuddämpad sida ... 25
6.2 Syfte och historik ... 25
6.3 Ljuddämpad sida viktig för boendemiljön ... 26

7 Analys och slutsatser ... 28
7.1 Alternativ till ljuddämpad sida i form av gemensamma vistelseytor ... 28
7.2 Ta bort kravet på bostadsrummens orientering ... 29
7.3 Inspel om förslag till ändringar i trafikbullerförordningen ... 33
7.4 Hantera buller vid källan ... 33
7.5 Sammanfattade slutsatser ... 35

8 Konsekvenser av författningsförslaget ... 36
8.1 Redogörelse för problemet ... 36
8.2 Vilken förändring som eftersträvas ... 37
8.3 Om ingen åtgärd vidtas (nollalternativet) ... 37
8.4 Alternativa lösningar ... 37
8.5 Redogörelse för lämpligast alternativ ... 39
8.6 Analys av det valda alternativet ... 39
8.7 Ikraftträdande, informationsinsatser och utvärdering ... 50

9 Författningskommentarer ... 53
9.1 Förslag till förordning om ändring av förordning (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader ... 53

Referenser ... 56
Författningar och andra rättsakter ... 58

Bilaga 1. Internationell utblick 60
Regler om trafikbuller i Finland 60
Regler om trafikbuller i Norge 61
Regler om trafikbuller i Danmark 62
Bilaga 2. Antal berörda byggaktörer 65
Byggherrar 65
Fastighetsbolag, bostäder 65
Projektörer 65
Byggnadsentreprenörer 66
Installationsföretag 66
Slutbehandling av byggnader 66
Byggprodukttillverkare 67
Partihandel med byggmaterial 68

Sammanfattning

I april 2025 fick Boverket i uppdrag av regeringen att utreda och föreslå betydande ändringar i förordningen (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader, trafikbullerförordningen. I uppdraget ingick att särskilt utreda förutsättningarna för att komplettera 4 § trafikbullerförordningen med ett alternativ där så kallad skyddad sida för varje bostad ersätts med gemensamma vistelseytor med god ljudmiljö i anslutning till bostadsbyggnaden. Syftet med uppdraget var att kraftigt förenkla detaljplaneprocessen enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL, och möjliggöra ett ökat och mer differentierat bostadsutbud.

Även om trafikbullerförordningen inte bedöms innebära något hinder vad gäller antalet bostäder som planeras och byggs så visar Boverkets utredning att det finns problem med regleringen om ljuddämpad sida. Framför allt handlar det om problem kopplat till att planlösningen i vissa fall behöver regleras i detaljplan på grund av kraven i 4 § trafikbullerförordningen. Detta kan komplicera detaljplaneringen något och i viss mån även begränsa utbudet och utformningen av lägenheter.

Bostäder i bullerutsatta lägen kan ge negativa hälsoeffekter och en ljuddämpad sida kan till viss del kompensera risken för detta. En utgångspunkt i arbetet har därför varit att ändringarna inte bör leda till att det blir möjligt att bygga i mer bullerutsatta lägen än vad som är möjligt med dagens regler. Kravet på en ljuddämpad sida utomhus vid fasad behöver därför finnas kvar.

Boverket bedömer att det inte finns förutsättningar att föreslå ett alternativ som innebär att skyddad sida ersätts med gemensamma vistelseytor med god ljudmiljö i anslutning till bostadsbyggnaden. Eftersom detta skulle behöva säkerställas redan i detaljplaneskedet hade en sådan reglering inte inneburit någon förenkling vare sig för kommunen eller den som vill utföra en åtgärd.

Inom ramen för detta uppdrag föreslår Boverket därför att kravet i 4 § trafikbullerförordningen på att hälften av bostadsrummen i varje bostadslägenhet ska vändas mot en ljuddämpad sida tas bort. Förutom att underlätta detaljplaneringen och göra regelverket mer konsekvent och lättbegripligt skulle det ge byggherren mer flexibilitet att utforma bostäder i bullerutsatta lägen, vilket kan bidra till mer varierade planlösningar och storlekar. Detta kan i sin tur bidra till ett mer differentierat bostadsutbud. Det innebär också att byggherrar inte redan i detaljplaneskedet behöver ta fram underlag för möjliga planlösningar, vilket är en förenkling för byggande av bostäder i bullerutsatta miljöer. Dessutom innebär en sådan ändring av trafikbullerförordningen att det tydliggörs att bullerkrav inne i bostäder helt och hållet regleras som ett tekniskt egenskapskrav och

hanteras i byggprocessen. Dagens regler innebär att bullerkrav inuti byggnader i princip både ska hanteras i detaljplanen och hanteras i byggprocessen.

Samtidigt finns det en risk att detta skulle kunna få negativ påverkan på hälsan för de boende. Sömnstörningar till följd av trafikbuller nattetid är en av de allvarligaste effekterna av bullerexponering och ökar risken för en rad olika sjukdomar. Bland de negativa effekter som har identifierats finns ökad utsatthet för tillfälliga överskridanden av inomhusnivåer och lågfrekvent buller, mer långvarig exponering samt att fler barn riskerar att utsättas för buller. Ljudmiljön inomhus i bostäder regleras i Boverkets byggregler och hanteras i byggprocessen. Förslaget i denna rapport innebär inte någon ändring kopplat till byggreglerna. Den miniminivå för inomhusbuller som gäller enligt byggreglerna kvarstår därmed. Det ligger inom Boverkets ansvar att följa upp och ändra reglerna vid behov.

Förslaget innebär att det även fortsättningsvis finns krav på en ljuddämpad sida av byggnaden och att samma riktvärden som i dagens 4 § trafikbullerförordningen ska användas. En ljuddämpad sida gäller för den längre av byggnadens sidor och för hela fasaden. I vissa situationer skulle detta kunna skapa bättre resultat för utomhusmiljön vid den ljuddämpade sidan.

Förslaget syftar inte till att påverka eller försämra bullersituationen utomhus. Samtidigt innebär förslaget en viss osäkerhet. Eftersom det inte regleras hur stort överskridande som är tillåtet vid den bullerutsatta sidan, innebär den ljuddämpade sidan ett viktigt hinder från att bygga i allt för bullerutsatta miljöer. I nu gällande regelverk säkerställs ljuddämpad sida och dess storlek genom kravet på planlösningen. Förslaget säkerställer ljuddämpad sida på ett annat sätt än nuvarande regelverk vilket innebär att effekten i viss utsträckning är osäker. Det kan därför inte uteslutas att bostadshus skulle kunna placeras i bullrigare miljöer än idag.

Förslaget bedöms inte påverka bedömningen av miljökvalitetsmålet God bebyggd miljös utvecklingstrend eller möjligheterna att nå målet.

1 Författningsförslag

Förslag till förordning om ändring av förordning (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader

Regeringen föreskriver att 3 och 4 §§ förordningen (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 §	
Buller från spårtrafik och vägar bör inte överskrida 1. 60 dBA ekvivalent ljudnivå vid en bostadsbyggnads fasad, och 2. 50 dBA ekvivalent ljudnivå samt 70 dBA maximal ljudnivå vid en uteplats om en sådan ska anordnas i anslutning till byggnaden. *För en bostad om högst 35 kvadratmeter gäller i stället för vad som anges i första stycket 1 att bullret inte bör överskrida 65 dBA ekvivalent ljudnivå vid bostadsbyggnadens fasad.*	Buller från spårtrafik och vägar bör inte överskrida 1. 60 dBA ekvivalent ljudnivå vid en bostadsbyggnads fasad, och 2. 50 dBA ekvivalent ljudnivå samt 70 dBA maximal ljudnivå vid en uteplats om en sådan ska anordnas i anslutning till byggnaden.
4 §*	
Om den ljudnivå som anges i 3 § första stycket 1 ändå överskrids bör *1. minst hälften av bostadsrummen i en bostad vara vända mot en sida där 55 dBA ekvivalent ljudnivå inte överskrids vid fasaden, och* *3. minst hälften av bostadsrummen vara vända mot en sida där 70 dBA maximal ljudnivå vid fasaden inte överskrids mellan kl. 22.00 och 06.00.* Vid en *sådan ändring av en byggnad som avses i 9 kap. 15 § 1 plan- och bygglagen (2010:900) gäller i stället för vad som anges i första stycket 1 att minst ett bostadsrum i en bostad bör vara vänt mot en sida där 55 dBA ekvivalent ljudnivå inte överskrids vid fasaden.*	Om den ljudnivå som anges i 3 § första stycket 1 ändå överskrids bör *det finnas minst en ljuddämpad sida som skapar förutsättningar för en god utemiljö i anslutning till byggnaden*. Vid en *ljuddämpad sida bör:* *1. 55 dBA ekvivalent ljudnivå inte överskridas vid hela fasaden, och* *2. 70 dBA maximal ljudnivå vid hela fasaden inte överskridas mellan 22.00 och 06.00.* *Om byggnaden vid tillämpning av första stycket har olika långa sidor bör i första hand en längre sida väljas*.

* Nuvarande och föreslagen lydelse av 4 § på denna sida har rättats enligt Boverkets beslut om rättelse enligt 36 § förvaltningslagen (2017:900), dnr 3746/2025, den 28 april 2026. Den ursprungliga versionen innehöll mindre korrekturmässiga fel.

2 Om regeringsuppdraget

I april 2025 fick Boverket i uppdrag av regeringen att utreda och föreslå betydande ändringar i förordningen (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader, trafikbullerförordningen.

I uppdraget ingår att särskilt utreda förutsättningarna för att komplettera 4 § trafikbullerförordningen med ett alternativ där så kallad skyddad sida för varje bostad ersätts med gemensamma vistelseytor med god ljudmiljö i anslutning till bostadsbyggnaden, till exempel på bostadsgård eller gemensam uteplats.

Boverket ska lämna nödvändiga författningsförslag.

2.1 Syftet med uppdraget

Syftet med uppdraget är att kraftigt förenkla detaljplaneprocessen enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL, och möjliggöra ett ökat och mer differentierat bostadsutbud.

2.2 Bakgrund

Ett tidigare bristfälligt samordnat regelverk för trafikbuller skapade problem vid planering av nya bostäder. Hösten 2012 tillsatte regeringen därför en utredning med syfte att föreslå en samordning av regler om buller vid planläggning och lovprövning enligt PBL samt prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Ändringarna trädde i kraft den 2 januari 2015. I anslutning till ändringarna i PBL och miljöbalken beslutade regeringen om trafikbullerförordningen. Avsikten med förordningen var att skapa ett tydligare regelverk för trafikbuller med riktvärden för ljudnivåer som ska tillämpas både vid planläggning och bygglovsprövning samt vid tillsyn enligt miljöbalken.

Trafikbullerförordningen ska tillämpas vid bedömningen av om kravet på förebyggande av olägenhet för människors hälsa i PBL är uppfyllt vid planläggning, i ärenden om bygglov och i ärenden om förhandsbesked. Under vissa förutsättningar, när ljudnivåerna vid en bostadsbyggnads fasad är högre än 60 dBA, innebär detta en reglering av bostäders invändiga utformning redan i detaljplaneskedet.

2.3 Koppling till andra uppdrag och utredningar

I mars 2023 fick Boverket i uppdrag av regeringen att föreslå lättnader på byggkraven för studentbostäder (LI2023/02048). Boverket redovisade uppdraget i rapporten Uppdrag att föreslå lättnader på byggkraven för studentbostäder, Slutrapport (Boverkets rapport 2024:9). I rapporten föreslog Boverket att trafikbullerförordningen ändras så att den reglering som

blir styrande för planlösningen i en bostad stryks. Förslaget medför en reglering som innebär att varje enskild bostad inte behöver ha rum vända mot en skyddad sida och påverkar inte bara studentbostäder utan bostäder generellt.

I rapporten presenterades inget färdigutrett författningsförslag utan endast ett utkast till en ny formulering av 4 § trafikbullerförordningen. Den exakta formuleringen, de hälsomässiga konsekvenserna av detta samt hur förslaget påverkar tillsynen enligt miljöbalken behövde därför utredas vidare.

2.3.1 Remissynpunkter om Boverkets förslag

Regeringen remitterade Boverkets förslag om lättnader på byggkraven för studentbostäder till berörda myndigheter, organisationer, kommuner och andra intressenter mellan juni och oktober 2024. Vissa av svaren som inkom berörde förslaget till ändring i trafikbullerförordningen.

Majoriteten av remissinstanserna var kritiska till förslaget och ansåg att nuvarande krav bör behållas för att skydda boendemiljön och folkhälsan. Flera remissinstanser hänvisade till forskning som visar på negativa hälsoeffekter av trafikbuller, särskilt sömnstörningar, stress och hjärt-kärlsjukdom. De pekade på att det finns stöd i forskning och praxis för att tillgång till tyst eller bullerdämpad sida minskar störningar och förbättrar hälsa och trivsel, och att lättnader riskerar att ge negativa effekter, särskilt för känsliga grupper. Flera lyfte också vikten av att kunna öppna ett fönster och vädra mot en ljuddämpad sida.

De som tillstyrkte förslaget delade bilden av att dagens regelverk leder till låsningar i detaljplanen som i sin tur leder till mindre funktionella planlösningar i bostadshus. Många ansåg också att det i samband med en översyn av trafikbullerförordningen bör utredas om högre bullervärden vid fasad kan tillåtas utan negativ påverkan på de boendes hälsa.

Flera remissinstanser pekade på behovet av att utreda de hälsomässiga och samhällsekonomiska konsekvenserna som en ändring av reglerna skulle innebära. Flera pekade också på att det saknas konkret förslag till ändring av förordningstexten och att det förslag som finns i rapporten var otydligt och kunde leda till olika tolkningar.

Yttrandena över remissen finns att läsa i sin helhet på regeringens webbplats.[1]

2.4 Arbetsmetod

Relevanta underlag och synpunkter har inhämtats genom möten med Folkhälsomyndigheten, Naturvårdsverket, Trafikverket,

[1] Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, 2024: Remiss av Uppdrag att föreslå lättnader på byggkraven för studentbostäder - Regeringen.se. Hämtad 2026-03-31.

Transportstyrelsen, Sveriges Kommuner och Regioner samt länsstyrelsernas detaljplanenätverk och representant från länsstyrelserna avseende bullerfrågor. Underlag och synpunkter har också inhämtats genom möten med Bullernätverket i Stockholms län samt genom rundabordssamtal med branschrepresentanter anordnade av Stockholms Handelskammare. Även skriftligt underlagsmaterial har samlats in.

Förslaget har under arbetets gång presenterats på möten med Nationell samordning av omgivningsbuller. Arbetsgruppen har deltagit i ett nätverksmöte med flera deltagare, bland annat representanter från kommuner, länsstyrelser, myndigheter och akustikkonsulter samt ett möte med bullersamordningens styrgrupp.[2]

Som underlag för utredningen har Institutet för Miljömedicin vid Karolinska Institutet tagit fram underlag från forskningen som belyser vilka tänkbara hälsokonsekvenser Boverkets förslag i detta uppdrag skulle innebära.[3]

En konsult med kompetens inom byggnadsakustik har gjort beräkningar av behovet av ljudisolering i fasad vid olika ljudnivåer utomhus. Konsultens erfarenhet av att arbeta med bullerfrågor i bostäder har inhämtats genom ett möte.

Boverket har gjort en översiktlig genomgång av hur Danmark, Finland och Norge reglerar trafikbuller vid planering av bostäder, se bilaga 1.

[2] Naturvårdsverket: Nationell samordning av omgivningsbuller. Hämtad 2026-03-31.
[3] Eriksson Charlotta, Pershagen Göran, 2025: Hälsokonsekvenser av att ta bort kravet på tillgång till ljuddämpad sida för bullerutsatta bostäder. Boverkets dnr: 452/2025.

3 Gällande regelverk och nationella mål

Buller kan komma från olika källor, vara av olika art och karaktär och behandlas på olika sätt i lagens processer. En grundprincip är att samma fråga inte ska prövas fler gånger än vad som är nödvändigt samt att den som berörs av de beslut som tas ska kunna förlita sig på att de följs.[4] Den som fått lov eller tillstånd till något ska normalt inte kunna drabbas av påföljder eller tillsyn för samma åtgärd.

Omgivningsbuller i samhällsbyggnadsprocessen regleras i PBL, plan- och byggförordningen (2011:338), PBF, Boverkets olika byggregler, miljöbalken och trafikbullerförordningen.

3.1 Plan- och bygglagen

PBL innehåller bestämmelser som rör omgivningsbuller, vilket definieras som buller från flygplatser, industriell verksamhet, spårtrafik och vägar (1 kap. 4 § PBL). Omgivningsbuller har framför allt bedömts som ett problem vid uppförande av bostadsbyggnader. PBL innehåller därför särskilda bestämmelser om omgivningsbuller vid bostadsbyggnader.

Enligt 2 kap. 6 a § PBL ska bostadsbyggnader lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till möjligheterna att förebygga olägenhet för människors hälsa i fråga om omgivningsbuller. Bostadsbyggnader ska också utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till möjligheterna att förebygga olägenhet för människors hälsa i fråga om omgivningsbuller. Med olägenhet för människors hälsa avses en störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig.

2 kap. 6 a § PBL ska tillämpas vid planläggning samt vid prövning av bygglov och förhandsbesked. Paragrafen är dock inte tillämplig vid prövning av bygglov inom detaljplanelagt område, vilket framgår indirekt av 9 kap. 56 § 4 PBL. Där räknas de krav i 2 kap. PBL som ska prövas vid prövning av lov inom detaljplanelagt område upp. 2 kap. 6 a § räknas inte upp och ska följaktligen anses slutligt prövad genom detaljplanen och inte prövas på nytt i lovet.[5] 2 kap. 6 a § är dock tillämplig vid lovprövning utanför detaljplanelagt område (jämför 9 kap. 57 § 3 PBL).

[4] Prop. 2013/14:128 s. 29 f.
[5] A prop. s. 39–40.

3.2 Trafikbullerförordningen

Trafikbullerförordningen ska tillämpas vid bedömningen av om kravet på förebyggande av olägenhet för människors hälsa i 2 kap. 6 a § PBL är uppfyllt. Förordningen innehåller riktvärden för buller från spårtrafik, vägar och flygplatser vid bostadsbyggnader samt bestämmelser om beräkning av bullervärden vid bostadsbyggnader. Förordningen ska bara tillämpas för att bedöma om 2 kap. 6 a § PBL är uppfylld, vilket innebär att den är tillämplig vid detaljplaneläggning samt lovprövning utanför detaljplanelagt område.

Riktvärdena för buller från spårtrafik och vägar framgår av 3 § i förordningen. Riktvärdet för buller vid en bostadsbyggnads fasad är 60 dBA[6] ekvivalent ljudnivå och riktvärdet för en uteplats, om en sådan ska anordnas, är 50 dBA ekvivalent ljudnivå samt 70 dBA maximal ljudnivå. Det finns också ett undantag från riktvärdet för bostadsbyggnader om bostaden är högst 35 kvadratmeter, då 65 dBA ekvivalent ljudnivå gäller i stället.

3.2.1 Ljuddämpad sida

I 4 § trafikbullerförordningen finns bestämmelser om ljuddämpad sida. Bestämmelsen innebär att det är möjligt att överskrida riktvärdet på 60 dBA ekvivalent ljudnivå vid en bostadsbyggnads fasad, om minst hälften av bostadsrummen i varje bostadslägenhet är vända mot en sida där 55 dBA ekvivalent ljudnivå inte överskrids vid fasaden, den ljuddämpade sidan. Det finns ingen begränsning av hur stort överskridande som tillåts på den bullerexponerade sidan, med undantag för bostäder på högst 35 kvadratmeter, där 65 dBA gäller. ”Bostadsrum” definieras i 2 § som rum för daglig samvaro, utom kök, och rum för sömn. Det kan noteras att det inte finns något krav på att sovrum ska vändas mot den ljuddämpade sidan.

Om kommunen vill använda sig av detta undantag behöver bostadslägenheterna och rummens orientering i byggnaden säkerställas i detaljplanen, eftersom trafikbullerförordningen inte är tillämplig vid lovprövning inom detaljplanelagt område. Detaljplanen måste i så fall innehålla planbestämmelser som reglerar hur bostadslägenheterna och rummen ska utformas. Detta görs med planbestämmelser om byggnaders användning (7 kap. 11 § Boverkets föreskrifter [2020:5] om detaljplan). Planbestämmelserna ska följas vid lovprövning inom detaljplanelagt område enligt 9 kap. 56 § 2 PBL.

3.3 Koppling mellan PBL och miljöbalken

Vid detaljplanering för bostadsbyggnader ska planbeskrivningen som huvudregel innehålla en redovisning av beräknade bullervärden (4 kap. 33 §

[6] Ljudnivåer utrycks i decibel (dB), beteckningen dBA innebär att frekvensinnehållet är vägt med ett filter som efterliknar örats känslighet vid olika frekvenser.

PBL). På liknande sätt ska ett beslut om bygglov för ny- och tillbyggnad utanför detaljplan innehålla en sådan redovisning (9 kap. 105 § andra stycket PBL).

Redovisningen av beräknade värden hindrar i viss utsträckning tillsyn enligt miljöbalken och hindrar även en tillståndsmyndighet enligt miljöbalken från att meddela strängare villkor än vad som följer av de beräknade värdena (16 kap. 2 d §, 24 kap. 6 §, 26 kap. 9 a § miljöbalken). Trots detta får förelägganden eller förbud, eller skärpta villkor, meddelas om det med hänsyn till de boendes hälsa finns synnerliga skäl för det.[7]

Av förarbetet framgår att bedömningen av om synnerliga skäl föreligger ska göras restriktivt. Exempel på situationer är om bullerberäkningen har varit väsentligen felaktig, om de antaganden och bedömningar som har byggt på bullerberäkningen och som har legat till grund för planbeskrivningen eller bygglovet visar sig ha varit felaktiga, eller om det senare inträffar omständigheter som inte var kända vid tidpunkten för bullerberäkningen. Undantag kan bli aktuellt bara om dessa felaktigheter eller omständigheter leder till bullernivåer som innebär betydande olägenheter för de boendes hälsa.[8]

Lagstiftningen säkerställer på detta sätt att bullret tas om hand vid planläggning och prövning av bygglov utanför detaljplanelagt område, samt att den som vill genomföra en åtgärd eller bedriva en verksamhet inom detaljplan eller i enlighet med ett beviljat bygglov inte ska drabbas av påföljder enligt miljöbalken så länge de beräknade värdena inte överskrids.

3.4 PBL och Boverkets föreskrifter om skydd mot buller i byggnader

Bullernivåer inuti en byggnad regleras som ett tekniskt egenskapskrav i 8 kap. 4 § 5 PBL, där det anges att ett byggnadsverk ska ha de tekniska egenskaper som är väsentliga i fråga om skydd mot buller. Regleringen är inriktad på hur byggnaden utformas och konstrueras. Kravet vidareutvecklas i 3 kap. 13 § PBF. Där framgår att ett byggnadsverk ska vara projekterat och utfört på ett sådant sätt att buller, som uppfattas av användarna eller andra personer i närheten av byggnadsverket, ligger på en nivå som inte medför en oacceptabel risk för dessa personers hälsa och som möjliggör sömn, vila och arbete under tillfredsställande förhållanden. Boverket får enligt 10 kap. 3 § PBF meddela de föreskrifter som behövs för tillämpningen av dessa bestämmelser, vilket görs genom Boverkets byggregler. Byggreglerna anger på så sätt samhällets minimikrav för att uppnå

[7] De beräknade värdena hindrar också under vissa förutsättningar en överträdelse av ett miljövillkor från att betraktas som ett miljöbrott, 29 kap. 4 § miljöbalken. Här saknas dock möjlighet till undantag vid synnerliga skäl.
[8] Prop. 2014/15:122 s. 76–77.

en acceptabel nivå avseende ljudmiljön inomhus i bostäder. Det är Boverkets ansvar att vid behov följa upp och ändra reglerna.

Boverkets föreskrifter (BFS 2024:10) om skydd mot buller i byggnader innehåller föreskrifter om bullerskydd inuti en byggnad. När det gäller bostadsbyggnader finns särskilda regler om ljudnivåskillnad mellan byggnadens utsida och insida (2 kap. 8 § BFS 2024:10), vilket i praktiken ska uppfyllas genom att byggnaden konstrueras så att bullret från trafik och andra yttre ljudkällor dämpas inomhus. Buller från trafik kan behöva dämpas för att vissa angivna ljudnivåer inte ska överskridas. Beräkningen av ljudnivåer från trafik grundas på ett årsmedelvärde. I byggreglerna finns också särskilda regler för lågfrekvent buller från andra yttre ljudkällor än trafik.

Krav som rör ett byggnadsverks tekniska egenskaper ska uppfyllas vid nybyggnad, ombyggnad och annan ändring av en byggnad än ombyggnad (8 kap. 5 § PBL). Det är byggherren, det vill säga den som för egen räkning utför eller låter utföra projekterings-, byggnads-, rivnings- eller markarbeten, som ansvarar för att kraven följs (1 kap. 4 § och 10 kap. 5 § PBL). Byggnadsnämnden ska göra en bedömning av om kraven kan antas uppfyllas vid bedömning av om startbesked kan ges (10 kap. 23 § 1 PBL). Vid slutbesked ska verifieras att kontrollplanen har följts i enlighet med lagens krav (10 kap. 34 § PBL).

Krav som rör inomhusbuller ställs alltså med stöd av andra bestämmelser än omgivningsbuller utomhus och hanteras enligt byggprocessen i PBL. Krav som ställs i byggreglerna ska därför inte regleras i detaljplan. Kommunen ska förutsätta att krav som rör inomhusbuller kommer prövas mot 8 kap. PBL när bebyggelsen genomförs.

I vissa fall kan kommunen redan i detaljplanen behöva göra en bedömning av om kraven som rör inomhusbuller går att uppfylla i praktiken när planen genomförs. I särskilt problematiska bullersituationer är det inte alltid självklart att bebyggelsen går att genomföra utan att särskilda krav ställs i detaljplanen. Det kan då vara aktuellt att med stöd av 4 kap. 16 § 1 PBL ställa krav på visst utförande av byggnadens konstruktion för att säkerställa att bebyggelsen kan genomföras enligt planen.

3.5 PBL och Boverkets föreskrifter om hygien, hälsa och miljö

Ett byggnadsverks tekniska egenskaper i fråga om skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö regleras i 8 kap. 4 § 3 PBL samt 3 kap. 9 § PBF. Boverkets föreskrifter (BFS 2024:8) om skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö samt hushållning med vatten och avfall ställer krav på att byggnader ska ha ett ventilationssystem som ger en kontinuerlig luftväxling (3 kap. 4 § BFS 2024:8). Detta säkerställer att luften inomhus håller en acceptabel luftkvalitet.

Byggreglerna ställer inte specifika krav på möjlighet till vädring genom öppet fönster eller någon annan teknisk lösning för att hantera tillfälligt behov av ökad luftväxling. Det finns heller ingenting i regelverket i övrigt som ställer krav på öppningsbara fönster. Enligt Boverkets uppfattning går det inte heller att med stöd av PBL i övrigt ställa krav på öppningsbara fönster i detaljplan, bygglov med mera. Det är därför byggherren som avgör om fönster ska gå att öppna.

3.6 Miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö

Sveriges miljömål fungerar som riktmärken för miljöarbetet i Sverige. Målen visar vägen mot en hållbar utveckling och utgör den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030.

Enligt riksdagens beslut om nationella mål för miljöpolitiken ska städer, tätorter och annan bebyggd miljö utgöra en god och hälsosam livsmiljö där byggnader ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.[9]

God bebyggd miljö har tio preciseringar som förtydligar målet och används i det löpande uppföljningsarbetet.[10] Bebyggelsestrukturen ska vara långsiktigt hållbar både vad gäller nylokalisering av byggnader och användning och förvaltning av befintlig bebyggelse. Byggnader ska även vara hållbart utformade (precisering 1). Den byggda miljön ska utgå från och stödja människans behov av trevnad och varierat utbud av bostäder (precisering 7). Vidare ska människor inte utsättas för skadliga luftföroreningar, ljudnivåer eller andra oacceptabla hälso- eller säkerhetsrisker (precisering 8). Målet innebär även en effektiv, resursbesparande och miljöanpassad användning av energi, mark och andra naturresurser (precisering 9). När det gäller utemiljön så ska det finnas grönområden och grönstråk av god kvalitet i närheten av bebyggelsen (precisering 5). Det ska även finnas attraktiva, säkra och effektiva gång- och cykelvägar (precisering 4). Ljudmiljön är en av faktorerna i miljön som är viktig för att skapa förutsättningar för hållbara boendemiljöer som kan fungera och nyttjas långsiktigt utan att människors hälsa äventyras.

Ambitionen i preciseringen Hälsa och säkerhet uttrycks som att skador orsakade av skadliga ljudnivåer och andra störningar så långt som möjligt bör undvikas. Vilken nivå som fastställs vara skadlig bör grundas i en vetenskapligt baserad riskbedömning. Riskbedömningen kan ändras över tid beroende på nya vetenskapliga rön.[11] Det innebär att målets

[9] Riksdagens beslut den 29 april 1999 (bet. 1998/99: MJU6, rskr. 1998/99:183) i anledning av regeringens proposition (prop. 1997/98:145) om Svenska Miljömål. Se även Naturvårdsverket: God bebyggd miljö - Sveriges miljömål. Hämtad 2026-03-31.
[10] Naturvårdsverket: Preciseringar av God bebyggd miljö - Sveriges miljömål. Hämtad 2026-03-31.
[11] Prop. 2009/10:155 s. 211–213.

ambitionsnivå vad gäller buller inte per automatik är samma som i gällande regelverk.

Det finns inte någon inbördes hierarki mellan målets preciseringar, alla är lika viktiga för målet. De är olika omfattande och överlappar delvis varandra. Detta innebär att exempelvis utbud av bostäder eller resurseffektivitet inte väger tyngre än hälsa och säkerhet eller hållbar bebyggelsestruktur.

Hur förslaget påverkar miljömålet God bebyggd miljö redovisas under rapportens konsekvensbeskrivning i avsnitt 8.

4 Problembeskrivning

Trafikbullerförordningen anger vissa gränser för bostadsbyggande i bullerutsatta lägen. Kravet på ljuddämpad sida är en form av kompensation på platser där bullernivåerna är mycket höga och beräknas överstiga 60 dBA vid en bostadsbyggnads fasad. Syftet är att skapa en god boendemiljö som inte innebär oacceptabla risker för människors hälsa ur bullersynpunkt.

Boverket har i tidigare sammanhang kommit fram till att förordningen inte innebär något hinder för bostadsbyggandet vad gäller antalet bostäder som planeras och byggs.[12] Boverkets utredning visar samtidigt att det finns problem med regleringen om ljuddämpad sida. Framför allt handlar det om problem kopplat till att planlösningen behöver regleras i detaljplan. Utredningen grundar sig på Boverkets egna observationer och på inspel från aktörer inom samhällsbyggnadssektorn.

4.1 Reglering av planlösningen i detaljplanen

Regleringen om ljuddämpad sida i 4 § trafikbullerförordningen, innebär att i lägen där riktvärdet 60 dBA överskrids, behöver minst hälften av rummen i varje bostadslägenhet vändas mot den ljuddämpade sidan. Kravet ska tillgodoses vid detaljplanering och vid prövning av bygglov utanför detaljplanelagt område. Detta innebär att detaljplanen behöver innehålla en bestämmelse som tillgodoser kravet på bostadsrummens orientering, till exempel: ”För bostäder mot X-gatan som överstiger 35 m² ska minst hälften av bostadsrummen i varje lägenhet orienteras mot en ljuddämpad sida.” Detta innebär att planlösningen till en del styrs redan i detaljplanen. I bygglovsskedet ska detaljplanen följas.

För den som vill bygga ett bostadshus i ett bullerutsatt läge innebär kravet att relativt detaljerade underlag behöver tas fram redan i detaljplaneskedet för att visa möjliga planlösningar, även om den slutliga planlösningen inte behöver tas fram förrän i lovskedet. Kravet innebär på så vis ekonomiska risker i ett tidigt skede av exploateringen, innan det ens är säkert att detaljplanen kommer antas och genomföras. Detta kan dämpa viljan att bygga, vilket blir extra påtagligt i stora planer som innehåller ett stort antal bostäder som planeras att byggas ut under en längre tidsperiod.

Det står också klart att regleringen begränsar vilka planlösningar som är möjliga i bullerutsatta lägen med höga ljudnivåer. Till exempel kan smalare huskroppar behövas för att möjliggöra genomgående lägenheter eller

[12] Boverket, 2016: Förändring av förordning (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader, PM. Förändring av förordning (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader. Hämtad 2026-03-31.

användning av undantaget för bostäder på högst 35 kvadratmeter. Detta innebär att de bostäder som byggs inte alltid motsvarar efterfrågan på marknaden.

Boverket har inga närmare uppgifter på hur vanligt det är att ovan beskrivna problem uppstår. Boverket har dock tagit del av exempel från exploatörer när det gäller planlösningar. I ett projekt blev 4 av 9 lägenheter mindre än 35 m^2 på grund av bullerkraven, vilket innebar att ytor som kunde använts som bostadsyta i stället blev korridorer. En byggherre konstaterar att ”produkten blir helt styrd av bullret”, vilket leder till planlösningar som inte motsvarar efterfrågan och ger svårsålda eller svåruthyrda lägenheter. I ett annat exempel blev lägenheterna för stora i förhållande till efterfrågan eftersom de antingen behövde vara genomgående eller mindre än 35 m^2.

För kommunerna innebär kravet att lägenhetsutformningen i dessa områden måste regleras i detaljplanen. Normalt reglerar en detaljplan inte en byggnads interiör. I första hand hanteras frågor om lokalisering, utvändig utformning och placering i detaljplanen. Krav som rör byggnadens tekniska egenskaper i olika avseenden, till exempel krav på skydd mot buller inomhus, styrs genom PBL 8 kap 4 § PBF och Boverkets byggregler och hanteras senare i byggprocessen. För att se till att planen går att genomföra i praktiken behöver kommunen bedöma och ta ställning till de planlösningar och boendelösningar som exploatören tänkt sig. Inte heller detta ligger vanligen inom kommunens ansvar för planläggningen.

4.2 Reglerna tillämpas felaktigt

I samverkan inom ramen för detta uppdrag har det framkommit att kommuner och länsstyrelser upplever regelverket kring ljuddämpad sida som svårt att tillämpa och förstå. Utredningen visar att detta leder till att kravet på lägenheternas orientering ofta tillämpas felaktigt. Denna bild bekräftas också av frågor och synpunkter som inkommit till Boverket under åren. I flera planer som Boverket granskat innebär planbestämmelserna att kravet på ljuddämpad sida i själva verket inte regleras i detaljplanen utan i stället skjuts vidare till bygglovsskedet, vilket inte följer lagstiftarens avsikter.[13] Exempel på felaktiga planbestämmelser kan vara ”Bostäder ska utformas i enlighet med riktvärden för trafikbuller” eller ”Skyddsåtgärder ska vidtas så att gällande bullerriktvärden vid bostadsfasad uppnås”.

Regelverket tillämpas alltså inte som lagstiftaren avsett. Detta beror sannolikt på att kravet på reglering av lägenhetsutformningen i detaljplanen upplevs som komplicerat, trots att vägledning finns från bland andra Boverket. Innan trafikbullerförordningen och 2 kap. 6 a § PBL trädde i kraft fanns inget uttryckligt krav på att låsa lägenhetsutformningen i

[13] Jämför prop. 2013/14:128 s. 39–40.

detaljplanen, vilket kan ha inneburit att ett arbetssätt som växt fram med stöd av tidigare reglering fortfarande lever kvar.

Planbestämmelser som innebär att frågan om lägenhetsutformning skjuts till lovskedet innebär att ansvaret för att se till att bullerutredningar, planlösningar med mera överensstämmer med trafikbullerförordningens krav läggs på lovhandläggaren. Att lovhandläggaren får en sådan roll vid lovprövning inom detaljplanelagt område stämmer inte överens med nu gällande PBL. Det är heller inte klarlagt vilket underlag lovhandläggaren kan kräva in för att göra bedömningen. I värsta fall kan sådana planbestämmelser innebära att bullerfrågorna inte hanteras alls då detta förutsätts vara löst i detaljplaneskedet. Ett arbetssätt som inte följer lagstiftningen är svårt att utvärdera eller utveckla genom vägledande insatser vilket försvårar statens roll.

Att kravet tillämpas felaktigt och på olika sätt tyder på att reglerna är svåra att tillämpa. Att kravet tillämpas olika i olika kommuner och av olika länsstyrelser och ibland även i olika planer i samma kommun skapar en osäkerhet vid byggande av bostäder för alla involverade aktörer.

4.3 Tekniska åtgärder ger osäkra effekter

För att uppnå kravet på ljuddämpad sida enligt 4 § trafikbullerförordningen används i många fall planbestämmelser om så kallade tekniska åtgärder som till exempel inglasad balkong, tätt balkongräcke och ljudabsorberande material i den överliggande balkongens undersida för att klara trafikbullerförordningens riktvärden. Med sådana åtgärder skapas en ytterst lokal dämpning som i vart fall inte går att likställa med att en hel sida av byggnaden görs ljuddämpad.

Det är osäkert vilken effekt på ljudnivåer och ljudmiljö den här typen av åtgärder ger på sikt, eftersom det vad Boverket känner till inte har gjorts några uppföljande studier av dem. Åtgärderna innebär också att många av de kvaliteter för bland annat utemiljön som en hel ljuddämpad sida hade bidragit med inte uppnås. I många fall är det också otydligt om krav på sådana åtgärder i detaljplan har som syfte att uppfylla kraven på utemiljön eller inomhusmiljön.

Boverkets författningsförslag behöver därför hantera frågan om huruvida tekniska åtgärder för att uppnå en ljuddämpad sida bör tillåtas framledes.

4.4 Länsstyrelsens tillsyn

Den felaktiga tillämpningen av reglerna och användningen av tekniska åtgärder i detaljplan försvårar också länsstyrelsens tillsyn över detaljplaner. Det blir svårt för länsstyrelsen att bedöma om bullret hanterats på ett bra sätt eller inte när lösningen skjuts till lovskedet. Även användningen av tekniska åtgärder där det är oklart om dessa ger avsedd effekt gör det svårt att bedöma vilken påverkan en detaljplan har på människors hälsa.

5 Hälsopåverkan av buller

Detta kapitel innehåller en redogörelse för ett underlag framtaget av Karolinska Institutet som på uppdrag av Boverket sammanställt flera vetenskapliga studier. De konstaterar i sin rapport att trafikbullerförordningens riktvärden inte ger ett fullgott skydd mot hälsopåverkan.[14] Såväl internationella som nationella studier visar att trafikbuller är skadligt för hälsan, bland annat genom effekter på välbefinnande, sömn, koncentration och kardiometabol hälsa. Sverige har idag bland de högsta tillåtna ljudnivåerna utomhus vid bostäder i Europa och överskrider de ljudnivåer som Världshälsoorganisationen, WHO, rekommenderar för omgivningsbuller. Som jämförelse rekommenderar WHO en ljudnivå på 53 dB L_{den} vilket ungefär kan jämföras med 50 dBA dygnsekvivalent ljudnivå från vägtrafik, vilket är betydligt strängare än våra svenska riktvärden.[15]

Vanliga exempel på påverkan är allmän störning, försämrad taluppfattning och kommunikation, koncentrationssvårigheter, försämrade möjligheter till vila, avkoppling och vädring, och svårigheter att sova med öppet fönster. Hos barn och ungdomar bidrar trafikbuller till nedsatt läsförståelse, beteendeproblem och övervikt. Forskning pekar på att långvarig exponering för trafikbuller kan leda till allvarliga negativa effekter på hjärtkärlsystemet och det metabola systemet som kan resultera i sjukdomar såsom hjärtinfarkt, stroke, övervikt, typ 2 diabetes och förtida dödsfall. Det finns dock behov av mer kunskap om effekterna av långsiktig exponering.[16]

Mekanismen som ligger bakom dessa negativa hälsoeffekter är att buller orsakar både en psykologisk och fysiologisk reaktion hos människan. Det sker utanför vårt medvetande, genom aktivering av våra stressystem. Kroppen reagerar på buller som hot och aktiverar kamp- eller flyktresponsen. Det är en långvarig och upprepad aktivering av kroppens stressystem som kan leda till allvarliga negativa hälsoeffekter.[17]

Buller i utemiljön har även indirekt påverkan på hälsa genom att det kan leda till minskad benägenhet att vistas ute och vara fysiskt aktiv i sådana miljöer. Forskning visar att trafikbuller hindrar folk från att promenera

[14] Eriksson Charlotta, Pershagen Göran, 2025: Hälsokonsekvenser av att ta bort kravet på tillgång till ljuddämpad sida för bullerutsatta bostäder. Boverkets dnr: 452/2025.
[15] Världshälsoorganisationen, 2019: Environmental noise guidelines for the European region. Hämtad 2026-03-31.
[16] Pershagen Göran m.fl., 2025: Road traffic noise and incident ischemic heart disease, myocardial infarction, and stroke: A systematic review and meta-analysis. Se även Sørensen Mette m.fl.,: Air pollution, road traffic noise and lack of greenness and risk of type 2 diabetes: A multi-exposure prospective study covering Denmark.
[17] Eriksson Charlotta, Pershagen Göran, 2025: Hälsokonsekvenser av att ta bort kravet på tillgång till ljuddämpad sida för bullerutsatta bostäder. Boverkets dnr: 452/2025.

eller cykla.[18] Utemiljöer med mycket trafikbuller har ofta även sämre luftkvalitet och upplevs som fula, vilket också påverkar viljan att promenera negativt.[19] Negativa effekter av låg fysisk aktivitet för hälsan är väl utforskade.

5.1 Tillgång till ljuddämpad sida innebär hälsomässiga fördelar

Karolinska Institutets sammanställning av vetenskapliga studier visar hur tillgång till en tyst eller ljuddämpad sida inuti bostaden påverkar störning, vila/avkoppling, sömn och koncentration. Över lag visar det vetenskapliga underlaget samstämmigt en lägre grad av bullerrelaterade besvär då bostaden har tillgång till en tyst eller ljuddämpad sida, i jämförelse med om den är lokaliserad mot en trafikutsatt sida. Detta gäller även i bostäder där byggreglernas nivåer inomhus klaras, vilket normalt förutsätter stängda fönster.[20] Undersökningar där syftet varit att studera effekten av ljuddämpad sida i nyare bostäder visar att andelen mycket störda av buller var konsekvent högre i bostäder utan tillgång till bullerdämpad sida samt att andelen sömnstörda var konsekvent högre i bostäder med sovrum mot trafikutsatt sida.[21] Det finns idag inget krav på att det är sovrummen som ska vändas mot en ljuddämpad sida.

Även om alla studier inte skiljer på utomhus- och inomhusmiljön så som görs i regelverket visar den medicinska forskningen att det finns hälsomässiga fördelar med att ha tillgång till en ljuddämpad sida vid sin bostad. Det finns också en bred samsyn bland de som arbetar med bullerfrågor i samhällsbyggnadsprocessen kring betydelsen av att bostadsrummen och då framför allt sovrum, vänds mot en ljuddämpad sida. Detta är något som tydligt har framkommit i den dialog som genomförts i detta uppdrag med kommuner, länsstyrelser, myndigheter och andra som på olika sätt arbetar med bullerfrågor.

5.2 Hälsopåverkan på grund av sömnstörningar

Karolinska Institutets sammanställning av vetenskapliga studier visar att sömnstörningar till följd av trafikbuller nattetid är en av de allvarligaste effekterna av bullerexponering i befolkningen. Att sova dåligt ökar risk för en rad olika sjukdomar, däribland övervikt, hjärt-kärlsjukdom och

[18] Wogan R., Kennedy J. 2024: Crowdsourced cycling data applications to estimate noise pollution exposure during urban cycling.
[19] Andersson Dan, Wahlgren Lina, Schantz Peter, 2023: Pedestrians' perceptions of route environments in relation to deterring or facilitating walking.
[20] Eriksson Charlotta, Pershagen Göran, 2025: Hälsokonsekvenser av att ta bort kravet på tillgång till ljuddämpad sida för bullerutsatta bostäder. Boverkets dnr: 452/2025.
[21] Gidlöf-Gunnarsson Anita, Warg Lars, Ögren Mikael, 2016: Effects of road traffic noise and the benefit of a quiet side in newly built houses.

mental ohälsa.[22] Forskning visar även att det är omöjligt att vänja sig vid buller som man utsätts för under sömn. Snarare tvärtom ökar känsligheten över tid.[23]

Redan vid genomsnittliga bakgrundsnivåer runt 30 dBA ekvivalent ljudnivå inomhus orsakar trafikbuller förändringar i sömnstruktur och fysiologiska effekter. Vad gäller maximala ljudnivåer inomhus i sovrum ses effekter i form av ökningar av hjärnaktiviteten och av snabba ökningar av hjärtfrekvens och blodtryck redan vid maximala ljudnivåer under 40 dBA.[24] Karolinska Institutet drar därför slutsatsen att en ljudnivå inomhus i sovrummet på 45 dBA kan leda till bland annat sömnpåverkan och ökningar i hjärtfrekvens och blodtryck. Det är inte bara ljudnivåerna utan även antalet bullerhändelser som inverkar på förekomsten av störning och sömnstörning.[25]

5.3 Lågfrekvent buller

Karolinska Institutets sammanställning av vetenskapliga studier visar att lågfrekvent buller omfattar ljud med frekvenser från ungefär 20 till 200 Hz, och hörs ofta som ett dovt mullrande eller pulserande ljud. Lågfrekvent buller är vanligt i trafikbrus, särskilt från tung trafik i låg hastighet. Höga bullernivåer utomhus från trafiken ökar risken för att få genomslag av lågfrekvent buller inomhus. Det beror på att lågfrekvent ljud dämpas mindre effektivt av fasaden än mer högfrekvent ljud.

Det vetenskapliga underlaget om hälsopåverkan av lågfrekvent buller från trafik är begränsat. Studier som gjorts visar förekomst av störning, trötthet och sömnstörning, koncentrationssvårigheter, rastlöshet, stress och huvudvärk bland boende som exponerades för lågfrekvent buller.[26] I dessa studier är det dock inte tydligt hur lång exponeringstiden har varit.

---

[22] Världshälsoorganisationen, 2009: Night noise guidelines for Europe. Night noise guidelines for Europe. Hämtad 2026-03-31.
[23] Griefahn Barbara m.fl., 2008: Autonomic arousals related to traffic noise during sleep. Se även Haralabidis Alexandros S m.fl., 2008: Acute effects of night-time noise exposure on blood pressure in populations living near airports.
[24] Basner Mathias, McGuire Sarah, 2018: WHO Environmental Noise Guidelines for the European Region: A Systematic Review on Environmental Noise and Effects on Sleep.
[25] Brink Mark m.fl., 2019: A Survey on exposure-response relationships for road, rail, and aircraft noise annoyance: Differences between continuous and intermittent noise.
[26] Baliatsas Christos, van Kamp Irene, van Poll Ric, Yzermans Joris, 2016: Health effects from low-frequency noise and infrasound in the general population: Is it time to listen? A systematic review of observational studies. Se även Erdély Kristina H m.fl., 2023: Low-frequency noise: Experiences from a low-frequency noise perceiving population.

6 Ljuddämpad sida

En ljuddämpad sida enligt 4 § trafikbullerförordningen innebär en sida där ljudnivån vid fasad inte bör överskrida 55 dBA dygnsekvivalent ljudnivå eller 70 dBA maximal ljudnivå nattetid. Ljuddämpad sida krävs om ljudnivåer över 60 dBA ekvivalent ljudnivå överskrids vid fasad på bullerutsatt sida. Minst hälften av bostadsrummen i en bostad ska då vändas mot den ljuddämpade sidan. Med bostadsrum avses enligt 2 § trafikbullerförordningen rum för daglig samvaro, utom kök, och rum för sömn.

6.1 Skillnaden på tyst sida och ljuddämpad sida

Innan trafikbullerförordningen infördes 2015 var huvudprincipen att bostäder skulle placeras och utformas så att 55 dBA ekvivalent ljudnivå utomhus vid fasad inte överskreds. Vissa avsteg accepterades dock. I de fall en bostad utsattes för mer än 60 dBA kunde bostäderna kompenseras genom att de fick tillgång till en tyst sida med ljudnivåer på högst 45 dBA vid fasad, alternativt en ljuddämpad sida med ljudnivåer på 45–50 dBA.[27]

Riktvärdet för ljuddämpad sida i trafikbullerförordningen, 55 dBA, var alltså fram till 2015 enligt infrastrukturpropositionen det rekommenderade riktvärdet för väg- och spårtrafik. Det har alltså skett en förskjutning i vad som anses vara en acceptabel ljudnivå i takt med att behovet av att kunna bygga i mer bullerutsatta miljöer har ökat.

6.2 Syfte och historik

Eftersom trafikbullerförordningen saknar förordningsmotiv finns det inga klara rättskällor för att tolka syftet i närmare detalj. Av ordalydelsen i 4 § trafikbullerförordningen framgår att de boende ska ha tillgång till en sida där bullernivåerna är lägre än på den sida där nivåerna överstiger riktvärdena i 3 §. Att detta ger fördelar för hälsan stöds i forskning och framgår av bestämmelsens sammanhang (se avsnitt 5).

Dagens reglering av ljuddämpad sida motsvarar tidigare tillämpning till viss del, även om dagens riktvärden för buller är högre. I Boverkets numera upphävda allmänna råd 2008:1 fanns rekommendationer om såväl tyst som ljuddämpad sida, vilka förutsattes tillämpas vid detaljplanering. Som en rekommendation angavs att minst hälften av bostadsrummen, och då i första hand sovrummen, bör vändas mot den tysta eller ljuddämpade sidan. Längre tillbaka innehöll infrastrukturpropositionen hänvisningar

[27] Prop. 1996/97:53 sid. 42 samt Boverkets upphävda allmänna råd 2008:1 till den upphävda plan- och bygglagen (1987:10).

till ”tyst” sida, vilket då var en sida där de rekommenderade riktvärdena följdes.[28]

I Statens planverks rapport Samhällsplanering och vägtrafikbuller från 1972 omnämns också tyst sida, även då verkar det ha avsett en sida där angivna riktvärden följdes. Begreppet har alltså använts på samma sätt åtminstone sedan 1972, men är sannolikt äldre än så.

Det finns i dåvarande regler som kan tolkas som ett krav på eller rekommendation om att säkerställa lägenhetsutformning redan i planskedet. I stället verkar detta ha förutsatts tillämpas i lovskedet – utan direkt stöd i planen. Exempelvis framgår av den sistnämnda rapporten att ”Den planlösning av lägenheterna liksom de byggnadstekniska åtgärder som förutsatts vid detaljplanens upprättande måste beaktas vid meddelande av byggnadslov. Krav på att åtgärderna vidtages kan ställas enligt 46 § byggnadsstadgan.” Vid den tidpunkten ställdes kraven alltså i samband med lovprövningen med direkt stöd av lagstiftningen och inte mot någon särskild reglering i planen.

Det kan också tilläggas att Boverkets internationella jämförelse (se bilaga 1) visar att övriga nordiska länders regelverk inte kräver att lägenhetsutformningen säkerställs i planläggningen.

6.3 Ljuddämpad sida viktig för boendemiljön

Förutom förutsättningar för en god folkhälsa, är en ljuddämpad sida också viktig för att säkerställa en bra boendemiljö. Att bostaden har tillgång till en ljuddämpad sida utomhus är grundläggande för trivsel och ger möjlighet till återhämtning. En ljuddämpad sida ger också förutsättningar att iordningställa en gård eller balkong som möjliggör social samvaro, lek och vila utomhus.

Tillgång till en tyst innergård med en högkvalitativ fysisk utemiljö, såsom grönska, lekmöjligheter, tillräcklig storlek, lämpligt väderstreck med mera, kan minska upplevd störning av trafikbuller mer än enbart tillgång till en tyst sida. Dessa miljöer kan även ha en positiv inverkan på möjlighet till avkoppling, kommunikation och utevistelse. Att anlägga tysta attraktiva innergårdar kan således delvis kompensera för höga bullernivåer på den mest utsatta fasaden.[29]

Barn utgör en särskilt sårbar grupp som är i stort behov av goda utemiljöer i närheten av sin bostad. De vistas mer utomhus än vuxna – i lekparker, på skolgårdar och på fritiden i hemmiljön. Dessa miljöer ligger inte sällan nära trafik eller andra bullerkällor, vilket gör att den totala dagliga

[28] Prop. 1996/97:53 sid. 49.
[29] Eriksson Charlotta, Pershagen Göran, 2025: Hälsokonsekvenser av att ta bort kravet på tillgång till ljuddämpad sida för bullerutsatta bostäder. Boverkets dnr: 452/2025.

bullerdosen blir högre. Barnen har inte heller samma möjlighet som vuxna att själva välja sin omgivning utan är beroende av vuxna för att få skydd. [30]

[30] Eriksson Charlotta, Pershagen Göran, 2025: Hälsokonsekvenser av att ta bort kravet på tillgång till ljuddämpad sida för bullerutsatta bostäder. Boverkets dnr: 452/2025.

7 Analys och slutsatser

I uppdraget ingår inte att föreslå ändringar av gällande riktvärden. Boverket tolkar detta som att avsikten inte är att bostadsbyggnader ska placeras i mer bullerutsatta miljöer än idag.

En utgångspunkt i arbetet har därför varit att ändringarna inte bör leda till att det blir möjligt att bygga i mer bullerutsatta lägen än vad som är möjligt med dagens regler. Kravet på en ljuddämpad sida utomhus vid fasad behöver därför finnas kvar.

De problem som framkommit i denna utredning visar att nuvarande krav i 4 § trafikbullerförordningen, som innebär att planlösningen i vissa fall behöver regleras i detaljplan, kan komplicera detaljplaneringen något och i viss mån även begränsa utbudet och utformningen av lägenheter.

7.1 Alternativ till ljuddämpad sida i form av gemensamma vistelseytor

Enligt uppdraget skulle Boverket särskilt utreda förutsättningarna för att komplettera 4 § trafikbullerförordningen med ett alternativ där så kallad skyddad sida för varje bostad ersätts med gemensamma vistelseytor med god ljudmiljö i anslutning till bostadsbyggnaden, till exempel på bostadsgård eller gemensam uteplats. Detta tolkas som att Boverket skulle utreda förutsättningarna för att komplettera 4 § trafikbullerförordningen med ett ytterligare alternativ till de undantagsmöjligheter som finns idag. Det vill säga att befintligt undantag i form av ljuddämpad sida kvarstår, men att en alternativ möjlighet till undantag införs. Det nya alternativet skulle innebära krav på gemensamma vistelseytor där motsvarande ljudnivåer som för skyddad sida, det vill säga 55 dBA ekvivalent ljudnivå, uppnås.

Ett alternativ till skyddad sida utomhus behöver ses mot bakgrund av att 4 § trafikbullerförordningen måste säkerställas i detaljplanens reglering. Om ett sådant förslag genomfördes skulle kommunen och exploatören redan i detaljplaneskedet behöva avgöra vilket alternativ som ska tillämpas. Alternativen hade blivit av mycket olika art. Det första, skyddad sida, innebär bland annat krav på byggnadens lägenhetsutformning och det andra hade inneburit krav på att gemensamma, ljuddämpade vistelseytor ska anordnas. För att kunna ta ställning till vilket alternativ som är lämpligast hade exploatören sannolikt ofta behövt ta fram underlag och kalkyler.

Det är inte möjligt att hänskjuta frågan om vilket alternativ som ska tillämpas till lovskedet eller säkerställa vistelseytor i det skedet. Trafikbullerförordningen ska som sagts inte tillämpas vid prövning av bygglov inom detaljplanelagt område. Redan av denna anledning är det svårt att se att förslaget skulle innebära någon betydande förenkling, snarare tvärt om. I de situationer ljuddämpad sida väljs skulle lägenhetsutformningen fortfarande behöva styras i detaljplanen. Valet mellan olika alternativ kan

vara både tidsödande och svårt att förstå för exploatören eller andra enskilda. På samma sätt som idag skulle det innebära kostnader och krav på utredningar redan under detaljplaneskedet.

Ett problem är också att det enligt dagens lagstiftning inte är möjligt att i detaljplanen säkerställa ljuddämpade vistelseytor. Boverket har identifierat samma problem när det gäller 3 § 2 trafikbullerförordningen, som handlar om ljudnivå vid uteplats. Vad som kan regleras i en detaljplan begränsas av 4 kap. PBL. I det kapitlet finns i dagsläget inga särskilda regleringsmöjligheter för den typ av åtgärder som avses. Boverket anser inte heller att det vore lämpligt att införa en sådan möjlighet. En vistelseyta eller uteplats är inte någon fysisk åtgärd, utan en plats där människor kan välja att vistas. En uteplats definieras visserligen som en ”iordningsställd” plats i 1 § trafikbullerförordningen, men även om detaljplanen skulle ange en sådan yta, går det inte att i genomförandeskedet säkerställa att den förverkligas, exempelvis vid lovprövningen. Det går inte heller att utöva tillsyn över att vistelseytor finns, det vill säga ytor som faktiskt används för utevistelse. Det är visserligen möjligt att se till att mark lämnas obebyggd, men genomförandet går inte att säkerställa.

Det kan också diskuteras om gemensamma vistelseytor är en jämförlig ersättning för en ljuddämpad sida. Att ha möjlighet att vistas i en ljuddämpad miljö i närheten av sin bostad är något annat än att ha tillgång till en ljuddämpad miljö i direkt anslutning till sin bostad. Det saknas stöd i forskningen för att en sådan miljö skulle ha jämförliga hälsoeffekter (se avsnitt 6.3). Det finns enligt Boverkets uppfattning en risk för att bostäder uppförs i miljöer med hälsofarliga bullernivåer och att gemensamma vistelseytor bedöms säkerställda genom allmänna platser som parker och dylikt. En liknande utveckling kan ses när det gäller barns och ungas utemiljöer, där kravet på friyta ofta tillgodoses genom möjlighet till vistelse i parker med mera.

Mot denna bakgrund bedömer Boverket att det inte finns förutsättningar att föreslå ett alternativ som innebär att skyddad sida ersätts med gemensamma vistelseytor med god ljudmiljö i anslutning till bostadsbyggnaden. Eftersom detta skulle behöva säkerställas redan i detaljplaneskedet hade en sådan reglering enligt Boverkets mening inte inneburit någon förenkling vare sig för kommunen eller den som vill utföra en åtgärd.

7.2 Ta bort kravet på bostadsrummens orientering

Uppdraget är begränsat till förändringar i trafikbullerförordningen och i utredningen har Boverket därför fokuserat på att utreda möjligheten att ta bort kravet på bostadsrummens orientering samtidigt som ljuddämpad sida vid fasad bibehålls.

7.2.1 Underlätta detaljplaneringen

Syftet med uppdraget var att kraftigt förenkla detaljplaneprocessen och möjliggöra ett ökat och mer differentierat bostadsutbud. Som Boverket uppfattar uppdraget är det i första hand riktat till kommunens detaljplanering. Detaljplaneprocessen regleras i 5 kap. PBL och omfattas därmed inte av detta uppdrag. Ett borttagande av kravet på att låsa fast lägenhetsutformningen i detaljplan kan dock underlätta detaljplaneringen något. Detta eftersom underlag för att visa möjliga planlösningar då inte behöver tas fram redan i detaljplaneskedet och kommunerna inte behöver göra regleringar inuti byggnader i bullerutsatta lägen. Som sagts är det inte ovanligt att regelverket tillämpas felaktigt och Boverket anser att ett borttagande även av denna anledning skulle kunna leda till att detaljplaneringen underlättas något.

7.2.2 Enkelsidiga bostäder mot bullerutsatt sida

Att ta bort kravet på bostadsrummens orientering hade inneburit att det blir möjligt att bygga större enkelsidiga bostäder mot den sida där riktvärdena vid fasad överskrids. Det kommer då finnas tillgång till en ljuddämpad sida vid byggnaden men ingen garanti för att alla bostäder vänds mot denna.

Eftersom undantaget för bostäder på högst 35 kvadratmeter i 3 § andra stycket trafikbullerförordningen av naturliga skäl behöver tas bort, försvinner samtidigt begränsningen på 65 dBA ekvivalent ljudnivå för sådana små bostäder.

Ett borttagande av kravet skulle kunna leda till större frihet för byggherren att utforma planlösningarna och kan leda till att de bostäder som byggs får en storlek och utformning som bättre motsvarar efterfrågan på marknaden. Krav på buller inomhus regleras som ett tekniskt egenskapskrav i 8 kap. 4 § PBL, 3 kap. 13 § PBF och preciseras i Boverkets föreskrifter. De tekniska egenskapskraven hanteras sedan enligt byggprocessen i PBL. Förslaget i denna rapport innebär inte någon ändringkopplat till byggreglerna. Det ligger i Boverkets ansvar att följa upp och vid behov ändra föreskrifterna.

7.2.3 Storleken på sidan är viktig

I dagens regelverk säkerställer kravet på bostadsrummens orientering att varje lägenhet får tillgång till den ljuddämpade sidan, men också att den ljuddämpade sidan blir tillräckligt stor i förhållande till byggnadens storlek och antalet bostäder. Att hälften av bostadsrummen ska vändas mot den ljuddämpade sidan gör det till exempel så gott som omöjligt att ha en ljuddämpad sida på kortsidan av ett lamellhus. Den ljuddämpade sidan måste i så fall hamna på långsidan, vilket i sin tur garanterar att den ljuddämpade utemiljön blir tillräckligt stor.

Boverket anser att även utan ett krav på bostadsrummens orientering behöver det säkerställas att den ljuddämpade sidan blir så stor att det finns

förutsättningar för en god utemiljö invid byggnaden. Den ljuddämpade sidan säkerställer kvaliteter för utemiljön och för att kravet på ljuddämpad sida ska vara verknings- och meningsfullt, är storleken viktig.

Eftersom det inte regleras hur stort överskridande som är tillåtet vid den bullerutsatta sidan, innebär den ljuddämpade sidan även ett viktigt hinder från att bygga i allt för bullerutsatta miljöer. Den ljuddämpade sidan blir en viktig faktor för utemiljön vid byggnaden och för de boendes ljudmiljö som helhet. Det är dock svårt att säga exakt hur viktig denna faktor är i praktiken, eftersom möjligheten till dämpning är olika från fall till fall.

Om den ljuddämpade sidan inte är tillräckligt stor, begränsar den inte bostadsbyggande i allt för bullerutsatta miljöer. Storleken på den ljuddämpade sidan påverkar därför också ljudmiljön generellt, inte bara vid den ljuddämpade sidan.

Eftersom det är viktigt att den ljuddämpade sidan får en tillräcklig storlek anser Boverket också att så kallade tekniska åtgärder inte bör tillåtas för att uppnå en ljuddämpad sida (se avsnitt 4.3). I stället bör riktvärdet för ljuddämpad sida följas vid hela fasaden, för samtliga våningsplan och inte bara för delar av fasaden.

7.2.4 Tillsyn och ingripanden enligt miljöbalken

Redovisningen av beräknade värden i detaljplan och vid bygglovsprövning utanför detaljplan hindrar i viss utsträckning tillsyn enligt miljöbalken samt möjligheten att ställa villkor vid miljötillståndsprövning (16 kap. 2 d §, 24 kap. 6 §, 26 kap. 9 a § och 29 kap. 4 § miljöbalken). Ingripande får bara ske om de beräknade värdena överskrids. Detta för att hindra en dubbelprövning av kravet på att förebygga olägenheter för människors hälsa samt av trafikbullerförordningens riktvärden. Trots detta får förelägganden eller förbud, eller skärpta villkor, meddelas om det med hänsyn till de boendes hälsa finns synnerliga skäl för det (se avsnitt 3.3).

Boverkets förslag innebär inte att bullernivåerna från trafik kommer öka och innebär därför inte att de beräknade värdena i en detaljplan oftare kommer överskridas. Däremot kan ingripande ske även om värdena inte överskrids, om det finns synnerliga skäl. Det är därför viktigt att avgöra om förslaget kan medföra att synnerliga skäl oftare kan föreligga för ingripande eller skärpta villkor.

Boverket gör följande bedömning. Redan av rekvisitet ”synnerliga skäl” framgår att ingripande eller skärpta villkor bara får beslutas i absoluta undantagsfall. Av förarbetet framgår att det är avsett att tillämpas vid grova handläggningsfel, som väsentliga felberäkningar i planskedet. Det kan också handla om att det, efter att detaljplanen antagits, inträffar omständigheter som inte var kända vid tidpunkten för bullerberäkningen, vilket Boverket tolkar som att de sakliga omständigheterna i det enskilda

ärendet förändrats. Bestämmelserna har vad Boverket känner till inte prövats i rättspraxis.

De riktvärden och möjligheter till undantag som anges i trafikbullerförordningen är de skyddsnivåer som beslutats för att uppfylla regleringen om skydd för människors hälsa enligt 2 kap. 6 a § PBL. Det finns enligt Boverkets bedömning ingenting som talar för att kravet på synnerliga skäl skulle kunna anses uppfyllt enbart för att förordningen ändras till en annan skyddsnivå, eller att nivån tillgodoses på ett annat sätt. Detta saknar stöd i förarbetet. I så fall skulle möjligheten att ingripa omfatta även situationer där kommunen följt gällande trafikbullerförordning, beräknade värden inte överskrids och det vare sig föreligger felberäkningar eller förändrade sakliga omständigheter. Detta framstår inte som en rimlig tolkning. Boverket bedömer därför att det inte kan antas att ingripanden eller skärpta villkor enligt miljöbalken kommer att bli vanligare om Boverkets förslag genomförs.

Möjligheten till ingripande förutsätter antingen att de beräknade värdena i detaljplan överskrids eller synnerliga skäl. Bedömningen av synnerliga skäl är enligt Boverkets bedömning restriktiv och det kan inte antas att skäl för ingripande föreligger oftare om förslaget genomförs. Det innebär att tillsynen enligt miljöbalken inte förväntas påverkas.

7.2.5 Ändring av byggnad

I 4 § andra stycket trafikbullerförordningen finns en särskild regel som gäller vid lovpliktiga ändringar av en byggnad enligt 9 kap. 15 § PBL. Precis som övriga trafikbullerförordningen gäller den inte vid lovprövning inom detaljplanelagt område. Ett exempel kan vara att en kontorsbyggnad utanför detaljplan ska byggas om till bostäder. Stycket innebär då att minst ett bostadsrum bör vändas mot en ljuddämpad sida, vilket alltså innebär en viss lättnad gentemot 4 § första stycket trafikbullerförordningen. Stycket har vad Boverket känner till inte prövats i rättspraxis och det är något oklart hur kravet på ljuddämpad sida ska tolkas i förhållande till första stycket.

Uppdraget till Boverket är i första hand inriktat på detaljplaneringen. Frågan om hur ändring av byggnad ska hanteras behöver dock analyseras. Boverket anser dock att det vore olämpligt om kravet på lägenhetsorientering vore olika inom och utanför detaljplanelagt område.

För att uppnå rättssäkerhet och likvärdigt bullerskydd vid alla nya bostäder, borde samma krav på ljuddämpad sida gälla oavsett var byggnaden är belägen, både inom och utanför detaljplanelagt område. Författningsförslaget bör därför även omfatta 4 § andra stycket trafikbullerförordningen. Stycket bör strykas, vilket skulle innebära att 4 § första stycket enligt Boverkets förslag blir tillämpligt även vid lovprövning för ändring av byggnad utanför detaljplanelagt område.

7.3 Inspel om förslag till ändringar i trafikbullerförordningen

I Boverkets uppdrag har inte särskilt nämnts att föreslå ändringar i trafikbullerförordningen avseende 3, 5, 6, eller 7 §§. I arbetet med regeringsuppdraget har dock medverkande myndigheter genom Trafikverket och Transportstyrelsen lyft att ändringar i trafikbullerförordningen avseende dessa bestämmelser, eventuellt skulle kunna underlätta processen för bostadsbyggande och ge effekter på möjligt utbud på byggbar mark intill flygplatser.[31]

Trafikverket och Transportstyrelsen har i flera olika sammanhang uppmärksammat behov av att förtydliga beskrivningen av riktvärden för maximala ljudnivåer i trafikbullerförordningen och hur de bör tillämpas. Antal tillfällen som exempelvis Lmax 70 dBA får överskridas behöver framgå tydligare.

Ett exempel på otydlighet är en dom från Mark- och miljööverdomstolen (MÖD 2021-12-16 mål nr M 13953–19) beträffande buller från flygplatser där domskälen baseras på 6 § trafikbullerförordningen utan hänsyn till 7 §. Domen har därför orsakat osäkerheter i hur trafikbullerförordningen ska tolkas och bidragit till onödiga tidsfördröjningar.

Boverket instämmer i det som Trafikverket och Transportstyrelsen fört fram i sitt inspel om svårigheterna att tillämpa trafikbullerförordningen vad gäller 3, 5, 6, eller 7 §§. Detta kan försvåra möjligheterna till nybyggnation av bostäder. Boverket föreslår därför en utredning av trafikbullerförordningens avsnitt om maximala ljudnivåer, i första hand beträffande buller från flygplatser men i samband med det även buller från väg- och spårtrafik.

7.4 Hantera buller vid källan

Reglerna i trafikbullerförordningen gör det möjligt att bygga bostäder på platser med höga ljudnivåer. De förslag som lämnas i den här rapporten syftar till att förenkla hanteringen av bullerfrågorna något och i vissa fall möjliggöra mer flexibla bostadslösningar på dessa platser. I detta sammanhang är det dock viktigt att peka på att det i många fall är bättre och mer kostnadseffektivt att hantera bullret vid källan. Till exempel hade olika typer av avskärmningar längs stora trafikleder eller järnvägar kunna skapa goda boendemiljöer skyddade från buller där bostäder kunnat byggas utan kostsamma och tidkrävande utredningar och speciallösningar i varje enskild detaljplan och varje enskild byggnad. Det hade då behövt utredas hur kostnaderna ska fördelas mellan olika aktörer.

[31] Trafikverket, 2026: Inspel om förslag till ändringar i trafikbullerförordningen. Trafikverkets ärendenummer TRV 2025/56197.

En annan möjlighet att minska bullret vid källan är att använda tysta däck och bullerreducerande beläggning på vägen. Att dämpa bullret direkt vid källan har fördelen att det blir tystare både för de som vistas i närheten av vägen och för de som åker i bilen.

Behov av bullerskyddsåtgärder vid varje enskild byggnad kan generellt sett minska om det genomförs åtgärder som gör att bullret minskar vid källan. Sådana åtgärder kan vara motiverade ur ett samhällsekonomiskt perspektiv och kan även minska bullret vid befintliga bostäder. De kan dock ge upphov till ökade kostnader och andra konsekvenser för andra samhällsaktörer. Det finns därför behov av att vidare utreda tekniskt möjliga och ekonomiskt rimliga källbulleråtgärder samt potentialer, kostnader och rådighet över dessa. Med gemensamma lösningar kan hälsan och boendemiljön förbättras för många och behovet av individuella utredningar och åtgärder minskar.

Det kan alltså vara mer kostnadseffektivt att åtgärda bullret vid källan än att hantera bullret genom lösningar vid varje enskild byggnad. Med gemensamma lösningar kan boendemiljön förbättras för många och behovet av individuella utredningar och åtgärder minskar. Detta skulle också kunna vara fördelaktigt utifrån miljömålet God bebyggd miljö.

7.5 Sammanfattade slutsatser

Nuvarande regelverk innebär att kraven på ljuddämpad sida och på bostadsrummens orientering måste säkerställas redan i detaljplaneskedet, vilket kan vara svårt att tillämpa i praktiken och avviker från vad en detaljplan normalt reglerar. Inom ramen för detta uppdrag föreslår Boverket därför att kravet på bostadsrummens orientering tas bort. Förutom att underlätta detaljplaneringen och göra regelverket mer konsekvent och lättbegripligt skulle det ge byggherren möjlighet att utforma bostäder av mer varierad storlek. Detta kan i sin tur bidra till ett mer differentierat bostadsutbud. Samtidigt finns det en risk att detta skulle kunna få negativ påverkan på hälsan för de boende. Ljudmiljön inomhus i bostäder regleras i 8 kap 4 § PBL, 3 kap 13 § PBF och preciseras i Boverkets byggregler. Kraven hanteras sedan i byggprocessen enligt PBL. Förslaget i denna rapport innebär inte någon ändring kopplat till Boverkets byggregler. Den miniminivå för inomhusbuller som regleras i byggreglerna kvarstår därmed. Det ligger inom Boverkets ansvar att följa upp och ändra reglerna vid behov.

Även om kravet på bostadsrummens orientering tas bort är det viktigt att det finns krav på en ljuddämpad sida av byggnaden utomhus för att förhindra uppförande av bostadsbyggnader i alltför bullerutsatta miljöer. Dessutom bör det förtydligas att kravet på en ljuddämpad sida gäller för den längre av byggnadens sidor och för hela fasaden. Detta är betydelsefullt för att skapa förutsättningar för en god boendemiljö.

För att uppnå rättssäkerhet och likvärdigt bullerskydd för alla nya bostadsbyggnader borde samma krav på ljuddämpad sida gälla både inom och utanför detaljplanelagt område. Det innebär att 4 § andra stycket trafikbullerförordningen behöver tas bort, så att regelverket harmoniserar och att samma krav gäller oavsett var byggnaden är belägen.

Att ta bort kravet på att minst hälften av bostadsrummen ska orienteras mot en ljuddämpad sida bör inte innebära att de beräknade värdena i detaljplanen överskrids oftare än idag. Det innebär att tillsynen enligt miljöbalken inte förväntas påverkas i någon större utsträckning, eftersom möjligheten till ingripande är mycket restriktiv.

Boverket vill påpeka att det är viktigt att även till synes begränsade förändringar beslutas utifrån en helhetsbild av vilken reglering som finns och hur den säkerställer att påverkan på människors hälsa inte blir orimligt hög. Det behöver särskilt beaktas att på grund av den samordning som gjorts mellan PBL och miljöbalken, utgör trafikbullerförordningen den yttersta gränsen för vilka bullernivåer utomhus som kan accepteras vid bostadsbyggnader.

8 Konsekvenser av författningsförslaget

I detta kapitel beskrivs konsekvenserna av författningsförslaget enligt 6-10 §§ förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

8.1 Redogörelse för problemet

Dagens reglering av ljuddämpad sida syftar till att skydda människors hälsa i bullerutsatta lägen. Den tillämpas som en form av kompensation på platser där bullernivåerna är mycket höga och beräknas överstiga 60 dBA vid en bostadsbyggnads fasad.

I praktiken innebär regleringen av bostadsrummens orientering dock att kommunen behöver reglera i detaljplanen att minst hälften av bostadsrummen i varje bostadslägenhet vänds mot den ljuddämpade sidan. Bostadshusets planlösning blir därför till viss del reglerad i detaljplanen, vilket innebär att exploatörer behöver ta fram relativt detaljerade underlag redan i detaljplaneskedet. Detta kan innebära ekonomiska risker i ett tidigt skede. Att detaljplanen reglerar inomhusmiljön på detta sätt avviker från vad en detaljplan normalt reglerar. Inomhusmiljön regleras i första hand i 8 kap. PBL, 3 kap 13 § PBF samt i Boverkets byggregler. Kravet på lägenhetsutformning innebär en avvikelse från den avsedda regelstrukturen vilket gör reglerna svårare att förstå och tillämpa.

Det finns i dag ingen samlad nationell statistik som gör det möjligt att ange hur många detaljplaner eller byggprojekt som årligen påverkas av nuvarande krav på lägenhetsorientering i bullerutsatta lägen. Underlag från kommuner, länsstyrelser och branschaktörer, liksom de exempel som redovisas i rapporten, visar dock att problemet ofta förekommer i bullerutsatta projekt. Problembeskrivningen bygger därför huvudsakligen på dessa kvalitativa uppgifter och praktiska erfarenheter.

Regleringen innebär vidare att kommunen behöver bedöma om den planlösning som exploatören föreslår kommer uppfylla trafikbullerförordningens krav. Regleringen ger på så sätt kommunens detaljplanehandläggare uppgifter som inte vanligen ingår i deras arbete. Boverkets utredning visar att kravet är svårt att tillämpa och att felaktigheter är relativt vanliga.

Regleringen begränsar även vilka planlösningar som är möjliga i bullerutsatta lägen. Detta innebär att de bostäder som byggs i bullerutsatta miljöer storleksmässigt inte alltid motsvarar efterfrågan på marknaden.

Ljuddämpad sida är en av de förutsättningar som trafikbullerförordningen anger för att möjliggöra bostadsbyggande i bullerutsatta lägen. Sverige har bostadsbrist och det byggs i dagsläget för få bostäder årligen för att lösa bristen. Problemet är särskilt stort i städer och tillväxtområden där

många människor vill bo. Utifrån detta behöver det avvägas hur långtgående krav som behöver ställas på bostadsbyggande i bullerutsatta miljöer.

8.2 Vilken förändring som eftersträvas

I uppdraget efterfrågas en förändring av trafikbullerförordningen för att kraftigt förenkla detaljplaneprocessen och möjliggöra ett ökat och mer differentierat bostadsutbud. Att ta bort kravet på att minst hälften av bostadsrummen i varje bostadslägenhet ska vändas mot den ljuddämpade sidan innebär ett mer konsekvent regelverk där inomhusmiljön inte regleras i detaljplan med anledning av buller, vilket underlättar detaljplaneringen och ger tydligare förutsättningar för företag som bygger bostadshus.

8.3 Om ingen åtgärd vidtas (nollalternativet)

Om förändringen inte genomförs kvarstår problemet att lägenhetsutformningen behöver styras i detaljplan i de fall riktvärdena för trafikbuller överskrids. Exploatörer kommer fortsatt att behöva ta fram detaljerade underlag innan det är säkert att detaljplanen kommer att få laga kraft, vilket innebär kostnader och ekonomiska risker i tidiga skeden.

Utan förändringar fortsätter de nuvarande kraven att begränsa planlösningar och innebära kostnader för planering och byggande. Med nollalternativet kvarstår också en osäkerhet för de som tillämpar regelverket samt för exploatörer.

Nollalternativet medför inte någon förändrad hälsopåverkan. Nuvarande krav i trafikbullerförordningen har som syfte att säkerställa påverkan på hälsa i bullerutsatta lägen och fortsätter göra det med detta alternativ.

8.4 Alternativa lösningar

8.4.1 Alternativ 1 Gemensamma vistelseytor med god ljudmiljö

En lösning som Boverket fått i uppdrag att särskilt utreda är att ljuddämpad sida kompletteras med ett alternativ i form av gemensamma ljuddämpande vistelseytor. Ett sådant förslag skulle behöva säkerställas redan i detaljplanen och bedöms därmed inte innebära någon faktisk förenkling. Dessutom är det tveksamt om gemensamma vistelseytor verkligen kan anses likvärdiga med en ljuddämpad sida i direkt anslutning till bostaden, särskilt med risk för bostäder i miljöer med hälsofarliga bullernivåer.

Förslaget om gemensamma vistelseytor skulle kräva att kommunen i detaljplanen ställer krav som varken kan garanteras i genomförandet eller följas upp med tillsyn. Boverket anser att en sådan reglering i detaljplan inte är förenlig med nuvarande plan- och bygglagstiftning. Mot denna bakgrund bedöms att ett alternativ där skyddad sida ersätts av gemensamma vistelseytor inte är möjligt eller lämpligt att föreslå. Se vidare avsnitt 7.2.

8.4.2 Alternativ 2 Kravet på lägenhetsutformning tas bort men ljuddämpad sida bibehålls

8.4.2.1 Effekt på problemet

Förslaget innebär att regelverket förtydligas, vilket underlättar för kommunens detaljplaneläggning. Det innebär även mindre osäkerhet och ökad flexibilitet i projekteringen av bostadshus för de som bygger bostäder i bullerutsatta områden.

8.4.2.2 Konsekvenser för staten

Ekonomiska konsekvenser: Förslaget innebär kostnader för staten i form av behov av vägledning kopplat till regeländringen. Länsstyrelsernas tillsyn över detaljplaner enligt 11 kap. 10 § 5 och 11 § PBL underlättas genom att regelverket förtydligas.

Andra relevanta konsekvenser: Påverkan på folkhälsopolitiska mål och miljökvalitetsmål behöver följas upp.

8.4.2.3 Konsekvenser för kommunen

Ekonomiska konsekvenser: Kostnader för handläggning av detaljplaner i bullerutsatta lägen kan antas minskas något. Den ökade flexibiliteten i utformningen av bostäder kan minska kostnader och handläggningstid vid prövning av bygglov i dessa lägen.

8.4.2.4 Konsekvenser för företagen

Ekonomiska konsekvenser: Vid planläggning i bullerutsatta lägen behöver byggherrar inte redan i detaljplaneskedet ta fram underlag för möjliga planlösningar.

Andra relevanta konsekvenser: Möjligheten till ett mer differentierat bostadsutbud i bullerutsatta lägen ökar.

8.4.2.5 Konsekvenser för andra enskilda

Ekonomiska konsekvenser: Tillgången till större bostäder i bullerutsatta lägen kan öka något eftersom förslaget ger utökad frihet för byggherren att utforma planlösningen. För enskilda kan detta innebära möjlighet att få större bostad till lägre kostnad per kvadratmeter, men också att hushåll med svagare ekonomi i högre grad hänvisas till bostäder i sämre ljudmiljö utomhus.

Andra relevanta konsekvenser: I vissa lokaliseringar kan det uppstå problem med framför allt tillfälliga överskridanden och lågfrekvent buller. Inomhusmiljön regleras i 8 kap 4 § PBL, 3 kap 13 § PBF och i Boverkets byggregler. Förslaget innebär ingen förändring av byggreglerna och miniminivån kvarstår därmed.

8.4.3 Alternativ 3 Ljuddämpad sida, alternativt författningsförslag

8.4.3.1 Effekt på problemet

Ett annat sätt att utforma författningsförslaget enligt alternativ 2 är att ljuddämpad sida ska anordnas vid en viss andel av byggnadens fasad, exempelvis hälften eller en tredjedel. Detta för att säkerställa att den ljuddämpade sidan blir tillräckligt stor för att skapa en god ljuddämpad utemiljö invid byggnaden.

Problemet med detta alternativ och liknande sätt att säkerställa den ljuddämpade sidans storlek är att det blir starkt styrande för bostadshusets placering och utformning. Det öppnar både för svåra tolkningssituationer och skapar incitament för ”kryphål”, exempelvis att utforma byggnaden på ett sådant sätt att den ljuddämpade sidan i praktiken minimeras, för att spara kostnader.

I förlängningen kan ett sådant förslag därför leda till sämre bostäder och utemiljöer, både ur bullersynpunkt och allmän synpunkt. Boverket förespråkar därför inte detta förslag.

8.5 Redogörelse för lämpligast alternativ

Inom ramen för detta uppdrag förespråkar Boverket alternativ 2, att ta bort kravet på lägenhetsutformning men behålla kravet på ljuddämpad sida. Kravet på ljuddämpad sida bör knytas till behovet av en god utemiljö invid byggnaden. Detta uppfyller syftet med uppdraget och ger möjlighet till bättre bostadsutformning.

8.6 Analys av det valda alternativet

Om kravet på att minst hälften av bostadsrummen ska vara vända mot den ljuddämpade sidan tas bort, kan det få olika konsekvenser. Det är endast ärenden om detaljplan och bygglov utanför planlagt område som påverkas, om dessa påbörjas efter att ändringen trätt i kraft. Detta eftersom trafikbullerförordningen bara ska tillämpas vid denna typ av ärenden. Det är också enbart ärenden som rör bostadshus där ljudnivån överstiger 60 dBA ekvivalent ljudnivå vid fasad som påverkas. Det är alltså bara en liten andel av det totala bostadsbeståndet som berörs.

En av Boverkets utgångspunkter i detta uppdrag har varit att författningsförslaget inte bör tillåta bostäder i mer bullerutsatta miljöer än idag. Författningsförslaget innebär dock ett annat sätt att säkerställa den ljuddämpade sidan vilket gör att det inte bedöms möjligt att göra en mer exakt

jämförelse med dagens trafikbullerförordning. Det kan därför inte uteslutas att bostadshus kan lokaliseras till andra, mer bullerutsatta platser om den valda lösningen genomförs.

8.6.1 Sammanfattning av konsekvenser

Förslaget innebär att regelverket blir mer konsekvent och lättöverskådligt, vilket underlättar detaljplaneringen. Det innebär också att byggherrar inte redan i detaljplaneskedet behöver ta fram underlag för möjliga planlösningar, vilket är en förenkling för byggande av bostäder i bullerutsatta miljöer.

Byggherren får mer flexibilitet att utforma bostäder i bullerutsatta lägen, vilket kan leda till mer varierade planlösningar och storlekar. Vid bostadslägenheter som inte är större än 35 kvadratmeter kan det antas att företagen generellt behöver lägga något mer resurser på att klara byggreglernas ljudnivåer inomhus. Det kan handla om konsult- eller materialkostnader. Vilka lösningar som är aktuella beror på bullersituationen och vad som ska byggas. I huvudsak förväntas förslaget dock inte medföra att det blir dyrare att klara inomhuskraven för bostadshus i bullerutsatta lägen. Förslaget förväntas därmed medföra ett mer differentierat bostadsutbud, men endast i begränsad omfattning öka bostadsutbudet.

Om enkelsidiga lägenheter som är större än 35 kvadratmeter uppförs mot den sida av byggnaden där trafikbullerförordningens riktvärden överskrids, kan det få negativa effekter för ljudmiljön inomhus. Ljudmiljön inomhus i bostäder regleras i 8 kap 4 § PBL, 3 kap 13 § PBF och i Boverkets byggregler. Förslaget i denna rapport innebär inte någon ändring kopplat till byggreglerna. Den miniminivå för inomhusbuller som gäller enligt byggreglerna är oförändrad. Det ligger inom Boverkets ansvar att följa upp och ändra föreskrifterna vid behov.

Bland de negativa effekter för hälsan som har identifierats för människor som bosätter sig i bostäder som planerats efter att förslaget trätt i kraft, finns ökad utsatthet för tillfälliga överskridanden av inomhusnivåer och lågfrekvent buller samt mer långvarig exponering eftersom det kan antas att människor bor längre i bostäder som är större än 35 kvadratmeter. Det kan också antas att sådana lägenheter är mer attraktiva för barnfamiljer, vilket gör att barn kan hamna i riskzonen.

Förslaget syftar inte till att påverka eller försämra bullersituationen utomhus och anger därför att en ljuddämpad sida ska finnas och att samma riktvärden som i dagens 4 § trafikbullerförordningen ska användas. Samtidigt innebär förslaget en viss osäkerhet, eftersom förslaget säkerställer ljuddämpad sida på ett helt annat sätt än nuvarande regelverk. Det kan därför inte uteslutas att ljuddämpad sida kan säkerställas i miljöer där bullersituationen och kravet på lägenheternas orientering tidigare gjort det omöjligt. Bostadshus skulle då kunna placeras i bullrigare miljöer än idag, vilket skulle leda till en generellt högre bullernivå på den exponerade sidan.

Boverket föreslår att riktvärdena för ljuddämpad sida ska uppfyllas på hela fasaden. I vissa situationer skulle detta kunna skapa bättre resultat för utomhusmiljön vid den ljuddämpade sidan jämfört med dagsläget. Utvecklingen bör noggrant följas upp.

Förslaget bedöms inte påverka bedömningen av miljökvalitetsmålet God bebyggd miljös utvecklingstrend eller möjligheterna att nå målet.

8.6.2 Vilka som berörs av förslaget

Förslaget berör enskilda, främst boende, byggherrar, fastighetsägare, entreprenörer, konsulter, kommuner, länsstyrelser och andra som tillämpar reglerna i praktiken. Även regioner och myndigheter som Folkhälsomyndigheten kan beröras. Boverket och Naturvårdsverket kommer behöva vägleda om hur de ändrade reglerna ska tillämpas.

8.6.3 Centrala hälsokonsekvenser

Det behöver beaktas att begränsningen på 65 dBA ekvivalent ljudnivå för bostäder på högst 35 m^2 tas bort, vilket innebär att dessa bostäder kommer att kunna utsättas för högre ljudnivåer vid fasad. Ljudmiljön inomhus i bostäder regleras i 8 kap 4 § PBL, 3 kap 13 § PBF och i Boverkets byggregler. Kraven på skydd mot buller inomhus hanteras i byggprocessen enligt PBL. Förslaget i denna rapport innebär inte någon ändring kopplat till byggreglerna. Det ligger inom Boverkets ansvar att följa upp och ändra föreskrifterna vid behov.

Människor vistas inomhus nästan 90 procent av sin tid och drygt två tredjedelar av den i bostaden.[32] Allt oftare vistas vi även i våra bostäder på arbetstid.[33] Detta innebär att bostäder och ljudmiljön i dessa spelar en viktig roll för både människors möjlighet till sömn och vila, men även arbetsmiljö. Vissa grupper i befolkningen, såsom barn, äldre, personer med funktionsnedsättning eller ekonomiskt svaga, har också begränsad eller ingen möjlighet att påverka sin boendesituation och är därför särskilt utsatta. Det är dock redan idag möjligt att vända bostadsrum, däribland sovrum, mot exponerad sida.

Det kan antas att även större och därmed fler bostäder i bullerutsatta miljöer byggs vända enbart mot en bullerexponerad sida, vilket i sin tur kommer att leda till att fler människor i dessa områden exponeras för höga ljudnivåer utomhus. Sådana större bostäder efterfrågas ofta av barnfamiljer vilket kan innebära att barn exponeras i större utsträckning. Det kan även leda till att fler bor länge och exponeras längre, vilket ökar risken för negativ hälsopåverkan.

---

[32] Svensk Ventilation, 2018: Nästan hela livet inomhus. Nästan hela livet inomhus - Svensk Ventilation. Hämtad 2026-03-31.
[33] Statistiska Centralbyrån, 2025: Pressmeddelande, Fler jobbar mer hemifrån. Fler jobbar mer hemifrån. Hämtad 2026-03-31.

De boendes hälsa kan påverkas av tillfälliga överskridanden av gällande inomhusnivåer samt lågfrekvent buller. Sådana problem finns redan idag.

Det kan inte uteslutas att även fler bostäder skulle byggas i mer bullerutsatta lägen än idag. Dock är det inte möjligt att säga i vilken utsträckning det skulle kunna ske. Detta innebär en osäkerhet i bedömningen.

8.6.4 Samhällsekonomiska konsekvenser

Konsekvenserna bedöms på generell nivå och det har inte bedömts möjligt att räkna fram kostnader och nyttor i kronor. Förslaget innebär att byggherrar inte redan i detaljplaneskedet behöver ta fram underlag för att kommunen ska kunna bedöma om den tänkta planlösningen är genomförbar. Regelverket blir mer konsekvent och lättöverskådligt, vilket är en tydlig fördel för byggande av bostäder i bullerutsatta miljöer. Det underlättar också detaljplaneringen eftersom kommunen inte längre behöver bedöma möjliga planlösningar redan i detaljplaneskedet. Byggherren får mer flexibilitet att utforma bostäder i bullerutsatta lägen, vilket kan leda till mer varierade planlösningar och storlekar.

8.6.4.1 Jämförelse mellan alternativ

Denna jämförelse skiljer mellan ett nollalternativ (nuvarande krav på ljuddämpad sida) och alternativ 2 där kravet på att hälften av bostadsrummen ska vändas mot en ljuddämpad sida tas bort.

Tabell 1. En jämförelse mellan nollalternativet och alternativ 2.

Aspekt	Nollalternativ	Alternativ 2
Planlösningar i bostäder	Begränsad flexibilitet genom krav på orientering av bostadsrum mot ljuddämpad sida.	Ökad flexibilitet när kravet på bostadsrummens orientering tas bort.
Hälsoskydd	Oförändrad.	Risk för påverkan på hälsa i vissa situationer.
Detaljplanering	Bostadsrummens orientering behöver regleras i detaljplan	Viss förenkling då bostadsrummens orientering inte behöver regleras.
Samhällsekonomisk nytta	Reglerna är komplicerade och tillämpas relativt ofta felaktigt.	Regelverket förtydligas genom att de krav som ställs på inomhusmiljön i styrs av 8 kap 4 § PBL, 3 kap 13 § PBF och i Boverkets byggregler.

8.6.4.2 Samlad samhällsekonomisk bedömning

Sammanvägt innebär förslaget att regelverket förtydligas, vilket kan gynna bostadsbyggandet. På sikt behöver eventuella negativa hälsokonsekvenser följas upp. Ljudmiljön inomhus i bostäder regleras i 8 kap 4 § PBL, 3 kap 13 § PBF och i Boverkets byggregler. Förslaget i denna rapport innebär inte någon ändring kopplat till byggreglerna. Det ligger inom Boverkets ansvar att följa upp och ändra föreskrifterna vid behov.

8.6.4.3 Samhällsekonomisk kostnadsnyttoanalys

Detta avsnitt redogör översiktligt för en samhällsekonomisk analys av förslaget att ta bort kravet på bostadsrummens orientering mot ljuddämpad sida, samtidigt som kravet på ljuddämpad sida vid fasad behålls.

Analysen utgår från ett samhällsperspektiv och bygger på en jämförelse mellan ett nollalternativ och den föreslagna ändringen. Avsnittet ska inte uppfattas som en fullständig kvantitativ värdering av alla effekter eller som en heltäckande samhällsekonomisk kostnads-nyttoanalys av förslaget.

Konsekvenserna bedöms på generell nivå och det har inte bedömts möjligt att räkna fram kostnader och nyttor i kronor. För att kunna göra en sådan beräkning hade behövts bland annat uppgifter om antalet planerade bostäder och deras fördelning mellan bullerutsatta lägen och lägen med lägre buller. Vidare hade behövts uppgifter om planlösningar i både nollalternativet och åtgärdsalternativet, liksom kostnadsunderlag för olika fasad- och fönsterlösningar samt ventilationssystem. Lokala hyres- och prisnivåer för bostäder utgör en viktig förutsättning för att värdera intäktssidan. Dessutom krävs bullerberäkningar vid fasad samt en bedömning av andelen enkelsidiga lägenheter mot bullerutsatt sida. Det finns också osäkerheter i flera led när det gäller att bedöma hälsoeffekterna. Det gäller både sambandet mellan exponering och effekt, befolkningens känslighet och faktiska vistelsemönster.

De samhällsekonomiskt relevanta effekter som identifierats rör i ett första led planering och administration. Förslaget bedöms kunna minska behovet av att utreda och reglera lägenhetsorientering i detaljplan. Att regelverket görs tydligare kan minska osäkerheter i tillämpningen och leda till något lägre kostnader för kompletteringar och omtag i planarbete i bullerutsatta lägen.

Vidare berörs bygg- och projekteringskostnader. För huvuddelen av bostäderna bedöms det inte ske någon generell förändring av den totala fasadyta som behöver ljudisoleras till följd av att orienteringskravet tas bort. För bostäder på högst 35 m² kan kostnaderna däremot öka, eftersom riktvärdet på 65 dBA tas bort för dessa. I sådana situationer kan mer ljudisolering behövas för att klara gällande krav på inomhusnivåer enligt Boverkets byggregler. I bullerutsatta projekt där genomgående lägenheter idag styrs av orienteringskravet kan däremot en viss förenkling av planlösningen minska projekteringskostnaderna.

En tredje grupp effekter gäller bostadens användning och intäkter. Genom ökad frihet i planlösningen kan ytan i vissa projekt utnyttjas mer effektivt. I praktiken kan detta exempelvis innebära att behovet av korridorslösningar minskar och att genomgående lägenheter inte behöver göras större än boende efterfrågar. I sådana fall kan viss boarea frigöras eller användas mer marknadsmässigt, vilket kan öka projektens intäkter.

Dessa effekter är dock starkt projektspecifika och kan inte generaliseras utan lokala data.

Slutligen finns konsekvenser för hälsa och boendemiljö avseende bostäder som planläggs i lägen där trafikbullerförordningens värden överskrids. Förslaget kan leda till att fler enkelsidiga lägenheter, även större än 35 m², vetter mot en fasad där riktvärdena i trafikbullerförordningen överskrids. Forskning visar att långvarig exponering för trafikbuller kan ge upphov till sömnstörningar, ökad stressbelastning och en ökad risk för hjärt-kärlsjukdom. Sådana effekter kan bli mer betydelsefulla om boende vistas mycket i bullerexponerade rum, till exempel vid distansarbete. På längre sikt kan de identifierade hälsoriskerna medföra ökade kostnader för hälso- och sjukvård samt för sjukskrivningar och därmed produktionsbortfall. Dessa potentiella kostnader har inte kvantifierats i kronor inom ramen för denna rapport, men är samhällsekonomiskt relevanta och bör beaktas i eventuella fördjupade analyser. Eventuella effekter på inomhusmiljön behöver hanteras inom ramen för Boverkets fortsatta arbete med byggregler. Förslaget innebär dock i sig inga ändrade ljudkrav inomhus; om uppföljningen visar behov av justeringar får detta hanteras i kommande översyner av byggreglerna.

Sammanvägt bedöms förslaget kunna ge vissa samhällsekonomiska vinster genom förenklad detaljplanering, ett mer konsekvent regelverk och möjligheter till mer yteffektiva bostadsutformningar i bullerutsatta lägen. Samtidigt finns en risk för negativa hälsokonsekvenser i de fall fler och större lägenheter vetter enbart mot bullerutsatt fasad i dessa lägen.

Eftersom underlaget inte medger robusta beräkningar av hälsokostnader och eftersom effekterna är starkt beroende av lokala förhållanden, görs ingen samlad kvantitativ slutsats om nettoeffekten i kronor på nationell nivå.

8.6.5 Konsekvenser för staten

Förslaget har vissa effekter för staten. Det handlar framför allt om kostnader för vägledning kopplat till förslaget samt kostnader på sikt för att följa upp tillämpningen och utvärdera resultatet ur bland annat hälsosynpunkt.

8.6.5.1 Boverket

Boverket måste ta fram vägledning och utföra informationsinsatser gentemot kommuner, länsstyrelser, byggherrar och allmänheten. Det kommer även behövas särskilda utvärderingar av regeländringens effekter på boendemiljö och hälsa. Dessa åtgärder genererar kostnader kopplade till arbete, konsultation och kommunikation. Om sådana utvärderingar visar att Boverkets byggregler behöver ändras, ansvarar Boverket för detta.

8.6.5.2 Naturvårdsverket

Naturvårdsverket kan påverkas genom sitt ansvar för buller- och hälsofrågor genom miljöbalken. Det handlar främst om kostnader för vägledning och uppföljning av bullerpåverkan i samhället.

8.6.5.3 Folkhälsomyndigheten

Folkhälsomyndigheten kan påverkas genom ett ökat behov av analyser och nationell uppföljning om buller och dess konsekvenser för folkhälsan.

8.6.5.4 Länsstyrelserna

Länsstyrelsernas tillsyn över detaljplaner enligt 11 kap. 10 och 11 §§ PBL påverkas genom behov av uppdaterade bedömningskriterier och vägledning gentemot kommunerna med anledning av förslaget. Att regelverket förtydligas kan förenkla länsstyrelsens tillsynsroll.

8.6.5.5 Samlad nettobedömning för staten

Den samlade effekten för staten är begränsad. Ansvaret för uppföljning av bullerpåverkan inuti bostadsbyggnader ligger i första hand på Boverket, men även andra myndigheter kan beröras.

8.6.5.6 Åtgärder för att begränsa konsekvenser

Det har inte bedömts nödvändigt att vidta åtgärder för att begränsa konsekvenser för staten.

8.6.6 Konsekvenser för kommuner

Förändringen påverkar framför allt kommunernas detaljplanering och till viss del även bygglovshanteringen.

8.6.6.1 Ekonomiska konsekvenser för kommuner

För kommunernas detaljplaneläggning kan förslaget medföra något minskad arbetsåtgång vid utformning av nya detaljplaner i bullerutsatta lägen genom att lägenhetsutformningen inte behöver regleras och att kommunen inte behöver granska och ta ställning till förslag på planlösningar. För handläggningen av ärenden om bygglov utanför detaljplanelagt område innebär förslaget motsvarande förenkling.

Det kan noteras att Boverkets förslag inte påverkar redan antagna detaljplaner, där trafikbullerförordningens krav och särskilt kravet på lägenhetsutformning har reglerats i detaljplanen. Planbestämmelser som anger att hälften av bostadsrummen ska vändas mot ljuddämpad sida fortsätter därför att gälla tills kommunen ändrar eller upphäver planen. Eftersom detaljplanens reglering är en helhet anser Boverket inte att det vore lämpligt om ändringen innebar att sådana planbestämmelser automatiskt skulle sluta gälla.

Det är mer oklart hur Boverkets förslag påverkar tillämpningen av planbestämmelser som innehåller formuleringar som inte har stöd i lagen, till exempel att 4 § trafikbullerförordningen ska tillämpas. Det är möjligt att den förordning som gällde när detaljplanen antogs då ska tillämpas, men andra tolkningar kan också vara möjliga. Frågan kan sannolikt bara besvaras i rättspraxis.

8.6.6.2 Konsekvenser för miljötillsyn och ingripanden enligt miljöbalken

Boverket bedömer att det inte kan antas att ingripanden eller skärpta villkor enligt miljöbalken kommer att bli vanligare om Boverkets förslag genomförs (se avsnitt 7.2.4).

8.6.6.3 Åtgärder för att begränsa konsekvenser

För att förslaget ska kunna tillämpas på rätt sätt kommer kommunerna behöva vägledning från statliga myndigheter.

8.6.6.4 Kommunala självstyret

Förslaget bedöms inte inskränka den kommunala självstyrelsen, eftersom kommunernas ansvar för detaljplanering enligt PBL kvarstår. Kommunerna har även fortsättningsvis möjlighet att inom ramen för detaljplaneringen reglera bebyggelsens placering och utformning i bullerutsatta lägen.

8.6.7 Konsekvenser för regioner

8.6.7.1 Ekonomiska konsekvenser för regioner

Regionerna kan påverkas genom ökade vårdkostnader kopplat till bullerrelaterad stress och ohälsa. Sådana effekter kan förstärkas över tid när fler hushåll exponeras för skadligt buller.

8.6.8 Konsekvenser för företag

Förslaget påverkar en bred krets av företag inom bygg- och fastighetssektorn, däribland byggherrar, fastighetsägare, byggbolag, konsultföretag, arkitekter, akustiker samt leverantörer av byggmaterial och tekniska system.

Ett byggprojekt involverar många olika aktörer och intressenter. Bilaga 2 visar antalet företag som skulle kunna beröras, vilka branscher företagen är verksamma inom samt storleken på dessa företag. Statistiken är hämtad från Statistiska centralbyrån (SCB), företagsdatabasen.

8.6.8.1 Ekonomiska konsekvenser

Förslaget bedöms underlätta för företag som bygger bostäder. Byggherrar och fastighetsägare får större frihet att utforma bostäder, bland annat utifrån behov på platsen eller i kommunen generellt, eller utifrån ekonomiska förutsättningar. Exempelvis kan det bli möjligt att bygga fler bostadslägenheter i ett bostadshus när samtliga lägenheter inte behöver vändas mot ljuddämpad sida.

Projekten kan därmed bli enklare att planera och genomföra, vilket kan ge kortare byggtider och lägre kostnader för projektering. Detta kan bidra till ökad lönsamhet i bostadsbyggandet.

För bostadslägenheter på högst 35 kvadratmeter kan kostnaderna för ljudisolering generellt öka något eftersom riktvärdet på 65 dBA ekvivalent ljudnivå tas bort vid sådana. I huvudsak förväntas förslaget dock inte medföra att det blir dyrare att klara inomhuskraven för bostadshus i bullerutsatta lägen.

Som beskrivits ovan finns det också en viss osäkerhet i huruvida förslaget möjliggör bebyggelse i mer bullerutsatta miljöer än idag. I de fall bostadshus placeras på platser med generellt högre bullernivåer än vad som är möjligt idag, ökar kostnaderna för att uppnå en god inomhusmiljö, till exempel för ljudisolering av fönster och väggar. Boverkets arbete med kostnader för ljudisolering i fasad indikerar att merkostnaden för att uppfylla byggreglernas ljudkrav i ett bullerutsatt typfall, jämfört med ett motsvarande fall utan bullerproblem, kan uppgå till i storleksordningen tiotusentals kronor per rum. Det bedöms dock inte som möjligt att bedöma hur mycket vanligare detta kan antas bli.

Enkelsidiga lägenheter mot bullerexponerad sida, där bullerkällan är exempelvis en trafikerad väg, kan i vissa fall värderas lägre på bostadsmarknaden, bland annat utifrån begränsade möjligheter att ha öppna fönster. I andra fall kan positiva kvaliteter, som god utsikt, delvis motverka effekten. Sammantaget är pris- och värdeeffekterna därför osäkra och beroende av det enskilda läget.

Slutligen innebär förslaget ett behov för alla företag inom området att satsa på utbildning och processanpassning.

8.6.8.1.1 Påverkan på konkurrensförhållanden

Effekterna på konkurrensförhållandena bedöms som osäkra. Å ena sidan kan större företag med egna utvecklingsresurser ha lättare att snabbt anpassa rutiner och tekniska lösningar. Å andra sidan kan ett mer lättillämpat regelverk och minskat behov av tidiga, detaljerade utredningar särskilt underlätta för mindre aktörer.

8.6.8.2 Andra konsekvenser för företag

I samband med arbetet har Boverket inte noterat att förslaget påverkar företag i något annat avseende än vad som redan beskrivits. Några tillkommande kostnader eller andra konsekvenser till följd av förslaget utöver vad som har berörts kan inte förutses.

8.6.8.3 Åtgärder för att begränsa konsekvenser

Åtgärder för att begränsa negativa ekonomiska och hälsomässiga effekter:

- Vägledning: Boverket kan tillhandahålla vägledning riktade till företag och hushåll.
- Uppföljning: genomför uppföljningar cirka fem år efter ikraftträdande enligt föreslagna indikatorer (se avsnitt 8.7 Ikraftträdande och utvärdering).

8.6.9 Konsekvenser för andra enskilda

Förslaget kan innebära effekter för boende. De berörda kan delas in i grupper som boende i nyproduktion, personer med särskilda behov såsom ljudkänslighet samt olika inkomstgrupper.

8.6.9.1 Ekonomiska konsekvenser

Förslaget innebär att enkelsidiga lägenheter kan hamna mot en fasad där trafikbullerförordningens riktvärden för buller överskrids. Tillgången till större bostäder kan öka något, vilket kan ge enskilda fler kvadratmeter till lägre kostnad per kvadratmeter.

8.6.9.2 Hälsokonsekvenser

Förslaget möjliggör enkelsidiga lägenheter mot den sida där riktvärdena för trafikbuller överskrids vid fasad. De som bor i sådana lägenheter kan påverkas genom negativa effekter för ljudmiljön. Ljudmiljön inomhus i bostäder regleras i 8 kap 4 § PBL, 3 kap 13 § PBF och i Boverkets byggregler. Förslaget i denna rapport innebär inte någon ändring kopplat till byggreglerna. Den miniminivå för inomhusbuller som gäller enligt byggreglerna är oförändrad. Det ligger inom Boverkets ansvar att följa upp och ändra föreskrifterna vid behov. Till detta kommer att förslaget endast påverkar en mycket liten andel av den totala bostadsbebyggelsen.

Vissa bullerproblem är redan i dagsläget svåra att hantera. Det handlar framför allt om tillfälliga överskridanden av bullerriktvärdena inomhus samt lågfrekvent buller.

Det kan inte uteslutas att bostäder skulle byggas i mer bullerutsatta lägen än idag. Dock är det inte möjligt att säga om och i vilken utsträckning det skulle kunna ske. Därför är det inte möjligt att fullt ut bedöma förslagets påverkan på förutsättningar för att promenera och vistas ute i bostadsmiljöerna.

8.6.9.2.1 Vädringsmöjligheter och inomhusklimat

Boverkets byggregler avseende ventilation och termisk komfort omfattar inget krav på att fönster ska finnas eller att de måste vara öppningsbara. Det är därför byggherren som avgör om öppningsbara fönster ska användas. Däremot krävs möjlighet till ökad luftväxling i bostäder om det inte är obehövligt (3 kap. 6 § BFS 2024:8). Det finns också krav på acceptabel termisk komfort (6 kap. 1–2 §§ BFS 2024:8). Kraven är funktionskrav, vilket innebär att det inte är angivet hur de ska uppfyllas. Olika lösningar är därför möjliga.

Om bullersituationen utanför en nybyggd bostadslägenhet gör att vädring genom öppet fönster tillämpas mer sällan, kan det leda till högre kostnader för luftkylning i byggnadens ventilationssystem. Vädring genom öppet fönster är en vanlig metod för tillfällig luftväxling, vilket sannolikt har en begränsad påverkan på bullersituationen inomhus. På grund av de krav som ställs på en byggnads energihushållning torde dock mer långvarig vädring genom öppet fönster bara i undantagsfall kunde tillämpas som metod för att klara krav på luftväxling och termisk komfort (jämför 9 kap. BFS 2011:6).

8.6.9.3 Jämställdhet och jämlikhet

Barn i förskole- och skolålder är extra känsliga för buller eftersom det påverkar koncentration, språkutveckling och inlärning. Bullerexponering kan förstärka skillnader i utbildningsresultat mellan barn i olika bostadsmiljöer.

8.6.9.4 Särskilt utsatta och sårbara grupper

Barn, äldre, personer med funktionsnedsättning och kroniskt sjuka är särskilt sårbara för både buller och värmestress, då de ofta vistas mer i hemmet och kan ha svårare att kompensera genom att byta miljö eller anpassa vardagen.

Personer med funktionsnedsättning och personer med annan än svensk bakgrund rapporterar i högre utsträckning sömnstörning av trafikbuller i sin bostad.[34] Det finns risk att förslaget bidrar till att öka denna utveckling.

[34] Folkhälsomyndigheten 2023: Miljöhälsoenkäten 2023. Data om Boende och närmiljö: Buller/Störs av buller. Folkhälsodata - välj tabell. Hämtad 2026-03-31.

8.6.10 Europeiska unionen

Förslaget bedöms inte beröra Sveriges skyldigheter enligt EU-rätt. Miljöbullerdirektivet (2002/49/EG) ställer inga direkta krav på nationella byggnadsregler, utan fokuserar på kartläggning och åtgärdsprogram. Förslaget går inte utöver eller understiger miniminivåer i EU-lagstiftning.

8.6.11 Miljö- och klimatkonsekvenser

Som beskrivits ovan kan det inte uteslutas att ljuddämpad sida kan säkerställas i miljöer där bullersituationen och kravet på lägenheternas orientering tidigare gjort det omöjligt. Bostadshus skulle då kunna placeras i bullrigare miljöer än idag, vilket då hade inneburit att det krävs mer material för ljuddämpning med mera. Det skulle också kunna innebära mer förtätning och mer effektiv användning av infrastruktur. På grund av dessa osäkerheter går det dock inte att bedöma miljö- och klimatkonsekvenser till följd av lokalisering till sådana miljöer.

Förslaget kan antas leda till att vädring, som idag är en vanlig lösning för kompletterande ventilation, inte längre blir lämplig och kommer behöva ersättas med andra lösningar, såsom mekanisk ventilation och kylning.

8.6.12 Konsekvenser för miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö

Förslaget kan ha bäring på flera av målets tio preciseringar, framför allt hållbar bebyggelsestruktur (1), natur- och grönområden (5), god vardagsmiljö (7), hälsa och säkerhet (8) samt hushållning med energi och resurser (9).

Vid den senaste fördjupade utvärderingen hade miljökvalitetsmålet bedömts inte kunna nås till 2030, varken när det gällde miljötillståndet eller beslutade styrmedel för att nå målet på sikt. Utvecklingen för målets miljötillstånd bedömdes som neutral. Detta med anledning av att utvecklingen för målets olika aspekter gick åt olika håll, baserat på analysen av perioden 2018–2022. Bland annat hade utvecklingen i miljötillståndet bedömts negativ för bullerstörning hos människor.[35]

Det aktuella förslaget bedöms inte påverka bedömningen av målets utvecklingstrend eller möjligheterna att nå målet.

8.7 Ikraftträdande, informationsinsatser och utvärdering

8.7.1 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

För att berörda aktörer ska få möjlighet att förbereda och anpassa sig till Boverkets förslag föreslås att förslaget träder i kraft minst tolv månader

[35] Boverket, 2022: God bebyggd miljö – fördjupad utvärdering av miljökvalitetsmålet. Rapport 2022:13. God bebyggd miljö - fördjupad utvärdering av miljökvalitetsmålet. Hämtad 2026-03-31.

efter beslut. Det är också lämpligt att övergångsbestämmelser används så att förslaget inte tillämpas på pågående detaljplaneärenden samt pågående ärenden om lov och förhandsbesked utanför detaljplanelagt område.

8.7.2 Speciella informationsinsatser

Boverket kommer behöva bidra med vägledningsmaterial och utbildning riktat främst till kommuner och länsstyrelser. Kommunerna har ansvar för planläggning samt prövning av lov och förhandsbesked, medan länsstyrelsen berörs som tillsynsmyndighet över detaljplaner enligt 11 kap. 10 – 11 §§ PBL.

Utbildningsinsatser behöver samordnas med Naturvårdsverket, som har vägledningsansvar bland annat utifrån miljöbalkens bestämmelser om skydd för människors hälsa utifrån omgivningsbuller.

Med utgångspunkt i en schabloniserad timkostnad på 700 kronor och ett årsarbetsmått på cirka 1 600 timmar (vilket motsvarar cirka 1 120 000 kronor per årsarbetskraft) har en uppskattning av kostnaderna för informationsinsatserna gjorts. Beräkningen omfattar framtagande och uppdatering av vägledning och webbinformation, produktion av digitala utbildningar och webbinarier, samverkan med Naturvårdsverket och andra aktörer samt projektledning och enklare uppföljning under en period om cirka 2–3 år. Sammanlagt bedöms resursbehovet motsvara ungefär 2,4–2,9 miljoner kronor för hela perioden.

Denna kostnadsuppskattning avser Boverkets informationsinsatser, inklusive Boverkets arbete med samverkan med Naturvårdsverket. Naturvårdsverkets eventuella egna kostnader för vägledning och information redovisas inte här.

8.7.3 Utvärdering

Förslagets effekter på bostadsbyggandet samt för bullersituation för boende bör utvärderas. En lämplig tidpunkt skulle kunna vara 5 år efter ikraftträdande. En sådan utvärdering skulle också kunna ingå i en allmän översyn av trafikbullerförordningens tillämpning i Sverige.

Det ska noteras att Boverkets ansvar för uppföljning och utvärdering av byggreglerna inte omfattas av denna kostnad.

Uppföljningsindikatorer föreslås för fem år efter ikraftträdande. Dessa bör omfatta kvantitativa mått som antal påbörjade bostäder i bullerutsatta lägen, andel nyproducerade lägenheter utan ljuddämpad sida, genomsnittlig merkostnad per lägenhet för fasad/fönster samt energianvändning för ventilation i nyproduktion. Hälsorelaterade indikatorer bör inkludera självrapporterad andel sömnstörda via enkät samt registerdata för hjärt-kärlrelaterade vårdkontakter på längre sikt. Ansvar för uppföljning föreslås ligga på Boverket i samverkan med Folkhälsomyndigheten och Naturvårdsverket.

Exempel på indikatorer kan vara antal påbörjade bostäder i områden där trafikbullerförordningens riktvärden överskrids, andel nya lägenheter utan åtminstone ett rum mot ljuddämpad sida, medelvärde av merkostnad för fasad/fönster per lägenhet, energianvändning för ventilation i nyproducerade bostäder, andel låginkomsttagare och barnfamiljer i nya lägenheter i bullerutsatta lägen, självrapporterad buller- och sömnstörning hos boende (enkätundersökningar) samt registerbaserad statistik över bullerrelaterad hjärt-kärl-ohälsa.

9 Författningskommentarer

9.1 Förslag till förordning om ändring av förordning (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader

3 §
Buller från spårtrafik och vägar bör inte överskrida
1. 60 dBA ekvivalent ljudnivå vid en bostadsbyggnads fasad, och
2. 50 dBA ekvivalent ljudnivå samt 70 dBA maximal ljudnivå vid en uteplats om en sådan ska anordnas i anslutning till byggnaden.

Paragrafen motsvarar delar av tidigare bestämmelse.

Dagens 3 § andra stycke innehåller ett undantag från riktvärdena i första stycket. Undantaget innebär att för bostäder på högst 35 kvadratmeter gäller riktvärdet 65 dBA vid fasad i stället för vad som anges i första stycket. Detta innebär att ljuddämpad sida ofta inte behöver anordnas för sådana små bostäder. Boverkets förslag att bostäderna inte behöver vändas mot den ljuddämpade sidan enligt 4 § innebär att undantaget inte längre är motiverat. Paragrafens andra stycke föreslås därför strykas.

Närmare överväganden finns i avsnitt 4.3.

4 §
Om den ljudnivå som anges i 3 § första stycket 1 ändå överskrids bör det finnas minst en ljuddämpad sida som skapar förutsättningar för en god utemiljö i anslutning till byggnaden.

Vid en ljuddämpad sida bör:
1. 55 dBA ekvivalent ljudnivå inte överskridas vid hela fasaden, och
3. 70 dBA maximal ljudnivå vid hela fasaden inte överskridas mellan 22.00 och 06.00.

Om byggnaden vid tillämpning av första stycket har olika långa sidor bör i första hand en längre sida väljas.

Paragrafen motsvarar delar av tidigare bestämmelse.

Bestämmelsen syftar till att säkerställa en ljuddämpad sida av en byggnad där ljudnivåerna enligt 3 § samma förordning överskrids vid en eller flera av byggnadens fasader. Paragrafen ska tillämpas vid detaljplaneläggning samt prövning av lov och förhandsbesked utanför detaljplanelagt område (jämför 2 kap. 6 a § samt 9 kap. 56 § 4 PBL).

I dagens 4 § säkerställs den ljuddämpade sidan genom att hälften av bostadsrummen i varje bostadslägenhet ska vändas mot en ljuddämpad sida. Indirekt ställer detta krav på att en ljuddämpad sida ska finnas. Det innebär också att sidan behöver ha en viss storlek i proportion till hur många och hur stora bostadslägenheter som finns i byggnaden.

När kravet på hur bostadslägenheterna ska orienteras tas bort behövs därför ett annat sätt att säkerställa en ljuddämpad sida. Paragrafen behöver säkerställa en god ljuddämpad utemiljö vid minst en av byggnadens sidor samt att den ljuddämpade sidan är av tillräcklig storlek i förhållande till byggnaden.

Första stycket anger att det bör finnas minst en ljuddämpad sida. ”Minst en” innebär att flera ljuddämpade sidor kan anordnas på samma byggnad, om situationen kräver det. Det kan handla om en byggnad som byggts i vinkel, eller kvartersbebyggelse med kringbyggd innergård.

I samma stycke anges att den ljuddämpade sidan ska skapa förutsättningar för en god utemiljö i anslutning till byggnaden. Bestämmelsen innebär att kommunen behöver bedöma om det kommer finnas förutsättningar för en god utemiljö när planen är genomförd. Kommunen kan behöva säkerställa sådana förutsättningar genom planens reglering. Däremot ska paragrafen inte tolkas som att kommunen ska säkerställa en god utemiljö genom planbestämmelser, eftersom det är förutsättningarna som avses. Att utemiljön faktiskt får goda kvaliteter prövas i viss utsträckning vid lovprövning mot bestämmelserna om tomt i 8 kap. 9–11 §§ PBL men blir i slutändan upp till fastighetsägaren och de boende att säkerställa.

Vad som krävs för att uppnå förutsättningar för en god utemiljö får bedömas från fall till fall av kommunen. Viss ledning borde kunna tas från Boverkets allmänna råd om barns och ungas utemiljö (BFS 2015:1)[36], som handlar om hur kravet på friyta enligt 8 kap. 9 § andra stycket samt 10 och 11 §§ PBL bör tillgodoses. Bland annat handlar det om storlek och rymlighet, tillgänglighet, säkerhet, luftkvalitet, sol- och skuggförhållanden samt tillgång till grönytor.

I paragrafens andra stycke anges vilka riktvärden som gäller vid en ljuddämpad sida. Värdena ska uppfyllas vid byggnadens fasad, precis som i dagens 4 §, med tillägget att kravet gäller vid hela fasaden. Riktvärdena får alltså inte överskridas vid någon del av den fasad som avses vara ljuddämpad. Detta förtydligar att så kallade tekniska åtgärder inte kan användas för att säkerställa sidan (se avsnitt 4.3). Detta anser Boverket är nödvändigt för att säkerställa att den ljuddämpade sidan blir tillräckligt stor samt en god utemiljö invid byggnaden.

Tredje stycket anger att om byggnaden har olika långa sidor så bör i första hand en längre sida väljas. Detta behövs för att säkerställa att de valda utemiljöerna får en storlek som är proportionerlig mot byggnadens storlek. En utemiljö på kortsidan av ett lamellhus torde normalt vara för liten i relation till byggnadens storlek och antalet bostäder för att kunna ses som en fullvärdig utemiljö, även om den är ljuddämpad. Paragrafen behöver därför säkerställa att en sådan lösning inte tillämpas.

[36] Boverkets allmänna råd (BFS 2015:1) om friyta för lek och utevistelse vid fritidshem, förskolor, skolor eller liknande verksamhet.

Formuleringen ”i första hand” används eftersom det trots allt kan finnas situationer där en kortare sida bör väljas, så som fasader vid insidan av en kringbyggd gård.

I det praktiska arbetet med att ta fram en detaljplan säkerställs den ljuddämpade sidan på i stort samma sett som idag: Kommunen gör en utredning av förväntade bullernivåer och säkerställer den ljuddämpade sidan i detaljplanen genom planbestämmelser om till exempel placering, utformning, att viss mark inte får bebyggas eller om skyddsåtgärder. Planbestämmelserna ska säkerställa att riktvärdena för ljuddämpad sida inte överskrids, att det finns förutsättningar att skapa en god utemiljö när planen genomförs samt att den ljuddämpade sidan i första hand säkerställts vid en av byggnadens längre sidor.

Vid lovprövning utanför detaljplanelagt område ställs motsvarande krav av kommunens byggnadsnämnd i lovprövningen enligt 9 kap. 57 § PBL. Detta är tänkt att fungera på samma sätt som vid detaljplaneläggning och föranleder inte några särskilda överväganden.

Närmare överväganden finns i avsnitt 7.2 samt 7.5.*

Ändring av byggnad

Paragrafens befintliga andra stycke handlar om hur ljuddämpad sida ska säkerställas vid ändring till ett väsentligen annat ändamål. I praktiken handlar detta om prövning av lov för ändring till bostadsändamål utanför detaljplanelagt område, exempelvis när en befintlig kontorsbyggnad ska ändras till ett flerbostadshus. Detta tillgodoses genom att i lovprövningen säkerställa att minst ett av bostadsrummen i de bostadslägenheter som tillkommer är vänd mot en ljuddämpad sida.

Boverket bedömer att stycket bör tas bort. Skälet är att samma kravnivå torde gälla oavsett typ av ärende. Kravet på att säkerställa en ljuddämpad sida enligt första och andra stycket ska därför gälla även vid lovprövning utanför detaljplanelagt område. Detta kan anses som en lättnad i förhållande till gällande rätt eftersom de bostadsrum som tillkommer vid ändringen inte behöver vändas mot ljuddämpad sida. Boverket anser samtidigt att det är oklart om dagens paragraf i praktiken innebär att en hel ljuddämpad sida behöver anordnas och förslaget skulle därför kunna ses som en viss skärpning eller förtydligande i detta avseende.

* Avsnittshänvisningen har rättats (från 7.6 till 7.5) enligt Boverkets beslut om rättelse enligt 36 § förvaltningslagen (2017:900), dnr 3746/2025, den 28 april 2026.

Referenser

Andersson Dan, Wahlgren Lina, Schantz Peter, 2023: Pedestrians' perceptions of route environments in relation to deterring or facilitating walking. Front. Public Health 10:1012222, Frontiers | Pedestrians' perceptions of route environments in relation to deterring or facilitating walking. Hämtad 2026-03-31.

Baliatsas Christos, van Kamp Irene, van Poll Ric, Yzermans Joris, 2016: Health effects from low-frequency noise and infrasound in the general population: Is it time to listen? A systematic review of observational studies. Science of the Total Environment, Volumes 557–558, s. 163-169, Health effects from low-frequency noise and infrasound in the general population: Is it time to listen? A systematic review of observational studies - ScienceDirect. Hämtad 2026-03-31.

Basner Mathias, McGuire Sarah, 2018: WHO Environmental Noise Guidelines for the European Region: A Systematic Review on Environmental Noise and Effects on Sleep. Int J Environ Res Public Health, 2018 Mar 14;15(3): 519, WHO Environmental Noise Guidelines for the European Region: A Systematic Review on Environmental Noise and Effects on Sleep | MDPI. Hämtad 2026-03-31.

Brink Mark m.fl., 2019: A Survey on exposure-response relationships for road, rail, and aircraft noise annoyance: Differences between continuous and intermittent noise. Environ Int. 2019 Apr: 125: s. 277-290, A survey on exposure-response relationships for road, rail, and aircraft noise annoyance: Differences between continuous and intermittent noise - ScienceDirect. Hämtad 2026-03-31.

Boverket, 2016: Förändring av förordning (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader. Promemoria. Hämtad 2026-03-31. Dnr 4873/2016.

Boverket, 2022: God bebyggd miljö – fördjupad utvärdering av miljökvalitetsmålet. Rapport 2022:13. God bebyggd miljö - fördjupad utvärdering av miljökvalitetsmålet. Hämtad 2026-03-31.

Erdély Kristina H m.fl., 2023: Low-frequency noise: Experiences from a low-frequency noise perceiving population. Int J Environ Res Public Health. 2023 20(5), 3916, Low-Frequency Noise: Experiences from a Low-Frequency Noise Perceiving Population | MDPI. Hämtad 2026-03-31.

Eriksson Charlotta, Pershagen Göran, 2025: Hälsokonsekvenser av att ta bort kravet på tillgång till ljuddämpad sida för bullerutsatta bostäder. Rapport. Boverkets dnr: 452/2025.

Folkhälsomyndigheten 2023: Miljöhälsoenkäten 2023. Data om Boende och närmiljö: Buller/Störs av buller. Folkhälsodata - välj tabell. Hämtad 2026-03-31.

Gidlöf-Gunnarsson Anita, Warg Lars, Ögren Mikael, 2016: Effects of road traffic noise and the benefit of a quiet side in newly built houses. Konferensbidrag Inter-Noise 2016 (45th International Congress and Exposition on Noise Control Engineering).

Griefahn Barbara m.fl., 2008: Autonomic arousals related to traffic noise during sleep. Sleep, Volume 31, Issue 4, April 2008, Pages 569–577, Autonomic Arousals Related to Traffic Noise during Sleep | SLEEP | Oxford Academic. Hämtad 2026-03-31.

Haralabidis Alexandros S m.fl., 2008: Acute effects of night-time noise exposure on blood pressure in populations living near airports. European Heart Journal, Volume 29, Issue 5, March 2008, Pages 658–664, Acute effects of night-time noise exposure on blood pressure in populations living near airports | European Heart Journal | Oxford Academic. Hämtad 2026-03-31.

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, 2024: Remiss av Uppdrag att föreslå lättnader på byggkraven för studentbostäder - Regeringen.se. Hämtad 2026-03-31.

Naturvårdsverket: Nationell samordning av omgivningsbuller. Hämtad 2026-03-31.

Pershagen Göran m.fl., 2025: Road traffic noise and incident ischemic heart disease, myocardial infarction, and stroke: A systematic review and meta-analysis. Environmental Epidemiology. 2025 9(3):p e400, https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/40444274/. Hämtad 2026-03-31.

SCB, 2025: Fler jobbar mer hemifrån. Fler jobbar mer hemifrån. Pressmeddelande. Hämtad 2026-03-31.

Svensk Ventilation, 2018: Nästan hela livet inomhus. Nästan hela livet inomhus - Svensk Ventilation. Hämtad 2026-03-31.

Naturvårdsverket: God bebyggd miljö - Sveriges miljömål. Hämtad 2026-03-31.

Sørensen Mette m.fl.,: Air pollution, road traffic noise and lack of greenness and risk of type 2 diabetes: A multi-exposure prospective study covering Denmark. Environ Int. 2022 Dec:170:107570. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/ S0160412022004974?via%3Dihub. Hämtad 2026-03-31.

Trafikverket, 2026: Inspel om förslag till ändringar i trafikbullerförordningen. Trafikverkets ärendenummer TRV 2025/56197 (Boverkets dnr 3746/2025).

Världshälsoorganisationen, 2009: Night noise guidelines for Europe. Night noise guidelines for Europe. Hämtad 2026-03-31.

Världshälsoorganisationen, 2019. Environmental noise guidelines for the European region - WHO. Hämtad 2026-03-31.

Författningar och andra rättsakter

Författningar

Regeringsformen

Miljöbalken

Plan- och bygglagen (2010:900)

Förordningen (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader (trafikbullerförordningen)

Boverkets byggregler (BFS 2011:6) – föreskrifter och allmänna råd

Boverkets föreskrifter (BFS 2024:8) om skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö samt hushållning med vatten och avfall

Boverkets föreskrifter (BFS 2024:10) om skydd mot buller i byggnader

Propositioner

Infrastrukturinriktning för framtida transporter (prop. 1996/97:53).

Nya steg för en effektivare plan- och bygglag och ökad rättssäkerhet för verksamhetsutövare vid omgivningsbuller (prop. 2014/15:122).

Samordnad prövning av buller enligt miljöbalken och plan- och bygglagen (prop. 2013/14:128).

Svenska miljömål – för ett effektivare miljöarbete (prop. 2009/10:155).

Övriga rättsakter

Boverkets allmänna råd (BFS 2015:1) om friyta för lek och utevistelse vid fritidshem, förskolor, skolor eller liknande verksamhet.

Buller i planeringen – Planera för bostäder i områden utsatta för buller från väg- och spårtrafik (Boverkets allmänna råd 2008:1, upphävda).

Riksdagens beslut den 29 april 1999 (bet. 1998/99: MJU6, rskr. 1998/99:183) i anledning av regeringens proposition (prop. 1997/98:145) om Svenska Miljömål.

Länkar till utländska rättsakter

Danmark, samlade vägledningar om gränsvärden för buller från Miljø- och ligestillingsministeriet: Støjgrænser - Miljøstyrelsen. Hämtad 2026-03-31.

Danmark, tillägg till vägledning nr 1/1997 om buller och vibrationer från järnvägar: Tillägg till vägledning nr 1 /1997 buller och vibrationer från järnvägar. Hämtad 2026-03-31.

Danmark, vägledning om buller från väg från Miljø- och ligestillingsministeriet: Støj fra veje. Hämtad 2026-03-31.

Finlands bygglag (751/2023): Bygglag | 751/2023 | Lagstiftning | Finlex. Hämtad 2026-03-31.

Norges Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442): Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging - regjeringen.no. Hämtad 2026-03-31.

Bilaga 1. Internationell utblick

Boverket har gjort en översiktlig genomgång av hur Danmark, Finland och Norge reglerar trafikbuller vid planering av bostäder. Sammantaget visar genomgången att inget av länderna reglerar lägenhetsutformningen i detaljplan även om Norge och Danmark har rekommendationer om att sovrum eller sov- och vardagsrum i möjligaste mån ska vändas mot en ljuddämpad sida.

Regler om trafikbuller i Finland

I Finlands bygglag (751/2023)[37] 4 kap. 36 § finns bestämmelser om bullerskydd och ljudförhållanden. Beträffande buller ställs krav på byggnaden och dess gårds- och vistelseområden:

”Den som påbörjar ett byggprojekt ska se till att byggnaden och dess gårds- och vistelseområden på det sätt som användningsändamålet förutsätter projekteras och uppförs så att bullerexponeringen och ljudförhållandena i byggnaden och på byggplatsens gårds- och vistelseområden inte äventyrar hälsan, vila eller arbete.”

Detta preciseras ytterligare i två förordningar. För ljudmiljön utomhus är Miljöministeriets förordning om ljudmiljön i byggnader (796/2017) enligt följande:

”Sådana till en byggnad hörande gårds- och vistelseområden som används för rekreation ska planeras och genomföras så att medelljudnivån för buller inte överskrider 55 decibel mellan klockan 7 och 22 och vinterträdgårdar så att medelljudnivån inte överskrider 45 decibel mellan klockan 7 och 22, om inte något annat följer av detaljplanen.”

I en anvisning till reglerna nämns också ”statsrådets beslut om riktvärden för bullernivå (993/1992)”. Riktvärden utomhus i bostadsområden stämmer överens med värden i förordning (360/2019) för ljudnivåer dagtid klockan 07–22, förutom att det inte finns något riktvärde för vinterträdgårdar. I statsrådets beslut om riktvärden för bullernivå (993/1992) finns dessutom riktvärden för ekvivalent ljudnivå nattetid (kl. 22-07) 50 dBA och i nya bostadsområden 45 dBA.

I samma ”beslut om riktvärden” finns också riktvärden inomhus i bostäder för ekvivalent ljudnivå dag (kl. 07-22) 35 dBA och natt (kl. 22-07) 30 dBA. Den maximala ljudnivån bör inte överskrida 45 dBA.

[37] Finlands bygglag. Bygglag | 751/2023 | Lagstiftning | Finlex. Hämtad 2026-03-31.

Någon högsta ljudnivå vid fasad nämns inte. Enligt 6 § förordningen (360/2019) finns också i vissa specifika fall möjlighet att reglera vilka ljudnivåer som ska gälla specifikt i den enskilda detaljplanen.

Regler om trafikbuller i Norge

Norges klimat- och miljödepartement (klima- og miljødepartement) har gett ut riktlinje T-1442, för hantering av buller i fysisk planering (arealplanleggingen). I denna finns rekommenderade bullervärden för ljudnivåer utomhus, på fasader, till vissa delar specifikt utanför fönster, och uteplatser i anslutning till bostadshus och annan bebyggelse för bullerkänsliga ändamål, som bostäder, vårdbyggnader, fritidsbostäder, skolor och förskolor. För trafik gäller olika värden beroende på om det är väg-spår- eller flygtrafik. I riktlinjen finns också rekommenderade bullervärden för tysta områden, som parker, kyrkogårdar, friytor och friluftsområden i närheten av tätorter.[38]

Riktlinjen behandlar situationer där nya bostäder planeras uppföras i en bullrig miljö och etablering av nya verksamheter i befintlig bebyggelse, här tas upp buller från vägar, järnvägar, flyg, industrier, hamnar, terminaler, skjutbanor, motorsport, vindkraftverk och anläggningar i närmiljön. Man betonar starkt att buller ska hanteras i planeringsarbetet, så att man därmed kan undgå kostsamma efteråtgärder och att tysta eller ljuddämpade områden för rekreation inte ska påverkas av bullrande verksamheter.

Riktlinjerna bygger på att indela områden i en gul zon och en röd zon, beroende på vilka ljudnivåer som förekommer. Om ljudnivåerna på platsen ligger under värden för gul zon krävs inga speciella åtgärder med avseende på buller. Men om ljudnivåerna når upp till värden enligt gul zon, exempelvis för vägtrafik L_{den} högre än 55 dB men under 65 dB, och maximal ljudnivå högre än 70 dBA men under 85 dBA, så måste det finnas särskilda bestämmelser om bullerskydd i detaljplanen, exempelvis om tyst sida.

Om ljudnivåerna når upp till värden för gul zon bör kommunens detaljplan innehålla följande bestämmelser:

- För den nedre delen av den gula zonen rekommenderas ett krav på att alla bostäder ska ha en tyst sida, där sovrum kan placeras.
- För den övre delen av den gula zonen rekommenderas ett krav på att alla bostäder ska ha en tyst sida och att minst ett sovrum ska placeras mot denna sida.

Röd zon innebär exempelvis för vägtrafik, ljudnivåer över L_{den} 65 dB och maximal ljudnivå över 85 dBA. I röd zon tillåts normalt inte nya bostäder

[38] Norges Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442). Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging - regjeringen.no. Hämtad 2026-03-31.

men om det går att påvisa stor samhällsnytta, exempelvis i tättbebyggda centrala delar av en stad och vid närhet till kollektivtrafik finns det möjlighet att tillåta bostäder. Man rekommenderas utföra en miljömedicinsk utredning i sådana fall, med en helhetsbedömning av placeringen. Det ska påtalas i detaljplanen att området är mycket bullerbelastat. Skolor och förskolor bör inte placeras i röda zoner, det kan dock vara möjligt om byggnaden i sig skapar en bullerskärmad yta för utevistelse.

Om kommunen tillåter bostäder i den röda zonen rekommenderas det att ställa krav i bestämmelserna på att minst ett sovrum och minst hälften av rummen för ljudkänslig användning ska placeras mot den tysta sidan.

Ljudnivå inomhus regleras i Byggteknisk forskrift, TEK17. Föreskriften hänvisar till norsk standard NS 8175:2012, ljudklass C liknande ett allmänt råd. Standarden anger en högsta dygnsekvivalent ljudnivå på 30 dBA i sov- och vardagsrum samt en högsta maximal ljudnivå på 45 dBA i sovrum.

Tyst sida

För att uppfylla kravet på tyst sida får ljudnivåerna för exempelvis vägtrafik inte vara högre än L_{den} 55 dB och maximal ljudnivå högst 70 dBA. Tyst sida kan uppnås genom planering, byggnadsplacering eller genom avskärmning nära källan.

Om det inte är möjligt att uppnå en tyst sida för alla bostäder, till exempel för hörnlägenheter kan en dämpad fasad tillåtas som ersättning för den tysta sidan, för en liten andel av bostäderna. Sådana avvikelser från kvalitetskriterierna och gränsvärdena måste motiveras i planbeskrivningen.

Dämpad fasad

En dämpad fasad är en bullerutsatt fasad som, efter avskärmning på eller vid fasaden, har en ljudnivå utanför öppningsbara fönster och/eller balkongdörrar som inte överstiger för exempelvis vägtrafik L_{den} 55 dB och maximal ljudnivå 70 dBA.

Regler om trafikbuller i Danmark

Regler och vägledning för buller utomhus finns hos den statliga myndigheten miljöstyrelsen som ligger under miljö- och jämställdhetsministeriet (miljø- og ligestillingsministeriet).[39] För trafik gäller olika värden beroende på om det är väg- spår- eller flygtrafik. Gränsvärdena utgör grunden för myndigheternas bedömning av bullerstörning. Samtidigt är

[39] Danmark, samlade vägledningar om gränsvärden för buller från Miljø- och ligestillingsministeriet: Støjgrænser - Miljøstyrelsen. Hämtad 2026-03-31.

gränsvärdena indikativa, och myndigheterna kan lätta på eller skärpa dem under vissa förhållanden.

I samband med fysisk planering utreds bullersituationen kring vägar, järnvägar, industrier och andra bullerkällor där bullernivån är högre än de rekommenderade gränsvärdena. I dessa områden får inga bostäder eller annan bullerkänslig aktivitet placeras, om inte särskilda försiktighetsåtgärder vidtas mot bullret.

Gränsvärdena för vägtrafikbuller beskrivs i Miljöstyrelsens vägledning nr 4/2007 "Buller från vägar".[40] Gränsvärdena är främst avsedda för planering och används vid planering av nya bostadsområden, men används också som grund för att bedöma buller vid befintliga bostäder. På grund av att Danmark har antagit nya mått för buller finns gränsvärden för buller från järnvägar i ett tillägg från juli 2007[41] till Miljömyndighetens vägledning nr 1/1997 "Buller och vibrationer från järnvägar" (PDF). Gränsvärdena för järnvägsbuller är också främst avsedda för planeringsändamål. Notera att gränsvärde här bör motsvara det svenska begreppet riktvärde.

Det är inte möjligt att i en detaljplan bestämma hur bostädernas olika rum placeras i förhållande till bullerkällorna, men kommunen kan ge rekommendationer i detaljplanens redogörelsedel. Enligt vägledning nr 4/2007 ”Buller från vägar” kan bygglov inte beviljas för ett bostadshus om byggreglernas krav på bullernivå inomhus inte kan uppfyllas.[42]

I nya bostadsområden bör ljudnivån begränsas till L_{den} 58 dB

Gränsvärdet för vägtrafik bostäder är L_{den} 58 dB. Om den ljudnivån överskrids vid exempelvis kompletterande bebyggelse i centrala delar av en tätort ska följande säkerställas:

- Alla utomhusområden som används för boende i omedelbar närhet av bostäderna har en ljudnivå som är lägre än 58 dB. Detsamma gäller områden nära bostaden som huvudsakligen används för promenader (t.ex. gångvägar, men inte trottoarer mellan bostaden och vägen), och
- Utformningen av husens fasader är gjord så att det finns en ljudnivå på maximalt L_{den} 46 dB inomhus i sovrum och vardagsrum med öppna fönster (exempelvis med speciella skärmar utanför fönstret, eller andra isolerande konstruktioner), och

[40] Danmark, vägledning om buller från väg från Miljø- och ligestil-lingsministeriet: Støj fra veje. Hämtad 2026-03-31.
[41] Danmark, tillägg till vägledning nr 1/1997 om buller och vibrationer från järnvägar: Tillägg till vägledning nr 1 /1997 buller och vibrationer från järnvägar. Hämtad 2026-03-31.
[42] Støj fra veje. Hämtad 2026-03-31.

- Bostäderna är orienterade så att vardagsrum och sovrum i möjligaste mån vetter mot bostadens tysta fasad och sekundära rum vetter mot gatan.

För bostäder och liknande, där dessa hänsyn är uppfyllda, bör bullernivån utomhus vid fasaden inte jämföras med riktvärdena.

Byggreglernas krav på bullernivåer inomhus med stängda fönster måste också vara uppfyllda innan byggnaden kan tas i bruk. Ljudnivå inomhus uttrycks som ett gränsvärde, högst L_{den} 33 dB med stängda fönster vilket ungefär motsvarar det svenska måttet dygnsekvivalent ljudnivå högst 30 dBA. Något värde för maximal ljudnivå anges inte.

Planering för bostäder eller annan bullerkänslig användning bör inte planeras där ljudnivån från vägtrafik är högre än L_{den} 68 dB. Vid planering för bostäder i bullerutsatta områden bör även tillgång till närliggande grönområden som inte är bullerutsatta säkerställas.

Gränsvärdet för järnvägstrafik vid bostäder är L_{den} 64 dB. Om den ljudnivån överskrids ska följande säkerställas:

- Alla utomhusområden som används för boende i omedelbar närhet av bostäderna har en bullernivå som är lägre än L_{den} 64 dB. Detsamma gäller områden nära bostaden som huvudsakligen används för promenader (till exempel gångvägar, men inte trottoarer mellan bostaden och vägen), och
- Utformningen av husens fasader är gjord så att ljudnivån inte överstiger L_{den} 52 dB inomhus i sovrum och vardagsrum med öppna fönster (till exempel med speciell avskärmning utanför fönstret eller speciella isolerande konstruktioner),
- Bostäderna är orienterade så att, så långt det är möjligt, vardagsrum och sovrum vetter mot bostadens tysta fasad och sekundärrum vetter mot järnvägen.

För bostäder där dessa hänsyn är uppfyllda behöver inte utomhusljudnivån vid fasaden jämföras med riktvärdena.

Bilaga 2. Antal berörda byggaktörer

Denna tabellbilaga redovisar antalet och storleken på de byggaktörer som potentiellt berörs av förslaget.

Byggherrar

Företag och verksamheter som arbetar med att planera och projektera byggprojekt.

Tabell 2. Utvecklare av byggprojekt (SNI 41.1) antal företag efter storlek,

Företagsstorlek	Antal anställda	Antal företag
Småföretag	0–49 anställda	1 112
Medelstora företag	50–199 anställda	2
Stora företag	200–500+ anställda	0
Samtliga		1 114

Källa: Statistiska centralbyrån, företagsdatabas (2025-12-02).

Fastighetsbolag, bostäder

Det går inte att specificera hur många av fastighetsbolagen i tabellen nedan som arbetar med utvecklande av byggprojekt.

Tabell 3. Fastighetsbolag, bostäder (SNI 68.201) antal företag efter storlek,

Företagsstorlek	Antal anställda	Antal företag
Småföretag	0–49 anställda	25 463
Medelstora företag	50–199 anställda	108
Stora företag	200–500+ anställda	23
Samtliga		25 594

Källa: Statistiska centralbyrån, företagsdatabas (2025-12-02).

Projektörer

Här återfinns de flesta akustikkonsulter, eftersom de ofta arbetar med teknisk konsultation i byggprojekt, inklusive akustik.

Tabell 4. Arkitektkontor och tekniska konsultbyråer (SNI 71.11 och 71.12) antal företag efter storlek, 2025.

Företagsstorlek	Antal anställda	Antal företag
Småföretag	0–49 anställda	43 338
Medelstora företag	50–199 anställda	180
Stora företag	200–500+ anställda	43
Samtliga		43 561

Källa: Statistiska centralbyrån, företagsdatabas (2025-12-02).

Byggnadsentreprenörer

Tabell 5. Entreprenörer för bostadshus och andra byggnader (SNI 41.2) antal företag efter storlek, 2025.

Företagsstorlek	Antal anställda	Antal företag
Småföretag	0–49 anställda	26 704
Medelstora företag	50–199 anställda	147
Stora företag	200–500+ anställda	24
Samtliga		26 875

Källa: Statistiska centralbyrån, företagsdatabas (2025-12-02).

Installationsföretag

Andra specialiserade bygg- och anläggningsarbeten inkluderar fuktskydd, ljudisolering (akustikisolering), brandskydd, värmeisolering och tätning av byggnader.

Tabell 6. Installationsföretag, antal företag.

	Antal företag
Elinstallationer (SNI 43.21)	12 376
VVS- och ventilationsinstallationer (SNI 43.22)	9 328
Andra specialiserade bygg- och anläggningsarbeten (SNI 43.29)	2 474
Samtliga	24 178

Källa: Statistiska centralbyrån, företagsdatabas (2025-12-02).

Tabell 7. Installationsföretag (SNI 43.21, 43.22 och 43.29) antal företag efter storlek, 2025.

Företagsstorlek	Antal anställda	Antal företag
Småföretag	0–49 anställda	23 969
Medelstora företag	50–199 anställda	180
Stora företag	200–500+ anställda	29
Samtliga		24 178

Källa: Statistiska centralbyrån, företagsdatabas (2025-12-02).

Slutbehandling av byggnader

Puts, snickeri, golv, måleri och övriga slutbehandlingsarbeten. Glasmästerier (SNI 43.342) omfattar glasmästeritjänster, såsom montering och reparation av fönster, dörrar och andra glasdetaljer i byggnader. Övriga slutbehandlingsarbeten (SNI 43.39) omfattar montering av undertak och andra interiöra slutbehandlingsarbeten (kan inkludera glasmästeriarbeten som en mindre del av en bredare verksamhet inom övrig slutbehandling).

Tabell 8. Slutbehandling av byggnader SNI 43.3, antal företag.

	Antal företag
Puts-, fasad- och stuckatörsarbeten (SNI 43.310)	632
Byggnadssnickeriarbeten (SNI 43.320)	22 116
Golv- och väggbeläggningsfirmor (SNI 43.330)	3 852
Målerier (SNI 43.341)	6 841
Glasmästerier (SNI 43.342)	765
Övriga slutbehandlingsarbeten (SNI 43.39)	845
Samtliga	35 051

Källa: Statistiska centralbyrån, företagsdatabas (2025-12-02).

Tabell 9. Slutbehandling av byggnader SNI 43.3 (SNI 43.310, 43.320, 43.330, 43.341, 43.342 och 43.39) antal företag efter storlek, 2025.

Företagsstorlek	Antal anställda	Antal företag
Småföretag	0–49 anställda	34 957
Medelstora företag	50–199 anställda	92
Stora företag	200–500+ anställda	2
Samtliga		35 051

Källa: Statistiska centralbyrån, företagsdatabas (2025-12-02).

Byggprodukttillverkare

Tabell 10. Byggprodukttillverkare bostadshus och andra byggnader, antal företag.

	Antal företag
Betongvaror (SNI 23.61)	189
Cement (SNI 23.51)	12
Gipsprodukter för byggändamål (SNI 23.62)	5
Trävaror (SNI 16.21-2)	67
Rör och ledningar (SNI 24.2)	66
Isoleringsmaterial (SNI 23.991)	7
Samtliga	346

Källa: Statistiska centralbyrån, företagsdatabas (2025-12-02).

Tabell 11. Byggprodukttillverkare bostadshus och andra byggnader (SNI 23.61, 23.51, 23.62, 16.21-2, 24.2 och 23.991) antal företag efter storlek, 2025.

Företagsstorlek	Antal anställda	Antal företag
Småföretag	0–49 anställda	311
Medelstora företag	50–199 anställda	21
Stora företag	200–500+ anställda	14
Samtliga		346

Källa: Statistiska centralbyrån, företagsdatabas (2025-12-02).

Partihandel med byggmaterial

Virke och trävaror, cement, tegel och betongprodukter, fönster, dörrar, isoleringsmaterial, takmaterial, rör, beslag, färg, och övriga byggvaror.

Tabell 12. Partihandel med byggmaterial (SNI 46.73) antal företag efter storlek, 2025.

Företagsstorlek	Antal anställda	Antal företag
Småföretag	0–49 anställda	2 968
Medelstora företag	50–199 anställda	43
Stora företag	200–500+ anställda	10
Samtliga		3 021

Källa: Statistiska centralbyrån, företagsdatabas (2025-12-02).

Fastställd: dnr 5913/2024

Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-07-13

Byggnadsnämnden

Diarienr: BN-2026/00293

Remiss: Policy för integrationsarbete i Umeå kommun

Förslag till beslut

Byggnadsnämnden fastställer yttrande över förslag till *Policy för integrationsarbete i Umeå kommun* enligt nedan.

Ärendebeskrivning

Till följd av de förändrade förutsättningarna för mottagande, bosättning, arbetsmarknad och samhällsutveckling beslutade kommunfullmäktige den 24 november 2025 att det krävs en uppdaterad och mer strategisk inriktning på styrningen av integrationsstrategin som antogs i februari 2019.

Revideringen 2026 av styrdokumentet syftar till att det fortsatt ska fungera som ett stöd för det strategiska och kommunövergripande integrationsarbetet i Umeå kommun och ska tydliggöra kommunens långsiktiga inriktning för integration och etablering samt hur arbetet ska bidra till social hållbarhet, kompetensförsörjning och ett tryggt samhälle. I denna revidering ingår också att styrdokumentet går från att vara en strategi till att vara en policy för integrationsarbete i enlighet med det av kommunfullmäktige antagna riktlinjer för styrande dokument i Umeå kommun.

Syftet med policy för integrationsarbete i Umeå kommun är att ange övergripande förhållningssätt och principer för integrationsarbetet. Policyn ska ge en gemensam inriktning och vara vägledande för nämnder, förvaltningar och verksamheter i planering, beslut och genomförande av insatser som rör integration.

Byggnadsnämnden har beretts möjlighet att lämna synpunkter kring policyns upplägg och innehåll.

Byggnadsnämndens yttrande

Byggnadsnämnden bifaller policyn och dess riktlinjer i nuvarande utformning.

Tjänsteskrivelse

Dnr: BN-2026/00293

Inkluderande livsmiljöer, blandade boendeformer och planering av mötesplatser och offentliga rum är exempel på frågor och perspektiv som hanteras inom nämndens ordinarie arbete med fysiska planering. Sociala konsekvenser av nya detaljplaner analyseras i alla delar av planeringsprocessen.

Dokumentet förstärker viktiga faktorer inom integrationsperspektivet och kommer, precis som övriga centrala styrdokument, att beaktas i nämndens arbete och integreras i den ordinarie verksamhet.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2026-07-13
Protokollsutdrag GVN 2026-05-20 § 45
Policy för integrationsarbete i Umeå kommun - remissversion

Beredningsansvariga

Beslutet ska skickas till

Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen,
utbildningskontoret@umea.se

Nicklas Fryksten
bygglovschef

Umeå kommun
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Protokollsutdrag
2026-05-20

§ 45
Diarienr: SK-2026/00220

Remiss av Policy för integrationsarbete i Umeå kommun

Beslut
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar

att överlämna remissutgåva av policy för integrationsarbete i Umeå kommun (bilaga 2) till kommunens nämnder och bolag för yttrande.

Ärendebeskrivning
Integrationsstrategi och aktivitetsplan 2019 antogs av kommunfullmäktige 2019-02-25.

Till följd av de förändrade förutsättningarna för mottagande, bosättning, arbetsmarknad och samhällsutveckling krävs en uppdaterad och mer strategisk inriktning på styrningen. Av den anledningen fattade kommunfullmäktige beslut 2025-11-24 (bilaga 1) att tidigare antagen integrationsstrategi ska revideras.

Revideringen 2026 av styrdokumentet syftar till att det fortsatt ska fungera som ett stöd för det strategiska och kommunövergripande integrationsarbetet i Umeå kommun och ska tydliggöra kommunens långsiktiga inriktning för integration och etablering samt hur arbetet ska bidra till social hållbarhet, kompetensförsörjning och ett tryggt samhälle.

I denna revidering ingår också att styrdokumentet går från att vara en strategi till att vara en policy för integrationsarbete i enlighet med det av kommunfullmäktige antagna riktlinjer för styrande dokument i Umeå kommun.

Syfte
Syftet med policy för integrationsarbete i Umeå kommun är att ange övergripande förhållningssätt och principer för integrationsarbetet.

Policyn ska ge en gemensam inriktning och vara vägledande för nämnder, förvaltningar och verksamheter i planering, beslut och genomförande av insatser som rör integration.

Remissförfarande
Förslag till policy (bilaga 2) föreslås nu lämnas på remiss till kommunens nämnder (ej gemensamma nämnder), samt till UKF:s VD för vidarebefordran till berörda bolag för yttrande där gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden önskar synpunkter kring policyns upplägg och innehåll.

Remissyttrandet ska vara inlämnat till gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen senast den *29 oktober* 2026. Vid inlämning av remissyttrandet ska ärendenummer SK-2026/00220 framgå i ärenderaden. Skicka yttrandet till utbildningskontoret@umea.se.

Beslutsunderlag

Bilaga 1: Aktualitets- och relevansprövning KF 2025-11-24 § 254
Bilaga 2: Remissversion av Policy för integrationsarbete i Umeå kommun

Beredningsansvariga

Helén Andersson, verksamhetschef Arbetsmarknads- och integrationsenheten
Ismail Al-Mansoury, processledare, Arbetsmarknads- och integrationsenheten
Annelie Holmlund, nämndsekreterare
Anna Persson, utbildningsstrateg

Yrkanden

Socialdemokraterna och Liberalerna för bifall till tjänsteskrivelsens förslag.

Inga motyrkanden finns.

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2026-05-20

Propositionsordning
Ordföranden prövar tjänsteskrivelsens förslag och finner att nämnden beslutar att bifalla tjänsteskrivelsen.

Beslutet ska skickas till
Byggnadsnämnden, bndiarium@umea.se
Fritidsnämnden, umea.fritid@umea.se
För- och grundskolenämnden, utbildningskontoret@umea.se
Individ- och familjenämnden, ifnamnden@umea.se
Jämställdhetsutskottet, sofia.gustafsson.2@umea.se
Kommunstyrelsen, ksdiarium@umea.se
Kulturnämnden, umea.kultur@umea.se
Miljö- och hälsoskyddsnämnden, miljoochhalsoskydd@umea.se
Personalnämnden, olov.haggstrom@umea.se
Tekniska nämnden, tndiarium@umea.se
Umeå kommunföretag AB, fredrik.lundberg.ukf@umea.se
Äldrenämnden, aldrenamnden@umea.se

UMEÅ KOMMUN

Policy för integrationsarbete i Umeå kommun

Beslutad av: Kommunfullmäktige	**Diarienummer:** [XXXX]	**Datum, paragraf för beslut:** [20XX-XX-XX, § XX]	**Dokumentet styr:** Nämnder och bolag
Dokumenttyp: Policy	**Giltighetstid:** Tills vidare	**Dokumentansvarig:** Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden	

Bakgrund

Integrationsarbetet berörs av flera faktorer, som lagstiftning, migrationsmönster och arbetsmarknadens behov. Umeå kommun har gått från ett initialt mottagandefokus, kopplat till Bosättningslagen (2016:38), till ett mer långsiktigt och strukturerat integrationsarbete med fokus på egenförsörjning, självständighet, social inkludering och aktivt samhällsdeltagande.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har ett övergripande ansvar för att leda, samordna och utveckla kommunens integrationsarbete. Arbetet sker i nära samverkan med kommunens verksamheter, utbildningsaktörer, näringsliv och civilsamhälle, med målet att skapa hållbara strukturer som stärker individers delaktighet, försörjning och utveckling för att stärka individers möjligheter till etablering i arbetsliv och samhällsliv.

Förutsättningarna för integration har samtidigt blivit mer komplexa. Migrationen präglas idag av flera olika grupper, såsom kvotflyktingar, skyddsbehövande från Ukraina, anhöriginvandring, arbetskraftsinvandring och internationella studenter. Parallellt har förändringar inom etableringsuppdraget, utbildningssystemet och arbetsmarknaden skapat både nya utmaningar och möjligheter. Centrala områden som språk, utbildning, bostad, hälsa och social sammanhållning har därmed fått ökad betydelse.

Mot denna bakgrund har kommunen stärkt samverkan i etableringsprocessen mellan kommun, myndigheter, näringsliv och civilsamhälle. Genom gemensamma insatser som kombinerar språk, praktik och kompetensutveckling har fler vägar skapats till arbete, utbildning och delaktighet.

Integrationsarbetet är en ömsesidig och samhällsbärande process. Den ska bidra till en gemensam riktning för kommunens fortsatta arbete med att skapa ett inkluderande och hållbart samhälle där alla invånare ges likvärdiga möjligheter att delta, påverka och utvecklas.

Syfte

Syftet med denna policy är att ange övergripande förhållningssätt och principer för integrationsarbetet. Policyn ska ge en gemensam inriktning och vara vägledande för nämnder, förvaltningar och verksamheter i planering, beslut och genomförande av insatser som rör integration.

Policyn ska bidra till ett långsiktigt, samordnat och kunskapsbaserat arbete som stärker förutsättningarna för egenförsörjning, social inkludering och aktivt deltagande i samhällslivet. Den ska även bidra till att människors kompetenser, erfarenheter och drivkrafter är en resurs som ska tas tillvara och bidra till kommunens utveckling, innovation, sociala sammanhållning och hållbara tillväxt.

Lagar och andra krav

Tillämpningen av policyn ska ske i enlighet med gällande lagstiftning, kommunens styrdokument och internationella åtaganden, såsom:

Nationell lagstiftning:

- Socialtjänstlagen (2025:400)
- Lag (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning
- Lag (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare
- Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.
- Diskrimineringslagen (2008:567)
- Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
- Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter

Omfattning och avgränsning

Policyn omfattar Umeå kommunkoncern. Den kommunala koncernen består av kommunfullmäktige, kommunstyrelse, kommunens nämnder och förvaltningar samt helägda kommunägda bolag. I delägda bolag och andra associationsformer verkar kommunen för att policyn ska tillämpas i tillämpliga delar. Vad som är tillämpliga delar ska avgöras utifrån ägarförhållandena, verksamhetens art och omständigheterna i övrigt.

Integrationsarbetet berör flera samhällsområden och ska ses i ett sammanhang med kommunens övriga arbete inom exempelvis utbildning, social hållbarhet, folkhälsa och trygghet.

Förhållningssätt för kommunens integrationsarbete

Umeå kommun ska vara en inkluderande, trygg och hållbar kommun där alla invånare, oavsett bakgrund, ges förutsättningar att delta i, påverka och bidra till samhällsutvecklingen. Integrationsarbetet ska utgå från en helhetssyn där individens resurser, erfarenheter och behov tas tillvara för att främja långsiktig etablering och delaktighet.

Integration är en ömsesidig och samhällsbärande process som förutsätter gemensamt ansvar mellan individ, kommun, myndigheter, arbetsliv och civilsamhälle. Arbetet ska stärka självständighet, egenförsörjning och möjligheten att aktivt delta i arbetsliv, utbildning och samhällsliv.

Integrationsarbetet ska genomsyras av likvärdighet, jämställdhet, barnrättsperspektiv och icke-diskriminering samt vilar på respekt för mänskliga rättigheter. Det ska bidra till att motverka strukturella hinder och skapa jämlika livsvillkor.

Integration är en central del av kommunens arbete för social hållbarhet och långsiktig utveckling. Genom att ta tillvara människors kompetenser och erfarenheter stärks både individens möjligheter och kommunens attraktionskraft, tillväxt och sociala sammanhållning.

Principer

Umeå kommuns integrationsarbete omfattar flera centrala samhällsområden som tillsammans skapar förutsättningar för etablering, delaktighet och långsiktig inkludering. Arbetet ska präglas av helhetssyn, samverkan och långsiktighet, där insatser inom olika områden samspelar och förstärker varandra.

Kommunen ska verka för att undanröja hinder och skapa strukturer som möjliggör att invånare, oavsett bakgrund, kan etablera sig, utvecklas och delta aktivt i samhällslivet. Integrationsarbetet ska utgå från individens förutsättningar och behov, samtidigt som det bidrar till samhällets gemensamma utveckling och sammanhållning.

Arbete, utbildning och språkutveckling

Umeå kommun ska skapa förutsättningar för att fler invånare når egenförsörjning genom arbete eller studier. Egenförsörjning är en central del av integrationen och en grund för självständighet, delaktighet och långsiktig etablering.

Språkutveckling ska utgöra en integrerad del av etableringsprocessen och kombineras med utbildning, praktik och arbetslivserfarenhet. Individens språkliga och yrkesmässiga kompetenser ska utvecklas parallellt och i samspel.

Utbildning, kompetensutveckling och validering av tidigare erfarenheter ska främjas för att underlätta inträdet på arbetsmarknaden. Samverkan med arbetsgivare, näringsliv och utbildningsaktörer är avgörande för att skapa relevanta och hållbara vägar till arbete samt för att möta arbetsmarknadens kompetensbehov.

Boende, hälsa och social hållbarhet

Ett tryggt och stabilt boende är en grundläggande förutsättning för etablering och delaktighet i samhället. Umeå kommun ska verka för hållbara boendelösningar under etableringsperioden som främjar trygghet, stabilitet och goda livsvillkor.

Integrationsarbetet ska bidra till att stärka individers fysiska och psykiska hälsa, då hälsa är en avgörande faktor för möjligheten att delta i arbetsliv, utbildning och samhällsliv. Insatser ska utformas så att de stödjer individens förmåga att leva ett självständigt och aktivt liv.

Arbetet ska även bidra till att motverka segregation och främja inkluderande livsmiljöer där människor möts, bygger relationer och ges möjlighet att delta i samhället på lika villkor. Trygghet, tillit och social sammanhållning ska vara vägledande i utvecklingen av dessa miljöer.

Barn och ungas uppväxtvillkor

Barn och unga ska ges likvärdiga förutsättningar att växa upp, utvecklas och nå sin fulla potential. Förskola och skola ska utgöra trygga och inkluderande miljöer som främjar språk, lärande och delaktighet.

Tidiga och samordnade insatser är avgörande för att stärka barns och ungas utveckling och framtida möjligheter till utbildning, arbete och aktivt deltagande i samhället.

Delaktighet i samhälls-, kultur- och fritidsliv

Umeå kommun ska verka för att alla invånare ges möjlighet att delta i samhälls-, kultur- och fritidsliv. Mötesplatser, föreningsliv och kulturella aktiviteter ska främja gemenskap, tillhörighet och inkludering. Ett aktivt deltagande i samhällslivet stärker individens delaktighet och bidrar till social sammanhållning.

Samverkan med näringsliv och civilsamhälle

Ett effektivt och hållbart integrationsarbete förutsätter ett nära och långsiktig samverkan mellan kommunen, arbetsgivare, myndigheter och civilsamhälle. Genom gemensamma insatser och partnerskap ska kommunen bidra till att skapa fler vägar till arbete, utbildning och delaktighet.

Näringslivet är en central aktör för att möjliggöra etablering och egenförsörjning, medan civilsamhället bidrar med viktiga kompletterande insatser, sociala nätverk och mötesplatser. Genom att ta tillvara dessa aktörers kompetens och engagemang stärks integrationsarbetet och fler vägar till delaktighet och inkludering skapas.

Organisation och ansvar

Integrationsarbetet är ett gemensamt ansvar för hela Umeå kommun. Samtliga nämnder och verksamheter ska, inom sina respektive ansvarsområden, beakta denna policy i planering, beslut och genomförande. Integrationsarbetet bör vara en del av verksamhetsplaneringen och följs upp i ordinarie styr- och ledningssystem.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har, i enlighet med sitt reglemente, ett övergripande ansvar för ledning, samordning och utveckling av kommunens arbetsmarknadsinsatser och integrationsarbete. Nämnden ansvarar bland annat för kommunal vuxenutbildning, svenska för invandrare (SFI), arbetsmarknadsåtgärder samt mottagande och etablering av vissa nyanlända invandrare.

Arbetsmarknads- och integrationsavdelningen, som organisatoriskt tillhör nämnden, har ett särskilt ansvar att operativt leda, samordna och följa upp integrationsarbetet. Avdelningen ska verka för att skapa ett sammanhållet och effektivt arbete i nära samverkan med övriga förvaltningar, myndigheter, näringsliv och civilsamhälle.

Relaterade styrdokument

- Policy för jämställdhetsarbete i Umeå kommun

Umeå kommun följer löpande förändringar i lagstiftning, statlig styrning och internationell migration. Policyn för integrationsarbete kommer därmed att utvecklas i takt med samhällsförändringar, för att säkerställa ett aktuellt, rättssäkert och verkningsfullt integrationsarbete. På kommunal nivå ska arbetet samspela med andra framtagna styrdokument inom kommunens olika områden.

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-06-22

Byggnadsnämnden

Diarienr: BN-2026/00227

Samrådsyttrande: Fördjupad översiktsplan för Holmsund och Obbola

Förslag till beslut

Byggnadsnämnden fastställer yttrande över förslaget till ny Fördjupad översiktsplan för Holmsund och Obbola enligt nedan.

Ärendebeskrivning

Förslag till ny Fördjupad översiktsplan för Holmsund och Obbola har skickats ut på samråd fram till 6 september 2026 och byggnadsnämnden har beretts möjlighet att yttra sig. Planhandlingen samt en samrådsredogörelse från tidigare samråd 2023 kan laddas ner från webbplatsen Holmsund och Obbola - Umeå kommun (umea.se).

Syftet med planen är att tydliggöra hur Holmsund och Obbola bör utvecklas i enlighet med kommunens strategi för hållbar tillväxt och bidra till att nå visionen om 200 000 Umeåbor. Planen ska skapa förutsättningar för orterna att växa med attraktiva boendemiljöer och ge goda förutsättningar för hamnens och näringslivets utveckling.

Planförslaget redovisar förslag på hur mark ska användas för bostäder, verksamheter, grönområden, gator, torg m.m. och ger vägledning för efterföljande beslut om hur mark- och vattenområden ska nyttjas.

År 2023 genomfördes ett samråd om ett tidigare förslag till översiktsplan. Efter samrådet ändrades förutsättningarna för några av de viktigaste frågorna i samrådsversionen 2023. Eftersom det har inneburit en omfattande omarbetning av planförslaget genomförs nu ett nytt samråd.

Tjänstepersoner från byggnadsnämnden har varit delaktiga i arbetsgrupp och som expertstöd.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2026-06-22
Förslag till ny Fördjupad översiktsplan för Holmsund och Obbola

Tjänsteskrivelse

Dnr: BN-2026/00227

Byggnadsnämndens yttrande

Avvägningar mellan olika allmänna intressen

I utpekandet av utvecklings- och kompletteringsområden inom påverkansområdet för buller från hamnen är avvägningen mellan bostadsutveckling och hamnens utveckling otydlig. Skrivningar som ”*utveckling inte är aktuell förrän bullerpåverkan från hamnen har tydliggjorts”,* gör det svårt att vid kommande planansökningar avgöra om och när det är lämpligt att pröva bostäder i dessa områden.
Hamnen har tagit fram omfattande bullerberäkningar för trafik och verksamheter inkl. framtidsscenario i samband med planprocesser och tillstånd. Dessa underlag borde kunna utgöra planeringsförutsättningar även för översiktsplanen.

Bebyggelseområden inom strandskydd

Flera av de utpekade utbyggnads- och kompletteringsområdena ligger inom det generella strandskyddet som gäller inom 100 m från strandkant. Strandskyddsfrågan prövas visserligen i kommande planer eller bygglov men det borde förtydligas att det är en planeringsförutsättning som har stor påverkan på möjlighet till exploatering inom de berörda områdena.

Utvecklade beskrivningar av hur MKN ska följas

Avsnitten som behandlar miljökvalitetsnormer måste utvecklas både med utförligare beskrivningar kring på vilket sätt MKN kan följas med stöd av översiktsplanen och vad bedömningarna baseras på.

I översiktsplanen behöver det på en översiktlig nivå tydliggöras hur mycket och vilken typ av bebyggelse som kan tillkomma utan att MKN i berörda vatten påverkas negativt. Vid behov behöver utbyggnadsområden prioriteras. Om möjlig behöver även möjliga åtgärder lyftas och vid behov mark reserveras för att klara MKN. En tydlig beskrivning i översiktsplanen är nödvändig för att underlätta processerna i efterkommande planeringsskeden.

Centrumstrategi för Holmsund

Ett tydligare och mer principiellt ställningstagande kring framtida lokalisering av handel och service efterfrågas, då sådana frågor inte kan avgöras i samband med ev. planbesked. Trots osäkerheter kring Märkpojken och ett eventuellt framtida resecentrum är det är svårt att utläsa kring vilka stråk som kommunen vill att centrumutveckling prioriteras till. Att peka ut prioriterade stråk och platser, på kort och lång sikt, för centrumverksamheter vore önskvärt. Då är det lättare att kraftsamla insatser och väcka intresset bland fastighetsägare att utveckla kring dessa.

Tjänsteskrivelse

Dnr: BN-2026/00227

Framtida markanvändning för området Märkpojken

I förslag till översiktsplan beskrivs att handlingsfriheten ska behållas, inom utvecklingsområdet Märkpojken, för en utbyggnad på lång sikt av bostäder och verksamheter som tillvaratar det centrala läget och närheten till vattnet. Medan det beskrivs att området i närtid ska avsättas för verksamheter som stöttar och bidrar till hamnen och dess utveckling. Dessa två scenarier är svåra att kombinera och får också olika konsekvenser både för miljön och samhället i stort och det skulle underlätta kommande processer om översiktsplanen kunde förtydliga vad området ska nyttjas för. Om användningen kan se annorlunda ut på kort och lång sikt behöver tidsaspekten och förutsättningarna för det förtydligas och om området ska nyttjas för hamn-/industriverksamhet behöver konsekvenserna av det tydligt framgå.

Sandviksudden

Sandviksudden pekas ut som ett utredningsområde som på sikt kan övervägas för annan markanvändning än dagens verksamhetsområde. Förslaget beskriver områdets planeringsförutsättningar, bl.a. att ”området är låglänt och riskerar att översvämmas vid höga vattenflöden, och därför inte lämpligt för riskobjekt och samhällsfunktioner av betydelse”.

Om Sandviksudden inte bedöms vara lämpligt för ex. riskobjekt och samhällsfunktioner av betydelse utgår även andra användningar, exempelvis bostäder. På grund av dessa förutsättningar behöver det i översiktsplanen förtydligas vilka övergripande åtgärder som krävs för att området ska vara lämpligt för utveckling, exempelvis krav på att marken ska höjas till en viss nivå.

I området södra del ligger den nyligen återuppförda brandstationen i Holmsund, en verksamhet som också nu planeras bekräftas i en ny detaljplan. Med anledning av det bör det förtydligas i beskrivningen av området vilka delar som i första hand är hotade av höga flöden för att inte ett bekräftande av brandstationen ska hamna i strid med översiktsplanen.

Övrigt

Redaktionella synpunkter har noterats i samrådsdokumentet och skickas direkt till handläggaren.

Beredningsansvariga

Magdalena Blomquist, planarkitekt
Sofie Granberg, planarkitekt
Mikael Parkman, planarkitekt
Johanna Söderholm, planchef

Tjänsteskrivelse

Dnr: BN-2026/00227

Föredragande

Magdalena Blomquist, planarkitekt

Beslutet ska skickas till

Elin Lindqvist, elin.lindqvist@umea.se

Översiktsplan Umeå kommun

Fördjupning för Holmsund och Obbola

med miljökonsekvensbeskrivning MKB

Samråd t.o.m. 6 september 2026

UMEÅ KOMMUN

www.umea.se

Innehåll

1. Inledning 3

2. Vision och utgångspunkter 5

2.1 Vision 5

2.2 Utgångspunkter och förutsättningar 8

3. Planförslag 10

3.1 Övergripande riktlinjer för Holmsunds och Obbolas tätorter 10

3.2 Nya områden med bostäder i Holmsund 12

3.3 Nya områden med bostäder, verksamheter och natur i Obbola 19

Söder om Obbola 19

Väster om Obbola 21

Norra Obbola 22

3.4 Mark för verksamheter i Holmsund 24

3.5 Handel och service 29

3.6 Trafik och infrastruktur 31

3.7 Grönstruktur; natur och rörligt friluftsliv 42

3.8 Riksintressen, kommunens ställningstagande 46

3.9 Risker 49

4. Genomförande 51

4.1 Översiktsplanen som strategidokument 51

4.2 Markägande, markpolitik 51

4.3 Bostadsbyggande 51

4.4 Sektorsvisa genomförandefrågor 52

4.6 Exploateringsavtal 54

5. Planeringsförutsättningar 55

5.1 Befolkning och bostadsbestånd 55

5.2 Naturgivna förutsättningar 55

5.3 Samråd och dialog 58

6. Konsekvenser och miljöbedömning 60

6.1 Avgränsning 60

6.2 Nollalternativ 60

6.3 Planförslag 61

6.4 Planens överensstämmelse med miljömål 70

6.5 Miljökvalitetsnormer 71

6.6 Konsekvenser för social hållbarhet 71

6.7 Sammanfattande redogörelse 71

Plankarta Fördjupad översiktsplan för Holmsund och Obbola, samråd 2026 72

Översiktsplan för Umeå kommun

Fördjupning för Holmsund och Obbola

2026

Projektgrupp:
Thomas Lundgren, projektledare och samhällsplanerare
Pernilla Helmersson, samhällsplanerare
Sofie Granberg, planarkitekt
Sarah Lundgren, mark- och exploateringsingenjör

Expertstöd:
John Bylund, Gator och parker
Per Hänström, Miljö- och hälsoskydd
Emma Johansson, Miljö- och hälsoskydd
Roger Westman, Miljö- och hälsoskydd
John Eklund, Vakin
Tomas Savilathi, Fritid
Anna Flatholm, stadsarkitekt
Lina Samuelsson, INAB
Lars-Gunnar Helgesson, kollektivtrafik UKF
Linda Gustafsson, Statsledningskontoret
Isabelle Forsberg, Gator och parker

Bilder, kartor och illustrationer:
Flygfoton: Lars LIndh
Övriga bilder, kartor och illustrationer:
Umeå kommun där inget annat anges

Bild framsida:
Bilden visar Sandviksudden i Holmsund norrifrån, med vision om utveckling av området med ny bebyggelse, strandpromenad och bryggor.
Illustration: DetailGroup

Webbplats: www.umea.se/holmsund

© Umeå kommun Medgivande LAN 10 - 42

1. Inledning

Där den virvlande Umeälven slutligen möter det friska havet – där ligger Holmsund och Obbola, två industripräglade skärgårdssamhällen som knyts samman genom en bro över fjärden. Färjeförbindelserna över Kvarken gör området till en viktig knutpunkt och den bländande horisonten lockar både boende och besökare.

Förutom läget vid havet är det också närheten till Umeå som gör Holmsund och Obbola till attraktiva bostadsorter. SCA:s industri i Obbola och hamnen i Holmsund är verksamheter som präglar samhällena och som har en expansiv utveckling. Samtidigt finns önskemål om att tillskapa nya bostäder och att utveckla orterna som goda livsmiljöer.

Med detta som utgångspunkt är syftet att denna översiktsplan ska

- tydliggöra hur Holmsund och Obbola bör utvecklas i enlighet med kommunens strategi för hållbar tillväxt och visionen om 200 000 invånare
- skapa förutsättningar för Holmsund och Obbola att växa med en hållbar bebyggelsestruktur som ger attraktiva boendemiljöer samt goda förutsättningar för hamnens och näringslivets utveckling.

Översiktsplanen visar på kommunens vision för den långsiktiga mark- och vattenanvändningen. Översiktsplanen är inte juridiskt bindande men ska ge vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska nyttjas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

Översiktsplanen ska enligt bestämmelserna i plan- och bygglagen beakta en rad allmänna intressen. I lagtexten nämns bland annat natur- och kulturvärden, goda miljöförhållanden, god social livsmiljö för alla samhällsgrupper, bostadsbyggande, kommunikationsleder, klimataspekter och ekonomisk tillväxt. Planläggningen ska syfta till att mark- och vattenområden används för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov.

Översiktsplanen används när kommunen upprättar detaljplaner och områdesbestämmelser eller prövar bygglov enligt plan- och bygglagen.

Relation till andra översiktsplanedelar

Holmsund och Obbola har fram till nu ingått i Fördjupningen för Umeå som behandlar Umeås framtida tillväxtområde. Föreliggande översiktsplanedel ersätter alltså Fördjupning för Umeå för de geografiska delar som behandlas i Fördjupning för Holmsund och Obbola.

Fördjupning för Holmsund och Obbola berör även vissa delar som hittills ingått i Fördjupning för älvslandskapet och ersätter, på samma sätt, de geografiska delar som denna fördjupning berör.

Planavgränsningarna för Fördjupning för Umeå och Fördjupning för älvslandskapet kommer ändras att överensstämma med den nya översiktsplanedelen för Holmsund och Obbola.

Arbetet med en översiktsplan

Arbetsgången för att ta fram en översiktsplan är reglerad i plan- och bygglagen. Det inledande skedet inkluderar tidig dialog med verksamheter, myndigheter, organisationer, föreningar och inte minst boende i Holmsund och Obbola. Dessutom tas underlag och utredningar fram som tillsammans med resultatet av dialogen fungerar som utgångspunkt för planarbetet.

Under hösten 2021 genomförde kommunen en medborgardialog som underlag för arbetet med en översiktsplan för Holmsund och Obbola. Dialogen skedde genom en utställning på biblioteken i Holmsund och Obbola och genom kommunens webbplats. I kapitel 5, Planeringsförutsättningar, sammanfattas resultatet av medborgardialogen.

Under hösten 2023 genomfördes ett samråd om ett förslag till fördjupad översiktsplan för Holmsund och Obbola. Det nu aktuella planförslaget utgör en revidering av förslaget från 2023 utifrån nya förutsättningar och de synpunkter som inkom under samrådet. Förändringarna bedöms vara så stora att det motiverar ett nytt samråd. Inkomna synpunkter under samrådet 2023 finns sammanfattade i en samrådsredogörelse med en kommentar om hur de bedömts i det nya planförslaget.

2. Vision och utgångspunkter

2.1 Vision

Holmsund och Obbola är avgörande för kommunens scenario för hållbar tillväxt med ambitioner om att orterna ska växa med sammanlagt 5 000 boende. Hamnen är en strategisk nod och en avgörande komponent som kopplar samman öst-väst och nord-syd och som på ett avgörande sätt bidrar till den dynamiska utvecklingen för norra Sverige.

Översiktsplanens förslag till vision:

Ortsutveckling med gränsöverskridande internationell, regional och lokal närhet i samklang

Sammanfattande begrepp är **stärkande samexistens, närhet** samt **port och brygga**. Planen handlar om att överbrygga utmaningar, visa på modeller och lyfta potentialer där orternas tillväxt och expansiva verksamheter kan existera hand i hand.

Det handlar om att skapa en modell där befolkningstillväxt i orterna och utveckling av attraktiva livsmiljöer sker hand i hand med de expansiva verksamheterna. Holmsund och Obbola kan bli ett föredöme för attraktiva livsmiljöer – utifrån gällande förutsättningar och utmaningar.

Våra två samhällen har historiskt utvecklats parallellt, och ska så få göra, men stärker tillsammans sin gemensamma tillväxt- och attraktionskraft som bostads- och verksamhetsorter för människor samt företag. Närheten mellan orterna finns där. Andra exempel på **stärkande samexistens** är det marina, både gällande marin ekonomi och marin ekologi.

Ambitionen är att det ska kännas som ett väsentligt besöksmål inom Umeå när man kommer till Holmsund och Obbola. Samt att man ska vilja stanna och inte bara ta sig vidare. Vidare handlar visionen om relationen mellan Umeå och Vasa. Med utvecklade kommunikationer och i framtiden en bro kommer vi närmare varandra (och på mycket lång sikt bidrar även landhöjningen till detta!). Man bör därför kunna känna Vasa redan i hamnorterna samt i Umeå. Andra paralleller handlar om att vi i planområdet kombinerar en storhamn som skapar tillgänglighet för exempelvis containerfartyg med flertalet platser för småbåtshamnar med sina möjligheter liksom fiskenäring.

Visionen handlar vidare om platserna som en port för gränsöverskridande vildmarksturism - som likt fåglarna sträcker sig gränslöst i geografin via Bottniska vikens smala midja. Området utgör en ingång till rekreationsturismen från hav och fjäll med ambition att detta ska kunna förnimmas lokalt. Strax utanför planavgränsningen finns Natura 2000 och vi har också älven och havet just här. För boende i orterna handlar det om att kunna ta del av denna unikhet och det lugna samtidigt som orterna ger rika möjligheter att ha en aktiv fritid med ett stort antal anläggningar för exempelvis golf, mountainbikearena, simhall, sportfält och mycket mer. Visionen om planen som port till akademin illustreras både i flödena av studenter mellan våra två länder men också i närheten till universiteten liksom spridning av kunskap längs vårt regionala stråk.

Det handlar även om **bryggan**, inte bara praktiskt i den stora visionen om bron, utan även att möta kommande epoker av verksamhetssprång som exempelvis skiftet till den gröna omställningen. Lokalt har vi avtrycken från historien med sågverkseran, via pappersfabriken och dess satsningar på framtiden. Det fossiloberoende illustreras av vindkraftverken och sikte på havsbaserad elproduktion. Visionen berör även språnget gällande den marina situationen där vi har att hantera det historiska arvet med exempelvis giftiga fiberbankar där inriktningen för framtiden är ökade fiskebestånd, att Bottenviken är välmående samt också att strömmingen kommer tillbaka till gagn för de fiskenäringar som historiskt varit central för Holmsund och Obbola och som är viktig än i dag.

Planens koppling till visionen

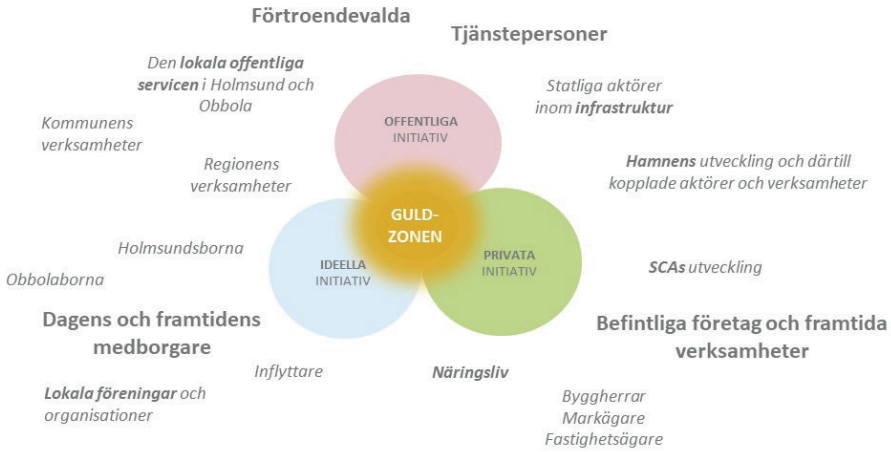
I planen presenteras initiativ som fungerar stärkande för visionen. I Holmsund och Obbola skapar översiktsplanen utrymme att förverkliga småhusdrömmar i olika områdena. Möjligheten ges till tätare bebyggelse i de centrala delarna av Holmsund och Obbola. På kort sikt är Märkpojken en resurs för hamnens och andra verksamheters behov, och på lång sikt möjligt för bostäder, arbetsplatser och verksamheter som möjliggörs med en fast förbindelse till Holmsund. Här finns också en relation till Västerbacken som tydligt minner om det gamla brukssamhället. Sida vid sida med det nya, stärkande samexistens också här.

Planen visar på en rad sammankopplande insatser lokalt på olika sätt. Att successivt utveckla strandpromenaderna bidrar liksom att lägga grund för ett centrumstråk i Holmsund som sträcker ut dagens situation, som hittills samlat sig kring Himmelska fridens torg, till ett framtida stråk för service men även vistelse. För Obbola, som länge saknat en centrumpunkt, blir visionen att bygga vidare på och stärka

det stråk som i dag innehåller spridda funktioner så att det i framtiden kan bli tydligare och vitalare. Här skapas möjligheter att lokalisera utveckling såsom kompletterande bebyggelse och verksamhet så att denna tanke om stråk kan utvecklas över tid.

Planens vision handlar också om kommunikationerna och logistiken på alla skalor. Givetvis illustrerat i kopplingen till världen med hamnen som ingången till Sverige och vidare i olika riktningar men också i den mindre skalan och en förändrad vardagslogistik där steget på lång sikt också innefattar persontrafik på tåg till Umeå och vidare. Planen har ett stort fokus på att överbrygga barriärer. Exempelvis över tung infrastruktur och genom, som nämnts, att utveckla stråken för service och vistelse.

Sammanfattningsvis handlar planen om att överbrygga, koppla samman, skapa närhet och visa på kombinationer för samexistens och stärkning som ger värden. Ambitionen är att katalysera tillsammanskraft för att få till kedjor mellan målpunkter för livskvalitet, för energi, råvaror, utbyten. Därtill att initiera kraft om hur vi kan slimma midjan i Kvarken och få till en än tydligare närhet med vår närmsta grannstad, hjälpas åt med miljösituationen, skapa ytterligare engagemang från ideella för en fantastisk livsmiljö samt att investerare vill vara med eftersom det finns närhet till stora värden.

När det finns en gemensam bild av ett områdes framtida utveckling, och när många olika aktörer drar åt samma håll, skapas förutsättningar för verklig kraft i förverkligandet. Översiktsplanen för Holmsund och Obbola syftar till att vara en långsiktig spelplan som kan bidra till tillsammanskraft bland olika aktörer, offentliga, privata liksom ideella.

2.2 Utgångspunkter och förutsättningar

Ljumviken i Holmsund

Holmsund och Obbolas utveckling

Holmsund och Obbola är båda industripräglade skärgårdssamhällen. Här möts hav och älv, båtliv och fiske. Områdena bär historik som speglar sågverkseran med flottning och träindustri. Här finns en småskalighet och bykänsla samtidigt som det är något av barriärernas samhällen med tung infrastruktur och tung industri. Vattnet är tydligt närvarande – här finns både simhall och naturbad. En av kvaliteterna ligger i tätorternas närhet till Umeå. Här kan många bo och dra nytta av goda kommunikationer.

Stegvis utveckling och tydliga avtryck av modernismen

Holmsund är ett ungt samhälle. Det bildades vid mitten av 1800-talet medan Obbola antas ha haft bosättning redan på 1300-talet. År 1947 antogs en stadsplan för Holmsund som ersatte en tidigare stadsplan från 1938. 1947 års stadsplan togs fram i samband med sammanslagning av municipalsamhällena Djupvik och Obbola. Bebyggelsen hade vuxit som följd av sågverkens etablering, samhällena var stillastående och bostäderna dåliga. Med 1947 års stadsplan antogs ambitioner om permanentbostäder istället för baracker. Tätorterna, särskilt Holmsund, är idag präglade av stora utbyggnader på 1960-talet där både industrin och bebyggelsen är storskalig. Huvudtrafiknäten i samhällena är överlag rätt oförändrade över tid även om modernismen satt sina avtryck med planskildheter, gångpassager och tunnlar. Båda samhällena är ganska svårorienterade. I Obbola är fabriken alltid nära och trots att samhället är litet kan det vara svårt att hitta i. Utmaningar för både Holmsund och Obbola gäller avsaknad av centrumfunktioner och behov av nya strukturer. Trots fina platser kan det upplevas övergivet med intryck att man inte riktigt tagit tillvara på godbitarna.

Landskapets förändring
Historiska kartor visar tydligt effekter av den pågående landhöjningen. Kuststräckan är idag starkt påverkad och uppflikad av pirar, bryggor och muddringar. Hillskär var tidigare en egen ö men som med utfyllnader nu är en del av hamnområdet. Patholmsviken är ett senare tillkommet hamnläge som inte fanns på 1960-talet. Även Patholmsviken är utfylld och utbyggd med vågbrytare. Äldre bilder tydliggör att badplatsen i Holmsund var del i ett mindre jordbruksstråk. Ett senare tillskott är Ljumviksudden. Holmsund är i huvudsak byggd på tidigare skogsmark. I Holmsund finns en skidbacke som haft den användningen sedan lång tid tillbaka. Obbola är till stor del byggd på tidigare jordbruksmark och vid en relativt samlad by där det finns gott om historiska mönster som ger det småskaliga och vindlande intrycket.

Särskilt kulturmiljöintressant
Västerbacken i Holmsund är en historisk miljö med koppling till sågverksepokerna med bland annat arbetarbostäder, skola och kyrka. Området är dock i dagsläget svårtillgängligt. Ett annat utvecklingshistoriskt intressant område i Holmsund finns mellan Storgatan, Svedbergsgatan, Nygatan och Tornbergsvägen i Holmsund. Komponenterna i miljön är en rutnätsplan samt representativa och kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Rutnätsstrukturen ligger i kuperad terräng i nordsydlig riktning med en mängd bergknallar. Denna, ofta balkongprydda, tvåvåningsbebyggelse uppfördes efter branden 1888 och har en tydlig skärgårdsprägel. Kvarteren ligger i nordsydlig riktning med brandgata i form av en 9 meters byggnadsfri zon. Precis som i Umeå stad. Kvaliteterna kopplas till topografin, det synliga berget men även gatukaraktären där Storgatan är affärsgatan. Ett sätt att omsätta karaktärerna handlar om att bibehålla och bygga vidare på mångfalden i stadsdelens verksamheter och dagliga liv liksom att ta inspiration i typiska detaljer för detta område.

Morgondagens årsring tar form
En annan aspekt är att trots att både Holmsund och Obbola har sin särart av närhet till hav och älv är tillgängligheten till vattnet ganska begränsad. Detta har dock god potential att kunna utvecklas som en del av den skärgårdskaraktär också Holmsund i viss mån besitter. I samhällena visas avtryck från olika tidsperioder, dels från tiden efter branden, dels från den stora utvecklingseran där 1970-talet tydligt är representerad. Med pågående utveckling skapas alltså möjligheter till nya årsringar.

Potentialer finns inte minst där det idag är industrimark och överlag inrymmer vattnet och miljöerna med industriarvet fina potentialer. Höjdskillnaderna är en annan viktig särart för dessa tätorter. Överlag kan höjderna, framförallt i Holmsund, betraktas som potentialer i vila. Detta är kvaliteter som är unika i kommunen.

Sammanfattande utgångspunkter att tillvarata vid utvecklingen av Holmsund och Obbola

Bland Holmsunds och Obbolas många kvaliteter kan följande tre särskilt lyftas som utgångspunkter att tillvara och utveckla i planeringen av samhällena:

- *Närheten till havet och naturen* – ger fina lägen för bostäder, småbåtshamnar, badplatser m.m. Orterna har närhet till natur- och friluftsområden som ger möjlighet till vandring, skidåkning, golf m.m.
- *Topografin med utsiktspunkter och bebyggelse med skärgårdskarakär och värdefull kulturmiljö.* Orternas särarter kopplar till höjder med bergknallar och utsikter mot samhällena och omgivande vatten samt till att det finns bebyggelse med en tydlig skärgårdsprägel samt det historiskt intressanta området Västerbacken som speglar sågverksepokerna.
- *Hamnen och färjan till Finland, närhet till Umeå samt näringslivsutveckling.* Orternas läge nära Umeå och goda kommunikationer gör Holmsund och Obbola till intressanta platser att bo på där hamnen med tillhörande verksamheter gör Holmsund till en port mot omvärlden. I orterna finns ett flertal stora företag liksom attraktiva lägen för utveckling av näringslivet. Goda möjligheter finns även för mindre aktörer där potentialer finns inom befintliga lokaler och bestånd.

3. Planförslag

3.1 Övergripande riktlinjer för Holmsunds och Obbolas tätorter

Översiktsplanen ska bidra till att utveckla Holmsund och Obbola med nya attraktiva boenden, offentliga miljöer, grönområden och möjligheter för näringslivets utveckling. Utifrån orternas kvaliteter och förutsättningar är inriktningen i denna översiktsplan följande:

- ***Tillvarata möjligheterna till komplettering med fler bostäder och verksamheter inom befintliga Holmsund och Obbola.*** Möjligheterna till komplettering av befintlig bebyggelsestruktur både i Holmsund och Obbola är goda, i synnerhet gällande Holmsund. Fastigheterna är stora och det finns en hel del lågutnyttjade ytor samt en hel del markparkeringar. Det är önskvärt med nya bostäder och saknade funktioner eller underrepresenterade boendeformer där behov finns. Ny bebyggelse ska berika befintliga miljöer.

- ***Tillvarata karaktärsdrag i landskapet vid utveckling av nya områden för bostäder och verksamheter.*** Förutom kompletteringsmöjligheterna föreslås nya områden, vars höjd- och vattenlägen ger unika boendekvaliteter i ett Umeå kommunperspektiv. I Holmsund föreslås områden med närhet till centrum lämpliga för flerfamiljshus, samt områden för småhusbebyggelse. För Obbola föreslås nya områden för tillkommande bebyggelse väster om samhället men även kring Byviken liksom söder om Byviken längs Södra Obbolavägen.

- ***Trygga förutsättningar för hamnens och näringslivets utveckling.*** Detta möjliggörs bl.a. genom att nya bostäder och andra störningskänsliga verksamheter undviks där riktvärdena för buller riskerar att överskridas enligt prognosticerad bullernivå 2050 för hamnens verksamheter och trafik. E12:ans funktion för trafiken till hamnen tydliggörs, liksom förutsättningar för en eventuell framtida fast förbindelse till Finland. Mångfalden av verksamheter i Holmsund utgör en historisk karaktär som kan stå som inspiration för framtida utveckling.

- ***Stärk och utveckla stråk och offentliga rum.*** Särskilt angeläget är att pröva möjligheterna att stärka de centrala delarna av Holmsund genom av förtätning och förädling av de offentliga platserna, framför allt kring torget och anslutande stråk. Det ger förutsättningar för att bibehålla och utveckla centrum och torget för vistelse, aktiviteter och möten.

  Obbola saknar en tydlig centrumpunkt och har en struktur med utspridda funktioner med olika lägen för idrottsplats, skola, affär, Folkets hus med mera. Ambitionen är likt Holmsund att bejaka komplettering av bebyggelse och verksamheter och sträva efter att stärka stråk med potentialer.

- ***Tillvarata och utveckla värdefulla kulturmiljöer.*** Delar av centrala Holmsund är kulturhistoriskt intressant med ett flertal värdefulla byggnader från slutet av 1800-talet och följande decennier. Här är det viktigt att att ny bebyggelse i annan skala och med andra uttryck kan tillkomma, och att värdet av nya bostäder och verksamheter i ett centralt läge avvägs mot kulturmiljövärdena.

  De värdefulla kulturmiljöerna på Västerbacken och Djupvik i Holmsund är reglerad i gällande detaljplaner med syfte att bibehålla och vårda områdenas bebyggelsemiljö. Kommunens ställningstagande är att områdenas kulturvärden fortsatt säkerställs vid framtida utveckling av orten.

- ***Överbrygga barriärerna.*** Nya och förbättrade passager av järnvägen och på lång sikt E12 genom Holmsund föreslås för att minska barriärer, knyta ihop samhällets olika delar, skapa kortare och tryggare vägar till skolor och andra målpunkter samt förbättra orienterbarheten i samhället.

- ***Förbättra tillgängligheten till vattnet och utveckla parker och rekreationsområden.*** Stora delar av stränderna i både Holmsund och Obbola är ianspråktagna av industrier och hamnverksamhet. Tillgängligheten till vattnet bör förbättras, bl.a. genom en utvecklad strandpromenad i Holmsund. Parker, natur och rekreationsområden ges möjlighet att utvecklas och tillgängliggöras. Tillgängligheten till den historiska miljön Västerbacken bör eftersträvas.

- ***Komplettera med träd och grönska.*** Det finns relativt lite allmän platsmark i Holmsund och Obbola där ny grönska kan tillskapas. Men där möjlighet finns bör träd, blommande ängsytor och annan vegetation planteras. Dessa bidrar med biologisk mångfald, vattenrening, skugga och andra ekosystemtjänster.

Fördjupningen för Holmsund och Obbola utgår från den kommunövergripande översiktsplanen för Umeå kommun (antagen 2018) med dess övergripande strategier för hållbar tillväxt och vision om 200 000 invånare år 2050.

Översiktsplanens bebyggelsescenario mot 200 000 invånare redovisar ett tillskott på 3000 personer i Obbola och 2000 personer i Holmsund. Detta planförslag bedöms möjliggöra denna tillväxt tillsammans med de utbyggnadsprojekt som är kända sedan tidigare.

Att behålla handlingsfrihet

Det finns osäkerheter kring flera frågor som kan få stor betydelse för Holmsund och Obbolas utveckling, t.ex. tillkomsten av en fast förbindelse, framtida tågtrafik och utbyggnaden av de utpekade utvecklingsområdena. Det går idag inte att veta något bestämt om genomförandet och vid vilken tid samt i vilken takt och ordning dessa projekt kan bli av.

I denna situation är det viktigt att de löpande, mindre beslut om markens användning som allt eftersom kommer att tas bidrar till översiktsplanens vision och inriktning. Eller åtminstone inte väsentligt försvårar eller omöjliggör ett framtida genomförande av översiktsplanens vision och markanvändning.

Bedömningen är att översiktsplanens olika delar var för sig bidrar till de övergripande målen för planen. Utbyggnadstidpunkt och -takt vad gäller bostäder och verksamheter avgörs i första hand av de marknadsmässiga förutsättningarna, varför det är svårt peka ut någon särskild utbyggnadsordning för områdena. Kommunen skapar dock förutsättningar för de privata investeringarna genom bl.a. utbyggnad av infrastruktur och allmän platsmark.

Vision över centrala Holmsund med ny bebyggelse. Illustration: DetailGroup.

3.2 Nya områden med bostäder i Holmsund

U8 Märkpojken – resurs för Holmsund på kort och lång sikt

Området Märkpojken utgör det gamla sågverksområdet i Holmsund och avgränsas av järnvägen i söder, E12:an i öster och Österfjärden i väster. I samrådsversionen 2023 redovisades för området en större utbyggnad av en ny stadsdel med bostäder och verksamheter. Kommunen hade också 2017 lämnat ett planbesked med inriktningen att här pröva förutsättningarna för bostäder, handel, industri, vård, skola m.m.

En omfattande utbyggnad bedöms inte trolig i närtid, men handlingsfriheten för detta på lång sikt bör behållas. Det centrala läget och närheten till vattnet ger möjlighet att här skapa en attraktiv miljö med bostäder, verksamheter, offentliga platser och en allmänt tillgänglig kaj och strandpromenad. Området kan också vara intressant för verksamheter som behövs eller möjliggörs med en framtida fast förbindelse med Finland.

I närtid avsätts området för i första hand verksamheter som stöttar och bidrar till hamnen och dess utveckling eller till andra funktioner som är viktiga för Holmsunds och Umeås utveckling. I de befintliga byggnaderna kan verksamheter etableras som fungerar under de nuvarande förutsättningarna. De verksamheter och anläggningar som etableras i området bör inte förhindra eller väsentligt försvåra en utbyggnad på lång sikt av bostäder m.m. enligt ovan. I delar av området finns markföroreningar från sågverkstiden som behöver saneras vid utbyggnad av bostäder och annan känslig markanvändning. I södra delarna av området finns risk för översvämning vid 100-årsregn.

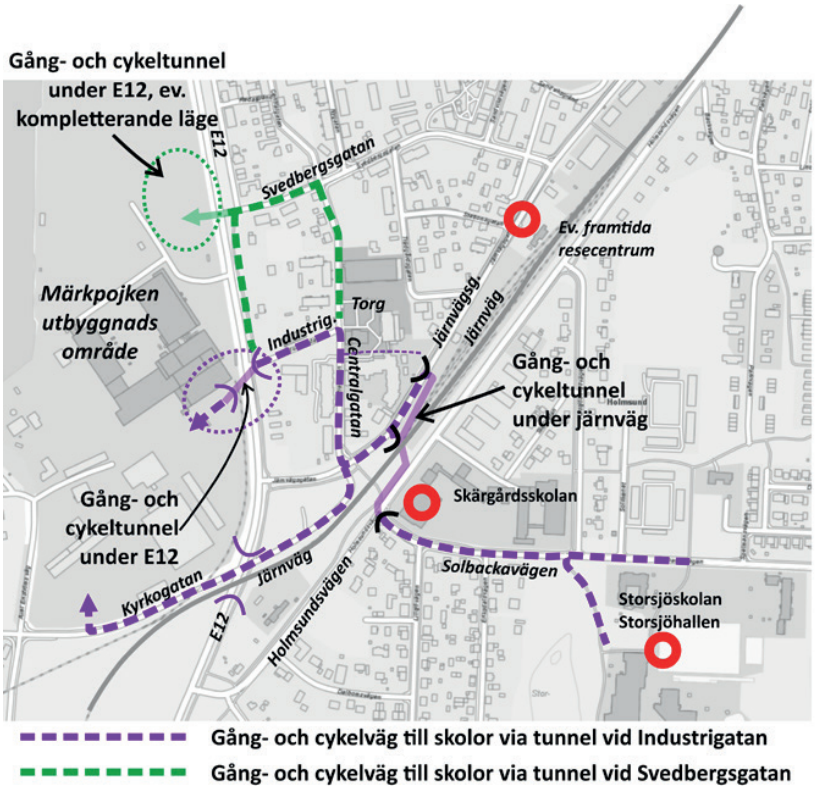
En utbyggnad av bostäder behöver sannolikt vara ganska omfattande för att ge underlag för de investeringar i infrastruktur m.m. som krävs redan i ett tidigt skede. I första hand är bostadsefterfrågan och de affärsmässiga förutsättningarna avgörande för möjligheten att bygga bostäder.

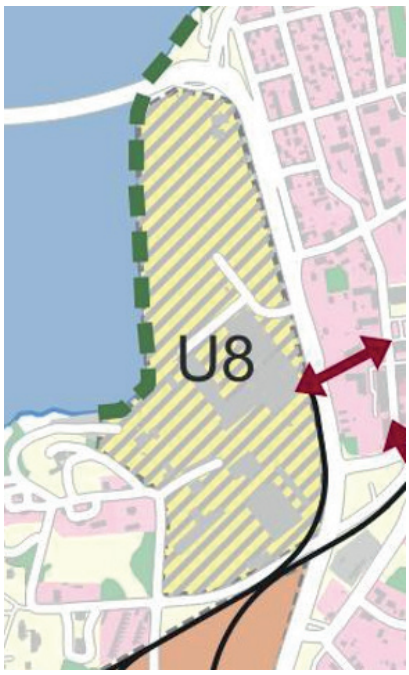
E12:an utgör en barriär mellan centrala Holmsund och Märkpojken. Vägen är en viktig transportled till hamnen och utgör riksintresse för kommunikationer, vilket innebär att vägen så långt möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra utnyttjandet av den. Det medför att det finns restriktioner vad gäller hur många korsningar, tillfarter och passager av vägen som kan tillåtas och hur de utformas och placeras, eftersom de påverkar framkomlighet och kapacitet på E12:an. De verksamheter och funktioner som etableras i Märkpojken får därför prövas utifrån bl.a. vilken trafik som genereras, behov av passager för oskyddade trafikanter och vilka trafiklösningar som är möjliga med hänsyn till E12:ans funktion.

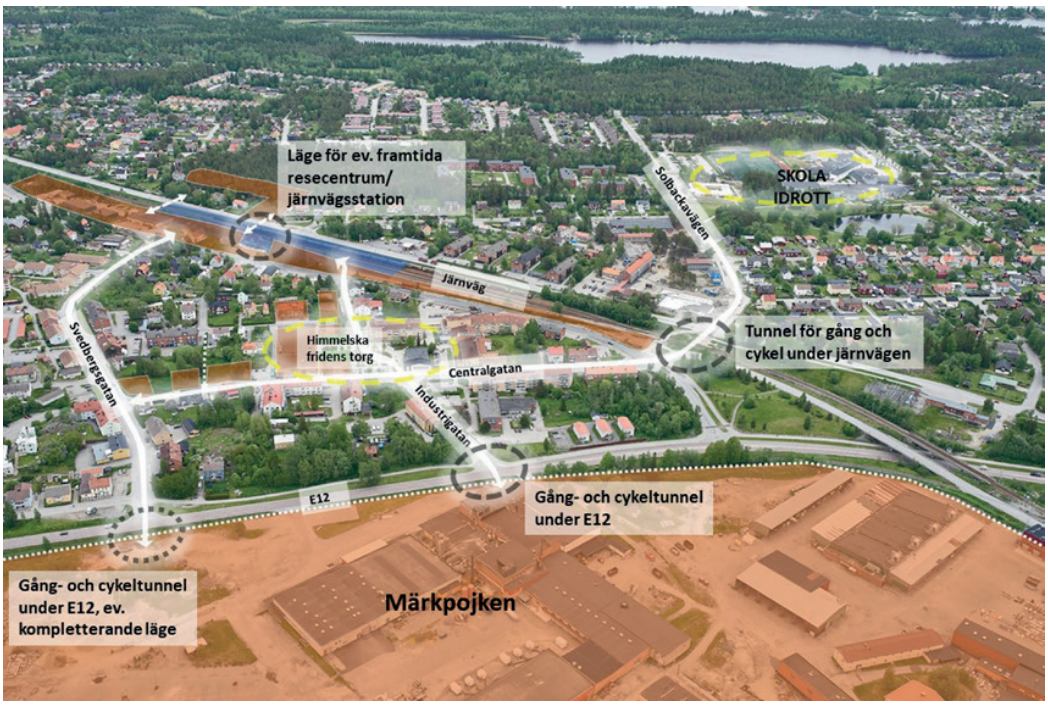
Verksamheter som förväntas få ett stort antal besökande gående och cyklister bedöms mindre lämpliga i Märkpojken, om inte en planskild gång- och cykelpassage av E12:an byggs. En eventuell framtida utbyggnad av bostäder i området förutsätter också en planskild gång- och cykelpassage. Den bör placeras så att den ger en gen koppling till centrumområdet kring Himmelska fridens torg och vidare mot den gång- och cykeltunnel under järnvägen som planeras, och mot en eventuell framtida järnvägsstation vid Järnvägsgatan. Lämpligt läge för en gång- och cykeltunnel under E12 är vid Industrigatan, eller alternativt vid Svedbergsgatan.

Riktlinjer Märkpojken

- Handlingsfriheten behålls för en utbyggnad på lång sikt av bostäder och verksamheter som tillvaratar det centrala läget och närheten till vattnet.
- I närtid avsätts området i första hand för verksamheter som stöttar och bidrar till hamnen och dess utveckling eller till andra funktioner som är viktiga för Holmsunds och Umeås utveckling.
- De verksamheter och funktioner som etableras i Märkpojken prövas utifrån vilka trafiklösningar som är möjliga med hänsyn till E12:ans funktion och status som riksintresse.
- Bostäder och verksamheter som alstrar mycket gång- och cykeltrafik förutsätter en planskild gång- och cykelpassage av E12:an.

Kartan och bilden visar skolvägar och föreslagna lägen för planskilda passager av E12:an och järnvägen vid en framtida omvandling av Märkpojken med bostäder och verksamheter som skapar behov av säkra gång- och cykelvägar. Planering av en gång- och cykeltunnel under Holmsundsvägen och järnvägen pågår.

U1 Utredningsområde Sandviksudden - verksamhetsområde som på sikt kan övervägas för annan markanvändning

Visionsbild över Sandviksudden i Holmsund norrifrån, med utveckling av området med ny bebyggelse, strandpromenad och bryggor. Illustration: DetailGroup

Sandviksudden som framtidsläge!

Sandviksudden utgör en unik resurs för Holmsund med sitt vattennära läge i Umeälven, 1 km från centrala Holmsund och utan restriktioner och risk för störningar från hamn och trafik. Här finns en potential för ny bebyggelse samt strandpromenad och grönområden som gör stränderna tillgängliga för allmänheten. En breddad användning märks redan idag i områdets södra del, och natursköna vattennära ytor nyttjas av närboende sommartid. Goda förutsättningar finns för att ansluta området till befintligt gång- och cykelnät.

I denna plan illustreras ett exempel på en möjlig framtida användning av Sandviksudden. Det är en av flera tänkbara sätt att nyttja marken på. Den detaljerade användningen får prövas i fortsatta utredningar och planarbeten. Inriktningen är att hitta en markanvändning som tillvaratar möjligheterna utifrån platsens förutsättningar.

En åtgärd i närtid kan vara att förbättra tillgängligheten till vattnet med en strandpromenad och park/naturområde vid udden längst i norr. På lång sikt bör möjligheterna med en omvandling av områdets markanvändning utredas, med syfte att undersöka hur det centrala och vattennära läget kan bidra till att utveckla Holmsund.

Sandviksudden. Den streckade linjen runt udden illustrerar en möjlig framtida promenadväg.

Planeringsförutsättningar

På udden anlades i mitten på 1800-talet, i samband med att Holmsund började växa fram, ett sågverk. Området präglades av sågverksverksamheten fram till nedläggning 1962. Såghuset från 1950 samt delar av byggnaderna från slutet av 1800-talet finns fortfarande kvar i södra delen av området.

Efter sågverkets nedläggning har området nyttjats för olika verksamheter som idag samlas under namnet Sandviks industripark. Byggnaderna utgörs i huvudsak av verksamhetsbyggnader i en våning och olika typer av lager- och garagebyggnader. Marken används för verksamheternas behov och som uppställningsytor. Området är planlagt som småindustri och för allmänt ändamål och präglas av de olika verksamhetslokalerna och av många delvis extensivt använda uppställningsytor m.m. En del icke nyttjad impedimentmark finns också. Det är ett område som i många avseenden fungerar väl för de verksamheter som är verksamma där idag.

Området består till största del av utfylld mark med rester från sågverksepoken, vilket kan begränsa hur marken kan användas. Även föroreningar i utfyllnadsmaterialet kan förekomma. Fördjupade utredningar behövs därför för att klarlägga markförhållandena. Eventuell förekomst av mindre hackspett behöver utredas.

Sandviksudden är låglänt med en liten höjd över omgivande vatten. Delar av marken hotas av s.k. 100-årsflöde, vilket innebär att marknivån där behöver höjas för att möjliggöra ny bebyggelse. Riskobjekt och samhällsfunktioner av betydande vikt är inte lämpligt i området. Risken för översvämning och hur mark och bebyggelse ska utformas med hänsyn till det behöver noggrannare utredas inför exploatering. Riktlinjer för prövning av ny bebyggelse inom områden med risk för höga flöden ges i översiktsplanen för Älvslandskapet (2012).

Riktlinjer Sandviksudden

- Utred förutsättningarna för en utvecklad markanvändning som tillvaratar platsens förutsättningar och bidrar till Holmsunds utveckling.
- Sträva efter att förbättra allmänhetens tillgänglighet till vattnet och möjligheter till vistelse på yttersta udden.
- Markförhållanden, eventuella föroreningar och översvämningsrisk vid skyfall och högt vattenstånd i Umeälven behöver särskilt beaktas vid utredning om ändrad markanvändning. Ny bebyggelse planeras och prövas i enlighet med riktlinjerna i översiktsplan för Älvslandskapet.

U2 Utredningsområde Djupsundsudden – bebyggelse, bostäder

Området bestående av skogsmark mellan Sjöstigen/Fiskestigen/Smultronstigen och Ljumviken är på sikt intressant för ny bostadsbebyggelse, primärt småhus. Läget är mycket fint mot sydväst med möjlighet till utblickar mot Djupsundsviken och Ljumviken samt närheten till badplats.

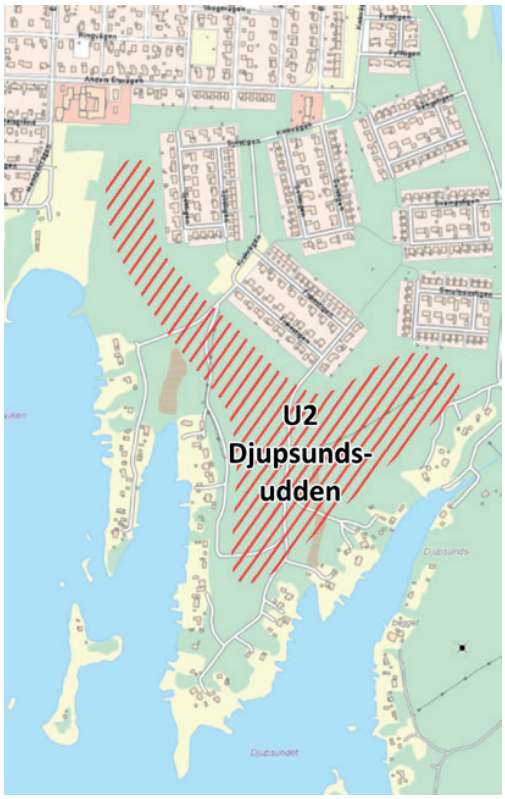
Den omgivande bebyggelsen är av mycket gles karaktär, dels före detta fritidshusbebyggelse i strandlägen vid Djupsundsudden, dels gles småhusbebyggelse vid Fiskestigen och Smultronstigen.

Ny bebyggelse anpassas till omgivande bebyggelse samtidigt som en högre täthet bör prövas. I samband med utveckling av området kan möjligheter att länka samman gatunät prövas för att skapa tydligare stråk till samhället och målpunkter.

Avgränsningen av utbyggnadsområdet får göras utifrån bl.a. dokumenterade naturvärden, som i första hand berör de södra och västra delarna av Djupsundsudden. Befintliga leder och rekreationsstråk genom området behöver beaktas och vid behov ledas om. Den nordöstra delen är delvis bergigt. Avlopp för ny bebyggelse förutsätts lösas genom en utökning av nuvarande verksamhetsområden. I arbetet med utökningen får prövas om befintlig bebyggelse längs stranden ska ingå i verksamhetsområdet eller om andra avloppslösningar är möjliga för den bebyggelsen.

Hamnens utveckling och en eventuell framtida fast förbindelse med Finland kan påverka bullerförhållandena och därmed förutsättningarna för ny bebyggelse i området, varför en utbyggnad bör prövas först när dessa förutsättningar har klarnat. Se avsnitt 3.4 om Umeå hamn.

I anslutning till befintlig bebyggelse i den sydöstra delen av Holmsund finns möjligheter till komplettering med nya bostäder som bör tillvaratas.

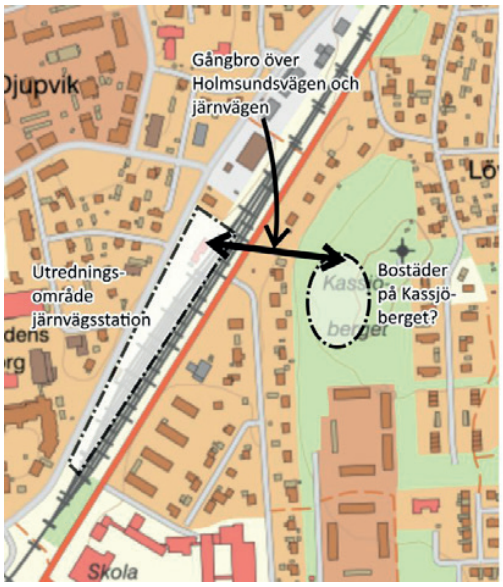

Riktlinjer Djupsundsudden och öster om Ljumviken

- Område enligt karta för ny bostadsbebyggelse för utbyggnad på lång sikt. Primärt småhus anpassad till omgivande bebyggelse men en högre täthet kan prövas.
- Möjligheten att ansluta området till kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp, alternativt andra avloppslösningar, utreds inför planläggning.
- Avgränsning gentemot område med höga naturvärden utreds inför planläggning.
- Utbyggnaden prövas när förutsättningarna vad gäller hamnens utveckling och tillkomsten av en fast förbindelse till Finland tydliggjorts.

B12 Utvecklingsområde Kassjöberget

Planen redovisar möjligheten till bostadsbebyggelse på Kassjöberget, med möjlighet till en gång- och cykelbro över Holmsundsvägen och järnvägen till en framtida järnvägsstation/resecentrum på den nuvarande godsbangården. Det skulle möjliggöra nya bostäder i ett fint läge med utsikt över Holmsund och förbättra tillgängligheten till centrum och stationsområdet från den nordöstra delen av Holmsund. Idag är det ett grönt område på Kassjöberget men det bör vara möjligt att pröva bostäder på en del av området samtidigt som allmänheten ges fortsatt tillgång till området.

Den norra delen av grönområdet har höga naturvärden och är utpekat som en nyckelbiotop med hänvisning till förekomsten av upp till 300 år gamla tallar. Den södra delen av området planlades som naturmark 2019 och har också naturvärden men lägre som en följd av avverkningspåverkan. Marken ägs av kommunen.

Kassjöbergets är värdefullt som grönområde med höga naturvärden, men för för Holmsunds utveckling i stort bedöms platsen kunna få större betydelse om den tillvaratas för bebyggelse och kopplas till en förbindelse över järnvägen och framtida järnvägsstation. Även utan en järnvägsstation är en bro över järnvägen värdefull för att minska den barriär järnvägen utgör i Holmsund, särskilt efter att den nuvarande järnvägspassagen norr om godsbangården tagits bort.

Fördjupade utredningar om markförhållanden, buller och avgränsning gentemot naturvärdena behövs för att klarlägga möjligheten att bebygga området.

Visionsbild med ny bebyggelse på Kassjöberget och gångbro över Holmsundsvägen och järnvägen, till framtida järnvägsstation på Järnvägsgatan.. Illustration: DetailGroup.

Riktlinjer Kassjöberget

- Området föreslås för bostäder som ansluter till gång- och cykelbro över Holmsundsvägen och järnvägen till eventuell framtida järnvägsstation/resecentrum på västra sidan järnvägen.

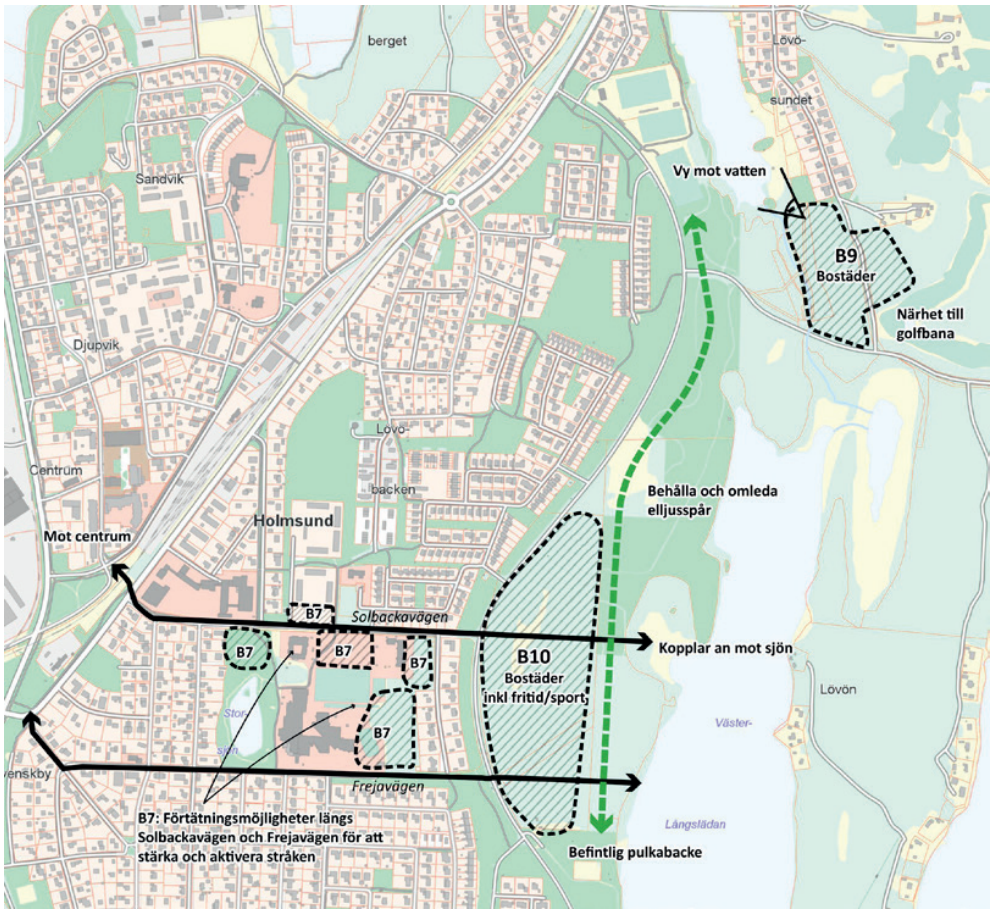
B7, B9, B10 Utvecklingsområden för nya bostäder i östra Holmsund

I östra delen av Holmsund finns möjligheter att tillskapa nya bostäder i lägen med närhet till både natur och friluftsliv kring Västerlångslädan och till skola och verksamheter i Storsjöhallen. Området rymmer både möjligheter till komplettering i anslutning till befintlig bebyggelse, och till utbyggnad på tidigare ej bebyggd mark öster om Bräntevägen. Kopplingen med centrum och samhället på västra sidan av järnvägen kommer att förbättras och bli tryggare genom den planerade gång- och cykeltunnel under Holmsundsvägen och järnvägen.

Vatten och spillvatten löses genom utökning av befintliga verksamhetsområden, men det kommer att krävas kapacitetshöjande åtgärder i det befintliga spillvattennätet innan bostäder kan etableras i områdena.

Lövösundet och Västerlångslädan har 2026 måttlig respektive ej god ekologisk och kemisk status och problem med algblomning, vilket beror på näringsläckage från omgivande markanvändning. Kommunen planerar att närmare utreda orsakerna till detta och ta fram förslag till åtgärder för att förbättra situationen.

En utgångspunkt för ny bebyggelse i området att det inte leder till att nuvarande vattenstatus försämras, och det kommer därför att behöva ställas höga krav på dagvattenlösningar etc. Insatser för att förbättra den nuvarande situationen kan underlätta framtida ny bebyggelse i området.

B9 Bostäder i förlängning av Zakrisvägen

Kompletterande bostadsbebyggelse söderut längs Zakrisvägen kan ge ett tillskott på 20 – 30 småhustomter. Närheten till Lövösundet och bollplanerna vid Sundsparken samt till golfbanan är kvaliteter i området. Mindre flerbostadshus eller annan typ av bebyggelse som kan vara intressanta utifrån närheten till golfbanan kan också prövas. Ett visst skyddsavstånd mellan golfbanan och bostadsbebyggelsen kan komma att krävas.

B10 Utvecklingsområde för bostäder och friluftsliv öster om Bräntevägen

Öster om Bräntevägen finns möjligheter till både nya anläggningar för friluftslivet och mark för bostäder, i första hand småhus men även mindre flerbostadshus kan prövas. Området är i gällande översiktsplan för Umeå (antagen 2011, reviderad 2018) utpekat som rekreationsområde, och större delen av området är i gällande detaljplan (från 1967) avsatt för idrottsändamål samt parkering, men möjligheten att kombinera idrott/friluftsliv med bostäder bedöms intressant. Närheten till Västerlångslädan och verksamheterna längs Solbackavägen är kvaliteter för området. En bollplan bör kunna inrymmas i området och förstärka stråket mot Storsjöhallen. Befintliga elljusspår i området behöver dras om och anpassas till ny bebyggelse och anläggningar. Trafiksäkra passager över Bräntevägen behöver iordningställas.

Fördjupade utredningar behövs för att klarlägga hur ytorna kan nyttjas och därmed hur stort tillskottet av bostäder kan bli, liksom förutsättningarna för idrotts- och friluftslivsanläggningar m.m. och hur de kan samexistera med bostäder i området. I området finns fast sankmark med mindre bra markförhållanden för bebyggelse, men som kan ha betydelse för vattenregleringen i området.

B7 Kompletteringsmöjligheter läng Solbackavägen och Frejavägen

Solbackavägen och Frejavägen utgör idag stråk som förbinder Holmsunds centrum med skol- och idrottsverksamheter samt med naturområden kring Västerlångslädan. Stråken har flera målpunkter som drar många besökare under stora delar av dygnet, vilket gör det lämpligt att lokalisera handel och verksamheter hit som kan dra nytta av och stärka befintliga målpunkter. Den planerade gång- och cykeltunneln under Holmsundsvägen och järnvägen kommer att knyta samman området tydligare med centrum väster om järnvägen, vilket ökar tillgängligheten till befintliga och framtida verksamheter.

Planen redovisar mark som bör kunna prövas för nya verksamheter eller bostäder. Det är önskvärt med en något högre exploateringsgrad i dessa stråk för att tillvara närheten till verksamheterna och anläggningarna i närheten.

Innan en större utbyggnad medges i området, och arbetet med en detaljplan för ett delområde påbörjas, bör en samlad utredning för hela området kring skolorna mellan Solbackavägen och Frejavägen genomföras, med syfte att klarlägga hur marken kan användas och disponeras på ett optimalt sätt för bebyggelse, parkering, skolgård etc. Skolornas och förskolornas utvecklingsmöjligheter på längre sikt behöver beaktas i ett sådant arbete. Storsjöparken ska även fortsättningsvis upplevas publikt och tillgängligt.

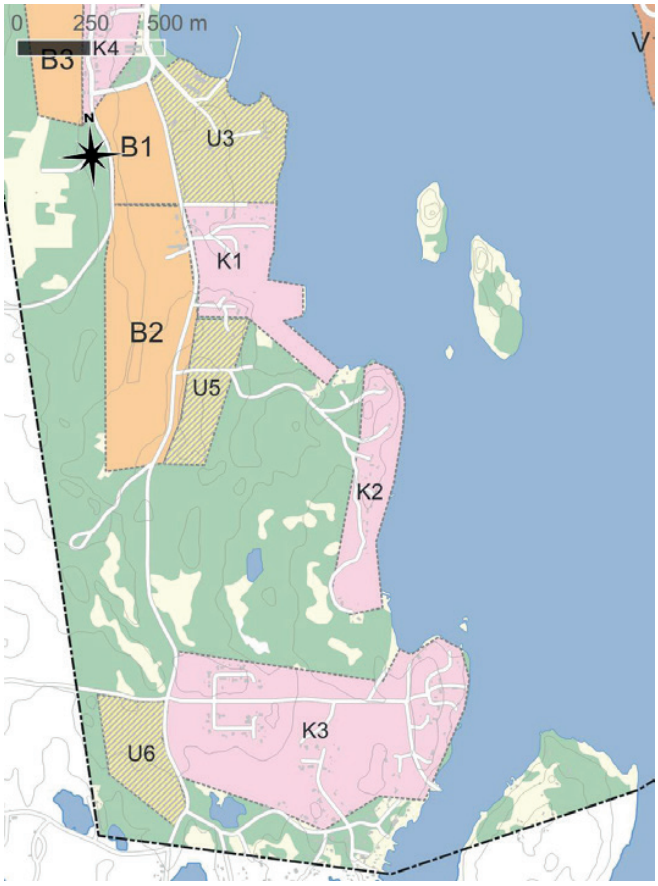
Riktlinjer för utvecklingsområden i östra Holmsund

- **B9 Förlängning av Zakrisvägen.** Området längs Zakrisvägens förlängning mot söder planeras för utbyggnad av småhus eller annan bostadsbebyggelse. Områdets avgränsning och väganslutning prövas i detaljplan.
- **B10 Öster om Bräntevägen.** Området öster om Bräntevägen, mellan Vokalistgränd och Bränteberget (pulkabacke), prövas för bostäder och anläggningar för idrott och friluftsliv.
- **B7 Komplettering längs Solbackavägen och Frejavägen.** Kommunen ser positivt på komplettering med bostäder och nya verksamheter längs Solbackavägen och Frejavägen öster om Erikdalsvägen. En effektiv markanvändning eftersträvas för att tillvarata det strategiska läget nära befintliga målpunkter och för att stärka stråket mot centrum. En samlad utredning om markanvändningen i området kring Storsjöskolan mellan Solbackavägen och Frejavägen bör genomföras innan större utbyggnad av ny bebyggelse medges.
- Särskild hänsyn behöver tas till vattenstatusen i Västerlångslädan och Lövösundet vid prövning av ny bebyggelse och dagvattenlösningar så att dess vattenstatus inte försämras.

3.3 Nya områden med bostäder, verksamheter och natur i Obbola

Söder om Obbola

I översiktsplan Fördjupning för Umeå är ett område söder om Obbola redovisat som ett utredningsområde för bostäder. I denna översiktsplan redovisas en fördjupad bedömning av förutsättningarna för utbyggnad av bostäder i områdets olika delar.

Ny bebyggelse i södra delen av Obbola ökar behovet av gång- och cykelväg längs Södra Obbolavägen genom södra delen av Obbola tätort, samt kopplingar till befintligt cykelvägnät i Obbola. På lång sikt, om tillskottet av bostäder söder om Obbola blir betydande, kan det uppstå ett behov av att avlasta Södra Obbolavägen genom södra delen av Obbola med en ny väg. Handlingsfriheten för en ny väg i nord-sydlig riktning, väster om befintlig bebyggelse i Obbola by, ska därför behållas. Se 3.6 Trafik.

Standarden på Södra Obbolavägen, mellan område B1 och U3 och söderut, kan också behöva anpassas utifrån den bebyggelse som kan tillkomma i de redovisade utvecklingsområdena.

De norra utbyggnadsområdena (B1, B2 och U5) får vatten och avlopp genom utvidgning av av verksamhetsområde för allmänt vatten och avlopp. För kompletteringsområdena (K1-3) samt utredningsområdet U6 löses avlopp enskilt och vatten genom vattenförening.

Området norr om K3/väster om K2/söder om U5 bedöms mindre lämpligt för ny bebyggelse med hänsyn till markförhållandena.

Områdena närmast vattnet ligger mot hamnen i Holmsund på andra sidan Österfjärden. Ljud från verksamheterna i hamnen kan komma höras i Obbola, dock under riktvärdena för buller enligt de bullerberäkningar som gjorts. Se avsnitt 3.4 om Umeå hamn.

B1 + U3 Byviken

Byviken har ett fint läge med hamn och en tydlig historisk koppling, inte minst till fiske. Här finns också ett stråk med växthus, rökeri och matförädling som kopplar an till platsens historiska funktion och gör området till ett besöksmål och en plats för rekreation. Bredviks havsbad ligger också i anslutning till gästhamnen.

Det är önskvärt att områdets kvaliteter och nuvarande verksamheterna kan utvecklas. Ett tillskott av boende och verksamheter med överblick över badet och gästhamnen kan bidra till detta. En utbyggnad av ett promenadstråk vore också positivt. Marken är till största delen kommunal och har goda kopplingar till bebyggelsen i södra delen av Obbola. Goda markförhållanden i ett attraktivt läge i slutningen mot vattnet. Ansluter till befintlig infrastruktur och kollektivtrafik. Det fina läget motiverar en något högre exploatering, exempelvis bostäder med mindre flerbostadshus/stadsradhus.

Hamnens utveckling kan påverka bullerförhållandena och därmed förutsättningarna för ny bebyggelse i området. I första hand bör därför en utbyggnad i områdets västra delar (B1) , som inte ligger exponerade mot hamnen, kunna prövas. Genom utformning och placering av bebyggelsen kan risken för bullerpåverkan från hamnen minimeras. Utbyggnad av bostäder och andra störningskänsliga verksamheter i de delar av området som ligger närmast vattnet och mot hamnen (U3) bör inte ske förrän den framtida bullerpåverkan från hamnen tydliggjorts. Se avsnitt 3.4 om Umeå hamn.

Riktlinjer utvecklingsområden söder om Obbola

- **B1 + U3, Byviken:** Området prövas för bostadsbebyggelse med effektivt markutnyttjande som tillvaratar områdets kvaliteter och intressanta läge. Kompletterande verksamheter som kan bidra till att platsen levandegörs bejakas. Området ansluts till Södra Obbolavägen men koppling till en eventuella framtida ny väg väster om Byvägen möjliggörs. Delar av området är av Länsstyrelsen utpekat som utredningsområde för naturvärden, vilket innebär att en utredning av naturvärden behöver genomföras inför en eventuell planläggning. I första hand kan en utbyggnad i områdets västra delar (B1), som inte ligger exponerade mot hamnen, prövas. Ny bebyggelse utformas och placeras så att risken för bullerpåverkan från hamnen minimeras. För den östra delen (U3) bedöms en utbyggnad inte aktuell förrän förutsättningar vad gäller bullerpåverkan från hamnen har tydliggjorts.

- **B2** Utvecklingsmöjligheter längs Södra Obbolavägen. Anpassning krävs till befintliga jordbruksverksamhet i norra delen av området. Kan bli en förlängning av område B1. Goda markförhållanden, privatägd mark med bostäder i norra delen. Lämpligt med friliggande småhus. Området ansluts till Södra Obbolavägen och en koppling till en eventuell framtida ny väg väster om Byvägen möjliggörs.

- **U5** Utredningsområde för bostadsbebyggelse, småhus. Eventuellt utbyggnadsområde för bostäder längs Södra Obbolavägens östra sida. Osäkra markförhållandena gör att ytterligare utredningar krävs för att klargöra lämpligheten

- **U6** Utredningsområde för bostadsbebyggelse. Eventuellt utbyggnadsområde för bostäder (småhus) söder om Storhällsvägen. Osäkra markförutsättningar med sammanhängande område med berg i dagen (utan befintlig bebyggelse) samt våtmark. Ytterligare utredningar behövs för att klargöra lämpligheten.

Riktlinjer kompletteringsområden längs kustlinjen

- **K1 + K2 Kompleteringsområden längs kuststräckan söder om Obbola,** från Granskärsviken och söderut, är till stor del bebyggd men kan rymma enstaka kompletteringar i anslutning till den befintliga bebyggelsen. Lämpligheten får prövas i bygglov.

- **K3 Kompletteringsområden i söder.** I södra delen av området, längs Bredskärsvägen, finns möjlighet till kompletteringar till befintlig bebyggelse. Höjdskillnaderna längs och utblickarna mot vattnet tillför rekreativa värden. Avståndet till tätorten och infrastruktur gör området mindre lämpligt för en mer omfattande utveckling.

Visionsbild, framtid utveckling av av Byviken i Obbola. Illustration: Detail Group

Väster om Obbola

I översiktsplan Fördjupning för Umeå, är ett område väster om Obbola redovisat som ett utvecklingsområde för bostäder. I denna översiktsplan redovisas en fördjupad bedömning av förutsättningarna för utbyggnad av bostäder i områdets olika delar.

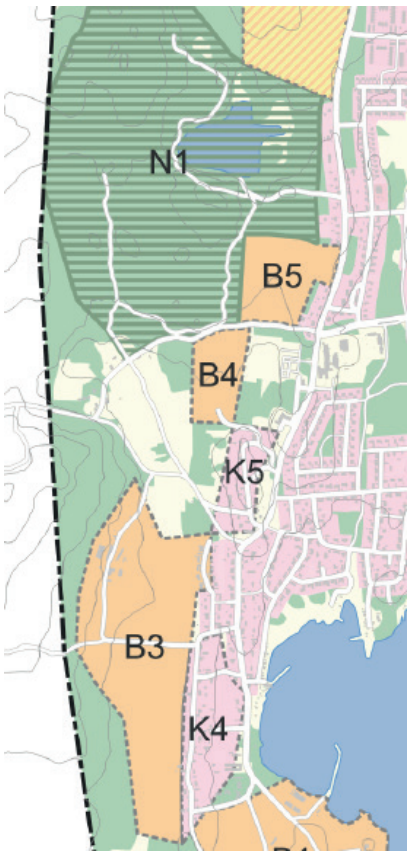
Området rymmer möjligheter till nya bostäder där närheten till befintlig service (skola m.m.) och till natur- och friluftslivsområden/anläggningar är viktiga kvaliteter, men som också ny bebyggelse behöver avgränsas och anpassas till.

Vatten och avlopp löses genom utvidgning av verksamhetsområde.

Området norr om Anderssons väg har av kommunen upplåtits till Obbola Idrottsklubb som där byggt upp en multiarena med utomhusgym och terrängcykelbanor. Planförslaget innebär att den västra delen, där arenan och banorna ligger, avsätts som natur-/rekreationsområde och slås samman med rekreationsområdet kring Harpsjön i norr. Den östra delen redovisas som utbyggnadsområde för bostäder. Avgränsningen mot arenaområdet får prövas i detaljplan.

Området söder om Andersson väg utgörs till stor del av jordbruksmark med kulturhistoriska anslag. Ny bebyggelse kan prövas som enstaka kompletteringar i anslutning till befintlig bebyggelse.

Handlingsfriheten för en parallellväg till Södra Obbolavägen bör behållas, se avsnitt 3.6.

Riktlinjer utvecklingsområden väster om Obbola

- **N1** Området avsätts som natur- och rekreationsområde runt Harpsjön och SCA Arena.
- **B3** Område för bostadsutbyggnad, småhus med effektiv markanvändning, vilket innebär att möjlighet till exempelvis parhus, kedjehus eller mindre flerbostadshus bör ges. För delar av området gäller en detaljplan från 2024. Goda markförhållanden. Möjligheten till en ny väg väster om Byvägen i nord-sydlig riktning mellan Byvägen i söder och Anderssons väg i norr ska behållas. Genom området går vandringsleder mot Själafjärden som behöver beaktas och eventuellt ges nya sträckningar. I östra delen av området finns risk för översvämningar vid skyfall, åtgärder utreds i efterföljande planering. Befintlig jordbruksmark i östra delen av området, som också har betydelse för dagvattenhanteringen, undantas från exploateringen.
- **B4** Kommunägd mark med goda markförhållanden. Bostäder, småhus med effektiv markanvändning, exempelvis parhus, kedjehus eller mindre flerbostadshus. Möjligheten till en ny väg väster om Byvägen i nord-sydlig riktning mellan Byvägen i söder och Anderssons väg i norr ska behållas.
- **B5** Kommunägd mark i centralt läge i samhället med goda markförhållanden och närhet både till natur- och rekreationsområde i norr och väster, och till befintliga verksamheter (skola, affär) i öster. Det centrala läget motiverar en effektiv markanvändning med flerbostadsbebyggelse. Skogen har vissa naturvärden och ev. förekomst av mindre hackspett, vilket behöver utredas i detaljplaneskedet. Avgränsningen mot arenaområdet i väster får prövas i detaljplan.
- **K4** Äldre delar av Obbola by och verksamheter såsom salteri. Kompletteringar till den befintliga bebyggelsen kan prövas med hänsyn till områdets struktur och karaktär.
- **K5** Centralt läge längs Väntvägen med närhet både till rekreation, jordbruksområde och skola. Till största del privatägd mark, delvis med berg i dagen. Kompletteringar till den befintliga bebyggelsen kan prövas med hänsyn till områdets struktur och karaktär.

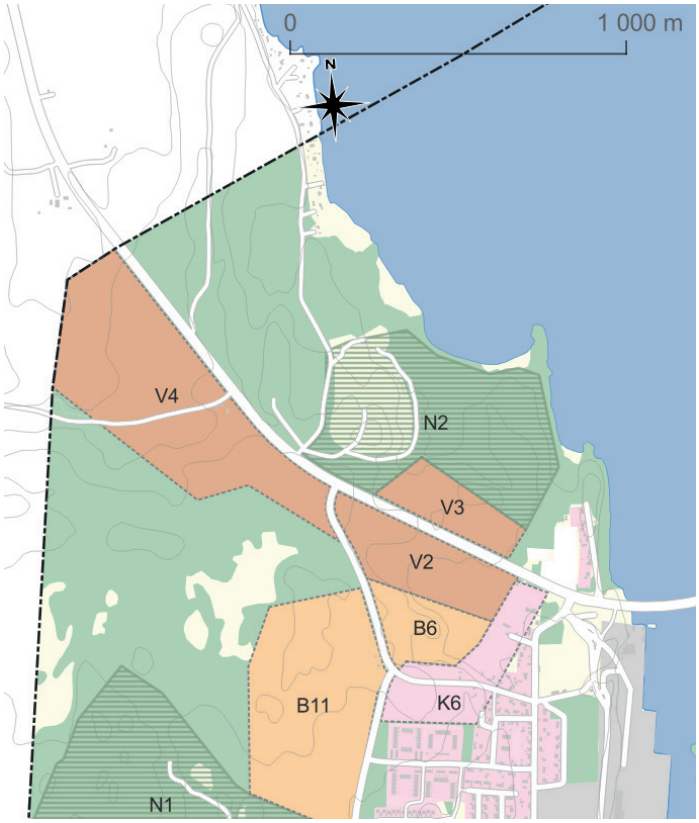
Norra Obbola

Området omfattar mark för verksamheter och bostäder norr om bebyggelsen i Obbola, på norra och södra/västra sidan av väg E12. Delar av området är i översiktsplan Fördjupning för Umeå utpekat som ett verksamhetsområde.

Området längs E12:an föreslås för verksamheter, och den södra för bostadsutbyggnad.

Vatten och avlopp löses genom utvidgning av verksamhetsområde.

Riktlinjer utvecklingsområden norra Obbola

- **B6 + K6.** Möjlighet på norra sidan Ångmanskroken med bostäder, komplettering till befintliga bostäder i öster. En blandning av boendestorlekar och byggnadstyper bör kunna prövas. En del inslag av berg i dagen kan begränsa utbyggnadsmöjligheterna. Området kan vara utsatt för buller från E12 varför en utformning som avgränsar bullret kan behövas. Det får prövas i detaljplan. Området rymmer naturvärden varför en naturvärdesinventering, liksom en artskyddsutredning (mindre hackspett), kan behöva göras i detaljplaneskedet. Delvis kommunägd mark.

- **B11** Utbyggnadsområde för bostäder. Området består till större delen av berg i dagen med ytliga skikt av morän. Eventuellt krävs en relativt omfattande exploatering för att få ekonomi i en utbyggnad med hänsyn till markförhållandena. Närhet till natur- och friluftsområdet kring Harpsjön i söder är en kvalitet. En artskyddsutredning (mindre hackspett) kan behöva göras i detaljplaneskedet. Norra delen av området är kommunägt, södra delen privatägd.

- **V2** Område för verksamheter på södra sidan E12. Fördelaktigt läge för verksamheter med skyltläge mot E12:an. Avgränsningen mot bostäder i område B6 behöver studeras noggrannare, och typen av verksamheter behöva anpassas till bostäder i område B6. Verksamheter kan också utformas så att de skärmar av bullret mot B6. Möjligheter finns att skapa ett entréområde här för Obbola med verksamheter som drar nytta av läget vid E12. God tillgänglighet till området med gång och cykel från samhället en fördel. Infart från Södra Obbolavägen. Huvuddelen av marken är kommunägd.

- **V3** Område för verksamheter på norra sidan E12. Infart och infrastruktur kan samordnas med friluftsområdet N2 i norr. För friluftsområdet kan verksamhetsområdet verka trygghetsskapande genom tillkomsten av belysta vägar och fler människor som rör sig i området. Handel och andra besöksalstrande verksamheter bör undvikas för att minska korsande trafik över E12, och i första hand lokaliseras i område V2. Vid utbyggnad av verksamheter i område V3 och aktiviteter i N2 kan tillfarten till områdena behöva ses över..

- **V4** Möjlighet till område för verksamheter nordväst om Obbola, i anslutning till E12 på västra sidan. Möjligt för mer ytkrävande verksamheter och verksamheter i behov av avskilt läge. Markförhållanden samt närheten till Natura 2000-området gör exploatering på den nordöstra sidan av E12 mindre lämplig. Huvuddelen av området är privatägd.

- **N2** Området avsätts för friluftsliv/rekreation. På den före detta industrideponin norr om Obbola har cykel-/mountainbikebanor, gångbanor och pulkabacke färdigställts i ett samverkansprojekt mellan SCA och Obbola IK. Den höga kullen bjuder också på fin utsikt över nejden. Idéer finns att utveckla områden kring kullen med exempelvis gångvägar, fika-/grillplatser o.dyl. Verksamheter i område V3 bör kunna fungera tillsammans med aktiviteterna i området och samordna infart och gator. Vid utbyggnad av verksamheter i område V3 och aktiviteter i N2 kan tillfarten till områdena behöva ses över.

3.4 Mark för verksamheter i Holmsund

Område V1 Umeå hamn

Umeå hamn redovisas i denna översiktsplan som verksamhetsområde för hamnverksamhet och verksamheter som har behov av att ligga i anslutningen till hamnen. För att möjliggöra den planerade utvecklingen i hamnen tar kommunen fram nya detaljplaner för hela verksamhetsområdet, i vilka påverkan på omgivande samhälle och berörda riksintressen beskrivs.

Kommunen har tecknat en avsiktsförklaring med Trafikverket som bl.a. innebär att den nuvarande godsbangården i centrala Holmsund flyttas till hamnen.

Ett av syftena med den översiktsplan som nu tas fram är att skapa goda förutsättningar för hamnens och näringslivets utveckling. Enligt tidigare beslut bör en generell försiktighetsprincip tillämpas i fråga om att tillåta ny bostadsbebyggelse inom hamnverksamhetens influensområden för att inte förhindra eller försvåra ett fullt utnyttjande av hamnen.

För att bedöma den framtida bullersituationen på en viss plats används de bullerberäkningar som gjorts för hamnen. Beräkningarna visar en prognosticerad bullernivå 2050 utifrån de verksamheter som möjliggörs enligt detaljplan, och är gjorda dels för industribuller, dels för trafikbuller.

Kommunens hänsynstagande till hamnens utvecklingsmöjligheter innebär att nya bostäder och störningskänsliga verksamheter undviks där riktvärdena för buller överskrids enligt bullerberäkningarna för 2050. Kartan på nästa sida visar översiktligt gränsen för industribuller 45 dB(A) ekvivalent ljudnivå från hamnen år 2050 enligt en prognos för framtida verksamheter i hamnen. 45 db(A) är riktvärdet för högsta industribuller som bör kunna accepteras kvällar och nattetid för ny bostadsbebyggelse. De utbyggnadsområden som föreslås i denna översiktsplan ligger utanför denna gräns.

Därutöver bör även särskild försiktighet tas vad gäller att planlägga nya områden med bostäder och andra störningskänsliga verksamheter inom delar som ligger nära 45 db(A)-gränsen, i spannet 40 - 45 db(A) enligt bullerberäkningarna. Det berör delar av de redovisade utbyggnadsområdena U2 i Holmsund och U3 i Obbola, liksom kompletteringsområden längs vattnet i Obbola.

En eventuell framtida väg och/eller järnvägsbro från Finland kan också påverka bullersituationen, vars sträckning enligt den finska utredningen berör de sydöstra delarna av Holmsund, se avsnitt 3.6.

Den framtida omfattningen av och inriktningen på verksamheterna i hamnen liksom tillkomsten av en fast förbindelse är osäker, och därmed även bullersituationen på lång sikt. Men för att inte riskera att hamnens utvecklingsmöjligheter begränsas bedöms en bostadsutbyggnad i område U2 (Djupsundsudden och öster om Ljumviken) inte aktuell förrän förutsättningarna vad gäller hamnens utveckling och en fast förbindelse tydliggjorts. Det går idag inte att säga när detta har skett, utan det får prövas vid varje tillfälle frågan om exploatering aktualiseras. Samma förhållningssätt gäller för område U3 i Obbola. Se riktlinjer för områdena i avsnitt 3.2.

Område B1 i Obbola ligger inte exponerat mot hamnen och bör dessförinnan kunna prövas för ny bebyggelse om den utformas och placeras så att risken för bullerpåverkan från hamnen minimeras.

Kompletteringar med nya bostäder i anslutning till befintlig bebyggelse inom Obbola och Holmsund samhällen bör normalt också kunna ske även i de delar som ligger under men nära 45 db(A)-gränsen.

För övriga utbyggnadsområden som ligger nära riktvärdena kommenteras bullerfrågan särskilt i respektive avsnitt. Ett antal bostäder nära Umeå hamn är också redan idag bullerutsatta med ljudnivåer som tangerar eller överstiger riktvärden. För Märkpojken bedöms riktvärdena klaras om bebyggelsen utformas och placeras på särskilt sätt, se nedan.

Utöver industribullret från hamnen behöver buller från andra verksamheter, bl.a. SCA i Obbola, samt från trafik på väg och järnväg beaktas vid lämplighetsprövning av ny bebyggelse. Dessa är inte redovisade på kartan på nästa sida, men de utbyggnadsområden för bostäder som redovisas i planen kommer inte utsättas för buller över riktvärdena enligt gjorda bullerberäkningar. För vissa områden kan särskilda åtgärder behövas vilket kommenteras i berörda avsnitt.

Buller från industri respektive trafik har olika riktvärden. Annat som påverkar lämpligheten för ny bebyggelse är under vilken tid på dygnet som bullret uppkommer och bullrets karaktär (exempelvis förekomst av lågfrekvent buller och framträdande toner). På sikt kan också lagstiftning och riktvärden förändras som påverkar möjligheten till ny bebyggelse i olika delar av samhället på ett sätt som idag inte kan förutses.

Samtidigt som hamnens förutsättningar för utveckling inte får riskeras är det också angeläget att Holmsund och Obbola kan utvecklas med nya bostäder, verksamheter och offentliga platser. I vissa lägen kan det innebära att anpassningar i utformning och placering av bostäder och andra störningskänsliga verksamheter behöver göras, för att bullerriktvärdena för trafik och industrier ska uppfyllas.

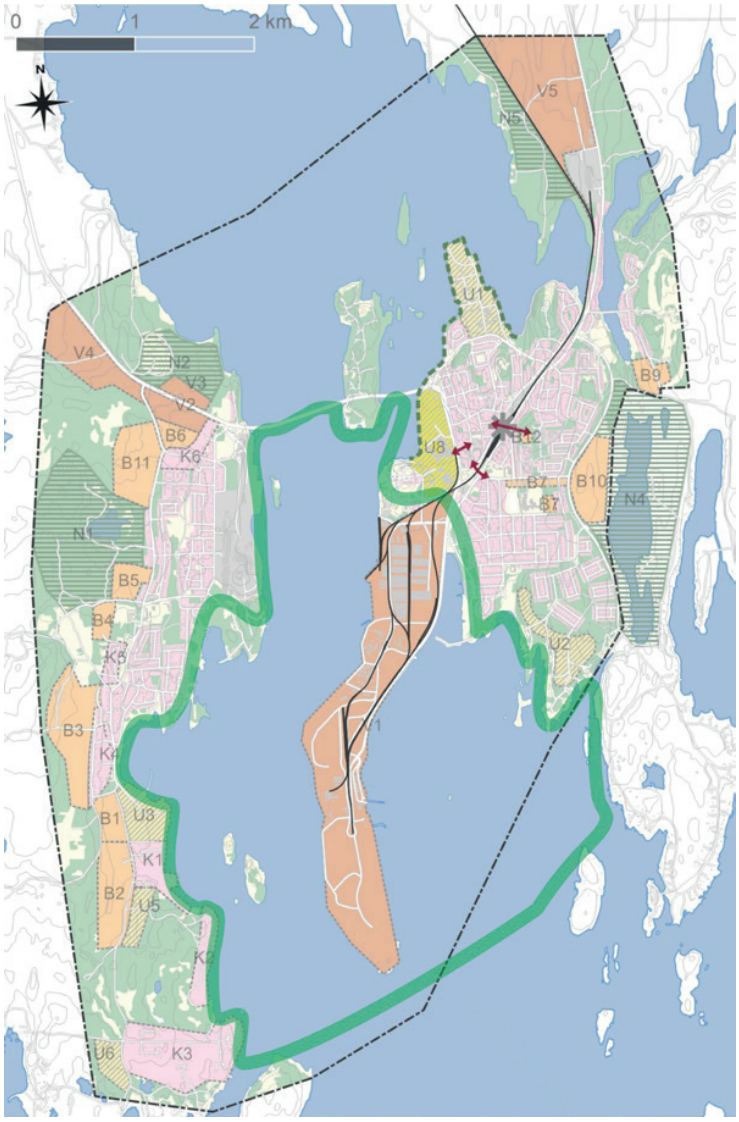
Sammanfattningsvis innebär hänsynstagandet gentemot hamnens utveckling följande:

- nya bostäder och andra störningskänsliga verksamheter undviks där riktvärdena för buller överskrids enligt prognosticerad bullernivå 2050 från hamnen med tillhörande trafik på väg och järnväg
- nya områden med bostäder och andra störningskänsliga verksamheter bör inte planläggas inom delar som ligger nära 45 db(A)-gränsen kring hamnen förrän förutsättningarna vad gäller hamnens utveckling och en fast förbindelse tydliggjorts
- område B1 i Obbola, som inte ligger exponerat mot hamnen, kan prövas för ny bebyggelse utifrån dagens förutsättningar om bebyggelse utformas och placeras så att risken för bullerpåverkan från hamnen minimeras
- i anslutning till befintlig bebyggelse i Obbola och Holmsund bör normalt kompletteringar med nya bostäder kunna ske även i de delar som ligger under men nära 45 db(A)-gränsen
- vägar och anslutande mark utformas så att framkomligheten för transporter till och från hamnen inte förhindras eller väsentligt försvåras
- byggnader och markanvändning anpassas med hänsyn till transporter av farligt gods längs utpekade vägar.

Vid förändrad markanvändning inom Märkpojken som innebär behov av fler tillfarter och passager, behöver trafiklösningar finnas som inte påtaglig försämrar E12:ans kapacitet och funktion som tillfartsväg till hamnen. Se mer i avsnittet om Märkpojken.

För att främja förutsättningarna att nå hamnen och färjeterminalen med gång och cykel bör en gång- och cykelväg till färjeterminalen tillkomma. Den bör ansluta till befintliga gång- och cykelvägar i samhället. Handlingsfriheten för en framtida fast förbindelse mellan Umeå och Vasa ska behållas genom hamnområdet, liksom möjligheten till framtida persontågtrafik till färjeterminalen. Se avsnitt 3.6 om fast förbindelse till Finland.

Från hamnen sker skrymmande transporter, vilket förväntas öka i framtiden. De mest utrymmeskrävande är frakt av delar till vindkraftverk, vilka ställer stora krav på fri höjd och hinderfrihet längs transportvägarna. Idag går dessa transporter längs med Holmsundsvägen men inriktningen är att de i framtiden ska kunna gå på E12. Se avsnitt 3.6. Även transporter av farligt gods till och från hamnen behöver kunna ske längs utpekade transportvägar.

Översiktsbild av gränsen (grön linje) för industribuller 45 dB(A) ekvivalent ljudnivå från hamnen år 2050 vid maximal utbyggnad enligt enligt en prognos för framtida verksamheter i hamnen. 45 db(A) är riktvärdet för högsta industribuller som bör kunna accepteras kvällar och nattetid för ny bostadsbebyggelse. För en noggrannare tolkning av bullerkartan hänvisas till detaljplanens bullerutredning.

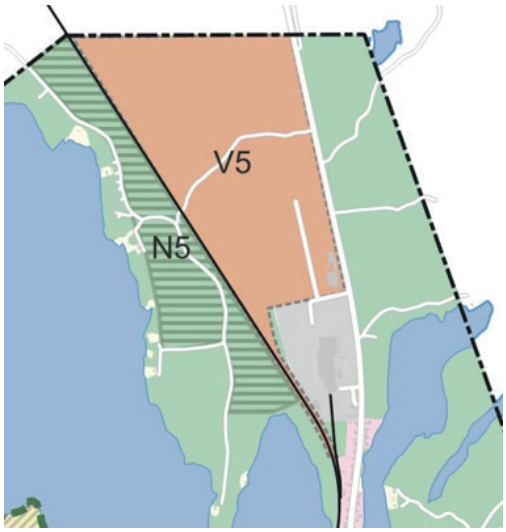
Riktlinjer för Umeå hamn

- Området avsätts som verksamhetsområde för hamnens utveckling.
- Skapa förutsättningar för hamnens utveckling genom att vid planering av bebyggelse och infrastruktur ta hänsyn till den framtida bullersituationen.
- Planera för en gång- och cykelväg till färjeterminalen.
- Behåll handlingsfriheten för en eventuell framtida fast förbindelse till Vasa/Finland.
- Behåll handlingsfriheten för en eventuell framtida persontågsförbindelse till färjeterminalen.
- Säkerställ framkomligheten för tunga och skrymmande transporter till hamnen.

Område V5, Lövön och området norrut längs Holmsundsvägen

Området är utpekat i översiktsplanen Fördjupning för Umeå (2018) för industri/verksamheter och är sedan tidigare detaljplanelagt för industri. Större delen är oexploaterad, endast delen längst i söder är ianspråktagen.

För den norra, ej exploaterade, delen av området har arbetet med en ny detaljplan påbörjats. Syftet med detaljplanen är att skapa planmässiga förutsättningar för industri med möjlighet till spåranslutning. Förutsättningar för etablera en underhållsverkstad för persontåg för Norrtåg utreds också, vilket ställer krav på insatser på Holmsundsbanan. Syftet är också att säkerställa dagvattenhanteringen så att Natura-2000 området som ligger väster om planområdet inte blir påverkat av exploateringen. Planen var ute på samråd hösten 2021. För detaljplanens innehåll och konsekvenser hänvisas till planhandlingarna.

För kommunen är det angeläget att området kan tillvaratas eftersom behovet av ny verksamhetsmark är stort och området har ett mycket strategiskt läge:

- området kan ges spåranslutning eftersom det ligger i anslutning till järnvägen Umeå – Holmsund, vilket möjliggör transporter med järnväg till framtida verksamheter. Tillgången till sådana områden är mycket begränsad och det därför ytterst angeläget att de kan tillvaratas för att ge förutsättningar för miljövänliga transporter och effektiva logistiklösningar. Trafikverket och Umeå kommun har tecknat en avsiktsförklaring avseende effektivare godstrafik på järnväg Gimonäs-Umeå hamn, i vilken åtgärder för att möjliggöra en anslutning av området ingår
- närheten till Umeå hamn möjliggör samordning med eventuella framtida behov av verksamhetsytor med koppling till hamnverksamheten.

Norr om V5 ligger i översiktsplanen Fördjupning för Umeå ett utpekat verksamhetsområde mellan järnvägen och Holmsundsvägen (väg 531). Medan E12 föreslås som prioriterad väg för tyngre transporter får Holmsundsvägen genom Holmsund och in mot Umeå en annan funktion med cykelbana och anslutningar till de utpekade verksamhetsområdena.Se avsnitt 3.6.

Riktlinjer

- Området avsätts för verksamheter, i första hand för verksamheter som har behov av spåranslutning.

3.5 Handel och service

Tillkommande bostäder i Holmsund och Obbola ger utökat underlag till den handel och service som idag finns på orterna. För att handeln ska stärkas är det viktigt att tillgängligheten från nya områden till handeln är god med samtliga färdmedel.

Inriktningen bör vara att så långt möjligt samla tillkommande ny offentlig och kommersiell service i anslutning till befintlig service och viktigare målpunkter. I Holmsund är det önskvärt att ny handel etableras i det nuvarande centrumområdet kring Himmelska fridens torg, men handel och verksamheter kan också prövas längs Solbackavägen och Frejavägen, i ett läge som kan dra nytta av närheten till Storsjöhallen och andra målpunkter i området. Den planerade gång- och cykeltunneln under järnvägen och Holmsundsvägen i Solbackavägens förlängning kommer knyta samman området med centrumområdet. Se avsnitt 3.2 om utvecklingsområden för nya bostäder i östra Holmsund.

Holmsunds centrum och Himmelska fridens torg

Det finns ett behov av att stärka Himmelska fridens torg och Holmsunds centrum som en gemensam plats för handel, möten och vistelse. Den nuvarande användningen och utformningen av torget upplevs som bristfällig och i behov av upprustning. På den allmänna platsmarken på torget som kommunen har rådighet över kan det t.ex. handla om att iordningställa en park, torgyta, lekplats, scen, bänkar, utomhusgym etc.

Det är också önskvärt att komplettera centrumområdet med nya bostäder och verksamheter för att ge ett bättre underlag för både befintlig och framtida handel. Kring torget och i centrumområdet finns ett flertal fastigheter, delvis planlagda, där ny bebyggelse kan tillkomma. En högre exploatering än befintlig bebyggelse bör här kunna medges för att stärka befolkningsunderlaget för både handel och en eventuell framtida tågstation vid Järnvägsgatan.

På lång sikt kan torget bli en del i ett stråk som via Industrigatan - torget - Trädgårdsgatan knyter samman centrum med en framtida järnvägsstation/resecentrum vid Järnvägsgatan. Detta stråk bör ges en omsorgsfull gestaltning med syfte att skapa en trygg förbindelse för fotgängare och cyklister som rör sig genom centrum mot järnvägsstationen och andra målpunkter. Med ökade flöden och befolkningsunderlag förbättras förutsättningarna för utveckling av fastigheterna längs stråket med bostäder, verksamheter och handel. Kommunen är positiv till ny bebyggelse längs stråket och kring torget och närliggande kvarter.

Handlingsfriheten för att koppla stråket mot Märkpojken bör också behållas, liksom möjligheten till en planskild passage av E12 för gång och cykel mot Märkpojken. Ett annat stråk som också är intressant att stärka är Svedbergsgatan som kan komma att få en viktig roll för oskyddade trafikanter vid en eventuell framtida bostadsbebyggelse på Märkpojken. Längst Svedbergsgatan finns också potential att komplettera med fler bostäder samt verksamheter.

Stråk Märkpojken - Himmelska Fridens Torg - Trädgårdsgatan - framtida resecentrum/järnvägsstation

Riktlinjer handel och service

- Ny offentlig och kommersiell service bör i första hand lokaliseras i anslutning till befintlig service och målpunkter.
- Torgets gestaltning och utveckling behöver ske med ett helhetsperspektiv tillsammans med angränsande bebyggelse och allmän platsmark.
- Ny bebyggelse med bostäder, handel och verksamheter i centrumområdet längs stråket Industrigatan - Trädgårdsgatan och kring Himmelska Fridens Torg med närliggande kvarter är önskvärd. En något högre exploatering än befintlig bebyggelse ska prövas.
- På lång sikt utvecklas stråket Industrigatan - Himmelska Fridens Torg - Trädgårdsgatan - framtida järnvägsstation till en trygg och gen förbindelse för fotgängare och cyklister.

.

Centrum och handel i Obbola

Obbola saknar en tydlig centrumpunkt, även om det längs Nils Jansvägen centralt i samhället ligger en livsmedelsbutik och restaurang. Med fler invånare i framtiden ökar underlaget för kommersiell service. För att tydliggöra ett centrumområde är det önskvärt att eventuellt tillkommande service och andra centrumfunktioner lokaliseras i anslutning till befintlig service.

Nils-Jansvägen har potential att utvecklas som stråk genom koppling till framtida utbyggnadsområde för bostäder väster om Södra Obbolavägen, som därmed får närhet till befintlig livsmedelsbutik.

Även Linjevägen kan stärkas som stråk genom att den knyter samman Folkets hus, förskola och skola med arenaområdet och ny bebyggelse väster om Obbolavägen.

3.6 Trafik och infrastruktur

Hållbart resande

Mobility Management (MM) är ett koncept för att främja hållbara transporter och påverka bilanvändningen genom att förändra resenärers attityder och beteenden, till exempel genom kampanjer, bättre utbud och kommunikationsinsatser. Dessa beteendepåverkansåtgärder förbättrar ofta effektiviteten hos åtgärder i infrastrukturen eftersom vi ofta reser som vi alltid har gjort av gammal vana.

Översiktsplanens strategier har sin utgångspunkt i hållbar utveckling och ett fokus på hållbart resande samt minskad klimatpåverkan. Planförslaget bidrar till öka möjligheterna till hållbart resande genom att huvuddelen av nya bostäder föreslås som komplettering till befintlig bebyggelse, eller i utbyggnadsområden med närhet till kollektivtrafik och målpunkter. En högre täthet i Holmsund och Obbola innebär förutsättningar för både möten mellan människor och att service, arbetsplatser m.m. kan nås med gång eller cykel.

Ett systematiskt och långsiktigt arbete för beteendepåverkan är också centralt för att öka andelen hållbara transporter och för att uppnå ett effektivt användande av orternas infrastruktur.

Kollektivtrafik

Den framtida förväntade befolkningsökningen i Holmsund och Obbola har potential att stärka kollektivtrafiken i form av ett större potentiellt kundunderlag som förhoppningsvis ger en högre turtäthet som gynnar det hållbara resandet. I utbyggnadsfaserna av de båda tätorterna kan det bli aktuellt att se över linjedragningar och hållplatslägen för att utifrån den nya strukturen kunna erbjuda de tätbefolkade områdena en attraktiv kollektivtrafik.

Huvuddelen av utbyggnadsområdena i Holmsund ligger inom gångavstånd (ca 5 minuters promenad) till busslinjer med bra turtäthet. Närmast Sandviksudden saknas idag närhet till kollektivtrafik vilket är önskvärt vid utbyggnad av bostäder där. Även södra delen av Djupsundsudden har långa avstånd till närmaste busshållplats.

I Obbola ligger utbyggnadsområdena i huvudsak inom gångavstånd från busshållplats. Söder om område B1/U3 i södra Obbola är dock avstånden till ändhållplatsen vid Byviken långa, och det är tveksamt om ett tillräckligt passagerarunderlag kan skapas som motiverar en förlängning av busslinjen hit.

Framtida biltrafik i Holmsund och Obbola

Den framtida utvecklingen av Holmsund kommer att innebära en ökning av fordonstrafiken som till stor del styrs av utbyggnadstakten för de nya områdena. De beräkningar av trafikalstring som gjorts visar att de största ökningarna kommer att ske på de större vägarna; E12, Holmsundsvägen, Järnvägsgatan och Storgatan. Men även gator av mer lokal karaktär som Svedbergsgatan kan på lång sikt, beroende på hur Holmsunds utvecklas, få en betydande ökning vilket kan skapa ett behov av åtgärder för att styra trafiken mot de större vägarna som har kapacitet att klara det. Exempel på det kan vara ett genomfartsförbud för biltrafik.

I Obbola koncentreras de större trafikflödena till Södra Obbolavägen och Linjevägen. Det är också de vägarna som förväntas få de största trafikökningarna i takt med att tätorten byggs ut. Då merparten av tillkommande bebyggelse planeras ligga nära eller i direkt anslutning till Södra Obbolavägen blir trafiksäkerheten längs denna sträcka en viktig fråga att fortsätta att arbeta med. 2021 byggdes åtta nya farthinder i Obbola med fokus på platser där gång- och cykelvägnätet korsar bilvägar.

Gång- och cykelvägar

I takt med att Holmsund och Obbola byggs ut och befolkningen ökar behöver gång- och cykelvägnätet ses över och byggas ut för att skapa säkra kopplingar till de nya målpunkterna. Särskilt fokus bör ligga på trafiksäkra och gena stråk för barn och unga att färdas på till förskolor, skolor och fritidsaktiviteter.

När nya områden bebyggs i Holmsund och Obbola är det viktigt att utbyggnaden av gång- och cykelvägnätet sker tidigt för att skapa förutsättningar för ett hållbart resande redan från start.

Om det på lång sikt etableras bostäder och verksamheter med många besökare i Märkpojken kan det behövas en planskild gång- och cykelpassage med E12 för att skapa säkra kopplingar mot den befintliga bebyggelsen i Holmsund.

Som ett led i utvecklingen av gång- och cykelvägnätet planeras en tunnel under järnvägen och Holmsundsvägen i höjd med Skärgårdsskolan för att skapa en tryggare passage för barn och unga som ska till och från skolorna i östra delarna av Holmsund. Tunneln bidrar också till att minska de stora barriäreffekterna av den tunga infrastrukturen i Holmsund.

Obbolabron kan upplevas som otrygg för fotgängare och cyklister eftersom mycket tung trafik också trafikerar bron. Åtgärder för att öka säkerheten är önskvärda men är mycket svåra att få till på grund av brons konstruktion.

Strandpromenad Holmsund

För att stärka tillgängligheten till vattnet redovisas möjligheten till en framtida strandpromenad i Holmsund, som från norr ansluter till befintligt promenadstråk på Ombergets västra sida, fortsätter runt Sandviksudden ner mot E12:an. På lång sikt, beroende på den framtida användningen av Märkpojken, kan det vara intressant att där fortsätta med en strand/kajpromenad.

En möjlighet är att strandpromenad kan bli en del av en park/grönområde i norra delen av udden, se avsnitt 3.2. om Sandviksudden.

Gång- och cykelväg mellan Holmsund och Umeå

En gång- och cykelväg har färdigställts längs Holmsundsvägen mellan Umeå och Holmsund. Se avsnitt ”E12:ans och Holmsundsvägens framtida funktioner” nedan.

Gång- och cykelvägnät i Obbola

Gång- och cykelvägnätet i Obbola är centrerat till det gröna stråket som löper centralt genom tätorten i nord-sydlig riktning. Från detta stråk finns även kopplingar till anslutande gator. Parallellt med denna sträckning finns även separat gång- och cykelväg längs hela Linjevägen från skolan upp till väg E12 och vidare över bron mot Holmsund. Den framtida utbyggnaden av Obbola skapar ett behov av att se över den befintliga infrastrukturen och utreda vilka sträckor som behöver kompletteras med separata gång- och cykelvägar. Ett sådan stråk är Södra Obbolavägen från skolan och söderut för att skapa trygga färdvägar för barn och unga. Se avsnitt nedan om Södra Obbolavägen.

Riktlinjer gång- och cykelvägar

Siffrorna ansluter till kartan.

- (1) Bygg en gång- och cykeltunnel under järnvägen och Holmsundsvägen vid Solbackavägen.
- (2) Planera för en gång- och cykelpassage av järnvägen i norra delen av godsbangården. Behåll handlingsfriheten för en framtida gång- och cykelbro över järnvägen i motsvarande läge.
- (3) Behåll handlingsfriheten för en planskild passage av E12 vid Märkpojken för att säkerställa säker skolväg m.m.
- (4) Skapa utrymme för en säker gång- och cykelväg för oskyddade trafikanter till hamnen och färjeterminalen. Med färjeterminalen och utökade verksamheter ökar behovet av att oskyddade trafikanter (fotgängare och cyklister) ska kunna ta sig på ett tryggt sätt till hamnen. Idag får dessa färdas i blandtrafik längs vägar med smala eller inga vägrenar. Hänsyn till till anslutningen av en framtida fast förbindelse behöver tas.
- (5) En gång- och cykelbana/ökad standard för oskyddade trafikanter längs Södra Obbolavägen mellan södra Obbola och Obbola skola bör utredas utifrån tillkomsten av nya bostäder i området.
- (6) Utred en förlängning av den befintliga genomgående gång- och cykelvägen i grönstråket från Östibyvägen söderut.
- (7) En anpassning av Södra Obbolavägen för bland annat fotgängare och cyklister söder om befintligt samhälle (dvs. från B1 och söderut) bör utredas utifrån den bebyggelse som kan tillkomma i de redovisade utvecklingsområdena.
- (8) Planera för en strandpromenad i Holmsund, som från norr ansluter till befintligt promenadstråk runt Omberget, fortsätter runt Sandviksudden med möjlighet till en framtida strand/kajpromenad på lång sikt vid Märkpojken.

Järnvägen genom Holmsund och godsbangården

Järnvägen mellan Umeå och Umeå hamn (Holmsundsbanan) är en viktig länk i transportkedjorna till hamnen och övriga verksamheter i Holmsund och Obbola. Som en följd av utökade godsvolymer i hamnen kommer järnvägens betydelse att bli än större i framtiden. Kommunen har därför tillsammans med Trafikverket tecknat en avsiktsförklaring om ett flertal åtgärder för att öka järnvägens kapacitet och driftsäkerhet.

Godsbangården i centrala Holmsund utgörs av ett drygt 600 meter långt spårområde med upp till sex järnvägsspår som nyttjas för rangering och uppställning av järnvägsvagnar. Trafikverket och kommunen har sedan 2017 en inriktning om att minska på antalet spår på bangården och flytta tågbildning, uppställning och växling till hamnområdet på Hillskär. Dessa åtgärder samt uppbyggnad och flytt av motsvarande funktioner till hamnen finns med i avsiktsförklaringen. Detta innebär att järnvägens markanspråk och bullrande verksamhet på sikt kan minska inom de centrala delarna av Holmsund.

Järnvägen är och förblir dock en barriär som skär genom hela samhället. Viktiga målpunkter finns på båda sidor av järnvägen vilket skapar behov av att korsa den. Det finns idag tre planskilda passager av järnvägen, vid E12 i söder och vid Storgatan samt vid Brogatan/Tobaksvägen i norr. Korsningar i plan finns i godsbangårdens södra och norra del, på Lövön samt på flera platser i hamnområdet, där järnvägsnätet förgrenar sig. Instängsling av bangården har gjorts för att förhindra olämpligt spring över spårområdet.

Kommunen har beslutat att den nuvarande passagen i plan i södra delen av godsbangården, mellan Solbackavägen och Järnvägsgatan, ska ersättas med en gång- och cykeltunnel under järnvägen och Holmsundsvägen.

Trafikverket har beslutat att gång- och cykelpassagen i norra delen av bangården ska stängas p.g.a. säkerhetsproblem. Kommunens uppfattning är att passagen behöver ersättas med en ny i ett liknande läge, eftersom avståndet mellan passagen i södra delen av godsbangården och den vid Storgatan är en dryg kilometer. Det innebär enligt kommunen en oacceptabelt lång sträcka som ytterligare skulle förstärka järnvägens barriäreffekt.

En vision på lång sikt är att bygga en gång- och cykelbro över järnvägen som ansluter till en framtida järnvägsstation och till eventuell framtida bebyggelse på Kassjöberget (se avsnitt 3.2).

Riktlinjer

- Planskild passage för gång och cykel planeras i södra delen av godsbangården.
- Den stängda passagen i norra delen av godsbangården behöver ersättas med en ny i motsvarande läge.
- Handlingsfriheten behålls för en gång- och cykelbro över järnvägen mellan Kassjöberget och framtida järnvägsstation.
- Flytta godsbangårdens funktioner som tågbildning, uppställning, växling m.fl. till läge utanför centrala Holmsund, och minska antalet spår på nuvarande godsbangård.

Framtida resecentrum och tågpersontrafik

Norrtåg har utrett förutsättningarna för persontrafik på tåg till Holmsund. De grundläggande förutsättningarna finns med järnvägen genom samhället och med ett möjligt stationsläge på en central plats. Dessutom fortsätter spåret ned till färjeterminalen i hamnen, vilket öppnar upp för att vissa turer kan ansluta till färjans ankomst- och avgångstider. Förutsättningarna för att iordningställa nödvändiga plattformar etc. vid färjeterminalen är dock inte utredda.

Norrtågs utredning ger en översikt av möjliga trafikupplägg och nödvändiga investeringar i infrastrukturen. Norrtågs slutsats är att det finns förutsättningar på lång sikt för persontrafik, men för att skapa en bra trafik krävs omfattande insatser i infrastrukturen. Tågparallell busstrafik behöver också reduceras för att få god trafikekonomi.

Umeå kommun ser att persontrafik på tåg kan komma att få mycket stor betydelse för Holmsunds utveckling och bedömer att det på lång sikt finns goda förutsättningar för att tillskapa det. Kommunen ska därför i olika sammanhang verka för att trafiken kommer till, och i den fysiska planeringen skapa förutsättningar för det.

Underlag, förutsättningar och utmaningar

Avgörande förutsättningar för en framtida persontågstrafik till Holmsund är att det går att skapa ett trafikutbud som är attraktivt och konkurrenskraftigt vad gäller restider och turtäthet i jämförelse med alternativa transportsätt, i första hand biltrafik men även i jämförelse med dagens busstrafik.

Det är viktigt att det finns stort resandeunderlag inom gång- och cykelavstånd från järnvägsstationen. Om avstånden och tiden att ta sig till stationen är för stora minskar tågtrafikens konkurrenskraft. Som acceptabelt gång- och cykelavstånd räknas 600 m respektive 1200 meter. I Holmsund bor ca 2900 personer inom gångavstånd och ca 5200 personer inom cykelavstånd från ett framtida stationsläge. Det är jämförbart med antal boende på gångavstånd till stationen i Vännäs, men fler inom cykelavstånd. Det är också mer än dubbelt så många än dem som bor inom gång- respektive cykelavstånd från stationen i Hörnefors.

I jämförelse med andra orter i regionen med tågtrafik bör alltså ett tillräckligt underlag finnas för tågtrafik till Holmsund. Holmsund ligger dock relativt nära Umeå vilket gör att tidsvinsten med att ta tåget jämfört med bilen blir mindre jämfört med orter som ligger på större avstånd. Skillnaden i restid mellan tåg och bil är dock jämförbar med den mellan Vännäs och Holmsund. Norrtåg anger att tågresan mellan Holmsund och Umeå östra beräknas ta 13 minuter, jämfört runt 20 minuter med bil och buss.

Sävar, som kommer att få tågtrafik, ligger på ungefär samma avstånd till Umeå, men med betydligt färre boende inom gång- och cykelavstånd från den kommande stationen. På sikt förväntas dock befolkningen att öka i Sävar.

Utöver restiden är även turtätheten viktig. För att tågtrafik ska bli attraktiv bör det vara halvtimmestrafik under högtrafiktid och timmestrafik under lågtrafiktid. Turtätheten för busstrafiken är bra idag med ca 70 turer/vardag till Holmsund. Bussarna går också runt samhället vilket innebär att många har korta avstånd till närmaste busshållplats.

En stor andel, knappt 40 procent, av Holmsundsborna har sin arbetsplats i Umeå centrum med närområde eller på universitets- och sjukhusområdet och kan alltså ha möjlighet att nå sin arbetsplats från Umeå C eller Umeå östra.

Sammanfattningsvis bedöms det finnas förutsättningar på lång sikt för persontågstrafik till Holmsund. Men det behövs ytterligare fördjupade utredningar för att klargöra förutsättningarna och därefter ställningstaganden hos olika aktörer med ansvar för infrastruktur och trafikering, innan ett beslut om trafik kan fattas. Från kommunens sida krävs ett långsiktigt och målinriktat arbete för att skapa förutsättningarna för tågtrafik, se riktlinjerna nedan.

Järnvägsstation/resecentrum

Möjlig plats för Holmsunds järnvägsstation är i mellersta eller södra delen av nuvarande godsbangård, på dess västra sida mellan spåren och Järnvägsgatan. Här ligger bl.a. den gamla stationsbyggnaden, som idag är privatägd. Tre alternativa lägen för plattformar har studerats i tidigare utredningar, mellan gamla stationsbyggnaden i norr och nära en framtida gång- och cykeltunnel i söder. I sin enklaste form utgörs stationen endast av plattformen och ett enklare väderskydd, men med tanke på Holmsunds storlek är det rimligt att planera för någon form av stationsbyggnad med tillhörande funktioner. I det fortsatta arbetet bör fördjupade skisser på området göras i dialog med berörda markägare.

Riktlinjer persontågtrafik

- Kommunen ska verka för persontrafik på tåg till Holmsund.
- Skapa förutsättningar för en framtida järnvägsstation vid nuvarande godsbangården.
- Komplettera med nya bostäder och verksamheter inom gångavstånd från framtida stationsläge. Det finns idag ett flertal fastigheter i centrala Holmsund som kan bebyggas. En högre täthet och exploateringsgrad bör eftersträvas inom centrumområdet och gångavstånd från stationsläget.
- Verka för en upprustning av Holmsundsbanan. Detta är nödvändigt för att skapa kapacitet och konkurrenskraftiga restider. Detta är också angeläget för godstrafiken till hamnen.
- Skapa god tillgänglighet för fotgängare och cyklister till en framtida station. Gena och trygga gång- och cykelvägar behövs från samhällets olika delar. Knyt ihop stationsområdet med centrum och Himmelska fridens torg så att ett sammanhållet stråk bildas. Planera för kopplingar på lång sikt till Märkpojken. Utred förutsättningarna för en planskild gång- och cykelpassage över järnvägen och Holmsundsvägen till Kassjöberget som ger god tillgänglighet till stationen från de östra delarna av Holmsund.
- Bygg ett attraktivt resecentrum med funktioner och verksamheter som underlättar för resenärerna och skapar trygghet och rörelse.
- Handlingsfriheten för tågpersontrafik till färjeterminalen i hamnen ska behållas.

E12:ans och Holmsundsvägens framtida funktioner

Holmsund och Obbola nås från Umeå via E12 respektive Holmsundsvägen (väg 531). Båda vägarna har relativt hög standard och används av såväl personbilar, lastbilar som cyklister. Trafikverket har tidigare utrett behov av åtgärder för att förbättra framkomlighet och trafiksäkerhet för båda vägarna, t.ex. utbyggnad av gång- och cykelbana, mitträcke och busshållplatser. Eftersom det är statliga vägar är det staten som ansvarar för finansiering och genomförande av alla åtgärder.

E12:an utgör riksintresse för kommunikationer, vilket innebär att vägen så långt möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra utnyttjandet av den. Vägen har en mycket viktig funktion som transportled till hamnen och behöver därför ha en kapacitet som klarar framtida ökade transporter.

Som underlag till statens prioritering av åtgärderna finns behov av att klarlägga vilka funktioner som är de viktigaste för respektive väg. Detta får också betydelse för kommunens planering av markanvändning och trafiklösningar i olika sammanhang.

Kommunens inriktning är att prioritera tunga och skrymmande transporter på E12 och utforma den för hög framkomlighet och kapacitet. Transporter med lägre krav på framkomlighet, inklusive gång och cykel, hänvisas till Holmsundsvägen (väg 531). Kommunen har prioriterat en gång- och cykelbana längs Holmsundsvägen med hänvisning till Holmsunds storlek och att de flesta arbetsplatserna och de största målpunkterna i Umeå ligger längs vägen (Universitets- och sjukhusområdet) och på norra sidan Umeälven. Det är också en fördel att gång- och cykeltrafiken inte sker längs samma väg som de tunga transporterna. Gång- och cykelbanan längs Holmsundsvägen färdigställdes 2025. På sikt är det dock önskvärt att det ges möjlighet att cykla även från Obbola mot Umeå på den södra sidan älven.

En särskild utmaning utgör de mycket skrymmande transporterna av vindkraftverk från hamnen. Dessa förväntas öka både i antal och storlek, vilket ställer särskilda krav utformning på gaturummet längs de vägar där transporterna sker. Idag sker transporterna via Holmsundsvägen eftersom ekipagen inte kommer under järnvägsbron över E12 vid Kyrkogatan/Centralgatan, samt under Botniabanans bro norr om Storrinneln. Mark för att lösa detta behöver avsättas utifrån de lösningar för som utretts. Innan detta har genomförts behöver de mest skrymmande transporterna ske över Holmsundsvägen. Tunga transporter genom Holmsund mellan verksamhetsområdet på Lövön (område V5) och hamnen kan också förväntas i framtiden.

Riktlinjer E12 Holmsund - Obbola - Umeå

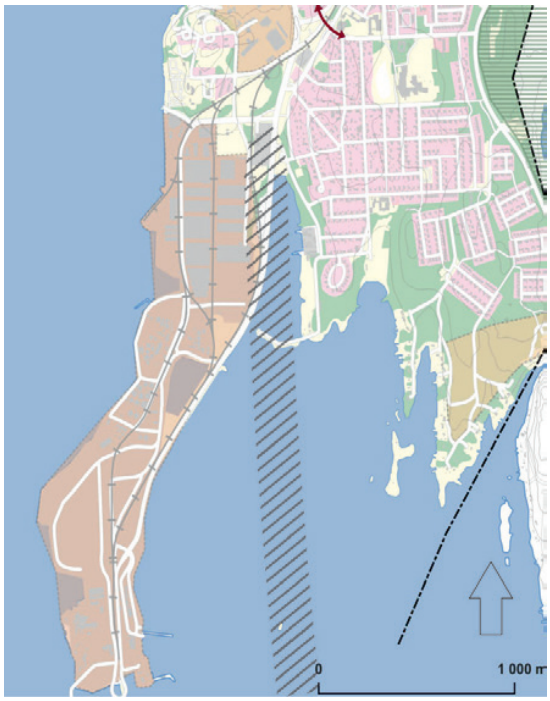
- Prioriterad väg för de tunga och skrymmande transporterna, av t.ex. vindkraftverk, generatorer och insatsvaror till industrin, från hamnen. Hög framkomlighet prioriteras, utbyggnad av mötesseparering (mitträcke) prioriteras på E12 före Holmsundsvägen
- Möjligheten till en ny passage av järnvägen för skrymmande transporter vid Kyrkogatan/ Centralgatan i Holmsund enligt utredda lösningar behålls.

Riktlinjer Holmsundsvägen (väg 531) Holmsund - Umeå

- Anslutningar/korsningar ska möjliggöras till framtida verksamhetsområden mellan Holmsund och Umeå enligt översiktsplan för Umeås framtida tillväxtområde
- Framkomlighet och hastigheter anpassas för att möjliggöra anslutningar till befintliga och framtida verksamhetsområden, samt till gång- och cykelbana.

Fast förbindelse över Kvarken till Finland

I Umeås översiktsplan 2018 redovisas en fast förbindelse över Kvarken som en långsiktig vision som skulle innebära radikalt förändrade strukturella förutsättningar för Umeå och norra Sverige. Ett antal alternativa korridorer för en fast förbindelse har studerats i olika sammanhang. Flera av dessa angör land i Umeå hamn för vidare anslutning till E12. Korridorerna utgör infrastrukturreservat vilket innebär att handlingsfriheten för en framtida fast förbindelse genom Holmsund ska behållas. Umeå kommun har en principiellt positiv syn på projektet och vill i sin planering ge förutsättningar för dess genomförande.

På uppdrag av den finska regeringen har det finska Trafikledsverket genomfört en förutredning om den fasta förbindelsen mellan Finland och Umeå. Utredningen innehåller dels en behovsanalys, dels en redogörelse för tekniska lösningar och förslag på sträckning med konsekvensbeskrivning och kostnadsuppskattning.

Utredningen är ett underlag för fortsatt hantering av berörda aktörer i Finland och Sverige. Några beslut om att genomföra projektet finns inte, men Kvarkenrådet kommer att fortsätta utreda förutsättningarna och nyttorna.

Förutredningens innehåll

I utredningen redovisas sex alternativa lösningar för en fast förbindelse över Kvarken med olika kombinationer av väg och/eller järnväg och i olika kombinationer av bro, bank och tunnel. I samtliga alternativ redovisas att förbindelsen ansluter till Patholmsvikens västra sida i norra delen av hamnen, se karta. En anslutning på hamnens sydspets har inte bedömts möjlig på grund av det höjdläge förbindelsen behöver ha över eller under farleden i havet utanför Holmsund och vilken lutning som kan medges.

Den finska utredningen beräknar att den tunga vägtrafiken skulle utgöra cirka 500 fordon per dygn och mängden personbilstrafik mellan 2000 och 3000 fordon per dygn. Antal tågpassagerare uppskattas till cirka 1 500 passagerare per dygn. Kommunens bedömning är att godstransporterna har större potential är persontrafiken.

Utredningen har inte detaljerat redovisat hur anslutningen i Holmsund ska ske, men utifrån det underlag som finns kan följande övergripande slutsatser och konsekvenser av förslaget ses:

- En fast förbindelse som ansluter till Holmsund innebär att orten blir en entrépunkt till Sverige från utlandet vilket innebär nya, stora möjligheter för Holmsunds utveckling.
- Pågående markanvändning och bebyggelse som tas i anspråk av förbindelsen berör hamnverksamhet samt trafik- och verksamhetsytor norr om hamnen. Ingen bostadsbebyggelse eller övriga verksamheter utanför hamnområdet bedöms beröras, förutsatt att riktvärden från trafikbuller inte överskrids och befintliga väg- och järnvägssträckningar genom samhället behålls.
- Väg- och järnvägsanslutning till hamnen kommer att förändras, men detaljerna kring hur anslutningen till befintliga vägar och järnväg ska göras är inte klarlagda.
- Småbåtshamnen i Patholmsviken kommer sannolikt att behöva avvecklas
- En bro och dess trafik kommer att höras och skära av utblicken mot havet från bebyggelse och grönområden i södra delen av samhället och Kroklandet.
- De vägtrafikmängder som utredningen redovisar bedöms kunna hanteras på befintligt vägnät genom samhället, primärt på E12. De ska dock adderas till den trafikökning som förväntas utifrån ökade godsvolymer i hamnen, vilket sammantaget kommer att förstärka den barriär som E12:an utgör. Kapacitetshöjande åtgärder kan behövas om trafikmängderna ökar väldigt mycket. Buller från trafiken kan ställa krav på anpassningar av tillkommande bebyggelse i anslutning till vägen.
- Den befintliga järnvägen till Umeå (Holmsundsbanan) behöver redan idag uppgraderas för att tillgodose förväntat ökade godsvolymer till Umeå hamn. Med en järnvägsförbindelse över Kvarken blir en sådan uppgradering än mer nödvändig.
- Det kan uppstå behov av mark för olika markanspråk som följer eller möjliggörs av förbindelsen, exempelvis parkering, tank-/laddningsstationer samt olika servicefunktioner som hotell och handel. Möjliga större ytor för sådana behov är kvarteret Märkpojken samt de föreslagna nya verksamhetsområdena längs E12 norr om Obbola (V2, V3 och V4). Förutsättningarna för nya ytkrävande funktioner i direkt anslutning till Patholmsvikens västra sida där förbindelsen når land i norra hamnområdet är sannolikt begränsade men behöver studeras noggrannare.

Nya underlag och utredningar om den fasta förbindelsen kommer att tas fram i det fortsatta arbetet, varför nya lösningar och trafikprognoser kan komma att presenteras som kan ge andra konsekvenser för Holmsund än de ovan redovisade. Umeå kommun följer arbetet och bör därför ha en beredskap för detta i sin planering.

Riktlinjer fast förbindel över Kvarken till Finland

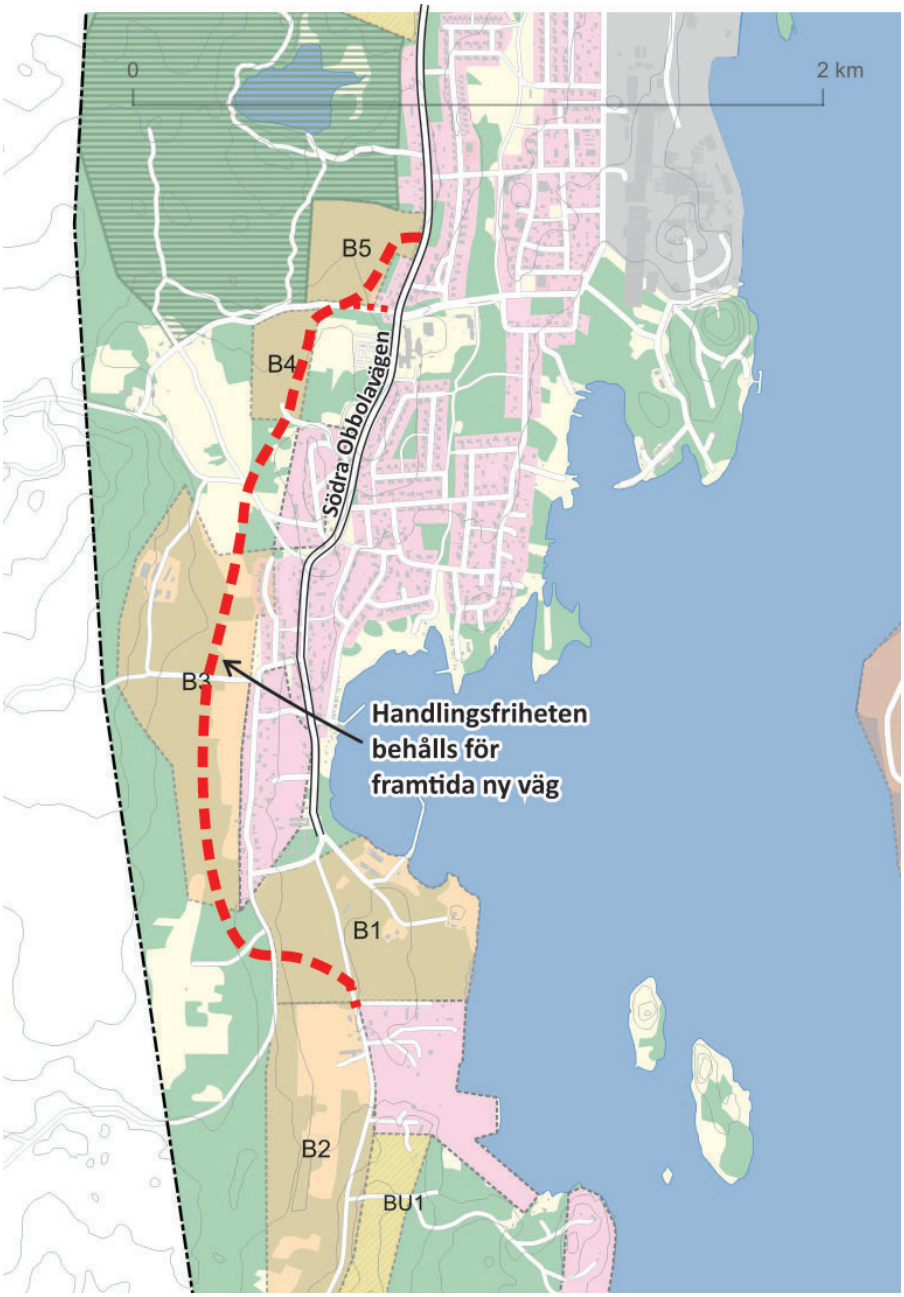
- Umeå kommun är positiv till en fast förbindelse mellan Holmsund och Finland och ska i sin planering ge förutsättningar för dess genomförande. Handlingsfriheten för redovisad sträckning enligt den finska utredningen 2025 ska behållas.
- Handlingsfriheten i kv. Märkpojken och i de föreslagna verksamhetsområdena norr om Obbola ska behållas för funktioner och verksamheter som behövs för, eller möjliggörs med, en fast förbindelse.

Södra Obbolavägen

Södra Obbolavägen är det huvudstråk som går från anslutningen vid E12:an hela vägen genom Obbola och vidare söderut mot Vitskärsudden. Den är av stor vikt både för trafik som ska till/från Obbola och för interna resor mellan norra och södra delarna av tätorten.

Kapaciteten på Södra Obbolavägen är idag mycket god. Flödena under ett vardagsdygn varierar från ca 2700 fordon i norr till ca 1600 på den södra delen. Vägen som sådan kan hantera mer trafik än så utan större konsekvenser. Det som måste studeras närmare är kapaciteten i korsningar och eventuella kö-bildningar, exempelvis korsningen Södra Obbolavägen/Linjevägen. Dock är trafiken på anslutande gator så pass låg att det inte är troligt att några kapacitetsproblem kan förväntas uppstå.

Allt eftersom Obbola växer kan trafiken längs vägen förväntas öka. Det är viktigt att ta med konsekvenserna för trafiken i beslutet kring utbyggnadstakten för utvecklingsområdena i södra Obbola. Eftersom en stor del av utbyggnaden kan ligga flera decennier fram i tiden är det dock svårt att göra säkra prognoser på framtida trafikmängder. Konsekvenserna kopplade till trafik och infrastruktur av utbyggnaden i Obbola blir också varierande beroende på vilket av de utpekade utvecklingsområdena som byggs ut först, och hur många bostäder och därmed vilken trafik som tillkommer.

I första hand görs åtgärder på den befintliga sträckningen av Södra Obbolavägen söder om Byviken utifrån hur trafiken utvecklas i södra Obbola. Vid en större utbyggnad på lång sikt av nya bostäder söder om befintligt samhälle skulle dock ett behov kunna uppstå av att avlasta Södra Obbolavägen genom södra delen av Obbola. Handlingsfriheten bör därför behållas för en väg i nord-sydlig riktning mellan Byvägen i söder och Anderssons väg i norr, se karta. Behovet får prövas i samband med att utbyggnad aktualiseras i de utpekade utbyggnadsområdena i västra och södra Obbola, utifrån vilket tillskott med bostäder som planeras och trafiksituationen på Södra Obbolavägen.

Sträckningen är inte studerad i mer detalj, utan får göras i samband med eventuell förändrad markanvändning i området som aktualiserar behovet av att lägga fast vägens sträckning. En möjlig nordlig anslutning mot Södra Obbolavägen kan vara genom område B5, eftersom Anderssons väg närmast Södra Obbolavägen är trång. Vägreservatet berör privat mark och ett genomförande kräver därför en överenskommelse om markförvärv.

Behovet av bra infrastruktur för cyklister och fotgängare kommer att öka. Skolan i Obbola är en central målpunkt för många barn och unga och det är viktigt att trygga skolvägar säkerställs i takt med att ny bebyggelse tillkommer och trafiken på vägarna ökar. För att i framtiden säkerställa att de hållbara färdsätten är ett attraktivt och tryggt alternativ för exempelvis skolbarn bör möjligheterna att bygga en gång- och cykelväg längs Södra Obbolavägen från skolan och söderut utredas. Där har kommunen fått synpunkter på att sträckan upplevs som otrygg för oskyddade trafikanter och en utbyggnad av Obbola kan motivera att gång- och cykelvägnätet byggs ut.

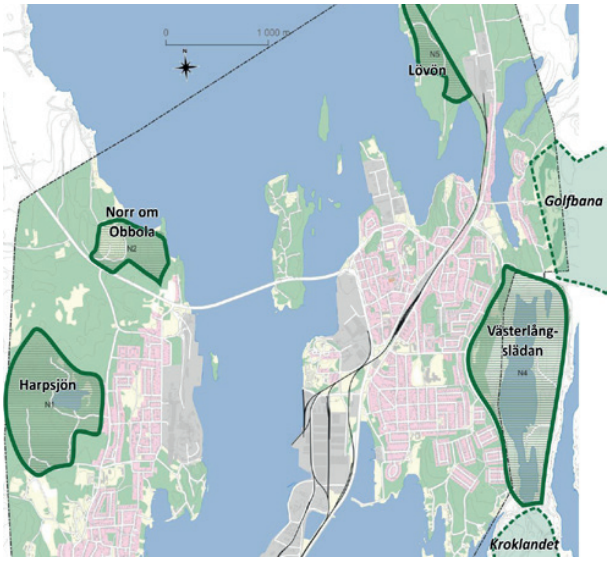
Kopplingarna mot det befintliga cykelvägnätet bör också ses över. I dagsläget slutar den befintliga genomgående cykelvägen genom Ängsparken och det nord-sydliga grönstråket vid Östibyvägen, men en förlängning av den söderut bör utredas för att koppla mot utpekade utbyggnadsområden i söder.

Riktlinjer Södra Obbolavägen

- Utred utbyggnad av gång- och cykelväg längs Södra Obbolavägen och förlängning av cykelvägen vid Östibyvägen i samband med bostadsutbyggnad som ökar trafiken längs Södra Obbolavägen
- Utred standarden på Södra Obbolavägen söder om Byviken i samband med bostadsutbyggnad i redovisade utvecklingsområdena söder om Obbola.
- Behåll handlingsfriheten för en ny väg väg i nord-sydlig riktning mellan Byvägen i söder och Anderssons väg i norr enligt karta.

3.7 Grönstruktur; natur och rörligt friluftsliv

Parker och rekreationsområden

Närheten till vattnet och naturen är en av de kvaliteteter som Holmsunds- och Obbolaborna uppskattar mest med sina orter, enligt den medborgardialog som kommunen genomfört. På den västra sidan av Obbola och på den östra sidan av Holmsund ligger de stora rekreationsområdena kring Harpsjön respektive Västerlångslädan, med vandringsleder, skidspår, terrängcykelbanor, utegym m.m. som är mycket värdefulla och uppskattade. Småbåtshamnar, badplatser och gångvägar ger tillgänglighet till vattnet. Runt Holmsund går Holmsundsleden som förbinder grönområden, badplatser, rastplatser m.m.

Den västra delen av Västerlångslädan föreslås som utbyggnadsområde för bostäder samt för anläggningar för friluftsliv, se avsnitt 3.2. Det innebär att befintliga eljjusspår i området behöver dras om och anpassas till ny bebyggelse och anläggningar. En utbyggnad av bostäder ger möjigheter att också utveckla ytor och anläggningar för friluftslivets behov i området. Närheten till befintliga och framtida bostäder är positivt, samtidigt som anpassningar kan behöva göras för att hantera eventuella störningar mellan friluftsliv och bostäder.

När Holmsund och Obbola växer med fler invånare och delar av omgivande natur bebyggs, är det viktigt att utveckla de befintliga natur- och friluftslivsområdena och att göra dem mer tillgängliga.

Närheten till havet är en stor tillgång som bättre bör kunna tillvaratas i både Holmsund och Obbola. Idag blockerar industrier och hamnverksamheten allmänhetens tillgång till stora delar av stränderna. Förbättrade möjligheter att nå vattnet och använda vattennära lägen är önskvärda, liksom att tillvarata höjdlägen med utblickar mot havet och samhället.

I både Holmsund och Obbola ger de sammanhängande grön- och parkstråken möjlighet till rekreation, lek och motion. En stor kvalitet för Obbola är stadsdelsparken Ängsparken och det gröna nord-sydliga stråket som är tillgängligt från större delen av Obbola och som når ner mot vattnet vid Byviken (se karta nedan). Utvecklingsmöjligheter med exempelvis bollplan/samlingsplats finns i stråket, och det är önskvärt att stärka kopplingen ner mot vattnet.

De utbyggnadsområden för bostäder i Obbola som redovisas i denna plan ligger i huvudsak i anslutning till befintliga grönområden.

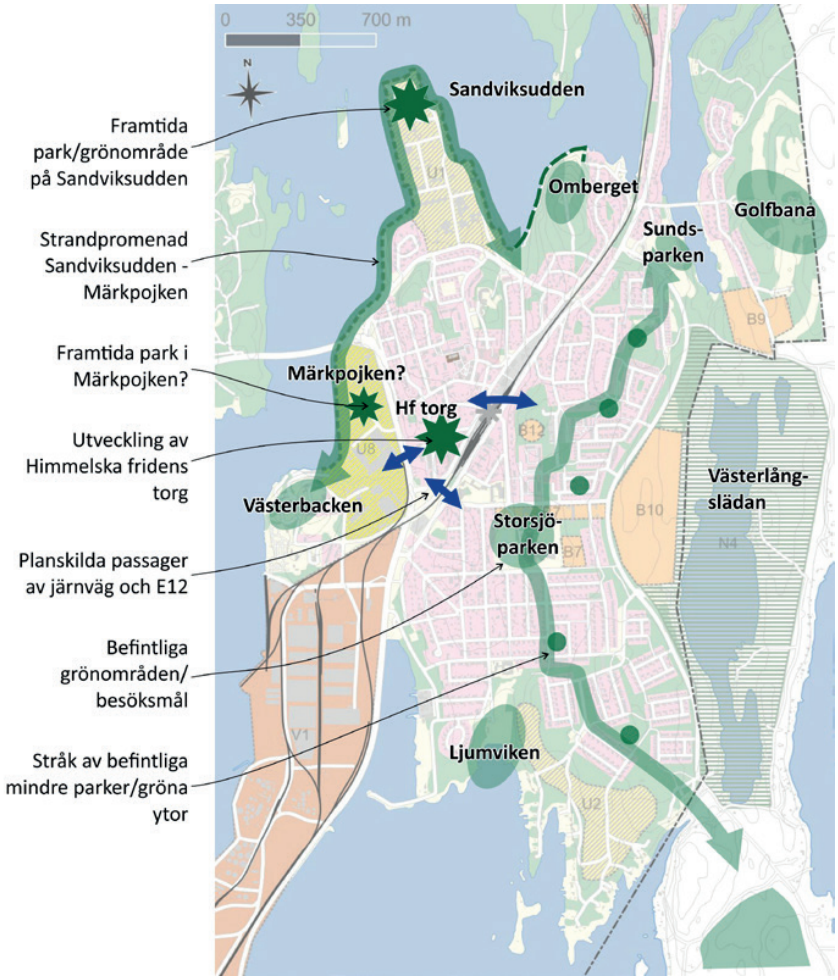
I Holmsund ligger parkerna samlade längs ett grönt stråk som förbinder flera mindre lekparker och naturområden i östra delen av Holmsund, från Sundsparken i norr ner mot Kroklandet i söder. Stråket gör dem mer tillgängliga vid exempelvis motionsrundor och därmed mer funktionella. Parkstråket når också ned till vattnet vid Ljumviken. Storsjöparken i anslutning till Storsjöskolan och bad- och träningsanläggningen Storsjöhallen utgör Holmsunds största och mest välnyttjade park. Genom Holmsund går även Umeleden, en vandringsturistled längs Umeälven genom hela kommunen. I söder ligger Kroklandet med vandringsleder och i norr på Lövölandet Umeå golfsklubbs golfbana.

Holmsund

Kartan visar befintliga och möjliga framtida gröna platser och stråk i Holmsund och de utvecklingsmöjligheter som redovisas i denna översiktplan.

Holmsund: utvecklingsmöjligheter grönområden, stråk och kopplingar

- **Sandviksudden**. Den norra udden av Sandviksudden har ett fint läge i Österfjärden, varför möjligheten till att på sikt iordningställa den som en park/grönområde tillgängligt för allmänheten bör utredas
- **Strandpromenad**. För att stärka tillgängligheten till vattnet redovisas möjligheten till en framtida strandpromenad i Holmsund, som från norr ansluter till Umeleden inom Ume Älvdal och befintligt promenadstråk runt Omberget, fortsätter runt Sandviksudden och med en möjlig framtida förlängning till en strand/kajpromenad vid Märkpojken.
- **Märkpojken**.På lång sikt i samband med ändrad markanvändning i Märkpojken kan förutsättningarna för park och andra allmänt tillgängliga offentliga platser prövas. Även kopplingen till Västerbackens kan då utvecklas.
- **Himmelska fridens torg.** Den framtida gestaltningen och användningen av Himmelska fridens torg bör utredas, se avsnitt 3.5. En möjlighet är att iordningställa torget eller en del av det som en park i någon form.
- **Planskilda passager av E12 och järnvägen.** Nya planskilda passager i södra och norra delen av godsbangården för fotgängare och cyklister, som kommer att öka tillgängligheten till parker och grönområden i Holmsund, föreslås. Handlingsfriheten för en gång- och cykelpassage av E12 vid Märkpojken bör också behållas.

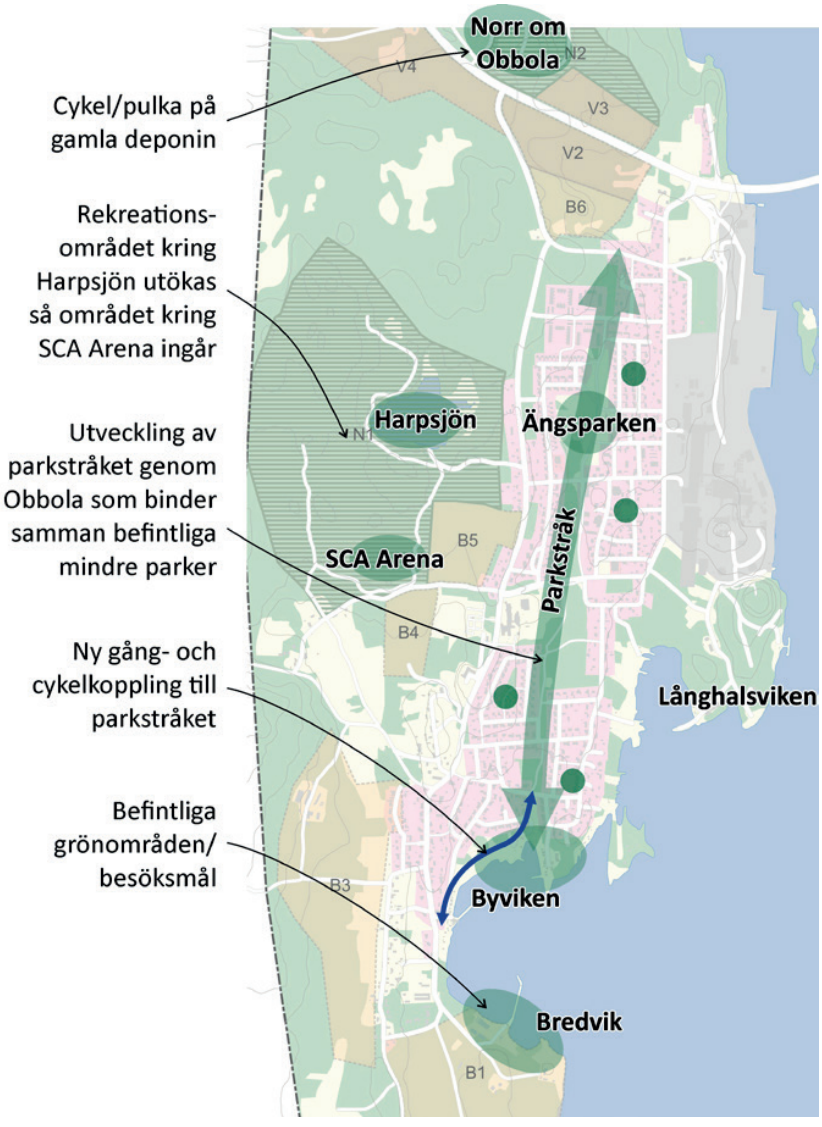

Obbola

Kartan visar befintliga och möjliga framtida gröna platser och stråk i Obbola och de utvecklingsmöjligheter som redovisas i denna översiktplan.

Obbola: utvecklingsmöjligheter grönområden, stråk och kopplingar

- **Norr om Obbola** Rekreationsområde kring cykel- och pulkabacken på gamla deponin norr om Obbola.
- **Harpsjön**: Rekreationsområdet kring Harpsjön utökas med området kring SCA Arena (terrängcykelbanor, utegym)
- **Parkstråket**: Tillvarata utvecklingsmöjligheter i parkstråket genom Obbola.
- **Ny gång- och cykelkoppling** i södra delen av Obbola som ansluter till parkstråket i söder.
- **Utbyggnadsområden för bostäder**: Anslutningar görs från de framtida utbyggnadsområdena till angränsaden rekreationsområden.

Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är alla produkter och tjänster som ekosystemen ger människan och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Kommunen har genomfört en analys av ekosystemtjänsterna i Holmsund och Obbola, som syftat till att identifiera de ekosystemtjänster som idag finns inom planområdet, vilka som saknas och vilka som är möjliga att tillskapa.

Tillgångar, brister och avvägningar i översiktsplanen

En viktigt struktur för att producera ekosystemtjänster är den sammanhängade skog som ligger väster om Obbola respektive öster om Holmsund. De ger ekosystemtjänster som klimatreglering, pollinering, habitat, livsmiljö och samvaro. Delar av utbyggnadsområdena i både Obbola och Holmsund berör dessa skogar.

Vad gäller Obbola utgörs i princip all mark kring befintligt samhället av skog, och det är därför svårt att utöka samhället utan att ta någon skog i anspråk och samtidigt värna jordbruksmark. Ett stor naturområde kring Harpsjön avsätts dock där ingen ny bebyggelse kommer att ske, och väster om planområdet kvarstår stora skogsområden.

Vad gäller Holmsund finns ett sammanhängande skogsområde som sträcker sig från Lövölandet i norr, via ömse sidor om Västerlångslädan till Kroklandet i söder. Planförslaget redovisar ett utvecklingsområde för bostäder och friluftsliv öster om Bräntevägen som berör denna skog. Avvägningen är att området bedöms strategiskt lämpligt för att skapa en hållbar boendemiljö med närhet till både natur och skolor m.m. längs Solbackavägen. Se även kommentarer i konsekvensanalysen, kapitel i 6.

I både Holmsund och Obbola finns bestånd av både äldre och bredkroniga träd. Dessa är viktiga för ekosystemtjänster som flödesreglering, vattenrening och biologisk mångfald. De bidrar också till att hantera dagvatten och minska uppvärmningen sommartid. Bestånd finns bl.a. inom utbyggnadsområdena på Kassjöberget (B12), Djupsundsudden (U2) och öster om Bräntevägen (B10). I detaljplan får prövas hur ny bebyggelse ska avgränsas och placeras i förhållande till dessa träd.

Ett generell förhållande för både Holmsund och Obbola är att mängden småhus är mycket stor och att den allmänna platsmarken till ytan är mycket mindre, både den utbyggda och outbyggda. Inom samhällena har därför kommunen begränsad rådighet att förbättra förmågan att producera ekosystemtjänster inom området.

Utveckling

För att tillskapa ekosystemtjänster bör kommunen bevara samt plantera fler träd och blommande ängsytor längs vägar, på allmänna platser och i bryn. I nya detaljplaner ska behovet av och möjligheten till ekosystemtjänster beaktas, med utgångspunkt från ekosystemtjänstanalysen och de behov som där redovisas. Vid utbyggnad av strandpromenader bör träd och vegetation planteras och bidra till en sammanhållen grönstruktur.

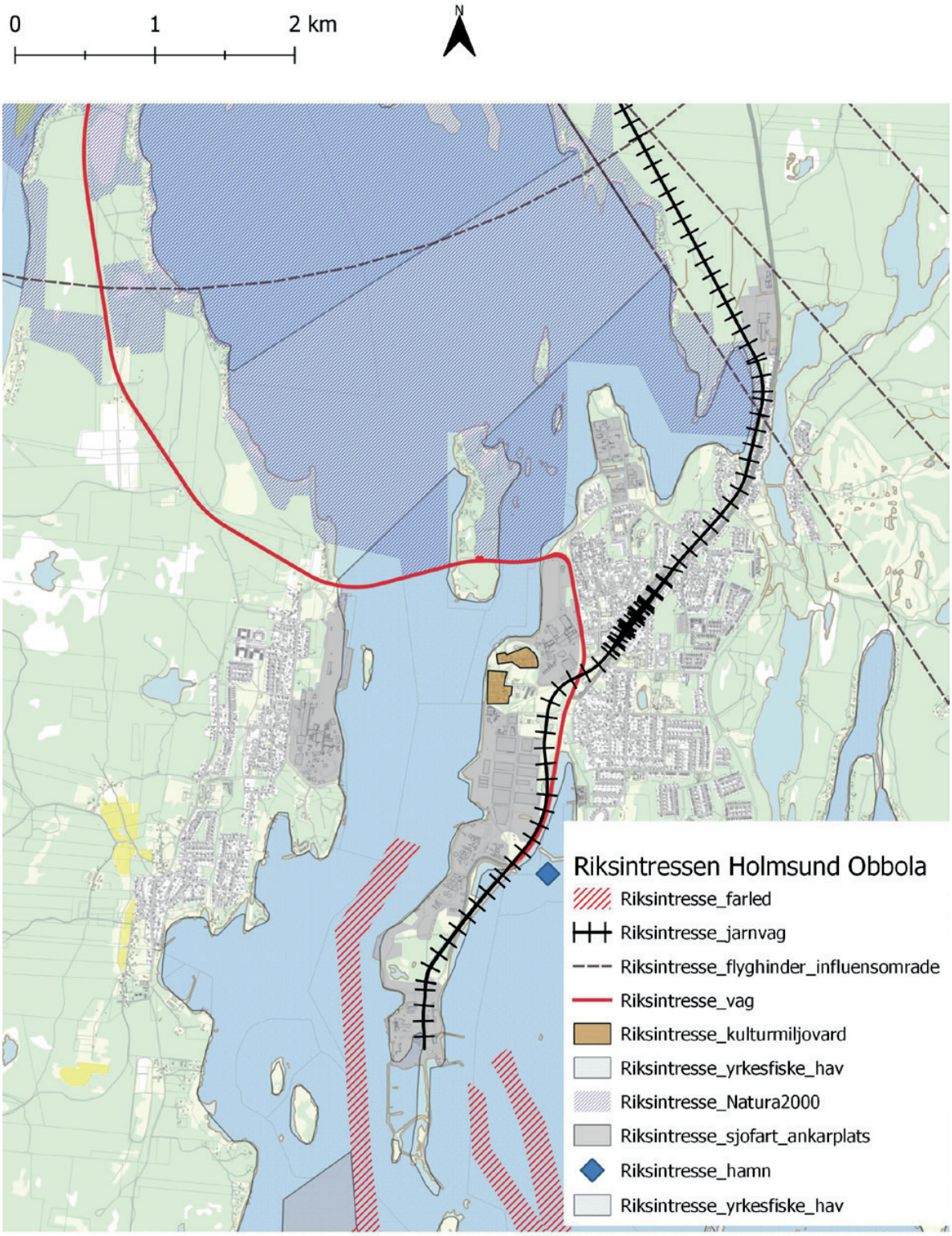
Riktlinjer ekosystemtjänster

- Bevara och utöka beståndet av äldre och bredkroniga träd i gator och bryn.
- Planera för strandpromenad i Holmsund med träd och vegetation som bidrar till en sammanhållen grönstruktur.
- I detaljplaner prövas möjligheten att tillskapa ekosystemtjänster inom planområdet.

3.8 Riksintressen, kommunens ställningstagande

Riksintressen är av staten utpekade områden och funktioner som inte påtagligt får skadas. Länsstyrelsen kan överpröva detaljplaner och andra beslut om de bedöms innebära en påtalig skada på riksintresset. Inom planavgränsningen finns åtta områden av riksintresse. Flertalet berör kommunikationer så som väg E12, järnväg, farled och ankarplats. Förutom detta finns ett område av riksintresse för kulturmiljö på Västerbacken i Holmsund. Arbete med en precisering av riksintresse för hamnen och flyget pågår men har inte kunnat redovisas i detta planförslag.

Anspråk	Beskrivning	Ställningstagande
Riksintresse kulturmiljö	Västerbacken - Industrimiljö från 1850-talet vid Baggböle sågverks dåvarande lastageplats. Ett tiotal väl bibehållna timrade arbetarbostäder från 1850-talet med senare uppförda uthuslängor. Söder därom kyrka och prästgård som företaget uppförde under 1860-1880-talen.	Planförslaget innebär att området vid Västerbacken på en tydligare vis kopplas samman med Holmsunds tätort då det angränsar till utpekat bebyggelseområde. Detta medför att området tillgängliggörs för fler och möjligheten till att levandegöra kulturmiljön stärks. För området gäller detaljplan som reglerar att byggnadernas yttre form och karaktär ej förvanskas.
Riksintresse hamn	Umeå hamn - Anspråket inkluderar vid sidan av Umeå Hamnområde även närliggande vattenområde samt vattenområdet via älven upp till Kyrkbron. Från den yttre hamnområdesgränsen till Obbolabron avser anspråket i detta sammanhang sjösäkerhetsanordningar (fyrar och så vidare) som ombesörjs av Umeå Hamn.	Ett av planens delsyften är att ta vara på hamnens intressen och säkra möjligheten till en framtida expansion. Tillkommande bebyggelse planeras så att den ej inverkar på hamnens funktion. En precisering av hamnens riksintresse görs under 2026, men fanns inte presenterad inför samrådet om denna översiktsplan.
Riksintresse farled	Östra kvarken	Planen medför inga negativa konsekvenser för riksintresseanspråket.
Riksintresse sjöfart ankarplats	Måsungen-Orions grund	Planen medför inga negativa konsekvenser för riksintresseanspråket.
Riksintresse väg	Väg E12 - ingår i det nationella stamvägnätet som riksdagen fastställt. Vägar som binder samman anläggningar av riksintresse. Funktionellt prioriterat vägnät för godstransporter, för långväga personresor samt rekommenderad färdväg för farligt gods.	Vägen löper genom Holmsund och kommer på så vis att beröras när orten utvecklas. Tillkommande bebyggelse anpassas efter skyddsavstånd samt möjligheten till skrymmande transporter på så vis att dess funktion inte påtagligt skadas. Att tillskapa säkra passager blir centralt för att planerad utveckling ska fungera i ett större sammanhang tillsammans med nuvarande tätort.
Riksintresse järnväg	Umeå- Hillskär - TEN-T övergripande nät. Järnväg som trafikeras av godstrafik och som binder samman anläggningar av riksintresse.	Inom ramen för den fördjupade översiktsplanen har utredningar gjorts som visar på åtgärder som skapar förutsättningar för persontrafik. Även hamnens utveckling innebär mer tågtrafik. I övrigt medför planen inga anspråk på riksintresset.

Karta över riksintressen som berör planområdet.

Anspråk	Beskrivning	Ställningstagande
Natura 2000	Umeälvens delta	Verksamhetsområdet V5 (Lövön) innebär inte någon förändring i förhållande till kommunens gällande översiktsplan. Område U1, Sandviksudden, del av området föreslås utredas för park/grönområde och på sikt ändrad markanvändning, vilket inte bedöms vara negativt, snarare positivt, för Natura 2000-området. Naturområde N2 i Obbola utgör i översiktsplan 2018 ett verksamhetsområde tillsammans verksamhetsområde V3. Detta planförslags minskning av verksamhetsområdet bedöms vara positivt för Natura 2000-området. Sammantaget bedöms planförslaget vara positivt för Natura 2000-området i förhållande gällande översiktsplan. Den samlade påverkan på Natura 2000-området av framtida utbyggnadsområden för bostäder och verksamheter i dess närområde behöver bedömas i ett övergripande sammanhang inom ramen för fördjupningen av översiktsplanen för Umeå framtida tillväxtområde.
Yrkesfiske hav	Täftefjärden	Planen medför inga negativa konsekvenser för riksintresseanspråket.
Riksintresse flyg	Flyghinder kring Umeå flygplats	Norra delen av Holmsund, norr om Lövöviken, berörs av influensområde/flyghinderyta kring Umeå flygplats, vilket ger höjdrestriktioner för nya byggnader och anläggningar. Planen ger inga negativa konsekvenser eftersom det inte är aktuellt med höga byggnader i berört område.

3.9 Risker

Dagvatten

Inom planområdet ligger vattenförekomsterna Österfjärden, Fjärdgrundsområdet, Västerlångslädan samt Österlångslädan, vilka är värdefulla resurser som inte ska påverkas negativt av dagvatten. En stor del av avrinningsområdet till Österfjärden är redan hårdgjord. Mot bakgrund av rådande markförutsättningar finns begränsat med möjligheter för naturlig infiltration, fördröjning och rening. Det finns därmed behov av åtgärder som förbättrar dagvattensituationen både sett till volym och rening vid bebyggelseutveckling på redan hårdgjorda ytor. Samtidigt som det finns risker med fler hårdgjorda ytor i och med att planförslaget föreslår bebyggelse på naturmark. Det är därför av stor vikt att tillkommande bebyggelse tar om hand om dagvattnet lokalt där så är möjligt, samt redan hårdgjorda ytor kan prövas för mer genomsläpplighet vid utveckling. I första hand bör öppna, mångfunktionella dagvattenlösningar som även skapar andra, rekreativa värden prövas.

Enligt skyfallskartering för Holmsund och Obbola är generellt riskerna för översvämning begränsade i föreslagna bebyggelseområden. Ett undantag är B3 Väster om Obbola, där det finns risk för översvämning vid skyfall i den östra delen av området, vilket behöver beaktas i efterföljande planering.

Kommunens dagvattenprogram anger riktlinjer för dagvattenhanteringen som ska följas i den efterföljande planeringen.

Riktlinjer dagvattenhantering

- Vattenkvaliteten i Österfjärden ska inte påverkas negativt av dagvatten.
- Dagvatten hanteras lokalt där så är möjligt, både utifrån rening och volym.
- I första hand bör öppna, mångfunktionella dagvattenlösningar som även skapar andra, rekreativa värden prövas.

Risker för skred, erosion och översvämning

Planområdet omfattar långa sträckor av kusten, på båda sidor om Umeälvens delta. Det finns förutsättningar för skred kopplat till finkorniga jordarter längs stora delar av kusten. Kusten har även bedömd viss eroderbarhet inom vissa områden, bland annat Byviken i Obbola. I övrigt är bedömningen att risken för erosion är låg. Det finns viss befintlig bebyggelse som kan beröras av risker för skred och erosion, men riskerna bedöms som relativt små och föranleder därför inte åtgärder för stabilitet. Tillkommande bebyggelse kommer till största del att lokaliseras utanför strandskyddat område, vilket innebär att de inte kommer att påverkas av riskerna med skred och erosion.

Utveckling av U8 Märkpojken och eventuellt U1 Sandviksudden är områden som kräver att strandskyddet upphävs. Även om delar av områdena är hårdgjorda sedan tidigare krävs det i samband med bebyggelseutveckling åtgärder för att förstärka stabiliteten vid mötet med vattnet för att minska risken för skred och erosion.

Risk för översvämning vid höga flöden (100-årsregn) finns för Sandviksudden och närmast kustlinjen i delar av södra Obbola. Se även riktlinjer för Sandviksudden i avsnitt 3.2 samt i översiktsplan för Älvslandskapet.

Kartor över översvämning och skyfall finns tillgänglig på kommunens webbplats.

Klimat

Pågående klimatförändringar kommer att medföra ökad risk för varmare och blötare perioder med värmeböljor och torka samt ökad risk för kraftigt regn. Skyfall ger en ökad risk för översvämningar, skred och erosion. Detta är förutsättningar som behöver beaktas för såväl befintlig bebyggelse som tillkommande, vilket konkretiseras i efterföljande planering. Att arbeta både med att minska klimatpåverkan och samtidigt planera för ett mer robust samhälle genom klimatanpassning är något som behöver ske genom olika skeden i planeringen, där översiktsplanen lägger grunden för efterföljande planering och åtgärder.

De utbyggnadsområden i planförslaget som kan påverkas av klimatförändringar är särskilt de delar som ligger inom riskområden för översvämning, höga flöden och erosion, se ovan. I detaljplaner får behov av klimatanpassningar i form av markanvändning samt placering och utformning av bebyggelse närmare utredas och prövas.

Buller

I Holmsund och Obbola är det i första hand buller från verksamheterna i hamnen och SCA, samt den trafik som dessa verksamheter alstrar på väg och järnväg, som påverkar den omgivande markanvändningen. I avsnitt 3.4 om Umeå hamn beskrivs bullersituationen och de hänsynstaganden som dessa kräver vid prövning av ny bebyggelse.

4. Genomförande

4.1 Översiktsplanen som strategidokument

Översiktsplanen är kommunens viktigaste strategiska planeringsinstrument. Den ger vägledning för beslut enligt plan- och bygglagen, miljöbalken och annan speciallagstiftning. Kommunens myndighetsutövning i samband med planläggning och bygglov styrs till stora delar av översiktsplanen. Översiktsplanen är också vägledande för andra myndigheters beslut. Översiktsplanens ställningstaganden verkar genom de signaler som ges till marknadens aktörer om spelreglerna för bland annat lokalisering, byggande och utveckling av verksamheter i Holmsund och Obbola.

4.2 Markägande, markpolitik

Översiktsplanen har en lång tidshorisont och kommunen har inte möjlighet att på egen hand styra takten i vilken utbyggnader genomförs. Kommunen äger inte all mark inom de planerade exploateringsområdena vilket innebär att den föreslagna utvecklingen till stor del är beroende av privata fastighetsägares initiativ och genomförandeförmåga.

Kommunen har en ovillkorlig rättighet och skyldighet att lösa in mark som i detaljplan planläggs för allmän plats med kommunalt huvudmannaskap, till exempel utrymmen för gator och parker. Kommunen har även rätt att i vissa fall lösa in kvartersmark för allmänt ändamål om markens användning inte kan anses säkerställd. Den planerade utvecklingen av Holmsund och Obbola medför att åtgärder kommer behöva genomföras i det offentliga rummet. Fastighetsägare/exploatörer kommer genom samarbetsavtal eller exploateringsavtal åläggas att delta i kostnader för genomförandet i den mån det är skäligt. Rätten att ålägga en fastighetsägare/exploatör med skyldighet att bygga ut eller bekosta utbyggnad av infrastruktur inom ramen för ett exploateringsprojekt regleras i plan- och bygglagen.

4.3 Bostadsbyggande

Kommunen tar ansvar för bostadsbyggandet genom att ha en god plan- och markberedskap och genom att i bostadsförsörjningsprogram tydliggöra var och när kommunen önskar att ny bebyggelse genomförs.

Kommunen kan initiera planläggning för bostadsbyggande på mark som kommunen själv äger. När en ny detaljplan för bostadsbyggande inom kommunal mark är färdig och nödvändig infrastruktur byggts ut, bjuder kommunen i normalfallet in byggaktörer att inkomma med intresseanmälan och lämna förslag på vad de vill bygga inom detaljplaneområdet. Kommunen ställer upp krav och villkor för byggandet, och den/de aktörer som bäst uppfyller det som efterfrågats i kommunens inbjudan får teckna ett markanvisningsavtal som ger dem ensamrätt att under en viss tid förbereda för byggstart inom området, och senare förvärva det markanvisade området från kommunen.

När det handlar om kommunal mark som ska markanvisas och säljas har kommunen möjlighet att påverka vilken typ av bostäder som ska byggas, exempelvis om det ska vara hyresrätter eller äganderätter och andra aspekter som inte går att styra i en detaljplan. Kommunens tillvägagångssätt för markanvisning styrs av Umeå kommuns markanvisningspolicy som finns tillgänglig på Umeå kommun, Mark och exploaterings webbsida.

Om det handlar om mark för småhustomter säljer kommunen i normalfallet dem direkt till privatpersoner för att bygga eget hus på, när väl detaljplan är klar och infrastruktur utbyggd.

Bostadsprojekten på privat mark drivs av fastighetsägare/byggaktörer på marknadens villkor.

Kommunen kan också själv genom sitt bostadsbolag, AB Bostaden, bidra direkt till bostadsbyggandet, dock sker även det på marknadsmässiga villkor.

4.4 Sektorsvisa genomförandefrågor

Bostäder och verksamheter generellt

För att uppnå den bebyggelsestruktur som översiktsplanen siktar mot krävs ett konsekvent beaktande av översiktsplanens riktlinjer och strategier vid detaljplaneläggning och bygglovgivning. Detsamma gäller övriga nämnders arbete som berör frågor som behandlas i översiktsplanen.

Teknisk infrastruktur

Tekniska försörjningssystem utreds senast i samband med detaljplaneläggning. Ledningsnäten för el, IT-infrastruktur samt vatten och avlopp byggs ut i samband med områdesexploateringar.

Spillvattensystemet i Holmsund och Obbola saknar idag kapacitet för kommande planerad utbyggnad. Det är ett flertal flaskhalsar som bidrar till att kapaciteten är begränsad. Ett grundläggande problem är främst det stora inläckaget av regn- och dräneringsvatten som sker i spillvattenledningsnätet i både Holmsund och Obbola. Delar av spillvattennätet är i dåligt skick och i behov av förnyelse. Dessutom har flertalet pumpstationer samt tryckledningar från Holmsund och Obbola vidare in mot Ön begränsad kapacitet. Vakin jobbar med en åtgärdsplan för att identifiera nödvändiga kapacitetshöjande åtgärder för pumpstationer och ledningsnät.

För de flesta utpekade bebyggelseområden föreslås utvidgning av verksamhetsområde för allmänt vatten och avlopp. Sannolikt kommer det även att omfatta dagvatten, men bebyggelsens täthet och möjlighet till infiltration avgör behovet. När det gäller tillkommande bebyggelse i områden som försörjs via vattenföreningar löses avloppen enskilt och dricksvatten kommer från vattenförening kopplat mot det kommunala nätet. Gällande vattenföreningar sker en översyn och exempelvis kan kompletteringsområden i Obbola kan komma att beröras.

Det är angeläget att åtgärder för att säkerställa nödvändig kapacitet i vatten- och avloppsnäten görs för verksamhetsutvecklingsområdena Lövön och Umeå hamn. Hamnen ligger inte inom verksamhetsområde för vattentjänster men deras behov behöver lösas i dialog med Vakin. För Holmsund är det i övrigt i första hand viktigt att va-situationen inte förhindrar möjligheten till ny bebyggelse i centrala Holmsund och i stråket mot skolorna (område B7). Motsvarande gäller för utbyggnadsområdena i västra och norra Obbola.

Fjärrvärme finns utbyggd i Holmsund och kapacitet finns att ansluta fler kunder, både till befintlig bebyggelse och till de föreslagna utbyggnadsområdena. I översiktsplan Fördjupning för Umeå anges som riktlinje att fjärrvärme ska finnas i Holmsund.

Nya bebyggelseområden

För ett antal av de föreslagna exploateringsområdena kommer genomförandet försvåras av att markägandet idag är uppdelat på ett antal olika markägare. Det kan leda till ett komplicerat genomförande, eller att utbyggnaden som helhet dröjer. Ett alternativ är att kommunen genom markförvärv skaffar sig förfoganderätt över större områden, annars krävs det en samverkan mellan flera privata fastighetsägare inklusive kommunen inför och under genomförandet.

Även svåra markförhållanden så som inslag av berg i dagen kan begränsa utbyggnadsmöjligheterna i de olika utpekade områdena. Detta är något som behöver utredas mer i detalj i eller inför kommande detaljplan i respektive område.

Skolor, förskolor

Obbola: Totalt innehåller planförslaget möjlighet till bostäder för ca 3000 nya invånare i Obbola. Det är dock stora osäkerheter i denna bedömning eftersom tillskottet avgörs av hur de olika utbyggnadsområdena kan exploateras och vilken typ av bebyggelse som blir aktuell. Det är också osäkert i vilken takt utbyggnaden kommer att ske. En stor del av de nya bostäderna bedöms dock tillhöra barnfamiljer, vilket innebär att planen långsiktigt medför ett behov av fler förskolor och skolor i Obbola.

Utifrån nuvarande prognoser för befolkning och bostadsbyggande finns redan från 2031 ett behov av fler förskoleavdelningar i Obbola. Ytterligare utbyggnad kan, beroende på utbyggnadstakt, innebära en påtagligt ökning av detta behov och en förskola behöver planeras i samband med exploateringen.

Obbolaskolan beräknas däremot klarar ett förväntat ökat antal elever den närmaste 10-årsperioden, men kan behöva utökas på längre sikt. Det finns samordningsfördelar om en framtida ny skola byggs i anslutning till den befintliga, förutsättningar för detta behöver studeras vidare.

Holmsund: Det är svårt att beräkna antalet nya bostäder som kan tillkomma i de utpekade utbyggnadsområdena i Holmsund och som komplettering i anslutning till befintliga bostäder. Enligt prognoserna för de närmaste 10 åren finns dock ledig kapacitet både i förskolor och skolor, och även på längre sikt har förskolor och skolor i Holmsund relativt goda möjlighet att ta emot fler elever. Vid en större utbyggnad kan dock behov av nya skolor och förskolor eller utbyggnad av de befintliga uppstå. De befintliga skolornas utvecklingsmöjligheter ska beaktas vid prövning av förändrad markanvändning i dess närhet.

Behov av boenden för äldre och särskilda boendeformer

Befolkningsprognosen för Umeå 2025 - 2036 visar på en kraftig ökning av antalet personer i åldern 80 år och äldre Holmsund och Obbola, från drygt 500 personer 2024 till drygt 800 personer 2036. Åldersgruppen 65 - 79 år minskar däremot något under perioden, från knappt 1500 personer till knappt 1200 personer. Vad detta innebär i form av behov av olika former för boenden för äldre i området är inte preciserat.

Vad gäller behov av särskilda boenden så bedöms det finnas ett visst behov av nya boenden inom den närmaste 10-årsperioden i Holmsund och Obbola. Det gäller LSS-boenden samt lokaler för daglig verksamhet. Det är önskvärt att dessa placeras i lägen med bra tillgänglighet till kollektivtrafik. Det kan också behövas fler mötesplatser för medborgarnära arbete, i enlighet med nya socialtjänstlagens inriktning mot mer närvaro nära medborgarna.

4.5 Exploateringsekonomi

Investeringar

Där kommunen är fastighetsägare täcks kostnader för infrastruktur som gator, gång- och cykelvägar och grönytor som behövs för området av intäkter som uppstår då kommunen säljer mark för exploatering. Även när annan fastighetsägare exploaterar sin mark ska projektet bära kostnaderna för den infrastruktur som behövs för området och som är till nytta för exploateringen.

Fastighetsägarens deltagande i sådana kostnader regleras i exploateringsavtal. Ibland kan infrastrukturen även fylla ett syfte för det allmänna och då kan en fördelning av kostnader mellan exploatör och kommun bli aktuellt utifrån vad som är skäligt.

Övergripande infrastruktur, så kallade generalplaneinvesteringar, samt skolor och andra anläggningar med kommunal service finansieras normalt med skatteintäkter. Investeringar som berör statlig infrastruktur finansieras generellt via de nationella respektive regionala transportplanerna.

Investeringskostnader för utbyggnad av teknisk försörjning, som vatten- och avloppsledningar, fjärrvärme och el-/IT-infrastruktur finansieras med avgifter till de ledningsägande bolagen.

Driftkostnader

Kostnader för drift och underhåll av gator samt tillkommande parker och naturområden och ett ökat nyttjande av befintlig grönstruktur kan tillkomma. Tekniska nämndens driftbudget behöver därför öka i relation till den tillkommande mängd gator, parker och naturområden som planläggs med kommunalt huvudmannaskap.

4.6 Exploateringsavtal

I samband med att privata fastighetsägare ansöker om planbesked hos kommunen och byggnadsnämnden beslutar om att påbörja planarbetet, bör en dialog mellan Umeå kommun och fastighetsägaren inledas om hur den planerade exploateringen ska genomföras. Innan ny detaljplan kan antas av byggnadsnämnden eller kommunfullmäktige ska exploateringsavtal ha träffats.

I exploateringsavtal klargörs bland annat vilka tekniska anordningar som behövs, dess standard och vem som ska betala kostnaden för utförandet. Om kommunen ska vara huvudman för gator utförs dessa av kommunen. Det innebär dock inte att kommunen svarar för kostnaden, investeringskostnader betalas av den eller de fastighetsägare som har nytta av åtgärden. I exploateringsavtalet regleras även kostnadsansvar för åtgärder utanför det aktuella planområdet, till exempel kvalitetshöjningar i grönstrukturen eller kvalitetshöjande åtgärder i gatusystemet.

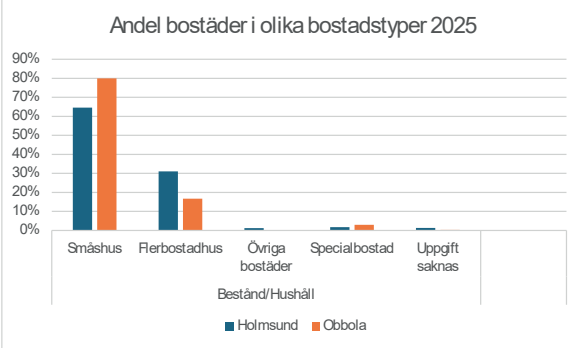
5. Planeringsförutsättningar

Holmsund och Obbola är två mindre tätorter som ligger vid Umeälvens mynning drygt en mil söder om Umeå stad. Det vattennära läget tillsammans med närheten till Umeå ger attraktiva boendemiljöer samt ett gynnsamt klimat för näringslivet. Hamnens lokalisering i Holmsund ger goda förutsättningar för verksamheter och båda orterna har en stark prägling av industrin, historiskt såväl som idag. I både Holmsund och Obbola är tillgången till offentlig service i form av exempelvis skola, förskola, bibliotek och badhus god.

Planeringen av Holmsund och Obbola har skett med stöd av ett omfattande underlagsmaterial där olika förutsättningar för planeringen har kartlagts. Bland annat har data om befolkning, trafik, teknisk infrastruktur och naturvärden sammanställts och en landskapsbildanalys och analys av ekosystemtjänster har tagits fram specifikt för detta projekt. Här beskrivs planeringsförutsättningar av övergripande karaktär medan de mer områdesspecifika förutsättningarna lyfts under respektive delområde.

5.1 Befolkning och bostadsbestånd

Antalet boende i Holmsund och Obbola uppgår till drygt 6000 respektive 2200 invånare. I både orterna är andelen familjer med barn relativt hög. Andelen unga vuxna i åldern 19-24 är lägre än övriga åldersklasser medan gruppen 65+ år är förhållandevis stor.

I dagsläget utgörs majoriteten av bostäderna i båda orterna av småhus. Cirka en tredjedel av bostadsbeståndet består av lägenheter i flerbostadshus (se figur). Dessa utgörs nästan uteslutande av hyresrätter.

Sysselsättningsgraden är hög och ligger på 89 respektive 90 procent i Obbola och Holmsund. Som jämförelse ligger andelen sysselsatta i Umeå tätort på 78 procent. Arbetsresor för boende i Holmsund och Obbola görs till 82 procent med bil, 9 procent cykel och 5 procent gång.

5.2 Naturgivna förutsättningar

Orterna präglas av närheten till hav och älv. I norra delen av Obbola består markförhållandena i huvudsak av postglacial sand, berg i dagen och morän medan det i södra delarna finns inslag av torv. Kusten är relativt flack med låglänta åsryggar i nord-sydlig riktning. Ett stort område i anslutning till SCA:s fabrik består av fyllnadsmassor.

I Holmsund utgörs huvuddelen av marken av morän. Vid Omberget samt strax söder om Sandvik utgörs markförhållanden av berg i dagen. Förutom detta så utgörs områdena för de större industrierna samt hamnen av fyllnadsmassor.

Umeälven innehar i dagsläget måttlig ekologisk status enligt Vattenmyndighetens klassning. Detsamma gäller för Västerlångslädan öster om Holmsund och Själafjärden söder om Obbola. Se avsnitt 3.9 Risker där dessa förutsättningar beskrivs utförligare.

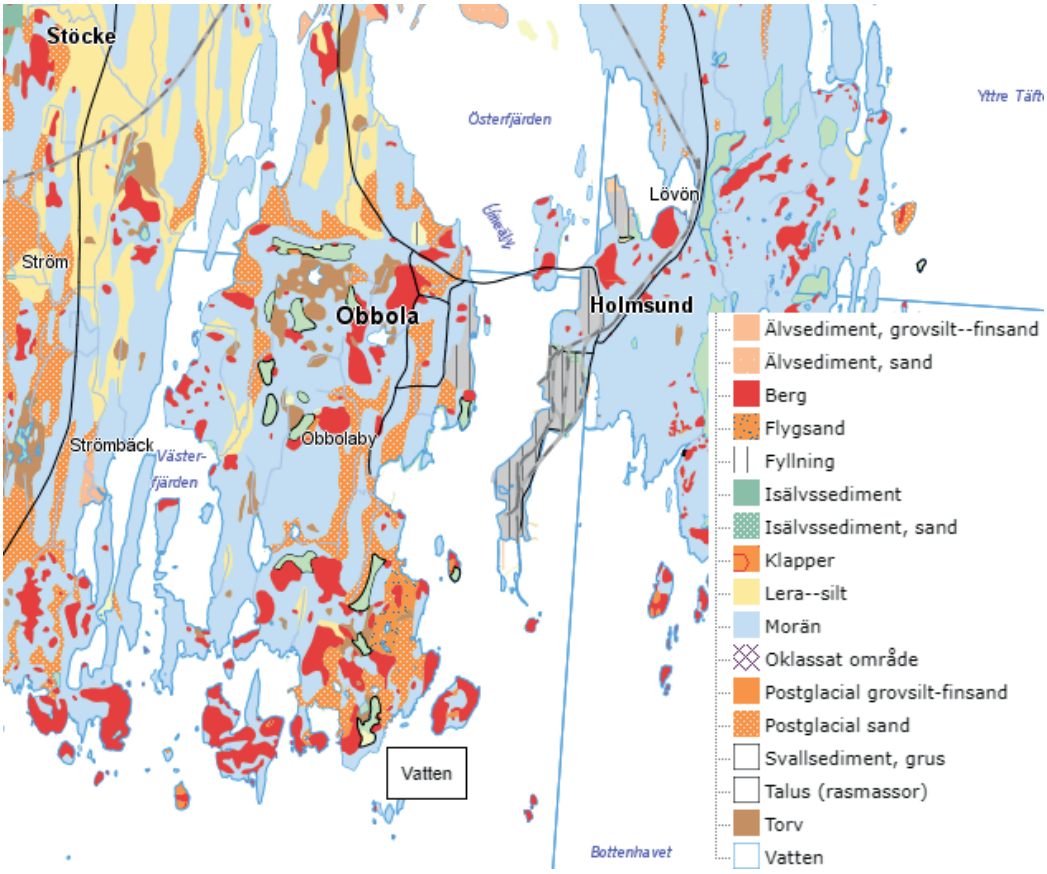
Naturvärden och ekosystemtjänster

Generellt är tillgången till allmänna parker och platser inne i både Obbola och Holmsund relativt begränsad, även om det finns många och sammanhängande stråk av naturmark inom både Holmsund och Obbola. Det finns också stora rekreationsområden i närområdet som är viktiga att tillvarata och utveckla. Norr om bebyggelsen i Obbola samt söder om Harpsjön finns skogsmarksområden med höga naturvärden. I Holmsund innehar skogen öster om Bräntevägen vissa till höga naturvärden. Dessutom finns ett område med lövskog med höga värden på udden väster om Lövöviken, som ingår i naturreservatet för Umeälvens delta. På södra delen av Obbolahalvön finns spridda våtmarksområden med höga naturvärden. Havsstranden vid Bredviken klassas som biotop med högsta naturvärde.

De sammanhängande skogsområdena i anslutning till Holmsund och Obbola (exempelvis omkring Västerlångslädan och Lövösundet) pekas i ekosystemtjänstanalysen ut då de bidrar med reglerande ekosystemtjänster till sin omgivning. Många av de områden med höga naturvärden som nämns inledningsvis återfinns även inom dessa större skogspartier.

En annan viktig struktur som tillför ekosystemtjänster är de äldre och bredkroniga träd som återfinns inom bebyggelsen och som är viktiga för flödesreglering, vattenrening och för den biologiska mångfalden. Generellt och i jämförelse med andra områden i Umeå är förmågan att producera ekosystemtjänster inom Holmsund Obbola låg med hänvisning till få skogsområden inom samhällena.

Se även avsnitt 3.7 om översiktsplanens avvägningar och utvecklingsmöjligheter vad gäller ekosystemtjänster.

Kulturmiljö och landskapsbild

Holmsund Obbola är två industripräglade skärgårdssamhällen. Områdena bär historik som speglar sågverkseran med flottning och träindustri men här finns även spår av jordbruks- och fiskenäring. Orterna är småskaliga och här finns en tydlig småorts- eller bykaraktär samtidigt som de präglas av barriärer i form av tung infrastruktur och industri.

Obbola by är en av de äldre byarna i Umeå kommun. Orten omnämns i Gustav Vasas jordebok från 1559 och består då av fyra gårdar. Byn har vuxit allt eftersom, till en början med grund i jordbruks- och fiskenäringen och under det senaste seklet med avstamp i industrialiseringen och anläggning av industrier så som SCA. Obbola karaktäriseras av äldre gårdar, slingrande bygator och fiskeläge i syd samt nyare villabebyggelse i anslutning till fabriken i norra och nordöstra delen av samhället. Särskilt värdefulla miljöer återfinns i Byviken där fiskeläget ger en tydlig historisk koppling. Även den äldre jordbruksbebyggelsen och mosaiklandskapet sydvästra delen av byn har kulturhistoriska värden som berättar om den tidiga jordbruksbygden.

Holmsund har en relativt kort bebyggelsehistoria och tillkom först under 1800-talet i och med industrialisering och i samband med hamnens tillkomst. I Holmsund finns tydligt avläsbara årsringar där den tidiga 1800-talets träbebyggelse såväl som efterkrigstiden och miljonprogramseran sätter sin prägel.

Sågverkstiden speglas bland annat i Västerbacken där arbetarbostäder, kyrka och skola finns bevarade och utpekat som område av riksintresse. Förutom detta återfinns höga värden i rutnätsbebyggelsen längs Storgatan med sin balkongprydda träbebyggelse som har tydlig skärgårdsprägel. Även höjdskillnaderna i Holmsund är karaktärsskapande. Här finns potential att nyttja höjdlägen för ny bebyggelse.

Kopplingen till vattnet är central för båda orterna och är viktig att bibehålla och förstärka i en framtida utveckling. Orienterbarheten är relativt låg och det saknas tydliga stråk som binder samman målpunkter och älvsrummet.

Den landskapsbildsanalys som tagits fram för Obbola lyfter närheten till strandlinjen och de utblickar och den vattenkontakt som detta ger. Analysen pekar även ut mosaiklandskapet av jordbruksmark och småskalig bebyggelse (i sydvästra delen av byn) eftersom detta landskap tillför rekreativa värden samtidigt som det vittnar om Obbolas ursprung som fiske- och jordbruksby. Även området kring Harpsjön med sin tallskog lyfts då detta landskapsrum och dess gröna kvaliteter bidrar med rekreativa värden till de boende i Obbola.

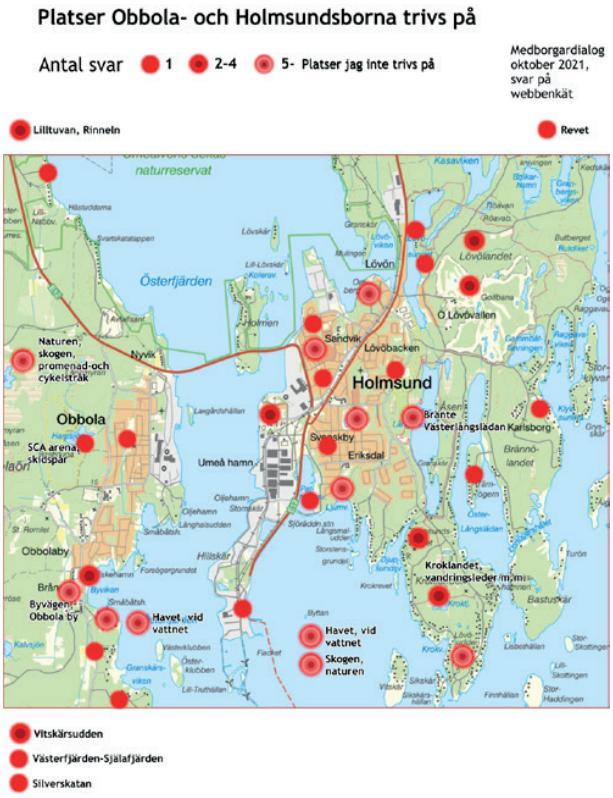
5.3 Samråd och dialog

Medborgardialog

Under oktober 2021 genomförde kommunen en medborgardialog inför arbetet med att ta fram en ny översiktsplan. Tjänstepersoner från kommunen var på plats på Holmsunds respektive Obbolas bibliotek vid fyra tillfällen för att samtala med boende i området. Som komplement till dessa träffar har det även funnits möjlighet att komma med inspel via ett webbformulär på kommunens hemsida. Sammantaget har nästan 300 personer bidragit med sina reflektioner om orternas värden och framtida utveckling.

Många inkomna synpunkter berör trafiksituationen i de båda orterna. I Obbola finns en farhåga om att en utveckling i södra delen av samhället ska medföra en ökad trafikmängd längs Obbolavägen genom byn. Dessutom lyfts önskan om en gång-och cykelväg längs E12 in mot Umeå samt en stärkning av kollektivtrafiken. Närheten till havet och skogen nämns som viktiga kvaliteter som bör värnas vid en utveckling av samhället. Många är positiva till att Obbola planeras växa och ser stora nyttor i en tillkomst av bostäder och service men är ändå måna om att bevara småskaligheten och bykänslan, speciellt kring jordbrukslandskapet vid Anderssons väg.

För Holmsund lyfter många av de boende miljön kring centrum och Himmelska fridens torg som upplevs som tråkigt och i behov av utveckling. Det finns även en oro att ytan vid centrum blir eftersatt i det fall Coop flyttar till nytt läge vid Märkpojken. I dialogen framkom även att Kroklandet, Lövölandet och Omberget utgör värdefulla naturområden som bör värnas och utvecklas när Holmsund växer. På samma sätt nämns närheten till vatten som en stor tillgång men med potential att stärkas, exempelvis genom utbyggnad av strandpromenad. Många är positiva till att Holmsund väntas växa och ser att det finns behov av tillskott av bostäder men också service och mötesplatser. Precis som i Obbola är trafikfrågan viktig. Särskilt nämns behov av gång- och cykelväg in till Umeå och inom samhället, säkerhetsåtgärder vid järnvägen samt önskemål om persontrafik på järnväg.

Samråd 2023

Hösten 2023 genomfördes ett samråd om ett förslag till översiktsplan för Holmsund och Obbola. Under samrådet inkom ca 100 yttranden, varav drygt 70 från privatpersoner och övriga från myndigheter, kommunala nämnder, politiska partier och föreningar. De inkomna synpunkterna är sammanfattade i en samrådsredogörelse med en kommentar om hur de bedömts i planarbetet.

Efter samrådet ändrades förutsättningarna för några av de viktigaste frågorna i samrådsversionen 2023. Eftersom det innebar en omfattande omarbetning av planförslaget, har kommunen bedömt att ett nytt samråd behöver göras.

I samrådsredogörelsen beskrivs de viktigaste förändringarna i det nya planförslaget jämfört med förslaget. 2023. Där framgår också vilka ändringar som gjorts utifrån inkomna yttranden 2023.

6. Konsekvenser och miljöbedömning

En översiktsplan anger förutsättningar för kommande verksamheter och åtgärder som kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Vilka effekter på miljön som kan följa av planens genomförande jämfört med nollalternativet redogörs för i detta kapitel. Därtill görs bedömningar av planens påverkan på möjligheten att uppnå miljömål, miljökvalitetsnormer och en hållbar utveckling.

6.1 Avgränsning

Miljöbedömningen omfattar hela planområdet som i huvudsak utgörs av tätorterna Holmsund och Obbola inom Umeå kommun. Avgränsningssamråd har hållits med Länsstyrelsen i Västerbottens län för att avgränsa de aspekter av planen som kan innebära betydande miljöpåverkan. Under planarbetet avfärdades vissa aspekter utifrån att de inte kan komma att påverkas och medföra betydande miljöpåverkan. Resterande aspekter beskrivs i avsnittet Miljöbedömning nedan.

Nuläge

Nuläget avser pågående markanvändning, det vill säga som det ser ut just nu utan att ta hänsyn till det som är planerat. Mycket är på gång och under planering inom planområdet, men i miljöbedömningen ska planförslaget och nollalternativet vägas mot nuläget.

6.2 Nollalternativ

I miljöbedömningen ska nollalternativet jämföras med nuläget. Nollalternativet avser en trolig utveckling enligt gällande översiktsplanestöd, det vill säga att Obbola och Holmsund utvecklas enligt översiktsplanedelarna Fördjupningen för Umeå (2011), Fördjupningen för kusten (2012) och Fördjupningen för Älvslandskapet (2012). Utvecklingen av Obbola och Holmsund har stöd i tre olika översiktsplanedelar men ger ingen samlad bild över orternas utveckling. Den framtida utvecklingen i nollalternativet har exempelvis inte utgått från lokala dialoger och med risk att mervärden missas då det varit svårare att ha ett helhetsperspektiv för respektive ort. Det har inte funnits lika stor möjlighet att knyta ihop och länka samman olika projekt och riskerat att gå miste om potentialer i bland annat stråk och koppling för att minska barriärer och stärka centrumbildningar.

I nollalternativet finns även en risk att projekt tar lång tid i efterföljande processer då knäckfrågor inte hanterats på en övergripande nivå. I Obbola finns en risk att tidiga projekt följer befintlig, gles struktur och blir strukturbildande, med risk att missa potentialer i både bebyggelse och gröna värden.

I ett nollalternativ skulle utvecklingen av hamnen och dess påverkan på samhället varit mer osäker.

6.3 Planförslag

I miljöbedömningen ska planförslaget jämföras med nollläget. I och med planförslaget läggs en samlad grund för Holmsunds och Obbolas utveckling, en samlad vision om framtiden ger tryggade förutsättningar för utvecklingen och ökade möjligheter att alla aktörer kan bidra. Det ges större möjligheter att tätorternas särarter tas med i transformationen och med ny plan har en rad analyser genomförts som fångar och lyfter värden. En tydligare helhetsbild ges med nya underlag såsom landskapsrumsanalys, ekosystemanalys samt analys av tätorternas särarter. Genom en ny plan ges möjlighet att beskriva möjliga omvandlingsområden gällande bebyggelse i både Holmsund och Obbola vilket ger transparens till marknadens aktörer, bland annat gällande en eventuell framtida omvandling av Sandsviksudden.

När det gäller kommunikationer ger planförslaget en vision om samlade centrumfunktioner och vitaliserande stråk (som tillför liv, rörelse och upplevelser) mellan bland annat Himmelska fridens torg och ett framtida stationsläge. Vilket ger möjligheter att få till bättre koppling mellan funktioner och goda förutsättningar för hållbart resande. Genomförda utredningar liksom tillhörande dialog med myndigheter medför även förbättrade förutsättningar för framtida persontrafik på järnväg.

Aspekt	Planförslag	Nollalternativ
Bebyggelse (och bebyggelsestruktur)	Planförslaget ger förutsättningar för sammanhängande bebyggelsestrukturer både i Obbola och Holmsund. Närhetsprinciper och hållbar, effektiv markanvändning är utgångspunkter för planförslaget och föreslagna bebyggelseområden skapar förutsättningar för sammanhållna samhällen. Med planen ges förbättrade möjligheter att orterna får ett bredare utbud av bostäder och bostadsformer. Planen har stort fokus på att adressera och överbrygga barriärer, då det finns viktiga funktioner av infrastruktur i framför allt Holmsund. **Bedömd miljöpåverkan** Stor positiv miljöpåverkan.	I gällande planer finns stöd för utveckling i Holmsund och Obbola. Dock utan analyser av stråk, centrumfunktioner, överbryggande av barriärer mm. Risk finns att ny bebyggelse till största del följer den befintliga glesa strukturen, med gleshet och långa avstånd som följd. Troligt är att utveckling sker, men att potentialer till sammanbindande strukturer missas. **Bedömd miljöpåverkan** Liten positiv miljöpåverkan.

Aspekt	Planförslag	Nollalternativ
Trafikstruktur och hållbara transporter	Planen ger mer konkreta förutsättningar för stationsläge, med förslag till passage mellan målpunkter och i förlängningen persontrafik på järnvägen. En utveckling enligt planförslaget innebär även ett ökat underlag för kollektivtrafik, såväl buss som framtida tågtrafik. Planen föreslår ett reservat för framtida parallellväg i Obbola, för att skapa förutsättningar för trafiksäker miljö och minska belastningen på de befintliga vägarna. Sammantaget skapar planförslaget förbättrade förutsättningar för hållbart resande. **Bedömd miljöpåverkan** Positiv miljöpåverkan.	Utan en ny översiktsplan finns risken att bebyggelsestrukturen blivit gles med långa avstånd mellan målpunkter, och därmed inte skapat förutsättningar för hållbart resande i samma utsträckning. Utan ny plan hade inte heller samma förutsättningar för stationsläge skapats, inte heller kopplingar kring järnvägspassagen. Det finns risk att potentialer till kopplingar och stråk inte hade tagits tillvara på. **Bedömd miljöpåverkan** Ingen betydande miljöpåverkan.

Aspekt	Planförslag	Nollalternativ
Rekreation och friluftsliv	Planförslaget tydliggör förutsättningarna för att behålla och utveckla rekreation och ekologiska stråk. Planen lyfter möjligheter hur grönområden kopplar till varandra och preciserar bebyggelseområden i framför allt Obbola, vilket skapar utrymme för grönstruktur och värden i anslutning till bebyggelseområdena. Planen tar mark för friluftsliv (vandringsleder, skidspår) i östra delen av Holmsund i anspråk för bostäder. Det kräver anpassningar av spåren, men kan också ge också förutsättningar för nya anläggningar för friluftsliv med närhet till befintliga och framtida bostäder samt till verksamheterna längs Solbackavägen. Som en del av arbetet med planeringen har en ekosystemtjänstanalys tagits fram, vilket har legat till grund för planförslaget. Den sammanhängande skogen kring Holmsund och Obbola rymmer ekosystemtjänster som kan minska när områden tas i anspråk för ny bebyggelse, men i jämförelse med gällande översiktsplan avgränsar planförslaget utbyggnadsområdena och därmed påverkan på ekosystemtjänsterna. Planförslaget bidrar till att steg tas framåt mot en sammanhängande strandpromenad. Med framtida utveckling av Märkpojken och eventuellt Sandviksudden ges därtill möjligheter att skapa ett rekreativt sammanhängande stråk längs vattnet. Planen skapar möjligheter att återskapa det befintliga samhällets kontakt med vatten, vilket bedöms positivt. Planen innebär att skogsmark tas i anspråk för bebyggelse, dock innebär det inte någon negativ skillnad jämfört med nollalternativet. **Bedömd miljöpåverkan** Positiv miljöpåverkan.	Utan ny översiktsplan finns inte lika tryggade förutsättningar för rekreation och friluftsliv. Utan planen är planstödet för strandpromenad i läget vid Märkpojken svagare. Likaså gällande eventuell framtida utveckling vid Sandviksudden. **Bedömd miljöpåverkan** Ingen betydande miljöpåverkan

Aspekt	Planförslag	Nollalternativ
Kulturmiljöer och landskapsbild	Förbättrade förutsättningar för att utvecklingen tar stöd i och bidrar till ökad läsbarhet av orternas historiska utvecklingssteg liksom särarter utifrån landskapsbild. Dels har en översiktlig kulturmiljöanalys genomförts som identifierat särarter för orterna, dels finns ytterligare underlag i form av landskapsbildsanalys för Obbola. Med planförslaget ges på sikt möjlighet att tillgängliggöra kulturmiljöerna vid Västerbacken och minska Västerbackens avgränsning mot omgivande områden. Positivt är att området tydligare kan länkas till framtida Märkpojken vilket i sin tur kan bidra till att kulturmiljön blir mer närvarande och få en tydligare roll som resurs för Holmsund på ett nytt sätt. Finns en del fornlämningar inom planområdet, vilket behöver utredas innan exploatering. **Bedömd miljöpåverkan** Stor positiv miljöpåverkan.	Utan ny översiktsplan finns risk att orternas läsbarhet och värden inte beskrivits lika tydligt. Med följd att värden riskerats att inte uppmärksammas i framtida utvecklingen. **Bedömd miljöpåverkan** Liten negativ miljöpåverkan.
Odlingslandskap	I planförslaget har områden utretts och hänsyn tagits till befintlig odlingsmark som i stor utsträckning har kunnat undanhållas bebyggelse. Mindre begränsade ytor tas i anspråk för bebyggelse, vilket är motiverat utifrån bebyggelsestruktur och att annan lokalisering av den föreslagna bebyggelsen inte kan ske på annan plats. Förändrad markanvändning på ytorna bedöms inte ha negativ påverkan i ett större perspektiv. **Bedömd miljöpåverkan** Ingen betydande miljöpåverkan	Utan ny plan och övergripande utredningar finns risk att odlingsmark tas i anspråk då stora områden varit utpekade för bebyggelseutveckling. **Bedömd miljöpåverkan** Negativ miljöpåverkan.
Våtmarker	Utredningar av grönstruktur inklusive våtmarker har gjorts och lämplig bebyggelsestruktur har studerats vilket gett att våtmarker kunnat undanhållas bebyggelse. **Bedömd miljöpåverkan** Ingen betydande miljöpåverkan.	Bebyggelseområden är utpekade där våtmarker inte avgränsats. **Bedömd miljöpåverkan** Liten negativ miljöpåverkan.

Aspekt	Planförslag	Nollalternativ
Naturvärden	Planförslaget innebär att naturvärden och ekosystemtjänster knuten till skogsområden tas i anspråk för nyexploatering av bebyggelse exempelvis i område B6 och B5, samt utvecklingsområden i östra Holmsund (område B10). Även inom områden U3 finns några mindre områden med högsta naturvärde - nyckelbiotop. Förslaget motiveras ändå då det är strategiska områden för utveckling av en hållbar bebyggelsestruktur. I planen har dock värdena och strukturer studerats. När det gäller värden kopplat till Umedeltat och dess Natura 2000-klassning bedöms planförslaget inte ge någon störning. Skulle Sandvik-området U1 omvandlas till att störningskänslig bebyggelse skulle snarare en positiv påverkan kunna uppnås. **Bedömd miljöpåverkan** Jämfört med översiktsplan Fördjupning för Umeå ger planförslaget mindre miljöpåverkan eftersom utbyggnadsområdena avgränsats och naturvärdena inom dessa tydliggjorts.	I ett nollalternativ skulle bebyggelse kunna utvecklas i enlighet med ytor utpekade i Fördjupning för Umeå och Fördjupning för kusten men utan att värdena studerats och kopplats samman såsom i utredningen av bebyggelseytor i Obbola. **Bedömd miljöpåverkan** Negativ miljöpåverkan
Trafikbuller	Som följd av att orternas utveckling kommer mängden trafik troligt att öka och därmed ökat trafikbuller. Risk finns för störningar från trafikbuller på bebyggelse i områdena B6 i Obbola, U8 i Holmsund eftersom det gränsar till E12. Med utbyggnad av hamnen och SCA i Obbola följer även ökade mängder tung trafik på E12 och Holmsundsvägen. En eventuell fast förbindelse med Finland bidrar också till mer trafik. Det kan få påverkan på befintlig bebyggelse. I efterföljande planering hanteras bullersituationen kopplat till bostäder i enlighet med gällande lagstiftning och riktvärden. I vissa lägen kan det innebära att anpassningar i utformning och placering av nya bostäder och andra störningskänsliga verksamheter behöver göras, för att bullerriktvärdena för trafik och industrier ska uppfyllas. **Bedömd miljöpåverkan** Liten negativ miljöpåverkan.	Skillnaden mellan nollalternativet och planförslaget är att nollalternativet endast redovisar verksamhetsytor intill E12 i Obbola, medan planförslaget medger bostäder i delar av områdena. Detta innebär att nollalternativet kan generera mer tung trafik. Andelen bostäder som riskerar utsättas för trafikbuller är däremot mindre än planförslaget. I nollalternativet saknas även ett detaljerat förslag till sträckning för fast förbindelse. **Bedömd miljöpåverkan** Liten negativ miljöpåverkan

Aspekt	Planförslag	Nollalternativ
Järnvägsbuller	Med hamnens utbyggnad följer ökad trafik på järnväg vilket kan ge påverkan på befintlig bebyggelse. Banans kapacitet genom Holmsund begränsar dock omfattningen på tågtrafiken. Planens inriktning är att godsbangården ska flyttas från den nuvarande platsen i centrala Holmsund, vilket minskar bullret där. En eventuell fast förbindelse med Finland kan bidra med mer järnvägstrafik, men omfattningen är svår att bedöma idag. I efterföljande planering hanteras bullersituationen kopplat till bostäder i enlighet med gällande lagstiftning och riktvärden. **Bedömd miljöpåverkan:** Liten negativ miljöpåverkan.	Ingen skillnad mot planförslaget. I nollalternativet saknas ett detaljerat förslag till sträckning för fast förbindelse. **Bedömd miljöpåverkan:** Liten negativ miljöpåverkan
Buller från hamnen	Inom ramen för detaljplanen för hamnen har bullerutredningar genomförts. Utvecklingen av hamnens verksamheter kommer troligtvis att innebära högre bullernivåer, men får inte överskrida riktvärdena för buller kopplad till intilliggande bebyggelse. Planförslaget möjliggör för viss bebyggelse inom influensområde för buller kopplat till hamnen, bland annat i U8 Märkpojken och U2 Djupsundsudden. Planen anger att utbyggnad av nya bostäder i dessa områden inte bör ske förrän den framtida bullerpåverkan från hamnen tydliggjorts. Bullernivåer kopplat till hamnens verksamhet regleras även i hamnens miljötillstånd. **Bedömd miljöpåverkan** Ingen betydande miljöpåverkan	Ingen skillnad mot planförslaget, då hamnen hade kunnat utvecklats, Märkpojken hade planerats och Djupsundsberget har planstöd i Föp kusten. Dock har inte nollalternativet riktlinjer kring hänsyn till hamnen vid tillkommande bostadsbebyggelse. Hamnen är viktig för kommunen, så troligtvis hade inte hamnens utvecklingsmöjligheter riskerats i nollalternativet. **Bedömd miljöpåverkan** Ingen betydande miljöpåverkan
Buller från SCA	Planförslaget föreslår inte någon tillkommande bebyggelse i anslutning till befintliga bullerutsatta områden kring SCA. **Bedömd miljöpåverkan** Ingen betydande miljöpåverkan	Ingen skillnad mot planförslaget. **Bedömd miljöpåverkan** Ingen betydande miljöpåverkan

Aspekt	Planförslag	Nollalternativ
Risker; Seveso-verksamheter	Inom hamnens område finns Sevesoverksamheter, bland annat oljeförvaring, farligt avfallshantering och fodercentral. Med planförslaget finns förutsättningar för hamnen att utvecklas och därmed även möjlighet att det tillkommer fler sevesoverksamheter eller att befintliga utökas. Planförslaget möjliggör även för fler tillkommande bostäder i närområdet, dock inte närmare än befintlig bostadsbebyggelse. Eventuella risker och skyddsavstånd hanteras i respektive tillstånd för verksamheten. **Bedömd miljöpåverkan** Ingen betydande miljöpåverkan	Ingen skillnad mot planförslaget. **Bedömd miljöpåverkan** Ingen betydande miljöpåverkan
Farligt gods	Med orternas utveckling och ökade flöden kan man anta att risken ökar för olyckor även om de vägar och järnvägar som påverkas är de som redan är utpekade och används för transporter av farligt gods. Genom att tillämpa riktvärden och skyddsavstånd för tillkommande bebyggelse i efterföljande planering, i enlighet med vägledning från Länsstyrelsen, bedöms de rekommenderade vägarna för farligt gods, E12 och väg 531 (Holmsundsvägen) fortsättningsvis vara lämpliga för transport av farligt gods. För farligt gods på båt finns risker kopplade till hantering i hamnen, detta hanteras inom ramen för hamnens utveckling, exempelvis i miljötillståndet. **Bedömd miljöpåverkan** Ingen betydande miljöpåverkan	Ingen skillnad mot planförslaget. **Bedömd miljöpåverkan** Ingen betydande miljöpåverkan

Aspekt	Planförslag	Nollalternativ
Områden med risk för översvämning och erosion	Planförslaget har tagits fram med analyser av höga flöden och skyfall som underlag och risker hanteras genom riktlinjer. Höga flöden i Umeåälven kan få påverkan på Sandviksudden och Märkpojken vilket behöver hanteras i efterföljande planering. Enligt skyfallskartering för Obbola och Holmsund finns några områden som riskerar att påverkas av översvämning, bland annat inom B3 Västra Obbola och U1 Sandviksudden. Eftersom det finns begränsat med platser för naturligt infiltration, fördröjning och rening är det särskilt viktigt att efterföljande planering tar hänsyn till dagvattenhanteringen, vilket regleras genom riktlinjer i planhandlingen. Det finns förutsättningar för skred kopplat till finkorniga jordarter längs stora delar av kusten. Kusten har även bedömts ha viss eroderbarhet inom vissa områden, bland annat Byviken i Obbola. I övrigt är bedömningen låg eroderbarhet. Dessa aspekter behöver beaktas i efterföljande planeringsskede. **Bedömd miljöpåverkan** Ingen betydande miljöpåverkan	Befintliga planer har inte haft samma underlag och därför finns risk för att framtida utveckling inte tar hänsyn till risker kring höga flöden och översvämning i samma utsträckning som en ny plan. Rutiner finns för att hantera detta i detaljplaneprocessen, dock finns risk att frågorna hanteras avgränsat i ett litet område och missar potentialer i helheten. **Bedömd miljöpåverkan** Liten negativ miljöpåverkan

Aspekt	Planförslag	Nollalternativ
Österfjärden	Österfjärden innehar måttlig ekologisk status. För att inte försämra statusen i fjärden är dagvattenhanteringen av stor vikt. Umeå kommuns dagvattenprogram är styrande för hur dagvattenhanteringen bör ske, och konkretiseras genom riktlinjer i planförslaget. För att inte försämra statusen i fjärden finns krav på skyddsnivå för små avlopp där så eventuellt blir aktuellt. De stora delarna av planområdet föreslås anslutas till kommunalt VA. **Bedömd miljöpåverkan** Planen bedöms inte innebära en försämring av Österfjärdens ekologiska status, givet riktlinjerna i kommunens dagvattenprogram.	Utan sammantagen analys av tillkommande bebyggelse och riktlinjer kring dagvattenhanteringen finns risk för påverkan på fjärdens status. **Bedömd miljöpåverkan** Liten risk för försämrings av Österfjärndens ekologisk status
Strandskyddade områden	Områden som föreslås som bebyggelseområden och ligger delvis inom strandskydd är Märkpojken, Sandviksudden, Obbola U3. Områdena ligger strategiskt till inom respektive samhälle och har potential att stärka bebyggelsestrukturen. Utgångspunkten för utpekade områden är att stärka allmänhetens tillgänglighet till stranden. Dock kan planen få påverkan på naturvärden kring stranden i samband med exploatering. **Bedömd miljöpåverkan** Liten negativ miljöpåverkan	Stora delar av utvecklingen kring strandnära lägen har stöd i gällande planer, dock utan övergripande analys över tillgängligheten till stranden och åtgärder för att stärka tillgängligheten. Risk för att både naturvärden och allmänhetens tillgänglighet till stranden påverkas negativt. **Bedömd miljöpåverkan** Negativ miljöpåverkan
Förorenad mark	Det förekommer förorenad mark inom områden som föreslås för bostadsbebyggelse, Märkpojken och Sandviksudden (dock osäkerheter i vilken utsträckning). Innan exploatering kan ske krävs därför troligtvis sanering. En sanering av områdena bedöms positivt ur miljösynpunkt. Utöver dessa finns förorenad mark inom befintliga, pågående verksamheters område (SCA och Hamnen). Planen föreslår ingen förändras markanvändning gällande dessa. **Bedömd miljöpåverkan** Stor positiv miljöpåverkan	Sandviksudden hade troligen inte blivit föremål för ändrad markanvändning och därmed ingen påverkan jämfört med nuläget. Märkpojken kan möjliggöras och därmed även saneras inom nollalternativet. **Bedömd miljöpåverkan** Liten positiv miljöpåverkan

6.4 Planens överensstämmelse med miljömål

Miljömål	Måluppfyllelse	Analys
Biologisk mångfald	Förhindrar inte måluppfyllelse	Planen innebär att områden av särskild vikt för biologisk mångfald bekräftas och undanhålls bebyggelse.
God bebyggd miljö	Bidrar till måluppfyllelse	Genom planförslaget utvecklas Holmsund och Obbola med en god bebyggelsestruktur på ett miljöanpassat sätt. Den historiska kulturmiljön bildar en bas som utvecklingen tar avstamp i, vilket gör att tillkommande bebyggelse kan ske i samklang med den befintliga. Planen ger även stöd för hållbart resande med korta avstånd och möjligheter till kollektivt resande, utvecklade centrumbildningar och varierade boendeformer.
Rikt odlingslandskap	Förhindrar inte måluppfyllelse	De stora områdena med jordbruksmark undanhålls bebyggelse och bekräftas i planen, för att möjliggöra ett framtida aktivt jordbruk.
Levande skogar	Förhindrar inte måluppfyllelse	Även om viss del av skogsmarken föreslås bebyggas i planförslaget, så har avvägningar gjorts och tidigare utpekade bebyggelseytor begränsats i storlek för att behålla tätortsnära skogsmarker och samla bebyggelse i effektiv markanvändning.
Myllrande våtmarker	Förhindrar inte måluppfyllelse	Våtmarksområden inom planområdet har bekräftats och undanhållits bebyggelse.
Hav i balans	Förhindrar inte måluppfyllelse	Planen innebär att förutsättningar skapas för att skapa en tydligare och förbättrad kontakt med kusten och havet.
Ingen övergödning	Förhindrar inte måluppfyllelse	Med riktlinjer kring dagvatten och VA-lösningar bedöms inte statusen i fjärden försämras.
Levande sjöar och vattendrag	Förhindrar inte måluppfyllelse	Umeälven mynnar ut i Bottenviken inom planområdet. Planen bedöms inte påverka Umeälvens delta på ett negativt sätt.
Grundvatten av god kvalitet	Ej relevant	
Säker strålmiljö	Ej relevant	
Skyddande ozonskikt	Ej relevant	
Bara naturlig försurning	Förhindrar inte måluppfyllelse	Trafik, jordbruk och industri är de lokala faktorer som har störst risk att bidra till försurning. Genom att Holmsund och Obbola byggs ut på ett geografiskt samlat sätt minskar behovet av biltrafik. Det finns ett antal befintliga industrier inom planområdet, deras påverkan regleras inom miljötillstånden.
Frisk luft	Ej relevant	
Begränsad klimatpåverkan	Bidrar till måluppfyllelse	Planen innebär att Holmsund och Obbola utvecklas på ett samlat sätt, med korta avstånd mellan målpunkter. Det innebär att förutsättningarna för hållbart resande ökar, vilket är positivt ur ett klimatperspektiv.

6.5 Miljökvalitetsnormer

Buller

Miljökvalitetsnormen för buller är en målsättningsnorm med innebörden att det ska eftersträvas att omgivningsbuller inte leder till skadliga effekter på människors hälsa. Gällande riktlinjer medför att riktvärden för buller för att säkra människors hälsa säkerställs i efterföljande planeringsskede. Planhandlingen säkerställer detta genom riktlinjer.

Utomhusluft

Miljökvalitetsnormerna för utomhusluft finns uttryckta både som gränsvärdesnormer för olika ämnen i luften som inte får överskridas och som målsättningsnormer för olika ämnen som ska eftersträvas. Planens inriktning mot en sammanhållen bebyggelsestruktur med korta avstånd gynnar gång, cykel och kollektivtrafik (buss samt framtida persontrafik på järnvägen) vilket ger ett minskat behov av biltrafik och därmed en mindre påverkan på luftkvaliteten från trafik. Med en utveckling av hamnen samt SCA kan dock mängden tung trafik öka jämfört med nuläget. Bedömningen är att miljökvalitetsnormerna inte överskrids.

Vatten

Miljökvalitetsnormer för vatten anger krav på vattnets kvalitet vid en viss tidpunkt. Vattenförekomster inom planområdet är Österfjärden, Fjärdgrundsområdet, Västerlångslädan samt Österlångslädan, vilka enligt miljökvalitetsnormen ska uppnå god ekologisk status 2027 respektive 2039 (Österfjärden) och god kemisk ytvattenstatus. Åtgärder genomförs genom kommunala preciseringar av åtgärdsprogram för vattenförvaltningen i Bottenviken, med syfte att uppnå miljökvalitetsnormerna. Planförslaget bedöms inte leda till att miljökvalitetsnormerna för vattenförekomsterna inom planområdet överskrids.

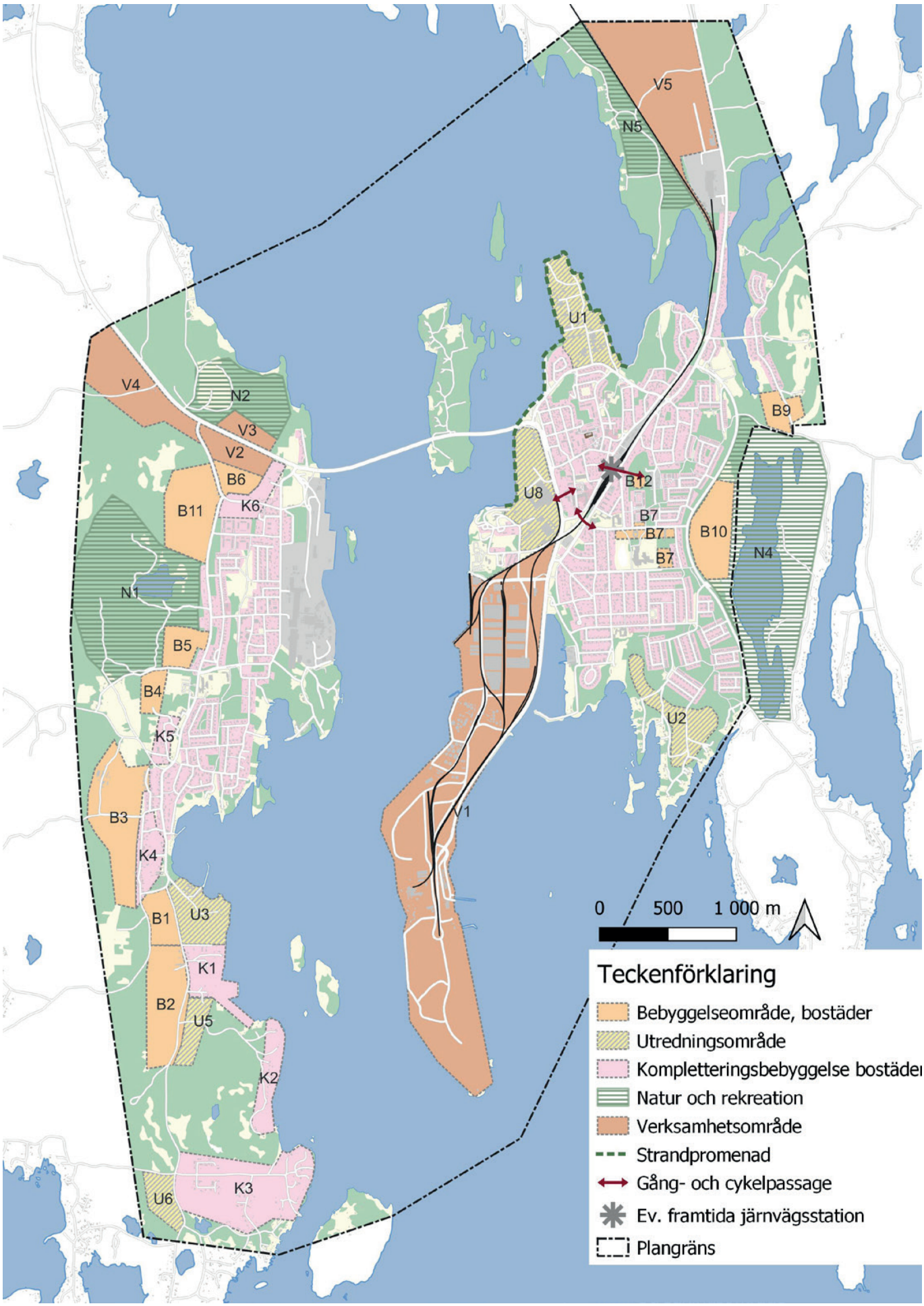
6.6 Konsekvenser för social hållbarhet

Genomförandet av planen bedöms innebära positiva konsekvenser för social hållbarhet. Genom samlade bebyggelsestrukturer med korta avstånd möjliggörs att ta sig fram med gång och cykel mellan målpunkter inom planområdet oavsett fysiska eller ekonomiska förutsättningar vilket bland annat gynnar barn och unga. Stärkta kopplingar och stråk mellan olika målpunkter minskar barriäreffekter kring de större infrastrukturområdena, vilket knyter samman olika delar av samhällena. Planförslaget skapar förutsättningar för centrumutveckling, större flöden av människor och fler mötesplatser inom området, vilket är positivt ur ett socialt perspektiv. Att tillgängliggöra områden kring kusten möjliggör att återskapa samhällenas kontakt med vattnet, vilket tillsammans med andra rekreationsområden skapar förutsättningar för naturnära mötesplatser. Planen möjliggör även för ett tillskott av underrepresenterade boendeformer, vilket skapar en större variation och blandning för att tillgodose behov i livets olika skeden samt minskad risk för segregation.

6.7 Sammanfattande redogörelse

Planförslaget innehåller mark för nya bostadsområden, verksamhetsområden och utveckling av natur- och rekreationsområden. För bostadsbebyggelse innebär planen en utveckling av Holmsund och Obbola med en sammanhängande struktur med korta avstånd, med en blandning av olika sorters boenden. Det finns även förutsättningar för utvecklade centrum och mötesplatser. Planen säkerställer även en utveckling av befintlig verksamhet inom exempelvis hamnen, vilket säkrar viktiga funktioner för kommunen, men troligen innebär ökade mängder tung trafik på väg och järnväg. Planen hanterar detta genom att föreslå stråk och kopplingar för att minska barriärerna kring de stora vägarna och järnvägen. Till största del värnas områden med höga naturvärden och jordbruksmark, även om några föreslagna bostadsområden innehåller områden med höga naturvärden och jordbruksmark. För att minska de negativa konsekvenserna av detta föreslås riktlinjer inför det fortsatta planarbetet. Sammanfattningsvis väntas planförslaget övervägande bidra till positiva miljökonsekvenser och ligga i linje med miljömålen.

Plankarta Fördjupad översiktsplan för Holmsund och Obbola, samråd 2026

Stadsledningskontoret

Strategisk utveckling

Besök: Stadshuset, Skolgatan 31A
Postadress: 901 80 Umeå
090–16 10 00
umea.kommun@umea.se
www.umea.se

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-08-11

Byggnadsnämnden

Diarienr: BN-2026/00011

Information från planeringsutskottets sammanträden

Förslag till beslut
Byggnadsnämnden godkänner informationen.

Ärendebeskrivning
Byggnadsnämnden får information från planeringsutskottets sammanträde den 25 augusti 2026 bland annat gällande:

Beredningsansvarig/Föredragande
Johanna Söderlund, planchef

Hannele Häkkinen
nämndsekreterare

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-08-11

Byggnadsnämnden

Diarienr: BN-2026/00137

Detaljplaneavdelningen informerar augusti 2026

Förslag till beslut
Byggnadsnämnden har tagit del av informationen.

Ärendebeskrivning
Byggnadsnämnden får information om:

- BN-2026/00232 Info om remissvar lämnat på delegation: Trafikverkets rapport - Regeringsuppdrag Utredning om förenklingar vid åtgärder på det nationella och regionala vägnätet

Beslutsunderlag
Remiss: Trafikverkets rapport - Regeringsuppdrag Utredning om förenklingar vid åtgärder på det nationella och regionala vägnätet.

Beredningsansvarig/föredragande
Johanna Söderholm, planchef

Regeringskansliet

Remiss

2026-05-07
LI2025/01476

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
Enheten för transportinfrastruktur och planering

Remittering av Trafikverkets rapport: Regeringsuppdrag Utredning om förenklingar vid åtgärder på det nationella och regionala vägnätet

Remissinstanser

1. Avesta kommun
2. Boverket
3. Enköpings kommun
4. Eskilstuna kommun
5. Falu kommun
6. Gävle kommun (Inkl. den kommunala lantmäterimyndigheten)
7. Göteborgs kommun (Inkl. den kommunala lantmäterimyndigheten)
8. Halmstad kommun
9. Haparanda kommun
10. Helsingborgs kommun
11. Hudiksvalls kommun
12. Järfälla kommun
13. Jönköpings kommun
14. Karlstad kommun
15. Kiruna kommun
16. Kristianstad kommun
17. Landskrona kommun (Inkl. den kommunala lantmäterimyndigheten)
18. Lantmäteriet

Telefonväxel: 08-405 10 00
Webb: www.regeringen.se

Postadress: 103 33 Stockholm
Besöksadress: Herkulesgatan 17
E-post: li.registrator@regeringskansliet.se

19. Lidköpings kommun
20. Linköpings kommun (Inkl. den kommunala lantmäterimyndigheten)
21. Luleå kommun
22. Länsstyrelsen i Blekinge län
23. Länsstyrelsen i Dalarnas län
24. Länsstyrelsen i Gotlands län
25. Länsstyrelsen i Gävleborgs län
26. Länsstyrelsen i Hallands län
27. Länsstyrelsen i Jämtlands län
28. Länsstyrelsen i Jönköpings län
29. Länsstyrelsen i Kalmar län
30. Länsstyrelsen i Kronobergs län
31. Länsstyrelsen i Norrbottens län
32. Länsstyrelsen i Skåne län
33. Länsstyrelsen i Stockholms län
34. Länsstyrelsen i Södermanlands län
35. Länsstyrelsen i Uppsala län
36. Länsstyrelsen i Värmlands län
37. Länsstyrelsen i Västerbottens län
38. Länsstyrelsen i Västernorrlands län
39. Länsstyrelsen i Västmanlands län
40. Länsstyrelsen i Västra Götalands län
41. Länsstyrelsen i Örebro län
42. Länsstyrelsen i Östergötlands län
43. Malmö kommun
44. Mariestads kommun
45. Nacka kommun
46. Nacka tingsrätt (Mark- och miljödomstolen)
47. Norrköpings kommun
48. Pajala kommun

49. Skellefteå kommun
50. Sollefteå kommun
51. Stockholms kommun
52. Sundsvalls kommun
53. Svea hovrätt (Mark- och miljööverdomstolen)
54. Sveriges Kommuner och Regioner
55. Transportstyrelsen
56. Trollhättans kommun
57. Upplands-Bro kommun
58. Uppsala kommun
59. Umeå kommun (Inkl. den kommunala lantmäterimyndigheten)
60. Vänersborgs tingsrätt (Mark- och miljödomstolen)
61. Västerås kommun
62. Växjö kommun
63. Växjö tingsrätt (Mark- och miljödomstolen)
64. Örebro kommun

Remissvaren ska ha kommit in till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet **senast den 7 september 2026**. Svaren bör lämnas per e-post till li.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till li.transport.remissvar@regeringskansliet.se. Ange diarienummer LI2025/01476 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Christer Pettersson
Departementsråd

TRAFIKVERKET

RAPPORT

Regeringsuppdrag

Utredning om förenklingar vid åtgärder på det nationella och regionala vägnätet

Trafikverket
Postadress: Röda vägen 1, 781 89 Borlänge
E-post: trafikverket@trafikverket.se
Telefon: 0771-921 921, Texttelefon: 010-123 50 00

Konfidentialitetsnivå: 1 Ej känslig

Dokumenttitel: Utredning om förenklingar vid åtgärder på det nationella och regionala vägnätet

Författare: Tobias Silfverhielm, Ulrika Menau, Viktor Fridh, Ida Dessin, Eva-Lena Almér, Ulf Edling, Jutta Pauna-Gren, Lisa Hallengren, Anders Silén, Joel Norr, Johan Irvenå

Dokumentdatum: 2025-08-12

Ärendenummer: TRV 2025/34162

Kontaktperson: Tobias Silfverhielm

Publikationsnummer: 2025:128

ISBN 978-91-8045-493-3

Foto: Trafikverket

Innehåll

Författningsförkortningar 5

Sammanfattning 6

1 Författningsförslag 8

2 Bakgrund 9

2.1 Regeringens uppdrag till Trafikverket 9

2.2 Skälen till uppdraget 9

2.3 Uppdragets genomförande 10

3 Gällande regelverk och arbetssätt för åtgärd på statlig väg 12

3.1 Väghållning 12

3.1.1 Väghållaransvar 12

3.1.2 Rätt avgränsat vägnät 12

3.1.3 Allmän kommunal väg eller kommunal gata 13

3.1.4 Grundläggare principer för ändrat väghållaransvar 14

3.2 Planering av åtgärder på statlig väg 14

3.2.1 Vägplan 14

3.2.2 Små och okomplicerade åtgärder 15

3.3 Allmän väg inom detaljplanelagt område 17

3.4 Trafikverkets yttranden kring kommunala planer 19

3.4.1 Tidiga skeden 19

3.4.2 Statens intressen, riksintressestöd till länsstyrelsen 19

3.4.3 Yttranden vid detaljplan 20

3.5 Finansiering av åtgärder 21

3.5.1 Avsiktsförklaring och medfinansieringsavtal 22

3.6 Bevakningsärenden 22

3.7 Samordnat förfarande 22

4 Problembeskrivning 24

4.1 Dubbelprövning 24

4.1.1 Väglagen kontra plan- och bygglagen 24

4.1.2 Miljöprövning 26

4.2 Långa ledtider i Trafikverkets processer 26
4.3 Oförutsägbarhet 27
4.4 Hur vanliga är problemen? 28
4.5 Vad får problemen för konsekvenser (nollalternativ)? 28

5 Diskussion och slutsatser 29

6 Trafikverkets förslag till förändring 30
6.1 Förslag till författningsförändringar 30
6.2 Författningskommentar 30
6.3 Praktisk tillämpning av förslaget 32
6.3.1 Åtgärden initieras av kommunen 32
6.3.2 Åtgärden initieras av Trafikverket (befintlig detaljplan) 34

7 Alternativa förslag som övervägts i utredningen 35
7.1 Genomförande med stöd av PBL 35
7.2 Kommunen planerar, projekterar och genomför 35

8 Följdändringar i andra regelverk 36
8.1 Plan- och bygglagen 36

9 Konsekvensbeskrivning 37
9.1 Konsekvenser för kommuner 37
9.2 Konsekvenser för staten 39
9.2.1 Det statliga vägnätet 39
9.2.2 Trafikverket 39
9.3 Konsekvens för tredje man 40
9.4 Konsekvens för markägare 41
9.5 Konsekvens för övriga aktörer 42
9.6 Diskrepans mellan väg och järnväg 42
9.7 Tolkning: “byggande av väg” 43
9.8 Samhällsekonomiska konsekvenser 43
9.9 Utvärdering 44
9.10 Tidpunkt för ikraftträdande och behov av speciella informationsinsatser 44

10 Trafikverkets bedömning 45

Författningsförkortningar

Förklaringar till förkortningar av författningar som används i rapporten:

Anläggningslagen	Anläggningslagen (1973:1149)
Boverkets föreskrifter om detaljplan	Boverkets föreskrifter (2020:5) om detaljplan
LBJ	Lag (1995:1649) om byggande av järnväg
MB	Miljöbalken (1998:808)
PBL	Plan- och bygglagen (2010:900)
Väglagen	Väglagen (1971:954)
Vägförordningen	Vägförordningen (2012:707)

Sammanfattning

Trafikverket har fått i uppdrag av regeringen att, i dialog med Boverket, utreda möjligheten och lämpligheten att införa ett undantag i väglagen (1971:948) som innebär att en vägplan inte behöver upprättas för åtgärder på det nationella och regionala vägnätet om kommunen har detaljplanelagt åtgärden. Undantaget ska gälla under förutsättning att åtgärden dels är av mindre omfattning, dels utförs inom sammanhängande bebyggelse samt enbart har lokal påverkan på trafiksystemet.

Utredningen visar att det finns ett behov av att förändra samspelet mellan väglagen och plan- och bygglagen (PBL), särskilt i situationer där kommuner planerar åtgärder som berör det statliga vägnätet. Det som i många fall benämns dubbelprövning handlar egentligen om dubbla processer, dvs planläggningsprocesser där frågor som regleras i olika lagstiftningar hanteras och prövas av respektive myndighet. Kommunerna upplever att de dubbla processerna i vissa fall leder till att de får göra omtag i sin planläggningsprocess, att detaljplanerna kan försenas och förutsebarheten i detaljplaneprocessen försämras. Trafikverket föreslår därför en lagändring, ett tillägg i 10 § väglagen, som medger ett undantag där vissa mindre omfattande åtgärder inte ska anses vara byggande och att vägplan därför inte behöver tas fram, om de omfattas av en kommunal detaljplan. I denna utredning anges vilka lagkrav och övriga kriterier som behöver uppfyllas för de åtgärder som kan bli aktuella. Utredningen föreslår en lagändring och kriterier som säkerställer att åtgärderna som blir tillämpliga innebär en välavvägd lösning och som behåller grundläggande rättssäkerhet samtidigt som det öppnar upp för en mer effektiv planläggning. Genom att skapa tydliga kriterier och lagkrav för vilka åtgärder som inte kräver vägplan och knyta dessa till kommunens ansvar för markåtkomst och miljöbedömning, ges kommunerna större möjligheter att planlägga mindre omfattande åtgärder på statlig väg.

Förslaget kan få betydelse i exploateringsprojekt där kommunen är huvudman och äger marken, eftersom det då är möjligt att förkorta ledtiderna och spara resurser och offentliga medel på att inte behöva arbeta med två parallella planprocesser. En förutsättning för att undantaget ska kunna användas är att Trafikverket ställer sig bakom åtgärden, vilket kräver ett fungerande samarbete i ett tidigt skede av planeringsprocessen. Här blir tillit och tydlig samverkan avgörande – utan en gemensam förståelse för roller, ansvar och tidpunkter i processen riskerar förslaget att inte få genomslag.

Vidare visar utredningen att de rättsliga riskerna är hanterbara. Detta under förutsättning att Trafikverket får tolkningsföreträde genom ett beslut som är en förutsättning för att vägåtgärden beskriven i detaljplanen kan genomföras som ett undantag enligt väglagens §10, alltså en vägåtgärd av mindre omfattning.

Slutligen konstateras att det inte räcker med en lagändring – införandet av undantagsbestämmelsen bör följas upp med riktlinjer, stödmaterial och utbildningsinsatser till både kommuner och Trafikverkets egna organisation. För att säkerställa att förändringen leder till de effekter som eftersträvas bör också en utvärdering genomföras efter några år, med särskilt fokus på ledtidsförkortning, rättssäkerhet och hur väl samverkan har fungerat i praktiken.

Trafikverkets samlade bedömning är att förslaget är *möjligt* och *lämpligt* att genomföra; möjligt genom det tillägg till 10 § väglagen som föreslås och lämpligt eftersom det sparar offentliga medel genom att minska på antalet planeringsprocesser som genomförs i samhällsbyggnadsprocessen. Därmed får samhället kortare planeringstider för mindre omfattande åtgärder på det statliga vägnätet som idag måste planeras med både vägplan och detaljplan.

1 Författningsförslag

Trafikverket föreslår följande förändring i väglagens §10 genom tillägget nedan redovisat.

Nuvarande lydelse	*Ny lydelse*

10 §

Med byggande av väg avses att anlägga en ny väg och att bygga om en väg.

Ny väg får anläggas, om vägen behövs för allmän samfärdsel eller annars kan antas få synnerlig betydelse för det allmänna.

En väg får byggas om, när det är motiverat från allmän synpunkt.

En åtgärd på en befintlig väg ska inte anses vara byggande av väg om

1. åtgärden medför endast marginell ytterligare påverkan på omgivningen, och

2. berörda fastighetsägare eller innehavare av särskild rätt skriftligen medgett att mark eller annat utrymme får tas i anspråk.

En åtgärd på befintlig väg ska heller inte anses vara byggande av väg om den är av mindre omfattning, omfattas av detaljplan och kommunen tillhandahåller marken enligt 7 §.

2 Bakgrund

2.1 Regeringens uppdrag till Trafikverket

Den 13 mars 2025 fick Trafikverket i uppdrag att, i dialog med Boverket, utreda möjligheten och lämpligheten att införa ett undantag i väglagen (1971:948) som innebär att en vägplan inte behöver upprättas för åtgärder på det nationella och regionala vägnätet om kommunen har detaljplanelagt åtgärden och under förutsättning att åtgärden dels är av mindre omfattning, dels utförs inom sammanhängande bebyggelse samt enbart har lokal påverkan på trafiksystemet.

Trafikverket ska lämna förslag på de villkor som bör vara uppfyllda för att ett undantag ska vara möjligt. Vid genomförandet av uppdraget ska Trafikverket beakta hur ett eventuellt förslag kan komma att påverka vägrättsinstitutet och väghållaransvaret inklusive framtida drift och säkerhet.

I redovisningen av uppdraget ska Trafikverket redogöra för hur det förslag som lämnas kan komma att påverka rättssäkerheten för tredje man och möjligheten till överprövning. Trafikverket ska vidare lämna en redogörelse för hur vanligt det är att problem uppstår med större förseningar vid åtgärder på det nationella vägnätet där någon form av undantag i väglagen skulle kunna ha tillämpats om möjlighet funnits.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 augusti 2025 till Regeringskansliet (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet).

I redovisningen ska Trafikverket redogöra för hur uppdraget har genomförts, eventuella förslag till författningsändringar samt beskriva konsekvenserna av de förslag som lämnas.

Redovisningen ska även innehålla en analys av påverkan på kommunsektorn inklusive kostnadsberäkningar och konsekvensanalys i enlighet med 6—8 § förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

2.2 Skälen till uppdraget

Bakgrunden till regeringens beslut för uppdraget till Trafikverket är det förslag som lämnades inom ramen för promemorian Nationell fysisk planering (Ds 2023:28)[1]. I promemorian lämnar utredaren ett förslag som innebär att en vägplan inte ska behöva upprättas för åtgärder som har stöd i detaljplan och är av mindre omfattning inom sammanhängande bebyggelse på det nationella och regionala vägnätet som enbart har lokal påverkan på trafiksystemet. Syftet med förslaget är enligt utredaren att korta planeringstiderna i samhällsbyggnadsprocessen och att

1 Nationell fysisk planering, Ds 2023:28. Nationell fysisk planering - Regeringen.se

minska dubbelprövning med risk för omtag. Enligt utredaren behöver undantaget villkoras med att Trafikverket ställer sig bakom åtgärden och har tolkningsföreträde när undantaget kan tillämpas. Som utredaren ser det förutsätter det dock en god samverkan mellan den berörda kommunen och Trafikverket. Att åtgärden är godtagbar för Trafikverket behöver enligt utredaren säkras för att undantaget ska kunna användas. Utredaren menar att detta kan göras via civilrättsligt avtal, men lagstiftningen bör stipulera att undantaget enbart får användas när överenskommelse finns och åtgärden har prövats med stöd av detaljplan. Utredaren skriver i promemorian att väglagen i nuläget kräver att alla åtgärder på det nationella vägnätet ska prövas genom en vägplan och att detta skapar frustration framför allt hos kommuner som redan i detaljplaneskedet har löst ut trafikala frågor, oftast i samråd med Trafikverket. Innan en allmän väg får börja byggas måste ett antal förutsättningar vara uppfyllda. Exempelvis måste en vägplan ha vunnit laga kraft, erforderliga miljötillstånd vara klara och om vägen byggs inom detaljplanelagt område får projektet inte vara i strid med detaljplanen. Dessa tre prövningar sker oberoende av varandra och avser i huvudsak olika frågor.

- Vägplanen, som regleras i väglagen (1971:948), leder fram till uppkomsten av vägrätt. Vägrätt, som är en förfoganderätt och inte en äganderätt, ger väghållaren rätt att ta mark i anspråk samt framtida rådighet över vägområdet för drift och underhåll.

- En prövning enligt miljöbalken (1998:808) sker då detta är behövligt, till exempel frågor om tillstånd för vattenverksamhet eller dispensfrågor, som till exempel dispens från artskyddsförordningen (2007:845). Dessa frågor prövas av mark- och miljödomstol eller länsstyrelse som kan besluta eventuella villkor för hur den aktuella vägen ska byggas för att uppfylla lagstiftningens krav.

- Plan- och bygglagen (2010:900) är ett instrument främst för en kommun att inom kommunen planera och reglera mark- och vattenområdens användning, bebyggelse och byggnadsverk.

I samtliga de angivna regelverken finns krav på samråd med berörda. Var och en av dessa prövningar är självständig, dvs prövar sin fråga sett till syftet med regelverket, det innebär att en dubbelprövning inte sker.

2.3 Uppdragets genomförande

Detta regeringsuppdrag (fortsatt kallat uppdraget) har genomförts på följande sätt.

Trafikverket utsåg Tobias Silfverhielm och Ulrika Menau till handläggare för uppdraget samt en styrgrupp med representation från Trafikverkets verksamhetsområden Planering samt Juridik och planprövning. Handläggarna har bistått i sitt arbete av en arbetsgrupp från olika delar av Trafikverket.

Arbetet inleddes med att arbetsgruppen genomförde ett antal workshops för att hantera olika aspekter av uppdraget som beskrivs i avsnitt 2.1. Diskussionerna som dokumenterades i arbetsmaterial från dessa samtal ligger till grund för det förslag till författningsändring som här fram framställs. Trafikverket genomförde vidare två dialogtillfällen med Boverket för att inhämta Boverkets syn på lämpligheten och möjligheten att genomföra en författningsändring i väglagen i enlighet med uppdragets syfte. Trafikverket genomförde också dialog med Sveriges kommuner och regioner (SKR) för att inhämta synpunkter om konsekvenser och påverkan på kommunsektorn. SKR bjöd in Trafikverket till ett möte med kommunala plan- och exploateringschefer för att höra direkt från kommunerna hur de såg på den problembeskrivning som presenterades i uppdraget. Utöver dessa parter fick även länsstyrelsernas expertgrupp för infrastruktur möjlighet att lämna synpunkter.

Synpunktslämnarna fick en begränsad period i juni för att lämna synpunkter på denna uppdragsrapport. Trafikverket har beaktat de synpunkter som lämnats men lämnar ingen separat redogörelse för hur dessa synpunkter beaktats. Trafikverket vill uppmärksam regeringen på att Boverket, inom den tidsram som funnits, inte har haft möjlighet att lämna så genomgående synpunkter att det varit möjligt att fullt ut analysera möjliga följdförändringar i angränsande lagstiftning exempelvis plan- och bygglagen (2010:900). Trafikverket har inarbetat de synpunkter som bedömts vara relevanta för den i denna uppdragsrapport redovisade författningsändringen av väglagen (1971:948) som föreslås.

3 Gällande regelverk och arbetssätt för åtgärd på statlig väg

3.1 Väghållning

I väglagen (1971:948) samt vägförordningen (2012:707) fastslås vad som gäller avseende väghållning. Väghållning omfattar byggande av väg och drift av väg. Vid väghållning ska tillbörlig hänsyn tas till enskilda intressen och till allmänna intressen, såsom trafiksäkerhet, miljöskydd, naturvård och kulturmiljö. En estetisk utformning ska eftersträvas.

3.1.1 Väghållaransvar

Väghållning innebär byggande och drift av väg. Beroende på vilken typ av väg det är finns det olika väghållare som ansvarar för vägen och flera lagstiftningar som reglerar byggande och drift.

Det svenska vägnätet är indelat i allmänna vägar, kommunala gator[2] och enskilda vägar. Laggrunden för väghållning regleras i huvudsak i följande tre lagar:

- Väghållning av allmänna vägar, enligt Väglagen (1971:948)
- Väghållning av gator, enligt Plan- och bygglagen (2010:900)
- Väghållning av enskilda vägar, enligt Anläggningslagen (1973:1149).

Staten genom Trafikverket är normalt väghållare för allmänna vägar. Trafikverkets regionkontor är utsedda av regeringen att vara väghållningsmyndigheter och ansvara för allmänna statliga vägar.

Om det främjar en god och rationell väghållning kan regeringen, enligt 5 § väglagen, besluta att en kommun ska vara väghållare för allmänna vägar inom ett visst område, s.k. kommunalt väghållningsområde. Inom ett kommunalt väghållningsområde kan en kommun vara väghållare för en allmän väg.

En övergripande allmän väg ska ha staten som väghållare även om vägen är inom det kommunala väghållningsområdet. Vilken allmän väg som ingår i statligt respektive kommunalt väghållaransvar regleras i ett särskilt beslut av regeringen eller Trafikverkets centrala funktion för Juridik och planprövning.

3.1.2 Rätt avgränsat vägnät

Det huvudsakliga syftet med allmänna statliga vägar är att förbinda olika målpunkter eller orter med varandra. Förbindelsebehovet är det övergripande

2 Det finns också kommunala vägar, men för enkelhetens skull benämns dessa som gator i denna rapport.

kriteriet och sådana vägar (förbindelseleder) ska därför normalt vara allmänna, om inte vägnätet är tillräckligt tätt ändå. Trafiken längs en förbindelseled får inte heller vara alltför ringa.

Trafikverket har i samråd med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och Riksförbundet för Enskilda vägar kommit fram till följande principer för väghållaransvarets fördelning.

- Staten bör ha ansvar för allmänna vägar på landsbygd och för ett övergripande vägnät i tätort.
- Kommunerna bör ha huvudansvaret för väghållningen i tätort med undantag för det övergripande statliga vägnätet.
- Enskilda väghållare bör ha ansvar för vägar på landsbygd med främst nytta för fastighetsägare i deras närhet.

En övergripande väg är en väg med övergripande funktion som behövs som förbindelseled och inte främst för lokal trafik inom tätorten. Det övergripande vägnätet består av europavägar, riksvägar och länsvägar med vägnummer under 500.

På landsbygden är väghållaransvaret vanligen uppdelat mellan allmän väg, med staten som väghållare, och enskilda vägar med främst lokal nytta för närområdet. På landsbygd har allmänna vägar ofta ett vägnummer över 500.

Staten svarar för vägar med två benämningar; allmänna på landsbygd och övergripande vägnät. Vägens funktion i vägsystemet avgör om vägen ingår i det övergripande vägnätet och bedöms i en vägnätsutredning i samband med att förändring av väghållaransvar prövas.

3.1.3 Allmän kommunal väg eller kommunal gata

En kommun kan, med stöd av 5 § väglagen, vara väghållare för allmän väg inom ett kommunalt väghållningsområde eller huvudman för en gata enligt plan- och bygglagen där vägen i detaljplanen är planlagd med kommunalt huvudmannaskap för allmän platsmark.

Enligt 1 § väglagen upphör en väg att vara allmän, om kommunen är väghållare och vägen upplåts eller ska vara upplåten som gata enligt PBL. Vid en sådan situation blir således den allmänna kommunala vägen enbart en kommunal gata.

Vid upprättande av detaljplan med kommunalt huvudmannaskap finns en skyldighet/rättighet att lösa in allmän platsmark. En gata med kommunalt huvudmannaskap, är efter detaljplanens genomförande belägen på en kommunal fastighet.

3.1.4 Grundläggare principer för ändrat väghållaransvar

Förändrat väghållaransvar för en allmän statlig väg kan vara aktuellt när vägens funktion eller betydelse har förändrats. Det kan exempelvis handla om en väg som passerar genom en tätort och vars funktion för genomfartstrafik har ersatts av en ny förbindelse. I ett sådant läge kan det vara aktuellt att utreda och pröva om vägen genom tätorten istället är mer lämplig som kommunal gata (enligt PBL).

Även om ingen ny väg har tillkommit kan samhällsutveckling och urbanisering ha medverkat till att en allmän väg med tiden har fått en förändrad funktion eller betydelse. När en sådan väg är belägen i tätortsmiljö bör det utredas om kommunen är en mer lämplig väghållare för vägen än staten. Med kommunen som väghållare istället för staten kan tätortsvägen lättare anpassas för omgivningens behov och krav. Detta gäller inte de allmänna vägar som klassas som övergripande allmänna vägar och som bör ingå i det statliga väghållaransvaret.

3.2 Planering av åtgärder på statlig väg

Trafikverket tillämpar väglagen vid genomförande av åtgärder på allmän statlig väg. Begreppet ”byggande av väg” är centralt i väglagen, och innebär att bygga ny väg eller att bygga om väg (10 § första stycket väglagen). Huvudregeln enligt 14 a § väglagen är att den som avser att bygga en allmän väg ska upprätta en vägplan.

Tillfälliga åtgärder på väg samt driftåtgärder räknas inte som byggande av väg. Begreppet byggande av väg förekommer även på fler ställen i väglagen, till exempel i 34 § vilken anger att den som ska bygga väg har rätt till tillträde till mark för förundersökningar m.m. Det innebär att ett sådant tillträde inte erhålls genom nämnda regel vid exempelvis driftåtgärder, eftersom de inte utgör byggande av väg.

I samband med ändringar i väglagen år 2013 så infördes ett antal möjligheter till förenklade förfaranden i samband med byggande av väg. En sådan förenkling innebar att små och okomplicerade projekt inte ska kräva formell planering (prop. 2011/12:118 s. 117), se avsnitt 3.2.2.

3.2.1 Vägplan

En vägplan är ett juridiskt bindande dokument som krävs för att bygga eller förändra en allmän väg i Sverige, enligt väglagen. Den fungerar som ett tillstånd och visar exakt var vägen ska gå, hur den ska byggas och vilken mark eller utrymme som behöver tas i anspråk för vägen för att bygga den.

Ett syfte med vägplanen är att ordna markåtkomsten, både det permanenta och tillfälliga behovet. Därtill prövas vilka skyddsåtgärder som behövs för att minimera påverkan på omgivningen och identifiera vilka övriga tillstånd som behövs för att genomföra projektet.

Planläggning av vägbyggande följer en process där både infrastrukturbyggaren och företrädare för samhället i övrigt medverkar. Planläggningsprocessen regleras i väglagen (1971:948), med tillhörande förordningar, och syftar till att förfarandet vid byggande av transportinfrastruktur ska få god anknytning till övrig samhällsplanering och till miljölagstiftningen.

Väglagen (1971:948) innehåller de regler om allmänna vägar som har ansetts kräva lagform. Regeringen har utfärdat föreskrifter om allmänna vägar som har tagits in i vägförordningen (tidigare vägkungörelsen [1971:954]). Härutöver har regeringen utfärdat förordningen (2009:236) om en nationell plan för transportinfrastruktur och förordningen (1997:263) om länsplaner för regional transportinfrastruktur. Föreskrifter om allmänna vägar kan vidare utfärdas av Trafikverket.

Planläggningsprocessen syftar till att utreda och definiera var vägen ska lokaliseras och hur den ska utformas. Processen innebär att planläggningen av vägar förankras bland annat i kommunernas planering och att de som berörs i olika processteg får goda möjligheter till insyn och ges möjlighet att framföra synpunkter. Under processen analyseras och beskrivs väganläggningens lokalisering, utformning och miljöpåverkan. Slutligen läggs lokaliseringen och detaljutformningen fast. I lagarna slås fast att vägplan ska upprättas för åtgärder som innebär byggande av väg i lagens mening. Där regleras också den process som leder fram till en fastställd vägplan och som således är en förutsättning för byggande.

En grundläggande utgångspunkt är att när en väg byggs ska den ges ett sådant läge och utformas så, att ändamålet med vägen uppnås med minsta intrång och olägenhet utan oskälig kostnad. Hänsyn ska tas till stads- och landskapsbilden och till natur- och kulturvärden.

3.2.2 Små och okomplicerade åtgärder

Syftet med att förenkla lagstiftningen kring små och okomplicerade åtgärder (SO-åtgärder) var bl.a. att använda planeringsresurserna mer effektivt och mer riktat mot de situationer där det är viktigt att en planläggning enligt väglagen genomförs. Istället för att i väglagen reglera det på så sätt att små och okomplicerade projekt inte kräver vägplan, infördes istället att dessa projekt inte ska anses utgöra byggande av väg (10 § fjärde stycket väglagen). Huvudsyftet var dock att undgå planläggning. Förenklingen kan även tillämpas på driftåtgärder som kräver mer mark, vilka annars även de skulle ha krävt vägplan (28 § väglagen).

10 § fjärde stycket väglagen är formulerat enligt följande:

En åtgärd på en befintlig väg ska inte anses vara byggande av väg om

1. åtgärden medför endast marginell ytterligare påverkan på omgivningen, och

2. berörda fastighetsägare eller innehavare av särskild rätt skriftligen medgett att mark eller annat utrymme får tas i anspråk.

I Trafikverkets arbetssätt (TDOK 2013:0291) för dessa åtgärder, vilka benämns SO-åtgärder, består prövningen för att kunna tillämpa undantaget av fyra steg:

1. Det gäller endast åtgärder på befintlig väg eller järnväg.

   Det gäller förändringar som behövs för vägens eller järnvägens bestånd, drift eller brukande.

   Reglerna kan inte tillämpas för åtgärder som innebär avvikelser från en fastställd väg- eller järnvägsplan i ett ännu inte färdigställt projekt. Sådana avvikelser hanteras genom lagreglerna om s.k. oväsentlig avvikelse eller ändring av plan.

2. Det ska vara fråga om små och okomplicerade åtgärder

   Som exempel på sådana åtgärder nämns i förarbetena att:

   - göra smärre justeringar i längs- eller höjdled av en väg,
   - anlägga en buss- eller rastficka eller en tryckbank,
   - anlägga eller förlänga plattformar eller
   - losstagning (skrotning) av berg för att utvidga tunnlar.

   Det är åtgärder av den omfattning som redovisas i exemplen ovan som lagen avser. Om omfattningen är större än så kan åtgärden i dagsläget inte undantas från formell planläggning även om kriterierna för undantag i övrigt är uppfyllda.

   Hur åtgärden uppfattas av omgivningen kan vara ett stöd för bedömning av åtgärdens omfattning. Åtgärden ska vara något som av de flesta, och med normalt språkbruk, uppfattas som liten. Åtgärden ska dessutom vara okomplicerad (i förarbetena används både begreppen enkel och okomplicerad), d.v.s. avvägningen mellan olika intressen ska vara enkel att göra.

3. Det ska vara fråga om åtgärder som endast medför marginell, eller ingen, ytterligare påverkan på omgivningen.

   En förutsättning är att åtgärden inte medför någon beaktansvärd olägenhet för omgivningen när åtgärden är genomförd. Det ska således vara uppenbart att andra intressen inte motverkas mer än marginellt. Detta bör kunna konstateras genom en enkel bedömning. Om så inte är fallet ska

bedömningar och intresseavvägningar göras inom ramen för en formell planläggningsprocess.

Det är den tillkommande påverkan som den aktuella åtgärden orsakar som ska bedömas. Omständigheter som har betydelse vid bedömningen är bland annat av omgivningens karaktär och känslighet, till exempel om det finns bebyggelse eller känslig miljö i närheten. När en åtgärd är genomförd kan anläggningen eller trafiken få negativ påverkan på eventuella natur- och kulturvärden i näraliggande mark- och vattenområden eller försämra möjligheterna att använda intilliggande mark för boende eller någon annan verksamhet. Finns behov av skyddsåtgärder för att minska eller hindra påverkan på miljön är normalt bedömningen att åtgärden medför mer än marginell ytterligare påverkan på omgivningen.

Även om åtgärder görs helt eller delvis utanför befintligt vägområde/järnvägsfastighet utesluter det inte att den ytterligare omgivningspåverkan blir marginell. Vid en större utvidgning av området är det dock troligast att påverkan blir mer än marginell oberoende av hur omgivningen ser ut.

4. Eventuell markåtkomst kan ske på frivillig grund.

   Om ny mark behöver tas i anspråk är en ytterligare förutsättning att berörda fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, till exempel servitutsrätt eller ledningsrätt, skriftligen medger att mark eller utrymme får tas i anspråk. För allmän väg innebär det att vägrätt uppkommer om samtliga undantagskriterier är uppfyllda.

Varken i förarbetena eller i väglagen, eller i Trafikverkets arbetssätt, nämns hur detaljplanebestämmelser skulle kunna påverka bedömningen vid tillämpning av undantaget. Dock har en detaljplan ibland kunnat motivera varför en åtgärd anses vara okomplicerad (intresseavvägningen är redan gjord och markanvändningen är bestämd) eller varför en åtgärd inte medför omgivningspåverkan (omgivningen har i och med detaljplanen att räkna med en förändring).

3.3 Allmän väg inom detaljplanelagt område

För att anlägga en ny allmän väg eller bygga om en befintlig väg krävs enbart prövning enligt väglagen. Behov av förändringar på redan befintliga vägar hänger ofta samman med andra förändringar i vägens närområde som kan vara initierade genom den kommunala planeringen. I PBL finns krav på reglering med detaljplan om en bebyggelse ska förändras och regleringen behöver ske i ett sammanhang. Då kan vägen inkluderas och förändringen prövas i ett sammanhang.

När allmän väg ska byggas inom detaljplanelagt område så får inte vägen byggas i strid mot detaljplanen eller planbestämmelserna. Om syftet med planen eller

bestämmelserna inte motverkas, får dock mindre avvikelser göras. I arbetet med att upprätta en vägplan identifieras vilka detaljplanelagda områden som berörs, ifall vägen stämmer överens med detaljplanen, om vägförslaget kan ses som en mindre avvikelse som inte motverkar detaljplanens syfte eller ifall detaljplanen behöver ändras eller upphävas.

Ifall en allmän väg med statlig väghållare ligger inom område med detaljplan så är det vanligast förekommande att detaljplanens användning är allmän plats för väg eller gata med kommunalt huvudmannaskap. Då är vägen både allmän väg enligt väglagen och planlagd som väg/gata enligt plan- och bygglagen (PBL). Då gäller fortfarande väglagens regler om vägområde och exempelvis tillstånd enligt 43—44 §§ väglagen.

I de fall en detaljplan har kommunalt huvudmannaskap, marken är avsedd till allmän plats och marken eller utrymmet har tagits i anspråk av kommunen för avsett ändamål (33 § väglagen) så upphör vägrätten, alternativt kan inte uppstå. Kommunen ska då istället tillhandahålla den mark eller utrymme som behövs för den allmänna vägen (7 § väglagen). Det innebär att ifall kommunen inte löser in marken, och fastighetsägaren heller inte begär att bli inlöst, så kommer upplåtelseformen för den allmänna vägen att vara vägrätt.

Ifall vägåtgärden sker med stöd av 10 § fjärde stycket väglagen (s.k. SO-åtgärd, se avsnitt 3.2.2) så fungerar reglerna om vägrätt och vägområde på samma sätt som om en vägplan hade tagits fram, dvs ett vägområde uppstår och ifall vägrätt uppstår eller inte beror bland annat på om kommunen löst in marken eller inte, alternativt ifall kommunen redan äger marken sedan tidigare.

För den omvända situationen – att en allmän väg detaljplaneläggs – så gäller något annorlunda förutsättningar:

- Ifall detaljplanen förutsätter andra åtgärder än för vägändamål inom vägområdet så krävs tillstånd enligt 43—44 §§ väglagen.
- Ifall detaljplanen förutsätter att vägområdet förändras så krävs beslut enligt väglagen, till exempel om indragning av väg eller SO-åtgärd/vägplan, beroende på om vägområdet minskas respektive utökas.
- Ifall detaljplanen anger allmän platsmark med kommunalt huvudmannaskap och den allmänna vägen planläggs som allmän plats så upphör eventuell vägrätt när kommunen löser in marken enligt 33 § väglagen.
- Ifall detaljplanen förutsätter vägåtgärder på den allmänna vägen så har kommunen att förvänta sig att staten genomför dem, enligt 6 kap. 19 § PBL samt 12 § väglagen. Detta kräver en samverkan mellan kommunen och väghållaren i samband med att detaljplanen upprättas. Eftersom

vägåtgärderna måste prövas enligt väglagen, är det viktigt att i tidigt skede utreda – under förutsättning att väghållaren kan godkänna åtgärden – ifall åtgärden kräver vägplan eller om undantaget enligt 10 § fjärde stycket väglagen (s.k. SO-åtgärd, se avsnitt 3.2.2) kan tillämpas.

Kan då situationen uppstå där den enskilde får dubbel ersättning, ifall kommunen löser in mark som är ett befintligt vägområde? Detta regleras i både väglagen och expropriationslagen. Har vägrätt sedan tidigare uppstått så ska väghållaren betala intrångsersättning till markägaren (55 § väglagen). I vissa situationer kan ersättningsförhandlingarna dra ut på tiden, men väghållaren ska ändå fullgöra ersättningsskyldigheten trots att vägrätten har upphört till följd av en detaljplan (57 § väglagen). När kommunen sedan löser in marken så ska inte någon ersättning utgå (4 kap. 1 § tredje stycket expropriationslagen). Då inlösen av allmän plats vanligtvis sker genom lantmäteriförrättning är det i dessa situationer av betydelse att upplysa lantmäterimyndigheten om att ersättning inte ska utgå.

3.4 Trafikverkets yttranden kring kommunala planer

Trafikverket har olika roller i samhällsbyggnadsprocessen. Dels deltar Trafikverket som sakägare och väghållare i dialog och samråd och dels är Trafikverket, som statlig myndighet, stöd till länsstyrelsen som samlat företräder statens intressen.

3.4.1 Tidiga skeden

Trafikverkets ambition är att aktivt och konstruktivt delta i den kommunala planeringens tidiga skeden, och därmed skapa förutsättningar för att lösa avgörande frågor för det fortsatta planarbetet. Trafikverket vill delta i dialogen så snart det väcks en fråga som påverkar samhällsstrukturen och därmed transportsystemet. Samarbete i tidiga skeden är alltid att föredra framför granskning av färdiga förslag. Om berörda aktörer känner till varandras roller och uppgifter kan man ömsesidigt efterfråga och initiera samarbete vid rätt tillfällen (Trafikverket, 2020).

3.4.2 Statens intressen, riksintressestöd till länsstyrelsen

Den kommunala planeringen, med stöd i PBL, utgår från översiktsplanen, som ska omfatta allt mark- och vattenområde inom kommunen. Kommunen ska i översiktsplanen redovisa grunddragen i fråga om den avsedda användningen av mark- och vattenområden för hela kommunen. Grunddragen ska framgå av en karta. Av planen ska det även framgå hur kommunen anser att den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras (SFS 2010:900 3 kap). Det innebär även lokalisering av ny infrastruktur. Översiktsplanen utgör vägledning för bland annat detaljplanering, bygglovsprövning utanför detaljplanelagt område och andra tillståndsprövningar.

När kommunen upprättar ett förslag till översiktsplan ska kommunen samråda med länsstyrelsen, regionen och de kommuner som berörs. Kommunen ska också ge kommunens medlemmar, andra myndigheter, sammanslutningar och enskilda i övrigt som har ett väsentligt intresse av förslaget tillfälle att delta i samrådet.

Trafikverket har ett väsentligt intresse av förslaget och lämnar synpunkter på översiktsplanen utifrån rollen som väghållare, men den huvudsakliga uppgiften i arbetet med översiktsplan är att bistå länsstyrelsen i sitt uppdrag att samlat företräda statens intressen i översiktsplaneprocessen, vanligen utifrån riksintresseanspråk.

3.4.3 Yttranden vid detaljplan

Vid detaljplanläggning anges hur förslaget till detaljplan stämmer med översiktsplanen. Om den är förenlig så kan lämplig lokalisering anses vara klar i och med översiktsplanen. Kommunen kan planlägga utan detta stöd men detaljplanen behöver då hantera avvägningen mellan allmänna och enskilda intressen, 2 kap PBL.

Trafikverket fattar beslut om markanspråk för riksintresse kommunikationer enligt 3 kap 8 § Miljöbalken. Vid yttrande över detaljplaner lämnar Trafikverket synpunkter på de riksintresseanspråk som berörs av förslaget till detaljplan. Länsstyrelsen inhämtar andra myndigheters motsvarande anspråk och synpunkter och svarar för samordningen av de statliga intressena.

Länsstyrelsen ska, enligt PBL, utöva tillsyn över och bevaka vissa statliga och mellankommunala intressen. Genom länsstyrelsens medverkan i planprocessen är det meningen att de frågor som länsstyrelsen särskilt ska bevaka genom tillsyn, ska uppmärksammas tidigt, så att det är möjligt för kommunen att beakta länsstyrelsens synpunkter. Dialogen mellan stat och kommun om dessa intressen sker både under samrådet och under granskningen. I granskningsskedet ska länsstyrelsen ge ett tydligt besked till kommunen om detaljplanen är godtagbar utifrån de intressen som kan leda till ett upphävande. Kommunen ska alltså, innan planen antas, få veta om det finns en risk att länsstyrelsen kommer att ingripa genom sin tillsyn mot planbeslutet.

De ingripandegrunder som räknas upp är:

- ett riksintresse enligt miljöbalken inte tillgodoses
- regleringen av sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt
- en miljökvalitetsnorm enligt miljöbalken inte följs
- strandskydd enligt miljöbalken upphävs i strid med gällande bestämmelser

- en bebyggelse blir olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Trafikverkets riksintresseanspråk kan vara en grund för den prövning länsstyrelsen gör. I de yttranden som lämnas finns en tydlig koppling till prövningsgrunderna eftersom dessa är en viktig del av processen.

Trafikverket granskar planen även utifrån sakägargrunder, d.v.s. i rollen som väghållare. Här betraktas planen utifrån påverkan på vägen, möjlighet till drift, underhåll, påverkan på vägkropp m.m. Trafikverksregionerna är väghållningsmyndighet.

Många Länsstyrelser vill att det är tydligt i vilken roll, stat eller sakägare, Trafikverket lämnar synpunkterna. Samma yttrande innehåller vanligen båda aspekterna. Det är angeläget att tänka efter före hur en överklagan skulle kunna se ut. Det händer att Trafikverket överklagar samtidigt som länsstyrelsen beslutar att överpröva. För dessa frågor kan överklagande tillämpas enl. PBL 13:10. Statliga myndigheter har dock enligt denna bestämmelse talerätt i egenskap av berörd sakägare. Staten kan alltså som sakägare bevaka sina intressen när det gäller beslut som direkt berör till exempel statlig mark (PBL 13 kap 10§).

3.5 Finansiering av åtgärder

När kommunerna planerar för förändrad markanvändning kan det föranleda behov av förändringar i det statliga vägnätet. Åtgärder i det statliga vägnätet finansieras normalt sett genom länsplan (regionala vägar) eller nationell plan (nationella vägar). Planerna uppdateras på uppdrag av regeringen, ungefär vart fjärde år. Trafikverket bistår med underlag och genomför planerna, men det är regeringen respektive länsplaneupprättarna som beslutar om vilka åtgärder som ska finnas med i planerna.

Om en kommun är villig att finansiera hela åtgärden behöver den inte finnas med i nationell plan eller länsplan. Den behöver dock fortfarande komma med i Trafikverkets verksamhetsplanering.

Åtgärder på den statliga vägen är en följd av en utvecklingsambition hos kommunen. Vägåtgärden kan därför sägas vara del i ett sammanhang och inte en brist i transportsystemet. Åtgärdsvalsstudier, metodiken för att lösa transportrelaterade behov, tillämpas inte eftersom bristen uppkommer först i samband med exploateringen/förändringen som kommunen driver. Kommunens detaljplan syftar till att pröva markens lämplighet för ett visst ändamål – där i ingår vägåtgärden.

3.5.1 Avsiktsförklaring och medfinansieringsavtal

En avsiktsförklaring mellan kommun och Trafikverket tas fram för åtgärder med planerad byggstart år 4 – 6. Avsiktsförklaringen syftar till att identifiera viljan till, preliminär inriktning och omfattning av medfinansiering samt anger villkoren, formerna och tidplanen för fortsatt samverkan rörande utpekade åtgärder. Avsiktsförklaringen tidsbegränsas till nästa planrevidering och är inte bindande.

Ett medfinansieringsavtal tas därefter fram för åtgärder med planerad byggstart år 1 - 3 och syftar till att bestämma omfattning av åtgärder, parternas ansvar samt finansieringen av åtgärden. Det är ett avtal som binder parterna, men utan klausuler om skadestånd. Avtalet ska ligga inom ramen för det bemyndigande som regeringen gett Trafikverket. (Förhandling och förvaltning av avtal om medfinansiering och samverkan med externa TDOK 2017:0422).

För att säkerställa finansiering av de åtgärder som blir tillämpbara som ett undantag genom §10 väglagen till följd av en kommunal detaljplan kommer Trafikverket att i sitt yttrande över förslaget till detaljplan ange att ett avtal måste tecknas före beslut om planens antagande.

Initiativ till detaljplaner kan komma från privata intressenter (exploatörer, byggherrar, fastighetsägare med flera). Sådana initiativ ger upphov till kommunala avtal med intressenten. Det kan vara ett plankostnadsavtal som definierar att planen tas fram men också ett exploateringsavtal som reglerar en detaljplans genomförande, PBL 6 kap 39 och 40§§.

3.6 Bevakningsärenden

Trafikverket har som huvudinriktning att alla åtgärder på det statliga vägnätet ska planeras och genomföras av Trafikverket. Produktkvaliteten i Trafikverkets anläggning måste vara rätt så att ett överlämnande till förvaltaren av anläggningen är möjligt och att drift och skötsel kan ske kostnadseffektivt och säkert.

I vissa fall kan åtgärder dock genomföras genom ett bevakningsuppdrag, d.v.s. ett uppdrag där Trafikverket genom en bevakningsledare säkerställer att Trafikverkets krav på statlig anläggning tillgodoses i samband med att åtgärd som berör eller kan påverka det statliga väg- eller järnvägsnätet initieras och genomförs av extern part. Det handlar framför allt om små och okomplicerade åtgärder på lågt trafikerade vägar.

3.7 Samordnat förfarande

Enligt dagens regelsystem så finns en möjlighet till ett förenklat förfarande vid upprättande av vägplaner, i de fall åtgärden har prövats eller ska prövas i en detaljplan. Det förenklade förfarandet innebär att

- samråd om vägens lokalisering och utformning i detalj inte behöver ske om vägplanen enbart gäller åtgärder som också har prövats eller ska prövas genom detaljplanen (15 b § väglagen),
- det inte behövs någon miljökonsekvensbeskrivning som är särskilt upprättad för vägplanen om vägplanen enbart gäller åtgärder som också har prövats eller ska prövas genom detaljplanen (16 c § väglagen),
- kungörandet av vägplanen får samordnas med det kungörande som ska ske i detaljplaneärendet, om förslaget enbart gäller åtgärder som också har prövats eller ska prövas genom detaljplanen (17 § väglagen).

Samordningen innebär dock fortfarande att en vägplan tas fram och fastställs, men tanken enligt förarbetena var att genom dessa förenklingar i vägplaneprocessen göra att det skulle gå fortare och bli mindre kostsamt att ta fram vägplaner i dessa situationer.

Det ska också nämnas att samordningsreglerna även infördes i PBL och ter sig liknande – dvs. vissa moment i detaljplaneprocessen kan undgås ifall åtgärden prövats eller ska prövas i en vägplan. Eftersom denna rapport syftar till att belysa möjliga förändringar i väglagen redogörs det inte ytterligare för samordningsreglerna i PBL

4 Problembeskrivning

I Ds 2023:28 Nationell fysisk planering redovisas två problem med dagens planläggning enligt väglagen och PBL, att det är en dubbelprövning och att det är för långa ledtider. Trafikverket har dock fått uppfattningen att kärnan i problemet är den oförutsägbarhet som kommunerna ställs inför när de ska upprätta detaljplaner som påverkar statlig väg. Nedan följer Trafikverkets redogörelse av dessa problem.

4.1 Dubbelprövning

Problembilden som presenteras i rapporten Ds 2023:28 Nationell fysisk planering är att ”…den dubbelprövning som åtgärder inom tätort på det nationella vägnätet *alltid* genererar genom att sådana kräver både detaljplan enligt PBL och vägplan enligt väglagen” och att det kommer olika besked från olika nationella/statliga instanser.

Som beskrivet ovan i avsnitt 3.1 krävs det inte *alltid* vägplan för åtgärder på det statliga vägnätet. Begreppet dubbelprövning är också missvisande. Dubbelprövning innebär att samma sak prövas två gånger. Så är inte fallet vid både vägplan och detaljplan för samma åtgärd. Detaljplanen syftar till att pröva lämplig markanvändning för ett område. I detaljplaner ingår fler användningar, exempelvis gator, natur, bostäder eller centrum. Vägplanen prövar enbart ett ändamål vilket är just byggande av väg. Förändringar i syfte att nå resultat för de åtgärder som denna utredning studerat med en mer sammanhållen process skulle innebära förbättringar.

4.1.1 Väglagen kontra plan- och bygglagen

Det finns både likheter och skillnader mellan en vägplan och en detaljplan. Båda prövningarna utreder markanspråk och omgivningspåverkan och resulterar i möjligheten att anlägga en väg. Lagstiftningarna som de respektive planerna prövas mot har dock olika syften och upplägg.

Plan- och bygglagen inriktar sig på planeringsprocessen där byggande och förändring av mark- och vattenanvändningens många intressen ska samordnas och konflikter lösas i ett tidigt skede. Plan- och bygglagens förfaranden syftar till att identifiera lämplig mark- och vattenanvändning sett till både allmänna och enskilda intressen. Enligt PBL 4 kap. 2 § 2p finns krav på kommunen att ta fram detaljplan för ny sammanhållen bebyggelse eller för befintlig bebyggelse som ska förändras om regleringen behöver ske i ett sammanhang med hänsyn till den fysiska miljö som åtgärden ska genomföras i, till åtgärdens karaktär eller omfattning eller till förhållandena i övrigt.

Sammanhållen bebyggelse definieras i PBL 4 kap. 2 § som bebyggelse på tomter som gränsar till varandra eller skiljs åt endast av en väg, gata eller parkmark. Det innebär att byggnaderna ligger så nära varandra att de utgör en tydlig grupp, där tomterna antingen har gemensam gräns eller endast separeras av exempelvis en väg eller ett grönområde.

Länsstyrelsen har tillsyn över kommunernas detaljplanering och kan överpröva detaljplaner. Det är ett verktyg för staten där planer som inte anses tillgodose eller tillräckligt belysa viktiga aspekter så som exempelvis riksintressen eller hälsa och säkerhet kan upphävas genom länsstyrelsens beslut[3].

Väglagen är en så kallad sektorslag. Den gäller ”bara” allmän väg. Väglagen definierar vad som är en allmän väg och dess anordningar, vad väghållning är och vem som är ansvarig för väghållningen och reglerar processen för att bygga en allmän väg liksom drift och underhåll av en allmän väg.

En detaljplan och en vägplan fyller olika syften och prövningarna är därför olika. Dock sker samråd och granskning på ett likartat sätt i båda planerna vilket kan ge uppfattningen av att det sker en dubbelprövning. En detaljplan har till syfte att fastlägga platsens lämplighet för en viss markanvändning. I en detaljplan läggs marken ut som kvartersmark eller allmän platsmark och när kommunen är huvudman i planen uppkommer en skyldighet att lösa in den mark som redovisats som allmän platsmark. Detta sker då med äganderätt eller undantagsvis med servitut men först sedan en lantmäteriförrättning genomförts. Någon vägrätt uppstår inte i detaljplanen. Istället regleras användningen, på den juridiskt bindande plankartan, till ett vägändamål, GATA, VÄG etc., enligt Boverkets föreskrifter om detaljplan. Användningen väg eller gata är så kallad allmän plats och genom planen knyts en huvudman till den. Huvudmannen har ansvar för genomförandet av allmän plats, förfarandet är olika för enskilt respektive kommunalt huvudmannaskap. Ytor för tillfällig användning kan regleras i detaljplan, men de är tidsbegränsade och kan bara ske inom planområdet. Förutom att det tas fram en detaljplan som möjliggör exploatering kan man anta att det även kommer att krävas bygglov för exploateringsåtgärderna. Även kommunens byggnationer kräver således en form av ”dubbelprövning” i och med att detaljplanen först ger ramarna men bygglovet reglerar detaljerna.

Vägplanen har som ett syfte att ordna markåtkomsten för en specifik åtgärd, både det permanenta och tillfälliga behovet. Därtill prövas vilka skyddsåtgärder som behövs för att minimera påverkan på omgivningen och identifiera vilka övriga tillstånd som behövs för att genomföra projektet. Detta sker genom att marken redovisas som vägrätt, inskränkt vägrätt och tillfällig nyttjanderätt. Den tillfälliga

3 Boverket, 2023. Plan- och bygglagstiftningens utveckling. Plan- och bygglagstiftningens utveckling - PBL kunskapsbanken - Boverket

nyttjanderätten (etableringsytor, ytor för byggtrafik m.m.) är av stor betydelse för att kunna genomföra byggnationen.

En vägplan kan beskrivas som bygglovets motsvarighet, dvs en fastställd vägplan är som ett bygglov, alltså det tillstånd som behövs för att genomföra det aktuella vägprojektet. Det är inte samma sorts prövningar i en detaljplan och i en vägplan, de har olika detaljeringsnivå och de olika planerna ger olika rättsverkan, en vägplan motsvarar prövningen i ett bygglov och motsvarar ett expropriationstillstånd. Det är alltså ingen dubbelprövning utan två olika typer av prövningar på olika detaljeringsnivåer och med olika syften.

4.1.2 Miljöprövning

När det gäller miljöprövning enligt miljöbalken skiljer sig förfarandet åt beroende på om det handlar om en detaljplan enligt PBL eller en vägplan enligt väglagen.

Vid upprättande av en detaljplan ska kommunen bedöma om planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Om så är fallet måste en miljöbedömning enligt kapitel 6 i miljöbalken göras. Denna typ av miljöbedömning kallas för strategisk miljöbedömning, eftersom den sker på ett övergripande plan och tar hänsyn till mer generella frågor om markens lämplighet för exempelvis bostäder, industri eller infrastruktur. Kommunen ansvarar för processen, men länsstyrelsen har en viktig roll i att avgöra om en betydande miljöpåverkan föreligger och att samordna statliga intressen.

För vägplaner är miljöprövningen direkt kopplad till ett konkret projekt, alltså byggandet eller ombyggnaden av en allmän väg. Det innebär att en miljöbedömning eller miljökonsekvensbeskrivning blir en integrerad del av vägplanen. Miljöprövningen sker alltså som en del av den fysiska planeringen och genomförs av den ansvariga väghållningsmyndigheten, oftast Trafikverket. Till skillnad från detaljplanen, där miljöprövningen är vägledande för kommande exploatering, utgör vägplanen ett faktiskt tillstånd enligt väglagen och miljöbalken. Det innebär att när vägplanen har fastställts och vunnit laga kraft så ger den både rätt att bygga vägen och rätt att använda marken, inklusive tillfällig markåtkomst. Den fungerar därmed ungefär som ett kombinerat bygglov och expropriationstillstånd.

En annan skillnad är att vägplanens miljöprövning ofta är mer detaljerad och tekniskt inriktad, medan detaljplanens miljöprövning är bredare och mer strategisk.

4.2 Långa ledtider i Trafikverkets processer

Ett problem som kommunerna upplever som mer problematiskt än själva prövningen är att kommunens och Trafikverkets tidplaner inte överensstämmer. Det är inte den dubbla prövningen utan de dubbla processerna som ställer till problem. När kommunen ansvarar för detaljplanen och Trafikverket för

vägåtgärden krävs tät samordning – både tekniskt, juridiskt och tidsmässigt. Det är vanligt att kommunens planeringshorisont är kortare och mer projektfokuserad medan Trafikverkets arbetssätt är mer långsiktigt, styrt av regelverk, nationella eller regionala prioriteringar och en intern process. Skillnaden i arbetssätt, ansvar och kultur leder ibland till att projekt inte går i takt.

Trafikverket ansvarar för hela det statliga vägnätet i landet, och har en stor mängd projekt att hantera, både nationellt och regionalt. Även om kommunen finansierar åtgärden, måste Trafikverket prioritera inom befintlig resurs- och personalram, tilldela intern projektledning och teknisk kompetens samt säkerställa att åtgärden inte påverkar andra pågående eller planerade projekt. Detta skapar ofta kö-effekter i planeringen och tidsfördröjningar innan ett projekt ens kan påbörjas. Trafikverket arbetar dock aktivt med att förbättra leveransförmågan genom att korta verksamhetens ledtider i planering och byggprojekt.

I de fall en åtgärd bedöms vara en SO-åtgärd (se avsnitt 3.2.2) är ambitionen att åtgärden ska utredas och projekteras parallellt med framtagandet av detaljplanen. Det kräver dock att kommunen upprättar en tidig dialog med Trafikverket när de påbörjar planarbetet. Förändringar i detaljplanen kan också leda till förändringar i åtgärdens omfattning, vilket kan innebära förlängning av Trafikverkets ledtider eller till och med att åtgärden bedöms vara byggande av väg och att en vägplan därmed behöver upprättas.

4.3 Oförutsägbarhet

Rapporten Ds 2023:28 Nationell fysisk planering nämner kort att kommunerna upplever att det finns en osäkerhet kring överenskommelser om åtgärder med ”staten”, som de baserar sin detaljplan på. När Trafikverket sedan kommer längre i sin utredning (och eventuell vägplan) så händer det att åtgärden har förändrats till den grad att den inte ryms inom detaljplanen. Det innebär att kommunen behöver göra om den detaljplan som de nyss har antagit.

Plangräns, användningsgräns och egenskaper i detaljplanen ska anges med exakthet i ett skede då kunskapen om åtgärden på den statliga vägen inte är fullständig. I processen både för att ta fram vägplan och detaljplan ska berörda ha möjlighet att yttra sig och påverka planens utformning, därför är inte markanspråken för åtgärden på den statliga vägen fullt ut kända förrän i vägplanens slutskede.

En konsekvens av de separata processerna är att kommunen behöver göra om den detaljplan som nyligen antagits. Att ändra en detaljplan före genomförandetidens utgång är förknippat med ersättningsanspråk från dem som har haft rättigheter i detaljplanen som kan påverkas negativt av en ändring.

4.4 Hur vanliga är problemen?

Trafikverkets analys att det inte är dubbla prövningar som är problemet bekräftas av de parter som Trafikverket har haft dialog med under uppdragets gång; Boverket, SKR och länsstyrelsens expertgrupp för infrastruktur. Utöver dessa har frågan diskuterats på ett möte med kommunala plan- och exploateringschefer som SKR kallade till. Cheferna beskrev istället att det inte är lätt att synkronisera Trafikverkets tidplaner med de kommunala när kommunen tar fram detaljplan som berör statlig väg. Det kommer ofta beskked från Trafikverket i sena skeden som innebär att kommunen får ändra i sitt pågående planarbete i ett sent skede eller ändra i en redan antagen plan. Detta gäller inte bara när kommunen har med den statliga vägen i sin detaljplan utan även om detaljplanen är angränsande till det statliga vägområdet; behövs mer vägområde behöver detaljplanegränsen flyttas.

Ett exempel när det i dag kan behövas både en vägplan och en detaljplan är när kommunen planerar för ett nytt bostads- eller industriområde i ett område som inte tidigare omfattas av detaljplan. Om det då behövs en avfart från det nationella vägnätet behöver ombyggnaden av den allmänna vägen prövas i en vägplan, förutsatt att åtgärden inte är sådan liten okomplicerad åtgärd (s.k. SO-åtgärd) som innebär att åtgärden enligt väglagen inte utgör byggande av väg (se 10 § fjärde stycket väglagen). Att även den åtgärd som behövs för att bygga om den allmänna vägen behöver prövas i en vägplan innebär således att det krävs dubbla planeringsprocesser, vilket innebär att det finns risk för att den tid som behövs för planering blir längre än vad som hade behövts om även ombyggnaden av den allmänna vägen skulle kunna prövas i detaljplanen.

4.5 Vad får problemen för konsekvenser (nollalternativ)?

När en kommun tar fram en detaljplan för exempelvis ett nytt bostadsområde eller ett industriområde som kräver anslutning till det statliga vägnätet, uppstår ofta en beroenderelation till Trafikverket. Kommunerna har inte möjlighet att på ett enkelt sätt förutse utfallet, d.v.s. ifall åtgärden på den allmänna vägen kräver en vägplan eller ej. De kan göra allt ”rätt”, men det kan ändå landa i att åtgärden inte blir av. Många kommuner rapporterar att Trafikverkets planeringstider inte går i takt med kommunens. Det kan innebära att:

- exploateringsavtal fördröjs,
- byggstart skjuts upp,
- kommunen tvingas revidera detaljplanens genomförandetid,
- projektets ekonomi påverkas negativt (eftersom byggstarten skjuts upp och intäkter uteblir).

5 Diskussion och slutsatser

Problembeskrivningen visar att det inte är dubbelprövningen som är problematiken, det är snarare de dubbla processerna för vägplan och detaljplan och att det är svårt för kommunerna att få besked om de åtgärder som Trafikverket ska genomföra med anledning av kommunal detaljplan.

Det finns förenklingar i väglagen som innebär att små och okomplicerade åtgärder (SO-åtgärder, se avsnitt 3.2.2) inte anses vara ”byggande av väg” och därmed inte behöver vägplan. Trafikverket gör bedömningen om en åtgärd ska klassas som SO-åtgärd. Under projektering kan det dock visa sig att omfattningen av åtgärden ökar och att det inte längre kan klassas som SO-åtgärd och att en vägplan behövs. För kommunen innebär det att förutsättningarna förändras i ett sent skede, ibland efter att detaljplanen är antagen. Det kan också leda till att detaljplanen behöver förändras för att markanvändningen inte stämmer överens med det markanspråk som vägplanen anger.

En förutsättning för en förenkling i väglagen skulle, enligt uppdraget, vara att åtgärden genomfördes inom sammanhållen bebyggelse. I fjärde kapitlet i PBL regleras när detaljplan ska upprättas inom sammanhållen bebyggelse, se avsnitt 4.1.1. Det innebär att åtgärder som genomförs med stöd i detaljplan kommer ske inom sammanhållen bebyggelse.

I uppdraget ingår att säkerställa ”vägrättsinstitutet och väghållaransvaret inklusive framtida drift och säkerhet”. Trafikverket konstaterar att vägrätten dels har som syfte att ge staten tillgång till mark som har annan användning än väg i grunden och dels fastställa den huvudsakliga utformningen och de skyddsåtgärder som är nödvändiga för störningar mot omgivningen. Om det däremot finns en detaljplan som säger att ett visst markområde ska vara väg, och kommunen löser in marken, så är vägrätten överflödig.

Desto viktigare är väghållaransvaret och vägområde. Väghållaransvaret anger vem det är ansvarar för drift och underhåll av vägen och vägområdet anger vilket område som behövs för att göra detta. En detaljplaneläggning av statlig väg innebär inte att väghållaransvaret förändras. Väghållaransvaret förändras inte genom att den statliga vägen omfattas av en detaljplan, utan staten, genom Trafikverket, är fortsatt väghållare. Det som är viktigt att bevaka är att det nya vägområde som åtgärden leder till kan redovisas tydligt.

6 Trafikverkets förslag till förändring

6.1 Förslag till författningsförändringar

Trafikverket föreslår följande förändring i väglagens §10 genom tillägget nedan redovisat.

Nuvarande lydelse	*Ny lydelse*
10 §	
Med byggande av väg avses att anlägga en ny väg och att bygga om en väg.	
Ny väg får anläggas, om vägen behövs för allmän samfärdsel eller annars kan antas få synnerlig betydelse för det allmänna.	
En väg får byggas om, när det är motiverat från allmän synpunkt.	
En åtgärd på en befintlig väg ska inte anses vara byggande av väg om	
1. åtgärden medför endast marginell ytterligare påverkan på omgivningen, och	
2. berörda fastighetsägare eller innehavare av särskild rätt skriftligen medgett att mark eller annat utrymme får tas i anspråk.	
	En åtgärd på befintlig väg ska heller inte anses vara byggande av väg om den är av mindre omfattning, omfattas av detaljplan och kommunen tillhandahåller marken enligt 7 §.

6.2 Författningskommentar

Förslaget till ändring i väglagen (1971:948)

10 §

Stycke fem är nytt

Paragrafen avslutas med ett nytt femte stycke som genom detta utökar definitionen av vilken typ av åtgärder som kan genomföras utan att klassas som byggande av väg. Genom bestämmelsen i det nya stycket kan åtgärder som är av mindre omfattning, omfattas av detaljplan samt att kommunen tillhandahåller marken enligt 7 § ses som ej byggande av väg och därmed inte kräva att vägplan upprätts.

10 §

I paragrafens *första stycke* definieras vad som avses med byggande av väg, detta ändras inte. *Andra stycket* som innehåller bestämmelser om när ny väg får anläggas, ändras inte. *Tredje stycket* som innehåller bestämmelser om när en väg får byggas, ändras inte. *Fjärde stycket* som innehåller bestämmelser om när en åtgärd på befintlig väg inte ska anses vara byggande av väg, ändras inte.

Det införs ett nytt *femte stycke* i paragrafen. Genom bestämmelsen undantas mindre omfattande åtgärder som omfattas av detaljplan och där kommunen tillhandahåller marken från begreppet byggande av väg. Det får till följd att kravet på formell fysisk planering genom vägplan inte gäller för dessa åtgärder om de omfattas av en detaljplan och kommunen tillhandahåller marken enligt 7 § i väglagen. Undantaget gäller endast åtgärder på statlig väg och bibehållet statligt väghållaransvar. Härutöver krävs att följande förutsättningar är uppfyllda. För det första förutsätts att åtgärden är av mindre omfattning, dvs att den ej har betydande miljöpåverkan och endast har lokal trafikpåverkan. Utgångspunkten för bedömningen är den omgivningspåverkan som vägåtgärden ger upphov till.

Bedömningen om att åtgärden ej har betydande miljöpåverkan och endast lokal trafikpåverkan ska framställas och beskrivas av kommunen i detaljplanen och Trafikverket ska säkerställa att detta genomförts på rätt grunder. Omständigheter som har betydelse vid bedömningen utgörs bland annat av omgivningens karaktär och känslighet, till exempel om det finns bebyggelse eller känslig miljö i närheten. Att trafikpåverkan endast blir lokal har betydelse vid bedömningen vilket innebär att åtgärden inte påverkar det statliga vägnätet negativt avseende exempelvis trafiksäkerhet eller vägens funktioner i det funktionellt prioriterade vägnätet. Som en andra förutsättning för att undantaget ska vara tillämpligt krävs att åtgärden omfattas av en detaljplan. Detta ska garantera att markåtkomst för åtgärden sker reglerat utifrån plan- och bygglagens bestämmelse samt att rättssäkerhet för tredje man säkerställs utifrån bestämmelserna i plan- och bygglagen.

I de fall åtgärden är en konsekvens av kommunal exploatering ska åtgärden bekostas genom kommunen för att det ska bli aktuellt att tillämpa föreslaget undantag. Den slutliga finansieringen kan också styras av bestämmelserna i 6 kap 39 och 40§§ i plan- och bygglagen vilket ska beaktas för att skydda tredje part. Till sist förutsätts också att marken tillhandahålls av kommunen enligt 7 § i väglagen. I bestämmelsen uttrycks detta genom att det anges att kommunen tillhandahåller marken enligt 7 §. Att kommunen äger och tillhandahåller marken är viktigt eftersom att det då inte behövs någon ytterligare process för markåtkomst vilket sparar tid och resurser för samhället. Kommunen kommer också att behöva säkerställa tillfällig markåtkomst under byggtid för att genomförandet av åtgärden ska kunna utföras av Trafikverket. Den praktiska tillämpningen av bestämmelsen behandlas även i avsnitt 6.3.

6.3 Praktisk tillämpning av förslaget

Förslaget till tillägg i 10 § väglagen skulle innebära att vägåtgärder även i fortsättningen prövas enligt både PBL och väglagen. Väglagens regler om allmän väg, väghållare, väganordningar och vägområde förblir desamma. Däremot behövs ingen vägplan.

Tillämpningen kommer i grunden att ske på olika sätt beroende på om åtgärden initieras av kommunen genom en ny detaljplan eller om åtgärden sker inom en befintlig detaljplan och initieras av Trafikverket.

6.3.1 Åtgärden initieras av kommunen

Planläggning med detaljplan syftar till att mark- och vattenområden används till det ändamål området är mest lämpat för. Lämpligheten bedöms med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. För att kunna göra korrekta bedömningar kan flertalet utredningar behöva tas fram. En initial bedömning av exploateringens påverkan på det statliga vägnätet ska göras.

Om kommunen identifierar att det finns risk att någon statlig väg påverkas, till exempel genom ökade trafikmängder eller behov av ny anslutande väg, tar de kontakt med Trafikverket. En avsiktsförklaring, se mer i avsnitt 3.5.1, mellan kommunen och Trafikverket upprättas som säkerställer att båda parter har för avsikt att driva den fortsatta processen i samverkan och avsätta resurser för det. Avsiktsförklaringen anger principerna för finansiering av åtgärden, principerna för parternas ansvarsfördelning och när åtgärden ska genomföras. Att kommunen ska vara huvudman för allmän plats ska framgå likväl som att väghållningen fortsatt ska vara statlig (om annan bedömning görs ska överenskommelse om att inleda förändringsärende istället tecknas). Trafikverket förbinder sig att genomföra åtgärden enligt föreslaget undantag i femte stycket 10 § väglagen, förutsatt att kommunen kan visa att kriterierna för undantaget uppfylls. Avsiktsförklaringen signeras av Trafikverkets regionala direktör.

Kommunen tar fram underlag som visar på förslag på åtgärd, att den inte kan anses ha betydande miljöpåverkan samt att den endast har lokal påverkan på trafiksystemet. Underlaget ska redovisa att kommunen gör bedömningen att åtgärden är av mindre omfattning. Det innebär att de ska beskriva

- varför åtgärden inte anses innebära betydande miljöpåverkan. Eftersom kommunen gör bedömningen inom ramen för detaljplanen ska länsstyrelsen inte behöva ta beslut i frågan, som är fallet vid upprättande av vägplan.
- att åtgärden endast har lokal trafikpåverkan. Det inkluderar beräkning av tillkommande trafik samt prognos för övrig trafik, fördelning av ny trafik i nätet och avgränsning av påverkat område, kapacitetsanalys och förslag till åtgärder vid behov i enlighet med fyrstegsprincipen, redovisning och

bedömning av påverkan på statlig infrastruktur (till exempel närliggande trafikplatser) samt bedömning av trafiksäkerhet och miljöeffekter (till exempel buller).

Trafikverket granskar kommunens underlag för att säkerställa att bedömningen är gjord på rätt grunder, till exempel korrekta trafikmängder och prognoser, lämplig åtgärd i ett bra läge, etc. I samband med detta tillsätter Trafikverket resurser för projektering av åtgärden. Eftersom Trafikverket fortsatt ska vara väghållare är det också Trafikverket som ska projektera och genomföra åtgärden. Undantag från detta kan göras enligt gängse rutin, se avsnitt 3.6.

Härifrån sker ett parallellt arbete där Trafikverket projekterar åtgärden samtidigt som kommunen tar fram handlingarna för detaljplanen. Detta kräver en tät dialog för att säkerställa att plankartan anger den markyta som vägåtgärden behöver. Trafikverkets projektering visar hur det nya vägområdet för den statliga vägen ser ut i detalj. Plankartan visar åtgärdens utrymmesbehov med en planbestämmelse som innebär allmän platsmark med kommunalt huvudmannaskap och med användning VÄG eller liknande, enligt Boverkets planbestämmelsekatalog[4].

Vägåtgärden ska också framgå av en illustrationskarta, om det behövs för att förstå åtgärden. I planbeskrivningen ska vägåtgärden finnas med i beskrivningen av de överväganden som har legat till grund för planens utformning med hänsyn till motstående intressen och planens konsekvenser.

Innan planen går ut på samråd ska Trafikverket ha kommit så långt i sin projektering att markområdet är säkert. Trafikverket behöver också veta vilken mark som behövs för genomförandet av åtgärden.

I samrådet yttrar sig Trafikverket om planen som helhet och tillstyrker vägåtgärden om planen redovisar den på det sätt som Trafikverket och kommunen har varit överens om i tidigare dialog. Om Trafikverket anser att förändringar behövs ska detta framgå av Trafikverket samrådsyttrande, men det bör också ske en dialog med kommunen för att reda ut vilka skillnader som finns mellan Trafikverkets projektering och kommunens detaljplan. I dialogen ska också eventuella synpunkter från andra parter, som har bäring på vägåtgärden, hanteras. När detaljplanens handlingar är justerade enligt överenskommelse i dialogen ska ett avtal skrivas. Avtalet reglerar att kommunen står för kostnaden och tillhandahåller marken för åtgärden. Utöver den mark som behövs för den färdiga vägåtgärden behöver kommunen också tillhandahålla den mark som behövs under byggtid. Om detta regleras i detaljplanen eller sker på annat sätt är upp till kommunen att bestämma,

4 Planbestämmelsekatalogen innehåller alla de planbestämmelser som Boverket i föreskrifterna om detaljplan föreskriver att kommuner kan använda vid planläggning av nya detaljplaner. Planbestämmelsekatalogen är en exempelsamling som är uppbyggd enligt Boverkets föreskrifter (2020:5) om detaljplan och Boverkets allmänna råd (2020:6) om redovisning av reglering i detaljplan.

men det ska också ingå i avtalet. Avtalet ska gälla i fem år från att detaljplanen vunnit laga kraft. Detta för att säkerställa att Trafikverket har resurser för att genomföra åtgärden. Om åtgärden inte är påbörjad inom fem år efter detaljplanens antagande kommer ett nytt avtal behöva upprättas för att säkerställa finansiering och genomförande.

När planen går ut på granskning ska kommunen och Trafikverket redan vara överens och inga ytterligare synpunkter ska behöva framföras gällande vägåtgärden. Skulle kommunen ha gjort förändringar i detaljplanen som påverkar vägåtgärden negativt bör detaljplanen bli föremål för nytt samråd, annars kan Trafikverket komma att överklaga planen.

Skulle kommunen anta en detaljplan utan att ett avtal finns på plats bör Trafikverket överväga att överklaga detaljplanen med hänvisning till att man som innehavare av särskild rättighet påverkas negativt av planens genomförande.

Det är ett viktigt kriterium att kommunen, när detaljplanen vunnit laga kraft, äger och tillhandahåller marken eftersom att det då inte behövs någon ytterligare process för att få till markåtkomsten, vilket främst är fallet i exploateringssammanhang. Om kommunen äger marken så slipper Trafikverket också att förhandla om markåtkomst med flera parter, vilket sparar tid och resurser för samhället.

Eftersom Trafikverket fortsatt är väghållare för vägen tillkommer det nya vägområdet till Trafikverkets redan befintliga och läggs in i avtalen med driftentreprenörerna enligt gängse rutiner. Om kommunen önskar skötsel utöver Trafikverkets standard får kommunen bekosta det, vilket det redan finns rutiner för att hantera.

6.3.2 Åtgärden initieras av Trafikverket (befintlig detaljplan)

Om åtgärden utförs inom en befintlig detaljplan initieras den troligtvis i normalfallet av Trafikverket. Detta förfarande kommer inte att skilja sig nämnvärt från det förfarande som Trafikverket idag har med SO-åtgärder. Trafikverket tar själva fram det underlag som behövs för att göra bedömningen om undantaget kan tillämpas.

Ifall åtgärden utförs helt inom befintligt vägområde gäller inte villkoret om tillhandahållande av mark enligt 7 § väglagen, eftersom Trafikverket då redan har rådighet över marken, antingen genom tillhandahållande enligt 7 § väglagen eller genom vägrätt.

7 Alternativa förslag som övervägts i utredningen

7.1 Genomförande med stöd av PBL

Föreslagen förändring innebär att en vägåtgärds markanspråk tillhandahålls genom PBL men att åtgärden genomförs med stöd av väglagen. Ett förslag som lyftes under uppdragets gång var att vägåtgärden även skulle genomföras med stöd av PBL. Det skulle dock innebära att mycket av det som regleras i väglagen idag skulle behöva föras in i PBL. Eftersom uppdraget från regeringen var formulerat att Trafikverket skulle ”…utreda möjligheten och lämpligheten att införa ett undantag i väglagen…” avfärdades förslaget att genomföra vägåtgärder på statlig väg med stöd av PBL.

7.2 Kommunen planerar, projekterar och genomför

Ett alternativ som har lyfts under arbetets gång är att kommunen, förutom att planlägga åtgärden, även projekterar och genomför den. Trafikverket skulle då enbart ha en bevakande roll. Denna möjlighet finns även med förordat förslag, men avgränsat till specifika förhållanden. Anledningen till att Trafikverket inte lämnar över projektering och genomförande till kommunerna är att ansvarsfrågan blir tveksam. Vad händer om det är något som sker med anläggningen efter exempelvis åtta år? Trafikverket har också en annan nivå än kommunerna vad gäller tillräcklig förvaltning. Det är en stor konfliktrisk som skulle byggas in om Trafikverket överlåter projektering och genomförande till kommunerna.

8 Följdändringar i andra regelverk

8.1 Plan- och bygglagen

Boverket konstaterar i dialog med Trafikverket att föreslagen författningsförändring kan komma att påverka bestämmelserna i PBL (2010:900) och att detta skulle behöva utredas av Boverket.

Trafikverket bedömer att de förändringar som föreslås för Väglagen (1971:948) framförallt påverkar innehållet i och omfattningen av vad som ska ingå i detaljplan, 4 kap *detaljplanens omfattning och utformning* (2010:900).

Trafikverket föreslår att regeringen uppdrar åt Boverket att utreda de ändringar som kan komma att krävas i PBL.

9 Konsekvensbeskrivning

Förslaget får till följd att något mer omfattande vägåtgärder än s.k. SO-åtgärder kan genomföras utan vägplan. Konsekvensbeskrivning och markanspråk hanteras med stöd av detaljplan. Det leder till en förflyttning av ansvar och arbete från Trafikverket till kommunen. Det behövs färre vägplaner och troligen kan det även bli färre traditionella SO-åtgärder, då fler kommuner väljer att inkludera vägåtgärden i detaljplanen.

9.1 Konsekvenser för kommuner

Om det föreslagna tillägget till 10 § väglagen införs, innebär det flera förändringar för kommunernas roll och ansvar i planeringen av vägåtgärder. Framför allt kommer kommunerna att få ett större ansvar för att säkerställa att vägåtgärder som undantas från krav på vägplan ändå blir tillräckligt utredda och prövade inom ramen för detaljplaneprocessen. Det innebär att detaljplanerna i många fall behöver bli något mer omfattande och tekniskt detaljerade än tidigare, särskilt när det gäller vägens utformning, påverkan på omgivningen och frågor om markåtkomst.

För kommunerna innebär detta både möjligheter och utmaningar. Å ena sidan stärks det kommunala självbestämmandet, eftersom kommunen får större frihet att själva styra över planprocessen för vägåtgärder på statlig väg inom detaljplanerat område, förutsatt att de tar ansvar för att marken finns tillgänglig och att alla relevanta frågor prövas i detaljplanen. Genom att i större utsträckning kunna samordna kommunal och statlig planering inom ramen för detaljplanen, ges utrymme för mer integrerad stadsutveckling och effektiv hantering av tillväxtbehov. Det möjliggör ett mer sammanhållet planeringsgrepp där trafiklösningar, bebyggelseutveckling och markanvändning hanteras i ett sammanhang.

En åtgärd som genomförs enligt förslaget ger nytta för både staten och kommunen, men också för den privata intressent som kommunen kan ha ingått avtal med. Förutsägbarhet ökar möjligheterna för kommunen att ingångna exploateringsavtal inte behöver revideras.

Den ömsesidiga nyttan ger förutsättningar för ett bra samarbete mellan parterna. Åtgärdens tydliga avgränsning och samband med översiktsplanen och efterföljande genomförande förväntas bidra till den efterfrågade förutsägbarheten.

Å andra sidan blir det något högre krav på innehållet i kommunernas detaljplaner. Eftersom Trafikverket kvarstår som väghållare, innebär det att kommunen planlägger en statlig anläggning som de inte själva ansvarar för. Detta ställer krav på en tät dialog med Trafikverket och en mer fördjupad teknisk förståelse inom kommunerna, särskilt vad gäller kravställning, trafikfunktion och vägområdets utformning. Det kan även innebära en viss ökning av administration, eftersom

kommunen måste säkerställa att processerna för samråd och prövning av omgivningspåverkan uppfyller de krav som annars hade ställts i en vägplan.

En annan konsekvens rör markåtkomst och finansiering. Om åtgärden sker på kommunens initiativ och regleras i detaljplan, krävs att kommunen löser in marken enligt PBL 6 kap. 13 §. Det innebär att äganderätten till marken övergår till kommunen, som också ansvarar för ersättning enligt expropriationslagens principer. Detta innebär ett tydligt ansvarstagande från kommunens sida och kan kräva finansiella och administrativa resurser som inte alltid är tillgängliga – särskilt i mindre kommuner eller vid samtidiga planprojekt.

Kommunerna kan också påverkas av osäkerheten kring kriteriernas tillämpning. Om det inte finns en tydligt formaliserad process för att bedöma vad som utgör ”mindre omfattning” eller ”lokal påverkan”, riskerar det att uppstå godtyckliga skillnader i hur åtgärder bedöms mellan regioner eller mellan olika projekt. Detta försvårar för kommuner att planera långsiktigt och skapa tydliga förväntningar gentemot medborgare och exploatörer. Risken för att Trafikverket i ett sent skede avslår kommunens planförslag, på grund av att föreslaget tillägg inte bedöms kunna tillämpas för åtgärden, innebär ett påtagligt moment av osäkerhet som kan leda till omtag i planeringen, fördröjningar och ökade kostnader.

Att fler utredningar läggs över på kommunen att genomföra innebär att det frigörs resurser för Trafikverket. Istället för att Trafikverket behöver samla resurser för att ta fram underlagsmaterial och göra en bedömning om åtgärden innebär byggande av väg eller inte behöver de enligt förslaget endast granska kommunens arbete. Det borde innebära att Trafikverket kan ge tidigare besked till kommunerna än vad som sker idag.

Förslaget kan fungera som ett incitament för kommunerna att omvandla gamla byggnadsplaner till detaljplaner. I mindre tätorter är det vanligt att gamla byggnadsplaner eller avstyckningsplaner är gällande, där det ofta inte är kommunen som är huvudman för allmän platsmark. Gatunätet i dessa tätorter utgörs ofta av enskilda vägar som ansluter till en statlig, genomgående väg. Om kommunen önskar en förändring av den statliga vägen kan en väg framåt vara att ersätta de gamla planerna med en ny detaljplan som inkluderar den statliga vägen och reglerar så att den allmänna platsmarken får kommunalt huvudmannaskap.

Sammanfattningsvis kan konstateras att en förenklad planeringsordning enligt väglagen innebär både förstärkt mandat och utökat ansvar för kommunsektorn. Förslaget kopplar också till viss del genomförandet av förhållandevis enkla åtgärder till kommunens översiktsplaner som ska vara strategiska och visa på riktning. För att förändringarna ska vara genomförbara och rättssäkra krävs dock tydliga kriterier för bedömning, formaliserade samråds- och beslutsprocesser samt förutsägbara ansvarsförhållanden mellan kommun och stat. Vidare behövs stödjande vägledning från Trafikverket och Boverket, exempelvis i form av

nationella riktlinjer eller mallar, för att säkerställa jämlik tillämpning och stärka kommunernas förutsättningar att agera planmyndighet även i frågor som rör statlig infrastruktur.

9.2 Konsekvenser för staten

Förslaget att komplettera väglagens 10 § med ett tillägg för vissa åtgärder av mindre omfattning innebär flera betydande konsekvenser för Trafikverket och det statliga vägnätet. Samtidigt som förslaget syftar till att effektivisera planläggningen och underlätta genomförandet av mindre åtgärder i samverkan med kommunerna, måste Trafikverkets långsiktiga ansvar för det statliga vägnätet säkerställas.

9.2.1 Det statliga vägnätet

En grundläggande princip i det föreslagna undantaget är att väghållaransvaret för den allmänna statliga vägen förblir oförändrat. De åtgärder som genomförs med stöd av undantaget ska fortsatt betraktas som statlig angelägenhet, vilket innebär att Trafikverket behåller det fulla ansvaret för väganläggningen och dess funktion. Detta omfattar allt från teknisk standard och säkerhetskrav till drift, underhåll och förvaltning. Det är därför avgörande att de tekniska krav som gäller för statliga vägar, såsom de som anges i Vägars och Gators Utformning, VGU, (TRVINFRA-00396), fortsatt tillämpas – även om initiativet till åtgärden kommer från kommunen och åtgärden regleras i detaljplan. Beaktande detta är det därför i huvudsak Trafikverket som bör beställa och agera byggherre för åtgärden även om den antagits via detaljplan och kommunen bekostar åtgärden.

Om den planerade åtgärden innebär att vägens funktion förändras så att den i praktiken får karaktär av kommunal gata – exempelvis i stadsmiljöer där gaturummet får en annan roll än genomfart – bör frågan om väghållaransvar prövas, en sådan prövning görs innan avsiktsförklaring tecknas (se 6.3.1). En sådan prövning kan leda till att väghållaransvaret övergår från stat till kommun. I det fallet är undantagsregeln i 10 § inte tillämplig, eftersom åtgärden då inte längre avser en statlig väganläggning. Kommunen får i ett sådant fall istället bygga åtgärden med stöd av PBL, förutsatt att kommunen är väghållare för den aktuella vägen genom ett laga kraft-vunnet beslut om förändrat väghållaransvar. Detta visar på behovet av tidig dialog om vägens funktion i transportsystemet och vilken ansvarsfördelning som bör gälla.

9.2.2 Trafikverket

Förslaget innebär en ny arbetsfördelning i planeringsprocessen, men att Trafikverkets övergripande ansvar för vägnätets funktion, säkerhet och rättssäkerheten för berörda kvarstår. Det kan leda till en förenklad och snabbare process i de fall där kommunen och Trafikverket är överens och där detaljplanen är

tillräckligt tydlig och omfattande. Samtidigt innebär det att Trafikverket måste säkerställa att all nödvändig prövning av miljö, omgivningspåverkan och samråd med berörda är tillgodosedd inom ramen för detaljplaneprocessen, eftersom vägplanens särskilda skyddsmekanismer då inte tillämpas.

Ett utökat instrument för kommunerna att planera för åtgärder på det statliga vägnätet kan leda till ett ökat inflöde av åtgärdsförslag från kommuner. För Trafikverket innebär detta ett ökat behov av granskning och samordning. Eftersom att någon vägplan inte tas fram, är det extra viktigt att samråd med Trafikverket initieras i ett tidigt skede, samt att tydliga rutiner finns för hur åtgärder ska godkännas, dokumenteras och införlivas i det statliga vägnätet. I detta ingår även att åtgärder som byggs med stöd av undantaget dokumenteras och diarieförs på ett sätt som tydliggör vad som utgör statligt åtagande, inklusive eventuella gränsdragningar gentemot annan väghållare.

Å andra sidan borde förslaget innebära att färre vägplaner behöver tas fram, vilket frigör resurser som då kan allokeras till att granskning i ett tidigt skede.

För Trafikverket innebär förslaget även långsiktig påverkan på drift- och underhållsansvaret. Även små, lokalt initierade åtgärder adderar till den totala omfattningen av det statliga vägnätet, vilket i sin tur påverkar framtida driftbudgetar och resursbehov.

Sammanfattningsvis innebär införandet av ett undantag i väglagens 10 § att Trafikverket även fortsättningsvis bär det fulla ansvaret för det statliga vägnätet, oavsett om åtgärden planläggs i en kommunal detaljplan. För att säkerställa ett fungerande system krävs tydliga processer för teknisk prövning, dokumentation, ansvarsfördelning och investering. Särskilt viktigt är att Trafikverkets rådighet över vägen upprätthålls, att funktionell gränsdragning mot kommunala gator görs vid behov, och att varje åtgärd bedöms utifrån sin påverkan på vägens funktion och karaktär.

9.3 Konsekvens för tredje man

I samband med föreslagna förändringar av väglagen har frågan om konsekvenser för tredje man – fastighetsägare, boende och andra berörda – varit föremål för ingående diskussion. Den rättsliga och praktiska hanteringen av mindre åtgärder, särskilt då vägplan inte längre krävs, berör grundläggande frågor om rättssäkerhet, markåtkomst, insyn och möjlighet till påverkan.

I dagens ordning innebär vägplaneförfarandet enligt väglagen särskilda möjligheter för tredje man att få information, lämna synpunkter och överklaga beslut om vägbyggande. Om åtgärden i stället hanteras enbart inom ramen för detaljplan enligt PBL, är det detaljplaneprocessens regler om samråd och överklagande som

gäller. Dessa är i grunden likvärdiga, men skiljer sig åt i vissa avseenden, exempelvis vilka som har rätt att överklaga och när detta kan ske.

Om detaljplanen är tillräckligt detaljerad och samrådet har omfattat alla berörda, kan rättssäkerheten i praktiken upprätthållas. Det finns dock risk att någon tredje man som annars skulle ha fått möjlighet att yttra sig eller överklaga inom ramen för vägplaneförfarandet, nu endast omfattas av detaljplanens process, där vissa frågor kan ha en annan prövningsordning eller snävare krets överklagandeberättigade.

För att rättssäkerheten för tredje man inte ska försämras bör det säkerställas att detaljplaneprocessen faktiskt ger samma möjligheter till insyn, påverkan och överprövning som vägplaneförfarandet. Det innebär bland annat att:

- Detaljplanen är tillräckligt detaljerad vad gäller vägåtgärden och dess omgivningspåverkan.
- Samråd i detaljplaneprocessen omfattar samtliga sakägare och rättighetsinnehavare som annars skulle ha omfattats av vägplanen.
- Möjligheten till överklagande inte inskränks jämfört med nuvarande ordning.

För part som ingått exploateringsavtal med kommun där statlig väg berörs bevakas dennes intressen i större utsträckning i detaljplan än vad som är fallet i vägplan (se avsnitt 3.5.1).

9.4 Konsekvens för markägare

En viktig distinktion som påverkar tredje man gäller hur markåtkomsten sker. I dagsläget förekommer dubbel planläggning, där både vägplan och detaljplan reglerar samma markområde, men där markåtkomsten skiljer sig åt beroende på initiativtagare. Om markåtkomsten sker på kommunens initiativ enligt PBL 6 kap. 13 §, övergår äganderätten till kommunen genom inlösen. Ersättning sker enligt expropriationslagens principer, det vill säga som om ett fullständigt ianspråktagande ägt rum.

Sker åtgärden däremot på statens initiativ – via en vägplan – uppstår i stället vägrätt, vilket är en form av nyttjanderätt med långtgående befogenheter, likställd med äganderätt. Fastighetsägaren behåller dock formellt äganderätten till marken. Även i detta fall fastställs ersättningen enligt expropriationslagens regler. Den principiella skillnaden ligger alltså inte i ersättningsnivå, utan i upplåtelseformen och därmed i graden av kommunal eller statlig kontroll över markanvändningen.

Ur tredje mans perspektiv innebär denna skillnad att påverkan på markinnehavet kan uppfattas olika beroende på vilket förfarande som används. Även om

ersättningsnivåerna är likvärdiga, kan upplevelsen av rättssäkerhet påverkas av hur tydligt processen kommuniceras och vilken insyn som erbjuds.

En annan diskuterad aspekt rör ansvarsfördelningen mellan staten och kommunen. När en åtgärd regleras enbart genom detaljplan och vägrätt inte uppstår, samtidigt som Trafikverket kvarstår som väghållare, kan osäkerhet uppstå kring vilket rättsligt instrument som gäller, särskilt om inte vägplan upprättas. För tredje man innebär detta att det kan vara oklart vem som ansvarar för frågor som bulleråtgärder, säkerhetsaspekter och tillgänglighet. En tydlig gränsdragning och kommunikation mellan kommunen och Trafikverket är avgörande för att upprätthålla transparens gentemot allmänheten.

Det föreslagna tillägget till väglagen kan, under förutsättning att rättssäkerhetsprinciper och proportionalitetsbedömningar respekteras, ge ett tillräckligt skydd för tredje man vid mindre infrastrukturella åtgärder. Det kräver dock att kriterier för bedömning, informationstillgång och ansvarsfördelning mellan stat och kommun är transparenta, samt att det finns rättssäkra vägar för insyn och påverkan även i frånvaro av en traditionell vägplan.

9.5 Konsekvens för övriga aktörer

Eftersom åtgärderna som ska omfattas av tillägget är av mindre omfattning och enbart ge upphov till marginell påverkan på omgivningen, bedöms risken för rättsförlust för miljöorganisationer och intressegrupper som låg. Detta bedömningsstöd understryker att proportionaliteten mellan åtgärdens omfattning och det rättsliga skyddet för tredje man kan anses vara uppfylld.

9.6 Diskrepans mellan väg och järnväg

Väglagen (1971:948) och Lagen om byggande av järnväg (1995:1649) har i hög utsträckning utformats på liknande sätt, framför allt när det kommer till begreppen byggande av väg respektive byggande av järnväg, och hur processen att ta fram en vägplan respektive järnvägsplan är reglerad. Ytterligare en likhet är hur undantag från begreppen byggande av väg och byggande av järnväg hanteras i väglagens 10 § fjärde stycket och lagen om byggande av järnvägs första kapitel 2 § andra stycket.

Förslaget enligt denna rapport innebär en förändring i väglagens 10 § med nytt femte stycke. Trafikverket noterar dock att en liknande förändring i lag om byggande av järnväg (1995:1649) sannolikt skulle vara möjlig och kunna ses som lämplig för att få liktydighet mellan de nämnda lagarna.

Även inom järnväg uppstår ofta situationer, framför allt vid järnvägsstationer och bangårdar, där marken är detaljplanelagd och förändringar behöver göras på järnvägen. I normalfallet är det Trafikverket som initierar dessa åtgärder, men det kan även ske i samband med kommunal detaljplaneläggning.

En skillnad mellan väg och järnväg är att markåtkomsten är annorlunda. Ett kommunalt tillhandahållande av allmän plats sker inte på järnvägen. Ifall järnvägsmark detaljplaneläggs så är användningen istället vanligtvis kvartersmark för allmänt ändamål, till exempel Trafik. Sådan mark kan dock lösas enligt fastighetsbildningslagen. Markåtkomsten är därmed konstruerad på liknande sätt som för allmän plats, med skillnaden att det är Trafikverket som löser marken direkt från markägaren. Rättssäkerheten blir dock inte annorlunda för tredje man i järnvägsfallet jämfört med på väg – det är i båda fallen detaljplanen som medför markåtkomst.

9.7 Tolkning: “byggande av väg”

Ett tillägg till 10 § väglagen som utvidgar undantaget från vad som räknas som "byggande av väg" kan leda till fler tvister om tolkningen av begreppet. Redan idag finns det undantag från krav på vägplan om en åtgärd endast har marginell påverkan på omgivningen och berörda fastighetsägare har gett sitt medgivande. Om undantaget utvidgas till att omfatta åtgärder som prövats i detaljplan och där kommunen tillhandahåller mark, uppstår ett nytt gränsdragningsproblem:

- Vilka åtgärder är tillräckligt "bedömda" i detaljplanen för att undantaget ska gälla?
- Hur stora åtgärder kan omfattas innan det ändå ska anses vara "byggande av väg" i lagens mening?
- Hur ska eventuella överlapp eller skillnader mellan detaljplaneprocessen och väglagens krav hanteras?

Eftersom begreppet "byggande av väg" är centralt för om vägplan krävs eller inte, och eftersom rättsläget redan idag kräver tolkning av vad som ryms inom undantagen, finns en tydlig risk att fler undantag leder till fler gränsdragningsfall och därmed fler tvister om vad som faktiskt omfattas av undantaget.

9.8 Samhällsekonomiska konsekvenser

Exakta kostnadsberäkningar har inte kunnat tas fram med sådan noggrannhet att de ger något av värde. Inom ramen för uppdraget har det inte varit möjligt att ta reda på i vilken utsträckning föreslaget undantag kommer kunna tillämpas och därmed går det inte att kvantifiera de samhällsekonomiska konsekvenserna. Nedan följer istället en beskrivning av de potentiella konsekvenserna.

En tydlig effekt är att planerings- och genomförandeprocessen för vägåtgärder kan bli mer effektiv och snabba Genom att undvika dubbla processer minskar risken för fördröjningar, vilket i sin tur kan leda till lägre byggkostnader och minskade finansieringskostnader för projekten. Fördröjningar i planprocessen har visat sig

leda till högre kostnader och minskad byggtakt, vilket i förlängningen kan påverka tillgången på bostäder och infrastruktur negativt och bidra till högre priser[5].

Ett effektivare genomförande av väginfrastrukturprojekt kan också ge samhällsekonomiska vinster genom att tillgängligheten förbättras snabbare och näringslivets behov tillgodoses mer effektivt. Det kan bidra till ökad rörlighet, bättre framkomlighet och därmed stärkt konkurrenskraft för både arbetsmarknad och företag. Om åtgärderna dessutom leder till förbättrad trafiksäkerhet och minskad miljöpåverkan, som är vanliga mål i både detaljplan och vägplan, förstärks de positiva samhällsekonomiska effekterna ytterligare.

Samtidigt finns risker. Om förenklingen leder till oklarheter kring ansvar, kvalitetssäkring eller rättssäkerhet för tredje man, kan det i vissa fall medföra kostnader i form av tvister, överklaganden eller behov av kompletterande utredningar. Det är därför viktigt att säkerställa att detaljplaneprocessen är tillräckligt robust och att alla relevanta frågor hanteras på ett rättssäkert sätt.

9.9 Utvärdering

Trafikverket bedömer att konsekvenserna av förslaget kan utvärderas 5 år efter införandet. Förslaget bör utvärderas för att:

- Undersöka antalet åtgärder som påbörjats genom det föreslagna undantaget i 10 §.
- Analysera Trafikverkets tillämpning av 10 § och konsekvenserna för tredje man.
- Analysera kommunernas redogörelser som grund för tillämpningen av tillägget till 10 § väglagen.

9.10 Tidpunkt för ikraftträdande och behov av speciella informationsinsatser

Trafikverket föreslår inte tidpunkt för ikraftträdande av lagändringarna.

Efter att beslut om regeländringar tagits krävs informations- och utbildningsinsatser för handläggare och andra som berörs av ändringarna.

5 Evidens, 2023, Överklagande av detaljplaner - omfattning, effekter och orsaker. Överklagande-av-detaljplaner.pdf

10 Trafikverkets bedömning

Trafikverket föreslår en ändring i väglagens 10 §, som innebär att åtgärder som reglerats i detaljplan inte längre behöver prövas genom vägplan om vissa villkor, se avsnitt **Fel! Hittar inte referenskälla.**, är uppfyllda. Det är ett försök att göra rättssystemen mer samspelande utan att frångå väglagens funktion. Genom att tillämpa tydliga villkor bibehålls kontroll över statlig infrastruktur samtidigt som detaljplaneprocessen får något större genomförandekraft.

Detta innebär också att kommunen måste ta ett större ansvar, både vad gäller markåtkomst och miljöbedömningar men det bör kunna ske i den gängse detaljplaneprocessen. Samtidigt ges Trafikverket tolkningsföreträde i fråga om när undantaget får användas – vilket bevarar den statliga rådighet som krävs för långsiktig förvaltning och trafiksäkerhet.

Trafikverkets samlade bedömning är att förslaget är *möjligt* och *lämpligt* att genomföra; möjligt genom det tillägg till 10 § väglagen som föreslås och lämpligt eftersom det avhjälper de problem som finns med dubbla processer. Det sparar offentliga medel genom att minska på antalet planeringsprocesser som genomförs i samhällsbyggnadsprocessen. Därmed får samhället kortare planeringstider för mindre omfattande åtgärder på det statliga vägnätet som idag måste planeras med både vägplan och detaljplan. Trafikverket bedömer att förslaget till tillägg i lagstiftningen måste åtföljas av att kommunen kan visa att åtgärden kan genomföras i enlighet med de villkor som redovisats i avsnitt **Fel! Hittar inte referenskälla.**.

Förslaget är framtaget för att skapa en möjlighet till förenkling av nuvarande dubbla planeringsprocesser utan att göra några större förändringar i processerna som sådana, för att undvika att större förändringar i arbetssätt eller organisation ska krävas hos vare sig Trafikverket eller kommunerna. Trafikverket anser därmed att förslaget inte medför mer långtgående kostnader eller begränsningar än vad som bedöms vara nödvändigt för att uppnå syftet med uppdraget.

Trafikverket, 781 89 Borlänge. Besöksadress: Röda vägen 1
Telefon: 0771-921 921, Texttelefon: 010-123 50 00
trafikverket.se

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-06-23

LOTUSEN 7

Diarienr: BN-2020/01213

Detaljplan för Lotusen 7

Förslag till beslut
Byggnadsnämnden beslutar att avbryta planläggning av Lotusen 7 och avsluta ärendet.

Ärendebeskrivning
Byggnadsnämnden beslutade 2020-09-15 att inleda planläggning av fastigheten Lotusen 7, där preliminärt syfte var att skapa planmässiga förutsättningar för bostäder genom påbyggnad av befintlig byggnad för industri/ verksamhet samt att i sin utformning ta hänsyn till omgivande kulturmiljö.

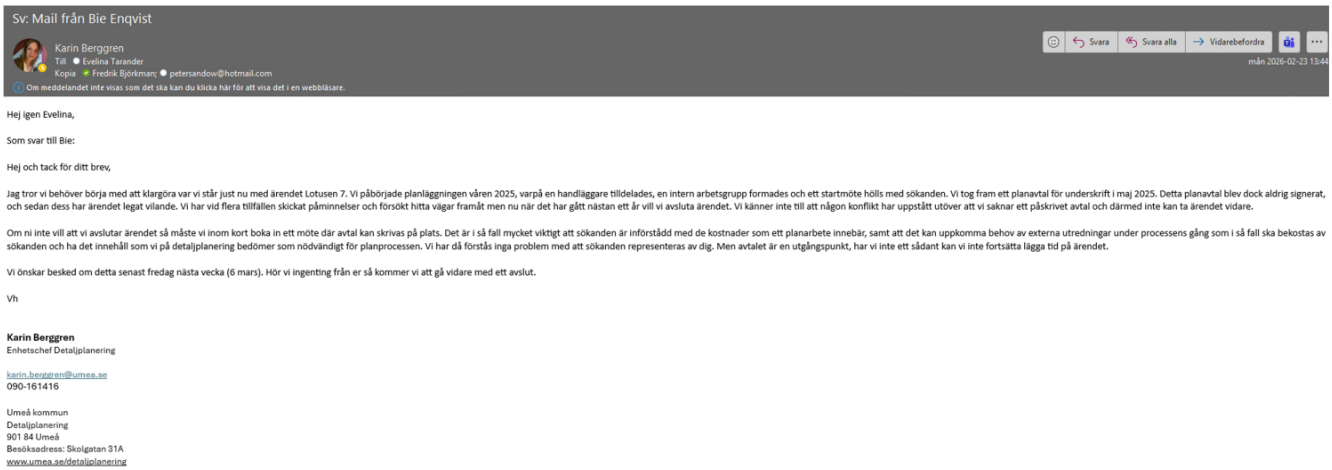
Ett startmöte hölls i stadshuset 2025-05-28 med ansvarig planarkitekt, medhandläggare samt sökande. Sökanden har trots flertalet påminnelser inte skrivit under planavtalet, vilket innebär att formell planstart inte kan ske. Med anledning av detta föreslås byggnadsnämnden besluta om att avbryta planläggningen av Lotusen 7 och avsluta ärendet.

Beslutsunderlag
- E-post från handläggare till sökande 2026-02-11, 2025-09-22, 2025-08-15, 2025-06-24
- E-post från enhetschef till sökande 2026-02-23
- Utskickat planavtal 2025-05-22

Beredningsansvariga
Fredrik Björkman, planarkitekt
Johanna Söderholm, planchef

Föredragande
Fredrik Björkman, planarkitekt

Beslutet ska skickas till
Sökande

Sv: Mail från Bie Enqvist

Karin Berggren
Till Evelina Tarander
Kopia Fredrik Björkman; petersandow@hotmail.com
Om meddelandet inte visas som det ska kan du klicka här för att visa det i en webbläsare.

Svara | Svara alla | Vidarebefordra
mån 2026-02-23 13:44

Hej igen Evelina,

Som svar till Bie:

Hej och tack för ditt brev,

Jag tror vi behöver börja med att klargöra var vi står just nu med ärendet Lotusen 7. Vi påbörjade planläggningen våren 2025, varpå en handläggare tilldelades, en intern arbetsgrupp formades och ett startmöte hölls med sökanden. Vi tog fram ett planavtal för underskrift i maj 2025. Detta planavtal blev dock aldrig signerat, och sedan dess har ärendet legat vilande. Vi har vid flera tillfällen skickat påminnelser och försökt hitta vägar framåt men nu när det har gått nästan ett år vill vi avsluta ärendet. Vi känner inte till att någon konflikt har uppstått utöver att vi saknar ett påskrivet avtal och därmed inte kan ta ärendet vidare.

Om ni inte vill att vi avslutar ärendet så måste vi inom kort boka in ett möte där avtal kan skrivas på plats. Det är i så fall mycket viktigt att sökanden är införstådd med de kostnader som ett planarbete innebär, samt att det kan uppkomma behov av externa utredningar under processens gång som i så fall ska bekostas av sökanden och ha det innehåll som vi på detaljplanering bedömer som nödvändigt för planprocessen. Vi har då förstås inga problem med att sökanden representeras av dig. Men avtalet är en utgångspunkt, har vi inte ett sådant kan vi inte fortsätta lägga tid på ärendet.

Vi önskar besked om detta senast fredag nästa vecka (6 mars). Hör vi ingenting från er så kommer vi att gå vidare med ett avslut.

Vh

Karin Berggren
Enhetschef Detaljplanering

karin.berggren@umea.se
090-161416

Umeå kommun
Detaljplanering
901 84 Umeå
Besöksadress: Skolgatan 31A
www.umea.se/detaljplanering

E-post från Karin Berggren, enhetschef 2026-02-23

Från: Fredrik Björkman
Skickat: den 11 februari 2026 08:40
Till: 'Peter Sandow'
Ämne: Detaljplan för Lotusen 7

Hej,

Senast vi hördes var i september 2025 (se konversation nedan).
Vi behöver veta om du vill fortsätta planläggningen av Lotusen 7. Planavtalet som skickats ut till dig tidigare behöver i så fall undertecknas.

Planarbetet har legat stilla i avvaktan på underskrift av planavtalet och klartecken från din sida.

Hör vi inte ifrån dig inom två veckor (senast 25/2) kommer ärendet att avslutas / läggas officiellt vilande – det kan då komma att prioriteras på annat sätt i relation till kommunens övriga planärenden och nu rådande plankö. Väljer du att avsluta ärendet så får du ansöka om planbesked på nytt.

I fall du väljer att avsluta tar vi inte betalt för nedlagda timmar.

Hälsningar
Fredrik Björkman

Fredrik Björkman
Planarkitekt / kartingenjör
Stadsbyggnadsförvaltningen
090-16 14 15
fredrik.bjorkman2@umea.se

Umeå Kommun
901 84 Umeå
Besöksadress: Skolgatan 31 A, Stadshuset
www.umea.se/kommun

UMEÅ KOMMUN

E-post från Fredrik Björkman, planarkitekt 2026-02-11

Från: Fredrik Björkman
Skickat: den 22 september 2025 16:38
Till: Peter Sandow <petersandow@hotmail.com>
Ämne: Planhandlingar och utredningar för fastigheten Törnrosen 5 m.fl.

Hej,

Tack för dagens möte. Bra att du kunde komma in så att vi kunde reda lite mer i frågan.

Översänder planhandlingar samt utredningar för Törnrosen 5 m.fl. i enlighet med dina önskemål.

Vad jag kan se så ingår inte fastigheten Lotusen 7 i vad utredningarna i detaljplan för Törnrosen 5 har tagit höjd för.
Jag bedömer att det därför är svårt att ta med slutsatser från detta underlag till det kommande planarbetet för Lotusen 7

Vad som behöver göras får i så fall utredas mer i detalj, en förutsättning för att vi ska kunna fortsätta att göra det är att vi erhåller ett underskrivet planavtal från dig, utifrån de förutsättningar som tidigare förklarats.

Från utredning i Törnrosen 5 m.fl.

bricon Sida 9 (22)

3 Förutsättningar

3.1 Områdesbeskrivning

Det aktuella området ligger i korsningen Trädgårdsgatan och Järnvägsgatan. Området omfattar fastigheterna Törnrosen 5, 6, 10, 11, 12 och Holmsund 4:5. Inom området planeras bostäder i tre plan.

Figur 1: Bilderna ovan visar det aktuella planområdets placering i förhållande till järnvägen.

Se bilagan för planhandlingarna i sin helhet.
Bilägger även korta minnesanteckningar från dagens möte.

Hälsningar
Fredrik Björkman

E-post från Fredrik Björkman, planarkiktekt 2025-09-22

Fredrik Björkman
Till petersandow@hotmail.com
Följ upp. Startar den 19 augusti 2025. Förfaller den 19 augusti 2025.
Du vidarebefordrade meddelandet 2025-08-26 16:03.

Svara | Svara alla | Vidarebefordra
fre 2025-08-15 15:34

Hej,

Nu har jag haft min semester och jag undrar därför om du har kommit fram till hur du vill göra med det framtida planarbetet.
Nedanstående bedömning från det mejl jag skickade dig den 4/7 är det som är att ta ställning till.

Jag fick en påminnelse om att signering av planavtalet löper ut om 7 dagar, därav att jag önskar ett svar och en eventuell signering av detta.

Jag är tyvärr på resa under större delen av nästa vecka, men kontaktbar via mejl om det är så att du har några ytterligare frågor.

Vänligen
Fredrik Björkman

E-post från Fredrik Björkman, planarkitekt 2025-08-15

Ok, det går bra 😊

/Fredrik

Från: Peter Sandow <petersandow@hotmail.com>
Skickat: den 24 juni 2025 14:19
Till: Fredrik Björkman <fredrik.bjorkman2@umea.se>
Ämne: Re: Detaljplan för Lotusen 7

sitter i receptionen. får ja komma upp? 😁
Skickat från min iPhone

> 24 juni 2025 kl. 14:04 skrev Fredrik Björkman <fredrik.bjorkman2@umea.se>:
>
> Hej,
>
> Jag har inte hört något ifrån dig sedan startmötet och jag undrar egentligen bara om du har viljan att fortsätta planprocessen för Lotusen 7, Holmsund.
> I så fall skulle jag vilja att planavtalet undertecknas för att vi ska kunna gå vidare med planläggningen.
>
> I fall du vill avsluta ärendet så vill jag gärna att du meddelar detta via mejl så att ärendet formellt kan avslutas hos oss.
>
> Om du har frågor tveka inte att kontakta mig, kontaktuppgifter finner du nedan.
>
> Jag har semester under perioden 7 juli – 4 augusti, då är jag inte nåbar utan då får du vända dig till tjänstgörande kollega, antingen via:
> detaljplanering@umea.se eller telefon 090-166490
>
> Hälsningar
> Fredrik Björkman
>
> Fredrik Björkman
> Planarkitekt / kartingenjör
> Stadsbyggnadsförvaltningen
> 090-16 14 15
> fredrik.bjorkman2@umea.se
>
> Umeå Kommun
> 901 84 Umeå
> Besöksadress: Skolgatan 31 A, Stadshuset
> www.umea.se/kommun

E-post från Fredrik Björkman, planarkitekt 2025-06-24

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-06-18

Byggnadsnämnden

NYDALA 1:53

Diarienr: BN-2026/00169

Planbesked för Nydala 1:53

Förslag till beslut

Byggnadsnämnden inleder planläggning av fastigheten Nydala 1:53.

Syfte

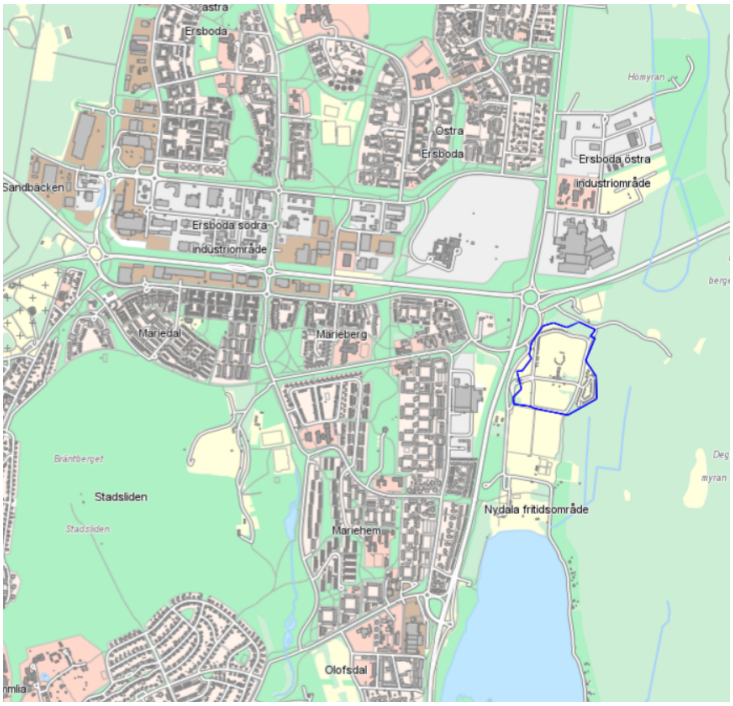
Preliminärt syfte med planen är att inom området skapa planmässiga förutsättningar för camping, med stugor, eventuell ny reception/butik och nytt vaktmästeri.

Kategori och prioritet

Planen kategoriseras som en Förtätningsplan femkilometersstaden och om planärendet påbörjas kommer det att prioriteras enligt fastställd prioriteringsordning.

Planområde

Planområdet är beläget ca 4,5 km nordost om Umeå stadskärna, öster om E4/E12, ca 650 m norr om Nydalasjön. Området har en total area om ca 15 ha.

Preliminär avgränsning av planområdet (mörkblå linje)

Tjänsteskrivelse

Dnr: BN-2026/00169

Ärendebeskrivning

Planbeskedsansökan

Ansökan gäller Nydala camping. I ansökan anges att ett viktigt tillväxtområde för en ökad upplevelse för gäster är investeringar i befintliga destinationer i form av förbättrad standard, ökat utbud och mer boendekapacitet. Sökanden ser möjligheter till investeringar i Nydala camping men ser tyvärr hinder med gällande detaljplan som med åren har blivit inaktuell. Bland annat behöver befintlig byggnation i form av stugor beredas möjlighet till att stå kvar över tid (tidigare tidsbegränsade lov på grund av prickmark). Vidare ser de över möjligheterna till ny reception/butik, nytt vaktmästeri samt nya stugor men även där begränsar gällande detaljplan möjlig utveckling.

Skiss ur ansökningshandlingarna, ej kommunens förslag

Tjänsteskrivelse

Dnr: BN-2026/00169

Platsbesök

Planområdet utgörs av stora öppna ytor med servicebyggnader för campingverksamheten, övernattningsstugor och mindre anläggningar för rekreation och avfallshantering. Terrängen är relativt plan och utgörs av gräsytor samt hårdgjorda mindre vägar. Nordöstra delen av området är skogsmark.

Befintliga mindre övernattningsstugor. Foto från platsbesök, 21 maj 2026.

Befintliga övernattningsstugor. Foto från platsbesök, 21 maj 2026.

Tjänsteskrivelse

Dnr: BN-2026/00169

Skogsmark i nordost. Föreslagen plats för nya stugor. Foto från platsbesök, 21 maj 2026.

Kända planeringsförutsättningar

Tidigare ställningstaganden

Övergripande utveckling

För området gäller den fördjupande översiktsplanen för Nydala. Enligt översiktsplanen ska området utvecklas beträffande turism, friluftsliv, rekreation, naturupplevelser och boende utan att sjöns vattenkvalitet försämras. Förutsättningar för turism och camping ska beaktas och säkerställas. Planeringen ska skapa förutsättningar för att en ökad turismutveckling. Området bör vara attraktivt och tillgängligt för turismentreprenörer. Plankartan för den fördjupade översiktsplanen för Nydala anger bad, idrott och camping. Riktlinje för bad-, idrotts- och campingområde är att inom området kan verksamheter för idrotts- och turistverksamheten utökas.

De föreslagna åtgärderna bedöms vara i linje med översiktsplanen.

Övriga ställningstaganden

För området gäller Detaljplan för Norra delen av Nydalaområdet. Detaljplanen anger Rc: Camping och därmed samhörigt ändamål och S: servicebyggnader samt prickmark: mark som icke får bebyggas.

Det finns en vattendom för diken på jordbruksmark: Nydala df 1927.

Tjänsteskrivelse

Dnr: BN-2026/00169

Miljöpåverkan

Risk för att nuvarande MKN vatten för Nydalasjön påverkas är påtagligt. Verksamheten medför en ökning av dagvatten i och med ytterligare hårdgjord yta inom planområdet, detta riskerar en högre belastning avseende näringsämnen för Nydalasjön. Utökning av hårdgjord yta i området tillsammans med Umeå summer zones utvecklingsområde ger kumulativa miljöeffekter kopplade till dagvattenhantering som bör ses över. Dagvattenutredning inklusive föroreningsbelastning behöver genomföras, där det visas på nuvarande belastning samt tillkommande belastning vid utbyggnad enligt planförslag. Det krävs en noggrann utredning som innefattar avrinningsområdet för Nydalaområdet som baseras på en källfördelningsanalys.

Det naturområde som planeras att exploateras med nya campingstugor i norra delen bör naturvärdesinventeras innan eventuell exploatering sker.

Service och infrastruktur

Planområdet är delvis beläget inom 500 m buffert från kollektivtrafik: stomlinje 3 och 4, länsbuss, hållplats Björnvägen.

Området ligger inom kommunalt verksamhetsområde för spillvatten och vatten. Dagvatten hanteras enskilt och tanken är att dagvattnet ska hanteras enskilt även i fortsättningen.

Inom planområdet ska hänsyn tas både till befintliga och kommande ledningar.

Förhållningssätt till kommunens utvecklingsstrategier och hållbarhetsmål

Campingen är, enligt den fördjupade översiktsplanen för Nydala, en nod för bilsemestrare och en viktig inkörsport till Umeå. Här stannar man med sin husvagn eller hyr en stuga, ofta på väg någon annanstans. Campingen bidrar till att turister stannar och spenderar tid i Umeå.

Sammantagen bedömning

Platsen bedöms vara lämplig för de föreslagna åtgärderna under förutsättning att MKN vatten för Nydalasjön inte försämras på grund av dagvattnet. Huruvida det är lämpligt att bebygga skogsmarken i den nordöstra delen beror också på vad naturvärdesinventering av skogsmarken visar.

Utredningsbehov

Följande utredningar kan behöva tas fram i detaljplanearbetet. Ytterligare utredningar kan tillkomma.

Tjänsteskrivelse

Dnr: BN-2026/00169

- Dagvattenutredning
- Naturvärdesinventering (säsongsberoende)

Upplysningar

Planbeskedet grundar sig på de förutsättningar som finns och de uppgifter vi har tillgång till då beskedet bereds. Under planprocessen tillförs synpunkter och ny information vilket kan leda till att planen får en annan inriktning eller att planarbetet avbryts.

Om planarbete inleds kommer lämplig exploateringsgrad, utformning och placering att utredas under processen. Ett positivt planbesked innebär därmed ingen garanti för att projektet går att genomföra enligt ansökan. Ett planbesked är ett kommunalt beslut som inte är bindande och inte kan överklagas.

Kostnader

Exploatören står för kostnaderna för det framtida planarbetet. Inför start av planarbetet kommer ett plankostnadsavtal tecknas.

Medfinansiering av infrastruktur inom och utanför planen kan bli aktuellt för exploatören. Detta regleras i exploateringsavtal.

Avgift för planbesked tas ut för kategori 1. 23 175 kr.

Beredningsansvarig

Henrik Axelsson, planarkitekt

Föredragande

Henrik Axelsson, planarkitekt

Beslut och information ska skickas till

- Sökanden

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-06-22

Byggnadsnämnden

HOLMSUND 4:29 och 4:1

Diarienr: BN-2026/00188

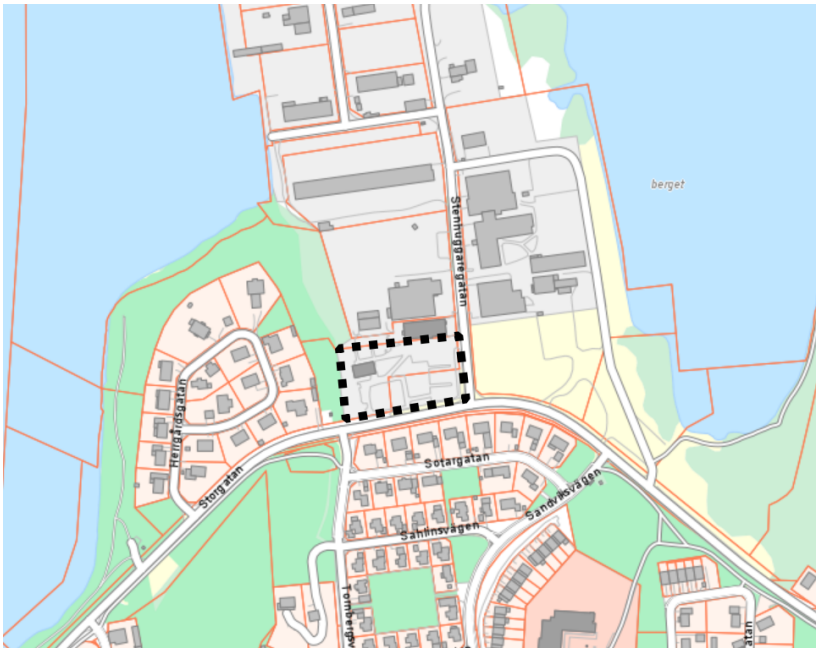
Planbesked för Holmsund 4:29 och 4:1

Förslag till beslut
Byggnadsnämnden inleder planläggning av fastighet Holmsund 4:29 och 4:1.

Syfte
Preliminärt syfte med planen är att inom området skapa planmässiga förutsättningar för komplementbyggnad till brandstation.

Kategori och prioritet
Planen kategoriseras som en förtätningsplan kommundelarna och om planärendet påbörjas kommer det att prioriteras enligt fastställd prioriteringsordning.

Planområde
Planområdet är beläget ca 20 km söder om Umeå stadskärna, längs väg Storgatan i Holmsund. Området har en total area på ca 8000 m2.

Preliminär avgränsning av planområdet enligt ansökan.

Tjänsteskrivelse

Dnr: BN-2026/00188

Ärendebeskrivning

Planbeskedsansökan

Efter branden av brandstationen i Holmsund har en ny brandstation uppförts på samma plats. Räddningstjänstens behov av lokaler är dock större än den byggnad som nyligen uppförts och sökande vill utöka stationen med en till byggnad som kan innehålla vagnhall/garage, förråd m.m. Eventuellt kan fler byggrätter för verksamhetslokaler inrymmas på fastigheten.

Platsbesök

Fastigheterna ligger i Holmsund, en tätort ca 20 km söder om Umeå. Fastigheterna är delvis asfalterade och det finns en återvinningsstation inom området. Norr om området finns den nybyggda brandstationen. I väster finns en befintlig byggnad som används av hemvärnet. Omgivande gator (Storgatan i söder och Stenhuggaregatan i öster) ligger beläget högre än själva fastigheterna.

Fastigheterna sett från Storgatan. En återvinningsstation finns inom området. Foto från platsbesök 26-05-21.

Tjänsteskrivelse

Dnr: BN-2026/00188

Fastigheterna sett från Storgatan. Väster om brandstationen finns en befintlig byggnad som används av hemvärnet. Foto från platsbesök 26-05-21.

Kända planeringsförutsättningar

Tidigare ställningstaganden

Övergripande utveckling

Gällande översiktsplan är Fördjupningen för Umeå, aktualitetsförklarad 2024, och som ligger till underlag för planbeskedet. Området enligt markanvändningskartan är detaljplanelagd tätortsbebyggelse (pågående markanvändning) och förslaget anses vara i linje med ÖP. FÖP Holmsund är under framtagande där Sandviksudden är utpekad som ett utredningsområde där verksamhetsområdet kan på sikt få en annan markanvändning. Det finns inga pågående detaljplaner i närheten.

Övriga ställningstaganden

Gällande detaljplan Sandviks industriområde (2480K-P32/1983) reglerar u-område i öster och elevområde i maximalt en våning.

Gällande detaljplan ligger inom strandskyddat område (100 meter). Ansökans nuvarande avgränsning enl. kartbild ovan omfattas inte av strandskydd.

I fastigheternas närhet finns riksintresse för yrkesfiske i hav, järnväg, E12 och natura 2000-område.

Tjänsteskrivelse

Dnr: BN-2026/00188

Sandviksudden består till största del av utfylld mark. Utfyllnadsmaterialet kommer i huvudsak från restermaterial under sågverksepoken. Föroreningar kan därför förekomma i utfyllnadsmaterialet. Huruvida föroreningar finns inom dessa fastigheter kan därför behöva utredas.

Österfjärden har idag har en måttlig status till följd av övergödning (totalfosfor från avloppsverket och dagvatten) och miljögifter (koppar, zink). MKN vatten behöver därför utredas.

Förslaget kan genom markanspråk och hårdgörande av ytor bidra till den kumulativa uppkomsten av dagvatten som behöver hanteras och avledas till recipient. Då den potentiella recipienten, Österfjärden, i dagsläget inte uppnår den beslutade normen pga. Föroreningar och övergödning från bl.a. dagvatten och avloppsvatten, kan det finnas anledning att utreda dagvattenfrågan i ett större perspektiv än bara för det enskilda planområdet.

Då riskobjekt och samhällsfunktioner av betydande vikt bör lokaliseras till områden som inte hotas av översvämning kan risker med översvämning behöva utredas.

Utryckningsfordon kan bidra till buller.

Miljöpåverkan

Den miljöpåverkan som uppmärksammats genom förutsättningsstudien är att Österfjärden har en måttlig status och generellt strandskydd.

Service och infrastruktur

Befintlig byggnad inom planområdet har idag sin utfart bredvid brandstationen mot Stenhuggaregatan. In- och utfart till denna byggnad behöver ses överunder planarbetet.

Brandstationen, som ligger norr om området, kommer framöver ha en högre säkerhetsklass som innebär att området runt brandstationen kommer bli inhägnat. Detta behöver beaktas vid kommande planarbete.

Fastigheterna ligger relativt långt ifrån kollektivtrafik, ca 600 meter. Tillgång till service och skola inom närområdet är relativt god.

Fastigheterna ligger inom kommunalt huvudmannaskap för spillvatten, vatten och dagvatten. Dagvattenanläggningar inom området är klent dimensionerade. Då det är kommunala fastigheter är det önskvärt att dagvatten fördröjs och renas lokalt inom fastigheterna. Det finns ett antal befintliga ledningar inom området, dessa ledningar måste säkras med

rättighet eller flyttas i och med exploateringen. Det är kommunalt huvudmannaskap på omkringliggande gator.

En återvinningsstation finns inom området idag. I planarbetet behöver samordning ske med återvinningstationen.

Kommunala behov
I planarbetet bör det undersökas om området kan förtätas och utvecklas även med andra typer av verksamheter då området utgör en entré till Sandsviksudden som på sikt är tänk att utvecklas. Viktigt är dock att en sådan komplettering av andra verksamheter inte påverkar brandstationens funktion.

Förhållningssätt till kommunens utvecklingsstrategier och hållbarhetsmål
Detaljplanen kan bidra till stärkt lokal utveckling i Holmsund.

Sammantagen bedömning

Den sammantagna bedömningen är att en utveckling av fastigheterna enligt ansökan går i linje med översiktsplanen. Det bedöms som en lämplig utveckling av platsen att brandstationen kan vara kvar och utveckla sin verksamhet i Holmsund. Det bedöms som viktigt att tänka på placering av komplementbyggnaden samt utreda om det behöver ställas krav på utformning.

Viktiga aspekter att ta hänsyn till punktas nedan.

Riktlinjer för fortsatt arbete
Det kan vara motiverat att ställa utformningskrav på kompletterande byggnader inom området samt tänka till ang. placering då området kommer bli en mer central plats i framtiden än vad det är idag. Planområdesavgränsning bör ses över i planarbetet så befintlig brandstation omfattas av planområdet.

Utredningsbehov
Följande aspekter kan behöva utredas i detaljplanearbetet. Ytterligare utredningar kan tillkomma.

- Översvämning
- MKN vatten
- Dagvatten
- Förorenad mark
- Gestaltning och placering av kompletterande byggnader utifrån tänkt utveckling på Sandviksudden

Tjänsteskrivelse

Dnr: BN-2026/00188

Upplysningar

Planbeskedet grundar sig på de förutsättningar som finns och de uppgifter vi har tillgång till då beskedet bereds. Under planprocessen tillförs synpunkter och ny information vilket kan leda till att planen får en annan inriktning eller att planarbetet avbryts.

Om planarbete inleds kommer lämplig exploateringsgrad, utformning och placering att utredas under processen. Ett positivt planbesked innebär därmed ingen garanti för att projektet går att genomföra enligt ansökan. Ett planbesked är ett kommunalt beslut som inte är bindande och inte kan överklagas.

Kostnader

Exploatören står för kostnaderna för det framtida planarbetet. Inför start av planarbetet kommer ett plankostnadsavtal tecknas.

Medfinansiering av infrastruktur inom och utanför planen kan bli aktuellt för exploatören. Detta regleras i exploateringsavtal.

Avgift för planbesked tas ut för kategori 1, 23 175 kr (2026-års taxa).

Beredningsansvarig

Susanne Ohlsson, planarkitekt

Föredragande

Henrik Axelsson, planarkitekt

Beslut och information ska skickas till

- Sökanden

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-06-25

Byggnadsnämnden

HEIMDAL 1

Diarienr: BN-2026/00194

Planbesked för Heimdal 1

Förslag till beslut
Byggnadsnämnden inleder planläggning av fastigheten Heimdal 1.

Syfte
Preliminärt syfte med planen är att inom området skapa planmässiga förutsättningar för bostäder, handel och kontor.

Kategori och prioritet
Planen kategoriseras som en detaljplan inom centrumfyrkanten och om planärendet påbörjas kommer det att prioriteras enligt fastställd prioriteringsordning.

Planområde
Planområdet är beläget i Umeå stadskärna, längs Storgatan. Området har en total area på ca 370 m2.

Preliminär avgränsning av planområdet.

Tjänsteskrivelse

Dnr: BN-2026/00194

Ärendebeskrivning

Planbeskedsansökan

Sökande vill åter kunna använda våning två och tre (vindsvåning) i byggnaden för bostäder. Nuvarande användning är kontor. På bottenplan är användningen handelsverksamhet. Sökanden vill att detta även fortsättningsvis ska vara möjligt.

Byggnad på fastigheten Heimdal 1. Vy från Storgatan. Källa: Google maps.

Byggnad på fastigheten Heimdal 1. Vy inifrån Väven. Källa: Google maps.

Tjänsteskrivelse

Dnr: BN-2026/00194

Kända planeringsförutsättningar

Tidigare ställningstaganden

Övergripande utveckling

Fastigheten omfattas av översiktsplan *Fördjupning för de centrala stadsdelarna* (antagen 2011, aktualitetsförklarad 2024). Enligt översiktsplanen ska bostäder prioriteras framför kontor där det är möjligt. Översiktsplanen anger en inriktning mot stadsdelar med en blandning av verksamheter och bostäder. Fler boende i centrum är viktigt för stadslivet. Förslaget anses vara förenlig med översiktsplanen.

I närområdet pågår detaljplan för fastigheten Brage 8 där syftet är bostäder, verksamheter och parkering. Detaljplanen har varit ute på granskning under sommaren 2026.

Övriga ställningstaganden

Gällande detaljplan

Fastigheten omfattas av *Detaljplan för kvarteret Heimdal och del av Umeå 2:1* (2480K-P12/9). Fastigheten har användningen handel och kontor med egenskapsbestämmelser om skydd av kulturvärden, att vind får inredas och en bestämmelse om att byggnad maximalt får uppföras i två våningar.

Riksintressen

Området omfattas av riksintresse för flyghinder och kulturmiljövård. Fastigheten ligger inom en värdekärna för kulturmiljövården.

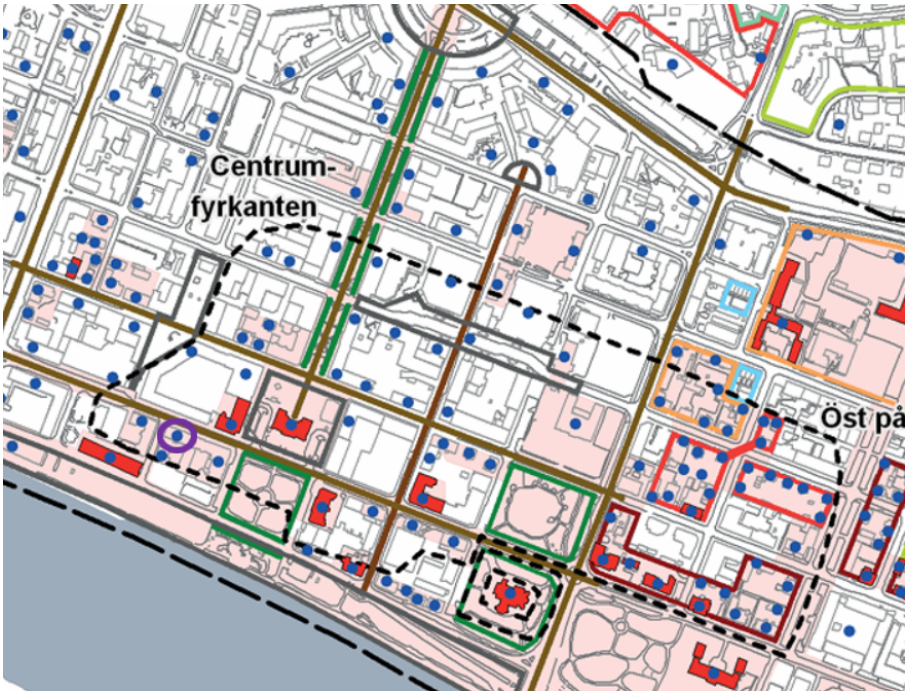
Fornlämningar och kulturmiljö

Området ingår i en fornlämning, *L1938:8586 Stadslager,* där kulturlager från 1600-1700-tals staden återfinns.

Byggnaden på fastigheten Heimdal 1, Reiniusska gården, är utpekad som ett särskilt värdefullt enstaka hus. Den Reiniusska gården är den enda bevarade huvudbyggnaden till en handelsgård från 1800-talet i Umeå. Byggnaden har ett högt kulturhistoriskt värde och får inte förvanskas. Reiniusska gården byggdes ursprungligen som bostadshus. Den hade två lägenheter på respektive våningsplan och en mindre bostadslägenhet på vinden.

Tjänsteskrivelse

Dnr: BN-2026/00194

Inringad fastighet i lila, Heimdal 1, ligger inom ett fornlämningsområde (svart streckad linje) för stadslager samt inom värdekärna för riksintresset för kulturmiljövård (svagt röda markerade områden).

Strandskydd

Fastigheten omfattas av en detaljplan som ligger inom det generella strandskyddet (strandskyddet dock upphävt), men själva fastigheten ligger utanför det generella strandskyddet.

Miljöpåverkan

Inom det aktuella planområdet har bland annat följande framkommit:

- En bullerutredning bör genomföras för att säkerställa att bullernivån ligger inom riktlinjer för bostadsändamål.
- Befintlig byggnad inom planområdet omfattas av riksintresse för kulturmiljövård men avsedd ändring av plan bedöms ej påverka detta.
- Detaljplanen bedöms inte påverka dagvattenhanteringen negativt.
- Planförslaget bedöms inte medföra betydande påverkan för status på vattenförekomst.
- Detaljplanen bedöms inte medföra direkt påverkan på luftföroreningar.

Tjänsteskrivelse

Dnr: BN-2026/00194

Service och infrastruktur
Fastigheten ligger inom centrumfyrkanten och cirka 300 meter från Vasaplan där både lokal- och regionalbusstrafik går. Service i form av bland annat handel finns i närområdet. Tillgängligheten till kollektivtrafik och service bedöms därför som mycket god.

Fastigheten omfattas av kommunalt vatten och avlopp och det är kommunalt huvudmannaskap på gatorna Thulegatan och Storgatan.

Förhållningssätt till kommunens utvecklingsstrategier och hållbarhetsmål
En ny/ändring av detaljplan skulle enbart ge ett marginellt tillskott på bostäder, men bostäder i centrum kan generellt bidra till att öka mängden hållbara resor. Översiktsplanen anger en inriktning mot stadsdelar med en blandning av verksamheter och bostäder och föreslagen åtgärd går i linje med detta. Fler boende i centrum är viktigt för stadslivet.

Sammantagen bedömning

Den sammantagna bedömningen är att föreslagen åtgärd går i linje med översiktsplanen och det är värdefullt att åstadkomma fler bostäder i redan befintliga byggnader.

Bullersituationen från gata behöver utredas i planarbetet. Störningar från uteservering och diverse evenemang behöver också beaktas.

Friyta kan vara svårt att få till i detta läge och eventuellt får det accepteras att detta saknas på platsen. Dock finns parkområden i närheten av planområdet. Sophämtning, parkering, brandsäkerhet och tillgänglighet är också faktorer att beakta.

Riktlinjer för fortsatt arbete
Det är ej lämpligt med exteriöra ändringar på byggnaden. Friyta kan vara svårt att få till i detta läge och eventuellt får det accepteras att detta saknas på platsen.

Utredningsbehov
Följande utredningar kan behöva tas fram i detaljplanearbetet. Ytterligare utredningar kan tillkomma.

- Buller

Upplysningar

Planbeskedet grundar sig på de förutsättningar som finns och de uppgifter vi har tillgång till då beskedet bereds. Under planprocessen tillförs

synpunkter och ny information vilket kan leda till att planen får en annan inriktning eller att planarbetet avbryts.

Om planarbete inleds kommer lämplig exploateringsgrad, utformning och placering att utredas under processen. Ett positivt planbesked innebär därmed ingen garanti för att projektet går att genomföra enligt ansökan. Ett planbesked är ett kommunalt beslut som inte är bindande och inte kan överklagas.

Kostnader
Exploatören står för kostnaderna för det framtida planarbetet. Inför start av planarbetet kommer ett plankostnadsavtal tecknas.

Medfinansiering av infrastruktur inom och utanför planen kan bli aktuellt för exploatören. Detta regleras i exploateringsavtal.

Avgift för planbesked tas ut för kategori 3, 12 875 kr (2026 års taxa).

Beredningsansvarig
Emma Teglund, planarkitekt

Föredragande
Henrik Axelsson, planarkitekt

Beslut och information ska skickas till
- Sökanden

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-07-13

Byggnadsnämnden

Diarienr: BN-2023/00198

Bygglovsavdelningen informerar

Förslag till beslut
Byggnadsnämnden godkänner informationen.

Ärendebeskrivning
Byggnadsnämnden får övergripande information från bygglovsavdelningen. Informationen innehåller denna månad:

- Ärendemängd och beslut under juni-juli.
- Ärenden av särskilt intresse under perioden
- Övrig information från verksamheten

Beslutsunderlag
Tjänsteskrivelse daterad 2026-07-13

Beredningsansvarig/Föredragande
Nicklas Fryksten, bygglovschef

Nicklas Fryksten
bygglovschef

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-08-17

Byggnadsnämnden

Diarienr: BN-2026/00009

Redovisning av delegationsbeslut och anmälningsärenden 2026

Förslag till beslut

Byggnadsnämnden godkänner redovisningen av delegationsbeslut och anmälningsärenden under mars-april, juni-juli 2026.

Ärendebeskrivning

Redovisning av ärenden beslutade på nämndens vägnar med stöd av byggnadsnämnden fastställda delegationsordning och förvaltningschefens vidaredelegation samt anmälningsärenden.

Mars-april

Delegationsbeslut enligt förvaltningschefens vidaredelegation

- Sammanställning av beslut om godkännande av förrättning och yttranden vid samråd enligt förteckning.

Juni

Ordförandebeslut enligt delegation från byggnadsnämnden

1 beslut om bygglov enligt förteckning.

Delegationsbeslut enligt förvaltningschefens vidaredelegation

1. Bygglov:
   - Sammanställning av beslut i bygglovs- och tillsynsärenden, förhandsbesked och OVK (beviljade bygglov och förhandsbesked, inspektionsärenden och återkallade/avskrivna/avvisade ärenden) enligt förteckning.

2. Detaljplanering:
   - Sammanställning av beslut om återkallade/avskrivna/avvisade detaljplaneärenden enligt förteckning.

3. Bostadsanpassning:
   - Sammanställning av beslut om bostadsanpassningsbidrag med 1 029 225 kr i beviljat bidrag enligt förteckning.

4. Miljö- och hälsoskydd:
   - Sammanställning av beslut om marklov för små avlopp enligt förteckning.

Tjänsteskrivelse

Dnr: BN-2026/00009

Anmälningsärenden

- Sammanställning av överinstansernas domar/beslut i överklagade bygglovs- och tillsynsärenden, förhandsbesked och detaljplaneärenden enligt förteckning.

Juli

Delegationsbeslut enligt förvaltningschefens vidaredelegation

1. Bygglov:
   - Sammanställning av beslut i bygglovs- och tillsynsärenden, förhandsbesked och OVK (beviljade bygglov och förhandsbesked, inspektionsärenden och återkallade/avskrivna/avvisade ärenden) enligt förteckning.
   - Sammanställning av beslut om godkännande av förrättning och yttranden vid samråd enligt förteckning.

2. Bostadsanpassning:
   - Sammanställning av beslut om bostadsanpassningsbidrag med 377 702 kr i beviljat bidrag enligt förteckning.

3. Miljö- och hälsoskydd:
   - Sammanställning av beslut om marklov för små avlopp enligt förteckning.

Anmälningsärenden

- Sammanställning av överinstansernas domar/beslut i överklagade bygglovs- och tillsynsärenden, förhandsbesked och detaljplaneärenden enligt förteckning.

Beredningsansvarig/Föredragande

Hannele Häkkinen, nämndsekreterare

Anmälan av ordförandebeslut, juni 2026

Diarienummer	Ärendebeskrivning	Fastighetsbeteckning	Beskrivning	Beslutstyp	Beslutsdatum	BN beslut och paragraf
BN-2026/00204 BN 2026–000272	Bygglov för nybyggnad av enbostadshus samt installation av eldstad inkl. lovbefriad åtgärd	Täfteå 1:74	Beslut om bygglov	Lovbeslut	2026-06-09	2026-05-20 § 118

Godkännanden av LM förrättningar och samråd, mars-april 2026

Anmälan till byggnadsnämnden

Diarienummer	Beslut	Beslutsfattare	Beslutsdatum
BN-2026/00110	Samråd: fastighetsreglering berörande Umeå Baggböle 3:10 och 3:45	Jesper Lundmark	2026-03-03
BN-2026/00155	Samråd ompröva gemensamhetsanläggningarna Vipan ga:1 och Vipan ga:2, AC2666	Jesper Lundmark	2026-04-09
BN-2026/00181	Godkännande av förrättning, avstyckning och anläggningsåtgärd gällande Bandsågen 3 AC256143	Jesper Lundmark	2026-04-16
BN-2026/00172	Samråd om fastighetsreglering berörande Baggböle 3:40 och 3:10 AC266030	Jesper Lundmark	2026-04-23

Antal beslut 4

Anmälan delegationsbeslut från Bygglov

Diarienummer	Ärendekategori	Ärendebeskrivning	Fastighetsbeteckning	Inkom	Komplett	Beskrivning	Beslutstyp	Beslutsutfall	Beslutsdatum	Tidsbegränsning	Avvikelse från detaljplan
BN-2018/01865	Tillsyn enligt PBL	Tillsynsärende - eventuell överträdelse av PBL och MB	OBBOLA 23:136	2018-09-17		Beslut om rivningsföreläggande, MB	Tillsynsbeslut	Föreläggande	2026-05-21		Nej
BN-2021/01238	Bygglov	Nybyggnad av fritidshus och rivning av befintligt fritidshus	NORRBYN 4:44	2021-05-25	2021-06-11	Beslut om delslutbesked för fritidshus	Delbeslut	Bifall	2026-05-27		Nej
BN-2022/00649	Bygglov	Nybyggnad av flerbostadshus och komplementbyggnad samt rivning av befintlig byggnad	BORRMASKINEN 20, BORRMASKINEN 21, BORRMASKINEN S:1, BORRMASKINEN 1	2022-03-22	2022-04-28	Interimistiskt slutbesked	Interimistiskt slutbesked	Bifall	2026-06-15		Nej
BN-2022/00974	Bygglov	Nybyggnad av flerbostadshus, komplementbyggnad, plank och underjordiskt garage, inre ändring av flerbostadshus samt rivning av bef. uthus och stödmur	SKULD 2	2022-05-06	2023-04-04	Startbesked, färdiga byggnationer	Startbesked	Bifall	2026-06-05		Nej
BN-2022/01161	Bygglov	Nybyggnad av komplementbyggnad, tillbyggnad av fritidshus (BN-2017/00258)	DEGERNÄS 5:40	2022-06-01	2022-08-30	Beslut om slutbesked	Slutbesked	Bifall	2026-06-02		Nej
BN-2022/02317	Bygglov	Nybyggnad av enbostadshus och komplementbyggnad	HISSJÖN 12:4	2022-12-12	2023-01-13	Beslut om interimistiskt slutbesked	Interimistiskt slutbesked	Bifall	2026-06-15	2027-04-30	Nej

Antal beslut 6

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
LOV-PBL-tillstånd						
BN 2026-000447	SÄVAR 19:11	D 2026-000850 2026-06-04	Beslut	2026-06-04		Delegation
2026-04-22	KUNGSVÄGEN 3		Avskrivning			Baraa Markabi
Bygglov för nybyggnad av tält						
BN 2026-000516	PLOGEN 20	D 2026-000854 2026-06-05	Beslut	2026-06-05		Delegation
2026-05-06	KVARNVÄGEN 11		Avskrivning			Jesper Lundmark
Bygglov för fasadändring av flerbostadshus med inglasning av balkong						
BN 2026-000506	NORRMJÖLE 1:247	D 2026-000871 2026-06-08	Beslut	2026-06-08		Delegation
2026-05-04	HAVSVÄGEN 96		Avskrivning			Jesper Lundmark
Rivningslov för rivning av fritidshus						
BN 2026-000504	NORRMJÖLE 1:247	D 2026-000872 2026-06-08	Beslut	2026-06-08		Delegation
2026-05-04	HAVSVÄGEN 96		Avskrivning			Jesper Lundmark
Bygglov för tillbyggnad av fritidshus						
BN 2026-000519	RÖBÄCK 13:13	D 2026-000879 2026-06-08	Beslut	2026-06-08		Delegation
2026-05-07			Avskrivning			Bruno Cordeiro Alves
Frivilligt bygglov för nybyggnad av tält						
BN 2026-000327	TÄFTEÅ 11:30	D 2026-000919 2026-06-11	Beslut	2026-06-11		Delegation
2026-03-24	LEDSKÄRSUDDEN 12		Avskrivning			Bruno Cordeiro Alves
Bygglov för nybyggnad av garage						
BN 2026-000258	RELINGEN 11	D 2026-000927 2026-06-12	Beslut	2026-06-12		Delegation
2026-03-11			Avskrivning			Baraa Markabi
Bygglov för fasadändring av flerbostadshus						
BN 2026-000387	HAGTORNEN 3	D 2026-000939 2026-06-16	Beslut	2026-06-16		Delegation
2026-04-09			Avskrivning			Bruno Cordeiro Alves
Bygglov för tillbyggnad av carport						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000468	HISSJÖN 1:47	D 2026-000975	Beslut	2026-06-22		Delegation
2026-04-27	HISSJÖ 719	2026-06-22	Avskrivning			Bruno Cordeiro Alves
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus och komplementbyggnad samt installation av eldstad						
BN 2026-000720	HOLMSUND 6:19	D 2026-001004	Beslut	2026-06-25		Delegation
2026-06-23		2026-06-25	Avskrivning			Jesper Lundmark
Bygglov för nybyggnad av transformatorstation						
BN 2026-000590	SINGELN 25	D 2026-001025	Beslut	2026-06-26		Delegation
2026-05-25		2026-06-26	Avskrivning			Magdalena Salmi
Bygglov för skylt/ljusanordning på industribyggnad						
BN 2026-000458	AMETISTEN 2	D 2026-000937	Beslut	2026-06-15	Ej komplett	Delegation
2026-04-23		2026-06-15	Avvisning			Bruno Cordeiro Alves
Bygglov för nybyggnad av garage samt rivning av befintlig komplementbyggnad						
BN 2026-000483	AVANÄS 1:11	D 2026-000940	Beslut	2026-06-16	Ej komplett	Delegation
2026-04-27	AVANÄS 26	2026-06-16	Avvisning			Bruno Cordeiro Alves
Bygglov för tillbyggnad av komplementbyggnad						
BN 2026-000634	NORRMJÖLE 2:33	D 2026-000980	Beslut	2026-06-22	Ej lovpliktigt	Delegation
2026-06-02	SÄVEHÄLLANS VÄG 19	2026-06-22	Avvisning			Bruno Cordeiro Alves
Marklov för schaktning/utfyllnad						
BN 2026-000449	ÖN 1:96	D 2026-000821	Beslut	2026-06-03	Beviljas	Delegation
2026-04-22	LILLÅVÄGEN 2	2026-06-03	Bygglov			Jesper Lundmark
Tidsbegränsat bygglov för ändrad användning av enbostadshus och komplementbyggnad till verksamhetslokaler för parkdrift t.o.m. 2031-04-30						
BN 2026-000205	RÖBÄCK 14:24	D 2026-000826	Beslut	2026-06-03	Beviljas	Delegation
2026-02-24	GRUNDLÄGGARVÄGEN 4	2026-06-03	Bygglov			Bruno Cordeiro Alves
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus och komplementbyggnad samt installation av eldstad						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000326	NORRBOTNIABANAN 1:1	D 2026-000833 2026-06-03	Beslut	2026-06-03	Beviljas	Delegation
2026-03-24	KUNGSVÄGEN 2		Bygglov			Baraa Markabi
Bygglov för nybyggnad av stationsbyggnad samt mur och plank						
BN 2026-000123	STÖCKE 7:35	D 2026-000837 2026-06-03	Beslut	2026-06-03	Beviljas	Delegation
2026-02-02	STÖCKE 320		Bygglov			Bruno Cordeiro Alves
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus och garage						
BN 2026-000255	LAVSKRIKAN 4	D 2026-000838 2026-06-03	Beslut	2026-06-03	Beviljas	Delegation
2026-03-10	JÄGARVÄGEN 9		Bygglov			Bruno Cordeiro Alves
Bygglov för tillbyggnad av flerbostadshus med soprum						
BN 2026-000307	IVARSBODA 2:65	D 2026-000844 2026-06-04	Beslut	2026-06-04	Beviljas	Delegation
2026-03-19	IVARSBODA 312		Bygglov			Baraa Markabi
Bygglov för ändrad användning av komplementbyggnad till huvudbyggnad och tillbyggnad av enbostadshus och rivningslov för rivning av befintlig enbostadshus						
BN 2026-000469	UMEÅ 2:1	D 2026-000851 2026-06-05	Beslut	2026-06-05	Beviljas	Delegation
2026-04-27			Bygglov			Jesper Lundmark
Tidsbegränsat bygglov för nybyggnad av väderskydd t.o.m. 2033-03-01						
BN 2026-000476	PLOGEN 20	D 2026-000853 2026-06-05	Beslut	2026-06-05	Beviljas	Delegation
2026-04-27	KVARNVÄGEN 11		Bygglov			Enrique Sánchez Muñoz
Bygglov för fasadändring av flerbostadshus med inglasning av två balkonger						
BN 2026-000213	SÖRMJÖLE 3:98	D 2026-000856 2026-06-05	Beslut	2026-06-05	Beviljas	Delegation
2026-02-26	SÖDRA KAMMARVIKSVÄGEN 5		Bygglov			Magdalena Salmi
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus inkl lovbefriad tillbyggnad, installation av eldstad samt rivning av befintligt byggnader						
BN 2026-000403	STRÖM 1:23	D 2026-000859 2026-06-05	Beslut	2026-06-05	Beviljas	Delegation
2026-04-13	KONTVÄGEN 12		Bygglov			Baraa Markabi
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus samt rivning samt installation av eldstad samt komplementbyggnad inkl lovbefriad åtgärd						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000513	STRÖM 1:29	D 2026-000860	Beslut	2026-06-05	Beviljas	Delegation
2026-05-06		2026-06-05	Bygglov			Jesper Lundmark
Bygglov för till- och ombyggnad av båthus						
BN 2026-000473	NORRMJÖLE 4:24	D 2026-000864	Beslut	2026-06-05	Beviljas	Delegation
2026-04-28	STÅNGVÄGEN 10	2026-06-05	Bygglov			Magdalena Salmi
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus, installation av eldstad och rivning av byggnader						
BN 2026-000474	SÖDERVIK 1:33	D 2026-000874	Beslut	2026-06-08	Beviljas	Delegation
2026-04-28	SÖDERVIK 265	2026-06-08	Bygglov			Baraa Markabi
Bygglov för nybyggnad av fritidshus samt rivning samt installation av eldstad samt komplementbyggnad inkl lovbefriad åtgärd						
BN 2026-000374	BJÖRNJÄGAREN 3	D 2026-000876	Beslut	2026-06-08	Beviljas	Delegation
2026-04-07		2026-06-08	Bygglov			Baraa Markabi
Tidsbegränsat lov för nybyggnad av gatukök till och med 2036-05-01						
BN 2026-000349	TALJAN 9	D 2026-000877	Beslut	2026-06-08	Beviljas	Delegation
2026-03-30	HERRGÅRDSVÄGEN 4	2026-06-08	Bygglov			Anna-Karin Risnert
Bygglov för fasadändring av enbostadshus						
BN 2026-000407	INNERTAVLE 14:27	D 2026-000878	Beslut	2026-06-08	Beviljas	Delegation
2026-04-13	SILLVIKEN 57	2026-06-08	Bygglov			Anna-Karin Risnert
Bygglov för tillbyggnad av fritidshus med garage/förråd						
BN 2026-000330	TÄFTEÅ 11:27	D 2026-000883	Beslut	2026-06-08	Beviljas	Delegation
2026-03-24	SVARTVIKEN 44	2026-06-08	Bygglov			Bruno Cordeiro Alves
Bygglov för till- och ombyggnad av fritidshus samt rivning av del av byggnad						
BN 2026-000272	TÄFTEÅ 1:74	D 2026-000885	Beslut	2026-06-09	Beviljas	Delegation
2026-03-12	VERKHOLMEN 36	2026-06-09	Bygglov			Byggnadsnämndens
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus samt installation av eldstad inkl lovbefriad åtgärd						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000334	HADDINGEN 1:109	D 2026-000894	Beslut	2026-06-09	Beviljas	Delegation
2026-03-26	HADDINGEN 90	2026-06-09	Bygglov			Bruno Cordeiro Alves
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus samt installation av eldstad samt komplementbyggnad						
BN 2026-000346	HADDINGEN 1:123	D 2026-000901	Beslut	2026-06-10	Beviljas	Delegation
2026-03-29	YTTRE-LÅNGVIKEN 172C	2026-06-10	Bygglov			Anna-Karin Risnert
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus samt installation av eldstad						
BN 2026-000397	SKÄRTRÄSK 1:38	D 2026-000908	Beslut	2026-06-11	Beviljas	Delegation
2026-04-11		2026-06-11	Bygglov			Bruno Cordeiro Alves
Bygglov för om- och tillbyggnad av fritidshus samt rivning av del av befintlig byggnad						
BN 2026-000443	ALEN 11	D 2026-000914	Beslut	2026-06-11	Beviljas	Delegation
2026-04-21	DÖBELNSGATAN 13	2026-06-11	Bygglov			Enrique Sánchez Muñoz
Bygglov för fasadändring av flerbostadshus (inglasning av balkong)						
BN 2026-000369	SÄVAR 31:11	D 2026-000917	Beslut	2026-06-11	Beviljas	Delegation
2026-04-04	SKEPPSVIK 242	2026-06-11	Bygglov			Anna-Karin Risnert
Bygglov för två komplementbyggnader						
BN 2026-000446	BILHANDLAREN 1	D 2026-000922	Beslut	2026-06-11	Beviljas	Delegation
2026-04-22		2026-06-11	Bygglov			Bruno Cordeiro Alves
Bygglov för nybyggnad av flerbostadshus (ny prövning)						
BN 2026-000404	HISSJÖN 5:3	D 2026-000953	Beslut	2026-06-18	Avslås	Delegation
2026-04-13		2026-06-18	Bygglov			Nicklas Fryksten
Avslag - Bygglov för nybyggnad av anläggning för ellagring						
BN 2026-000402	HISSJÖN 5:3	D 2026-000954	Beslut	2026-06-18	Avslås	Delegation
2026-04-13		2026-06-18	Bygglov			Nicklas Fryksten
Avslag - Bygglov för nybyggnad av anläggning för ellagring						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000525	STÖCKSJÖ 7:53	D 2026-000962 2026-06-18	Beslut	2026-06-18	Beviljas	Delegation
2026-05-07	STÖCKSJÖ MOR GRETHAS VÄG 11		Bygglov			Jesper Lundmark
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus inkl lovbefriad tillbyggnad samt nybyggnad av komplementbyggnad						
BN 2026-000565	SÖRFORS 3:28	D 2026-000972 2026-06-22	Beslut	2026-06-22	Beviljas	Delegation
2026-05-18	SÖRFORS 241		Bygglov			Magdalena Salmi
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus samt installation av eldstad						
BN 2026-000667	BACKEN 5:44	D 2026-000982 2026-06-22	Beslut	2026-06-22	Beviljas	Delegation
2026-06-08	RÖDBERGSVÄGEN 6		Bygglov			Emelie Wållberg
Bygglov för tillbyggnad av ställverk						
BN 2025-001450	STADSLIDEN 6:6	D 2026-001010 2026-06-25	Beslut	2026-06-25	Beviljas	Delegation
2025-12-19	UNIVERSUMS GRÄND 8		Bygglov			Bruno Cordeiro Alves
Bygglov för till- och ombyggnad av utbildningslokaler samt ändring av parkeringsplatser						
BN 2026-000677	SÄVAR 14:75	D 2026-001019 2026-06-26	Beslut	2026-06-26	Beviljas	Delegation
2026-06-10	STRANDVÄGEN 11		Bygglov			Jesper Lundmark
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus samt komplementbyggnad						
BN 2026-000481	ÖSTERTEG 29:1	D 2026-001028 2026-06-26	Beslut	2026-06-26	Beviljas	Delegation
2026-04-29			Bygglov			Magdalena Salmi
Bygglov för nybyggnad av garage						
BN 2026-000503	NORRMJÖLE 1:247	D 2026-001031 2026-06-29	Beslut	2026-06-29	Beviljas	Delegation
2026-05-04	HAVSVÄGEN 96		Bygglov			Jesper Lundmark
Bygglov för nybyggnad av fritidshus, plank, inkl lovbefriad tillbyggnad och rivning av befintliga byggnader						
BN 2026-000482	DRAGONEN 1	D 2026-001032 2026-06-29	Beslut	2026-06-29	Beviljas	Delegation
2026-04-29	HOVRÄTTSGATAN 17		Bygglov			Jesper Lundmark
Bygglov för till- och ombyggnad av carport till cykelgarage						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000535	STIGBYGELN 1	D 2026-001034 2026-06-29	Beslut	2026-06-29	Beviljas	Delegation
2026-05-11	SIGNALVÄGEN 14		Bygglov			Jesper Lundmark
Bygglov för nybyggnad av carport, parkeringsplatser samt tillbyggnad och fasadändring av brandstation						
BN 2026-000561	SÖMMEN 1	D 2026-001040 2026-06-29	Beslut	2026-06-29	Beviljas	Delegation
2026-05-18	REMONTSTRÅKET 1		Bygglov			Jesper Lundmark
Bygglov för nybyggnad av cykelskärmtak och parkeringsplatser						
BN 2026-000466	LOGISTIKEN 4	D 2026-001042 2026-06-30	Beslut	2026-06-30	Beviljas	Delegation
2026-04-27			Bygglov			Jesper Lundmark
Bygglov för nybyggnad av lagerbyggnad med kontor och parkeringsplatser samt rivning av lagerbyggnad						
BN 2026-000556	MURGRÖNAN 3	D 2026-001053 2026-06-30	Beslut	2026-06-30	Beviljas	Delegation
2026-05-15	HARTVIGSGATAN 11		Bygglov			Jesper Lundmark
Frivilligt bygglov för nybyggnad av växthus						
BN 2026-000577	SKRINET 3	D 2026-001058 2026-06-30	Beslut	2026-06-30	Beviljas	Delegation
2026-05-20	KÄLLARVÄGEN 5		Bygglov			Magdalena Salmi
Bygglov för nybyggnad av industribyggnad och parkeringsplatser (ny prövning)						
BN 2026-000147	RÖBÄCK 8:23	D 2026-000811 2026-06-01	Beslut	2026-06-01	Beviljas	Delegation
2026-02-06	RIKSVÄGEN 134		Bygglov inkl. startbesked			Jesper Lundmark
Bygglov för nybyggnad av parkeringsplatser						
BN 2026-000605	BACKEN 8:6	D 2026-000812 2026-06-01	Beslut	2026-06-01	Beviljas	Delegation
2026-05-26	BACKENVÄGEN 154		Bygglov inkl. startbesked			Jesper Lundmark
Bygglov för fasadändring av skolbyggnad och nybyggnad av parkeringsplatser (Ny prövning)						
BN 2026-000494	SÖRFORS 36:4	D 2026-000825 2026-06-03	Beslut	2026-06-03	Beviljas	Delegation
2026-04-30			Bygglov inkl. startbesked			Jesper Lundmark
Bygglov för nybyggnad av transformatorstation						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000531	RÖDÅ 16:5	D 2026-000829 2026-06-03	Beslut	2026-06-03	Beviljas	Delegation
2026-05-10	FREDRIKSHALL 43		Bygglov inkl. startbesked			Jesper Lundmark
Bygglov för nybyggnad av komplementbyggnad						
BN 2026-000517	STÖCKE 4:13	D 2026-000830 2026-06-03	Beslut	2026-06-03	Beviljas	Delegation
2026-05-06	STÖCKE 546		Bygglov inkl. startbesked			Jesper Lundmark
Bygglov för nybyggnad av garage med carport						
BN 2026-000479	DEGERNÄS 43:5	D 2026-000832 2026-06-03	Beslut	2026-06-03	Beviljas	Delegation
2026-04-28	DEGERNÄS 321		Bygglov inkl. startbesked			Jesper Lundmark
Bygglov för nybyggnad av garage med carport						
BN 2026-000293	ÄLVSBACKA 10	D 2026-000834 2026-06-03	Beslut	2026-06-03	Beviljas	Delegation
2026-03-17	ÖSTRA FÄNGELSEGATAN 1		Bygglov inkl. startbesked			Bruno Cordeiro Alves
Bygglov för skylt/ljusanordning på kontorshus						
BN 2026-000268	KLABBÖLE 16:1	D 2026-000836 2026-06-03	Beslut	2026-06-03	Beviljas	Delegation
2026-03-11	KLABBÖLE 416		Bygglov inkl. startbesked			Enrique Sánchez Muñoz
Bygglov för fasadändring av enbostadshus						
BN 2026-000424	UMEÅ 2:1	D 2026-000839 2026-06-04	Beslut	2026-06-04	Beviljas	Delegation
2026-04-16			Bygglov inkl. startbesked			Enrique Sánchez Muñoz
Bygglov för tre pylonskyltar						
BN 2026-000523	OBBOLA 21:6	D 2026-000841 2026-06-04	Beslut	2026-06-04	Beviljas	Delegation
2026-05-07	VÄDERHÄLLORNA 1		Bygglov inkl. startbesked			Jesper Lundmark
Bygglov för till- och ombyggnad av komplementbyggnad						
BN 2026-000508	HISSJÖN 25:2	D 2026-000846 2026-06-04	Beslut	2026-06-04	Beviljas	Delegation
2026-05-05	HISSJÖ 20		Bygglov inkl. startbesked			Baraa Markabi
Tidsbegränsat bygglov för nybyggnad av annan byggnad t.o.m 2027-10-31 (ny prövning)						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000415	SOFIEHEM 2:4	D 2026-000880 2026-06-08	Beslut	2026-06-08	Beviljas	Delegation
2026-04-14	MALMVÄGEN 7		Bygglov inkl. startbesked			Bruno Cordeiro Alves
Bygglov för nybyggnad av transformatorstation och rivning av befintlig byggnad						
BN 2026-000435	FÄLTSPATEN 2	D 2026-000881 2026-06-08	Beslut	2026-06-08	Beviljas	Delegation
2026-04-20	MINERALVÄGEN 7		Bygglov inkl. startbesked			Bruno Cordeiro Alves
Bygglov för skylt/ljusanordning på affärshus						
BN 2026-000486	RÖDÅ 1:24	D 2026-000882 2026-06-08	Beslut	2026-06-08	Beviljas	Delegation
2026-04-29	RÖDÅSEL 33		Bygglov inkl. startbesked			Bruno Cordeiro Alves
Bygglov för tillbyggnad av enbostadshus						
BN 2026-000487	SAGA 3	D 2026-000867 2026-06-09	Beslut	2026-06-09	Beviljas	Delegation
2026-04-30	SKOLGATAN 47		Bygglov inkl. startbesked			Enrique Sánchez Muñoz
Bygglov för skylt/ljusanordning på kontorshus						
BN 2026-000418	HÅKMARK 7:32	D 2026-000904 2026-06-10	Beslut	2026-06-10	Beviljas	Delegation
2026-04-14	HÅKMARK 230		Bygglov inkl. startbesked			Anna-Karin Risnert
Bygglov för tillbyggnad av garage med carport						
BN 2026-000489	GRANÖN 1:1	D 2026-000907 2026-06-11	Beslut	2026-06-11	Beviljas	Delegation
2026-04-30			Bygglov inkl. startbesked			Anna-Karin Risnert
Bygglov för nybyggnad av transformatorstation						
BN 2026-000347	BALDER 8	D 2026-000899 2026-06-11	Beslut	2026-06-11	Beviljas	Delegation
2026-03-30			Bygglov inkl. startbesked			Enrique Sánchez Muñoz
Bygglov för fasadändring av kontorshus						
BN 2026-000540	HOLMSUND 2:65	D 2026-000915 2026-06-11	Beslut	2026-06-11	Beviljas	Delegation
2026-05-12			Bygglov inkl. startbesked			Bruno Cordeiro Alves
Bygglov för nybyggnad av transformatorstation						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000493 2026-04-30 Bygglov för nybyggnad av transformatorstation och rivning av befintlig byggnad	FLINTAN 8	D 2026-000916 2026-06-11	Beslut Bygglov inkl. startbesked	2026-06-11	Beviljas	Delegation Bruno Cordeiro Alves
BN 2026-000365 2026-04-02 Bygglov för tillbyggnad av industribyggnad	BÖLEÅ 1:77 BÖLEVÄGEN 69	D 2026-000918 2026-06-11	Beslut Bygglov inkl. startbesked	2026-06-11	Beviljas	Delegation Bruno Cordeiro Alves
BN 2026-000363 2026-04-01 Bygglov för nybyggnad av garage	RÖDÅNÄS 4:1 RÖDÅNÄS 19	D 2026-000924 2026-06-11	Beslut Bygglov inkl. startbesked	2026-06-11	Beviljas	Delegation Anna-Karin Risnert
BN 2026-000521 2026-05-07 Bygglov för nybyggnad av anläggning för ellagring	SÄVAR 10:2 TVÄRÅMARKSVÄGEN 24	D 2026-000999 2026-06-24	Beslut Bygglov inkl. startbesked	2026-06-24	Beviljas	Delegation Bruno Cordeiro Alves
BN 2026-000311 2026-03-19 Tidsbegränsat bygglov för uppförande av plank fr.o.m. 2026-08-04 t.o.m. 2026-08-30	UMEÅ 8:11	D 2026-001000 2026-06-24	Beslut Bygglov inkl. startbesked	2026-06-24	Beviljas	Delegation Bruno Cordeiro Alves
BN 2026-000727 2026-06-24 Bygglov för nybyggnad av fritidshus och komplementbyggnad, installation av eldstad samt rivning av befintliga byggnader (ny prövning)	INNERTAVLE 6:29 SILLVIKEN 92	D 2026-001009 2026-06-25	Beslut Bygglov inkl. startbesked	2026-06-25	Beviljas	Delegation Bruno Cordeiro Alves
BN 2026-000211 2026-02-26 Bygglov för skylt	IGELKOTTEN S:1	D 2026-001020 2026-06-26	Beslut Bygglov inkl. startbesked	2026-06-26	Beviljas	Delegation Magdalena Salmi
BN 2026-000714 2026-06-22 Bygglov för nybyggnad av fritidshus inkl lovbefriad tillbyggnad, installation av eldstad och rivning av båthus (ny prövning)	HÖRNEÅ 8:858 MEGRUNDSVÄGEN 64	D 2026-001024 2026-06-26	Beslut Bygglov inkl. startbesked	2026-06-26	Beviljas	Delegation Magdalena Salmi

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000583	INNERKASAMARK 7:21	D 2026-001030 2026-06-29	Beslut	2026-06-29	Beviljas	Delegation
2026-05-21	YTTERSJÖ 550		Bygglov inkl. startbesked			Jesper Lundmark
Bygglov för nybyggnad av komplementbyggnad (Ny prövning)						
BN 2026-000664	SÖRBÖLE 2:13	D 2026-001059 2026-06-30	Beslut	2026-06-30	Beviljas	Delegation
2026-06-07	ALFRED FISKARES VÄG 60		Bygglov inkl. startbesked			Magdalena Salmi
Bygglov för tillbyggnad av fritidshus						
BN 2025-000442	HISSJÖN 1:64	D 2026-000842 2026-06-04	Beslut	2026-06-04		Delegation
2025-04-08	HISSJÖ 714		Byte av kontrollansvarig			Van Tri Nguyen
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus och garage med carport samt installation av eldstad						
BN 2025-000660	LÅNGVIKEN 1:83	D 2026-000928 2026-06-12	Beslut	2026-06-12		Delegation
2025-05-20	YTTRE-LÅNGVIKEN 162B		Byte av kontrollansvarig			Johan Granberg
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus och garage med carport samt installation av eldstad						
BN 2026-000210	HÅKMARK 4:14	D 2026-000961 2026-06-18	Beslut	2026-06-18		Delegation
2026-02-26	PIPARBÖLE 21		Byte av kontrollansvarig			Michael Gunnarsson
Bygglov för nybyggnad av fritidshus samt rivning samt installation av eldstad						
BN 2024-000550	BOKEN 24	D 2026-000993 2026-06-24	Beslut	2026-06-24		Delegation
2024-05-10			Byte av kontrollansvarig			Magnus Sjöström
Bygglov för tillbyggnad av skola, nybyggnad av sophus, fasadändring, ombyggnad samt rivning						
BN 2026-000282	TAVELSJÖ 10:7	D 2026-000845 2026-06-11	Beslut	2026-06-11	Avslås	Delegation
2026-03-15	STRANDVÄGEN 8		Frivilligt lov			Nicklas Fryksten
Avslag Frivilligt lov för nybyggnad av komplementbyggnader						
BN 2026-000428	INNERTAVLE 9:90	D 2026-001013 2026-06-26	Beslut	2026-06-26	Beviljas	Delegation
2026-04-16	INNERTAVLE 481		Förhandsbesked			Magdalena Salmi
Förhandsbesked för nybyggnad av enbostadshus						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000475	SOFIEHEM 10:47	D 2026-001011	Beslut	2026-06-25	10 veckor	Delegation
2026-04-28	BERGSBODA 150	2026-06-25	Förlängning av handläggningstid			Bruno Cordeiro Alves
Bygglov för tillbyggnad av garage						
BN 2026-000427	SÄVAR 61:1	D 2026-000858	Beslut	2026-06-05	Beviljas	Delegation
2026-04-16		2026-06-05	Marklov			Baraa Markabi
Marklov för schaktning/utfyllnad och bygglov för uppförande av parkeringsplatser						
BN 2026-000578	CIRKELPASSAREN 1	D 2026-001055	Beslut	2026-06-30	Beviljas	Delegation
2026-05-20		2026-06-30	Marklov inkl. startbesked			Jesper Lundmark
Marklov i efterhand för trädfällning						
BN 2026-000644	JOHANNELUND 8	D 2026-000933	Beslut	2026-06-12	Beviljas	Delegation
2026-06-03	VERKMÄSTARGRÄND 1	2026-06-12	Rivningslov			Magdalena Salmi
Rivningslov för rivning av affärslokaler						
BN 2026-000304	INNERTAVLE 7:13	D 2026-000934	Beslut	2026-06-12	Beviljas	Delegation
2026-03-18	SILLVIKEN 742	2026-06-12	Rivningslov			Anna-Karin Risnert
Rivningslov för rivning av komplementbyggnad						
BN 2025-001379	SVÄRDET 24	D 2026-000809	Beslut	2026-06-01	Beviljas	Delegation
2025-11-28	KORSGATAN 15D	2026-06-01	Slutbesked			Niklas Gällstedt
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2025-001367	SVÄRDET 22	D 2026-000810	Beslut	2026-06-01	Beviljas	Delegation
2025-11-25	KORSGATAN 15B	2026-06-01	Slutbesked			Peter Berggren
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2025-000101	SÄGEN 5	D 2026-000813	Beslut	2026-06-01	Beviljas	Delegation
2025-01-31	VÄSTRA NORRLANDSGATAN 10B	2026-06-01	Slutbesked			Michael Gunnarsson
Bygglov för fasadändring av kontorshus						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2025-000137	FÄLTSPATEN 2	D 2026-000814	Beslut	2026-06-01	Interimistiskt	Delegation
2025-02-06		2026-06-01	Slutbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för tillbyggnad av affärsbyggnad och anläggning av återvinningsstation samt parkeringsplatser						
BN 2026-000069	MICKELTRÄSK 2:42	D 2026-000815	Beslut	2026-06-01	Beviljas	Delegation
2026-01-22		2026-06-01	Slutbesked			Magnus Sjöström
Anmälan om installation/ändring eldstad/rökkanal i fritidshus						
BN 2026-000520	ÄLVRINGEN 2	D 2026-000818	Beslut	2026-06-01	Beviljas	Delegation
2026-05-07		2026-06-01	Slutbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för Fasadändring av befintliga balkonger med inglasning (ny prövning)						
BN 2024-000839	SÄVAR 17:18	D 2026-000820	Beslut	2026-06-02	Beviljas	Delegation
2024-07-15	TOMTERNA 1	2026-06-02	Slutbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för nybyggnad av industri/lager						
BN 2024-000399	NORRBYN 1:71	D 2026-000823	Beslut	2026-06-03	Beviljas	Delegation
2024-04-12	NORRBYN 367	2026-06-03	Slutbesked			Mikael Sjöström
Bygglov för tillbyggnad av enbostadshus och installation av eldstad						
BN 2025-000370	TEGELMÄSTAREN 17	D 2026-000824	Beslut	2026-06-03	Beviljas	Delegation
2025-03-27	TEGELBRUKSVÄGEN 18D	2026-06-03	Slutbesked			Peter Berggren
Anmälan om ändring konstruktion i industribyggnad						
BN 2024-001412	PRECEPTORN 2	D 2026-000828	Beslut	2026-06-03	Beviljas	Delegation
2024-12-16		2026-06-03	Slutbesked			Peter Berggren
Bygglov för tillbyggnad av flerbostadshus med fläktrum						
BN 2025-000775	STADSLIDEN 6:6	D 2026-000843	Beslut	2026-06-04	Beviljas	Delegation
2025-06-16		2026-06-04	Slutbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för tillbyggnad av skola, SLU, med labb- och odlingsrum med tillhörande ytor						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2024-001325	HOLMSUND 4:30	D 2026-000849	Beslut	2026-06-04	Interimistiskt	Delegation
2024-11-24	STENHUGGAREGATAN 1F	2026-06-04	Slutbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för nybyggnad av brandstation						
BN 2025-000655	UMEÅ 7:11	D 2026-000866	Beslut	2026-06-08	Beviljas	Delegation
2025-05-19	JÄRNVÄGSALLÉN 11	2026-06-08	Slutbesked			Niklas Gällstedt
Anmälan om ändring planlösning i kontorsbyggnad						
BN 2025-000016	VALE 18	D 2026-000886	Beslut	2026-06-09	Beviljas	Delegation
2025-01-07	VASAGATAN 12	2026-06-09	Slutbesked			Michael Gunnarsson
Anmälan om installation/ändring hissar i kontorshus						
BN 2025-000330	OBBOLA 22:171	D 2026-000888	Beslut	2026-06-09	Delslutbesked	Delegation
2025-03-18	GLASÖGERUDDEN 19	2026-06-09	Slutbesked			Michael Gunnarsson
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus och carport med förråd samt rivning av befintlig huvudbyggnad						
BN 2026-000221	NORRBYN 2:128	D 2026-000891	Beslut	2026-06-09	Beviljas	Delegation
2026-03-01	MURNINGSGRUNDET 44	2026-06-09	Slutbesked			Mikael Sjöström
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i fritidshus						
BN 2026-000220	NORRBYN 2:128	D 2026-000892	Beslut	2026-06-09	Beviljas	Delegation
2026-03-01		2026-06-09	Slutbesked			Mikael Sjöström
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i fritidshus						
BN 2024-001175	NESTORN 1	D 2026-000900	Beslut	2026-06-10	Beviljas	Delegation
2024-10-16		2026-06-10	Slutbesked			Martin Höglund
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus och garage samt installation av eldstad och uppsättning av solceller						
BN 2024-000715	NORRBYN 1:103	D 2026-000909	Beslut	2026-06-11	Beviljas	Delegation
2024-06-12	ÖSTRA SUNDSVIKEN 43	2026-06-11	Slutbesked			Magnus Sjöström
Anmälan om nybyggnad av komplementbyggnad						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2025-000469	SÖRFORS 8:47	D 2026-000910 2026-06-11	Beslut	2026-06-11	Beviljas	Delegation
2025-04-12	SÖRFORS 855		Slutbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för tillbyggnad av enbostadshus med garage och carport						
BN 2025-000695	IVARSBODA 2:80	D 2026-000911 2026-06-11	Beslut	2026-06-11	Beviljas	Delegation
2025-05-26	SÖNNERSTGRUNDET 658		Slutbesked			Mikael Sjöström
Bygglov för nybyggnad av fritidshus och installation av eldstad samt rivning av 3 st byggnader						
BN 2026-000322	KÄDDIS 7:1	D 2026-000912 2026-06-11	Beslut	2026-06-11	Beviljas	Delegation
2026-03-23	KÄDDIS 58		Slutbesked			Mikael Sjöström
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2026-000262	TÄFTEÅ 16:8	D 2026-000920 2026-06-11	Beslut	2026-06-11	Beviljas	Delegation
2026-03-11	LÅNGVIKSSKATAN 50		Slutbesked			Magnus Sjöström
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2026-000507	SÄVAR 3:44	D 2026-000921 2026-06-11	Beslut	2026-06-11	Beviljas	Delegation
2026-05-05	BLOMSTERVÄGEN 1A		Slutbesked			Magnus Sjöström
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i tvåbostadshus						
BN 2026-000300	MINKEN 7	D 2026-000925 2026-06-11	Beslut	2026-06-11	Beviljas	Delegation
2026-03-18	MINKVÄGEN 14		Slutbesked			Peter Berggren
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2024-001439	GÖKUNGEN 1	D 2026-000926 2026-06-12	Beslut	2026-06-12	Beviljas	Delegation
2024-12-20	MARIEHEMSVÄGEN 212		Slutbesked			Van Tri Nguyen
Bygglov för tillbyggnad av industri/lager						
BN 2024-001385	OBBOLA 21:15	D 2026-000932 2026-06-12	Beslut	2026-06-12	Beviljas	Delegation
2024-12-09	BERGA 18		Slutbesked			Mikael Sjöström
Bygglov för nybyggnad av fritidshus och komplementbyggnad, rivning av befintlig byggnad samt installation av eldstad						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2025-000021	NESTORN 1	D 2026-000938	Beslut	2026-06-15	Beviljas	Delegation
2025-01-09		2026-06-15	Slutbesked			Martin Höglund
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus och garage samt installation av eldstad och uppsättning av solceller (ny prövning)						
BN 2025-000678	ÄLVAN 1	D 2026-000941	Beslut	2026-06-16	Delslutbesked	Delegation
2025-05-23	SJÖFRUVÄGEN 6	2026-06-16	Slutbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för nybyggnad av fyra komplementbyggnader						
BN 2026-000176	NORRBYN 1:110	D 2026-000942	Beslut	2026-06-16	Beviljas	Delegation
2026-02-15	BYSKATAN 33	2026-06-16	Slutbesked			Martin Höglund
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i fritidshus						
BN 2025-000686	NORRMJÖLE 1:234	D 2026-000887	Beslut	2026-06-16	Delslutbesked	Delegation
2025-05-25	BYGDEVÄGEN 3	2026-06-16	Slutbesked			Van Tri Nguyen
Bygglov för tillbyggnad av fritidshus och nybyggnad av carport						
BN 2025-000320	TEGLET 1	D 2026-000946	Beslut	2026-06-17	Beviljas	Delegation
2025-03-17	MEJERIVÄGEN 1	2026-06-17	Slutbesked			Johan Granberg
Bygglov för nybyggnad av vårdlokaler						
BN 2025-000962	MARKNADSPLATSEN 1	D 2026-000949	Beslut	2026-06-17	Delslutbesked	Delegation
2025-08-19	MARKNADSGATAN 3	2026-06-17	Slutbesked			Van Tri Nguyen
Bygglov för ändrad användning av affärslokaler						
BN 2024-000120	MARKNADSPLATSEN S:1	D 2026-000951	Beslut	2026-06-17	Beviljas	Delegation
2024-02-06	MARKNADSGATAN 19	2026-06-17	Slutbesked			Mikael Sjöström
Bygglov för tillbyggnad av affärshus						
BN 2025-001114	SÖRBYN 9:2	D 2026-000956	Beslut	2026-06-18	Beviljas	Delegation
2025-09-23	SÖRBYN 10	2026-06-18	Slutbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för tillbyggnad av carport och nybyggnad av parkeringsplatser						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2025-000496	OBBOLA 22:186	D 2026-000957	Beslut	2026-06-18	Beviljas	Delegation
2025-04-16	GRÖTHÄLLANVÄGEN 57	2026-06-18	Slutbesked			Peter Berggren
Bygglov för nybyggnad av fritidshus med komplementbyggnad samt installation av eldstad och rivning av befintligt fritidshus och komplementbyggnad						
BN 2026-000195	HAREN 11	D 2026-000959	Beslut	2026-06-18	Beviljas	Delegation
2026-02-20	RÅGVÄGEN 4	2026-06-18	Slutbesked			Van Tri Nguyen
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2024-000550	BOKEN 24	D 2026-000960	Beslut	2026-06-18	Interimistiskt	Delegation
2024-05-10		2026-06-18	Slutbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för tillbyggnad av skola, nybyggnad av sophus, fasadändring, ombyggnad samt rivning						
BN 2024-001402	OBBOLA 21:30	D 2026-000966	Beslut	2026-06-18	Delslutbesked	Delegation
2024-12-12	BERGA 110	2026-06-18	Slutbesked			Mikael Sjöström
Bygglov för nybyggnad av fritidshus samt rivning samt installation av eldstad samt komplementbyggnad						
BN 2024-000765	SOFIEHEM 10:24	D 2026-000968	Beslut	2026-06-18	Interimistiskt	Delegation
2024-06-24	BERGSBODA 96	2026-06-18	Slutbesked			Michael Gunnarsson
Anmälan om nybyggnad av komplementbyggnad						
BN 2024-000052	OBBOLA 19:1	D 2026-000969	Beslut	2026-06-18	Beviljas	Delegation
2024-01-18	SÖDRA OBBOLAVÄGEN 35	2026-06-18	Slutbesked			Michael Gunnarsson
Bygglov för nybyggnad av teknikhus						
BN 2025-000466	PÅLBÖLE 5:1	D 2026-000970	Beslut	2026-06-18	Beviljas	Delegation
2025-04-10		2026-06-18	Slutbesked			Michael Gunnarsson
Bygglov för nybyggnad av transformatorstation						
BN 2025-001156	SÖDRA MYRBÄCK 1:4	D 2026-000971	Beslut	2026-06-18	Beviljas	Delegation
2025-10-03		2026-06-18	Slutbesked			Michael Gunnarsson
Bygglov för nybyggnad av transformatorstation						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2025-001070	STÖCKE 14:14	D 2026-000973 2026-06-22	Beslut	2026-06-22	Beviljas	Delegation
2025-09-16	STÖCKE 360		Slutbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus samt komplementbyggnad						
BN 2025-001318	HISSJÖN 5:33	D 2026-000974 2026-06-22	Beslut	2026-06-22	Beviljas	Delegation
2025-11-14	HISSJÖ 237		Slutbesked			Niklas Gällstedt
Rivningslov för rivning av komplementbyggnad						
BN 2026-000370	KASHOLMEN 1:6	D 2026-000979 2026-06-22	Beslut	2026-06-22	Beviljas	Delegation
2026-04-06	SILLVIKEN 71		Slutbesked			Martin Höglund
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i komplementbyggnad						
BN 2025-000723	SÖRMJÖLE 39:1	D 2026-000984 2026-06-23	Beslut	2026-06-23	Beviljas	Delegation
2025-06-02	BOVIKENVÄGEN 69		Slutbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för nybyggnad av garage med Atelje						
BN 2025-000645	NANNA 5	D 2026-000985 2026-06-23	Beslut	2026-06-23	Beviljas	Delegation
2025-05-19	VASAGATAN 16		Slutbesked			Michael Gunnarsson
Bygglov för skylt/ljusanordning och fasadändring av skola						
BN 2025-000280	SUNNANSJÖ 1:28	D 2026-000987 2026-06-23	Beslut	2026-06-23	Beviljas	Delegation
2025-03-10	SUNNANSJÖ 117		Slutbesked			Peter Berggren
Bygglov för nybyggnad av komplementbyggnad samt rivning samt installation av eldstad						
BN 2025-000217	IVARSBODA 4:3	D 2026-000988 2026-06-23	Beslut	2026-06-23	Delslutbesked	Delegation
2025-02-25	IVARSBODA 345		Slutbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för nybyggnad av fritidshus och installation av eldstad samt rivning av befintligt fritidshus						
BN 2026-000234	TAVELSJÖ 29:13	D 2026-000990 2026-06-23	Beslut	2026-06-23	Beviljas	Delegation
2026-03-04	ÖVRE NÄSET 5		Slutbesked			Magnus Sjöström
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2025-000558	MÅLET 2	D 2026-000991	Beslut	2026-06-23	Interimistiskt	Delegation
2025-05-02		2026-06-23	Slutbesked			Van Tri Nguyen
Bygglov för tillbyggnad och fasadändring av flerbostadshus						
BN 2026-000367	RIDDARSPORREN 2	D 2026-000992	Beslut	2026-06-24	Beviljas	Delegation
2026-04-02	BLOMVÄGEN 9	2026-06-24	Slutbesked			Magnus Sjöström
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2026-000601	SÖRMJÖLE 2:73	D 2026-000994	Beslut	2026-06-24	Beviljas	Delegation
2026-05-25	ROTSTIGEN 14	2026-06-24	Slutbesked			Peter Berggren
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2024-000860	CIRKELPASSAREN 1	D 2026-000998	Beslut	2026-06-24	Beviljas	Delegation
2024-07-29	CIRKELGATAN 64	2026-06-24	Slutbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för nybyggnad av serviceboende samt två komplementbyggnader						
BN 2025-000668	NANNA 5	D 2026-001001	Beslut	2026-06-25	Beviljas	Delegation
2025-05-21	VASAGATAN 16	2026-06-25	Slutbesked			Mikael Sjöström
Anmälan om ändring planlösning i skola (granska ansökan, finns fler val)						
BN 2025-000063	DEGERNÄS 37:4	D 2026-001002	Beslut	2026-06-25	Interimistiskt	Delegation
2025-01-20		2026-06-25	Slutbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus						
BN 2025-000558	MÅLET 2	D 2026-001006	Beslut	2026-06-25	Interimistiskt	Delegation
2025-05-02		2026-06-25	Slutbesked			Martin Höglund
Bygglov för tillbyggnad och fasadändring av flerbostadshus						
BN 2025-000213	KROKSJÖ 15:1	D 2026-001015	Beslut	2026-06-26	Interimistiskt	Delegation
2025-02-24	KROKSJÖ 430	2026-06-26	Slutbesked			Michael Gunnarsson
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus och komplementbyggnad samt installation av eldstad						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2024-000067	SMÖRASKEN 1	D 2026-001021 2026-06-26	Beslut	2026-06-26	Beviljas	Delegation
2024-01-17	MJÖLKVÄGEN 1		Slutbesked			Niklas Gällstedt
Bygglov för utvändig ändring av flerbostadshus						
BN 2026-000296	AKVAMARINEN 1	D 2026-001022 2026-06-26	Beslut	2026-06-26	Beviljas	Delegation
2026-03-17	HEDLUNDAVÄGEN 10		Slutbesked			Niklas Gällstedt
Bygglov för fasadändring av skolbyggnad avseende skylt						
BN 2024-000872	HÖRNEÅ 8:759	D 2026-001027 2026-06-26	Beslut	2026-06-26	Interimistiskt	Delegation
2024-08-02	RÖNNSKÄR 8		Slutbesked			Mikael Sjöström
Bygglov för nybyggnad av fritidshus och komplementbyggnad samt installation av eldstad						
BN 2026-000163	SKOGSLYCKAN 21	D 2026-001037 2026-06-29	Beslut	2026-06-29	Beviljas	Delegation
2026-02-11	SKOGSBRYNET 49		Slutbesked			Michael Gunnarsson
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2026-000558	BJÖRKÅ 9	D 2026-001038 2026-06-29	Beslut	2026-06-29	Beviljas	Delegation
2026-05-17	BJÖRKÅGATAN 10		Slutbesked			Michael Gunnarsson
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2026-000395	SÄVAR 61:251	D 2026-001046 2026-06-30	Beslut	2026-06-30	Beviljas	Delegation
2026-04-10	VÄSTERSKOGEN 29		Slutbesked			Michael Gunnarsson
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2024-001005	HÖRNEÅ 30:4	D 2026-001048 2026-06-30	Beslut	2026-06-30	Beviljas	Delegation
2024-09-09			Slutbesked			Mikael Sjöström
Bygglov för nybyggnad av flerbostadshus, komplementbyggnader och parkeringsplatser						
BN 2026-000193	BRONSDOLKEN 1	D 2026-001054 2026-06-30	Beslut	2026-06-30	Beviljas	Delegation
2026-02-20	LAGERVÄGEN 5		Slutbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för för ändrad användning från butik till utbildning, tillbyggnad av utbildningslokal samt nybyggnad av komplementbyggnad (ny prövning)						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000617	HOLMSUND 7:184	D 2026-000816	Beslut	2026-06-01	Beviljas	Delegation
2026-05-27	LÖVÖUDDEN 87	2026-06-01	Startbesked			Martin Höglund
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2026-000193	BRONSDOLKEN 1	D 2026-000817	Beslut	2026-06-01	Beviljas	Delegation
2026-02-20	LAGERVÄGEN 5	2026-06-01	Startbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för för ändrad användning från butik till utbildning, tillbyggnad av utbildningslokal samt nybyggnad av komplementbyggnad (ny prövning)						
BN 2026-000267	STRÖM 10:21	D 2026-000819	Beslut	2026-06-02	Beviljas	Delegation
2026-03-11	FINGALS VÄG 34	2026-06-02	Startbesked			Van Tri Nguyen
Bygglov för tillbyggnad av fritidshus						
BN 2026-000492	LAPPKASTET 6	D 2026-000822	Beslut	2026-06-03	Beviljas	Delegation
2026-04-30		2026-06-03	Startbesked			Magnus Sjöström
Anmälan om installation/ändring ventilation i flerbostadshus						
BN 2026-000639	OBBOLA 23:47	D 2026-000827	Beslut	2026-06-03	Beviljas	Delegation
2026-06-02	EKORRSTIGEN 4	2026-06-03	Startbesked			Peter Berggren
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2026-000260	IVARSBODA 2:74	D 2026-000831	Beslut	2026-06-03	Beviljas	Delegation
2026-03-11	MITTIFJÄRDEN 457	2026-06-03	Startbesked			Niklas Gällstedt
Bygglov för nybyggnad av garage						
BN 2026-000285	VÄSTERTEG 40:2	D 2026-000835	Beslut	2026-06-03	Beviljas	Delegation
2026-03-16	TEGSVÄGEN 20	2026-06-03	Startbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för fasadändring och tillbyggnad av idrottshall samt nybyggnad av parkeringsplatser (Ny prövning)						
BN 2026-000440	BLANDAREN 1	D 2026-000840	Beslut	2026-06-04	Beviljas	Delegation
2026-04-21	MEJERIVÄGEN 2	2026-06-04	Startbesked			Michael Gunnarsson
Tidsbegränsat bygglov för nybyggnad av biogaspanna och oljepanna t.o.m. 2031-05-31						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000646	ANKARET 7	D 2026-000847	Beslut	2026-06-04	Beviljas	Delegation
2026-06-03	STRANDVÄGEN 33	2026-06-04	Startbesked			Magnus Sjöström
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2026-000125	SOFIEHEM 9:41	D 2026-000848	Beslut	2026-06-04	Beviljas	Delegation
2026-02-03	BERGSBODA 34	2026-06-04	Startbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för tillbyggnad av garage						
BN 2026-000624	LAVSKRIKAN 5	D 2026-000852	Beslut	2026-06-05	Beviljas	Delegation
2026-05-29	JÄGARVÄGEN 7	2026-06-05	Startbesked			Niklas Gällstedt
Anmälan om installation/ändring av ventilation i flerbostadshus						
BN 2026-000361	STÖCKE 14:13	D 2026-000855	Beslut	2026-06-05	Beviljas	Delegation
2026-04-01	STÖCKE 356	2026-06-05	Startbesked			Mikael Sjöström
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus och två komplementbyggnader samt rivning av byggnad						
BN 2025-000746	SOFIEHEM 3:1	D 2026-000857	Beslut	2026-06-05	Delstartbesked	Delegation
2025-06-09	ANALYSVÄGEN 2	2026-06-05	Startbesked			Michael Gunnarsson
Bygglov för tillbyggnad av vårdlokaler						
BN 2026-000246	ÖN 7:42	D 2026-000863	Beslut	2026-06-05	Delstartbesked	Delegation
2026-03-08	ÖVÄGEN 15	2026-06-05	Startbesked			Michael Gunnarsson
Bygglov för nybyggnad av garage och carport samt rivning av komplementbyggnad						
BN 2026-000476	PLOGEN 20	D 2026-000865	Beslut	2026-06-05	Beviljas	Delegation
2026-04-27	KVARNVÄGEN 11	2026-06-05	Startbesked			Michael Gunnarsson
Bygglov för fasadändring av flerbostadshus med inglasning av två balkonger						
BN 2025-001347	GUBBÖLE 7:2	D 2026-000868	Beslut	2026-06-08	Beviljas	Delegation
2025-11-19	GUBBÖLE 155	2026-06-08	Startbesked			Niklas Gällstedt
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus samt installation av eldstad samt komplementbyggnad						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000621	INNERTAVLE 6:31	D 2026-000875	Beslut	2026-06-08	Beviljas	Delegation
2026-05-28		2026-06-08	Startbesked			Martin Höglund
Anmälan om rivning av annan byggnad eller anläggning						
BN 2026-000294	HÖRNEÅ 8:858	D 2026-000884	Beslut	2026-06-09	Beviljas	Delegation
2026-03-17	MEGRUNDSVÄGEN 64	2026-06-09	Startbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för nybyggnad av fritidshus inkl lovbefriad tillbyggnad, installation av eldstad och rivning av båthus						
BN 2026-000307	IVARSBODA 2:65	D 2026-000889	Beslut	2026-06-09	Delstartbesked	Delegation
2026-03-19	IVARSBODA 312	2026-06-09	Startbesked			Michael Gunnarsson
Bygglov för ändrad användning av komplementbyggnad till huvudbyggnad och tillbyggnad av enbostadshus och rivningslov för rivning av befintlig enbostadshus						
BN 2025-001392	RODDERSKAN 1	D 2026-000896	Beslut	2026-06-10	Delstartbesked	Delegation
2025-12-03		2026-06-10	Startbesked			Niklas Gällstedt
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus samt installation av eldstad samt komplementbostadshus						
BN 2026-000660	NORRMJÖLE 1:37	D 2026-000897	Beslut	2026-06-10	Beviljas	Delegation
2026-06-05	SKATENVÄGEN 68	2026-06-10	Startbesked			Martin Höglund
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i fritidshus						
BN 2026-000513	STRÖM 1:29	D 2026-000902	Beslut	2026-06-10	Beviljas	Delegation
2026-05-06		2026-06-10	Startbesked			Peter Berggren
Bygglov för till- och ombyggnad av båthus						
BN 2026-000604	SÖRFORS 1:74	D 2026-000903	Beslut	2026-06-10	Beviljas	Delegation
2026-05-25	SÖRFORS 61	2026-06-10	Startbesked			Mikael Sjöström
Anmälan om installation/ändring av ventilation i enbostadshus						
BN 2026-000448	SYRENEN 7	D 2026-000905	Beslut	2026-06-11	Beviljas	Delegation
2026-04-22	SKIFTESVÄGEN 3	2026-06-11	Startbesked			Niklas Gällstedt
Rivningslov för rivning av affärs- och kontorshus						

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2025-000807	SOFIEHEM 5:2	D 2026-000906 2026-06-11	Beslut	2026-06-11	Beviljas	Delegation
2025-06-23			Startbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för nybyggnad av kontorsbyggnad, komplementbyggnad, två cykelskärmtak och parkeringsplatser						
BN 2025-001343	BAGGBÖLE 2:23	D 2026-000913 2026-06-11	Beslut	2026-06-11	Beviljas	Delegation
2025-11-18	BAGGBÖLE 103		Startbesked			Peter Berggren
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus						
BN 2026-000369	SÄVAR 31:11	D 2026-000923 2026-06-11	Beslut	2026-06-11	Beviljas	Delegation
2026-04-04	SKEPPSVIK 242		Startbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för två komplementbyggnader						
BN 2026-000673	HÖRNEÅ 8:534	D 2026-000929 2026-06-12	Beslut	2026-06-12	Beviljas	Delegation
2026-06-09	KALVARSSKATAN 14		Startbesked			Martin Höglund
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2025-001360	ANUMARK 7:3	D 2026-000930 2026-06-12	Beslut	2026-06-12	Delstartbesked	Delegation
2025-11-21	ANUMARK 223		Startbesked			Van Tri Nguyen
Bygglov för tillbyggnad av enbostadshus samt installation av eldstad						
BN 2025-001389	CELLFÄNGELSET 1	D 2026-000931 2026-06-12	Beslut	2026-06-12	Beviljas	Delegation
2025-12-02			Startbesked			Niklas Gällstedt
Bygglov för fasadändring av komplementbyggnader						
BN 2026-000678	SÖRFORS 3:21	D 2026-000935 2026-06-15	Beslut	2026-06-15	Beviljas	Delegation
2026-06-10	SÖRFORS 240		Startbesked			Niklas Gällstedt
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2026-000644	JOHANNELUND 8	D 2026-000936 2026-06-15	Beslut	2026-06-15	Beviljas	Delegation
2026-06-03	VERKMÄSTARGRÄND 1		Startbesked			Mikael Sjöström
Rivningslov för rivning av affärslokaler						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000532	SÄVAR 31:17	D 2026-000943	Beslut	2026-06-16	Beviljas	Delegation
2026-05-11	SKEPPSVIK 209	2026-06-16	Startbesked			Peter Berggren
Anmälan om installation/ändring vatten och avlopp i toalett för fritidshus						
BN 2025-000658	DJÄKNEBÖLE 16:4	D 2026-000944	Beslut	2026-06-16	Beviljas	Delegation
2025-05-20		2026-06-16	Startbesked			Martin Höglund
Bygglov för nybyggnad av industribyggnad						
BN 2026-000427	SÄVAR 61:1	D 2026-000945	Beslut	2026-06-16	Beviljas	Delegation
2026-04-16		2026-06-16	Startbesked			Niklas Gällstedt
Marklov för schaktning/utfyllnad och bygglov för uppförande av parkeringsplatser						
BN 2026-000696	NORRMJÖLE 5:129	D 2026-000950	Beslut	2026-06-17	Beviljas	Delegation
2026-06-15	HAVSVÄGEN 118	2026-06-17	Startbesked			Peter Berggren
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i fritidshus						
BN 2026-000661	BÖSTA 2:16	D 2026-000952	Beslut	2026-06-17	Beviljas	Delegation
2026-06-07	BÖSTA 31	2026-06-17	Startbesked			Van Tri Nguyen
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i annan byggnad						
BN 2026-000054	BRÄNNLAND 2:16	D 2026-000955	Beslut	2026-06-18	Delstartbesked	Delegation
2026-01-19	BRÄNNLANDSVÄGEN 41	2026-06-18	Startbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för till- och ombyggnad av skolbyggnad						
BN 2026-000706	MOSSEN 6	D 2026-000976	Beslut	2026-06-22	Beviljas	Delegation
2026-06-17	HÖRNVÄGEN 12	2026-06-22	Startbesked			Peter Berggren
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2025-001430	TURKOSEN 15	D 2026-000981	Beslut	2026-06-22	Beviljas	Delegation
2025-12-15		2026-06-22	Startbesked			Mikael Sjöström
Bygglov för om- och tillbyggnad av carport						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000218	SKRINET 3	D 2026-000983	Beslut	2026-06-22	Beviljas	Delegation
2026-02-27	KÄLLARVÄGEN 5	2026-06-22	Startbesked			Mikael Sjöström
Bygglov för nybyggnad av industribyggnad						
BN 2026-000443	ALEN 11	D 2026-000986	Beslut	2026-06-23	Beviljas	Delegation
2026-04-21	DÖBELNSGATAN 13	2026-06-23	Startbesked			Niklas Gällstedt
Bygglov för fasadändring av flerbostadshus (inglasning av balkong)						
BN 2026-000474	SÖDERVIK 1:33	D 2026-000989	Beslut	2026-06-23	Delstartbesked	Delegation
2026-04-28	SÖDERVIK 265	2026-06-23	Startbesked			Van Tri Nguyen
Bygglov för nybyggnad av fritidshus samt rivning samt installation av eldstad samt komplementbyggnad inkl lovbefriad åtgärd						
BN 2026-000242	RAN 7	D 2026-000996	Beslut	2026-06-24	Delstartbesked	Delegation
2026-03-05		2026-06-24	Startbesked			Van Tri Nguyen
Anmälan om ändring av planlösning hotell						
BN 2025-001421	RÖDÅ 3:33	D 2026-000997	Beslut	2026-06-24	Delstartbesked	Delegation
2025-12-11	RÖDÅSEL 75	2026-06-24	Startbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för till- och ombyggnad av skolbyggnad, nybyggnad av komplementbyggnad och parkeringsplatser						
BN 2026-000694	INNERTAVLE 14:11	D 2026-001005	Beslut	2026-06-25	Beviljas	Delegation
2026-06-15	SILLVIKEN 159	2026-06-25	Startbesked			Mikael Sjöström
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i fritidshus						
BN 2026-000710	EKEN 17	D 2026-001007	Beslut	2026-06-25	Beviljas	Delegation
2026-06-18	TALLPARKSVÄGEN 9A	2026-06-25	Startbesked			Mikael Sjöström
Anmälan om installation/ändring av ventilation i flerbostadshus						
BN 2026-000449	ÖN 1:96	D 2026-001008	Beslut	2026-06-25	Beviljas	Delegation
2026-04-22	LILLÅVÄGEN 2	2026-06-25	Startbesked			Magnus Sjöström
Tidsbegränsat bygglov för ändrad användning av enbostadshus och komplementbyggnad till verksamhetslokaler för parkdrift t.o.m. 2031-04-30						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000307	IVARSBODA 2:65	D 2026-001014	Beslut	2026-06-26	Delstartbesked	Delegation
2026-03-19	IVARSBODA 312	2026-06-26	Startbesked			Michael Gunnarsson
Bygglov för ändrad användning av komplementbyggnad till huvudbyggnad och tillbyggnad av enbostadshus och rivningslov för rivning av befintlig enbostadshus						
BN 2026-000272	TÄFTEÅ 1:74	D 2026-001026	Beslut	2026-06-26	Beviljas	Delegation
2026-03-12	VERKHOLMEN 36	2026-06-26	Startbesked			Michael Gunnarsson
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus samt installation av eldstad inkl lovbefriad åtgärd						
BN 2026-000330	TÄFTEÅ 11:27	D 2026-001029	Beslut	2026-06-26	Beviljas	Delegation
2026-03-24	SVARTVIKEN 44	2026-06-26	Startbesked			Mikael Sjöström
Bygglov för till- och ombyggnad av fritidshus samt rivning av del av byggnad						
BN 2026-000690	HÖRNEÅ 52:2	D 2026-001036	Beslut	2026-06-29	Beviljas	Delegation
2026-06-12	FREJS VÄG 38	2026-06-29	Startbesked			Michael Gunnarsson
Anmälan om installation/ändring eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2026-000738	DEGERNÄS 43:2	D 2026-001049	Beslut	2026-06-30	Beviljas	Delegation
2026-06-25	DEGERNÄS 341	2026-06-30	Startbesked			Martin Höglund
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2026-000744	HÅKNÄS 1:32	D 2026-001050	Beslut	2026-06-30	Beviljas	Delegation
2026-06-25	LÅNGREVELN 14	2026-06-30	Startbesked			Martin Höglund
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i fritidshus						
BN 2026-000753	AVANÄS 1:16	D 2026-001057	Beslut	2026-06-30	Beviljas	Delegation
2026-06-27	AVANÄS 33	2026-06-30	Startbesked			Martin Höglund
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i fritidshus						
SK-Strandskydd						
BN 2026-000505	NORRMJÖLE 1:247	D 2026-000873	Beslut	2026-06-08	Ej strandskyddsdispenspliktigt	Delegation
2026-05-04	HAVSVÄGEN 96	2026-06-08	Avvisning			Jesper Lundmark
Strandskyddsdispens för nybyggnad av fritidshus						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000647	HÖRNEÅ 8:2	D 2026-000890 2026-06-09	Beslut	2026-06-09	Ej strandskyddsdispenspliktigt	Delegation
2026-06-03	INDUSTRIVÄGEN 30		Avvisning			Anna-Karin Risnert
Strandskyddsdispens för tillbyggnad av lagerbyggnad						
BN 2026-000582	INNERKASAMARK 7:21	D 2026-001023 2026-06-26	Beslut	2026-06-26	Beviljas	Delegation
2026-05-21	YTTERSJÖ 550		Strandskyddsdispens			Jesper Lundmark
Strandskyddsdispens för nybyggnad av komplementbyggnad						

TLS-Tillsyn

BN 2026-000352	TEGELSLAGAREN 5	D 2026-000861 2026-06-05	Beslut-tillsyn	2026-06-05		Delegation
2026-03-30			Avskrivning			Michael Gunnarsson
Besiktning port återvinningsstation						
BN 2026-000652	KOLVMOTORN 3	D 2026-000862 2026-06-05	Beslut-tillsyn	2026-06-05		Delegation
2026-06-03	MASKINGATAN 2		Avskrivning			Michael Gunnarsson
Besiktning port						
BN 2025-001302	HOLMSUND 4:11	D 2026-000869 2026-06-08	Beslut-tillsyn	2026-06-08		Delegation
2025-11-11			Avskrivning			Björn Nyström
Övrig tillsyn gällande strandskydd Övrig byggnad (större båt)						
BN 2026-000245	SÖRMJÖLE 51:10	D 2026-000870 2026-06-08	Beslut-tillsyn	2026-06-08		Delegation
2026-03-05	NORRA MEGRUNDSVÄGEN 31		Avskrivning			Björn Nyström
Olovlig lovpliktig åtgärd byggnad						
BN 2026-000655	RINGEN 15	D 2026-000895 2026-06-10	Beslut-tillsyn	2026-06-10		Delegation
2026-06-05	LÖPEVÄGEN 18		Avskrivning			Michael Gunnarsson
Besiktning port industribyggnad						
BN 2026-000588	AUDUMBLA 3	D 2026-000898 2026-06-10	Beslut-tillsyn	2026-06-10		Delegation
2026-05-22			Avskrivning			Mary Pettersson
Övrig tillsyn gällande tillgänglighet affär, EAH						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000533	RÄLSBUSSEN 5	D 2026-000948	Beslut-tillsyn	2026-06-17		Delegation
2026-05-11		2026-06-17	Avskrivning			Michael Gunnarsson
Besiktning hiss industribyggnad						
BN 2026-000649	SPILTAN 1	D 2026-000964	Beslut-tillsyn	2026-06-18		Delegation
2026-06-03	SMEDSGATAN 22	2026-06-18	Avskrivning			Michael Gunnarsson
Besiktning hiss förskola						
BN 2026-000657	BERGHEMSSKOLAN 3	D 2026-000965	Beslut-tillsyn	2026-06-18		Delegation
2026-06-05	SKIDSPÅRET 6	2026-06-18	Avskrivning			Michael Gunnarsson
Besiktning hiss skola						
BN 2026-000527	RÄLEN 3	D 2026-000977	Beslut-tillsyn	2026-06-22		Delegation
2026-05-08	FÖRRÅDSVÄGEN 14	2026-06-22	Avskrivning			Michael Gunnarsson
Besiktning port industribyggnad						
BN 2026-000528	RÄLEN 3	D 2026-000978	Beslut-tillsyn	2026-06-22		Delegation
2026-05-08	FÖRRÅDSVÄGEN 14	2026-06-22	Avskrivning			Michael Gunnarsson
Besiktning port industribyggnad						
BN 2026-000704	NORRFORS 11:1	D 2026-001012	Beslut-tillsyn	2026-06-26		Delegation
2026-06-16		2026-06-26	Avskrivning			Michael Gunnarsson
Besiktning port industribyggnad						
BN 2026-000666	ODIN 3	D 2026-001016	Beslut-tillsyn	2026-06-26		Delegation
2026-06-08		2026-06-26	Avskrivning			Michael Gunnarsson
Besiktning hiss affärs- och kontorshus						
BN 2026-000648	HISSJÖN 8:19	D 2026-001017	Beslut-tillsyn	2026-06-26		Delegation
2026-06-03		2026-06-26	Avskrivning			Michael Gunnarsson
Besiktning hiss skola						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000732	HOLMSUND 2:65	D 2026-001018	Beslut-tillsyn	2026-06-26		Delegation
2026-06-24		2026-06-26	Avskrivning			Michael Gunnarsson
Besiktning hiss kontorsbyggnad						
BN 2025-001087	GUNNISMARK 2:25	D 2026-001041	Beslut-tillsyn	2026-06-29		Delegation
2025-09-18	GUNNISMARK 452	2026-06-29	Avskrivning			Mary Pettersson
Tillsyn av olovlig åtgärd avseende bastubyggnad och åtgärder inom strandskyddat område						
BN 2026-000610	RÖBÄCK 30:116	D 2026-001056	Beslut-tillsyn	2026-06-30		Delegation
2026-05-25	SÖNKMYRVÄGEN 20	2026-06-30	Avskrivning			Michael Gunnarsson
Besiktning hiss skola						
BN 2026-000674	STÖCKSJÖ S:15	D 2026-000958	Beslut-tillsyn	2026-06-18	Inte tillsyn enligt PBL	Delegation
2026-06-09		2026-06-18	Inget ingripande			Björn Nyström
Tillsyn av olovlig åtgärd avseende markarbeten						
BN 2026-000562	STÖCKSJÖ S:15	D 2026-000963	Beslut-tillsyn	2026-06-18	Inte tillsyn enligt PBL	Delegation
2026-05-18		2026-06-18	Inget ingripande			Björn Nyström
Övrig tillsyn						
BN 2026-000564	STÖCKSJÖ S:15	D 2026-000967	Beslut-tillsyn	2026-06-18	Inte tillsyn enligt PBL	Delegation
2026-05-18		2026-06-18	Inget ingripande			Björn Nyström
Övrig tillsyn						
BN 2026-000571	STÖCKSJÖ S:15	D 2026-001033	Beslut-tillsyn	2026-06-29	Inte tillsyn enligt PBL	Delegation
2026-05-19		2026-06-29	Inget ingripande			Björn Nyström
Tillsyn av tomt som som utgör trafikfara						
BN 2026-000572	STÖCKSJÖ S:15	D 2026-001035	Beslut-tillsyn	2026-06-29	Inte tillsyn enligt PBL	Delegation
2026-05-19		2026-06-29	Inget ingripande			Björn Nyström
Övrig tillsyn						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-07-20

Delegationslista

Beslut from: 2026-06-01
tom: 2026-06-30

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000662	STÖCKSJÖ S:15	D 2026-001039	Beslut-tillsyn	2026-06-29	Inte tillsyn enligt PBL	Delegation
2026-06-07		2026-06-29	Inget ingripande			Björn Nyström
Tillsyn av olovlig åtgärd avseende markarbeten						
BN 2026-000568	STÖCKSJÖ 20:57	D 2026-001043	Beslut-tillsyn	2026-06-30	Inte tillsyn enligt PBL	Delegation
2026-05-19	STÖCKSJÖ TALLSKOGSVÄG 4	2026-06-30	Inget ingripande			Björn Nyström
Övrig tillsyn						
BN 2026-000663	STÖCKSJÖ 20:57	D 2026-001044	Beslut-tillsyn	2026-06-30	Inte tillsyn enligt PBL	Delegation
2026-06-07	STÖCKSJÖ TALLSKOGSVÄG 4	2026-06-30	Inget ingripande			Björn Nyström
Övrig tillsyn						
BN 2026-000670	STÖCKSJÖ 20:57	D 2026-001045	Beslut-tillsyn	2026-06-30	Inte tillsyn enligt PBL	Delegation
2026-06-08	STÖCKSJÖ TALLSKOGSVÄG 4	2026-06-30	Inget ingripande			Björn Nyström
Övrig tillsyn						
BN 2026-000687	STÖCKSJÖ 20:57	D 2026-001047	Beslut-tillsyn	2026-06-30	Inte tillsyn enligt PBL	Delegation
2026-06-11	STÖCKSJÖ TALLSKOGSVÄG 4	2026-06-30	Inget ingripande			Björn Nyström
Tillsyn av tomt som som utgör trafikfara						
BN 2026-000570	STÖCKSJÖ 20:58	D 2026-001051	Beslut-tillsyn	2026-06-30	Inte tillsyn enligt PBL	Delegation
2026-05-19	STÖCKSJÖ TALLSKOGSVÄG 2	2026-06-30	Inget ingripande			Björn Nyström
Tillsyn av tomt som som utgör trafikfara						
BN 2026-000580	DIAKONEN 5	D 2026-001052	Beslut-tillsyn	2026-06-30	Inte tillsyn enligt PBL	Delegation
2026-05-21		2026-06-30	Inget ingripande			Björn Nyström
Övrig tillsyn gällande övrigt trafikfarlig utfart						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Anmälan delegationsbeslut från Detaljplan

Diarienummer	Ärendebeskrivning	Fastighetsbeteckning	Inkom	Beskrivning	Beslutstyp	Beslutsutfall	Beslutsdatum
BN-2026/00101	Detaljplan för Matrosen 8	Matrosen 8	2016-08-24	Delegationsbeslut om betydande miljöpåverkan	Beslut om betydande miljöpåverkan	Godkänd	2026-06-26

Antal beslut 1

STATISTIK ÖVER BOSTADSANPASSNINGENS ÄREN				**ENDEN 2026**				
Antal inkomna ärenden (totalt) inkl återställning								
Januari	52				Juli			
Februari	43				Augusti			
Mars	69				September			
April	54				Oktober			
Maj	82				November			
Juni	77				December			
						377		
Bostadsanpassningar (inkl omprövningar) Antal beslut/månad								
	Beslutade		*/Avskrivna,	Delvis avslag/		Reparations-		
	Bev bidrag	Återställnin	Återkallade	Bifall	Avslag	bidrag	Antal beslutade	
Januari	57	1	3	2	3	8	74	
Februari	54	0	2	2	1	19	78	
Mars	60	2	5	2	0	13	82	
April	76	0	6	1	1	9	93	
Maj	57	3	8	3	2	13	86	
Juni	95	5	9		1	18	128	
Juli								
Augusti								
September								
Oktober								
November								
December								
	399	**11**	**33**	**10**	**8**	**80**	**541**	
Beslutat belopp per månad								
		Antal beslut			**Elsaneringsbidrag**			Antal
	Beviljat	(inkl ompr.)	Utbet.	Antal utbet.	Beviljat	Antal beslut	Utbet.	utbet
Januari	829 860	74	1 211 507	66				
Februari	1 409 096	78	794 544	62				
Mars	841 803	82	704 070	55				
April	1 434 677	93	1 439 875	61				
Maj	875 354	86	965 960	43				
Juni	1 029 225	128	698 276	60				
Juli								
Augusti								
September								
Oktober								
November								
December								
	6 420 015	**541**	**5 814 232**	**347**	**0**	**0**	**0**	**0**
	Beviljat	Totalt antal	**Utbetalt**	Totalt antal				
TOTAL	**BAB + ELB**	bev bidrag	**BAB + ELB**	utbetaln				
SUMMA	**6 420 015**	**541**	**5 814 232**	**347**				
*/Avskrivna ärenden som handlagts men där sökande avlidit, flyttat eller åtgärden har utförts utan kostnad.								

Anmälan av delegationsbeslut om marklov för små avlopp från MHN, juni 2026

Ärendenummer	Ärenderubrik	Fastighetsbeteckning	Handläggare	Beslutsnummer	Beslut	Beslutsdatum
2025-6262	Ansökan om tillstånd för enskilt avlopp	Ström 10:28	Per Uppsäll	Beslut 2026-1568	Marklov	2026-06-08
2025-6423	Ansökan om tillstånd för enskilt avlopp	SÖRMJÖLE 3:68	Erik Nilsson	Beslut 2026-1791	Marklov	2026-06-30
2025-6561	Ansökan om tillstånd för enskilt avlopp	Ström 10:20	Ylva Bergström	Beslut 2026-1566	Marklov	2026-06-08
2026-666	Ansökan om tillstånd för enskilt avlopp	NORRMJÖLE 2:74	Erik Nilsson	Beslut 2026-1486	Marklov	2026-06-01
Antal beslut 4						

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-08-03

Delegationslista

Beslut from: 2026-07-01
tom: 2026-07-31

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
LOV-PBL-tillstånd						
BN 2024-000509	STÖCKE 9:7	D 2026-001072	Beslut	2026-07-02		Delegation
2024-05-01	STÖCKE 176	2026-07-02	Avskrivning			Enrique Sánchez Muñoz
Bygglov för uppförande av plank						
BN 2026-000695	INNERTAVLE 6:28	D 2026-001089	Beslut	2026-07-03		Delegation
2026-06-15	SILLVIKEN 89	2026-07-03	Avskrivning			Magdalena Salmi
Marklov för schaktning/utfyllnad						
BN 2026-000437	NORRMJÖLE 1:228	D 2026-001090	Beslut	2026-07-03		Delegation
2026-04-20	ÖSTRA JÄRNGRÄND 7	2026-07-03	Avskrivning			Magdalena Salmi
Bygglov för nybyggnad av förråd med carport (Ny prövning)						
BN 2026-000641	NYBYGGET 10	D 2026-001119	Beslut	2026-07-20		Delegation
2026-06-03	SKOGSBRYNET 46	2026-07-20	Avskrivning			Baraa Markabi
Bygglov för fasadändring av enbostadshus						
BN 2026-000555	HÄGGEN 10	D 2026-001123	Beslut	2026-07-21		Delegation
2026-05-13	BACKENVÄGEN 54	2026-07-21	Avskrivning			Baraa Markabi
Rivningslov för rivning av garage och bygglov för nybyggnad av komplementbyggnad						
BN 2026-000654	SKÄRVSTENEN 1	D 2026-001124	Beslut	2026-07-21	Ej lovpliktigt	Delegation
2026-06-04	SKÄRVSTENSGATAN 18	2026-07-21	Avvisning			Baraa Markabi
Bygglov för fasadändring av flerbostadshus (inglasning av balkong)						
BN 2026-000372	STIGBYGELN 5	D 2026-001091	Beslut	2026-07-03	Beviljas	Delegation
2026-04-07	RIDVÄGEN 10	2026-07-03	Bygglov			Magdalena Salmi
Tidsbegränsat bygglov för bodetablering t.o.m. 2029-03-31						
BN 2026-000470	KURATORN 4	D 2026-001098	Beslut	2026-07-08	Beviljas	Delegation
2026-04-27	TVISTEVÄGEN 48B	2026-07-08	Bygglov			Baraa Markabi
Bygglov för ändrad användning av kontorshus från vård till kontor						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-08-03

Delegationslista

Beslut from: 2026-07-01
tom: 2026-07-31

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000356	BYTTAN 3	D 2026-001101	Beslut	2026-07-08	Beviljas	Delegation
2026-03-31	SÖDRA SLEVGRÄND 57	2026-07-08	Bygglov			Baraa Markabi
Bygglov för tillbyggnad av enbostadshus						
BN 2026-000368	HARREN 1	D 2026-001102	Beslut	2026-07-08	Beviljas	Delegation
2026-04-03	RINGVÄGEN 3	2026-07-08	Bygglov			Baraa Markabi
Frivilligt bygglov för tillbyggnad av enbostadshus						
BN 2026-000592	NORRBYN 4:43	D 2026-001114	Beslut	2026-07-15	Beviljas	Delegation
2026-05-25		2026-07-15	Bygglov			Baraa Markabi
Bygglov för nybyggnad av komplementbyggnad						
BN 2026-000398	ÅTRÄSK 2:17	D 2026-001116	Beslut	2026-07-15	Beviljas	Delegation
2026-04-12	INNERÅTRÄSK 45	2026-07-15	Bygglov			Baraa Markabi
Bygglov för tillbyggnad av fritidshus						
BN 2026-000669	BACKEN 8:13	D 2026-001117	Beslut	2026-07-15	Beviljas	Delegation
2026-06-08	BACKENVÄGEN 172B	2026-07-15	Bygglov			Baraa Markabi
Frivilligt lov för nybyggnad av komplementbyggnad						
BN 2026-000600	LÄNKEN 1	D 2026-001128	Beslut	2026-07-22	Beviljas	Delegation
2026-05-25	GRÄDDVÄGEN 1	2026-07-22	Bygglov			Baraa Markabi
Bygglov för inredning av ytterligare lokal och fasadändring av affärslokaler samt tillbyggnad med skärmtak						
BN 2026-000189	ERSMARK 3:24	D 2026-001061	Beslut	2026-07-01	Beviljas	Delegation
2026-02-18		2026-07-01	Bygglov inkl. startbesked			Magdalena Salmi
Bygglov för nybyggnad av rastbod						
BN 2026-000529	SIRIUS 5	D 2026-001060	Beslut	2026-07-01	Beviljas	Delegation
2026-05-08	CIRKELGATAN 25	2026-07-01	Bygglov inkl. startbesked			Magdalena Salmi
Bygglov för tillbyggnad av enbostadshus						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-08-03

Delegationslista

Beslut from: 2026-07-01
tom: 2026-07-31

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000628	TOFSSKIVLINGEN 4	D 2026-001096	Beslut	2026-07-07	Beviljas	Delegation
2026-06-01	BLÅBÄRSVÄGEN 58	2026-07-07	Bygglov inkl. startbesked			Baraa Markabi
Bygglov för fasadändring av enbostadshus (ny prövning)						
BN 2026-000498	UMEÅ 7:11	D 2026-001099	Beslut	2026-07-08	Beviljas	Delegation
2026-05-04	JÄRNVÄGSALLÉN 11	2026-07-08	Bygglov inkl. startbesked			Baraa Markabi
Bygglov för nybyggnad av komplementbyggnad						
BN 2026-000640	HÖRNEÅ 8:2	D 2026-001113	Beslut	2026-07-14	Beviljas	Delegation
2026-06-03		2026-07-14	Bygglov inkl. startbesked			Baraa Markabi
Bygglov för nybyggnad av transformatorstation (ny prövning)						
BN 2026-000636	GUBBÖLE 7:2	D 2026-001115	Beslut	2026-07-15	Beviljas	Delegation
2026-06-02		2026-07-15	Bygglov inkl. startbesked			Baraa Markabi
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus (ny prövning)						
BN 2026-000659	ÖN 7:42	D 2026-001118	Beslut	2026-07-16	Beviljas	Delegation
2026-06-05	ÖVÄGEN 15	2026-07-16	Bygglov inkl. startbesked			Baraa Markabi
Bygglov för nybyggnad av garage och carport samt rivning av komplementbyggnad (ny prövning)						
BN 2026-000597	TÅNGEN 12	D 2026-001120	Beslut	2026-07-20	Beviljas	Delegation
2026-05-25	PARKGATAN 5	2026-07-20	Bygglov inkl. startbesked			Anna-Karin Risnert
Bygglov för fasadändring av affärslokaler						
BN 2026-000789	TRANDANSEN 7	D 2026-001126	Beslut	2026-07-22	Beviljas	Delegation
2026-07-03		2026-07-22	Bygglov inkl. startbesked			Baraa Markabi
Bygglov för tillbyggnad av flerbostadshus inglasning av balkong (ny prövning)						
BN 2026-000792	SÄVAR 66:15	D 2026-001135	Beslut	2026-07-31	Beviljas	Delegation
2026-07-03	SÅGFORSVÄGEN 1	2026-07-31	Bygglov inkl. startbesked			Baraa Markabi
Bygglov för tillbyggnad av enbostadshus samt installation av eldstad (ny prövning)						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-08-03

Delegationslista

Beslut from: 2026-07-01
tom: 2026-07-31

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000253	TÄFTEÅ 4:8	D 2026-001080 2026-07-03	Beslut	2026-07-03	10 veckor	Delegation
2026-03-10			Förlängning av handläggningstid			Magdalena Salmi
Förhandsbesked för nybyggnad av tre st enbostadshus						
BN 2026-000603	HISSJÖN 3:2	D 2026-001088 2026-07-03	Beslut	2026-07-03	10 veckor	Delegation
2026-05-25			Förlängning av handläggningstid			Magdalena Salmi
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus						
BN 2026-000629	HOLMSUND 2:54	D 2026-001125 2026-07-21	Beslut	2026-07-21	Beviljas	Delegation
2026-06-01			Marklov			Baraa Markabi
Marklov för schaktning/utfyllnad						
BN 2026-000691	ACKJAN S:1	D 2026-001129 2026-07-22	Beslut	2026-07-22	Beviljas	Delegation
2026-06-12			Rivningslov inkl. startbesked			Baraa Markabi
Rivningslov för rivning av skorsten som del av panncentralsbyggnad						
BN 2025-000001	INNERTAVLE 14:12	D 2026-001062 2026-07-01	Beslut	2026-07-01	Beviljas	Delegation
2025-01-01	SILLVIKEN 230		Slutbesked			Peter Berggren
Bygglov för nybyggnad av gästhus						
BN 2026-000440	BLANDAREN 1	D 2026-001064 2026-07-01	Beslut	2026-07-01	Beviljas	Delegation
2026-04-21	MEJERIVÄGEN 2		Slutbesked			Michael Gunnarsson
Tidsbegränsat bygglov för nybyggnad av biogaspanna och oljepanna t.o.m. 2031-05-31						
BN 2024-000999	SVANEN 3	D 2026-001066 2026-07-01	Beslut	2026-07-01	Beviljas	Delegation
2024-09-07	RINGVÄGEN 65		Slutbesked			Martin Höglund
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2025-001154	HADDINGEN 2:28	D 2026-001067 2026-07-01	Beslut	2026-07-01	Interimistiskt	Delegation
2025-10-02	KVARNFORS 115		Slutbesked			Michael Gunnarsson
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus samt rivning samt komplementbyggnad						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-08-03

Delegationslista

Beslut from: 2026-07-01
tom: 2026-07-31

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2025-001300	NORRBYN 3:48	D 2026-001068	Beslut	2026-07-02	Beviljas	Delegation
2025-11-10	VÄSTRA SUNDSVIKEN 46	2026-07-02	Slutbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för nybyggnad av fritidshus och komplementbyggnad samt installation av eldstad samt rivning av fritidshus och komplementbyggnader (ny prövning)						
BN 2024-001256	LOCKROPET 1	D 2026-001070	Beslut	2026-07-02	Interimistiskt	Delegation
2024-11-05	GÖKROPSVÄGEN 12A	2026-07-02	Slutbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för tillbyggnad av skola						
BN 2025-000274	KARDANEN 6	D 2026-001073	Beslut	2026-07-02	Beviljas	Delegation
2025-03-07	RONDELLGATAN 22	2026-07-02	Slutbesked			Peter Berggren
Bygglov för nybyggnad av industribyggnad						
BN 2025-000442	HISSJÖN 1:64	D 2026-001074	Beslut	2026-07-02	Delslutbesked	Delegation
2025-04-08	HISSJÖ 714	2026-07-02	Slutbesked			Martin Höglund
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus och garage med carport samt installation av eldstad						
BN 2025-000812	KNOSTRET 16	D 2026-001076	Beslut	2026-07-02	Interimistiskt	Delegation
2025-06-24	LINÅKERSVÄGEN 11	2026-07-02	Slutbesked			Niklas Gällstedt
Bygglov för tillbyggnad, fasadändring och inre ändring av enbostadshus						
BN 2024-001097	YTTERTAVLE 12:8	D 2026-001077	Beslut	2026-07-03	Beviljas	Delegation
2024-09-26	YTTERTAVLE 156	2026-07-03	Slutbesked			Michael Gunnarsson
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2025-000045	BRAGE 6	D 2026-001078	Beslut	2026-07-03	Delslutbesked	Delegation
2025-01-15		2026-07-03	Slutbesked			Michael Gunnarsson
Bygglov för fasadändring av kontorshus						
BN 2026-000336	BÖSTA 4:29	D 2026-001079	Beslut	2026-07-03	Beviljas	Delegation
2026-03-26	LÅNGBRÅNSVÄGEN 6	2026-07-03	Slutbesked			Peter Berggren
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-08-03

Delegationslista

Beslut from: 2026-07-01
tom: 2026-07-31

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000694	INNERTAVLE 14:11	D 2026-001083	Beslut	2026-07-03	Beviljas	Delegation
2026-06-15	SILLVIKEN 159	2026-07-03	Slutbesked			Michael Gunnarsson
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i fritidshus						
BN 2026-000016	STÖCKE 7:37	D 2026-001084	Beslut	2026-07-03	Beviljas	Delegation
2026-01-09		2026-07-03	Slutbesked			Michael Gunnarsson
Bygglov för nybyggnad av mast och teknikbod samt rivningslov för befintlig mast och teknikbod						
BN 2024-000854	SÖRMJÖLE 5:104	D 2026-001085	Beslut	2026-07-03	Beviljas	Delegation
2024-07-23	SLÄNTVÄGEN 6	2026-07-03	Slutbesked			Michael Gunnarsson
Anmälan om tillbyggnad av max 15 kvm på småhus						
BN 2026-000480	SÖRMJÖLE 4:2	D 2026-001087	Beslut	2026-07-03	Beviljas	Delegation
2026-04-29	NORRA KAMMARVIKSVÄGEN 7	2026-07-03	Slutbesked			Peter Berggren
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i fritidshus						
BN 2026-000388	DJÄKNEBÖLE 14:8	D 2026-001093	Beslut	2026-07-06	Beviljas	Delegation
2026-04-09	DJÄKNEBÖLE 759	2026-07-06	Slutbesked			Michael Gunnarsson
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2025-000660	LÅNGVIKEN 1:83	D 2026-001103	Beslut	2026-07-08	Delslutbesked	Delegation
2025-05-20	YTTRE-LÅNGVIKEN 162B	2026-07-08	Slutbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus och garage med carport samt installation av eldstad						
BN 2025-001417	STÖCKE 7:34	D 2026-001105	Beslut	2026-07-09	Interimistiskt	Delegation
2025-12-11	STÖCKE 410A	2026-07-09	Slutbesked			Michael Gunnarsson
Tidsbegränsat bygglov för nybyggnad av skolpaviljong t.o.m. 2030-04-30						
BN 2024-000596	HÖSSJÖ 6:9	D 2026-001109	Beslut	2026-07-10	Beviljas	Delegation
2024-05-17	HÖSSJÖ 112	2026-07-10	Slutbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för nybyggnad av garage						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-08-03

Delegationslista

Beslut from: 2026-07-01
tom: 2026-07-31

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000753	AVANÄS 1:16	D 2026-001111	Beslut	2026-07-10	Beviljas	Delegation
2026-06-27	AVANÄS 33	2026-07-10	Slutbesked			Martin Höglund
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i fritidshus						
BN 2024-000095	DEGERNÄS 5:92	D 2026-001121	Beslut	2026-07-20	Interimistiskt	Delegation
2024-01-30	LILLTUVAN 27	2026-07-20	Slutbesked			Mikael Sjöström
Bygglov för nybyggnad av fritidshus och garage samt rivning av befintligt fritidshus och tre komplementbyggnader						
BN 2025-001214	BILEN 2	D 2026-001127	Beslut	2026-07-22	Beviljas	Delegation
2025-10-17	RIKSVÄGEN 2C	2026-07-22	Slutbesked			Van Tri Nguyen
Bygglov för skylt/ljusanordning på kontorshus						
BN 2025-000558	MÅLET 2	D 2026-001130	Beslut	2026-07-24	Interimistiskt	Delegation
2025-05-02		2026-07-24	Slutbesked			Van Tri Nguyen
Bygglov för tillbyggnad och fasadändring av flerbostadshus						
BN 2023-000057	NORRMJÖLE 1:36	D 2026-001132	Beslut	2026-07-28	Beviljas	Delegation
2023-12-05	SKATENVÄGEN 70	2026-07-28	Slutbesked			Van Tri Nguyen
Anmälan om nybyggnad av komplementbyggnad						
BN 2025-000299	ERSMARK 9:22	D 2026-001133	Beslut	2026-07-29	Interimistiskt	Delegation
2025-03-12	GAMLA ERSBODAVÄGEN 12	2026-07-29	Slutbesked			Van Tri Nguyen
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus						
BN 2024-000123	LILLSKOGEN 3	D 2026-001069	Beslut	2026-07-02	Delstartbesked	Delegation
2024-02-07	BRYGGARGATAN 44	2026-07-02	Startbesked			Niklas Gällstedt
Bygglov för nybyggnad av flerbostadshus, tre carports, parkeringsplatser och rivning av befintliga byggnader						
BN 2025-001439	BÖSTA 1:35	D 2026-001071	Beslut	2026-07-02	Beviljas	Delegation
2025-12-16		2026-07-02	Startbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för nybyggnad av förskola, tre komplementbyggnader och parkeringsplatser samt rivning av befintliga byggnader						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-08-03

Delegationslista

Beslut from: 2026-07-01
tom: 2026-07-31

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2025-001161	SOFIEHEM 10:14	D 2026-001075 2026-07-02	Beslut	2026-07-02	Beviljas	Delegation
2025-10-06	BERGSBODA 86		Startbesked			Niklas Gällstedt
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus samt rivning samt installation av eldstad samt mur och plank						
BN 2026-000307	IVARSBODA 2:65	D 2026-001081 2026-07-03	Beslut	2026-07-03	Beviljas	Delegation
2026-03-19	IVARSBODA 312		Startbesked			Michael Gunnarsson
Bygglov för ändrad användning av komplementbyggnad till huvudbyggnad och tillbyggnad av enbostadshus och rivningslov för rivning av befintlig enbostadshus						
BN 2026-000346	HADDINGEN 1:123	D 2026-001082 2026-07-03	Beslut	2026-07-03	Beviljas	Delegation
2026-03-29	YTTRE-LÅNGVIKEN 172C		Startbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus samt installation av eldstad						
BN 2026-000565	SÖRFORS 3:28	D 2026-001086 2026-07-03	Beslut	2026-07-03	Beviljas	Delegation
2026-05-18	SÖRFORS 241		Startbesked			Niklas Gällstedt
Bygglov för nybyggnad av enbostadshus samt installation av eldstad						
BN 2026-000787	ROVFÅGELN 1	D 2026-001092 2026-07-06	Beslut	2026-07-06	Beviljas	Delegation
2026-07-03	TÖRNSKATEVÄGEN 19		Startbesked			Magnus Sjöström
Anmälan om installation/ändring av ventilation i enbostadshus						
BN 2026-000798	OSTNÄS 1:268	D 2026-001095 2026-07-07	Beslut	2026-07-07	Beviljas	Delegation
2026-07-06	OSTNÄS 858		Startbesked			Martin Höglund
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i fritidshus						
BN 2026-000705	NORDANVINDEN 5	D 2026-001097 2026-07-08	Beslut	2026-07-08	Beviljas	Delegation
2026-06-17	VÄNORTSVÄGEN 9		Startbesked			Magnus Sjöström
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i annan byggnad						
BN 2026-000058	VÄSTERTEG 40:2	D 2026-001100 2026-07-08	Beslut	2026-07-08	Beviljas	Delegation
2026-01-20	TEGSVÄGEN 20		Startbesked			Magnus Sjöström
Anmälan om ändring av konstruktion i idrottshall						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-08-03

Delegationslista

Beslut from: 2026-07-01
tom: 2026-07-31

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000210	HÅKMARK 4:14	D 2026-001104	Beslut	2026-07-09	Beviljas	Delegation
2026-02-26	PIPARBÖLE 21	2026-07-09	Startbesked			Michael Gunnarsson
Bygglov för nybyggnad av fritidshus samt rivning samt installation av eldstad						
BN 2026-000801	HOLMSUND 7:208	D 2026-001106	Beslut	2026-07-09	Beviljas	Delegation
2026-07-06	SIKSKÄR 4	2026-07-09	Startbesked			Martin Höglund
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i enbostadshus						
BN 2026-000482	DRAGONEN 1	D 2026-001107	Beslut	2026-07-09	Beviljas	Delegation
2026-04-29	HOVRÄTTSGATAN 17	2026-07-09	Startbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för till- och ombyggnad av carport till cykelgarage						
BN 2025-001044	BÄCKAHÄSTEN 2	D 2026-001108	Beslut	2026-07-09	Delstartbesked	Delegation
2025-09-12	NÄCKENS VÄG 1	2026-07-09	Startbesked			Magnus Sjöström
Bygglov för nybyggnad av affärslokaler samt komplementbyggnad (Ny prövning)						
BN 2026-000651	BÖSTA 2:29	D 2026-001110	Beslut	2026-07-10	Beviljas	Delegation
2026-06-03	BÖSTA 66	2026-07-10	Startbesked			Michael Gunnarsson
Anmälan om installation vatten och avlopp samt installation ventilation i komplementbostadshus						
BN 2026-000154	MAGISTERN 1	D 2026-001112	Beslut	2026-07-10	Delstartbesked	Delegation
2026-02-09		2026-07-10	Startbesked			Michael Gunnarsson
Bygglov för tillbyggnad av flerbostadshus med fläktrum						
BN 2026-000304	INNERTAVLE 7:13	D 2026-001122	Beslut	2026-07-21	Beviljas	Delegation
2026-03-18	SILLVIKEN 742	2026-07-21	Startbesked			Mikael Sjöström
Rivningslov för rivning av komplementbyggnad						
BN 2025-000635	SÖRBÖLE 2:22	D 2026-001131	Beslut	2026-07-27	Beviljas	Delegation
2025-05-16	ALFRED FISKARES VÄG 70	2026-07-27	Startbesked			Van Tri Nguyen
Bygglov för nybyggnad av fritidshus och rivning av fritidshus						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Bygglov

Utskriftsdatu
2026-08-03

Delegationslista

Beslut from: 2026-07-01
tom: 2026-07-31

Ärende	Objekt	Beslut	Typ/Slag	Datum	Utfall	Instanstyp
BN 2026-000809	NORRBYN 3:27	D 2026-001134	Beslut	2026-07-31	Beviljas	Delegation
2026-07-17	VÄSTRA SUNDSVIKEN 50	2026-07-31	Startbesked			Van Tri Nguyen
Anmälan om installation/ändring av eldstad/rökkanal i annan byggnad						
BN 2026-000629	HOLMSUND 2:54	D 2026-001136	Beslut	2026-07-31	Beviljas	Delegation
2026-06-01		2026-07-31	Startbesked			Van Tri Nguyen
Marklov för schaktning/utfyllnad						
SK-Strandskydd						
BN 2026-000524	ÅTRÄSK 2:17	D 2026-001094	Beslut	2026-07-07	Beviljas	Delegation
2026-05-07	INNERÅTRÄSK 45	2026-07-07	Strandskyddsdispens			Baraa Markabi
Strandskyddsdispens för tillbyggnad av fritidshus						
TLS-Tillsyn						
BN 2026-000703	PIONEN 1	D 2026-001065	Beslut-tillsyn	2026-07-01	Inte tillsyn enligt PBL	Delegation
2026-06-15		2026-07-01	Inget ingripande			Björn Nyström
Olovlig lovpliktig åtgärd byggnad garage						

Adress
Umeå kommun, Bygglov

Besöksadress
Skolgatan 31A

Telefon/Fax
090-161361

Webbadress/E-post

Uttagen: 2026-08-12 Sida 1 av 1

Redovisning av delegationsbeslut från Bygglov, övrigt

Anmälan till byggnadsnämnden

Diarienr	Ärenderubrik	Beslut	Beslutsfattare	Beslutsdatum
BN-2026/00311	Begäran om myndighetens prövning och utlämnande av handlingar – BN-2026/00240	Beslut om begäran av utlämnande av handlingar - BN-2026/00240 (BN 2026–000333)	Emelie Wållberg	2026-07-01

Antal beslut 1

UMEÅ KOMMUN

Uttagen: 2026-08-10 Sida 1 av 1

Godkännanden av LM förrättningar

Anmälan till byggnadsnämnden

Diarienummer	Beslut	Beslutsfattare	Beslutsdatum
BN-2026/00317	Godkännande av förrättning: fastighetsbestämning berörande Verkstaden 19 m.m. AC256110	Nicklas Fryksten	2026-07-15

Antal beslut 1

STATISTIK ÖVER BOSTADSANPASSNINGENS ÄREN				**ENDEN 2026**				
Antal inkomna ärenden (totalt) inkl återställning								
Januari	52				Juli	46		
Februari	43				Augusti			
Mars	69				September			
April	54				Oktober			
Maj	82				November			
Juni	77				December			
						423		
Bostadsanpassningar (inkl omprövningar) Antal beslut/månad								
	Beslutade		*/Avskrivna,	Delvis avslag/		Reparations-		
	Bev bidrag	Återställnin	Återkallade	Bifall	Avslag	bidrag	Antal beslutade	
Januari	57	1	3	2	3	8	74	
Februari	54	0	2	2	1	19	78	
Mars	60	2	5	2	0	13	82	
April	76	0	6	1	1	9	93	
Maj	57	3	8	3	2	13	86	
Juni	95	5	9	0	1	18	128	
Juli	58	1	3	2	0	17	81	
Augusti								
September								
Oktober								
November								
December								
	457	**12**	**36**	**12**	**8**	**97**	**622**	
Beslutat belopp per månad								
		Antal beslut			**Elsaneringsbidrag**			Antal
	Beviljat	(inkl ompr.)	Utbet.	Antal utbet.	Beviljat	Antal beslut	Utbet.	utbet
Januari	829 860	74	1 211 507	66				
Februari	1 409 096	78	794 544	62				
Mars	841 803	82	704 070	55				
April	1 434 677	93	1 439 875	61				
Maj	875 354	86	965 960	43				
Juni	1 029 225	128	698 276	60				
Juli	377 702	81	1 265 093	82				
Augusti								
September								
Oktober								
November								
December								
	6 797 717	**622**	**7 079 325**	**429**	**0**	**0**	**0**	**0**
	Beviljat	Totalt antal	**Utbetalt**	Totalt antal				
TOTAL	**BAB + ELB**	bev bidrag	**BAB + ELB**	utbetaln				
SUMMA	**6 797 717**	**622**	**7 079 325**	**429**				
*/Avskrivna ärenden som handlagts men där sökande avlidit, flyttat eller åtgärden har utförts utan kostnad.								

Anmälan av delegationsbeslut om marklov för små avlopp från MHN, juli 2026

Ärendenummer	Ärenderubrik	Fastighetsbeteckning	Handläggare	Beslutsnummer	Beslut	Beslutsdatum
2025-6206	Ansökan om tillstånd för enskilt avlopp	Obbola 23:231	Ylva Bergström	Beslut 2026-1896	Marklov	2026-07-14
2026-1140	Ansökan om tillstånd för enskilt avlopp	Sörmjöle 2:54	Ylva Bergström	Beslut 2026-1917	Marklov	2026-07-22
Antal beslut 2						

UMEÅ KOMMUN

2026-08-13

Sammanställning av överinstansernas beslut i överklagade nämndbeslut, juni 2026

	Dnr	Ärende	Datum	Beslut
1	BN 2024–000544	Agronomen 6 – Bygglov i efterhand för tillbyggnad och fasadändring av enbostadshus	2026-06-02	Länsstyrelsen avslår överklagandet.
2	BN 2026–000448	Syrenen 7–9 – Rivningslov för rivning av affärs- och kontorshus	2026-06-03	Länsstyrelsen avvisar överklagandet.
3	BN 2025–001107	Björnklon 62 – Tillsynsärende	2026-06-11	Mark- och miljödomstolen upphäver byggnadsnämndens beslut att avskriva ärendet, och återförvisar ärendet till nämnden för vidtagande av nödvändiga tillsynsåtgärder.
4	BN 2024–000918	Åkerbäret 14 – Tillsynsärende	2026-06-11	Länsstyrelsen upphäver det överklagade beslutet.
5	BN 2024–001243	Tjälamark 12:6 - Bygglov för tillbyggnad av enbostadshus	2026-06-12	Länsstyrelsen avslår överklagandet.
6	BN 2024–001406	Komministern 1 - Bygglov avseende fasadändring; nu fråga om avvisning	2026-06-12	Mark- och miljödomstolen avvisar överklagandet.
7	BN-2023/00624	Detaljplan gällande fastigheten Mulbetet 21 med flera	2026-06-26	Mark- och miljödomstolen avslår överklagandena.

8	BN-2017/02380	Detaljplan för Ersboda 2:1 med flera	2026-06-25	Mark- och miljödomstolen • avvisar ett överklagande. • avslår ett överklagande.

Sammanställning av överinstansernas beslut i överklagade nämndbeslut, juli 2026

	Dnr	Ärende	Datum	Beslut
1	BN-2013/00345	Förbud för avverkning inför planerad bebyggelseutveckling på fastigheten Ön 1:96 med flera	2026-07-01	Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.
2	BN 2025–000055	Röbäck 5:15 - Bygglov för nybyggnad av transformatorstation. Inhibition; nu fråga om prövningstillstånd	2026-07-07	Mark- och miljööverdomstolen ger inte prövningstillstånd. Mark- och miljödomstolens avgörande står därför fast.